T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

NEDİM DİVANI
(İnceleme-Tenkidli Metin)

DOKTORA TEZİ

Tez Danışmanı
Doç.Dr. Mustafa İSEN

Hazırlayan
Muhsin MACİT

ANKARA 1994

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Eski Türk Edebiyatı alanında yapılan çalışmaların büyük bir kısmını *tenkidli metinler* oluşturmaktadır. Hatta, döneminde ve sonraki yüzyıllarda, sesi pek duyulmamış şairlerin bile divanları veya mesnevileri bilimsel metodlara göre hazırlanmaktadır. Artık üniversitelerde aynı şahsın eseri üzerine yapılan farklı çalışmalar olmasına rağmen **Nedîm Divanı'**nın şimdiye kadar ihmâl edilmesi dikkat çekicidir. Bunda Abdülbaki Gölpınarlı'nın **Nedîm Divanı** neşri büyük ölçüde etkili olmuştur. Ancak, Abdülbaki Gölpınarlı neşrinin ilk baskısından itibaren (1951) bazı araştırmacıların da Nedim'in sözkonusu yayında bulunmayan şiirlerini neşretmeleri yenilerinin olabileceği ihtimâlini kuvvetlendirmektedir. Ayrıca, bu yayınları yapan araştırmacılar Nedim Divanı'nın, metin tenkidi yöntemlerine uygun olarak, hazırlanmasının lüzûmuna işaret etmektedirler. Buna rağmen şimdiye kadar **Nedim Divanı'**nın edisyon kritik yöntemlerine göre hazırlanmamış olması, yaptığımız bu çalışmayı gerekli kılmıştır. Nitekim bu çalışmamızın sonucunda daha önceki neşirlerde görülen tertipsizlik ve tutarsızlıklar büyük ölçüde giderilmiş, başka araştırmacılar tarafından yayınlanmış olan 1 kaside (na't), 13 kıta, 2 nazm ve 1 rübai bir araya getirilmiş , ayrıca Nedim'in 2 kıta, 2 nazm , 7 musammat ve 6 gazel olmak üzere toplam 17 yeni şiiri ortaya çıkarılmıştır.

Bu güne kadar Nedim'in kısa biyografisi ve eserlerine yönelik birbirini tekrar eden çok sayıda kitapçık yayınlanmıştır. Yapılan seçmeler de mevcut neşirlere dayanmaktadır. Metin tenkidi usûllerine göre hazırladığımız bu çalışma, yapılacak seçmelerde de sağlıklı tercihlere zemin hazırlayabilir.

Nedim'in biyografisiyle ilgili Ali Canip Yöntem'in verdiği bilgilere şimdiye kadar hiç bir şey eklenmemiştir. Araştırmalarımız esnasında biz de yeni vesikalar bulamadığımızdan dolayı bilinenleri tekrar etmemek için Nedim'in hayatıyla ilgili bir bölüm açmadık.

Nedim kadar devriyle özdeşleşen şâir azdır. Bu bakımdan estetiğinin teşekkülünde etkisi olan eğilimlere divan şiirinin seyir çizgisini dikkate alarak değindik. Bunun yanısıra kendi ifadelerinden hareketle şiir ve şair kavramlarına dair düşüncelerini anlamaya çalıştık.

Nedim, yalnız şiiriyle müstakil çalışmalara konu olan birkaç divan şairinden biridir. Prof.Dr. Hasibe Mazıoğlu, **Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik,** (Ankara 1957) adlı eserinde Nedim Divanı'nı bütünüyle incelemiş, ancak dikkatlerini şairin yenilikçi kimliği üzerine yoğunlaştırmıştır. Mazıoğlu, şairin özellikle kaside, gazel ve musammatları üzerinde durmuştur. Bu bakımdan biz, bu konulara tespit ettiğimiz yeni şiirler ve nazım şekilleriyle ilgili yeni bulgular açısından yaklaştık. Nedim'in tarih manzumelerini bütün teferruatıyla incelemeye çalıştık.

Çalışmamızın II. Bölümü Nedim'in üslûbuna dair bir denemedir. Üslûp incelemesi yaparken doğrudan Nedim'le ilgili eserlerin yanında konunun teorik boyutunu ele alan Türkçe kaynaklardan gerektiğince istifade etmekle birlikte, daha çok Prof.Dr.Mehmet Kaplan'ın bu doğrultudaki çalışmalarını, özellikle Tevfik Fikret ve Ahmet Hamdi Tanpınar'la ilgili monografilerini örnek aldık. Bu bölüm bütün eksikliklerine rağmen Nedim'in ifade ve söyleyişteki başarısının arka planını aydınlatmak açısından bir adım sayılabilir.

Türk Edebiyatı alanında yapılan çalışmalar arasında *tenkidli metinler* büyük yer tutmakla birlikte, metin tenkidiyle ilgili teorik kaynaklar azdır. Kaynaklardaki bilgiler doğrultusunda Nedim Divanı'nın daha önce yapılan neşirlerini değerlendirdik, yazma nüshalar ve muhtevalarına dair sağlıklı sonuçlara ulaşmak için değişik tablolar oluşturduk . Elde ettiğimiz verilerden hareketle tercih ettiğimiz nüshaları karşılaştırdık.

Bu çalışmayı yaparken Halil Nihad (Boztepe) ve Abdülbaki Gölpınarlı'nın neşirlerinden yararlandık. Önemli gördüğümüz eksiklikleri, nüsha farklarını verdiğimiz aparatlarda gösterdik. Halil Nihad'ın , Nedim'e yakıştıramadığı için dikkate almadığı bazı şiirleri Abdülbaki Gölpınarlı da gözardı etmiştir. Bu hususta nüshalardan elde ettiğimiz verilere göre tutum belirledik ve sözkonusu şiirleri çalışmamıza dahil ettik. Nüshaların bir kısmında Nedîm-i Kadîm'in gazelleri de bulunmaktadır. Bu şiirleri, Osman Horata'nın **Nedîm-i Kadîm Divânçesi,** (Ankara 1987) adlı eserini dikkate alarak ayıklamaya çalıştık. Buna rağmen bazı şiirlerin Nedim-i Kadîm'e ait olma ihtimali az da olsa vardır.

İmlâ meselesine gelince, 18. yüzyılda Türkçe'nin fonetik bakımdan bugünkü şeklini aldığına dair ileri sürülen görüşe katılıyoruz. Bu bakımdan Türkçe kelimelerde modern imlâ kurallarını, dilimize geçmiş Arapça ve Farsça kelimelerde ise Prof.Dr. İsmail Ünver'in önerilerini benimsedik . Zaman zaman **Turkish and English Lexicon** adlı sözlüğe başvurduk.

Her zaman olduğu gibi doktora çalışmalarım esnâsında da, konunun tespitinden bu hale gelmesine kadar hemen her safhada hocam Doç.Dr. Mustafa İsen Bey'in yardımlarını gördüm. Ayrıca, Dr.Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu, hususî kütüphânesinde bulunan bir mecmûadaki Nedîm'e ait şiirlerin fotokopilerini göndermek inceliğini gösterdi. Kendilerine teşekkür ediyorum.

Ankara 1994 **Muhsin MACİT**

KISALTMALAR

Çok yaygın olarak kullanılan ve bilinen kısaltmaları **(s:** sayfa; **a.g.e:** Adı geçen eser gibi) vermeye gerek duymadık. Kütüphaneler, dergiler ve nazım şekilleriyle ilgili yaptığımız kısaltmalar şunlardır:

DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Ktp	: Kütüphane
TDEAD	: Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi (Ege Üniversitesi)
TTEM	: Türk Tarih Encümenî Mecmûası
K	: Kasideler
k	: Kıtalar
N	: Nazmlar
M	: Mesneviler
m	: Musammatlar
G	: Gazeller
md	: Müstezâdlar
R	: Rübailer
tz	: Baskı tarihi belli değil

Metni kurarken kullandığımız nüshalarla ilgili kısaltmalar IV. Bölüm'de verilmiştir.

GİRİŞ

I. 18.Yüzyılın Başında Divan Şiirinde Ortak Eğilimler ve Nedim'in Estetiğinin Teşekkülü

18.yüzyıla gelinceye kadar divan şiirinde, geleneğin elverdiği ölçüde farklı arayışların, Fars şiirinin de etkisiyle değişik söyleyiş biçimlerinin denendiği bilinmektedir. Divan şairlerinin kullandıkları "bikr-i mana", "tâze-zebân", "eş'âr-ı âbdâr" ve "mazmûn" gibi sırları oldukça müphem kavramlar, ifade ve söyleyişteki arayışlarının doğal sonucudur. Şairin daha güzel söz söyleme gayreti, şahsî olabilme endîşesinin yanı sıra dönemin estetik anlayışının dayattığı bir zorunluluktur .

Divan şiirinin teşekkül dönemlerinde ve hatta 16. yüzyıla kadar Fars şiirinin yoğun etkisi görülür. Bununla beraber daha önce Safî gibi bazı şairlerin Türkçe atasözleri kullanmakla şöhret kazandıklarını, Güvâhî'nin çok sayıda atasözlerini içine alan bir **Pendnâme** yazdığını biliyoruz.Ancak, atasözü ve deyimlerle örülü şiir tarzında ürün veren en başarılı şair Necâtî'dir. Konuşma dilinden gelen unsurları, kalıplaşmış yapıları, atasözü ve deyimleri kullanma eğilimi 16. yüzyıl şiirinin önemli bir özelliğidir. Bilhassa Rumeli'de yetişen şairlerin, Hayretî, Usûlî ve Yahyâ Bey gibi ustaların elinde Türk dili ve şiiri daha yalın bir yapıya kavuşur. Geleneğin hakim tonuna aykırı olarak Türkî-i Basit hareketi diye nitelendirilen, Tatavlalı Mahremî, Aydınlı Visâlî ve Edirneli Nazmî gibi temsilcilerini yetiştiren tarz tâli bir duyarlık olarak kalır[1] .

16.yüzyıl Osmanlı toplumunda kültürel oturmuşluğa paralel olarak şiirde estetik payda oluşur. Bu olgunluğun simgesi Bâkî'dir. İstanbul şehir hayatının, günlük konuşma dilinin, yaşama sevincinin şiirdeki sıcaklığını **Bâkî Divanı'**nda buluruz. Mahallî çizgilerin, günlük hayat sahnelerinin soluk renklerini şiirinde adetâ bir fon olarak kullanan Bâkî bu yönüyle dönemiyle özdeşleşir. Çünkü, 16. yüzyıl divan şiirinde Türkçe, söz dizimi, kelime grupları ve daha çok dikkati çeken zengin çağrışımlarıyla oldukça canlıdır. Bununla birlikte divan şiiri her zaman Arap ve Fars kaynaklarından gelecek etkilere açıktır. Buna Molla Câmî ve Ali Şir Nevâyî aracılığıyla Herat ve çevresinde teşekkül eden edebî ve kültürel muhitlerin etkisini de ilâve etmek gerekir. Ayrıca, İstanbul ve Herat gibi iki önemli kültür merkezinin arasında eserini veren Fuzûlî, çağdaşlarından başlayarak bir çok divan şairini etkiler.Ancak,17. yüzyıla girerken divan şiiri yeni bir tarzın takipçilerini ve temsilcilerini yetiştirmeye başlar. Bu Sebk-i Hindî veya Hind Üslûbu denilen tarzdır.

---

[1] Bu konada daha fazla bilgi için bkz. Fuad Köprülü," Millî Edebiyat Cereyânının İlk Mübeşşirleri", **Edebiyat Araştırmaları**, Ankara 1966, s.271-298; **Büyük Türk Klasikleri**, İstanbul 1988, C.VI.

Sebk-i Hindî, hayâl inceliğini, az sözle çok şey anlatabilmeyi, mitolojiye göndermeleri kelime seviyesine indirmeyi esas alır. Doğrusu birikimiyle, işlene işlene rafine hale gelmiş diliyle divan şiiri bu etkiyi özümseyecek konumdadır.Tarzın büyük temsilcileri Nâ'ilî, Malatyalı Şehrî, Şeyhülislâm Yahyâ ve Vecdî gibi asrın önde gelen şairleri âdetâ bir akım oluştururlar. Sebk-i Hindî'nin edebiyatımızdaki büyük temsilcilerinde görülen yoğun anlatım, sözü hadd-i icâze yaklaştırma cehdi söyleyecek sözü olmayanların fantezilere yönelmesine açık kapı bırakır[2] . Tam tıkanıklığa gitme durumunda kendine has bir tarz oluşturan hikemî tarzın büyük temsilcisi Nâbî, sesini yükseltmeye başlar ve geniş kitleleri etkiler[3] . Bu dönemde kasidede Nef'î'nin etkisi devam etmektedir.

18.yüzyılın başlarında divan şiirinde değişik tecrübelerin, arayışların ve hatta fantezilerin yoğunlaştığını görüyoruz. Nedim'in doğum tarihini 1099/1681 olarak kabul edersek, tam bu arayışların ve 17. yüzyılın usta şairleri Nef'î, Şeyhülislâm Yahyâ ve Nâbî'nin tesirinin devam ettiği bir dönemde şiir dünyasına gözlerini açtığını söyleyebiliriz.

Nedim Divanı'nda bulunan en eski tarih manzumesi 1114/1702 rakamını taşıyor. Ayrıca, İ. Hakkı Uzunçarşılı'nın, *I.Mahmud'un tevvellüdüne şair Nedim'in tarihi* ifadesiyle verdiği beyit gerçekten Nedîm'e aitse yukarıdaki tarihi altı yıl daha geriye götürmek mümkün. Bu şiirleri Nedim'in ilk kalem tecrübeleri olarak saymak bugünkü bilgilerimize uygundur. Nedîm'in ilk şiir tecrübelerinden olduğuna inandığımız nazire, tahmis ve taştirleri vardır. Nitekim, Halil Nihad, **Nedim Divanı** neşrinde "Nedîmâne addolunamıyacak bazı eş'âr hakkında" diyor ki, "Nedim gençliğinde, san'at-ı şâ'irânesinin tekemmül etmediği zamanlarda tecrübe-i kalem nev'inden yazmış ve bunlar divanına başkaları tarafından idhâl edilmiş olabilir"[4] . İlk kez bu çalışmamızla ortaya çıkardığımız 82, 86 ve 92.gazeller nazire yahut Nedim'in ilk tecrübelerinin ürünü olması ihtimaliyle birlikte sadece şarkı sözü olarak yazılmış ürünler de olabilir. Çünkü, 86. gazelin makta beyti bu ihtimali kuvvetlendirmektedir:

Eş'ârımı gördükde Nedîm eyledi tahsin
Afâka bu şarkıyla bir âvâze düşürdüm

18.yüzyılda nazirecilik geleneğinin artarak devam ettiğini biliyoruz. Nedîm'in bu eğilimlere ilgisiz kalması düşünülemez. Ali Şir Nevâyî, Fuzûlî, Neşâtî ve Nâbî gibi Türk şiirinin ustalarına nazire yazmış, Râsih'in meşhûr matlaını tazmin etmiştir.

Tamamen farklı bir mecrâda yeni bir şiir tarzı oluşturmuş olmasına rağmen Nedîm'in Divanı'nda, Nâbî'yi hatırlatan mısra, beyit ve hatta şiirlerle karşılaşırız. Meselâ,

---

[2] Sibk-i hindî konusunda bkz. Halûk İpekten, **Nâ'ilî-Hayatı-Sanatı-Eserleri**, Ankara 1991, s.60-64.
[3] Mine Mengi, **Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî**, Ankara 1987.
[4] Halil Nihad, **Nedim Divanı,** İstanbul 1338-1340, s.306-307.

Ehl-i diliz felekde belâmız budur bizim
Tutduk reh-i savâbı hatâmız budur bizim G 89/1

Takdîr ki mebnâ-yı safâ vü gamımızdır
Bu bahsde erbâb-ı hikem mülzemimizdir G.38/1

matla'lı gazeller Nâbî'nin şiirinin hakim tonunu çağrıştıran hikemî ifadelerle doludur. Aslında divan şiirinde kafiye ve redifin, kan grupları tutan şairleri ortak mazmûn ve söyleyışlerde buluşturmaları mümkün. Bununla birlikte şairlerin kalıcılığını sağlayan orijinal üslûplarıdır. Nitekim, "Nedim'in en güzel ve bugüne en fazla hitap edebilecek eserlerinden biri olan *var içinde* redifli gazelinin başlangıcını Nâbî'nin aynı redifte düzgün dille yazılmış olmaktan başka meziyeti olmayan iki gazelinde buluruz. Buna mukabil,

Böyle bî-hâlet değildi gördüğüm sahra-yı aşk
Anda mecnûn bîdler divâne cûlar var idi

beyti bulunan o güzel gazel ise, aynı vezinde olsa bile, redifiyle tâ Zâtî'ye kadar çıkan bir gelenekten henüz kurtulmuş, tamamiyle şahsî bir mahsûldür"[5] .

Ali Emirî, Süleyman Nazif'e yazdığı bir mektupta "tevârüd" den bahsederken Nef'î ile Nedim divanlarında " tevârüd ve teşâbih" vadisinde bir çok örnek olduğunu söyler ve şunları sıralar[6] ·

Devri zaman-ı Ahmed-i muhtârı andırır
Şemşiri Zülfikar-ı 'Aliden nişân verir *Nef'î*
...
Hem-nâmı Murtaza Ali Paşa ki rûz-ı rezm
Şemşiri Zülfikâr-ı 'Aliden nişân verir *Nedim*

Mazmûnu dest-i âleme bir dâstân verir
Nef'î
Her harfi dest-i âleme bir dâstân verir
Nedim

Gâv-ı zemîne zelzele-i üstühan verir *Nef'î*
...
Pây-ı zemîne zelzele-i üstühan verir *Nedim*

[5] A.Hamdi Tanpınar, **19.uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul 1982, s.20.
[6] **Tarih ve Edebiyat,** Sene 1(30 Teşrinisânî1334),s.157-158.

18.yüzyılda Halk ve Divan edebiyatları arasında nisbî bir yakınlık sözkonusudur. Divanlarda heceyle yazılmış şiirlerle karşılaştığımız gibi halk şairlerinin de divan şiirinin estetik ve hayal dünyasına yakın şiirlerini görüyoruz. Aslında bu yalnız 18. yüzyıla özgü bir durum değildir[6]. Nedim Divanı'nda hece vezniyle yazılmış iki *koşma* mevcuttur . Bunlardan biri daha önce bir çok araştırmacının *Nedim'in türküsü* diye takdim ettikleri şiirdir. Bu arada yazma nüshaların hiç birinde *türkü* ifadesiyle karşılaşmadığımızı belirtelim. İkinci şiir ise çalışmamızın **Musammatlar** bölümünde yer alan 46. şiirdir. Bu da 11'li hece ölçüsüyle yazılmış bir koşmadır. Bu iki şiir Nedim'in döneminin ortak eğilimlerine ilgisiz kalmadığını göstermektedir.

Hind üslûbunun özellikleri 18. yüzyıl şairlerinde de kısmî olarak kendini gösterir. Şeyh Gâlip ise bu üslûbun bütün özelliklerini şahsî üslûbuyla yoğurarak yeni bir terkîbe ulaşır. Nedim'in şiirlerinde Hind üslûbunun getirdiği yoğun anlatım tarzı ve hayal dünyası üzerinde pek durulmamıştır. Hasibe Mazıoğlu, **Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik** adlı eserinde şairin Sebk-i Hindî'yle bağlantısını *Nedim'in Şiirlerinde Hayal Unsurları* başlığı altında ele alır[7].

18.yüzyılın başında özellikle İbrahim Paşa'nın gayretleriyle oluşturulan sulh ve sükûn döneminde imar faaliyetleriyle birlikte eğlence yerlerinin yeniden tanzim edildiğini biliyoruz. Sosyal pramidin zirvesinde toplanan servet ve ihtişam bir miktar aşağıya taşınılarak geniş bir itaat çemberi oluşturulmuştur. Düzenlenen helva gecelerine, Sadâbâd eğlencelerine şairlerin iştirak ettiklerini eserlerinden anlıyoruz[8]. Bu dönemde gerçekleştirilen imar faaliyetlerine, çeşme ve sebillere, han ve kervansaraylara, hamamlara, köşklere dönemin şairleri manzum tarihler düşürmüşlerdir. Nedim'in tarih manzumelerinin eksenini de Damad İbrahim Paşa'nın faaliyetleri oluşturmaktadır. Ayrıca eğlence hayatıyla ilgili mekânların ve mesire yerlerinin yeniden tanzimi sözkonusudur. İstanbul'un bu yönüyle şiirlere konu olması 18. yüzyılda başlamaz. Fakat, Nedim tevârüs ettiği bir geleneği daha canlı, değişik sahneler ve tipleri önplana çıkararak anlatır. Nedim' den önce " 17. yüzyılda Şeyhülislam Yahyâ, Nâbî, Vecdî, Fâsih, Nef'î gibi şairler İstanbul üzerine bir çok gazeller söylemişlerdir. Bu âdeta bir moda haline gelmiş olmalı ki Bahtî (Sultan Ahmed II) bir gazelinde:

O şehr-i dil-güşânın vasfına denmiş gazeller çok
Velî Bahtî senin nazmın gibi rengin gazel olmaz

---

[6] Mustafa İsen, "Divanlarda Heceyle Yazılmış Şiirler", **Türk Kültürü Araştırmaları**, (Şükrü Elçin'e Armağan), XXIX/1-2 (Ankara 1993),s.223-252;Cemal Kurnaz, **Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler**, Ankara 1990, s.45-74.

[7] Hasibe Mazıoğlu, **Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik,** Ankara 1957, s.66.

[8] M.Fuat Köprülü, " Sadâbâd Şairleri" **Yeni Mecmua**, II, 34 (7 Mart 1918) s. 146.

diye övünür. Hakikatta bu yüzyılda İstanbul üzerine en güzel gazeli Nef'î söylemiştir. XV. yüzyılda Cafer Çelebi'nin tabiî güzelliğini övdüğü Kâğıthâne, XVII.yüzyılda çok sevilen bir eğlence yeri haline gelmiştir. Nef'î'nin:

Mahşer olmuş sahn-ı Kâğıthâne dünya bundadır
Cennete dönmüş güzellerle temâşâ bundadır

mısraları daha sonra Nedim'in tasvir edeceği Kâğıthâne âlemlerinin bu yüzyılda başladığını gösterir"[9] .

Nedim'in şiirlerinde görülen tasvirler, tablolar İstanbul halkının konuşma kalıplarından, günlük dildeki kullanımlardan yararlanılarak gerçekleştirilir. Bu mahallî özellikleri şiirinde başarıyla kullanan şairlerin başında Bâkî gelir. İstanbullu bu iki şairin zevkleri kendiliğinden onları birbirinlerine yaklaştırır. Bâkî, Nedim'in beğendiği Türk şairleri arasındadır. Bu itibarla şahsiyetleri birbirine çok yakın olan Bâkî ile Nedim arasındaki fark, iki şairin yaşadıkları devirden ibârettir, demek pek de hatalı bir hüküm sayılmaz. Bu iki şairin divanları şehir hayatıyla ilgili mecaz, istiare ve benzetme unsurları açısından bir taranacak olsa aralarındaki benzerliğin farklılıklardan fazla olacağı görülür. Necâtî'yle belirginleşen, Bâkî, Şeyhülislam Yahyâ gibi şairlerin elinde mükemmelleşen mahallîleşme cereyanı, 18.yüzyılda en büyük temsilcisini bulur. O, şair Nedim'dir. M.Fuad Köprülü'nün ifade ettiği gibi, "muayyen devirlerde muayyen zevklerin ortaya attığı, canlandırdığı, hatta büyük kıymet verdiği birçok mahsûller süzüle süzüle yukarı tabakalarda unutulur; ve nihâyet her devirden yâdigâr olarak bir kaç kuvvetli katre kalır ki, millî zevkin taktîr ettiği bu katrelerde o devrin dehâsı yaşar"[10] .

Nedîm'in estetiğinin teşekkülünde bütün bu âmillerin yanı sıra belki bunlardan daha da önemli olarak aldığı eğitim ve yetiştiği muhit etkili olmuştur. Nedim, kültürlü bir aile ortamında dünyaya gelmiş, iyi bir tahsil görmüş, devrin klasik ilimlerini, Arapça ve Farsça'yı mükemmel öğrenmiştir. Medrese tahsilinin akabinde müderrislik mesleğinin ilk kademesi olan hariç medresesi müderrisliğini elde etmiştir. Daha sonra bu görevini Molla Kırımî, Sadi Efendi, Nişancı Paşâ-yı Atîk, Sahn ve Sekban Ali Medreselerinde sürdürmüştür. Aldığı eğitimle birlikte asrın başında görülen edebiyatta yenilik arayışlarına ve divan şiirinin kaynaklarına da kayıtsız kalmamıştır. "Nedim, dehâsından sarfinazar, klasik medrese tahsili görmüş aruzun sırları gibi eski kültürün bütününe sahip, sanatını yaşayan hayattan ve yaşayan dilden olduğu kadar, bu kültürün kaynaklarından da besleyen bir şairdir. Şiire getirdiği yenilik, asırlarca süren dağınık tecrübelerin zaferidir"[11].

[9] Mehmet Kaplan, "Türk Edebiyatında İstanbul" , **Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar II**, İstanbul 1987, s. 44

[10] M.Fuat Köprülü, **A.g.m.** s. 147.

[11] A.Hamdi Tanpınar, **19.uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul 1982, s. 83.

Denilebilir ki, Nedim'in şiir anlayışının oluşumunda micazı, yeteneği, yaşama zevki gibi bireysel faktörlerle muhiti ve tevarüs ettiği şiir geleneği etkili olmuştur. Şiir anlayışının yansımalarını Divanı'nda somut örnekleri ile birlikte buluruz.

II. Nedim'in Şiir ve Şair Hakkındaki Düşünce ve Değerlendirmeleri

Divan şairleri eserlerinde şiir ve şair hakkındaki görüşlerini bir beytin anlam bütünlüğü içerisinde ifade ederler. Aslında beyit bütünlüğüne genel olarak itibar eden divan şairinin bu tutumu estetik anlayışının bir gereği olarak görülmelidir. Özellikle gazellerin makta beyitlerinde ifade edilen bu görüşler sistemli bir yaklaşımın ürünü olmaktan uzaktır . Yine de bu beyitler sistematik olarak değerlendirilir ve mukayeseli olarak incelenirse divan şiiri sanat görüşünün ortaya konulmasında malzeme olabilir[12] .

Nedim Divanı'nda, şairin şiir anlayışını muhtevî beyitlerle karşılaşırız. 18.yüzyıl divan şiirine yenilikçi kimliğiyle damgasını vuran Nedim'i döneminin tezkire yazarlarından Sâlim, "taze-zeban" olarak nitelendirir. Bu sıfat elbette ki rastgele seçilmemiştir. Nedim'in şiirinin orijinalliğine dikkat çekmek için seçilen bu sıfat, şairin bizzat şiiri için kullandığı bir terim olma niteliğini taşır. Nedim'e gelinceya kadar divan şiiri başarılı ürünlerini vermiş, güzel eser ortaya koymak oldukça güçleşmiştir. Dönemin şairlerinde görülen arayışlar kimi zaman fantezi seviyesinde kalmıştır. Durumun farkında olan Nedim,

...

...

Sad hayf o gûne tâze mazmûn-ı hüner
Bir beyte henüz olamamış küncide R.11

ve

...

...

Ekser şu'ârâ-yı asr kullanmazlar
Bikr olduğı'çün sühanda tâze mazmun R.6

diyerek bir yandan şiire yeni bir söyleyiş getirilemediğini vurgularken, diğer yandan da dönemin şairlerini eleştirir. Kendisi ise yeni bir yol açtığının, tâze-zebân olduğunun bilincindedir:

Kilk-i ayyârın 'aceb nâ-refte râh açdı Nedîm
Hâne-i endîşeden gülzâr-ı isti'dâda dek G.60/6

Nazmım görüp der imiş ol müşkil- pesend-i nâz
Tarz-ı Nedîm-i tâze-edâmız budur bizim G.89/5

---

[12] Bu konuda yapılmış çalışmalar vardır: M.Çavuşoğlu, **Necâtî Bey Divanı'nın Tahlili,** İstanbul 1971; Harun Tolasa, **Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası,** Ankara 1973; Cemal Kurnaz, **Hayalî Bey Divanı Tahlili,** Ankara 1987; Nejat Sefercioğlu, **Nev'î Divanı'nın Tahlili,** Ankara 1992; Harun Tolasa, "Divan Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri" **E.Ü. Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, I** (1982), s.15-47.

Nedim'in nazmı tâzedir, dudağı *sühan* meşk eder, gönlünden diline *mani-i tâze hırâman olup gelir;*

Ger kusuru var ise avf kıl ey kânı-ı kerem
Tâzedir nazmı eger olsa da bî -reng ü nizâm K.10/40

Mâni-i tâze kûçe-i dilden zebânıma
Yâd-ı lebinle mest-i hırâman olup gelir G.37/5

Meger lebin sühan-ı tâze meşk eder ki yine
Şeker-tırâşelerinden pür olmuş etrâfın G.65/4

Divan şairlerinin şiir, eş'âr terimleriyle *gazeli* kasdettikleri tezkire terminolojisinden anlaşılmaktadır. Ayrıca, "âbdâr" sözcüğünü de aşağı yukarı orijinal kavramının karşılığı olarak kullanmaktadırlar. Nedim'in şu beyti, bu iki anlamı içerir ve onun şiirinin bir özelliğini niteler:

Senin vasfında cânâ bir neşât-âver gazel gördüm
Olursa tâze eş'âr öyle pâk ü âbdâr olsa G.117/7

Tezkire müellifleri ve divan şairleri şair-çevre-şiir ilişkisini bazı alegorilerle anlatırlar: Buna göre şair, bülbül, tûtî, gavvas; şiir, terennüm veya inleme, sühan, inci; çevre, gülistan, şekkeristan, derya istiareleriyle karşılanır. Nedim de bu istiare, mecaz ve teşbih unsurlarını kullanır kendi şiir görüşünü anlatmak için:

Yine hem çün gonca bir pâkize nazm-ı tâzedir
Andelîbâsâ Nedîmâyı gazel-hân eyleyen G.105/6

Nedim, şiirini *pakize-edâ, edâ-yı selis* tamlamalarıyla nitelendirir. Yine şiirinin özelliğini anlatmak için *dil-cû* ve *dil-keş* sözcüklerini kullanır. Şiirini değerlendirirken kullandığı bir başka kelime ise "lehçe". Bu kelimeyi sözlük anlamıyla kullandığı açıktır:

Hoşdur tekerrürün dile ey lehçe-i Nedîm
Bilmem gulû-yı şîşede kul kul musun nesin G.74/8

Böyle âteş lehçe lâzımdır sühan tâ kim Nedîm
Germ-sâz-ı nağme-i tahsîn ola hânendeye G.125/5

Bu beyitlerin ilkinde şiirinin ahengine, ikincisinde ise "yakıcılığına" dikkati çekmektedir. Nedim şiirinin yakıcılığına o kadar inanmış görünür ki divanının varaklarını yakacağından korktuğu için şiirini tertip etmediğini bile söyler. Burada vurgulamak istediği yine şiirinin yakıcılığıdır:

Nedîmâ şi'rimi tertîb ederdim korkarım ammâ

Yaka nazmındaki sûz u güdâz evrâk-ı divânım *G.85/5*

Şiirde söz ve anlam arasındaki ilişkinin niteliği konusunda, sorunun teorik boyutuyla ilgilenen düşünür ve şairler durmuşlardır. Nedim de geleneğin imkan verdiği ölçülerde söz-anlam ilişkisine değinir.

Her sözüm gülşen-i ma'nâya gönül bezminden
Gül gibi renkli nergis gibi mestâne gelir

Kad-i güftârıma evvel biçilüp câme-i reng
Sonra fersûdesi bâzâr-ı bahârâna gelir *K.16/39-40*

Edâ pâk olsa da ma'nî yakışmaz rûşen olmazsa
Görünmez reng-i rûy-ı duhter-i rez sâgar-ı zerden *G.95/5*

Divan şairi yeteneğine güvenir. Şairlik kudretini *tab'ında* bulur. Nedim, yeteneğini kimi hızlı ve güzel koşan ata, kimi de çok ender şeyler doğuran birine benzetir:

Tab'ım ol nâdire-zâdır ki cihâna veledi
Cümle bircis ü ' utârid gibi ferzâne gelir K.16/41

Arsa-i ma'nâda el-hak yekke-tâz oldun Nedîm
Esb-i tab'-ı çâpükün gitdikçe meydân almada *G.146/6*

Şair yeteneğinden o kadar memnun görünür ki, bir beytinde;

Tab'ım bâğbân-ı giran -dest-i mâyedir
Kim bir gül istesem bana bir gülistan verir *K.4/56*

demektedir. Böyle söylemesine rağmen Nedim, çok şiir söyleyen biri değildir. Bu tutumunu da şöyle açıklar:

Asafâ meşhûrdur kim söylemez üstâd lîk
Söyleyince böyle söyler gevher-i yektâ gibi *K.18/35*

Sözü az söyle ağır söyle Nedîmâ ki sühan
Zer gibi sayılı gevher gibi sencîde gerek *G.57/6*

Özellikle ikinci beyit Nedim'in kendine güveninin, şairlik bilincinin bir ifadesidir. Her ne kadar şu beytinde;

Değildir öyle pek üstâd şâ'ir gerçi kim ammâ
Yine eş'ârı tab'a hoş gelir bilmem ne hâletdir *K.15/43*

dese de bunu çevresine takındığı eleştirel tutumunun bir ifadesi saymak gerekir.

Nedim, sözü *hadd-i icâza* ulaştırdığına inanır. Bu özelliğini soyutlama yöntemiyle kalemine yakıştırır:

Hâme-i mu'ciz-beyânım anların her birine
Bir cevâb ibrâz edüp vâzıh yed-i beyzâ gibi K.18/41

Yine ser-levha-i mecû'a -ı icâza Nedîm
Tâze tarh-ı kalem-i çîre-zebân ancak bu G.155/5

Nedim Divanı'nda şiirle ilgili çeşitli kavramlarla karşılaşırız. Bazen bir nazım şeklinin adını, bazen bir terimi, divanın fiziki görünümüyle ilgili bir kavramı değişik edebî sanatlara imkân verebilecek şekilde ustalıkla kullanır:

İnâyetin ile âsûdedir yedi iklim
Himâyetin ile manzûmdur umûr-ı ehem K.25/24

Umûr-ı memleket-i Rûmı şöyle nazm etdin

Ki oldu mısra'ının müstezâdı mülk-i 'Acem K.25/26

Müstezâd-ı işve ol hatt-ı nevin îcâdıdır
Zülfünün terkîb-i bend-i fitne hâtır-zâdıdır G.22/1

Mısrâ'-ı mevzûndur ammâ nâ-resâdır serv-i bâğ
Eyleye tazmin meger kadd-i ser-efrâzın senin G.71/2

Nedim Divanı'nda rastladığımız edebî terimlerden biri de *mazmûn*dur[14] . Üç beyitte ve iki rübaide olmak üzere beş kez mazmûn kavramı geçmektedir. Şunu hemen belirtmeliyim ki bu beyitlerin kimilerinde mazmûn kelime anlamıyla yer almaktadır:

Lûtf u mürüvvet eyle biraz dahı bizlere
Mazmun bağışla bâri efendim aman aman K.24/6

Aşağıdaki beyitlerde de *mazmûn* gizli anlam, ustaca yapılmış sanat gibi fonksiyonlarıyla kullanılmıştır:

Seyret Nedim o kâmeti kim eylemiş murâd
Bir mısra'-ı resâde mezâmin-i nâzı hep G.7/5

Lebin vasfında bir mazmun demişdim reng ü bû sanma

---

[14] Mazmun kavramı için bkz. Mehmed Çavuşoğlu, "Mazmun", **Türk Dili** , XLVIII, 388-389 (Nisan-Mayıs 1984) s. 198-205; Mine Mengi, "Mazmun Üzerine Düşünceler", ***Dergâh***, III, 34 (Aralık 1992); İskender Pala, "Mazmun'un Mazmunu", **Dergâh**, III, 35 (Ocak 1993), s. 1,10-11

Anı ceybinde güller bülbülün ikrâm içün saklar G.19/8

Nedim, takdir ettiği Fars ve Türk şairlerini yeri geldikçe anar. Başta Fuzûlî olmak üzere pek çok şaire nazireleri vardır. Nevâyî'nin bir gazelini tanzir etmiş ve ayrıca Çağatayca bir nazm söylemiştir. Râzî, Neşâtî ve Tıflî'nin gazellerine tahmis ve Nedîm-i Kadîm ile İzzet Ali Paşa'nın şiirlerine taştîr yazmış, Enverî, İbrahim Paşa ve Sultan Ahmed'in mısra ve beyitlerini tazmin etmiştir. Ayrıca, "gibi" redifli kasidesinde İran şairlerinden Buhterî, Ahtal, Tayyîb, Bebgâ, Sâib, Rüknâ, Utbî ve Vassâf gibi simâlara âdetâ meydan okur. Türk şairlerinden kasidede Nef'î'yi gazelde Bâkî ve Yahyâ'yı, mesnevî tarzında Atayî'yi ve rübaide Azmizâde Hâletî'yi beğenir. Yalnız beğenmekle kalmaz,

Hâsılı her biri bir vâdide bulmuş imtiyâz
Müstezâd u şarkı vü tahmis-i şevk-efzâ gibi

Hâme-i mu'ciz-beyânım anların her birine
Bir cevâb ibrâz edüp vâzıh yed-i beyzâ gibi K.18/40-41

diyerek âdetâ meydan okur. Özellikle ilk kasidelerinde Nef'i etkisine sonuna kadar açık olan Nedim, gazelde de kendisini Bâkî'nin *miras*cısı sayar. Döneminin şairlerinden Nâmî Han, Arif Efendi, İzzet Ali Paşa ve Râzî gibi şairlere birer beytinde yer verir.

Nedim, kendine has bir üslûp oluşturduğunun farkındadır. Bu yüzden, "*Malumdur benim sühanım mahlas istemez*" şeklinde çok ciddî bir iddiayla okuyucu karşısına çıkar. Şiir ve matematik arasındaki ilişki üzerinde özellikle düşünürler durmuşlar. Lâkin, Nedim, bu tür iddialardan haberdar mıdır? Bunu tahmin etmek güç. Ancak, Türk ve İran şairlerine meydan okurken söylediği bir beytindeki "hendesî da'va" ifadesi, şiir ile matematik arasındaki ilişkiye yönelik çağrışımının yanı sıra, ne yaptığının bilincinde olan bir sanatkârın "bî-pervâ" tavrının da göstergesi sayılabilir.

Lâf derlerse eger işte kalem işte devât
*Her **sözüm** isbât mümkin **hendesî da'vâ** gibi* K.18/45

Divan şiirinin imkânlarını zorlayarak yeni bir tarz oluşturan Nedim hakkında edebiyat tarihi kesin ve kalıcı hükmünü vermiştir. Artık, o *zümre-i şâiranda müstesnâ* yerini almıştır.

I.BÖLÜM

NEDİM'İN ŞİİRLERİNİN İNCELENMESİ

Nedim Divanı, kullanılan nazım şekilleri bakımından klasik divan tertibine uymaktadır. Kasideler, kıtalar, nazmlar, musammatlar, mesneviler, gazeller rübailer vs. Nedim'in şiiri üzerine araştırma yapanların daha teferruatlı bir tasnifi, nazım şekillerine göre değil de muhtevayı da dikkate alan tasnifleri sözkonusudur. Mesela, Abdülbaki Gölpınarlı neşri başta olmak üzere Nedim Divanı'nin muhtevasını veren bütün araştırmacılar **Tarihler** ve **Şarkılar** başlığı altında bölümler açarak muhtevayı önplana çıkaran tasnifler yapmışlardır. Biz, nazım şekillerini göre bir tasnif yaparak mürettep divan geleneğine uygun bir tutumu benimsedik. Tarihleri kıta nazım şekli çerçevesinde ele almayı uygun buluyoruz. Gerçi, Nedim'in kaside nazım şekliyle yazılmış 5 tarihi mevcuttur. Ayrıca, bir tarihi beyittir bir tarihi de terci-i bend nazım şekliyle kaleme alınmış bir şiirdir. Tarih manzumelerininin büyük çoğunluğunun kıta nazım şekliyle yazılmış olmasından dolayı tarih manzumelerini kıtaların bir altbaşlığı olarak ele aldık. Şarkıları, musammatlar genel başlığı altında verdik ve değerlendirmelerimizi de bu çerçevede yapacağız. Ayrıca, ilk olarak **Nazmlar** başlığıyla bir bölüm açtık. Bu bölümde ele aldığımız şiirlerin bir kısmının tamamlanmamış gazel, bir kısmının ise kaside olması ihtimali vardır. Ancak, iki beyitli nazmı, gazelden, beş beyitli nazmı ise kasideden ayırmak mümkün değildir. Elimizde bulunan tek ölçüt beyit sayıları ve kafiyeleniş biçimleridir. Bu şiirlerde konu ayırıcı vasıf olmaktan uzaktır. Genel hatlarıyla belirlediğimiz bu yaklaşım tarzına göre Nedim Divanı kullanılan nazım şekilleri bakımından şöyle bir yapı arzetmektedir.

Kasideler: Nedim Divanı'nda 44 kaside vardır. Bu kasidelerin ilki na'ttır. Bu şiir Divan'ın matbû ve gördüğümüz yazma nüshalarının hiç birinde mevcut değildir. "Habib-i kibriyâ" redifli bu kasidenin Nedim'e ait olduğunu tam olarak iddia etmek mümkün değildir. Ancak, yeni bulgular elde edene kadar bu şiirin Nedim'e ait olduğunu ve bu şekliyle Nedim Divanı'nda yer alması gerektiğine inanıyoruz. Bu şiiri aldığımız mecmûada Nedim'e ait olduğu bilinen bir musammatın (m1) bendlerinin ilk ve son dizelerinden oluşan şiir mevcuttur. Bu şiir **kaside** başlığını taşımaktadır. Ayrıca, gazeller arasında bulunan 43. gazeli de bu mecmuadan aldık. Sözkonusu gazelin kelime kadrosu ve imajlar Nedim'e ait olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Bu iki şiiri dikkate alarak na'tın da Nedim'e ait olacağını söyleyebiliriz.

Nedim'in kasideleri arasında 25 beyitten fazla beyit ihtiva edenlerin sayısı 25'dir. Diğer kasidelerin beyit sayısı 21-7 arasında değişmektedir. Bu şiirlerin bir kısmını Abdülbaki Gölpınarlı eserinde **Tarihler** başlığı altında verdiği için araştırmacılar da bu başlık altında ele almışlardır. Nitekim, Hasibe Mazıoğlu, "Nedim'in şekil bakımından kaside diyebileceğimiz 37

şiiri vardır" diyerek tarih manzumelerini kaside nazım şeklinin kapsamına almamıştır[1] . Ayrıca, Nedim'in tarih manzumelerini incelerken de Hasibe Mazıoğlu, "İran sulhü için yazılan tarih terci-i bend şekliyle olup diğerleri kıta şekliyle yazılmıştır" demektedir. Halbuki sözünü ettiğimiz tarih manzumelerinin nazım şekli kaside değilse bile ancak, nazm olabilir.

Nedim'in kasidelerinin konuları bakımından dağılımı şöyledir: 1 Na't, 3 Sadrazam Ali Paşa'ya medhiye, 12 Sultan Ahmed'e medhiye, 2 Sultan Ahmed ve Damad İbrahim Paşaya birlikte sunulan medhiye, 1 Sultan Ahmed'in şehzadelerine kaside, 19 Damad İbrahim Paşaya değişik vesilelerle medhiye, 1 Revan'ın fethi münasebetiyle düzenlenen helva sohbetine bir kaside, 1 Kapdan Mustafa Paşa'ya medhiye , 1 Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin kasrına medhiye, 1 İzzet Ali Paşa'nın defterdâr oluşuna kaside nazım şekliyle tarih, Gülşenî Tekkesi'nin onarımı ve Tersanedeki Divanhâne'nin inşâsına yazılmış birer tarih manzumesi... Kasideleri Hasibe Mazıoğlu teferruatlı biçimde incelemiştir[2]. Ayrıca, Tunca Kortantamer, bilhassa anlatım teknikleri açısından Nedim'in kaside ve kıtalarını değerlendirmiştir[3]. Bu bakımından biz, ele alınmayan, kaside nazım şekliyle yazılmış tarih manzumelerini de **Kıtalar** kısmında altbaşlık açarak inceleyeceğiz.

Kıtalar : Nedim Divanı'nda 88 kıta mevcuttur. Bunlardan 1-3 ve 65-89 numaralı kıt'alar değişik konularda yazılmış manzumelerdir. Bunların dışında kalan kıtalar ise tarih manzumeleridir. Çalışmamızda yer alan 3. ve 66. kıtalar daha önce yapılan neşirlerde yoktur. 66. kıtanın eksik gazel olması muhtemeldir. Darüssaade Ağası Beşir Ağa Çeşmesine tarih düşürmek için yazılan 45. kıtadan sonra yer alan tarih beyti aslında **Matlalar ve Müfredler** arasında yer alması gerekirken aynı konuda yazılmış tarih olduğu için 45. kıtanın akabinde yer aldı. Bu bakımdan kıta sayısını 86 kabul etmemiz gerekir. Şimdiye kadar yapılan neşirlerde tarih manzumelerinde mısra yahut beyitlerin ebced değeri tam olarak hesaplanamamıştır. Bunun değişik nedenleri vardır. Müstensihler kim hesaplayacak düşüncesiyle rasgele rakam yazabilirler. Ayrıca, tamiyeleri tespit etmek tarih düşürme sanatına âşinâ olmayanlar için zor olabilir. Kaldı ki, Abdülbaki Gölpınarlı'nın dahi hesaplayamadığı yahut uğraşmadığı tarih mısraları vardır. Biz bunları dönemin müverrihi **Râşid** ve **Asım** tarihlerindeki bilgilerle bazen diğer muteber kaynaklara da başvurarak karşılaştırdık. Buna rağmen Tersane-i Amire'deki Divanhâne için yazılan manzûmede tarih mısraının ebced değerini hesaplayamadık.Bunun haricindeki tarih mısralarının ebced değerlerini mümkün olduğu ölçüde doğru hesapladığımız

---

[1] Hasibe Mazıoğlu, **Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik**, Ankara 1957 s. 78

[2] **A.g.e.** , s. 78-96

[3] Tunca Kortantamer, "Nedim'in Şiirlerinde İstanbul Hayatından Sahneler" E.Ü. **Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi,IV, (1985) s.20-59.**"Nedim'in Manzum Küçük Hikayeleri " ,EÜ,**TDEAD,** V(1989), **s.13-27.**

inancındayız. Tarih manzumeleriyle ilgili dikkat çeken eksiklikleri tamamlamak amacıyla bütüncül bir yaklaşımla sözkonusu manzumeleri incelememiz gerekir.

A.Nedim'in Tarih Manzumeleri

a. Nazım Şekilleri ve Konuları Bakımından

Nedim Divanı'nda toplam 67 tarih manzumesi mevcuttur. Bunlardan İbrahim Paşa'nın beytini tazmin ettiği Afgan sulhu için yazılan bir tarih, terci-i bend nazım şekliyledir. Diğer tarih manzumelerinden biri, Beşir Ağa Çeşmesi için yazılan tarihlerden ikincisi beyt, 5 tanesi kaside ve diğerleri de kıt'adır[4] . Manzum tarih düşürmede kıt'a nazım şeklinin daha çok tercih edildiği bilinen bir husustur. Nedim'in tarih manzumelerinin en eskisi Edirne'de Gülşeni tekkesi için söylediği tarihtir(h.1114). Aynı yıla tekabül eden ve divanın yazma ve matbu nüshalarında bulunmayan bir tarih manzumesi Riyazi'nin **Divan** ve **Sâkinamesi**'nin son sayfasında, bir başka tarih de Hüseyin Ayvansarayî'nin **Mecmûa-i Tevârîh** adlı eserinde yer almaktadır[5] . Ayrıca, İ.H. Uzunçarşılı'nın *"I.Mahmud'un tevellüdüne şair Nedim'in tarihi"* diye dipnotta verdiği şu beyt;

Didi târîhini Nedîm-i çâkeri
Evvel-i şehzâde Mahmûd Handır[6] (1108)

gerçekten Ahmed Nedim'in ise en eski tarihi olmasının yanısıra 16 yaşındayken şiir yazmakta olduğunu göstermesi bakımından mühimdir. Bu beyt gerçekten Nedim'e ait olsa bile daha sonraki dönemlerde yazılmış olması da muhtemeldir. Çünkü, tarih düşürme sanatının tarihi gelişimine bakıldığında geçmişteki olaylara tarih düşürme eğiliminin varlığı görülmektedir[7] .

1114-1128 tarihlerinde saray çevresindekilerle ilgili tarih manzumesi yoktur. Şehid Ali Paşa'ya sadareti döneminde (1125-1128) kasideler sunan Nedim, pek umduğunu bulmuş gibi görünmüyor. 1128 'de İbrahim Paşa mirâhurluğa ve ardından rikâb-ı hümayun kaimmakamlığına atanır. Nedim bu ikinci atamayla ilgili olarak bir tarih manzumesi yazar. Bu tarihten sonra 1133' tarihine kadar Nedim'in, İbrahim Paşa'nın yaptırdığı sebile (1132), bir tarih manzumesi yazdığını biliyoruz. Diğer tarihlerin kronoljik dağılımı şöyledir. 1133'de 4, 1134' de 3, 1135'de 5, 1136'da 3, 1137'de 2, 1138'de 5, 1139'da 5, 1140'da 16, 1141'de 12, 1142'de 2, 1143'de 1.

---

[4] Hasibe Mazıoğlu " Nedim 60 tane tarih yazmıştır. Bunlardan yalnız birtanesi, İbrahim Paşa'nın beytini tazmin ettiği İran sulhu için yazılan tarihi terci-i bend şekliyle olup diğerleri kıta şekliyle yazılmıştır" demektedir. (s. 97)

[5] Namık Açıkgöz "Nedim'in Yayımlanmamış Bir Şiiri" **F.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi II**, 1(1988) s.1-3;Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, **Mecmûa-i Tevârîh,** (Haz.Fahri Ç.Derin-Vahid Çabuk), İstanbul 1985, s.363-364.

[6] İ.H.Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, Ankara 1978, IV, s. 210

[7] İsmail Yakıt, **Türk-İslam Kültüründe Ebced Hesâbı ve Tarih Düşürme**,İstanbul 1992, s.125

Görüldüğü üzere tarihlerin büyük bir kısmını (28 tarih), şair, 1140-1141 yıllarında yazmıştır. Bu tarihlerde 1140'da Sadi Efendi Medresesinde, 1141'de Nişancı Paşâ-yı Atik Medresesinde müderris olarak resmî görevlerini yürütmektedir.

Nedim, tarih manzumelerini sanıldığı gibi Lâle devrinin hakim çizgisi olarak gösterilen eğlence hayatıyla ilgili olaylar ve Şeref-âbâd, Sa'd-âbâd, Hurrem-âbâd gibi mekânlar için yazmamıştır. Daha çok imâr ve altyapıyla ilgili faaliyetler için tarihler düşürmüştür: Bunlardan 18 tanesi çeşme, sebil ve maksem tarihleridir. Bu dönemde Üsküdar ve civarında bir çok çeşme yaptırılmıştır. Ayrıca, İbrahim Paşa'nın doğduğu yer olan Niğde sancağına bağlı Muşkara ve civarında imâr faaliyetlerine giriştiğini biliyoruz [7] .

Nedim, III. Ahmed 'in doğrudan şahsıyla alakalı bir tarih, o da hattat padişahın tuğrası münasebetiyle yazmıştır (1136). Ayrıca onun şehzâdelerinden Nu'man (1135) ve Abdülhamid'in doğumları vesilesiyle iki tarih yazmıştır[8] . Kızları Fatma Sultan'ın yaptırdığı cami (1140) ve Hatice Sultan ile Başkadın'ın yaptırdıkları çeşmeler için de Nedim, tarih düşürmeyi ihmal etmemiştir. Bütün bu tarih manzumeleri günlük, rutin faaliyetlerle ilgilidir. Şair her ne kadar,

Nedim benden elinden düşürmeyüp kalemi
Dola hesâb-ı tevârih-i feth ile defter *K.13/56*

dese de 65 tarihten yalnız üçü, bunlardan ikisi Afgan sulhüyle, biri Tiflis'in alınmasıyla ilgili olmak üzere fetihle alakalıdır. Afgan sulhüyle ilgili, biri terci-i bend öteki kıta olmak üzere iki tarih yazmıştır[9] . Tiflis'in alınmasıyla ilgili tarih biraz da tarih düşürme sanatının özüne yönelik bir espiriyi dile getirmektedir. Şair, Tiflis kelimesini "y" siz yazmış, sonra diğer şairlerin "y" ile yazdığını görünce Sultan Ahmed'den özür dileyerek bir tarih düşürmüştür[10] .

Tarih manzumeleri İbrahim Paşa başta olmak üzere daha çok onun akraba ve yakınlarıyla ilgili olaylar, faaliyetler için kaleme alınmıştır. III. Ahmed ile damadı İbrahim Paşa ve bunun damadları Kapdan Mustafa Paşa ve Kethuda Mehmed Paşa gibi zevât, çeşme, sebil, yalı, ev, köşk gibi yapıların yanı sıra "câmi" ve mescidleri ihyâ etmek, yeniden yapmak gibi işlere de yer vermişler ve bunları tamamen ihmal etmemişlerdi"[11] . Bu cümleden olmak üzre Nedim de

---

[7] Ahmet Refik, "Damad İbrahim Paşa Zamanında Ürgüp ve Nevşehir" **TTEM**, 14. Sene Nr.3 80(1 Mayıs 1340) s. 156 vd.; İ.H.Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi,** Ankara 1978, C.IV, I.Bölüm s. 156;A.Refik " Nedim'in Gayr-i Matbû Bir Kitabesi , **Millî Mecmua,** Sene 4, Nr. 75. C. VII, s. 1215; A.Refik , **Alimler ve Sanatkârlar** İstanbul 1924 s. 287-294; İlknur Aktuğ, **Nevşehir Damad İbrahim Paşa Külliyesi**, Ankara 1992, 122 s.

[8] İ.H.Uzunçarşılı, **a.g.e.**, s. 62-63; Türkiye Diyanet Vakfı, **İslam Ansiklopedisi,** C.I. s. 213

[9] Asım, **A.g.e.**, s. 502, 513; Uzunçarşılı, **A.g.e.**, s. 186

[10] Asım, **A.g.e.**, s. 7. Asım 1134 olayları sonunda anlatmış. Ancak, Tiflisin alınması 1135'de gerçekleşmiştir. Bkz. Uzunçarşılı, **A.g.e.,** s. 177-178

[11] Münir Aktepe, **1730 Patrona İsyanı,** İstanbul 1958, s. 47

diğer yapıların yanısıra Fatma Sultan Camii'nin yapımı (1140)[12] ve Ayasofya Camiî mahfelinin genişletilmesi (1141) gibi faaliyetlerle ilgili olarak tarihler yazmıştır.

Nedim, muhitindeki insanların terfi ve atamalarını da bir fırsat olarak değerlendirmiştir. Bunlar her zaman Damad İbrahim Paşa'nın rikab-ı humâyûn kâimmakamlığına atanması[13] veya Muhammed Beğ'in vezir ve damad olması" gibi saray çevresinde cereyan eden olaylar olmayabilir. İsmail Efendi'nin müftü oluşu[14], İzzet Ali Bey'in defterdârlık makamına getirilmesi[15] de Nedim'in dikkatini çekmektedir.

Şair, ikisi 1140 yılında ve biri 1141 yılında olmak üzere üç yeni yıl tarihi yazmıştır. Bunlardan üçü de Sultan Ahmed'e yazılmış tebrik tarihleridir.

Bütün bunlardan çıkan sonuç şudur: Nedim genel çizgileriyle tarih manzumelerini devrin padişahı III. Ahmed, Damad İbrahim Paşa, Başkadın, Hatice Sultan, Fatma Sultan, Kaymak Mustafa Paşa, Kethuda Mehmed Paşa, İzzet Ali Paşa, Beşir Ağa, İsmail Efendi, Damadzâde Ahmed, Şehzâdeler Numan ve Abdülhamid gibi devlet adamı, bürokrat ve onların yakınlarının faaliyetleri üzerine yazmıştır. Bu şahısların oluşturduğu muhitte eserini veren Nedim'in Edirne'deki Gülşeni Tekkesi'nin onarımı ve Sabihî Çelebi adlı bir şahsın sakal bırakması vesilesiyle yazdığı iki tarihle, annesinin ölümü dolayısıyla yazdığı tarih, dönemin atmosferinin dışındaki tecrübeler olarak görülmektedir.

XVIII. yüzyılda divan şiirindeki ortak eğilimler dikkate alındığında tarih düşürme, bu dönemin dikkati çeken bir özelliğidir. "Bu asrın şairleri bütün edebiyat nevileriyle uğraşırlar. Hiciv, hezel, muamma ve tarih gibi çökmekte olan bir dönem için tipik olan nevilere husûsi bir önem verir"[16] . Tarih manzumelerinden oluşan mecmuaların tertip edildiği bu dönemde, sarâyla bu denli içli-dışlı olan bir şairin bu kadar tarih manzumesiyle yetinmesi dikkat çekici bir durumdur.

b.Tarih Düşürme Sanatı Bakımından

Tarih düşürme, belâğât kitaplarında edebî sanatlardan biri sayılmıştır. Kültür ve edebiyat dünyamızla ilgili çok sayıda manzûm ve mensûr tarihler düşürülmüş ve hatta müstakil mecmualar tertip edilmiş olmasına rağmen konunun teorik yanı son yıllara kadar ihmâl edilmiştir. Nedim'in tarih manzumelerini incelerken, Turgut Karabey'in **Türk Edebiyatında**

---

[12] Asım, A.g.e., s. 498-499
[13] Raşid, A.g.e., IV, s. 292
[14] Asım, A.g.e., s.90-92
[15] Raşid, A.g.e., IV, s. 314-315
[16] M.Fuat Köprülü, "Divan Edebiyatı" (18. asır) maddesi, İ.A. C.XII, İstanbul 1988, s. 564

Tarih Düşürme, (Erzurum 1983), adlı doktora çalışmasından ve İsmail Yakıt'ın, **Türk-İslam Kültüründe Ebced Hesâbı ve Tarih Düşürme,** (İstanbul 1992), adlı eserinden istifâde ettik.

Tarih düşürme sanatı açısından Nedim'in tarihleri çeşitlilik arzetmez. Şair, tarihlerinin hemen tamamını ma'nen söylemiştir. **Riyazi Divanı** için lafzen tarih düşürmüştür. Ayetten iktibas yoluyla düşürdüğü tarih ise hem lafzen hem de manen söylenmiş tarihtir:

Hame-i mu'ciz-rakamla etdim bir bir hesâb
*Geldi bin yüz kırk lafz-ı **nasr ile fethün karib*** 1140

Tarihlerin büyük çoğunluğu mısrada, 5 adedi beyitte, iki adedi ise kelime grubunda düşürülmüştür.

Nedim'in kelime grubu seviyesinde düşürdüğü tarihlerden biri yukarıdaki iktibas yoluyla düşürülmüş tarihtir. Diğeri ise Afgan şâhı Eşref Han ile **(16 Safer 1140/3 Ekim 1727)** yılında Hamedan'da yapılan sulh anlaşması[17] üzerine Nedim'in terci-i bend şeklinde yazdığı tarih manzumesindedir:

Eyledim şevketlü hünkârım hesâb
***Gâlibâne oldı** tarih-i tamam* 1140

İncelediğimiz manzumelerde 4 adet tam söylenmiş mu'cem tarih vardır. Bunlardan birinde *harf-i mucem*, diğer üçünde de *menkut* ifadesinden mucem tarih oldukları anlaşılmaktadır. İzzet Ali Beğ'in 1141 yılında defterdârlık makamına atanmasıyla ilgili olarak Nedim'in söylediği iki tarihten biri mu'cem tarihtir:

Dedim tarihini sadr-ı güzine harf-i mu'cemle
Ali Beğle efendim buldı deftardarlık İzzet 1141

Diğer mu'cem söylenmiş tarihlerden ikisi Nevşehirdeki imar faaliyetleriyle ilgilidir. Biri imâretin diğeri ise kervansarâyın yapımına söylenmiştir.

Nedîmâ harf-i menkût ile hesâb etdim
İmâret yapdı sâhib-devlet İbrâhîm Pâşâ pâk 1140

Dedi menkût ile târîh-i itmâmın Nedîm anun
Bu hâne-i pâki İbrahim Pâşâ kıldı nev-bünyâd 1140

Mucem söylenmiş tarihlerden biri de Kapdan Mustafa Paşa'nın yaptırdığı hânın yapım tarihidir:

Nedimâ ana tarih oldu menkûtu bu mısra'ın
Bu âli hânı muhkem yapdı bunda Mustafâ Pâşâ 1138

---

[17] Asım, **A.g.e.**, s. 502,511, 513; Uzunçarşılı, **A.g.e.**, s. 186

Nedim'in tarih manzûmeleri arasında mühmel (noktasız harflerle) söylenmiş iki tarih vardır. Bunlardan ilki Muhammed Kethuda Paşa'nın yalısının yapımına, diğeri Beşir Ağa'nın yaptırdığı çeşmeye söylenmiştir. İlki beyitte söylenmiştir. Tarih mısralarından evvelki mısralarda geçen *hurûf-i sade, gayr-ı menkût* gibi ifadelerden mühmel söylenmiş oldukları anlaşılmaktadır:

Hurûf-ı sâdesi bu beyt-i garrâ-yı dil -ârânın
Nedimâ ol sarây-ı dil-keşe târîhdir hakkâ

Hezâran zib ü ferle sad hezâran zîb ü ziynetle
Bu sahil-hâneyi yapdı Muhammed Kethudâ Pâşâ 1135

Beyân etdi Nedîmâ gayr-ı menkût ile târîhin
Bu ra'nâ çeşme-i pür-nûru yapdırdı Beşir Ağa 1140

Tarihlerin bir kısmında tamiyeler vardır. Tamiyelerin bazıları ilk bakışta anlaşılmaktadır. Bunlara *görünür tamiye* diyoruz. Nedim'in tarihleri arasında görünür tamiyeli üç tarihle karşılaştık.

Târîhi çıkup Hân Ahmed-i sâlis kaleminden
Han Ahmede bu sâl -ı cedîd oldu mübârek

1143+3: 1140

Dedi itmâmına tahsin birle târîhin Nedîm

Tarh-ı İbrâhîm Pâşâ pâk u zibâ medrese

1138 + 1: 1139

Yukarıdaki tarihlerden ilki yeni yılın gelişine, ikincisi Nevşehir'de İbrahim Paşa medresesinin yapımına düşürülmüş tarihlerdir. Annesinin ölümüne söylediği tarih de tamiyelidir.

Bunlardan başka bir de şairin söylerken eklenecek ya da çıkarılacak tamiyeleri ustalıkla gizlediği, *gizli tamiyeler* vardır. Gizli tamiyeli tarihleri hesaplamak da dikkat ister.Nedim Divanı'nda bulunan gizli tamiyeli tarihlerin sayısı dörttür.Bunlardan ilki İbrahim Paşa'nın 1133 yılında Kuruçeşme sahilindeki Tırnakçı yalısında sâhile diktirdiği bir destiyi tüfekle vurmasıyla ilgilidir.

Nedîmâ bende dedi tarz-ı Nef'î üzre târîhin
Sebûyu urdu hakkâ dikdi taş sadr-ı tüfeng-endâz[18]

1683-550:1133

Nedimin gizli tamiyeli tarihlerinden biri de Tiflis'in alınmasıyla ilgili hadiseye de düşürülmüştür:

Ben de yazup ya ile nâ-çâr târîhin dedim
Dâd-ı Sultân Ahmedî Tiflise dek oldu revân

1139+4 :1135

İbrahim Paşa'nın Üsküdar'da yaptırdığı maksem için söylenen şu tarih de gizli tamiye ihtiva etmektedir.

Nedîmâ âb-ı cârisin görünce söyledi târîh
Bu maksem-i vâye-mend cûd-ı İbrâhîm Pâşâdır

1144+3: 1141

Tarih mısralarında veya beyitlerinde Nedim, divan şiirinin söz ve manâ san'atlarından yararlanmaktadır. Bununla birlikte Nedim'in, manzumelerinde sanatlı söylenmiş tarihlerden ziyâde sâde, külfetsiz tarih söylemeyi tercih ettiğini görüyoruz. Ayrıca, tarih manzumelerinde tekrara düşmüştür. Özellikle Nevşehir'deki yapılar için söylediği tarihlerle İstanbul'daki faaliyetlerle ilgili çeşitli vesilelerle söylediği tarihlerde benzerlikler sözkonusudur. Özellikle Nevşehir'deki yapılara söylediği, ancak, divanın hiç bir nüshasında karşılaşmadığımız bu şiirleri muhtemelen Nedim de Divanı'na dahil etmemiştir. Ayrıca, tarih beyitlerinde, mısralarında hesap endişesi, estetik endişenin önüne geçtiği için bütün tarihlerin aynı mükemellikte olduğunu söylemek mümkün değildir. Nitekim, zaman zaman müstensihlerin bazı gereksiz müdahelelerde bulunarak kendilerince bir estetik yapıya kavuşturmak istemelerinden dolayı tarih rakamını bulmak imkânsızlaşmaktadır[19] . Bu durumlarda tenkitli metinler kolaylık sağlamaktadır.

3.Nazmlar: Nedim Divanı neşirlerinde kıtalar içinde yer alan ve "eksik gazel" dipnotuyla birlikte verilen şiirlerin "nazm" nazım şekliyle yazılmış şiirler olacağı kanaatindeyiz. Çünkü, bu şiirlerin bir kısmı yazma nüshaların sonunda dört mısralık kıtalar arasında yer almaktadır. Ayrıca, nazım şekilleriyle ilgili çalışmasıyla tanınan Prof.Dr.Halûk İpekten, özel kitaplığındaki

---

[18] A.Gölpınarlı, "tam 1683, mücevher 1039, mühmel 644, yazmalarda 1136" kayıtlı diyerek tarihi bulamadığını belirtmiştir. **Nedim Divanı**, Ankara 1972, s. 162; Bkz. H.İpekten - M.Özergin, "Sultan Ahmed III Devri Hadiselerine Aid Tarih Manzumeleri, **Tarih Dergisi**, IX, 13-14 (1959), s.131-150; 125-146.

[19] A. Gölpınarlının **Nedim Divanı** neşrinde (s. 153) tarih mısrai 1135'e tekabül etmemektedir. İkinci mısradaki "devlet" kelimesinin yerinde " dilcû" kelimesi olmalıdır. Ayrıca, A.Gölpınarlı neşrinde sayfa 185'deki tarih mısraının ebced değeri 1140 rakamına tekabül etmemektedir. Çünkü mısrada "bu" zamirinin yerine " bir" , "zibâ" yerine "vâlâ" kelimesi tercih edilmiştir. Bu örnekleri artırmak mümkün.

Nedim Divanı'nda bu şiirlerin bulundukları sayfaların derkenârına *nazm* notunu düşmüştür. Bununla birlikte iki beyitli nazmları eksik gazelden ayırmak oldukça güçtür.

Nazmlar bölümünde yer alan 13. şiir Çağatay Türkçesiyle yazılmıştır. Tek nüshada karşılaştığımız bu şiirin, gazeller arasında yer alan Çağatayca gazel dikkate alındığında (G.10), Nedim'e ait olabileceği ihtimali artmaktadır. Bu şiirle birlikte Nedim Divanı'nda 13. nazm vardır.

4.Mesneviler: Nedim Divanı'nda üç mesnevi mevcuttur. İlk mesnevi 66. beyitli manzum bir hikâyedir. Kaptan Mustafa Paşa'ya medh zımnında Vefâ Bağı'nın özelliklerini anlatan bu küçük hikâyede Nedim, dili kullanmadaki bütün hünerlerini gösterir. Diğer mesnevilerin her ikisi de *"Nedir ol..."* ifâdesiyle başlar. Bu mesnevilerin ilki bir şikâyetnâmedir.

5.Musammatlar: Nedîm'in musammatları başlığı altında verdiğimiz 46 şiirden son ikisi, 45. ve 46 şiirler koşmadır. Bu şiirlerden ikincisi daha önceki Nedîm Divanı neşirlerinde mevcut değildir. Ayrıca, musammatlar arasında yer alan 15, 18, 27, 31 43 ve 44. şiirler ilk kez bu çalışmamızda yer almaktadır.

Nedim, gazellerinin yanı sıra şarkılarıyla da ünlüdür. Musammat şeklindeki şarkılarının yanı sıra gazel şeklinde bir şarkısını daha tespit ettik. 86. gazelin makta beytinde şair,

Eş'ârımı gördükde Nedîm eyledi tahsin
Afâka bu şarkıyla bir âvâze düşürdüm G. 86/6

diyerek gazel şeklinde şarkı söylediğini belirtir. Enderunla Fâzıl, Enderunlu Vâsıf ve Şeref Hanım'ın da gazel şeklinde şarkıları mevcuttur[20] . Bu durumda şarkıyı bir nazım şekli olarak kabul etmek zor görünüyor. Nedim Divanı'nın yazma nüshalarında da şarkılara ayrı bir bölüm ayrılmamış; gazeller içinde alfabetik sıraya göre tertip edilmiştir. Yalnız şu üç nüshada şarkılara müstakil bölüm ayrılmış: *Süleymaniye Kütüphanesi, Darülmesnevi No.415, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar No. 2334 ve Millî Kütüphane (Ankara) A.3478.* Diğer nüshalarda ise bu şiirlerin bir kısmı "murabba" başlığını taşımaktadır. Bütün bu verilere rağmen aşağıdaki şemada yer alan 2. guruptaki 20 şiir murabba yahut diğer nazım şekillerinin kafiye düzenine uymamaktadır.

Nedim'in Şarkılarında Kafiye Düzeni

Musammatlar	*Kafiye Düzeni*	
11	aaa AA	bbbAA
12	aAaA	bbbA

[20] Haluk İpekten, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri**, Ankara 1985, s. 119

13	abab	cccb	
14	aAaA	bbbA	
15	aAaA	bbbA	
16	aAaA	bbbA	
17	aAaA	bbbA	
18	abab	cccb	
19	aaaa	bbba	
20	aaaa	bbba	
21	aAaA	bbbA	
22	aAaA	bbbA	
23	aaaa	bbba	
24	aAaA	bbbA	
25	aAaA	bbbA	
26	aAaA	bbbA	
27	aBaB	cccB	
28	aAaA	bbbA	
29	aaaa	bbba	
30	aaaa	bbba	
31	aAaA	bbbA	
32	aaaa	bbba	
33	aAaA	bbbA	
34	aaaa	bbbA	
35	abab	cccb	
36	aAaA	bbbA	
37	aAaA	bbbA	
38	aaaa	bbba	
39	aAaA	bbbA	
40	aAaA	bbbA	
41	aAaA	bbbA	
42	aAaA	bbbA	
43	aAaA	bbbA	
44	aaaa	bbba	
45	abab	cccb	Koşma
46	abab	cccb	Koşma

Bu tablodan çıkan sonuç şudur: 5 mısralık bendlerden oluşan tek şarkı vardır. Bu şiir kafiye düzeni bakımından muhammes-i mütekerrirle aynıdır (aaaAA bbbAA). Dört mısralık bendlerden oluşan şarkılar ise kafiye düzeni bakımından 4 farklı tip oluşturmaktadır:

1.aaaa bbba (9 şiir). Murabba-ı müzdevicle aynıdır.

2.aAaA bbbA (20 şiir.)

3.aBaB cccB (1 şiir) Murabba-ı müzdevicle aynıdır.

4.abab cccb (5 şiir) Bunlardan ikisi koşmadır. Zaten bu kafiye biçimi koşma kafiye düzenidir.

6. Gazeller: Nedîm Divanı'nda 166 gazel mevcuttur. Bu gazellerin beyit sayıları 3-23 arasında değişmektedir. Genel olarak 5-7 beyit arasında değişen gazeller vardır. 43, 54, 82, 86, 91 ve 113. gazelleri ilk kez bu çalışmamızda bilim dünyasına sunuluyor. Ayrıca, Halil Nihad'ın Nedîme yakıştıramadığı ve eserinin *Zeyl* bölümüne (247-249) aldığı gazelleri çalışmamıza dâhil etdik. Nedim Divanı'nın yazma nüshalarında Nedîm-i Kadîm'in kimi gazelleri de bulunmaktadır. Bu gazellerin bir kısmı **Nedîm-i Kadîm Divançesi**'nde yer almaktadır[21]. Bunlardan başka, Ahmed Nedîm'e ait olduğu halde nüshaların çoğunluğunda bulunmayan gazeller vardır.

7.Diğer Şiirler: Bu başlık altında Nedim Divanı'nda yer alan 2 müstezâd, 11 rübai ve 23 müfred ve matlaı kasdediyoruz.. Müstezâdların ilkini Abdülbaki Gölpınarlı, Nedîm'e yakıştıramamakla birlikte eserine almıştır. İkinci müstezad Nedim'in çok bilinen şiirlerindendir.

8.Arapça ve Farsça Şiirler: Divan'da 5 Arapça; 1 mesnevi, 1 müseddes, 1 müstezâd , 15 gazel, 1 nazm, 1 kıta, 18 rübai ve 1 müfred olmak üzere 39 Farsça şiir vardır. Bu şiirlerden müstezâd ve 18. rübai ilk kez bu çalışmamızda yer almaktadır. Nedim'in Farsça şiirleri hakkında A.Gölpınarlı, "Türkçe düşünüp Farsça söyliyen ve ancak o dili de bildiğini göstermek davâsiyle bu işe girişen Nedîm'in Farsça şiirlerindeki ifade ve gramer hatâları, vezin zarûretiyle geçiştirilemiyecek derecededir" demektedir. Arapça şiirleri hakkında da "fikir yürütmeye bile lüzûm" duymaz . Ali Nihad Tarlan ise tam aksine Nedim'in "Farsça rübaileri ve gazelleri Acem şairlerinin en iyileri kadar güzeldir" diyerek tutumunu ortaya koyar[22] . Bu iki zıt görüş arasında tercih yapmaya veya doğru bir yaklaşım ortaya koymaya Farsça bilgim yeterli değil.

---

[21] Osman Horata, **Nedîm-i Kadîm Divânçesi,** Ankara, 1987, s. 142, 146, 156. Bu şiirler Topkapı Sarayı Müzesi Emânet No: 1639/2 de kayıtlı nüshada bulunmaktadırlar. Bu nüshanın istinsah tarihi 1091/1680'dir. Bu tarihte Nedîm, henüz dünyaya gelmemiştir.

[22] A.Gölpınarlı, **A.g.e.**XXXIV-XXXV; Ali Nihad Tarlan'ın, Üsküdar Halkevi'nde düzenlenen ihtifâlde yaptığı bir konuşmada dile getirdiği bu görüşler için bkz. *Şair Nedim Günü*, **Yeni Sabah Gazetesi**, 17 Mart1946, s.1-2.

II. BÖLÜM

ÜSLÛP

Her şeyden önce Nedîm, üslûp sahibi bir şâir olduğunun bilincindedir. Şairin,

Ma'lûmdur benim sühanım mahlas istemez
Farkeyler anı şehrimizin nükte-danları G.155/5

derken anlatmak istediği husus, şiirinde kendine özgü bir tarzı yakaladığı gerçeğidir. Şairin tercih ettiği söz ve söz gruplarının eserindeki kullanım düzeyi ve bütünü içindeki oranı üslûbunun da belirleyici faktörlerindendir. Bu açıdan bakıldığında Nedim, şiir lûgati zengin olmayan şairlerdendir. Bulduğu bir imajı veya hoşuna giden bir kelime ve benzetme unsurunu tekrar tekrar kullanır. Pierre Guiraud'nun "Bir kelime ne kadar tekrarlanırsa muayyen bir nisbette kazandığı ma'nâ da o kadar artar" biçimindeki düşüncesi Nedim'in şiirlerindeki bir özelliği açıklamak bakımından bizim için önemlidir[1] . Nedim'in sık sık başvurduğu ve çalışmamızda "İmajların Tekrarı" bahsinde ele alacağımız fevvâre, ayna, sâye, meş'ale gibi kelime ve benzetme unsurlarının farklı görev ve anlamlarda kullanımı, şairin üslûbunun bir özelliği olarak dikkati çeker.

Her şiirin kendine has bir formu ve bu form içinde tamamlanmış bir yapısı vardır. Divan şiirinde formu gelenek belirler. Belli şekiller içinde şahsî tasarruflarda bulunmak mümkündür. Üslûbu belirleyen de bu şahsî tasarruflardır. Nedim'in, şiirlerinde ahengi sağlamak için bilerek ve isteyerek bazı tasarruflarda bulunduğu görülür. İkilemeler, ses tekrarları, kafiye ve bir ölçüde vezin, redif yapısal birlikler olmalarına rağmen biçimle muhtevanın örtüştüğü unsurlardır. Bu unsurların incelenmesi sonucunda ortaya çıkarılan verilerin bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesi şairin uslûbunun belirlenmesine katkıda bulunur. Nedim'in üslûbunu belirleyen özelliklerden biri de günlük dilden gelen kalıplaşmış yapıları, değişik lafzî iktibasları başarıyla kullanmasıdır.

Nedim, mizacı itibariyle dışa dönüktür. Şiirlerindeki resim temayülü, anlatımındaki sahneleme teknikleri biraz da mizacıyla ilgili özellikelerin yansımasıdır. Ayrıca, şairin Divânı'na hâkim olan renkler koyu tonlar, özellikle de kırmızı ve kızıldır. Mizacıyla örtüşen bu temel tercihler üslûbuna da yansır. Yaşanan hayattan aldığı imaj ve benzetme unsurlarını kullanırken ortaya koyduğu tavır devrin ruhuna uygundur. Nedim'in üslûbunun anlaşılmasına yardımcı olacak özellikleri daha teferruatlı ve örneklerden hareket ederek ele alacağız.

---

[1] Mehmet Kaplan, **Tanpınar'ın Şiir Dünyası,** İstanbul 1983, s. 210; M.Kaplan bu fikirleri Pierre Guiraud'nun ***Les Caracteres Statistique du Vocabulaire***, Paris 1954, s. 1-6 dan nakleder.

I.Ahengi Sağlayan Unsurlar

Şiir, dilin en üst seviyede kullanıldığı bir ifade tarzıdır. Malzemesi dil olan sanatkâr , muhayyilesinin süzgecinden geçirdiği duygu ve düşüncelerini en güzel biçimde ifade edebilmek için dilin imkânlarını sonuna kadar yoklamak zorundadır. Üslûbu belirleyen de şairin tercih ettiği söz ve söz gruplarını kullanımdaki tutumudur. Divân şiirinin estetik nizâmı içinde dilin kullanımını kafiye, redif ve vezin gibi biçimsel unsurlarla edebî sanatlar ve mazmunlar gibi içeriğe yönelik özellikler büyük ölçüde belirler. Nazirecilik geleneğinin etkisi gözardı edilmemelidir. Bu bakımdan divân şairi, bulduğu hazır malzeme üzerinde yoğunlaşır ve üslûp sahibi olabilirse sanat alanında kalıcı olabilirdi. Geleneğini kurmuş bir edebiyatta şiir adına varlık gösterebilmek ve asırların zevk imbiğinden süzülerek zamanı aşmak, kalıcı olmak pek de kolay olmasa gerek. İşte Nedim, bu kolay olmayanı başaran nadir şairlerimizden biridir.

Nedim'in şiirinin kalıcı ve mükemmel şiir olduğunu Divanı'nı veya birkaç gazelini okuyanlar da onaylamaktadır. Fakat, genellikle Nedim'in mizacına ve dönemine yönelik değerlendirmeler eserine de yakıştırılmıştır. Acaba, Nedim'in şiirinin kalıcılığını sağlayan sebepler nelerdir? Samimiyetini her kelimede sezdiren mizacı mı? Döneminin toplum hayatından eserine yansıttığı renkler ve çizgiler mi? Yoksa ulaştığı lirizm mi? Kuşkusuz bütün bunlar Nedim'in şiirinin çeşitli özelliklerine yönelik tespitlerdir. Bütün bunlarla birlikte Nedim'in asıl kudreti dili kullanmadaki ustalığında saklıdır. Konuşma dilinden gelen söyleyişleri kullanmadaki dehası ve ahengi sağlamadaki titiz işçiliği O'nu büyük ve kalıcı bir şair yapmıştır. Nedim, dilin musikisini yakalayan şairlerdendir. Ahmet Hamdi Tanpınar, Nef'î ve Nedim için, "ikisi de baştan başa ses ve edadır" diyor[2] .

Şiir ile musiki arasındaki ilişki zaman zaman gündeme gelmiş, şiirde sesin fonksiyonu konusunda değişik düşünceler belirmiştir. Meseleyi en uç noktalara götüren sembolistler nerdeyse şiirin musikiden ibaret olduğunu iddia etmişlerdir. Seslerin düzenliliği ve zenginliği bakımından şiirle musiki arasında önemli farklılıklar olmasına rağmen genel olarak şiirde sesin fonksiyonunun olduğu kabul edilmektedir. Hatta Rus formalistleri yaptıkları çalışmalarda bu tür incelemeleri edebiyat araştırmalarının bir parçası durumuna getirmişlerdir[3] .

Türk edebiyatında, özellikle son asırda şiir sanatı hakkında konuşanlar bu meseleye de bazı yaklaşımlarda bulunmuşlar. Yahya Kemal'in "derûnî ahenk" dediği ve Nedim'in ,

---

[2] A.H.Tanpınar, **Edebiyat Üzerine Makaleler,** İst. 1977, s. 171.
[3] R.Wellek-A. Werren, **Edebiyat Biliminin Temelleri,** (Çev. A. Edip Uysal) Ankara 1983, s. 210 vd.

Dükülen mey kırılan şîşe-i rindan olsun

mısraından hareketle vardığı yargılar ses konusundaki tutumunu da yansıtır[4] . Servet-i Fünûn neslinin şiirde ses unsurunu çok uç noktalara götürdüklerini biliyoruz. Sorunun teorik boyutuyla ilgili olarak Dr.Tunca Kortantamer, *Türk şiirinde ses gelişmesinin devamlılığı* konusunda yazdığı makalesinde başlangıçtan XV. yüzyıla kadar verilen edebî eserlere genel bazı yaklaşımlarda bulunmuştur[5] . Ayrıca, divân şiirinin bazı ustalarının -Nesimî, Bakî, Fuzûlî ve Nef'î gibi- eserlerinde ses unsurunun fonksiyonuna dair birkaç çalışma yapılmıştır[6]. Bütün bunlara ilave olarak Doğan Aksan'ın, **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili** (Ankara 1993), adlı eseri bu alanda önemli bir adım niteliğindedir.

Nedim'in şiirlerinde ahengi sağlayan unsurlara, en azından musikiye ilk olarak dikkati çeken Yahya Kemal'dir. Gerçi, onun şiirlerinin Lâle devrinden başlayarak çeşitli sanatkârlarca bestelenmesi şiirinin bestelenmeye müsait bir yapıda olduğunu gösterir. Ayrıca şarkılarıyla Türk şiirinde haklı bir şöhret kazanan Nedim'in âdeta yeni bir nazım şeklini kullanan ve böylece divân şiirine yenilik getiren bir şair olarak takdim edilmesi hususundaki iddialar tartışılmalıdır. Nedim'den önce "şarkı" yazan şairlerin olduğu bilinmektedir. Ama, onların yazdıkları dahil, genel olarak bestelenen musammatların şarkı adını aldığını görüyoruz. Bu durumda şarkı, bir musiki terimi olarak karşımıza çıkıyor. Nitekim, Nedim'in hece vezniyle yazdığı ünlü koşması da *Nedim'in türküsü* olarak tanınmaktadır.

Nedim'in bir kısmı sonradan bile olsa bestelenen musammatlarının, gazellerinin olduğunu ifade etmiştik. Ayrıca Musahipzâde Celâl'in **Lâle Devri Opereti** için Suphî Ezgi, Nedim'in 28 şiirini bestelemiştir[7] . Bütün bunlara ilave olarak dönemin şairlerince sanat ve imar faaliyetleri bakımından "zaman-ı Baykara" diye nitelendirilen Damat İbrahim Paşa'nın sadareti yıllarında musikinin de revaçta olduğu bilinmektedir. Ahmed Hamdi Tanpınar, **Beş Şehir** adlı eserinde "Lâle devri yalnız Nedim değildir. Yanıbaşında Itrî'den sonra gelişen musiki de vardır" diyerek Itrî, Hafiz Post, Ebubekir Ağa, Kara İsmail Ağa ve Tab'i Mustafa Efendi gibi musikişinasların "tam manasıyla bir yıldız manzumesi" oluşturduklarını söyler (s.94). Böyle birortamdaNedim'in

---

[4] Yahya Kemal, **Edebiyata Dair**, İst. 1984, s. 3-10.

[5] Tunca Kortantanır, "Türk Şiirinde Ses Konusunda ve Ses Gelişmesinin Devamlılığı Üzerine Genel Bazı Düşünceler", E.Ü. **TDEAD**, I (1982) s. 61-106

[6] Bakî ve Nef'î için bkz. Orhan Okay, **Sanat ve Edebiyat Yazıları,** İstanbul 1990, s. 88-100; Muhsin Macit "Nesîminin Şiirlerinde Ahengi Sağlayan Unsurlardan Tekrarlar Üstüne Bir Deneme" **Yönelişler**, 48 (Temmuz 1990) Sayfa 26-36; Cem Dilçin " Fuzulî'nin Şiirlerinde Söz Tekrarlarına Dayana Bir Anlatım Özelliği" **Türkoloji Dergisi**, X , 1(1992) s. 77-114

[7] Hayri Yenigün, "Nedim'in Şiirlerinden Beste Yapanlar IV: Suphi Ezgi" **Türk Yurdu**, 295 (Nisan 1961) s. 39-41. Hayri Yenigün, "Nedim'in Şiirlerinden Beste Yapanlar " genel başlığı altında bir yazı dizisi neşreder:Bkz.
Türk Yurdu, C.I-II (Ekim 1960-Şubat 1965)

musikiye tamamen kayıtsız kalması düşünülemez. Nitekim, Divânı'nda musikiyle ilgili terimleri tenasüb ve tevriye sanatları içerisinde kullanmıştır[8].

Bu genel yaklaşımlardan sonra Nedim'in şiirlerini ele alarak örneklerden hareketle ahengi sağlayan unsurlar üzerinde duracağız. Değişik unsurlar arasında birlik sözkonusudur. Şimdi en basit unsurdan en karmaşık unsura kadar Nedim'in şiirindeki aheng unsurlarını tespit etmeğe çalışacağız.

A.İkilemeler

İkileme, "anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanmasını, anlamları bir birine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yanyana kullanılmasını" ifade eden terimdir. Divân şiiri geleneğinde ikilemeler, özellikle gazellerde sık sık kullanılmıştır. Hatta tamamen ikilemelerle yazılmış gazeller vardır[9]. İkilemeler şiirde ahengi sağlamakla birlikte anlamın pekiştirilerek etkili bir biçimde sunulmasına yarayan kuruluşlardır. Fakat, Nedim'in şiirlerinde basit dilbilgisi kuruluşları şeklindeki ikilemeler azdır.

*Nedir bu **gizli gizli** âhlar çâk-ı giribanlar* G.41/4

..

*Niçün **sık sık** bakarsın mir'ât-ı mücellâya* G.41/7

..

*Ruh-ı Eflatun dedi **yok yok** hatâ etdin hatâ* K.38/3

...

***Mevc mevc** olsa nola lücce gibi nûr -ı sürûr* K.34/2

*Yapışup **el ele** ilham ile te'yîd ikisi*
*Asmandan harem-i kalbine **yan yana** gelir* K.16/15

*Hırâm-ı nâz ile **hoş hoş** gelüp o meh-pâre*
Telâfi-i elem-i intizarım oldı bugün G.98/3

Yukarıdaki beyitlerde geçen *gizli gizli, sık sık, yok yok, mevc mevc, el ele, yan yana* gibi basit yapılardaki ikilemeler Nedim Divânı'nda dikkati çekecek çoğunlukta değildir. Bu yapıdaki birli söz tekrarlarını üç grupta değerlendirmek mümkündür:

---

[8] Mehmet Arslan,"Nedim Divanı'nda Musiki" , **Kızılırmak**, 11 (Kasım 1992) s. 10-15.

[9] İsmail Ünver, "İkilemelerle Yazılmış Dört Gazel", **Türk Dili**, 483 (Haziran 1988),s.291-297.

a. Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi beytin herhangi bir yerinde bulunan söz tekrarları:

Bûseden gül gül olup ârız-ı âli dönmüş
Nev-be-nev sîb-i zenahdan gül-i şeftalüye G.143/2

b. İlk mısraın sonunda yer alan söz tekrarları:

Anda icâd olunan âsâr-ı cemîlin yek yek

Nâmını yâd kılup şevka getir yâranı K.20/7

Vasfet hudâyegânı Nedimâ yeter yeter
Kıldı siyah çehre-yi evrâkı zülf ü hat G.55/13

Amma ne gûne rezm ki yâdı zaman zaman
Cân-ı adûya lerziş-i berk-i hazan verir K.4/10

Anun bezm-i hümâyununda gûyâ kim duran saf saf

Celâl ü câh u izz ü devlet ü ıkbâl ü şevketdir K.15/31

c. Beytin kafiyesi durumunda olan söz tekrarları: Bu gruptaki söz tekrarları redifli şiirler için de sözkonusudur.

Halvet-i sâfi-zamiran hâne-i âyinedir
Sıklet olmaz gelse de mihman mihmân üstüne K.3/22

Dedim ki ey gül-i nev-hîz-i nâz u işve sana
Fedâ Nedim gibi bendeler hezâr hezâr K.7/33

Benem ol hâce-i bahşende ki harcetsem olur
Encüm-i çarhı güher yerine mahzen mahzen K.2/11

Teshîr edüp cihânı kapında kul etdin hep
İkbâl ü izz ü devlet ü câhı yegan yegan K.24/4

Lutf u mürüvvet eyle biraz dahı bizlere

Mazmun bağışla bâri efendim amân aman K.24/6

Nedim'in şiirlerinde birli, ikili ve üçlü söz tekrarları mevcuttur. Nesimî, Nevâyî, Necatî ve Fuzûlî'nin şiirlerinde görülen, dörtlü ve beşli söz tekrarlarına Nedim'de raslanmaz. Bu yönüyle Nedim, Bâkî ve Şeyhülislam Yahyâ'ya daha yakındır. Nedim Divânı'nda tespit ettiğimiz beyitleri tekrarların kullanım yerlerine göre tasnif ettik.

I. Birli Söz Tekrarları

Bu grupta değerlendirdiğimiz söz tekrarlarında birinci mısrada söylenen kelime ikinci mısrada tekrarlanmaktadır. Tekrarlanan kelimenin beyitte bulunduğu yere göre birli söz tekrarları bir kaç şekilde olmaktadır:

a: Birinci mısraın başında bulunan bir kelime, rediften önce beytin kafiyesi olarak tekrarlanır. Aşağıdaki beyitlerde *bigâne, nev-cüvan, nikâb, arz-ı hâl* kelimeleri bu cins tekrarlardır:

Bigâne** gamzen âşıka nâdâne **âşina
*Tâ key tegâfül ey büt-i **bigâne âşinâ*** G.1/1

***Nev-cüvânlık** âlemin tâ kim getirsen yâdına*
*Dahı pek pîr olmadan bir **nev-cüvan** lâzım sana* G.6/2

***Arz-ı hâlim** çok efendim hâk-i pây-ı devlete*
*Lûtfun ammâ bî-niyâz-ı **arz-ı hâl** eyler beni* G.147/9

***Nikâb** ile göremezken biz anı vâ hayfâ*
*Rakîb o gerden-i simîni bî-**nikâb** kokar* G.16/4

b. Birinci mısraın başındaki ilk kelime yahut kelime grubu ikinci mısraın redifi olarak tekrarlanır. Aşağıdaki beyitlerin ilkinde redif "*söylerim sana*" söz grubudur. Grubun ilk kelimesi tekrarlanan kelime durumundadır. İkinci beyitte ise "*tut-*" kelimesi cinaslı olarak tekrar edilmiştir:

***Söylenmez** ol peri ile seyr-i hisârımız*
*Zannetme ey dil anı heman **söylerim** sana* G.3/5

*Dikiş **tutsun** mu çâk -ı gonca seyretdükde ruhsârın*
Tutalım** dikdiğin nev-nahl-i gül ey bâğbân **tutmuş **G.53/4**

Yazanlar** peykerim destimde kâşi bir sebû **yazmış
*Aceb meşrebde tahrîr eylemiş el-hak nikû **yazmış*** **G.52/1**

c. Birinci mısraın başındaki kelime, ikinci mısrada kafiye ve redifin dışında bir kelime olarak tekrarlanır:

***Güllü dibâ** giydin ammâ korkarım âzâr eder*
*Nâzenînim sâye-i hâr-ı **gül-i dîbâ** seni* G.154/3

d.Birinci mısraın ortasında yahut sonunda geçen bir kelime ikinci mısrada rediften önceki kelime, yani kafiye olarak tekrarlanır.

*Edüp **hû hû** deyü feryâdına telmih uşşâkın*

*Celî hatla cüvan-ı nazenînim çifte **hû** yazmış* G.52/4

*Kocup her şeb miyânın **cânına can** katmada ağyâr*
*Behey zâlim sen insâf et bizim de **cânımız** vardır* G.26/6

*Nice **nişanlayabilsin** gözüm o mekkârı*
*Nikâbını açıcak akldan **nişân** mı kodı* G.148/3

*Zahid **sakız** şarabını pinhân çeküp demiş*
*Bigâne içmesün bu sudan kim **sakızlıdır*** **G.14/3**

e. Birinci mısraın ortasında yâhut sonunda geçen kelimenin ikinci mısraın son kelimesi yani kafiyesi olarak tekrarlanır:

*Sen kim gözümde nûrsun ey **şeb**-çerâğ-ı naz*
*Meh gayri gamla âyine-i germ olur bu **şeb***

f. Beyitte tekrarlanan kelimeler, mısraların ilk ve son kelimeleri ile kafiye ve redif dışında kalan kelimelerden herhangi biri olabilir. Örnekler:

*Efendim **âsmâne** hiç bahâne bulma ihsan et*
*Senin lûtfun olursa **âsman** dahı olur yâver* K.29/15

*Bana ol hüccet-i vazıh yeter kim ana **hatm** urmuş*
*O zât-ı muhterem kim **hatm**-ı tumâr-ı nübüvvetdir* K.15/8

*Ki sana bir haberim var ki **gûş** edersen eger*
*Ola o mertebe **gûşun** güherle mâlâmâl* K.8/24

*Cihân içre Melikşâhın **Nizamü'l**-mülkü var ise*
*Benim de sen **nizâm** -ı devlet-i nusret-meâbımsın* K.19/21

Bu beyitlerde Farsça tamamlamalar içerisindeki tekrarlanan sözcükler cinaslı olarak kullanılmışlardır. Divân şiiri geleneğinde cinas, iştikak, aks, tekrir gibi sanatların tekrar edilen kelimeler üzerine kurulduğunu biliyoruz.

g. İki mısra arasında yapılan birli söz tekrarları yanında, bir mısrada birli söz tekrarları da kullanılmaktadır. Nedim Divânı'nda bu tür kullanımların sayısı fazladır. Bu, konuşma dilinden gelen bir özelliktir.

*Ademin **cânlar** katar âb u havâsı **canına*** K.21/1

Nedimâ'nın budur ancak sözü ey âfet- i devran
*Gözün gibi beni **bîmâr** kıldın sen de **bîmâr** ol* G.79/7

*Gamze-i zâlim yine **kan** eylemiş **kan** üstüne* K.3/18

*Zevkı ahbâb edüp **eyvâh** Nedimâ **eyvâh***
Adın anılmadı bî-çâre senin arada G.129/8

h. Nedim, ses benzerliği bulunan kelimelerle de birli tekrarları hatırlatan yapılar kurar. Aşağıdaki beyitlerde ***mâh/meh, gece/-geçe, peyman/peymane*** gibi eksik cinas teşkil edecek kelimeleri kullanarak şiirde ahengi sağlar. Örnekler:

***Mâhsın mehden** güzelsin belki ammâ neyleyim* G.68/2

..

***Gece** gündüz **geçe** âsâyiş ile evkatın*
Her şebin kadr senin her günün olsun bayrâm K.10/43

*O şuhun sunduğu **peymâneyi** reddetmeyiz elbet*
*Anınla böylece ahd etmişiz **peymânımız** vardır* G.26/2

II. İkili Söz Tekrarları

Nedim'in şiirlerinde ikili tekrarların sayısı oldukça azdır. Bu tür kullanışta birinci mısrada iki kelime söylenmekte, yine aynı iki kelime ikinci mısrada tekrar edilmektedir. İkili söz tekrarları Nedim'in şiirlerinde paralel söz tekrarlarıdır. Örnekler:

***Yahşı** sayan **yamana** bu devr-i zamaneyi*
***Yahşı** bilir ki yahşiye daim **yaman** verir* K.4/65

*Bir elinde **gül** bir elde **câm** geldin sâkiyâ*
*Kangısın alsam **gülü** yahud ki **câmı** ya seni* G.154/4

*Eyyâm -ı hıremde tutalım **genc bulunmuş***
*Adem o zaman neyleyeyim **genc bulunmaz*** G.46/5

III. Üçlü Söz Tekrarları

Bu türlü söz tekrarlarında birinci mısrada üç kelime söylenmekte, ikinci mısrada tekrar edilmektedir. İlk mısradaki tekrar grubunu oluşturan kelimelerin ikinci mısrada dizilişleri farklı şekillerde olabilir. Aşağıdaki beyitlerin ilk ikisinde tekrar grubundan bir kelime rediften önceki ilk kelime , yani kafiyeyi oluşturan kelimedir. İlk beyitte tekrar grubunun dizilişi parelel, iki ve üçüncü beyitlerde çaprazdır:

***Sen** demişsin kim kimin **derdiyle giryândır** Nedim*
*Hep mürüvvetsiz **senin derdinle giryân** oldu hep* G.9/8

***Sen** demişsin **kim kimin hayranıdır bilmem** Nedim*
*Nâzenînim pek **bilirsin kim senin hayranınam*** G.90/6

Sana kimisi cânım kimi cânânım deyü söyler
Nesin sen doğru söyle cân mısın cânan mısın kâfir G.41/5

Bu beyitlere dikkat edilirse tekrar grupları dışında söz tekrarlarının olduğu görülecektir. İlk beytin ikinci mısraında "hep" , ikinci beyitte "kim", üçüncü beyitte "kimi" kelimeleri tekrar edilmiştir. Konuşma dilinden gelen "Sen demişsin kim..." ifadesi başlı başına aheng unsurudur.

Nedim'in şiirlerinde görülen söz tekrarlarından, başka bir grupta ele alabileceğimiz cinsten olan tekrarlara dikkat çekmek istiyoruz. Birinci mısrada yer alan ilk kelime veya kelime grubunun müteakip mısra ve beyitlerde tekrar edildiği örnekler vardır:

Habbezâ ey tâc u tahtın mâye-i zîb ü feri
Âlemin ârâyişi mülkün tırâz-ı ziveri

Habbezâ ey tac bahşâ-yı Ferîdûn u Kubâd
Habbezâ ey mütteka-pirâ-yı mülk-i Kayseri K.5/1-2

Divanda yer alan 25. kasidede "*Bu rûz odur ki...*" ifadesi ikinci beyitten itibaren dokuz beyitte tekrar edilmektedir. Bu ifadeyle başlayan dokuz beyitte anlam "*Bu rûz odur ki*" söz grubunda odaklanmaktadır. 27. kasidenin 7. 8. ve 9. beyitleri "*Hoş geldin eyâ*" söz grubuyla başlamaktadır. Üst üste tekrarlanan bu ifade III. Ahmed'in Revan'ın fethi dolayısıyla helva sohbetine katılmasından doğan coşkunluğu çok iyi vurgulamaktadır. Çok sevilen veya itibar edilen birisinin gelmesinden duyulan sevinci, bir şair ancak bu biçimde sezdirebilir.

B. Ses Tekrarları

Her dilin kendine mahsus fonemler sistemi olduğu ve ses figürlerinin bir dilden diğerine değiştiği bilinmektedir. Şiirde ses, ahengi sağlayarak okuyucu üzerinde etkiyi artırdığı gibi vezin ve kafiyeyi de idare eder. "Mimaride, resimde, heykelde, dekoratif sanatlarda, musikide olduğu gibi, edebiyatta da bir motifin, bir sesin, bir ifade tarzının muayyen veya gayri muayyen aralıklarla tekrarı, insan üzerinde büyüleyici bir tesir bırakır. Zaten sanat da bir çeşit büyü değil midir? Bütün sanatlar tekrarın bu tesirinden faydalanırlar"[10] .

Nedim'in musammatlarında ve gazellerinde ses unsurunun ön planda olduğu görülür. Bununla beraber bazı kaside ve kıtalarında da özellikle kafiyenin yarattığı sese refaket eden genel bir uyumdan sözetmek mümkündür. Nedim'in İbrahim Paşa Kütüphanesi'ne hâfiz-ı kütüp olması dolayısıyla söylediği kıtasında "t" ünsüzünün şairin sevinç çığlıklarını sezdirecek nitelikte olduğu görülmektedir. Örnek olması bakımından sözkonusu kıtanın 2-5. beyitlerini iktibas ediyorum:

Bi'llah kilk-i şûhuma imdâd edin biraz

[10] Orhan Okay, **Sanat ve Edebiyat Yazıları,** İstanbul 1990, s.36.

Vasfeyleyim efendimin ihsân u hidmetin

Lûtfun ne gûne vasfedeyim ben ne söyleyim
Bilmem nice edâ edeyim şükr ü ni'metin

İhsan edüp kerem buyurup himmet eyleyüp
Lûtf etdi bendesine kitâb -hâne hidmetin

Ol hidmet-i celilin efendim Hudâ bilir
Çokdan çekerdi hâtır-ı âzâde hasretin

Fikri hemîşe bu idi kim cümle sarfede
İlm-i şerîf hidmetine kabiliyyetin k.1/2-6

Divân'da "t" ünsüzünün yoğun olarak kullanıldığı bir başka şiir, İzzet Ali Beğ'in defterdâr olması münasebetiyle Nedim'in kaleme aldığı bir tarih manzumesidir. 7 beyitlik bu kasidede "t" harfi 36 kez geçmektedir. Nedim'in şiirlerinde "t" coşkun akan bir nehrin çağıltısı gibidir. "İzzet " kelimesindeki "t" harfinin bütün şiire yayıldığı görülmektedir:

Utarid-menkabet bircis-fıtnat Bû Ali-tıynet
Cenâb-ı Mir İzzet ya'ni mektûbî-i bü'l-himmet

Hünerde ma'rifetde hüsn-i ahlak u tabi'atde
Değildir misli mektûb-ı debîr-i defter-i fıtnat

Meger kim darb u taksîm-i rakam der-kâr ola yohsa
Ne mümkindir lisânen cümle-i evsâfına tâkat

O merdüm-zâde-i sulb-i asâlet emr-i şâhiyle
Vekâlet eyledi sıdk üzre defterdâre bir müddet

Görüp hâkân-ı âlem ba'd-ezân ehliyyetin bizzat
Anı ol mansıb-ı vâlâya îsâl etdi bî -minnet

Eger makrûn-ı ihlâs olsa hidmet böyledir işte
Sadakatdir muhassal âdeme sermâye-i devlet

Dedim târîhini sadr-ı güzîne harf-i mu'cemle
Ali Beğle efendim buldu defterdârlık İzzet K.44

Nedim Divânı'nda simetrik olarak tekrarlanan kelime veya kelime gruplarının dikkati çekecek kadar yoğunluk arzettiği görülmektedir. Ardarda veya paralel olarak tekrarlanan benzer yapıdaki birimlere konuşma dilinde çok sık rastlarız. Nedim'in dili kullanmadaki başarısının temelinde konuşma dilinden gelen unsurları çok iyi, yerli yerinde kullanmasının

önemli payı vardır. Buna ayrıca değineceğiz. Sözünü ettiğimiz simetrik ve paralel yapılarda dikkati çeken akıcılık, zaman zaman vurguyu artırmak için yapılan dönüşler Nedim'in üslûbunun bir özelliğidir. "Bu dil hevesi, Nedim'de ne kadar şaşırtıcı dönüşlerle dolu mısralar verir" diyen A.Hamdi Tanpınar da aynı hususa işaret etmektedir [11]. Örnek olması bakımından birkaç beyit iktibas edelim.

O kadd ü had o tenâsüb o gabgab ol pistan
O yâl ü bâl o temâyül o şîve-i reftâr

Tamam reng ü bahâ mû-be-mû kirişme vü nâz
Tamâm hüsn ü ser-â-pây şu'le -i didâr — *K.7/8-9*

Gelmedin görmedin ahvâlimi dâd eylemedin
Görse kâfir benim ahvâlimi imâne gelir — *K.16/5*

Gülüm şöyle gülüm böyle demekdir yâre mu'tâdım
Seni ey gül sever cânım ki cânâna hitâbımsın — *K.19/6*

Döğülmeğe sögülmeğe kul olmağa bi'llah
Hep kâilim ammâ ki efendim senin olsam — *G.83/5*

Gül faslı lâle mevsimi gülnâr vaktidir — *G.39/3*

Şairin ahengi sağlayan unsurları, ayrı ayrı şiirlerinde, başarıyla kullandığını örneklerle göstermeye çalıştık. Bir de bütün ses tekniklerini bir arada yoğunlaştırarak kullandığı şiirleri vardır. Bunlardan biri,

Dili raks-âver eder sabredemem mâhasali
Yüreğim oynadı gördükçe o çengi güzeli

matlalı gazeldir (G.162). Bu gazelde bir raks manzarası çizilmeğe, duyurulmaya çalışılmıştır. Şair, başarılı da olmuştur. Diğer şiir ise başka araştırmacıların da dikkatini çeken bir musammatttır (m.42).

Sinemi deldi bu gün bir âfet-i çâr pâreli
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor hâreli
Çifte benli sîm gerdenli güneş ruhsâreli
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor hâreli

---

[11] A.Hamdi Tanpınar, **Edebiyat Üzerine Makaleler,** İstanbul 1977, s. 171

Bir cüvan kâşi sarık sarmış efendim başına
Sürme çekmiş ıtr-ı şâhîler sürünmüş kaşına
Şimdi girmiş dahı tahmînimde onbeş yaşına
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor hâreli

C.Kafiye ve Redif

Şiirde kafiye ve redif sesi temin eden, dolayısıyla ahengi sağlayan tekrarlardır. Bu fonksiyonun yerine getirilmesinde divân şiirinin kuralcılığı şairin tercihlerini tayin eder. Bununla birlikte usta şairlerin elinde kafiyenin şiire kattığı üstünlükleri, şaire belli sınırlar içerisinde açtığı ufukları da dikkate almak gerekir. Kafiye, şiirde ritmi sağlayan en önemli unsurdur.

Şiirde ses ve anlamın odak noktası rediftir. Bu odak noktası şiirin kendi içerisinde bütünlüğünü sağlar. Eklerden teşekkül ettirilen redifler için aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Kelime seviyesindeki redifler, bilhassa soyut isimlerden oluşturulanlar şiirin çağrışım alanının genişlemesini sağladığı gibi muhayyilenin sınırlarını da zorlar.

Nedim Divanı'nda yer alan 44 kasidenin 13'ü , 166 gazelin 103'ü kelime seviyesinde rediflidir. Bu sonuçlara bakıldığında Nedim'in redifli gazellerininin sayısal oranı Hayalî ve Nevî'nin redifli gazellerine yakındır. Hayalî'nin 668 gazelinin 449 u redifli , Nevî'nin 553 gazelinin 312'si rediflidir.

Divan şiirinde çok bendli nazım şekillerine genel olarak musammat adı verildiği gibi matladan sonra gelen beyitlerin ilk ve ikinci mısra ortalarının ilk mısraın sonu ile kafiyelendiği gazellere musammat gazel, kasidelere musammat kaside ve bunların mısra ortalarındaki kafiyelerine de iç kafiye denir[12] . İç kafiyelerin şiirde sesi temin eden tekrarlar olduğunu biliyoruz. Nedim'in şiirleri arasında musammat gazel yoktur. Bir tane musammat kaside bir de kıta vardır. Kaside Sultan Ahmed'in şehzâdeleri vasfinda söylenmiş bir ıydıyyedir:

Mes'ûd ola ıydın eyâ şâhenşeh-i gerdun-haşem
Dergâhın olsun dâimâ şâhân-ı dehre mültesem

Her sa'atin olsun saîd ikbâl ü iclâlin medîd
Her bir günün eyyâm-ı ıyd her bir demin ferhunde dem *K.12/1-2.*

Kafiye kullanımında Nedim, geleneğe bağlıdır. Türkçe kelime ve eklerle, arasıra, yaptığı kafiyelerde oldukça başarılıdır. Nedim Divanı'ndaki kafiyelerde görülen tabiîlik,kendiliğindenlik daha önceki şairlerde az rastlanan bir özelliktir.

[12] Halûk İpekten, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri,** Ankara 1985, s. 20, 44.

D.Vezin

Nedîm Divanı'nda arûzun 7 bahrinin 14 kalıbı kullanılmıştır[13] . 18.yüzyılda divan şairlerinin artık arûzu kusursuz olarak kullandıkları görülmektedir. Nedim'in klasik ilimlere âşinâ ve ilmiyye sınıfından olduğu dikkate alınırsa arûzu kullanmadakı başarısının arka planı da anlaşılmış olur. Bilindiği üzere divan şiirinde şekil-muhteva ilişkisine yönelik araştırmalar yok denecek kadar azdır. Şairin ruh haline, şiirde ifade edilen duygu ve düşünceye göre kalıp tercih etme temâyülü Servet-i Fünûnla ve özellikle de Tevfik Fikret'le başlar. Nedim'in şiirlerinde, bu anlamda, bilinçli bir tercihten söz etmek imkânsızdır. Şairin arûz kalıplarını tercihindeki temâyülü geleneğe uygundur. Ancak, Nedim arûzun musikisini yakalayan ve şiirinde âdeta bir aheng unsuru olarak kullanan divan şairlerinden biridir.

Aşağıdaki çizelgede gösterildiği üzere Nedim Divanı'nda en çok kullanılan kalıp hecez bahrinin,

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün 103

kalıbıdır. Bunu remel bahrinin,

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'îlün 95

kalıbı takib eder. En az kullanılan kalıplar ise şunlardır:

Remel	*Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*	1
Muzari	*Mef"ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün*	1

Ayrıca, Nedim'in , 6+5: 11'li hece ölçüsüyle yazılmış iki koşması vardır.

Nedim'in şiirlerinde kullandığı arûz kalıplarının nazım şekillerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda görülmektedir

[13] Halûk İpekten, **Eski Türk Edebiyatı, Arûz Ölçüsü,** Erzurum 1989. Bu eserde verilen tabloda 7 bahrin 13 kalıbı yer almaktadır. Muzari bahrinin yukarıda görülen ikinci kalıbı olarak verdiğimiz şiir gözden kaçmış olabilir.

Bahirler	*Kalıplar*	*Kaside*	*Kıta*	*Nazm*	*Mesnevi*	*Musammat*	*Gazel*	*Müstezad*	*Toplam*
Hecez	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	13	44	1		11	34		103
	Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ûlün		1			1			2
	Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün	3	5	2		3	10	2	25
	Mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün		1			1			2
Recez	Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün	1	2						3
Remel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	9	18	3		18	47		95
	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	1				1			2
	Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	7	7	2		8	25		49
	Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün		1						1
Muzarî	Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	2	4			1	32		39
	Mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün	1							1
Müctess	Mefâilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	6	5	4			18		33
Hafif	Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	1	1	1	2				5
Mütekarib	Fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ül				1				1
		44	*89*	*13*	*3*	*44+2*	*166*	*2*	*361+2*

Not: Musammatlar bölümünde yer alan iki şiir, 6+5 : 11'li hece vezniyle yazılmış koşmadır.

2. Anlatım Teknikleri:

A.Konuşulan Dilden Gelen Özellikler:

Şiiri çekici kılan ve ahengi sağlayan özelliklerden biri de rahat ve doğal söyleyişdir. Bu da ancak konuşulan dilden, günlük konuşma dilinde yerleşmiş anlatım biçimlerinden, kalıplaşmış unsurlardan yararlanılarak gerçekleştirilir[14] . Nedim konuşulan dilden yararlanabilen, argoya yönelmeden bir üst dil oluşturabilen ender şairlerden biridir. Onun bu özelliği başta Hasibe Mazıoğlu olmak üzere Nedim Divanı üzerine çalışma yapanların dikkatini çekmiştir.

Nedim, günlük dilde sık sık karşılaştığımız kalıplaşmış unsurlardan yararlanır. "Allah âlim" , "ne haber", "üstüne hürmet" gibi kalıplaşmış yapıların günlük dilde yaşayan birer varlık olarak canlılıklarını koruduklarını biliyoruz. Ancak, şair bu kalıpları şiirinde kullanırken onlara beyitin yapısı içinde yeni anlamlar katar.

*Sıdk-ı niyyetle du'âmız budur **Allah âlim*** *K.14/17*

*Şarabın **üstüne hürmet** biraz da hile katar* *K.13/21*

*Gel ey nesîm-i sabâ hatt-ı yârdan **ne haber*** *K.8/16*

*Gel ey piyâle hatt-ı la'l-i yârdan **ne haber***
*Sevâd-ı kişver-i bûs u kenârdan **ne haber***
*Gel ey nesîm-i sabâ lâlezârdan **ne haber***
*Selâmı geldi mi peyk-i bahârdan **ne haber*** *N.9*

Yukarıdaki dizelerde geçen "ne haber" ifadesi nazmda aynı zamanda şiirin redifidir. Divan şiirinde "ne haber" redifli şiirlerin varlığı bilinmektedir. Hatta yukarıdaki dizelerin hemen hemen aynı biçimleri Nâbî ve Neylî divanlarında mevcuttur.[15] Nedim'in mısralarında karşılaştığımız "ne haber" ifadesi kasideden aldığımız mısrada bestelenmiş bir eserden iktibas konumunda, nazmda ise rediftir.

Aşağıdaki örneklerde de Nedim günlük dildeki kalıplaşmış ifadeleri kullanır.Nedim'in şiirlerinde, bu yapıları Cemal Süreyâ'nın yaklaşımıyla "donmuş" varlıklar[16] olarak görmek imkânsızdır. Çünkü, şair bu unsarları kullanırken o kadar usta bir tavır sergiler ki, ancak dikkatli bir göz bu unsurların farkına varabilir. Nedim'in çok tanınmış müstezadındaki "baş

---

[14] Doğan Aksan, **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili,** İst. 1993, s. 47; Konur Ertop, "Nedim divan şiirine yaşanan gerçeği , içtenliği, doğayı ve konuşulan dilin tadını getirmişti", **Milliyet Sanat**, 29(15 Ekim 1980),s.33-35.

[15] Fahir İz, **Eski Türk Edebiyatında Nazım,** İst. 1966, s. 417'de Neylî (ö. 1163)nin şu beyti yer almaktadır.
Gel ey sabâ yine teşrîf-i yârdan ne haber
Bu hâksârına ol şehsüvârdan ne haber

[16] C.Süreya , **Folklor Şiire Düşman,** İst. 1992, s. 23.

üzre yerin var" mısraı beytin bütünlüğü içinde yeni ve divan şiirinin retoriğine uygun farklı anlamlar kazanır:

Sen kim gelesin meclise bir yer mi bulunmaz

Baş üzre yerin var

Gül goncesisin gûşe-i destâr senindir

Gey ey gül-i ra'nâ md.2/2

Divan şiiri geleneği çerçevesinde atasözü, deyim ve günlük dilden gelen unsurlarla örülü şiirin ustası 15. yüzyıl şairlerinden Necâtî'dir. Onun Fuzûlî'ye de ilham kaynağı olan şu dizesindeki,

Beni ağlan beni kim üstüme gelmez ölicek

"Beni ağlan beni kim" ifadesinin Nedim'in mısraında,

Beni öldür beni kim şu'lede pervâne- sıfat G.116/2

şekline dönüştüğünü ve devam ettiğini görüyoruz.

Halk arasında, özellikle dedikodu aktarmalarında kullanılan "demişşin" ifadesinin değişik kullanımları Nedim'in üslûbunun bir özelliği olarak dikkati çeker. Onun şu beyti hem üslûbunun bir yönünü hem de günlük dilden gelen ifadelerle ulaştığı söyleyiş mükemmelliğini gösteren bir örnektir.

Bize geldikte inkâr eyleme ikrârını zâlim

Demişşin yok demezdim bâde-i şîrin-güvâr olsa G.117/4

Beyitte geçen "inkâr" ve "ikrâr" kelimelerindeki ses benzerliği ile Nedim'in şiirinde örneklerine çok sık rastladığımız "zâlim , kâfir, canım" gibi ifadeler diğer sözcüklerle birlikte böyle bir beytin ortaya çıkmasında mükemmel biçimde istif edilmiş unsurlardır.

Nedim'in rahat ve doğal söyleyişinde fonksiyonu olan konuşma dilinden gelen özelliklerin yoğunlaştığı mısra ve beyitlerden birkaç örnek:

Ne bilsin rüzgârın şiddetin kendi esenlikde G.127/4

..

Ol perçemin nazîrini hatırda mı gönül

Görmüş idin geçen sene sünbül zamanları G.155/3

...

Kim vasfını ne ben diyeyim hod ne sen işit
Ammâ birâz vefâcığı nâkıs şurası var G.25/4

...

Cism-i pâkin dediler hem ter imiş hem berrâk
Tepeden tırnağa dek gül gibi billûr gibi G.150/3

...

Yalan olmaz o şûhun görmedik mey içdiğin ammâ G.58/7

Bu örnekleri artırmak mümkün. Bu bahsi bitirmeden bir hususa daha işâret etmek gerekir. O da Nedim'in sık sık başvurduğu "ammâ" lı söyleyişlerdir. Günlük dilde "ammâ" düşüncelerimizin her bükülüşünde, teferruatla ilgili şartları sıraladığımızda başvurduğumuz bir kelimedir. Nedim de, *ammâ* , *gerçi* , *gerçi kim* , *ayâ* , *billâh* gibi ifadeleri günlük dildeki çağrışımlarını hatırlatacak biçimde kullanır. Gerçi, "şiirle konuşma arasındaki yakınlık kesin kanunlarla tayin edilecek bir mesele değildir. Şiirde yapılan her köklü değişiklik, hem kendisini konuşulan dile bir dönüş olarak niteler, hem de öyledir" [17].

Şiir dili ile konuşma dili arasındaki ilişkinin niteliği bir yana, netice olarak Nedim'in konuşulan dildeki musikiyi yakaladığını söyleyebiliriz.

B. Atasözü ve Deyimlerin Kullanımı

Divan şiirinde atasözü, deyim ve konuşma dilinden gelen diğer unsurları başarılı bir biçimde kullanan şairin Necâtî olduğunu daha önce belirtmiştik[18] . 16. yüzyıl divan şiirinde atasözleri ve deyimlerin yaygın olarak kullanıldığını fakat kullanım oranının şairden şaire değiştiğini söylemek gerekir. Sonraki dönemlerde giderek konuşma dilinin bir öğesi olarak atasözü ve deyimlerin edebî eserlerde yer aldığını görüyoruz. Nedim'in şiirlerinde yer alan atasözleri sayısal açıdan dikkate değer boyutlarda değildir.

Lîk hammâmveş giren terler M.2/4

Gül-şekersiz kahveyi erbâb-ı dil nûş eylemez G.48/2

Siyah haberde belî iştihâr olur peydâ G.1/4

[17] T.S. Eliot, ***Edebiyat Üzerine Düşünceler***, (Çev.Sevim Kantarcıoğlu), Ankara 1983, s. 138.
[18] Bu konuda bkz. Hasibe Mazıoğlu, "Necâtî'nin Türk Dili ve Edebiyatının Gelişmesindeki Yeri", ***Türk Dili***, X, 114 (Mart 1961) s. 366-369; Mine Mengi, "Necâtî'nin Şiirlerinde Atasözlerinin Kullanımı", ***Erdem*** , II, 4 (Ocak 1986) s. 47-58

Kesb-i yeddir denilir başa gelen insânın G.151/2

Hep kesb-i yedindir başına ne gelirse k.69/1

Misâfir râhat ister bâliş ü bister hususunda G.119/8

Atarlar taşı elbette dıraht-ı mîve-dâr üzre k.82

Ki çoğ oldukça güher kıymeti noksana gelir K.16/43

Bir iki nakş-ı kadem reh-güzâr olur giderek G.61/3

Deyimler ise şunlardır:

Ağız ara- m.13/
Ağzı açık kal- G.65/3
Ayağı damana dolaş- K.65/3
Başı üstünde yürü- K.6/55
Baş ur- K.5/28
Boy göster- k.4/7
Cân at- K.24/16
Câna âteş bırak- m.41/III
Cândan el yu- K.21/47
Cânına cân(lar) kat- K.21/1, m.37/II, G.26/6
Çarhı serine teng et- K.3/47
Dâmânına pâyı çek- K.21/38
Dikiş tut (tur)- G.53/4
Dilkilen- K.37/3
Dil ver- N.8
El-aman bil- m.20/II
Ele gir- M.2/2
El ver- G.129/3
Gömgök kesil- K.13/1
Göz dik- G.9/4
Gözden geçir- K.20/9
Hasret çek- K.11/63, k.1/5, G.129/2

Helvası burnunda kok- K.30/17

Hile kat- K.13/21

İmana gel- K.16/5

İmanı gevre- G.124/5

Kan dök- m.32/II

Kapağı at- K.13/20

Kenâr çiz- K.13/11

Kenâr et- M.1/34

Kulak tut- K.8/17

Parmak ısır- K.20/39

Püşt-i pâ ur- K.21/2

Sakızı çiğne- G.158/3

Söz geçir- G.140/2

Suyu başından icrâ et- k.21/3

Şişeyi dîvâra ur- m.13/IV

Topuk çal- G.129/6

Yıldız say- m.23/I

Kelâm-ı kibârlar ise şunlar:

Bu söz meşhûrdur kim bir binâ tâ olmaya virân
Olup ma'mûr bulmaz cüft ü tâkı rütbe-i 'ulyâ K.47/14

Olur mefhum her şirînin olmak telh encâmı
Kelâm-ı Hakda der-pey gelmesinden tin zeytûnun G.64/7

...

Serd olur germ havâlarda belî suyu çehin G.66/4

...

Kahve der-peydir bezmde âdetâ gül -şekkere G.132/1

...

Ya seferdir ya tahammül çünki 'ışkın çâresi G.163/6

...

Değmez ey hâce cihan malı bu cüst u cûya G. 143/3

...

Reh-zeni hâr olanın dâmeni ber-çîde gerek G.157/5

"Gerek" redifli gazelin 4, 5, 6. beyitlerinin ikinci mısraları kelâm-ı kibâr niteliğindedir. Bu biraz da rediften kaynaklanan bir özelliktir.

C.Lafzî İktibaslar

Belâğat kitaplarında iktibas, bedîî sanatlardan biri sayılır. Telmih, tazmin ve irsal-i mesel gibi edebî sanatlarla birlikte yahut onlarla ilişkili olarak ele alınır. İktibaslar lafzî ve manevî olabilir. Özellikle manevî iktibasları farkedebilmek için divan şiirinin kültürel kaynaklarını çok iyi bilmek gerekir[19]. Lafzî iktibasları şiirin veya herhangi bir edebî metnin içinde ayırdetmek zor olmamakla birlikte şairin temel tercihlerini, kültürel birikimini ortaya koymak için gereklidir. Çünkü, şair için bir seçme, tercih sözkonusudur.

Nedim Divanı'nda âyet ve hadislerden, başka şairlerin şiirlerinden ve bazı Arapça klişelerden iktibaslar vardır.

Divan şairleri âyet ve hadisten iktibas yaparken bütününü almaktan çok, beytin anlam dünyasını ve biçimini bozmayacak kelime veya kelime gruplarını tercih ederler. Nitekim aşağıdaki beyitlerde görülen ***evednâ, levlâk, mâ evhâ, fethün karîb ve'l-leyl*** kelime ve tamlamalar ayet ve hadislerden iktibaslardır:

Şâh-bâz-ı evc-i kurb-ârâ habîb-i kibriyâ
*Bülbül-i gülzâr-ı **evednâ**[20] habîb-i kibriyâ* K.1/1

*Ey nübüvvet mülkünün sultân-ı **levlâk**[21] -efseri*
Vey şefî'ül-hulk-ı mevlânâ habîb-i kibriyâ K.1/24

Şâhid-i şemşîrinin çeşm-i 'âdû kâşânesi
*Yekke-tâz-ı sahn-ı **mâ evhâ**[22] habîb-i kibriyâ* K. 1/29

---

[19] Metin Akkuş "Divan Edebiyatında İktibas ve Şiirde Lafzi Ayet İktibasları Üzerine Bir Deneme" *Dergâh*, IV, 42(Ağustos 1993) s. 10-11, 22.
[20] ***Kuran-ı Kerim***, 53/8
[21] Uydurma hadis olduğu söylenmektedir. Bkz. Mehmet Yılmaz, ***Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler***, İstanbul 1992, s113.
[22] ***Kuran-ı Kerim***, 53/10

Hâme-i mu'ciz-rakamla eyledim bir bir hesâb
Geldi bin yüz kırk lafz-ı ***nasr ile fethün karîb***[23] *k.65*

Tefe'ül etmiş idik bu şeb hayâl-i hattınla
Sevâd-ı âyet-i ***ve'l-leyl***[24] *geldi fâlımıza* *k.70/2*

Bunlardan başka Nedîm Divanı'nda daha üst seviyede, ayet veya hadisin tamamını yahut büyük bir kısmını muhtevî beyitler mevcuttur.

Sûsen-i şemşîr-i sıdkın ***innehu şeyün 'acîb***[25]
Perçem-i tûğı zafer-fehvâ habîb-i kibriyâ *K.1/12*

Halleda'llahu mülkehu ebedâ[26] *K.40/1*

Revâdır âb-ı can-bahşine dense çeşme-i tesnîm
Ki oldu mâ-sadak ***aynen tüsemmâ selsebîlâ'****ya*[27] *k.2*

Vâiz-i çeşm-i gürisne pîç ü tâb-ı cû'ile
Mevsim-i iftârda ***ve't-tîni ve'z-zeytûn***[28] *okur* *G. 31/5*

Nedim'in şiirlerinde bazı Arapça kalıplarla da karşılaşırız. Bunlar, dönemin aydınlarının günlük konuşmalarında kullandıkları klişeler olabilir.

Felekde evc-i 'ayyuk üzre bir yer var mı derlerse
Leb-i bâmı tebessüm gûne der kim ***innehu hâzâ*** *K.43/2*

Gûş edüp müjde-i teşrîfini ***ta'zîmen leh***
Çarh-ı gerdun hamel ü cedyini kıldı kurbân *k. 10/8*

Nedim, beğendiği divan şairlerine tahmis ve taştirler yazmasının yanında Fuzûlî, Râsih vs. şairlerin beyitlerini de tazmin eder. Ayrıca, Arapça ve Farsça şiirler, beyitler söyleyen Nedim, Enverî ve Hâfiz gibi İran şairlerinin beyitlerini tazmin etmekten de geri kalmaz. Bu gayretler divan şiiri geleneğinin de dışına çıkarak ortak kültür dairesinde var olma endişelerinin sonucudur. Şiirinin kültürel kaynaklarını Nedim kadar eserine yansıtan divan şairi azdır.

---

[23] **Kuran-ı Kerim,** 61/13
[24] **Kuran-ı Kerim,** 92/1
[25] **Kuran-ı Kerim,** 11/72
[26] *Allah mülkünü ebedî kılsın*, anlamında dua cümlesidir
[27] **Kuran-ı Kerim** ,76/18
[28] **Kuran-ı Kerim** , 95/1

D. Reel Hayattan Alınan İmajlar ve Benzetme Unsurları

Nedim, dönemiyle özdeşleşmiş bir şairdir. Hatta, Damad İbrahim Paşa döneminin tek şairinin Nedim olduğunu sananlar bile vardır. Aşırı yargılar bir yana bırakılırsa denilebilir ki, Nedim, devrinin ruhunu yakalayan, döneminin bütün olumlu yanlarını, en güzel görüntüleriyle divanında bir tür *günlük notları gibi* sunan ustadır. Mehmed Çavuşoğlu'nun ifadesiyle o çağının tanığıdır. Aslında bu tanıklık niteliği hemen hemen her şairde vardır da oranı değişiktir. Nedim hem şair hem tanıktır[29]. Bu tanıklığının göstergeleri Divanındadır.

Sadâbâd eğlenceleri Lâle devrinin âdeta simgesidir. Müverrih Râşid, Sadabad Köşkü'ndeki inşâ ve imâr faaliyetlerini anlatırken kasra getirilen suyun "kasrda vâki fıskıyyeden ma'ada derûn-ı havzda istisnâ olunan ejder ağzından fevvâre ettiğinden" söz etmektedir[30]. Safâyî de Tezkiresi'nin **Nedim** maddesinde diyor ki: "Pâdişâh-ı cihân Sultân Ahmed Han Gâzi hazretleri teferrücgâh-ı hâs u 'âm olan Kâğıdhâne nâm mahall-i dil-güşâda bir kasr-ı bî kusûr bünyâd eyleyüp ikiyüzden ziyâde devlet-i 'aliyye ricâline bağlar ihsân edüp herkes ziyâde tekellüfler ile kasrlar binâ etmekle 'asrın şu'ârâsı musanna' târîhler ve kasideler nazm edüp şâ'ir-i mezbûr dahi bu şarkıyı nazm etmişdir. **Şarkı der-medh-i Sa'd-âbâd:**

Bir safâ bahş edelim gel şu dil-i nâ-şâda

Gidelim serv-i revânım yürü Sâ'-âbâda

İşte üç çifte kayık iskelede âmâde

Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd-âbâda

....

Gülelim oynayalım kâm alalım dünyâdan

Mâ-i tesnîm içelim çeşme-i nev-peydâdan

Görelim âb-ı hayât akdığın ejdarhâdan

Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd- âbâda[31]

Safâyî'nin ifadeleriyle Râşid'in söyledikleri birbirini tamamlamaktadır. Bu ifadeler Nedim'in hem bir şarkısının yazılış sebebinin tarihsel arka planını hem de bazı beyitlerinde benzetme unsuru olarak kullanılan kelime veya kavramların seçilişindeki nedeni göstermesi bakımından önemlidir. Nedim Divanı'nda, "fevvâre" kelimesi sekiz beyitte geçer. Burada örnek olması bakımından bir beyit iktibas edelim.

---

[29] M.Çavuşoğlu, "Nedim'e Dair", **Türk Dili** " LII, 426 (Haziran 1987). 331-344.
[30] Râşid, **A.g.e.**, s. 440.
[31] Safâyî, **Tezkiretü'ş-şu'ârâ**, Sül.Ktp. Esad Ef. 2549, v.191.

Gülistâna fevvâre cedvel çeker
Yahud haddelerden gümüş tel çeker *M.1/39*

Bütün bunlar Nedim'in haricî âlemde gözlemlediği unsurları kimi zaman nesnel görünümleriyle kimi de simgesel çağrışımlarıyla şiirlerinde kullandığını göstermektedir.

Divan şiirinde bazı kitap adlarının zikredildiği bilinmektedir. "Bunlar birer özel isim olmaları yanında, aynı zamanda sözlük anlamlarını da kastedecek şekilde tenâsüp, tevriye, cinâs, ihâm-ı tenâsüp gibi edebî sanatlar ile bir edebî hususiyet içinde kullanılırlar"[32]. Nedim'in şiirlerinde de bazı kitap adları geçer. Konuyla ilgili olması bakımından **Nigâristân** üzerinde durmak istiyorum. Nedim bir beytinde,

Olsa ger kasrındaki nakş u nigâra bir şebîh
Anı yazmazmıydı Gaffârî ***Nigâristânına***

Süleymaniye Ktp. Aşir Ef. 772 de kayıtlı bulunan **Nigâristân-ı Gaffârî** adlı eserin zahriyesinde şu ibare var:

الله بديع السموات والارض يشكرله عبده احمد نديم بن محمد ابن مصلح الدين الحنفى

Bu ifadeyle Nedim'in İstanbullu, dedesinin adının Muslihiddin olduğu bir kez daha teyid edilmiş olmaktadır. Ayrıca, kitâbın Nedim tarafından Reisülküttâp Mustafa Efendi'ye satıldığı veya hediye edildiği iddia edilebilir. Bu da Nedim'in imaj dünyasında reel hayattan gelen unsurların sanatsal gerçeklikle örtüştüğünü göstermesi bakımından önemlidir.

Lâle devrinde tercüme heyetlerinin teşekkül ettirilerek bazı eserlerin Türkçeye çevirilmesinin sağlandığı bilinmektedir.[33] **Aynî Tarihi** adıyla tanınan 24 ciltlik İslâm târihinin Nedim'in de dahil olduğu bir heyete tercüme ettirildiği bilinen bir husustur. Nedim, İbrahim Paşa'ya sunduğu bir kıtasında gözünün ağrıdığından şikayet ederek sanatlı bir ifadeyle çevirisini sunacağını bildirir.

Mekârim-perverâ çünkim remed def' oldu 'aynımdan
N'ola ***Târîh-i 'Aynî*** *ile gelsem bâb-ı vâlâya* *k.2/14*

Divan şairlerinin bir çoğunun doğum yerleri, yaşadıkları semtler ve hatta nerede öldükleri bizce meçhûldür. Nedim bu bakımdan biraz daha şanslı sayılabilir. Meselâ, Ali Cânip Yöntem'in bulduğu Nedim'in terekesine ait kararda evinin Beşiktaş'ta, Tekerlek Mustafa Çelebi

---

[32] Cemal Kurnaz, **A.g.e.**, s. 125.
[33] Mehmet İpşirli, "Lâle Devrinde Teşkil Edilen Tercüme Heyetine Dair Bazı Gözlemler", **Osmanlı İlmî ve Mesleki Cemiyetleri,** İst. 1987, s. 33-42.

Mahallesinde olduğu ifade edilmektedir[34] . Nedim de aşağıdaki beyitlerinde evinin bulunduğu semti kendisi söylemiştir:

Münâsibdir sana ey tıfl-ı nâzım hüccetin al gel
Beşiktâşa yakın bir hâne-i virânımız vardır G.26/3

Geçersen semtimizden yolun uğrarsa Beşiktaşa
Efendim gel mürüvvet kıl senindir bende vü hâne m.38/IV

Nedim Divanı'nda İstanbul hayatından çeşitli sahnelerin tasvir edildiğini, günlük hayattan alınmış çizgilerin başarıyla şiire sokulduğunu yapılan çalışmalardan öğreniyoruz[35] . Kâğıthâne'de yapılan çeşitli köşkler ve yalılar, eğlence hayatının bütün teferruatı, özellikle Üsküdar civarında inşa edilen çeşmeler Nedim'in dikkatini çekmiş; kimilerine tarih düşürmüş kimilerini ise şarkılarında ve kıtalarında ölümsüzleştirilmiştir.

Semt isimlerinin şairin kendine mahsus espiriyle zaman zaman benzetme unsuru olarak kullandığını görüyoruz. Şu beytinde, Okmeydanı değişik çağrışımlarıyla birlikte benzetme unsuru olarak kullanılmıştır.

Yârsiz gülzâr seyri nîşterdir çeşmime
Yâr ile olunca Okmeydânıdır semm-i hayât G.56/5

Reel hayattan alınan unsurların Nedim'in şiirlerinde nasıl kullandığını göstermesi bakımından Ahmet Rıfat'ın naklettiği şu anekdot da önemlidir. "Bir gün Sultân-ı müşârünileyh Sadrazam İbrahim Paşa ile kasr-ı Sa'dâbâda doğru zevrak-süvâr-ı tenezzüh olup kenâr-ı kasra yanaştıkları sırada dest -ber sîne-i edeb duran işbu Nedîm-i merhûma İbrahim Paşa ile böyle zevrak -süvâr-ı temâşâ olduğumuzu bi'l-bedâhe bir beyitte nazm eyle deyü şifâhen emr buyurduklarında hümâ-yı icrâ-yı 'ale're's ve'l-ayn ile

Gördüm almış zevraka lûtf ile sadrın pâdişâh
Burc-ı âbîde kıran etmiş meger mihr ile mâh

matla'ını fi'l-hâl nazm etmişdir ki hakikaten gâyet latîf ü âb-dâr düşmüştür"[36] .

Lâle devri sanıldığı gibi hep güllük gülistanlık değildir. Fakat , diğer yüzü Nedim'in objektifine pek giremez. Girdiğinde de asıl mahiyetini değiştirir. Nasıl mı? 1138 senesinde

---

[34] Murat Molla Ktp. No. 1115'de kayıtlı olduğu bildirilen mahkeme kararını aramalarımıza rağmen bulamadık.
[35] Tunca Kortantanır, "Nedim'in Şiirlerinde İstanbul Hayatından Sahneler", E.Ü. **TDEAD.**, IV (İzmir 1985) s. 20-59.
[36] Ahmet Rıfat, **Lûgat-ı Târihiyye ve Coğrafiyye,** İst. 1300 VII, s. 79. Nedim Divanı'nda bu beyit bulunmamaktadır. A.Gölpınarlı, benzer bir beyiti Seyyid Vehbî'nin söylediğini nakleder (s.IV)

Bindi bir zevraka damadı ile hazret-i şâh
Burc-ı âbîde kırân eyledi san mihr ile mah

meydana gelen huzursuzluklar üzerine Beşiktaş Sarayı meçhul kişilerce taşlanır. Bu olaya telmih olmak üzere Nedim'in şu kıtayı yazdığı söylenir[37].

Sarây-ı şehriyârî bir 'aceb bâğ-ı meserretdir

Kurulmuşdur esâsı izz ü câh-ı iftihâr üzre

O bâğın her dırahtı mîve-dâr-ı izz ü devletdir

Atarlar taşı elbette dıraht-ı mîve-dâr üzre

Bütün bu örnekler Nedim'in nasıl çağının tanığı olduğunu göstermektedir. Nedim yaşadığı dönemin tam adamıdır. Nedim'in şiirlerinde döneminde yetiştirilen lâle çeşitlerinin adlarını buluruz. Lâle adlarının çeşitli edebî sanatlara imkân verebilecek nitelikte ele alındıklarını görüyoruz. Nedim'in aşağıdaki matla'larında geçen "nize-i rümmânî", "gül-ruhsâr" ve "ferah- engiz" terkiplerinin birer lâle adı olduğunu biliyoruz[38] .

Alemveş nîze-i rümmâni oldukça çemen-pirâ

Bula râyât-ı hâkân-ı cihân nusretle isti'lâ

...

Bu nâzük lâle-i zibâ ki olmuş namı gül - ruhsâr

Ola hünkârımın bezminde sad şevk ile hidmet-kâr

...

Hemîşe bu müferrih lâle-i dil-cûy-ı hüsn-âmîz

Ola ismi gibi bezm-i şehenşâha ferah-engîz

Nedim Divanı'nda geçen lâle adları kuşkusuz bunlarla sınırlı değildir.Ancak, Münir Aktepe'nin yayınladığı vesikada yer alan lâle çeşitlerinden Nedim'in şiirine yansıyanları tespit ederek reel hayattan alınan unsurların şiirde nasıl kullanıldığını göstermeye çalıştık. Görüldüğü üzere Nedim, reel hayattan aldığı unsurları kullanırken de saf şiirden ödün vermez.

---

[37] Ali Canip Yöntem, "Teceddüd-perver Vezirlerden İbrahim Paşa" **Hayat Mecmuası**, C.I, Nr. 5 (1926) s. 89-93

[38] Münir Aktepe, "Damad İbrahim Paşa Devrinde Lâleye Dair Bir Vesika", **Türkiyat Mecmuası** C. II, (1954), s. 115-130.

E. İmajların Tekrarı

Nedim'in şiirlerinde ses tekrarları, ikilemeler üzerinde durmuştuk. Şairin aynı mısraı değişik şiirlerinde kullandığını da görüyoruz. 36. kıtanın 4. beytinin 2. mısraı,

Vezîr-i a'zam İbrâhim Pâşâ-yı Felâtun-râ

37. kıtanın 1. beytinin 2. mısraı ve 51. kıtanın 3. beytinin 2. mısraı olarak aynen tekrâr edilmiştir. Ayrıca 45. kıta ile 51. kıta arasında benzerlikler dikkati çekecek boyutlardadır. Bunlardan başka İstanbuldaki yapılara yazılan tarihlerle Nevşehir'deki yapılara yazılan tarihler arasında da benzerlikler vardır. Bunları şiir adına kusur kabul etmek gerekir. Ancak, biz tenkitli metin hazırlarken Nedim'in, bütün şiirlerini toplamaya, bir araya getirmeye çalıştık. Belki de şair bunların bir kısmını Divanı'nı tertip ederken eserine almamıştır. Günümüzde de bazı şairlerin kimi şiirlerini daha sonra eserlerine almadıklarını biliyoruz. Nedim'in sözkonusu şiirlerinin tek nüshada bulunduğunu, yahut nüshaların hiçbirinde bulunmadığını -çünkü bazı şiirleri doğrudan ilgili yapıların kitabelerinden nakleden Ahmed Refik'in makalelerinden ve **Alimler ve Sanatkârlar** adlı eserinden aldık- dikkate alırsak şairin günümüz şairlerinde görülen benzer endişelerle bu şiirleri Divanı'nı tertip ederken almadığını söyleyebiliriz.

Burada asıl üzerinde durmak istediğimiz şairin değişik şiirlerinde tekrar ettiği ve sanat adına kusur kabul ettiğimiz tekrarlar değil. Nedim'in bilerek ve isteyerek tekrarladığı bazı imajlarla mükemmele ulaşma gayretlerini gösteren ve onun imaj dünyasına dair ipuçları içeren beyitler üzerinde durmak istiyoruz. Tekrarlanan bu imajlardan biri mimarîyle ilgilidir. Nedim, Divanı'nda pek çok mimarî tasvir yapar[39] . Bu tasvirleri bir yana bırakarak "mimar" kavramının benzetme unsuru olarak kullanıldığı beyitler üzerinde duracağız. "Mimar" kelimesinin benzetme unsuru olarak geçtiği beş beyit var:

Oldu mi'mâr -ı hüner şâhid-i endîşem içün
Böyle bir hâne-i âyîneye bünyâd-efken K.2/4

Bir gûşe-ı nigâh ile mi'mâr-ı himmeti
Sûrâh-ı mûra vüs'at-i kevn ü mekan verir K.4/28

Nigehbân-ı cihân kim istese mi'mâr-ı tedbîri
Yapar barûta mahzen şu'leden âb-ı revân üzre K.6/19

Tâ ki mi'mâr-ı hüner-pîrâ-yı feyz-i nâmiye
Kasr-ı la'lin dil-ârâ- yı gülün bennâsıdır K.38/35

Hâksârân-ı gama mi'mâr-ı cûd u himmetin
Gurre-i şevvâli cüft ü tâk-ı ümmîd eylesin G.111/3

---

[39] M.Kaplan, "Nedim'in Şiirlerinde Mimarî, Eşya ve Kıyafet", **Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar I**, İst. 1992. s. 235-250

Bu beyitlerde *hüner, tedbîr, himmet* gibi insanî değerlerin, soyut özelliklerin somut varlığa benzetildiğini görüyoruz.

Daha önce Nedim'in reel hayattan alınan unsurları şiirinde benzetme unsuru, tenasüb, tevriye, telmih gibi sanatlarla kullandığını göstermiştik. Bunlardan biri Sadâbâd köşkünde yaptırılan ejderha başlı fevvâredir. Dönemin şehir hayatında önemli yeri olan bahçe kültürünün etkisiyle çiçekler ve bilhassa lâle ile sulama vasıtaları edebî eserlere kadar girmiştir. Fevvâre de bunlardan biridir. Nedim Divanı'nda fevvâre kimi zaman aslî fonksiyonuyla kimi güzelin boynunun benzetileni olarak kullanılmıştır.

Cihan-sadr-ı mu'allâ-kadr kim bezm-i celâlinde
Döner gûy-ı felek fevvâre veş şâd-ı revan üzre K.6/17

Ya bu fevvâre-i dil-cû ki ger sakf olmasa âbı
Çıkar tâ âsmânın tâkına medd-i nigâhâsâ k.50/32

Gülistâna fevvâre cedvel çeker
Yahud haddelerden gümüş tel çeker M.1/39

Yine ıydıyye bahşişler verüp fevvâre-i dil-cû
Dem-â-dem etmede etrâf-ı havza sim-efşânı K.11/66

Meğer fevvâreden âb-ı letâfet sıçramış çıkmış
O rütbe kâmet-i bercesten ey şûh-ı revân vardır G.42/6

Nâzı âb etmiş de bir fevvâre resm etmiş hayâl
İşte ol sudur atılmış kâmetin olmuş senin G.72/2

Sandım olmuş ceste bir fevvâre-i âb-ı hayât
Böyle gösterdi bana ol kaddi müstesnâ seni G.154/5

Eskiden ulaşımın kafileler oluşturularak gerçekleştirildiği, uzun yolculukların beslediği menkıbelerin kollektif şuurda âdetâ bir masal havası yarattığı bilinmektedir. Nedim'in yolculuklara çıkıp çıkmadığını tam olarak bilemiyoruz. Ancak, Edirne'de Gülşeni Tekkesi için düşürdüğü tarihten hareketle bu şehre gittiğini söyleyebiliriz. Ayrıca, İbrahim Paşa'nın doğduğu yer olan Niğde sancağına bağlı Muşkara Köyü'nü mamur bir şehir haline getirdiğini ve sonradan buranın Nevşehir adını aldığını biliyoruz. İbrahim Paşa'nın Nevşehir'de giriştiği imâr ve inşâ faaliyetleriyle ilgili Nedim'in kitâbeleri ve tarih manzumeleri mevcuttur. İbrahim Paşa'nın imar ettirdiği doğum yerine sonradan gitmemiş olması düşünülemez. Nedim'in Nevşehir'deki eserler için yazdığı tarih manzumelerindeki "bu" zamirini de dikkate alırsak şairin

muhtemelen İbrahim Paşa'nın gezilerinden birine katılmış olduğunu iddia edebiliriz. Gerçi, Nedim'in kafile, kervan, meşale gibi kelimeleri kullandığı beyitlerin böyle bir seyahatla ilgili ipuçları içermediklerini hemen söylemek gerekir. Asıl üzerinde durmak istediğimiz Nedim'in kervan, kafile ve meşale gibi kelimelere yabancı olmadığı hususudur. Bu beyitlerde kervan, benzetme unsuru olarak kullanılmıştır.

Düşîne mülk-i hüsne giden kârbân-ı hûş

Gördüm seher ceres gibi nâlan olup gelir

Vasfında müjde sana ki bir kârban sühan
Kilk--i Nedîm-i şûhunu cûyan olup gelir G.37/4,11

Himmet ey kâfile-sâlâr-ı tarîkat tâ çend
Dûrdan gûşuma pür-şûr ede bang-i ceresin G.70/5

Şu beyitlerde de meşale-i kârbân ve çerâğ-ı kâfile aynı fonksiyonda kullanılan tamlamalardır:

Mülk-i yakîne 'azm eden efkâr-ı sâibe
Re'y-i münîri meş'ale-i kârvân verir K.4/32

Dil hâciyân-ı kûyı miyânında şevk ile

Hem çü çerâğ-ı kâfile suzân olup gelir G.37/6

Hac yollarında meş'ale-i kârbân gibi
Erbâb-ı ışk içinde nümâyansın ey gönül G.78/7

Nedim'in şiirlerinde en çok kullandığı benzetme vastılarından biri de **ayna**'dır. Nedim Divanı'nda aynayla ilgili yirminin üzerinde beyit vardır. **Ayna** kelimesi, bizim için Nedim'in mizacıyla ilgili önemli bir ipucudur. Onun dışa dönük mizacının bir göstergesi sayılabilir [40] .

Şairin, sevgilisinin tebessüm etmemesini "ağzının daracık, minicik olmasına " bağladığı şu beyti,

Bir nihanice tebessümde mi sığmaz cânâ
Söyle bi̇llah dehenin tâ o kadar teng midir G.28/5

sevilen ve bilinen beyitlerinden biridir. Aynı imajı Nedim, iki beytinde de kullanmıştır. Fakat, o beyitler aynı üne sahip değiller. Gerçi divan şiirinde gazelleri tarihlendirmek, istisnaları dışında, mümkün değil. Bu bakımdan Nedim'in hangi beyti daha önce yazdığını kestiremiyoruz. Kestirdiğimiz bir şey varsa o da yukarıdaki beytin şu beyitlerden daha mükemmel olduğudur.

---

[40] M.Kaplan, A.g.e.s.240.

Yok mu bir handeye kurbânın olam cây meger
O kadar teng midir gonce-i nev-hîz-i dehen K.2/19

Sabr u tâkatsiz çıkup bir gül dahi peydâ eder
Hande sığmaz goncenin zirâ leb-i handânına K.21/9

Divan şiirinde kirpik, âşığın kalbini yaralayan bir ok olarak kabul edilir. Fakat, Nedim'in şiirlerinde artık kirpik değil gölgesi, gül değil kokusu, yine diken değil gölgesi vardır. Bütün bunlar incelmiş zevkin, işlene işlene rafine hale gelmiş imaj dünyasının ürünleridir. Aşağıdaki beyitlerin ilkinde Nedim'in zayıflığını, ikincisinde özleminin ne derecede olduğunu göstermesi bakımından "sâye" kelimesinin bilinçli olarak seçildiğini görüyoruz:

Nâ-tüvânım şöyle kim mecrûh olur cismim Nedîm
Geçse zîr-i sâye-i müjgân-ı çeşm-i mûrdan G.107/7

Nâ-tüvânım şöyle çeşmin hasretinden kim gehî
Sâye-i müjgân-ı âhû pâymâl eyler beni G.147/6

Nedim Divanı'nda sâye kelimesinin geçtiği altı beyit saydık. Şairin bulduğu bir ocağı sonuna kadar işlediğini görüyoruz. Neticede şöyle zarif ifadeler, beyitler ortaya çıkıyor:

Güllü dibâ giydin ammâ korkarım âzâr eder
Nâzenînim sâye-i hâr-i gül-i dibâ seni G.154/3

Nedim'in şiirlerinde zaman zaman aykırı, "çizgi dışı" güzellerle karşılaşsak bile bunlar Nedim'in gelenekle ilişkisini kesecek nitelikte değildir. Geleneğin içinde kalarak tasvir ettiği kaşıyla gözüyle oynayan güzel tipini üç beytinde tekrar tekrar canlandırır:

Bir çeşmi var ki bir nice yüz bin lisan bilir
Bin hem-zebânı hem-demi bin âşinâsı var G.25/5

Nâzdan hâmuşsun yohsa zebânın duymadan
İstesen bin dâstan söylersin ebrûlarla sen G.103/7

Bin zebân söylersin ol çeşm-i sühan-perdâz ile
Dâstanlar şerh edersin bir nigâh-ı nâz ile G.141/1

Buraya kadar verdiğimiz örnekler Nedim'in bulduğu bir mazmûnu, benzetme unsurunu tekrar tekrar kullanarak mükemmeli yakaladığını göstermektedir.

III. BÖLÜM

NEDİM'İN ETKİSİ ÜZERİNE NOTLAR

Nedim, gazelde hikemî tarzın büyük temsilcisi Nâbî'nin, kasidede Nef'î'nin etkisinin revaçta olduğu bir dönemde şiir dünyasına gözlerini açtı. Nâbî'nin etrafında teşekkül eden edebî muhitlere dahil olan şairler onun etkisinde eser veriyorlardı. Nâbî, hikemî tarzın temsilcisi olmakla beraber aynı zamanda şiirlerinde yer yer konuşma dilinden gelen unsurları kullanıyor, bir başka mecrâda olsa bile geleneğin çizgilerini zorlayan gazeller söylüyordu[1] . Kaside vadisinde ise Nef'î, gür sesi ve muhatabına zaman zaman yukarıdan bakan edâsıyla döneminin şiirine yön vermekteydi. İlk şiirlerinde taşralı bu iki şairin etkilerine açık olan Nedim, çok geçmeden kendine has üslûbunu kurmuş, *Nedimâne* tarz denilen yeni bir ekol oluşturmuştur. Gerçi Nedim, ilk ürünlerini verir vermez şiir tahtına oturtulmadı. Döneminin reis-i şâirânı Osmanzâde Tâib idi. Tâib'in vekil tayin ettiği Seyyid Vehbî, ünlü Vekâletnâmesi'nde zamanın şairlerini değerlendirerek bir haksızlığı da düzeltmiştir:

Müvellâ eyledim ben de Nedîm -i nükte- perdâzı
Eger boğmazsa mevc-i ıstılaha sek-i irfânı

Nedim yaşadığı dönemden itibaren etrafında muakkipler toplayabilen nadir şairlerdendir. Nâbî'nin aşağı yukarı elli yıl devam eden etkisini kırarak yeni bir çığır açmak pek kolay olmasa gerek. Nedim'in yeni sesi, edâsı devrinde farkedilmiştir. Dönemin ünlü şairlerinden aynı zamanda tezkire müellifi olan Sâlim, eserinde Nedim'i *tâze-zebân* sıfatıyla nitelendirmiştir. Eserini 1134/1722 de tamamlayan Sâlim'in bu ifadeyi kullanması dikkate değer bir husustur[2] . Safâyî'den başlayarak Nedim'in biyografisini veren bütün kaynaklar onun önde gelen şairlerden biri olduğunu vurgularlar. Râşid ve Asım gibi 18. yüzyılın iki vakanüvis-şairi Nedim'i takdir etmekle kalmayıp şiirlerine nazireler söylemişlerdir.

Nedim'in çağdaşları üzerindeki etkilerini ve çağdaşlarının Nedim'i nasıl değerlendirdiklerini Ali Canip Yöntem bütün teferruatıyla ortaya koymuştur. Ayrıca, Ali Cânip, tam vukufla 18. yy'ın siyasî ve toplumsal yapısı içinde sanat ve kültür hayatını canlı tutan simaları **Türkiyât** ve **Hayat Mecamuasında** yayımladığı makalelerinde değerlendirmiştir[3] . Ali Cânip, taradığı şiir mecmualarında Nedim'in şiirlerinin şöhretiyle orantılı

---

[1] Mustafa İsen, "Divan Edebiyatında Geleneğe Direnenler-I: Nâbî" **Dergâh** , III 27 (Mayıs 1992) s. 10.
[2] Sâlim, **Tezkire-i Sâlim**, İst. 1315 (İkdam Matbaası), s. 664-665.
[3] Ali Cânib (Yöntem) "Nedim'in Hayatı", **Türkiyât Mec.** C.I (1925); "Nedim'in Hayatı ve Çağdaşlarının Üstündeki Tesirleri" **III.Türk Tarih Kongresine Sunulan Tebliğler**, Ankara (15-20 Kasım 1943), s. 109-121.; "Çelebizâde Asım " , **Hayat Mec.** I. (1927) ; "Osmanzâde Tâib Efendi", **Türkiyât Mec.** II, 1926;"Seyyid Vehbî " **Hayat Mec.** I, (1927) . Diğer yazıları için bkz. Serdal Güven, **Ali Canip Yöntem'in Hayatı ve Eski Türk Edebiyatı ile İlgili Makaleleri,** Erzurum 1989 (Atatürk Üniversitesi Fen,Edebiyat Fakültesi- Bitirme Tezi)

biçimde yer tuttuğunu ifade eder. 18. yy. şairlerinden Kâmî, Neylî, Asım, Atıf, Râşid, İzzet Ali Paşa, Seyyid Vehbî, Sâmî, Kelîm ve Pertev gibi şahsiyetlerin Nedim'e söyledikleri nazireler hususunda Ali Cânip'in ve daha sonra Abdülbakî Gölpınarlı'nın verdikleri örnekler şairin çağdaşları üzerindeki tesirinin niteliğini göstermektedir[4] .

Nazirecilik dönemin atmosferine hakim olan eğilimlerden biridir. Devrinin ruhunu yakalayan Nedim'e bu kadar nazire yazılması yahut onun "cevâb" vermesi doğaldır. Kaldı ki, bu eğilim 18. yüzyılın ilk yarısıyla sınırlı kalmamıştır. Eserini farklı bir mecrâda veren, tasavvuf iklimine şiirinin kapılarını sonuna kadar açan Şeyh Gâlip bile Nedim'in şiirlerini tanzir etmiştir. Her ne kadar Gâlip Dede,

Sâlik-i tavr-ı Nedîm oldun bu düşmezdi sana
Hem zebân olmaz mısın Gâlib sühan-gûlarla sen

dese de Nedim te'sirinin 18. yüzyılın ikinci yarısında da canlı olarak devam ettiğini göstermesi bakımından mühim bir göstergedir.

Nedim, edebiyatımızda te'siri bir kaç nesle intikal eden nadir ustalardan biridir. Nedim, tekke-tasavvuf muhitleri gibi nisbeten kapalı cemaatler içinde eserini vererek özellikle sözlü gelenekte etkisini sürdüren Nesîmî, Yunus, Fuzûlî, Niyâzî-i Mısrî gibi kabul görmüş şairler istisna edilirse, soluğu her dem tâze şairlerin başında gelir. Sadece yaşadığı zaman itibariyle değil eseriyle de bize -meselâ Bâkî' den - daha yakındır. Divan şiiriyle alış-verişi olan hemen her şair onun şiirini ciddiye almak durumunda kalmıştır.

Edebiyatımızın yüzünü batıya çevirmesiyle birlikte tevarüs ettiği geleneği sürdüren şairlerden, modern şiir tarzını oluşturmaya çalışanlara kadar geniş bir yelpâzede Nedim tesiri devam eder.

19. yüzyılın ilk yarısında Nedim'in en büyük muakkibi Enderunlu Vâsıf'dır. Döneminin eğilimlerine şiirinin kapılarını açık bırakan Vasıf'ın kudretini gösteren şiirleri Nedim'e yaklaştığı çizgideki ürünleridir. "Vâsıf'da Nedim tesiri, âdetâ şahsiyetin hareket noktasıdır. Kimi taklit ederse etsin, hangi şiir nevinde yazarsa yazsın, eserinin gelişme tarzında, hayata bakışında, dil karşısındaki duruşunda daima ona bağlı bir taraf vardır"[5] . Nedim'in ünlü Ramazaniyye'si kendinden öncekilerin, özellikle Sâbit ve Kâmî'nin şiirlerinden aldıkları unsurlarla Vâsıf'da biraz daha mahallileşir. Diğer kasidelerinde de Nedim'in şiirinde dikkati çeken konuşma dilinden gelen söyleyişleri yansıtması bakımından mühimdir. "Zaten kasidelerinin bir kısmı doğrudan doğruya Nedim'den gelir. Gazellerinin bir çoğu ve şarkıları ise doğrudan doğruya

[4] A.Gölpınarlı, **Nedim Divanı**, İstanbul 1972, s. XV-XXXV.
[5] A.H.Tanpınar, **19.uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul, 1982, s. 82.

Nedim'in getirdiği bazı hususiyetlerin kendi mizacına ve yetişme tarzına göre gelişmesinden ibarettir"[6]. Tanzimat dönemi şairlerini de etkileyen Leskofçalı Gâlip, Nedim'in tesirinde kalan şairlerdendir. Ahmed Hamdi Tanpınar onun "duymasın" redifli gazelinde Nedim'in tahassür tarzını benimseyerek dilinin değiştiğini belirtir [7].

Tanzimat edebiyatının önde gelen simalarından Namık Kemal, Nedim'i Türk dilinin en büyük şairi sayar[8]. Klasik edebiyata, Kaya Bilgegil'in ifadesiyle, bilgisizce saldıran Namık Kemal'in Nedim'in dil zevkine hayran kaldığını belirtelim[9].

Ziya Paşa, ünlü **Harabat Mukaddimesi**'nde gazel tarzının ustalarından Bâkî, Yahyâ ve Bahâyî 'yi sıraladıktan sonra Nedim'e de yer vermiştir:

Sonra bu yola Nedim gitmiş
Taklid etmiş ziyâde etmiş

Elfâzâ yeni hızâb vermiş
Bir kat daha âb u tâb vermiş

Lakin gâhi tevâvüz etmiş
Tâ mertebe-i mizâha yetmiş [10]

Böylece Ziya Paşa,

Tâ mertebe-i mizâha yetmiş

diyerek Nedim'in şiirindeki mizah ve alaya dikkatleri çekmiştir.

Nedim'in şiirlerindeki aheng, Ziyâ Paşa'nın dikkatini çektiği gibi, bu yolda bazı kalem tecrübelerinin ortaya çıkmasına da zemin hazırlamıştır. Özellikle ilk şiirlerinde Nedim'in şiirinden aldığı esintilerle karşımıza çıkar.

Edebiyat-ı Cedîde şairlerinin benimsedikleri dil anlayışı Nedim'in söyleyişine dikkat etmelerine bir engeldi. Bununla birlikte mizacının tam adamı olan Tevfik Fikret, eski şairlere yönelirken daha çok onların mizaclarıyla ilgili özelliklerini önplana çıkarmıştır. Nedim'e dair yazdığı şiirinde de Nedim'in mizacını, tavrını, döneminin içindeki yerini teferruata inen çizgilerle tespit eder. Söz söyleme kudretine şu beyitleri ayırır:

Zarîf bir sözü bir nev-şükûfte mazmûnu
Yerinden oynatır eyvân-ı hande- meşhûnu

---

[6] **A.g.e.**, s. 82
[7] **A.g.e.** s.260
[8] Kâzım Yetiş, **Nâmık Kemâl'in Türk Dili ve Edebiyatı Üzerine Görüşleri ve Yazıları**,İstanbul 1989,s.19, 269, 276.
[9] M.Kaya Bilgegil, **Harabât Karşısında Namık Kemâl,** İstanbul 1972.
[10] **Büyük Türk Klasikleri**, İstanbul 1988, C.VIII,s. 184.

Nedim'in işte likâ-yı hayât-ı fânisi
Nedîm, o şi'rimizin çehre-i cüvânîsi[11]

Bu yüzyılın başında Nedim, âdetâ yeniden keşfedilir. I. Dünya savaşının, özellikle aydınlar arasında, yarattığı ruhsal çöküntü ortamında **Şâir Nedim Mecmuası** , yayın dünyasına girer. İlk sayısının çıkış tarihi 16 Kanunisâni 1919'dur. Bu dergide Nedim'le ilgili yazılar, İstanbul üzerine denemeler, şairin meşhur şiirlerine nazireler yayınlanır. Şiirleri tahmis edilir. Dergide yayınlanan şiirler içerisinde Tahsin Nahid'in, Nedim'in

Gerden-sâfı beyâz öyle ki kâfûr gibi
Çeşm ü ebrûsu siyâh öyle ki semmûr gibi

matlalı gazeline yazdığı tahmis dikkate değer[12] . Ahmed Refik ve Ali Cânib Yöntem gibi, Nedim'in aslî kimliğinin ortaya çıkmasında eserleriyle katkı sahibi olan şair ve yazarların bu dergide imzaları vardır.

Bu dönemde yayın hayatını devam ettiren **Millî Mecmuâ**, Nedim nüshasını yayınlar. **Dergâh**'da Yahya Kemal ve Mehmed Hâlid'in zaman zaman Nedim'e dair yazıları çıkar. Nedim'in şiirlerinin geniş kitlelere intikali için yapılması gereken en önemli mesele Divânı'nın neşridir. Çünkü, Bulak baskısı ve 1291'de İstanbul'da yapılan baskısı eksik ve fazla yanlış barındıran neşirlerdir. Nitekim Halil Nihad, bu baskıların eksik ve yanlış olduğunu görmüş Nedim Divanı'nın İstanbul kütüphanelerinde ve özel kitaplıklarda bulunan 27 nüshasını kullanarak yeni bir divan neşretmiştir[13] . Bu neşirle birlikte Nedim, Türk şiirini besleyen kaynaklardan biri durumuna gelir.

Halil Nihad, Nedim Divanı'nı hazırlamadan önce muhtemelen Bulak baskısını esas alarak güzel bir rikayla cebe sığacak ebatlarda bir Nedim Divanı tertîb eder[14] . Eksikliklerini dönemin sanat ve kültür hayatında etkili olan Ali Emiri ve İbnülemin'de bulunan nüshaları gördükten sonra fark ettiğini tahmin etmekteyim. Çünkü, özellikle Ali Emiri'de bulunan nüshalardan biri mevcut neşirlerden farklı şiirler ihtiva etmektedir. Yahya Kemal "Nedim'in Evine" dair yazısında Ali Emiri'nin, Nedim'in "hiç tab' edilmemiş ve hiç meşhur olmayan gazellerini ortaya" çıkardığını söyler[15] . İşte bütün bunlar Nedim'in,

Gel ey esîr-i zülf-i perişânın olduğum
Bilmez misin rübûde- i çevgânın olduğum

---

[11] Tevfik Fikret, **Rübab-ı Şikeste ve Diğer Eserleri**, (Haz. Fahri Uzun) İst. 1985, s. 340.
[12] **Şair Nedim,** Yıl: 1, 1(1919) s. 7.
[13] **Nedim Divanı**, (Haz.Halil Nihad) , İst. 1338-1340.
[14] Bkz. Milli Kütüphane (Ankara) A.3220.
[15] Yahya Kemal, **Edebiyata Dair,** İst. 1984. s. 66-68.

matlalı gazelini tahmis ederek şiirin cümle kapısından içeri adım attığını ifade eden Halil Nihad'ın ruhunu alevlendirmeye yeter[16] . Bundan başka Halil Nihad, Nedim'in yedi şiirini daha tahmis etmiş, tamamını **Ayine-i Devrân** adlı eserinde *Nedim ile* başlığı altında neşretmiştir [17] .

Halil Nihad'ın Nedim Divanı neşri takdirle karşılanır. Ahmed Haşim **Akşam**'da *Nedim Divanı'nın Yeni Tab'ı* başlıklı bir yazı neşreder[18] . Bu yazı, aynı zamanda Haşim'in, Nedim'in şiirine yaklaşımının bir ürünü sayılabilir. Modern Türk şiirinin başında duran iki ustanın, Ahmet Haşim ve Yahya Kemâl'in Nedim'e yaklaşımları onun "şair" kimliğinin vurgulanarak döneminin havası içinde boğulmamasına neden olmuştur. Ayrıca, Yahya Kemâl'in Lâle devri ve İstanbul üzerine yazdığı şiirlerinde benimsediği söyleyiş tarzı ve sohbetlerindeki mürşid kimliği Nedim'in anlaşılmasında etkili olur. Bugüne kadar Nedim hakkında yaptığı yorumlarla akademik çalışmalara klavuzluk eden Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bu bakış açısını kazanmasında Yahya Kemal'in etkisi inkar edilemez. Tanpınar, çeşitli vesilelerle Nedim'in şiirlerine göndermede bulunur. Ayrıca, *Nedim'e Dair Bazı Düşünceler* başlığıyla bir makale neşreder[19] . Bu makalede ortaya konulan düşünceler daha sonraki çalışmalarda çıkış noktası olarak alınır[20] .

Nedim'in tesiri farklı kanallarda olmuştur.Çünkü, şiirini besleyen kanallar da çeşitlidir. Nedim, divan şiirinin bütün imkânlarını yoklayan bir şairdir. Bu konuya çalışmamızın **Giriş** bölümünde değinmiştik. Nedim, değişik toplum katmanlarından şairleri etkilemiştir. O, hem hecenin usta şairlerinden Faruk Nâfiz'in şiirlerinde söyleyişini sezdirir hem de taşrada bir din adamı olan Rüşdî'nin tanzir ettiği şair olur. Nedim'in ençok tanzir edilen şiirlerinden biri olan,

Haddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmuş sana
Mev sözülmüş şîşeden ruhsâr-ı âl olmuş sana

---

[16] Halil Nihad, **A.g.e.**, s. 364-365.

[17] **Ayine-i Devrân**, İst. 1924, s. 146-167.

[18] Ahmet Haşim, **Bütün Eserleri III,** (Haz. İnci Enginün-Zeynep Kerman), İst. 1991, s. 155.

[19] A.H.Tanpınar, **Edebiyat Üzerine Makaleler**, İst. 1977. s. 169-173. Tanpınar, diğer makalelerinde de zaman zaman Nedim'in şiirine yönelik tesbitlerde bulunur. T.Fikret'in **Halûk'un Defteri** hakkındaki düşüncelerini anlatırken, "Bu kadar asil ve güzel hisler, bu kadar iyi ve temiz düşünceler sadece bir kitap sahifesinde kalsın da, Nedim'in

Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz

veya Nâ'ilinin

Lûtf-u kerem-i Hazret-i Mevlâ ile geçtik

gibi hiç bir şey söylemeyen mısraları asırdan asıra geçsin" der. (s. 383.) Tanpınar'ın Nedim'e atfettiği bu mısra Mâhir'e aittir. Bkz. İlhan Berk, **Başlangıçtan Bugüne Beyit Mısra Antolojisi**, İst. 1960, s. 31.A.Şinasi Hisar da bu beyti Şinasî-i Kadîm'e mâl etmiştir. Bkz. **Aşk İmiş Her Ne Var Alemde,** İstanbul 1955, s.92. Tanpınar'ın yanılmasına neden olan ve bu mısraı çağrıştıran Nedim'e ait beyit şudur:

Ol periyle ettiğim âlem gelince hatıra
Eşk-i çeşm-i hun-feşânım cûş eder mânend-i şât G.56/6

[20] Hikmet Dizdaroğlu, "Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik", **Türk Dili**, VII, 76, s.207-211. Bu kitap tanıtma yazısında Dizdaroğlu, "Mazıoğlu, monografisinde adını açıkça anmadığı halde Tanpınar'ın görüş ve düşüncelerindengereğince faydalanmıştır", diyerek bu husûsa işaret eder.

matlalı gazeline Ketencizâde Mehmed Rüşdî 17 beyitli bir nazire yazar [21] .

Nedim, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında müstakil eserlere konu olan, dergi ve mecmualara adı verilen bir şairdir. Bunda divan şiirimizi yerli bir havaya sokmasının etkisi vardır. Onun sanatı kadar hayatı da dikkati çekmiştir. Hayatı, Halit Fahri Ozansoy'un **Nedim,** Fâik Ali Ozansoy'un da **Nedim ve Lâle Devri,** oyunlarına konu olmuştur. **Şair Nedim Mecmuası'**nın da "müdîr-i edebîsi" olan Halid Fahri , *Bugünkü Sadâbâd* şiirinde Lâle devrini derin bir tahassürle yâd eder. Diğer şiirlerinde de zaman zaman Nedim'i anar.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde **Nedim'e Dair** şiir yazan bir şair de Cahit Sıtkı Tarancı'dır. Tarancı'nın, Nedim'in dizelerinin esintisiyle bir geçmiş zaman rüyası gibi sunduğu şu manzara şairin Nedim'e ve dönemine yaklaşımının da göstergesidir. Fikret'in manzumesinde daha çok mizacı ve ses kudretini bulduğumuz *Nedim'e dair* Cahit Sıtkı'nın söyledikleri biraz daha dönemiyle ilgilidir:

Mevsimin tâm lâle zamanı,
Geçtim bir akşam Sadâbâd'dan,
Koltuğumda Nedîm Divanı.
Sorma ne kalmış o hayattan?
Ne def-i gam eyleyen şarap.
Ne mest-i nâz... Sadabâd harap.
Sadabâd değil, Kâğıthâne;
Çingenenin fal baktığı yer;
Lâle devri ancak efsane.
Koca Nedim ! N'oldu o günler?
Dilde lezzet bunca mısraın
Söylemiyor nerde mezarın.

Modern Türk şiirine yön veren şairlerden Nazım Hikmet *Kavak* başlıklı şiirinde Nedim'in İstanbulluluğuna dikkati çeker:

Ağaç gece seyredilir

Suda gümüşten servidir

İstanbullu Nedim için [22]

---

[21] Naci Elmalı, **Erzurumlu Ketencizâde Mehmed Rüşdî Efendi,** Erzurum (tarihsiz), s.159.
[22] M. Çetin, *Tanzimattan BugüneTürk Şiiri Antolojisi* I, Ankara 1991, s. 214

Ümit Yaşar Oğuzcan, *Lale Devri* şiirinde dönemin daha çok eğlence hayatına yönelik yüzünü yansıtmaya çalışır. Bu eğlence hayatının içinde Nedim'in yaşama biçimine Sait Faik de *Cezayir Mahallesi* hikayesinde değinmiştir.

Yahya Kemâl, dünya şiirinin Fuzûlî ve Nedim gibi iki büyük lirik şair yetiştiremediğini söyler. Oktay Rıfat, *Türkan için* şiirinde bu yargıya katılır gibidir:

Bulunmaz sevda-zede Fuzûlî, Nedim
Kanayan aşklarıyla yaşarlar bende
Sevdiğim devletli sultanım efendim
Emreyle şiirler söyleyim kapında[23]

Modern şiirimizde gelenek sorunu belirdiği zaman şairlerimiz ifadelerinde genellikle Şeyh Gâlib'e eklemlenebileceklerini dile getirmişlerdir. Halbuki Gâlib'in şiirini anlamak, Bakî'yi ve Nedim'i anlamaktan biraz daha zordur. Beğenmekle kan gruplarının tutması farklı şeylerdir . Attila İlhan, Nedim'i kan grubunun tuttuğu şairlerden sayıyor[24]. Yine Attila İlhan, *kim arar kim sorar* başlıklı şiirinde, bir geçmiş zaman rüyasından çıkardığı nostaljik çizgilerle Nedim'in şair kimliğine dikkatleri çeker ve unutulmuşluğa, ihmale hayıflanır.

başka bir yerde
başka bir zaman
sedirde
âbâni sarıklı pîr-i fâniler ki
sakalları kucaklarına dökülmüştür.
ince belli istikânlarda tavşankanı çay
çayda kelle şekeri
sessizce eriyor
rahlede kur'ânı azim-üş-şân
elyazması divanlarda muhammesler murabbâlar
gün bu gün saat bu saat
nasıl herşey hiç yaşanmamışa dönüşmüştür.
artık o şûh o dilbâz o şair-i nev-edâ
ahmed nedim efendi'yi
kim arar kim sorar[25]

Nedim'in herhangi bir dizesini şiirinde yeniden canlandıran şairler de vardır. Seyfettin Başçıllar, *Unutulmasın* şiirinde,

---

[23] A.g.e. s. 351
[24] Attila İlhan, **Elde Var Hüzün,** İstanbul. 1984, s. 108.
[25] Attila İlhan, **Ayrılık Sevdâya Dâhil**, İstanbul 1993, s. 38. .

Mutluluk dediğimiz gülle gelen yüzündür
"Hangisin alsam gülü yahut ki câmı ya seni"

Talat Sait Halman'ın şiirlerinde de bu tür çizgiler buluruz :

Bu duasız çürüyen ülkeye sönmüşlerdi
Nedim-i şeydâyı bile
Selvilerin her biri ıssız, bir onun selvisi şen

Geleneğin imkanlarını en iyi kullanan şairlerimizden biri Sezai Karakoç'tur kuşkusuz. Karakoç, *İstanbul'un Hazan Gazeli* başlıklı şiirinde çıkış noktası olarak Nedim'in Sadâbâd şarkısını alır. Bazı söz ve söz gruplarıyla Nedim'in şiirine göndermede bulunur. Karakoç'un sözünü ettiğimiz şiiri şöyledir:

Ne yapacaksın plaj yerlerini

Gidelim Kâğıthâneye Sadâbâd harabelerine

Şâd etmek için Nedim'in rûhunu

Ağzımızı dayayalım kurumuş çeşmelerine

"Sinemaya gidiyorum" de annene

Cuma namazına gidelim onun yerine[26]

Bu dizeler Nedim'in meşhûr Sadâbâd şarkısını ve özellikle de dördüncü bendini hatırlatır:

İzn alup cum'a namazına deyü mâderden
Birgün uğrılıyalım çarh-ı sitem-perverden
Dolaşup iskeleye doğru nihan yollardan
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd-âbâda *m.40/IV*

Karakoç, yukarıdaki dizelerinde kültür değişmeleri sonucunda ortaya çıkan zıtlıkları tarihî platformda ve edebî eserin imkânları içerisinde sezdirir. Kâğıthâne, Sadâbâd ve plaj gibi mekanlar iki şairin yaklaşımındaki farkın göstergeleridir. Bu yaklaşım farkı iki asırdan fazla olan zaman farkıdır. Nedim, anı bütün hazlarıyla yaşayan bir şair, Karakoç ise İslâmî optikle halden geçmişe bakar.

Buraya kadar verdiğimiz örnekler de gösteriyor ki, Nedim yaşadığı dönemden günümüze kadar soluğu ulaşan bir şairdir. Şiiri, günümüzün şairine de ilham kaynağı olabilir. Onun tesirinde kalan şairler, şiirlerinden soluk çizgiler taşıyanlar kadar dönemine öykünerek nostaljik bir yaklaşım sergileyenler de Nedim'in şiiriyle dolaylı/ dolaysız ilinti kurmuşlardır.

---

[26] Sezai Karakoç, **Ateş Dansı**, İst. 1987, s. 22

IV. BÖLÜM

NEDİM DİVANI'NIN MATBU VE YAZMA NÜSHALARI

1.Nedim Divanı Neşirlerine Dair

Nedîm Divanı, üç kez eski harflerle olmak üzere beş kez yayınlanmıştır:

1.**Divan-ı Nedîm,** Bulak Matbaası, (tarihsiz) ,107-59 s.

2.**Dîvân-ı Nedîm,** İstanbul 1291, 140 s.

3.**Nedîm Divânı,** (Haz. Halîl Nihad) , İstanbul 1338-1340, 374 s.

4.**Nedîm Divânı,** (Haz. Abdülbaki Gölpınarlı), İst. 1951, XL+470 s

5.**Nedîm Divânı,** (Haz. Abdülbaki Gölpınarlı), İst. 1972, XXXIX+432 s.

Son üç baskının başlarında Nedîm'in hayatı ve şiiri hakkında inceleme, sonlarında da *sözlük* vardır. Divanın İstanbul baskısı (1291) oldukça hatalıdır. Bulak baskısı uzun süre Nedim'in şiirine alaka duyanların istifade edebilecekleri bir kaynak olmuştur. Halil Nihad da muhtemelen Nedim'in şiirini, Divan'ın Bulak baskısı vesilesiyle tanımıştır. Halil Nihad'ın ifadesine göre - ki bu ifade bir şair fantezisi olabilir- ilk şiiri Nedîm'in ,

Gel ey esîr-i zülf-i perîşânın olduğum
Bilmez misin rübûde-i çevgânın olduğum

matlalı gazeline yazdığı tahmistir[1] . Halil Nihad'ın bu ilgisinin artarak devam ettiğini görüyoruz.. Bulak baskısını veya ona da kaynaklık eden nüsha grubundan bir nüshayı esas alarak cebe sığacak ebatlarda, ince bir rikayla Nedim Divanı'nı tekrar istinsah eder[2]. Bu nüshadaki eksiklikleri farkedince İstanbul kütüphanelerinde ve özel kitaplıklarda bulunan 27 nüshayı karşılaştırarak yeni bir metin elde eder ve bunu neşreder. Bu işlemi yaparken Halil Nihad, Bulak baskısını esas alır ve onda bulunmayan şiirleri ilgili yerlere ilâve eder. Sonra gördüğü şiirleri de eserinin **zeyl** kısmında verir. Daha sonra Nedîm Divan'ını hazırlayan ve Halil Nihad'ın gördüğü nüshaların, şahsî kütüphanelerde bulunanlar hariç, tamamını gördüğünü söyleyen Abdülbaki Gölpınarlı, sözünü ettiğimiz **zeyl** kısmında bulunan kasideleri ve kıtaları -1 kıta hariç- eserine almış; 1 kıta 5 gazel ve 1 musammatı ise almamıştır[3] . Gölpınarlı, Nedîm Divanı'nı hazırlarken şahsî kütüphanesinde bulunan ve sonra Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi'ne bağışladığı nüshayı kullanmıştır. Halil Nihad neşriyle bu nüsha arasındaki bazı farkları vermiştir. Tercihleri her zaman isâbetli değildir. Sözkonusu

[1] Halil Nihad, **Nedîm Divânı**, İst. 1338-1340, s. 364-365.
[2] Bu nüsha Millî Kütüphane (Ankara) A. 3220'de kayıtlıdır.
[3] Abdülbaki Gölpınarlı, **Nedîm Divânı**, İstanbul 1951.

isabetsizlikleri Hasibe Mazıoğlu, örnekleriyle birlikte göstermiştir[4]. Bu isabetsizliklerin Gölpınarlı' da bulunan nüshadan kaynaklanmayanları da vardır. Meselâ, Gölpınarlı neşrinde bulunan K.1/41. beyitte *meh-i ferverdîn* yerine *fürûzende-i din* tamlaması tercih edilmiştir. Hasibe Mazıoğlu, bu yanlış tercihin Gölpınarlı nüshasından kaynaklandığını sanmaktadır. (s.15). Bu yazma nüshadan kaynaklanan bir isâbetsizlik değil, A.Gölpınarlı'nın Halil Nihad neşrindeki "*hatâ-savâb*" cedveline bakmamasından doğan bir yanılgıdır. Abdülbaki Gölpınarlı, Halil Nihad neşri ve kendisinde bulunan yazma nüshaya ilâve olarak Ali Canip Yöntem'in tanıttığı bir şiir mecmuasını da kullanmıştır[5]. Fakat, ilk baskıda bu mecmuadan yeterince istifade ettiği söylenemez. Sadece "münderecâtını" vermekle yetinir. Eserinin ikinci baskısında Hâlet Efendi No.673'de kayıtlı mecmuada bulunan şiirlerdeki farklı beyitleri ilâve etmiştir. Ancak, A.Gölpınarlı, hazırladığı Nedim Divanı'nın ikinci baskısında da, Hasibe Mazıoğlu'nun uyarılarını dikkate almadığı gibi yayınladığı şiirleri de eserine dahil etmemiştir.

Nedim Divanı'nın matbu ve taradığımız yazma nüshalarında bulunmayan Ahmed Nedîm'e ait bazı şiirler araştırmacılar tarafından yayınlanmıştır. Ahmet Refik'in **Alimler ve Sanatkârlar** adlı eserinde Nevşehir'deki yapılarla ilgili Nedim'in tarih manzumeleri bulunmaktadır[6]. Bu eserdeki "Nedim" bölümü ile Halil Nihad'ın, Nedim Divanı neşrindeki Ahmet Refik'e ait makale muhteva bakımından aynı sanıldığı için bu şiirler araştırmacıların gözünden kaçmıştır. Hikmet İlaydın, *Nedîm'in Divânı'nda Bulunmayan Birkaç Şiiri* başlığı altında bu manzumelere ilk olarak dikkatleri çeker ve tamamını Latin harflerine aktararak yayınlayacağını söyler[7]. Ancak, Bu şiirleri yıllar sonra Ahmet Sevgi, **Yedi İklim**'de yayınladı[8]. Ayrıca, Dr. Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu, Nedim'in bir na'tini[9] ve Namık Açıkgöz de bir tarih manzûmesini bilim dünyasına sundu[10]. Başta Hasibe Mazıoğlu olmak üzere bu yayınları yapan araştırmacı/akademisyenler Nedim Divanı'nın tenkitli yayın yöntemlerine uygun olarak hazırlanmasının lüzûmuna işaret etmektedirler[11]. Yukarıda sözünü ettiğimiz yayınların yanısıra bazı araştırmacılar da şiir mecmualarında bulunan Nedîm-i Kadîm'e ait şiirleri veya şairin kasidelerindeki tegazzül bölümlerini *yeni bulunmuş* şiirler diye neşretmişlerdir[12]. Bunlardan başka, Ayvansarâyî'nın **Mecmûa-i Tevârihi**'nde de Nedim

---

[4] Hasibe Mazıoğlu, **Nedîm'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik**, Ankara 1957, s. 11-26. Yazar, eserinin ikinci baskısında (Ankara 1993) bu bölümü çıkarmıştır.

[5] Ali Cânip Yöntem, "Bazı Mecmualara Dâir",**Hayat Mecmûası**, II, 32 (1927), s. 103-105.

[6] Ahmet Refik, **Alimler ve Sanatkârlar**, İstanbul 1924.

[7] **Türk Dili,** XXIX, 286(1993), s. 312-315.

[8] Ahmet Sevgi, "Nedim'in Nevşehirle İlgili Tarihleri Üzerine", **Yedi İklim,** IV, 36 (1993), s.26-30.

[9] Abdullah Öztemiz, "Kaside-i Nedim Çelebi Der-Na't-i Resûl-i Ekrem", **Diriliş**, 5 (1975), s. 50-52.

[10] Nâmık Açıkgöz,"Nedim'in Yayınlanmamış Bir Şiiri", **F.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi** 2, 1(1988), 1-4.

[11] H.Mazıoğlu, **A.g.e.** *"Akademik çalışmalar için Prof. Ali Nihat Tarlan'ın yayınladıkları **Fuzûlî Divanı, Hayâlî Divanı** baskıları gibi **Nedim Divanı**'nın da yeni harflerle itinalı ilmî bir edisyon kritiğinin yapılmasına çok ihtiyaç vardır" (s.21)*

[12] Ahmed Refik, "Şâir Nedim'in Basılmamış İki Şiiri", **Aydabir**, Yıl 1, (1 Eylül 1935),1. Bu makaledeki her iki şiir de Nedîm-i Kadîm'indir. Bkz .Osman Horata, **A.g.e**,s.100,120.;Ayrıca, Cahit

Divanı'nın matbu ve yazma nüshalarında bulunmayan iki tarih manzûmesi (kıta) mevcuttur[13] . Bütün bunlar Nedim'in şimdiye kadar bilinmeyen şiirlerinin olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmekte ve Divan'ın tenkitli metninin hazırlanmasını zorunlu kılmaktadır. Nitekim, biz de bu verilerden hareket ederek Nedim Divanı'nın tenkitli metnini hazırlamak, şairin söylediğine (orijinal) en yakın divan nüshasını ortaya koymak amacıyla değişik kütüphanelerde bulunan yazma nüshaları ve mecmuaları taradık(**Bkz. Ek.1,2**). Gördüğümüz nüshaların özelliklerini, muhtevalarını bilimsel metodlarla ortaya koymaya çalışacağız.

2. Nedîm Divânı'nın Yazma Nüshaları ve Tavsifleri

I.GRUP

1.Mevlânâ Müzesi Kütüphânesi, Abdülbaki Gölpınarlı Bağışları, No: 41 .

95 yk. 19x13-14x8, Aharlı, fligranlı kâğıt, 17 satır, talik, başlangıcı müzehhep, cedveller ve başlıklar sürh. İstinsah tarihi 1166, müstensihi Mahmud Ağazâde Mehmed Emin.

Baş:

Başlayup cûşişe tab'ımda mezâyâ-yı sühan

Mevc-hîz oldu yine lücce-i deryâ-yı 'aden

Son:

Bezmde sazına mızrâb urup yine mutrıb

Semend-i şevkımı cûst etdi tâziyâne ile

2. Köprülü Kütüphanesi, Mehmed Asım Kısmı No: 427

114 yk. 20x13-14x9, Aharlı kâğıt, 17 satır, talik yazı, zencirekli kahverengi meşin cilt, Cedveller ve başlıklar sürh. İstinsah tarihi 1167, müstensihi ise Mahmud Ağazâde Mehmed Emin.

Baş:

Başlayup cûşişe tab'ımda mezâyâ-yı sühan

Mevc-hîz oldu yine lücce-i deryâ-yı 'aden

Öztelli, "Nedim'in Yeni Bir Gazeli", **İstanbul Dergisi** (Nisan 1956) başlıklı yazısında **Nedim Divânı**'nda bulunan 21.kasidenin tegazzül bölümünü neşreder. Eleştirisi için bkz. Hasibe Mazıoğlu, "Nedîm'in Bir Gazeli Üzerine, **Türk Dili,** V, 58(Temmuz 1956), s.630-632.

[13] H.Hüseyin Ayvansarâyî, **Mecmûa-i Tevârih,** (Haz. Fahri Ç.Derin- Valid Çabuk), İst. s. 46, 363-364

Son:

Bezmde sâzına mızrâb urup yine mutrıp

Semend-i şevkımı cûst etdi tâziyâne ile

Başta Mehmed İzzi'nin mührü basılı ve Abdurrahman adına temellük kaydı var.

3. Süleymaniye Kütüphanesi, Lâlâ İsmail No: 491

114 yk. 21x13-14x8, Aharlı kâğıt, 17 satır , talîk yazı, vişneçürüğü meşin cilt, cedvelli ve başlıklar sürh. İstinsah tarihi 1168, müstensihi Mehmed Emir Üsküdârî.

Baş:

Başlayup cûşişe tab'ımda mezâyâ-yı sühan

Mevc-hîz oldu yine lücce-i deryâ-yı 'aden

Son:

Bezmde sâzına mızrâb urup yine mutrıb

Semend-i şevkımı cûst etdi taziyâne ile

4. Süleymaniye Kütüphânesi, Mihrişâh Sultan, No: 377.

112 yk. 20x13-15x9, Abâdî taklidî kağıt, 17 satır, talik yazı, kahverengi meşin cilt. Müstensihi ve istinsah tarihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe tab'ımda mezâyâ-yı sühan

Mevc-hîz oldu yine lücce-i deryâ-yı 'aden

Son:

Bezmde sazına mızrâb urup yine mutrıb

Semend-i şevkımı cûst etdi tâziyâne ile

5. Ankara Millî Kütüphane, No: A 754

113 yk. 20x13-15x9. Filigranlı aharlı Avrupa kâğıt, 17 satır, talîk yazı, mihrâbiyeli meşin cilt. İstinsah tarihi 1168, müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe tab'ımda mezâyâ-yı sühan

Mevc-hîz oldu yine lücce-i deryâ-yı 'aden

Son:

Bezmde sazına mızrâb urup yine mutrıb

Semend-i şevkımı cûst etdi tâziyâne ile

6. Türk Tarih Kurumu Kütüphânesi, Y. I /28.

104 yk. 21x13-18x9. Aharlı kâğıt, 17 satır, talik yazı, şemseli, sırtı kırmızı, yeşil cilt. İstinsah tarihi 1184, müstensihi Mustafa El-Belânî.

Baş:

Başlayup cûşişe tab'ımda mezâyâ-yı sühan

Mevc-hîz oldu yine lücce-i deryâ-yı 'aden

Son:

Bezmde sazına mızrâb urup yine mutrıb

Semend-i şevkımı cûst etdi tâziyâne ile

7. Yusuf Ağa Kütüphanesi, No: 507

111 yk. 21x14-15x8. Aharlı, fligranlı kâğıt, 17 satır, talik yazı, vişneçürüğü deri cilt. Zahriyesinde vakıf mühürleri ve temellük kayıtları var. İstinsah tarihi 1171, müstensihi Fakîr Emîn (Mahmud Ağazâde Mehmed Emîn).

Baş:

Başlayup cûşişe tab'ımda mezâyâ-yı sühan

Mevc-hîz oldu yine lücce-i deryâ-yı 'aden

Son:

Bezmde sazına mızrâb urup yine mutrıb

Semend-i şevkımı cûst etdi tâziyâne ile

II. GRUP

1. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. 701

106 yk. 19x13-15x8. Fligranlı Avrupa kâğıt, 17 satır, rika, üstü ebru kâğıt kaplı meşin cilt. Cilt dağılmış, sayfalarda kurt yeniği var. İstinsah tarihi 1226, müstensihi belli değil.

Baş

Başlayup cûşişe tab'ımda mezâyâ-yı sühan

Mevc-hîz oldu yine lücce-i deryâ-yı 'aden

Son:

İhyâ edüp ol şebi tarab ile hakkâ kim

Tecdîd-i berât-ı zevk ü şevk etmişler

2. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY. 2911

94 yk. 20x13-17x8. Elvan Avrupa kâğıt, 19 satır talîk yazı, üstü ebrû kâğıt kaplı meşin cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil. Başka bir nüshayla karşılaştırılmış. Farklı beyitler ve mısralar derkenârlarda kayıtlı.

Baş:

Başlayup cûşişe tab'ımda mezâyâ-yı sühan

Mevc-hîz oldu yine lücce-i deryâ-yı 'aden

Son:

Gülşen-i âlemde etdikçe çırâğan mihr ü mâh

Lûtf-ı Mevlâ ola şevk-efrûz-ı tab'-ı pâdişâh

3 İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY. 1339

93 yk. 21x13-15x8 .Aharlı Avrupa âğıt , 19 satır, talîk yazı, üstü ebrû kaplı meşin cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe tab'ımda mezâyâ-yı sühan

Mevc-hîz oldu yine lücce-i deryâ-yı 'aden

Son:

Gördüm ol âhû nigâh ardınca ser-gerdan gönül

Gird-bâdâsâ giderdi dâmen-i sâhrâ tutup

4. İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi, TY. 5532

83 yk. 22x14- 18x8. Abâdî taklîdî kâğıt, 25 satır, talik yazı, zencirekli meşin cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil. Sonda Nigâr-nâme yer almaktadır. Nüshada bazı sayfalar tamamen boş bırakılmış (51a-54a) Bazı sayfaların da bir kısmı boş (29b, 42b).

Baş:

Başlayup cûşişe tab'ımda mezâyâ-yı sühan

Mevc-hîz oldu yine lücce-i deryâ-yı 'aden

Son:

...inşirah oldukda iştibâh buyurulmaya.

5. Millî Kütüphâne (Ankara), A. 2901

105 yk. 22x5-17x9, Fligranlı, tezhipli kâğıt, 17 satır, talîk yazı, mıklepli ve şemseli siyah meşin cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil. Sah kayıtları var.

Baş:

Başlayup cûşişe tab'ımda mezâyâ-yı sühan

Mevc-hîz oldu yine lücce-i deryâ-yı 'aden

Son:

Bezmde sâzına mızrâb urup yine mutrıb

Semend-i şevkımı cûst etdi tâziyâne ile

6. Millî Kütüphane (Ankara) A. 3220

91 yk. 13x10-9x7 . Fligranlı kâğıt, satır sayısı bz. İnce rika yazı, tezhipli (Tezhipler Süheyl Ünver'e ait) , kahverengi pandizot cilt, İstinsah tarihi belli değil. Müstensihi Halil Nihad (Boztepe).

Baş:

Başlayup cûşişe.....

Son:

Bezmde sâzına mızrâb urup yine ....

7. Türk Tarih Kurumu Kütüphânesi, Y. 13

99 yk.15b-114a. Fligranlı Avrupa kâğıt, 15, satır, talîk yazı, ortası ebrûlu meşin cilt. Müstensihi belli değil. İstansah tarihi 1149. Bu yazmanın başında Arif Efendi'nin Miraciyyesi yer almaktadır. Sonunda 1149 tarihi var. Divan ve Miraciyye'deki hatta sah kayıtlarındaki yazı aynı. Bu bakımdan 1149 tarihini Divan'ın istinsah tarihi olarak kabul etmek mümkün.

Baş:

Başlayup cûşişe tab'ımda mezâyâ-yı sühan

Mevc-hîz oldu yine lücce-i deryâ-yı 'aden

Son:

...inşirah olduğunda iştibâh buyurulmaya.

8. Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, No.2434

(213b-315b) 102 yk. 24x13-18x9. Aharlı kâğıt, 17 satır, talîk yazı, vişne çürüğü deri cilt. Başlıklar sürh. Bu mecmuada Nedim Divanı'ndan başka Hâzık, Sâbit ve Fıtnat Divanları da mevcuttur. Hazık ve Fıtnat divanlarının müstensih ve istinsah tarihleri bellidir. Buna göre istinsah tarihi 1191, müstensihi Mahkeme-i Erzurum kâtibi İsmail Zühdî.

Baş:

Başlayup cûşişe...

Son:

فكيف الاقى منك شمسا منيرت   وسوف اداوای ظلمت العين بالعين

9. Süleymaniye Kütüphanesi, Aşir Efendi No: 981

84 yk. 21x14-17x18. Abâdî taklidî kâğıt, 21 satır, talîk yazı, şemseli, mıklepli, kahverengi meşin cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil .

Baş:

Başlayup cûşişe...

Son:

Gördüm ol âhû-nigâh ardınca ser-gerdan gönül

Gird-bâdâsâ giderdi dâmen-i sahrâ tutup

III. GRUP

1. Bâkü Yazmalar Arşivi, B. 486, Kayıt No: 11627

95 yk. 21, 5x15. Çizgili kağıt, rika yazı, başlıklar sürh, serlevhalı ve tezhipli, yaldız çerçeveli koyu kahverengi meşin cilt. İstinsah tarihi 1139, müstensihi Ahmed Nedim. 1a, 1b, 28a, 37b, 69b varaklarında **Ahmed Nedim** mührü mevcuttur.

Baş:

Başlayup cûşişe...

Son:

Gâyete erdi çü gencîne-i Divân-ı Nedîm

Kıldı miftâhını gencûr bırâğa teslîm

2. Süleymaniye Kütüphanesi, Yahyâ Tevfik, No: 1608/308

94 yk. 26x13-19x8. Abadî taklidî kâğıt, 19 satır, ta'lîk yazı, üstü ebrû kaplı meşin cilt, tamir görmüş. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil. Yapraklarında güve tahribatı, başında ve sonunda vakıf mühürleri var.

Baş.

Başlayup cûşişe....

Son:

Gâyete erdi çü gencîne-i Divân-ı Nedim

Kıldı miftâhını gencûr bırâğa teslîm

3. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY. 416

91 yk. 21x12-15x7, Aharlı kâğıt, 21 satır, talîk yazı, siyah bez cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil. Derkenârlarda sah kayıtları var. Nüshanın son kısmı kopmuş.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

Hat sanmanuz ruhundaki yazmış debîr-i sun'

Bir âl kâğıd üstüne sünbül kasîdesin

4. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY. 5546

76 yk. 21x13-16x9. Aharlı, cedvelli kâğıt , 23 satır, ta'lîk yazı, zencirekli, yeşil meşin cilt, istinsah tarihi ve müstensihi belli değil. Ancak, zahriyesinde Nâ'ilî ve Şakir'in şiirleri mevcut. Bu şiirlerin altında 1187 tarihi yer almakta. Divanın bu tarihten önce istinsah edildiği açıktır.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

Gâyete erdi çü gencîne-i Divân-ı Nedim

Kıldı miftâhını gencûr bırâğa teslîm

5. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, İbnülemin Koleksiyonu 3154

90 yk. 21x13- 16x8. Aharlı kâğıt, 21 satır, nesin yazı, sırtı siyah ve kapağı vişne çürüğü renginde meşin cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

Gâyete erdi çü gencîne-i Divân-ı Nedîm

Kıldı miftâhını gencûr bırâğa teslîm

6. Bâyezîd Devlet Kütüphanesi, No. 5635

94 yk. 21x13-16x9. Abâdî taklîdi kâğıt, 21 satır, nesîh yazı, sırtı meşin laciverd bez cilt. İstinsah tarihi 1170, müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

Gâyete erdi çü gencîne-i Divân-ı Nedîm

Kıldı miftâhını gencûr bırâğa teslîm

7. Bâyezîd Devlet Kütüphânesi, Veliyyüddîn Efendi, No.2676

89 yk. 21x14-17x9. Abadî taklidî kâğıt, 21 satır, nesih yazı, sırtı koyu kahverengi meşin, kadife kaplı cilt. Veliyyüddin Efendi'nin vakıf mühürleri var. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

Kâmeti gûyâ Nedîmâya heman tûl-ı emel

Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor hâreli

8. Millet Kütüphânesi, Ali Emirî Efendi, Manzum Eserler No.430

90 yk. 23x13-18x7. Fligranlı Avrupa kâğıt, 21 satır, ta'lîk yazı, zencirekli, kahverengi meşin cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

İhyâ edüp ol şebi tarabla hakkâ kim

Tecdîd-i berât-ı zevk u şevk etmişler

IV. GRUP

1. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY. 5533

94 yk. 22x12-17x8 Aharlı Avrupa kâğıt, 19 satır, ta'lîk yazı, sırtı meşin olmak üzere yeşil bez cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

Gülşen-i 'âlemde etdikçe çırâğan mihr ü mâh

Lûtf-ı Mevlâ ola şevk-efrûz-ı tab'-ı pâdişâh

2. İstanbul Üniversitesi , İbnülemin Koleksiyonu, No.3112

103 yk. 21x13-17x8. Aharlı kâğıt, 19 satır, ta'lîk yazı, sırtı koyu kahverengi, siyah mukavva cilt. III. gruptan bir nüshayla karşılaştırılarak farklı şiirler derkenâra kayd edilmiş. 97 b 'de Süleyman Efendi adlı bir şairin tahmisi var. Bu nüsha tamir görmüş. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

Rişte-i ten zeyn olaldan katre katre kandan

Yüz çevirdim sübha-i sad dâne-i mercandan

3. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine Kitaplığı 998

100 yk. 21x13-15x8. Aharlı Avrupa kâğıt , 15 satır, talîk yazı, şemseli, kırmızı deri cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

Zât-i pâk-i pâdişâhîdir cihân-ârâ olan

Lûtfudur sermâye-bahş-i behcet-i dünyâ olan

4. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, İsmail Saib No: 2673

81 yk. 23,5-14 - 20x8. Fligranlı kâğıt, 21 satır, ta'lik yazı, müzehhep, zencirekli meşin cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil. Ancak, zahriyesinde 1184 tarihli temellük kaydı ve gazellerinin sonunda sayfanın alt ucunda 1172 tarihi var.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

Zât-ı pâk-i pâdişâhîdir cihân-ârâ olan

Lûtfudur sermâye-bahş-i behcet-i dünyâ olan

5. Millî Kütüphâne (Ankara) A. 2604)

77 yk. 20x13-158. Avize fligranlı kâğıt, 15 satır, talîk yazı, mükavva cilt, baştan bir yaprak kopmuş, sondan bir kısmı eksik. Müstensihi ve istinsah tarihi belli değil.

Baş:

Etmem enduhte-i gayre heves çün pervîz

Açdı ferhâd-ı hayâlim bana bir nev ma'den 3a

Son:

Dîdemin gördükde zûr-ı cûşiş-i tüğyânını

Tutdu kûhun cûylar feryâd edüp dâmânını 77b

6. Millî Kütüphane (Ankara), A. 3478

111 yk. 20x15- bb. Arma fligranlı Avrupa kâğıt, satır sayısı bb, rika yazı, sırtı siyah mıklepli, mukavva, şirazesi kopmuş cilt. Bu, eserin orjinal cildi değil. İstinsah tarihi ve müstensihi bilinmiyor. Tertip tarzı bakımından oldukça karışık. Son yaprak parçalanmış

Baş:

Bağteten sâbit olup gurre firâşında imâm

Hâb içün yatmış iken etdi terâvihe kıyâm

Son:

Işk bir sînede kim tarh-ı gülistân eyler

Dâğını gül elifin serv-i hırâmân eyler

V. GRUP

1.Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi , Hazine Kitaplığı, 999

93 yk. 24x12-17x7,5. Aharlı kâğıt, 21 satır, ta'lîk yazı, vişneçürüğü renginde meşin cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

Açılır elbet nesîm-i nev-bahâr essin hele

Zülf-i şeb-bûlar arasında ruh-ı gül-penbeler

2. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, Muzaffer Ozak, No: 177

114, yk, 21x14,5-17x8. Fligranlı Avrupa kâğıt, 17 satır, ta'lîk yazı, zencirekli, müzehhep, üst kapak ebrulu meşin cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

Açılır elbet nesîm-i nev-bahâr essin hele

Zülf-i şeb-bûlar arasında rûh-ı gül- penbeler

VI. GRUP

1. Süleymaniye Kütüphanesi, Darülmesnevi No.415

123 yk. 21x11-16x7. Abadî taklidî kâğıt, 19 satır, ta'lîk yazı, zencirekli, kahverengi meşin cilt. Şiir başlıkları genellikle yazılmamış. İstinsah tarihi Şaban 1239, müstensihi Hâfiz Mehmed Necîp.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

Sînemi deldi bugün bir âfet-i çâr-pâreli

Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor hâreli

2. Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar No:2334

82 yk. 24x16-18x9. Fligranlı Avrupa kâğıt, 27 satır, talîk yazı, zencirekli, mıklepli, kırmızı mukavva cilt. İstinsah tarihi 1237, müstensihi Mîr İzzet. Nüshanın sonunda "Medîha-i Necâtî-i Nüktedân İn-Divân-ı Nedîm-i Şirîn-Zebân" başlığı altında 26 beyitli bir şiir var (83b-84a).

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

Edüp zuhûr-ı hat-ı sebz-fâm-ı jengârî

Dü-hâbe mahmile düşmüş harîr-i ruhsârî

3.Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye No:1120

121 yk. 25x14-18x9. Abâdî taklidî kâğıt, 17 satır, talîk yazı, şemseli, yaldızlı kahvrengi meşin cilt. Müstensihi ve istinsah tarihi belli değil. 76b'deki Farsça beyitlerin altında "Mustafa Necâtî" imzası var.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son

Nerm-ten dil-berlerin âzârı da şirîn olur

Lezzetin telh eylemez çin-i cebîn-i pâlûdenin

4. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY. 4832

128 yk. 22x13-16x8. Aharlı kâğıt, 15 satır, talîk yazı, cedvelli, serlevhalı, başlıklar sürh. Vişneçürüğü renginde deri cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe....

Son:

Bezmde sâzına mızrâb urup yine mutrıb

Semend-i tab'ımı cüst etdi tâziyâne ile

VII.GRUP : Diğer gruplara dahil olmayıp kendi aralarında grup oluşturmayan müstakil nüshalar:

1.Süleymaniye Kütüphanesi, Halet Efendi No.675.

123 yk. 21x11-16x7. Aharlı, ilk sayfaları yaldızlı kâğıt. 19. satır ta'lîk yazı. Zencirekli, kahverengi meşin cilt. İstinsah tarihi Şevval 1232, müstensihi Ahmed Hamîd.

Baş:

Başlayıp cûşişe...

Son:

لـه خلق كالروض يزهو و منطق   اذا لم يكون طل ينوب الطل

2. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY. 2829

106 yk. 23x13,5-18,5x8. Aharlı,tezhipli kâğıt, başlıklar sürh, 19 satır, ta'lîk yazı, etrafi meşin üstü kumaş kaplı cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil. Sonunda (105a-106b) Tezkire-i Nigâriye yer almaktadır.

Baş:

Başlayup çûşişe...

Son:

...inşirâh olduğunda iştibâh buyurulmaya.

3.Millet Kütüphanesi, Ali Emiri- Manzum Eserler No.431

99 yk, 21x13-16x7, aharlı kâğıt, 21 satır, nesih yazı, etrafi meşin ortası mukavva cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe...

Son:

Kıla Hak devletin ziyâd senin

Ola 'âlem gününde şâd senin

4. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine Kitaplığı 1000

115, yk. 21x12.-18x7. Aharlı kâğıt, 19 satır, ta'lîk yazı, açık kahverengi meşin cilt, Serlevhalı, müzehhep, cedveller yaldızlı, başlıklar sürh. Çok itinalı bir nüsha.İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe...

Son:

5. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, Muzaffer Ozak 223.

101 yk. 22x17-17x8, fligranlı Avrupa kağıt,19satır, ta'lîk yazı, sırtı kırmızı meşin , ebrû desenli cilt.İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil.

Baş:

Başlayup cûşişe...

Son:

....

VIII.GRUP:Nedim'in şiirlerini ihtiva eden mecmualar:

1.Süleymaniye Kütüphanesi, Hâlet Efendi No.673.

635 yk. 26x14-19x9. Aharlı, cedveller yaldızlı, başlıklar sürh, 17 satır, ta'lîk yazı, mıklepli ve şemseli meşin cilt. III.Ahmed dönemi şairlerinden Fâiz ve Şâkir'in padişah ve İbrahim Paşa'ya sunulan kaside ve tarihleri bir araya getirerek oluşturdukları bir mecmuadır. Bu mecmuada Nedim'in 23 kasidesi, 10 kıtası, 1 musammatı, 1 müseddesi, 1 terkîbi, 1 de tahmisi olmak üzere toplam 37 şiiri vardır.

2.Doç.Dr. Mustafa İsen'in hususî kütüphanesinde bulunan mecmua.

205a-270a yk. 21x17- b.b. Aharlı kâğıt, satır sayısı muhtelif, ta'lîk yazı. Şirâzeli vişneçürüğü renginde meşin cilt. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değil.Mecmua içinde Nedim Divan'ndan başka Sâbit, Vecdî ve Sabrî divanlarıyla, Neşâtî, Nâbî, Medhî, Rahmî, İsmetî, Nev'î, Râgıp Pâşâ, Emirî gibi şairlerin şiirleri mevcut. Mecmuanın başında "şarkılar" ve "durûb-ı emsâl" bölümleri var. Ayrıca mecmuanın 203 b varağında "geçmiş" redifli Nedim'e ait bir gazel yer almaktadır. Nedim'in şiirlerine ayrılan bölüm şairin gazellerinin büyük bir kısmını ihtiva etmektedir.

Baş:

Başlayup cûşişe...

Son:

Benzer ki bu dil-dâr-ı cefâkâr senindir

Bî - şübhe Nedîmâ 270a

3.Dr.Abdullah Öztemiz'in hususî kütüphanesinde bulunan mecmua.

206 yk. 22x16-17x9. Enine fligranlı Avrupa kâğıt, başlıklar sürh olmak üzere 31 satır, kırık nesih'le yazılmış.Mecmua 1184'de istinsah edilmiş. Bu mecmuada Seyyid Vehbi Divanı, Nedim, Koca Râgıp Paşa ve Nesîb'in şiirleri mevcuttur.Nedim'e ait şiirlerden ikisi Divan'ın mevcut neşirlerinde yoktur.

3. Nüshaların Değerlendirilmesi ve Şecere Tespiti

Nedîm Divanı'nın Türkiye'deki kütüphânelerde 40, yurtdışında ise 6 yazma nüshası mevcuttur. Yurdışında bulunanlardan yalnız Bakü Yazmalar Arşivi No.11627'de kayıtlı bulunan ve Nedîm'in hatt-ı destiyle yazıldığı iddia edilen nüshayı gördük[14]. 41 yazma nüshayı ve Nedim'in şiirlerini ihtiva eden 3 şiir mecmuasını taradık. Bu işlemi yaparken A.Gölpınarlı neşrinde bulunan bütün şiirlerin matla beyitlerini ve karşılarına hangi nüshada, kaçıncı sırada ve kaç beyit olduklarını yazdık. Farklı şiirleri, Nedim-i Kadîm'e ait olup da Ahmed Nedim Divanı'nda bulunan gazelleri, farklı bir şiirmiş gibi yer alan tegazzülleri de bu listeye dahil ettik. Her nüsha için ayrı bir fişe, vakıf mühürleri, zahriye ve derkenânarlarda bulunan başka şairlere ait şiirleri ve önemli notları, başlıklı şiirlerin başlıklarını yazdık. Bu işlemi yaparken nüshalar arasında belli bir sıra gözetmedik. Bulabildiğimiz yahut ulaşabildiğimiz her nüshayı sözünü ettiğimiz tarzda taradık.

Bütün nüshaları taradıktan sonra ihtiva ettikleri şiirlerin sırasını, sayılarını, müşterek hatalarını, biliniyorsa müstensihlerini ve istinsah tarihlerini dikkate alarak gruplar oluşturmaya çalıştık. Nüsha sayıları fazla olan eserlerde önce grupları oluşturmak ve grubu temsil etme niteliğine sahip nüshayı seçmek en doğru yol olarak gözükmektedir. Bu arada hiç bir nüsha grubuna girmediği halde mutlaka dikkata alınması gereken nüshalar ortaya çıkabilir. Yahut nüsha gruplarına dahil olmayan ve kullanılacak nitelikleri taşımayan nüshalar da olabilir. Bunların ayırdedilebilmesi ancak sağlıklı bir muhteva taramasıyla mümkündür[15] . Bu ölçülerden hareketle nüshaların

---

[14] Nazif Hoca, "Nedîm'in Bizzat Yazdığı İddia Edilen Bir Divânı Hakkında" **Tarih Dergisi**, XI, 15 (Eylül 1960), 143-148. Yurtdışında bulunan nüshalar için bkz:
1. Mısır Millî Ktp. **Türkçe Yazmalar Kataloğu**, Kahire 1989, II, s.101-102.
2. Gustav Flügel, **Die arabischen, persichen and türkschen Handschriften der Kaiserlich-Koniglichen Hofbibliothek zu Wien**, Wien 1965-65, C.I, 667.
3. E. Blochet, **Catalogue des Manuscrits Turcs,** Paris 1932-33, S, 368.
4. Charles Rieu, **Catalogue of the Turkish Manuscripts in the British Museum**, London 1888..
5.Manfred, Götz, **Türkische Handschriften,** Wiesbaden 1968
Bu katalogların her birinde Nedim Divanı'nın bir nüshasının tavsifi vardır.

[15] Nüshaların değerlendirilmesi ve şecere tespitinin yapılmasında şu kaynaklardan yararlandık: Yusuf Ziya Kavakçı, **İslâm Araştırmalarında Usûl**, Ankara (1976).: Ahmed Ateş, "Metin Tenkidi Hakkında", **Türkiyat Mecmûası**, VII-VIII, 1 (1942), 253-267.; Günay Kut, "Metin Neşrinde Göz Önünde Tutulacak Esaslar", **İLESAM I. Eski Türk Edebiyatı Kologyumu Bildirileri** (17-18 Ocak 1992).

ihtiva ettikleri şiirlerin beyit sayısını ve nazım şekillerine göre muhtevalarını gösteren çizelgeler hazırladık. (Bkz. Ek. 1,2)

Bu çizelgelerdeki verilerle birlikte diğer faktörleri de dikkate alarak Nedim Divanı'nın kırkbir nüshasını sekiz grupta topladık. VII. ve VIII. grupta yer alan nüshalar, diğer nüshalarla veya kendi aralarında grup oluşturamayan nüshalardır. Nüsha tavsiflerini yaparken ilgili kütüphanelerin kataloglarına başvurduk[16] . Ancak, kataloglardaki bilgilerin hatalı olabileceği ihtimalini göz önünde bulundurarak nüshaları elden geçirdik.

Nedim Divanı nüshalarının nazım şekillerine göre muhtevaları, şiirlerin beyit sayıları, sıralanış biçimleri benzer nüshaların ortaya çıkarılması için önemli veriler içerirler (Bkz. Ek. 1,2). İkinci olarak nüshalardaki müşterek hatâlar grupların tayin edilmesinde önemli ipuçlarıdır bizim için. Meselâ I. grubu oluşturan nüshalarda 19. kasidenin matla beytinde yer alan "ey" kelimesi bulunmamaktadır. Ayrıca 26. gazelin matla beyti, o gruptaki nüshalarda "Murâdın.." kelimesiyle değil "Lisânın..." kelimesiyle başlamaktadır.

II. grubu oluşturan nüshalarda 31. kıtanın 13-14. beyitleri farklı bir şiir gibi yer almaktadır. Ayrıca 44. ve 45. gazeller sadece bu gruptaki nüshalarda mevcuttur. 39. musammatın ilk mısraındaki "Cemâl-i bâ kemâlin..." tamlamasının yerine III. gruptaki nüshalarda "Şükürler kim..." ifadesi vardır. 2. musammatın VI. bendi IV. gruptaki nüshalarda ayrı bir şiir gibi yer almaktadır. 2, 3, 6, 7 ve 21 kasidelerin tegazzül bölümleri II. ve III. gruptaki nüshalarda gazellerin arasında tekrar edilmektedir 35. kıtanın ilk beytindeki kafiye kelimesi "mucîb", AE. 431, Millî Ktp. A. 3478 ve YB. 2334'de "mecîd" şeklindedir. Halil Nihad'ın muhtemelen AE. 431'den istinsah ettiği bu yanlışı A.Gölpınarlı Nedim Divanı neşrinin ilk baskısında (s. 182), Hasibe Mazıoğlu, Nedîm adlı eserinde (s. 210) tekrar etmektedir.

Yukarıda sıraladığımız etkenlerden başka grupların oluşmasında dikkate alınması gereken diğer özellikleri ve tercih ettiğimiz nüshaların bulundukları grubu temsil etmek bakımından taşıdıkları farklılıkları şu şekilde sıralamak mümkün.

I. Grupta bulunan nüshaların dördünün müstensihi aynı şahıs: Hızır Ağazâde Mehmed Emin. Bu gönül adamının veya Nedim Divanı istinsahıyla hayatını kazanan hattatın biyografisi hakkında bilgi sahibi değiliz. İstinsah ettiği nüshalar arasında önemli farklılıklar yok. Bunlardan istinsah tarihi en eski olanını (1166) tercih ettik. Bu grupta

[16] Fehmi E. Karatay, **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Katalogu,** İstanbul 1961, C.II, s. 181-182.
Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlânâ Müzesi Yazmalar Katalogu**, Ankara , 1967, 1971, 1972.
İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Katalogu, İst. 1959, C.II, s. 655-663. Bu katalogda nüshaların nazım şekillerine göre muhtevaları verilmiştir. Ancak, müstensihlerin yanlışları aynen tekrar edildiği için bu bilgiler güvenilir değildir.

yer alan iki nüshanın müstensihi belli olmamasına rağmen bu nüshaların da çok büyük bir ihtimalle aynı hattatın istinsahı olacağı kanaatindeyiz. Bu grubu temsil etme niteliğine sahip nüsha A.Gölpınarlı'nın da Nedim Divanı'nı hazırlarken kullandığı ve Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi'ne bağışladığı nüshadır.

II. Grupta 9 nüsha bulunmaktadır. Bu grupta bulunan nüshaların istinsah tarihi belli olan ve 1149 tarihini taşıyan Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi Y.13'te kayıtlı nüsha derkenârdaki farklı şiirler ve sah görmüş olması bakımından diğerlerinden üstündür. Bu bakımdan onu tercih ettik. Bu nüsha grubu diğer gruplara nazaran Bulak Baskısı'na yakınlık arzetmektedir. Hatta Halil Nihad'ın hatt-ı destiyle istinsah edilmiş olan Millî Kütüphane No. A. 3220' de kayıtlı nüsha muhtemelen doğrudan Bulak baskısından istinsah edilmiştir.

III. Grupta 8 nüsha mevcuttur. Bu nüshalardan ilki Bakü Yazmalar Arşivi'nde bulunmaktadır. Bu nüshanın ancak mikrofilmini temin edebildik. Bu nüshanın, Nedim'in hatt-ı destiyle yazıldığına dair rivâyetler menkûldür. Nazif Hoca, *Nedim'in Bizzat Yazdığı Bir Divânı Hakkında* başlıklı yazısında bu iddianın doğru olmadığını ispatlar[17] . Biz kuşku bırakmamak için söz konusu nüshayı inceledik. Ketebe kayıtlarında, içindeki mühürlerde her ne kadar "Ahmed Nedim" adı yer alıyorsa da ihtiva ettiği şiirlerin sayısal açıdan az oluşu, yazısının Nedim'in el yazısına benzememesi, 1139 'da istinsah edildiği söylenen bu nüshada 1141 tarihini taşıyan tarih manzumelerinin bulunması ve yazım hatalarının mevcudiyetinden dolayı bu nüshanın Nedim'in kaleminden çıkmış olmasını söylemek imkânsızdır. Ayrıca 17. kasidenin başlığında bulunan *rahmetullahi aleyh* ifadesi bu nüshanın Damad İbrahim Pâşâ'nın ölümünden sonra istinsah edildiğini gösterir. Bütün bunlara rağmen daha sonra spekülasyonlara meydan vermemek için bu gruptaki diğer nüshalarla aralarında önemli farklılıklar olmadığından bu nüsha tercih edildi..

IV. Grupta 6 nüsha var. Bu nüshalardan Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphânesi Hazine 998 numarada kayıtlı nüsha ile Millî Kütüphâne A.2604'de kayıtlı nüsha eksiktir. Millî Kütüphane A.3478'de kayıtlı nüsha ise eksiklikleriyle birlikte, tertip tarzı bakımından da oldukça kullanışsız bir nüshadır. DTCF Ktp. İsmail Sâib No. 2673'te bulunan nüsha önemli olmakla birlikte derkenârlarda bulunan şiirler kesilerek alınmıştır. Bütün bunları gözönünde bulundurarak ve ayrıca III. gruptan bir nüshayla karşılaştırılmış olması bakımından İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi İbnülemin Koleksiyonu No: 3112'de bulunan nüshayı bu grubun temsilcisi olarak seçtik.

V.Grupta iki nüsha bulunmaktadır. İhtiva ettikleri farklı şiirlerle diğer gruplardan ayrılmaktadırlar. Meselâ, 11. ve 12. nazmlar sadece bu nüsha grubunda bulunmaktadır. DTCF Ktp. Muzaffer Ozak No: 177'de kayıtlı olan nüshadaki farklı şiirleri Hasibe

---

[17] **Tarih Dergisi,** XI, 15 (Eylül 1960), 143-148.

Mazıoğlu, **Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik** adlı eserinde yayınlamıştır. Sözkonusu şiirleri Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan nüshadaki farklı şiirlerle karşılaştırdık. Okuma ve vezin hatâlarının bir kısmını bu nüsha sayesinde düzeltme imkânı bulduk. Bu grubu temsilen Muzaffer Ozak nüshası kullanıldı.

VI. Grupta bulunan nüshaların sayısı dörttür. İlk ikisinin müstensihi ve istinsah tarihi bellidir. Bu gruptaki üçüncü nüsha oldukça yıpranmış ve yapraklarına güve düşmüştür. Dördüncü nüshanın derkenârlarında farklı şiirler ve sah kayıtları vardır. Muhteva bakımından en zengin ve tertip bakımından en düzenli ve tutarlı olanı Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar No. 2334'te kayıtlı nüshadır. Bu grubu temsil etme niteliğine sahiptir. Bu grubu oluşturan nüshaların dikkati çeken özelliklerinden biri Nedim'in ölümünden yaklaşık bir asır sonra istinsah edilmiş olmalarıdır.

VII. Grupta bulunan nüshalar kendi aralarında grup oluşturamayan, başka gruplara da dahil olmayan müstakil nüshalardır. Bunlardan ilki Süleymaniye Kütüphanesi Hâlet Efendi No:675'de kayıtlı tertip tarzı ve ihtiva ettiği şiirler bakımından önemli bir nüshadır. Nedim Divanı'nın Bulak baskısında olmadığı halde Halil Nihad neşrinde bulunan şiirlerin büyük çoğunluğu bu nüshadan alınmıştır. Abdülbaki Gölpınarlı da Halil Nihad'ın gördüğü nüshalardan kütüphanelerde bulunanları gözden geçirdiğini söylemektedir. Ancak, A.Gölpınarlı neşrindeki 37. kasidenin bulunduğu sayfada şu dipnotu var: "Bu kasideyi başka nüshalarda bulamadık"(s.129). Halbûki , sözünü ettiğimiz nüshada bu şiir mevcuttur. Biz çalışmamıza başlarken yaptığımız muhteva taraması sonucunda bu nüshanın en çok şiir ihtiva eden yazma nüsha olduğunu tespit ettik. Bu nüshayı okuduktan sonra tercih ettiğimiz diğer nüshaları karşılaştırdık.

Bu grupta yer alan bir başka önemli nüsha İstanbul Üniversetisi Kütüphanesi TY.2829'da kayıtlıdır. İhtiva ettiği şiirler bakımından zengindir. Diğer gruplara dahil edemediğimiz bu önemli nüshayı metni kurarken kullandık. Bir başka önemli nüsha da Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum Eserler No: 431'de kayıtlı bulunmaktadır. Bazı şiirler, meselâ 10.musammat, yalnız bu nüshada vardır.

Diğer gruplardan bağımsız nüshalardan biri de Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine 1000'de kayıtlıdır. Nedim'in, matbû ve yazma nüshalarda bulunmayan, 6 musammat 2 kıta 1 nazm ve 3 gazelini ihtiva etmektedir, Ayrıca, ciltleme ve tezhip sanatı bakımından mükemmel bir nüshadır. Bu nüshada yanlış yazılan kelime veya kelime gruplarının düzeltilmemesi, metnin üzerinde leke ve kazıntı gibi kusurların olmaması dikkati çeken bir özelliktir.

Yukarıdaki nüsha gruplarına dahil olmadığı halde metni kurarken de istifade edemediğimiz bir nüsha vardır. Bu nüsha DTCF Ktp. Muzaffer Ozak No.223'de

kayıtlıdır.Boş bırakılmış sayfalar mevcûttur. Tertip tarzı bakımından da kullanışlı değildir.

VIII. Grupta üç şiir mecmuası vardır. Bunlardan ilki Ali Canip Yöntem'in uyarıları sonucunda Gölpınarlı'nın da gördüğü ve farklı beyitlerin bir kısmını hazırladığı Nedim Divanı'na aldığı önemli bir mecmûadır. Bu mecmûada Nedim'in toplam 37 şiiri vardır. Kasidelerin ikisi mükerrer olduğu için A.Gölpınarlı toplam şiir sayısını 39 olarak vermiştir. Nedim'in ölümünden önce tertip edilmiş olması bakımından bu mecmûda bulunan Nedim'e ait şiirleri diğer nüshalarla karşılaştırdık. Metin tespitinde bu nüshayı dikkate aldık.

Nedîm'in gazellerinin büyük çoğunluğunu ihtiva eden bir mecmûa da hocam Doç. Dr.Mustafa İsen Bey'in özel kitaplığında bulunmaktadır. Bu mecmûda, diğer nüshaların hiç birinde bulunmayan bir gazel vardır (G.54).

Son olarak başka bir mecmûadan bahsedeceğiz. Bu mecmû da Dr.Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu'nun özel kitaplığındadır. Nedîm'e ait bir na't (K.1), bir gazel (G.43) bir de eksik musammat (m.1) vardır.

Buraya kadar özelliklerini vermeye çalıştığımız sekiz grupta yer alan kırkdört nüshadan -ki bunlardan üçü mecmûadır- onbirini metni kurarken karşılaştırdık. Bu nüshalardan istinsah tarihi en eski olanı -mecmûları dahil etmezsek- 1149 tarihini taşımaktadır. Türk Tarih Kurumu'ndaki bu nüshanın müstensihi belli değil. Buna istinsah tarihi bakımından en yakın nüsha Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi A.Gölpınarlı Bağışları No: 41'de kayıtlıdır. Bu nüsha 1166 tarihlidir. Müstensihi Mahmûd Ağazâde Mehmed Emin Üsküdarî'dir. Bu kâtip/hattat Nedim Divânı'nı dört kez istinsah etmiştir. Bu durumda akla şöyle bir soru gelebilir: 1149 tarihine kadar Nedim Divanı istinsah edilmemiş midir? Yoksa Nedim, divan tertîp etmemiş midir? Her ne kadar şâir,

Nedîmâ şi'rimi tertîb ederdim korkarım ammâ

Yaka nazmımdaki sûz u güdâz evrâk-ı divânım

diyorsa da bunu şiirinin yakıcılığını vurgulayarak övünmek için söylediği açıktır. Mevcut nüshalar da kendilerinden önce veya gördüğümüz nüshaların dışında başka nüshaların varlığını gösteren ipuçları taşımaktadırlar. Özellikle Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi'nde bulunan nüshanın derkenârındaki "nüsha" ibaresiyle birlikte düşülmüş notlarla, İstanbul Üniversitesi Ktp.TY.2829'da bulunan nüshadaki aynı nitelikteki unsurlar karşılaştırmada kullandığımız diğer nüshalarda da bulunmayan farklardır. Ayrıca, Nedim'in sağlığında tertip edilmiş olan Süleymaniye Kütüphanesi Hâlet Efendi No.673'de kayıtlı mecmûada bulunan şiirlerin beyit sayıları ve bazı beyitlerin kelime kadroları farklıdır. Çalışmamızda yer alan 7. kasidenin ilk mısraı,

Sepîde-dem ki olup dîde hâbdan bîdâr

şeklindedir. Bu mısra HEM nüshasında,

Bu şeb düşümde olup dîde hâbdan bîdar

biçimindedir. Süleymaniye Kütüphanesi Yahya Tevfik No. 1608/308'de kayıtlı nüshada bu mısra derkenârda fark olarak verilmiştir. Bu veriler Nedim'in divan tertîb ettiğini fakat, 1149 tarihine kadar istinsah edilmiş olanların kütüphanelerde bulunmadığını-şimdilik- göstermektedir. Bu arada akla başka sorular da gelmektedir. Patrona Halil ve yandaşlarının baskılarıyla birlikte oluşan toplumsal tepki Nedim'in şiirine ilgiyi azaltmış olabilir mi? Daha kötü bir ihtimalle ihtilâli takîb eden yıllarda Nedim Divanı'nın mevcut nüshaları herhangi bir yolla ortadan kaldırılmış olamaz mı? Bu sorular şimdilik cevapsız kalacak.

Neticede elimizde Nedim'in hatt-ı destiyle yazılmış bir nüsha olmadığı için tenkitli metin kurma yöntemlerine göre belirlediğimiz nüshaları karşılaştırarak Nedim'in tertib ettiği orijinal nüshaya en yakın metni ortaya çıkarma yoluna gittik. Metni kurarken kullandığımız nüshalar şunlardır.

1.Süleymaniye Ktp. Hâlet Efendi No: 675 (HE)

2.DTCF Ktp. Muzaffer Ozak No: 177 (MO)

3.Azerbaycan-Bakü Yazmalar Arşivi B. 486 No: 11627 (B)

4.İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 2829 (Ü)

5. Türk Tarih Kurumu Ktp. Y. 13 (TK)

6.Mevlânâ Müzesi Ktp. A.Gölpınarlı Bağışları, No. 41 (M)

7.Millet Ktp. Ali Emiri Manzum Eserler No. 431 (AE)

8.Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Hazine 1000 (T)

9.Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar No. 2334 (YB)

10. İstanbul Üniversitesi Ktp. İbnülemin No. 3112 (ÜI)

11.Süleymaniye Ktp. Hâlet Efendi No: 673 (HEM)

Nüshalarla ilgili kısaltmaları yaparken sadece Bakü'de bulunan nüsha için şehrin adının ilk harfini, diğer nüshalarda ise bulundukları kütüphane veya kütüphanenin ilgili kısmının adının ilk harflerini verdik.

Farklı grupları temsil etme niteliğine sahip bu nüshalar arasında da akrabalıklar sözkonusudur.Bu akrabalıkların tespitinde kaside ve kıtaların başlıkları bize ipucu vermektedir. Nüsha farklarındaki bazı müştereklikler de şecere tespiti açısından

önemlidir. Grupları temsil eden bu nüshalar arasındaki akrabalıklar, doğal olarak uzak akrabalıklardır.

HE nüshası diğer nüshaların hiç birine benzememekle birlikte, muhtevası itibariyle ona en çok benzeyen nüshanın YB olduğunu söyleyebiliriz. HEM nüshası ise zaten mecmûadır. Onu şecere tespitinin dışında tuttuk.

MO nüshası M nüshası arasında bazı benzerlik vardır. MO nüshası M nüshasına da kaynaklık eden bir nüsha grubundan gelmesine rağmen farklı kıtalar ihtiva etmektedir. MO nüshası M nüshasına oranla daha fazla yanlış barındırmaktadır. Ayrıca, diğer nüsha gruplarında bulunmayan şiirleri ihtiva etmektedir. Bu iki nüshanın akrabalıklarını gösteren ipuçları vardır. Bu ipuçlarının bazıları şöyledir:

1.k. 36/23. beytin ilk mısraı,

Fezâsı kârbân-ı nev-bahâra mesken-i vâsi'

MO ve M nüshalarında şu şekildedir:

Fezâsı nev-bahâra mesken bir kârbân-ı vâsi'

2. 6. kasidenin 11. beytindeki "Bu gün seyretdiğim..." ifadesinin MO ve M nüshalarında "Bu seyri etdiğim" biçiminde olduğunu görüyoruz.

3. G.117/2. beytinin ikinci mısraı altıncı beytin ikinci mısraı olarak tekrar edilmiştir M ve MO nüshalarında.

4.MO ve M nüshalarında görülen bir başka müşterek yanlış da şudur: k.47/13. beyit MO ve M nüshalarında,

Hazâin götürüp tarf eyleyüp sular getirmekde

Dekâkin ile tezyîn etdi cümlesini ser-tâ-pâ

biçimindedir.

Bakü Yazmalar Arşivi'nde bulunan nüshayla (B), AE nüshası arasında da önemli benzerlikler vardır. Meselâ, 5. kasidenin 8-11. beyitleri B nüshasında yok. AE nüshasında ise bu beyitlerin başında (.) nokta var. Bu husus AE nüshasının B grubundaki nüshaların dışında başka bir nüshadan da istifade edilerek istinsah edildiğini gösterir. 3.Kasidenin 10. beytinin 2. mısraı,

Etdiler gül-rîzler âvîze dükkân üstüne

şeklindedir. Bu mısra B ve AE nüshalarında şöyledir:

Urma zahm-ı sîneye peykan peykân üstüne

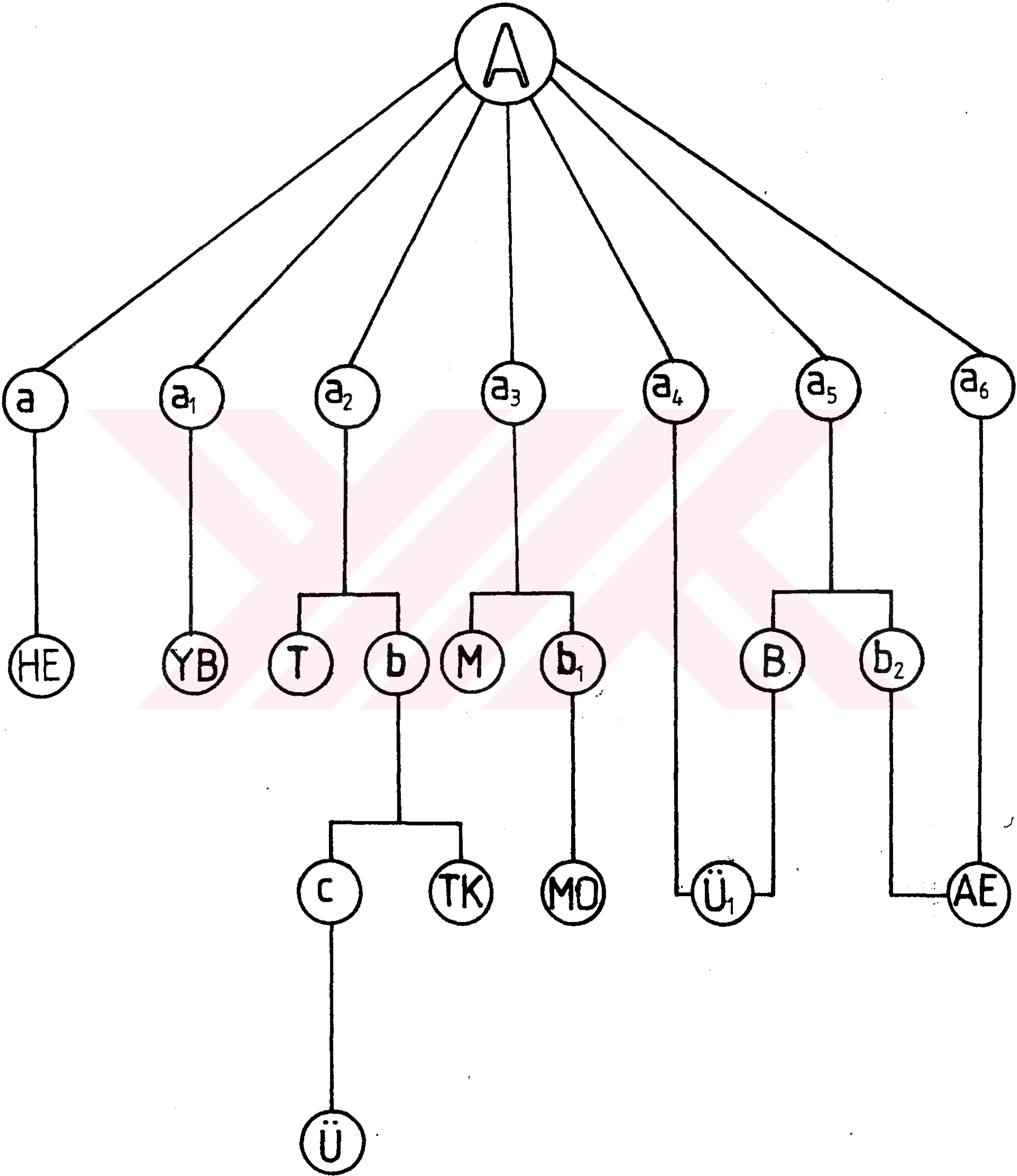
Dikkat edilirse bu mısraın aynı metinde yakın aralıklarla iki kez tekrar edildiği görülür. Bu hatâdır elbette. Bir başka müşterek özellik ise diğer nüshalarda bulunduğu

halde bu iki nüshada bulunmayan beyitlerle ilgilidir. Meselâ 3. kasidenin 48. beyti, 6. kasiden 38. ve 39. beyitleri B ve AE nüshalarında bulunmamaktadır. Bir başka müşterek yanlış da şudur: 31. Kasidenin 12. beytinin ilk mısraıyla 13. beytin 2. mısraı birleşerek bir beyte dönüşmüştür. Ü1 nüshası ise B grubundan bir nüshayla karşılaştırılmış ve bulunmayan şiirler derkenâra kaydedilmiştir. Böylece Ü1 nüshasıyla B nüshası arasında uzak akrabalık oluşmuştur.

Ü,TK ve T nüshaları arasında da bazı benzerlikler sözkonusudur. Bilhassa TK ve T nüshaları çok belirgin ayırıcı özelliklerinin yanında diğer nüshalarda bulunmayan bazı şiirleri ihtiva etmek bakımından dikkate değer benzerlikler arzetmektedirler. T nüshasında bulunmayan birkaç şiir TK nüshasında derkenârda yer almaktadır. Ü nüshası ise derkenârlarında fazla şiir barındırmaz. Ancak, TK nüshasında derkenârlarda bulunan bazı şiirlerin Ü nüshasında asıl metnin içinde yer aldığı gürülmektedir. Bu verilere rağmen sözkonusu nüshaları, ayırdedici özelliklerini dikkate alarak farklı grupların temsilcileri olarak kabul etmemiz gerekir.

Nedim Divanı'nın tenkitli metnini hazırlarken özelliklerini bütün teferruatıyla vermeye çalıştığımız biri mecmua olmak üzere onbir nüshayı karşılaştırdık. Bu kadar çok nüshası bulunan bir yazma eserin şecere tespitinde, seçilen nüshaların güvenilirliği hususunda bazı istifhamlar elbette olacaktır. Yanılma ihtimalini en aza indirmeye çabaladık. Nedim Divanı'nın orijinaline en yakın metni tespit etmeğe çalıştık. Bütün bu verilere dayanarak çıkardığımız şecere şöyledir:

ŞECERE

4. Divan Metninin Yeni Harflere Aktarılmasında İzlenen Yol

Nedim Divanı'nın tenkidli metni hazırlanırken şu yazım kurallarına uyulmuştur:

a. Çeviriyazıda (transcription)Arapça ve Farsça kelime ve harflerin yazılışında uyulan esaslar*:

Metnin tespitinde tenkidli neşri yapılan ilmî eserlerde takîb edilen transkripsiyon sistemi kullanılmıştır.

1. Arap alfabesinde bulunup da yeni Türk alfabesinde bulunmayan harfler ve işaretler şöyle gösterilmiştir:

'	ء
S̱ s̱	ث
Ḥ ḥ	ح
Ḫ ḫ	خ
Ẕ ẕ	ذ
Ṣ ṣ	ص
Ż ż Ḍ ḍ	ض
Ṭ ṭ	ط
'	ع
Ġ ġ	غ
Ḳ ḳ	ق
ñ	ك

2. Arapça ve Farsça kelimelerdeki *hurûf-ı med* denilen harfler şöyle gösterilmiştir.

Â â	آ
Û û	و
Î î	ى

3. Farsçadaki *vav-ı ma'dûle* ile yazılan kelimelerde bu harf (ᵛa) şeklinde gösterilmiştir.

4. Farsça edat ve önekleri, eklendikleri kelimelerden kısa çizgi ile ayrı yazılmıştır.

---

* Dilimize geçmiş Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında Prof.Dr.İsmail Ünver'in önerilerini dikkate aldık. Bkz. "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", **İLESAM I. Eski Türk Edebiyatı Kologyumu Bildirileri** (17-18 Ocak 1992).

5. Yapım eki fonksiyonundaki Farsça ekler, sonuna geldikleri kelimelere biitişik yazılmışlardır. Örnek. dîvâsâ, divançe, bihter, sitemkâr, meykede .

6. Farsça ikili tekrarların yazımında, tekrarlanan kelimeler arasındaki ek veya edatlar kısa çizgi arasına alınmıştır. Örnek. rû-be-rû, ser-be-ser.

7. 18. yüzyılda Türkçe'nin fonetik bakımdan bugünkü şeklini aldığına dair ileri sürülen görüşlere uyularak metnin seslendirilmesinde modern şekiller tercih edilmiştir.

b. Farkların ve diğer özelliklerin aparatta yazılmasında uyulan metod:

1. Nüsha farkları aparatta belirtilirken, önce metne alınan şekil yazılmış, karşısına ise diğer nüshalardaki farklı şekil alınmış ve bu farkın geçtiği nüshalar belirtilmiştir. Örnek. 10.yârân: erbâb HE,M.

2. Şiirdeki herhangi bir beytin bulunmadığını belirtmek için aparatta nüshayı belirten harfin başına (-)işareti konmuştur. Örnek. 8. -T.

3. Bir beyitte birden fazla fark varsa farklar arasına (/) işareti konmuştur. Sonraki beytin farkları gösterilirken (//) işareti kullanılmıştır. Sayılari birin üzerinde olan farklar ise şöyle gösterilmiştir: 11. edeyim: edelim MO ; eyleyim AE.

4. Okunamayan kelime veya mısralar sıra noktalarla gösterilmiştir.

5. Halil Nihad ve Abdülbaki Gölpınarlı neşirlerinde görülen bazı hatalar aparatlarda gösterilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA

Açıkgöz, Nâmık. *Nedîm' in Yayınlanmamış Bir Şiiri*, F.Ü. **Sosyal Bilimler Dergisi II**, 1(1988), 1-3.

Ahmet Refik. **Alimler ve Sanatkârlar**, İstanbul 1924.

——————— *Dâmâd İbrahim Pâşâ Zamanında Ürgüp ve Nevşehir*, **TTEM**, 14. Sene Nr. 3 (1 Mayıs 1340), 156.

——————— **Lâle Devri (1130-1143),** İstanbul 1331.

——————— *Nedîm'in Gayr-i Matbû Bir Kitâbesi,* **Millî Mecmua** , Sene 4, Nr. 75 VII, 1215.

——————— *Şâir Nedîm'in Basılmamış İki Şiiri,* ***Aydabir,*** Yıl 1 (1 Eylül 1935), 1.

Ahmet Rıfat **Lûgat-ı Târihiyye ve Coğrafiyye,** İstanbul 1300, C. VII.

Akkuş, Metin. *Divan Edebiyatında İktibâs ve Şiirde Lafzî Ayet İktibasları Üzerine Bir Deneme*, **Dergâh**, IV, 42 (Ağustos 1993), 10-11, 22.

Aksan, Doğan. ***Şiir Dili ve Türk Şiir Dili***, İstanbul 1993.

Aktaş, Şerif. **Edebiyatta Üslûp ve Problemleri,** Ankara 1986.

Aktepe, Münir. *Dâmâd İbrahim Pâşâ Devrinde Lâleye Dâir Bir Vesika*, **Türkiyat Mecmuası II,** (1954), 115-130.

——————— **1730 Patrona İsyanı**, İstanbul 1958.

Aktuğ, İlknur, ***Nevşehir Dâmâd İbrahim Pâşâ Külliyesi,*** Ankara 1992.

Ali Kemâl *Eski Osmanlılar : Nedîm*, **Peyâm-ı Edeb,** Nr. 10 (16 Kanûn-i sani 1329).

Arslan, Mehmet. *Nedîm Divânında Mûsiki*, **Kızılırmak**, 11 (Kasım 1992), 10-15.

Asım,Küçükçelebizâde **Târih-i Asım**, İstanbul 1282.

Ateş, Ahmed. *Metin Tenkîdi Hakkında* **Türkiyât Mecmuası,** VII-VIII, 1 (1942) 253-267.

Berk, İlhan. **Başlangıçtan Bugüne Beyit Mısra Antolojisi,** İstanbul 1960.

Beyatlı, Yahya Kemâl, **Edebiyâta Dâir** , İstanbul 1984.

Beyzâdeoğlu, Süreyya *Nedim ve Sünbülzâde Vehbî'de İstanbul*, **Türk Edebiyatı**, 167 (Eylül 1987), 60-61.

Bilgegil, M.Kaya **Harâbat Karşısında Nâmık Kemâl**, İstanbul 1972.

(Boztepe) Halil Nihâd, **Nedîm Divânı**, İstanbul 1338-1340.

——————— **Ayîne-i Devrân**, İstanbul 1924.

Büyük Türk Klasikleri, İstanbul 1988, C.VI.

Çavuşoğlu, Mehmed. *Nedîm'e Dâir* , **Türk Dili, III**, 426 (Haziran 1987), 331-344.

Çetin, Mehmet. **Tanzimattan Bugüne Türk Şiiri Antolojisi**, Ankara 1991.

Dilçin, Cem. *Fuzûlî'nin Şiirlerinde Söz Tekrarlarına Dayanan Bir Anlatım Özelliği*, **Türkoloji Dergisi**, X, 1 (1992), 77-114.

Dilçin, Cem. **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Ankara 1983.

Dizdaroğlu, Hikmet. ***Nedîm 'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik*** , **Türk Dili**, VII, 76 (Ocak 1958), 207-211.

Eliot, T.S. **Edebiyat Üzerine Düşünceler,** (Çev. Sevim Kantarcıoğlu), Ankara 1983.

Elmalı, Nâci. **Erzurumlu Ketencizâde Mehmed Rüşdî Efendi**, Erzurum tz.

Enginün İnci-Z. Kerman. **Ahmed Hâşim Bütün Eserleri,** III, İstanbul 1991.

Ertop, Konur. *Nedîm Divan Şiirine Yaşanan Gerçeği, İçtenliği, Doğayı ve Konuşulan Dilin Tadını Getirmişti*, **Milliyet Sanat**, 29(Ekim 1980),33-35.

Gölpınarlı, Abdülbaki. **Nedîm Divanı**, İstanbul 1951 (Birinci Baskı) 1972 (İkinci Baskı)

Gövsa, İbrahim A. **Nedîm**, İstanbul 1932.

Güven, Serdal. **Ali Canip Yöntem'in Hayâtı ve Eski Türk Edebiyatı ile İlgili Makaleleri,** Erzurum 1987 (Atatürk Üni. Fen-Edb. Fak. Bitirme Tezi.)
Hacıtahiroğlu, Abdullah Ö*Kasîde-i Nedîm Çelebi Der-Na't-i Resûl-i Ekrem*, **Diriliş,** 5 (Ocak 1975), 50-52.
Hisar, A. Şinâsi, **Aşk İmiş Her Ne Var Alemde,** İstanbul 1955
Hoca, Nazîf. *Nedîm'in Bizzat Yazdığı İddia Edilen Bir Divanı Hakkında*, **Tarih Dergisi**, XI, 15 (Eylül 1960), 143-148.
Horata, Osman, **Nedîm-i Kadîm Divânçesi**, Ankara 1987.
İlaydın, Hikmet. *Nedîm'in Divânı'nda Bulunmayan Birkaç Şiiri*, **Türk Dili**, XXIX, 286 (Ocak 1974) , 312-315.
İlhan, Attila. **Elde Var Hüzün**, İstanbul 1984.
------------------ **Ayrılık Sevdâya Dâhil**, İstanbul 1993
İpekten, Halûk, **Eski Türk Edebiyatı Arûz Ölçüsü,** Erzurum 1989.
------------------ **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri** , Ankara 1985.
------------------ **Nâ'ilî-Hayatı-Sanatı Eserleri**, Ankara 1991.
İpekten, H.- M.Özergin.*Sultan Ahmed III Devri Hadiselerine Aid Tarih Manzûmeleri* , **Tarih Dergisi**, IX, 13-14 (1959), 131-150, 125-146.
İpşirli, Mehmet. *Lâle Devrinde Teşkil Edilen Tercüme Heyetine Dair Bazı Gözlemler* , **Osmanlı İlmî ve Meslekî Cemiyetleri**, İst.1987. 33-42
İsen, Mustafa. *Divan Edebiyatında Geleneğe Direnenler* : Nâbî **Dergâh,** III, 27 (Mayıs 1992), s. 10
------------------ *Divanlarda Heceyle Yazılmış Şiirler,* **Türk Kültürü Araştırmaları** (Şükrü Elçin'e Armağan), XXXIX/1-2 (1993), 223-252.
İz, Fâhir. **Eski Türk Edebiyatında Nazım**, İstanbul 1966.
Kaplan, Mehmet. **Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar I**, İstanbul 1992.
------------------ **Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar II**, İstanbul 1987
------------------ **Tanpınar'ın Şiir Dünyası,** İstanbul 1983.
------------------ **Tevfik Fikret**, İstanbul 1987.
Karabey, Turgut. **Türk Edebiyatında Tarih Düşürme**, Erzurum 1983 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
Karakoç, Sezâi. **Ateş Dansı**, İstanbul 1987.
Kılıç, A.Fikret. **Ali Kemâl'in Gazete ve Mecmualardaki Kültür-Edebiyat-Sanat Yazıları,** (Atatürk Üni. S.B.E. Yüksek Lisans Tezi) Erzurum 1989
Kortantamer, Tunca. *Türk Şiirinde Ses Konusunda ve Ses Gelişmesinin Devamlılığı Üzerine Genel Bazı Düşünceler*, **E.Ü. TDEAD,** I (1982), 61- 106.
------------------ *Nedîm'in Şiirlerinde İstanbul Hayatından Sahneler*, EÜ. **TDEAD** IV (1985), 20-59.
------------------ *Nedîm'in Manzûm Küçük Hikayeleri*, E.Ü. **TDEAD**, V (1989) 13-27.
Köprülü, M.Fuad. **Edebiyat Araştırmaları,** Ankara 1986.
------------------ *Sadâbâd Şâirleri*, **Yeni Mecmua**, II, 34 (7 Mart 1918), 146.
Kurnaz, Cemâl. **Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler**, Ank. 1990.
Kut, Günay. *Metin Neşrinde Göz Önünde Tutulacak Esaslar*, **İLESAM**, **I.Eski Türk Edebiyatı Kologyumu Bildirileri** (17-18 Ocak 1992 Ankara)
Macit, Muhsin. *Nesîmî'nin Şiirlerinde Ahengi Sağlayan Unsurlardan Tekrarlar Üstüne Bir Deneme*, **Yönelişler**, 48 (Temmuz 1990), 26-36.
Mazıoğlu, Hasibe. **Nedîm 'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik**, Ankara 1957.
------------------ **Nedîm**, Ankara 1988.
------------------ *Nedîm'in Bir Gazeli Üzerine*, **Türk Dili,** V, 58 (Temmuz 1956) 630-632.

------------------- *Necâtî'nin Türk Dili ve Edebiyatının Gelişmesindeki Yeri*, **Türk Dili**, X, 114 (Mart 1961), 366-369.

Mehmed, Süreyya. **Sicill-i Osmanî**, İstanbul 1311, IV, 549.

Mengi, Mine, *Necâtînin Şiirlerinde Atasözlerinin Kullanımı*, **Erdem**, II, 4 (Ocak 1986), 47-58.

------------------- **Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî**, Ankara 1987.

Okay, M. Orhan, **Sanat ve Edebiyat Yazıları**, İstanbul 1990.

Râgıp Şevki *Nedîm*, **Kültür Haftası,** I, 12 (1 Nisan 1936), 224-225.

------------------- *Nedîm'in Son Günleri*, **Kültür Haftası**, I, 21 (3 Haziran 1936), 394-400.

Râşid Mehmed Efendi. **Târih-i Râşid**, İstanbul 1281-1282.

Safâyî, **Tezkîretü'ş-Şu'ârâ**, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi, No: 2549.

Sâlim, **Tezkîre-i Sâlim**, İstanbul 1315.

Sevgi, Ahmet. *Nedîm'in Nevşehirle İlgili Tarihleri Üzerine*, **Yedi İklim**, IV, 36 (Mart 1993), 26-30.

Süreya, Cemal. **Folklor Şiire Düşman**, İstanbul 1992.

Şehâbeddin Süleyman, *Yegâne İstanbul Şairi Nedîm*, **Rübâb Mecmuası**, C. I (15 Cemaziye 'l-evvel 1330-19 Nisan 1328), 138-140.

Tuman, Nâil. **Tuhfe-i Nâ'ilî**, Millî Ktp. (Ankara) No: 1486-1488.

Tanpınar, A. Hamdi. **Edebiyat Üzerine Makaleler**, İstanbul 1977.

------------------- **19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul 1982.

Tevfik Fikret, **Rübâb-i Şikeste ve Diğer Eserleri**, (Haz. Fahri Uzun) , İst. 1985

Uzunçarşılı, İ.Hakkı. **Osmanlı Tarihi** , Ankara 1978 C.IV. 2. Kısım

Ünver, İsmail. *İkilemelerle Yazılmış Dört Gazel*, **Türk Dili**, 483 (Haziran 1988), 291-297.

------------------- *Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler*, **İLESAM** I. **Eski Türk Edebiyatı Kologyumu Bildirileri** (17-18 Ocak 1992 Ankara).

Wellek, R.-A.Warren. **Edebiyat Biliminin Temelleri**, (Çev. A.Edip Uysal), Ank. 1983.

Yakıt, İsmail. **Türk-İslam Kültüründe Ebced Hesâbı ve Tarih Düşürme**, İst. 1992.

Yenigün, Hayri. *Nedim'in Şiirlerinden Beste Yapanlar*, **Türk Yurdu**, I-II (Ekim 1960-Şubat 1965).

Yetiş, Kâzım. **Nâmık Kemâl'in Türk Dili ve Edebiyatı Üzerine Görüşleri ve Yazıları**, İstanbul 1989.

Yılmaz, Mehmet. **Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler**, İstanbul 1992.

(Yöntem), Ali Cânip. *Bazı Mecmualara Dair*, **Hayat Mecmuası**, II, 32 (7 Temmuz 1927), 103- 105.

------------------- *Nedîm'in Hayatı*, **Türkiyat Mecmuası**, I, (1925), 173-184.

------------------- *Nedîm'in Hayatı ve Çağdaşlarının Üstündeki Tesirleri*, (15-20 Kasım 1943 Ankara), 109-121.

------------------- *Teceddüd-perver Vezirlerden İbrahim Paşa*, **Hayat Mecmuası**, I, Nr. 5 (1926), 89-93.

Ek-1 Nazım Şekillerine Göre Nüshaların Muhtevaları

NÜSHALAR

		K	k	N	M	m	G	md
1	Köprülü Ktp. M.Asım No: 427	36	46	1	3	27	116	1
2	DTCF. Ktp. İsmail Sâb No: 2673	34	38	1	1	25	114	2
3	DTCF.Ktp.Muzaffer Ozak No: 177	36	49	3	3	27	113	
4	Süleymaniye Ktp. Yahyâ Tevfik No: 1608	38	46	3	3	26	120	1
5	DTCF. Muzaffer Ozak No: 223	35	38	1	1	24	104	1
6	Süleymaniye Ktp. Hamidiye No: 1120	36	46	1	3	28	131	1
7	Süleymaniye Ktp.Lâlâ İsmail No:491	36	44	1	3	27	114	1
8	Süleymaniye Ktp.Hâlet Efendi No: 675	42	68	7	3	36	145	1
9	Süleymaniye Ktp.Mihrişâh Sultân No: 377	35	45	2	3	28	114	1
10	Süleymaniye Ktp. Dârü'l-mesnevî No: 415	38	57	5	3	33	131	1
11	Süleymaniye Ktp.Aşir Efendi No: 981	36	40	2	3	24	100	1
12	İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 2911	36	40	1	3	27	117	1
13	İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 416	37	44	1	3	26	122	1
14	İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 701	36	39	2	3	24	104	1
15	İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 5546	37	45	1	3	23	82	
16	İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 2829	37	47	1	3	29	134	1
17	İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 1339	36	40	1	3	24	101	1
18	Millet Ktp. Ali Emiri Efendi Manzum Eserler No.430	36	39	1	3	25	104	1
19	Millet Ktp. Ali Emiri Efendi Manzum Eserler No. 431	37	44	1	3	30	129	1
20	Millî Ktp. (Ankara) A. 2901	36	39	1	3	24	100	1
21	Milliî Ktp. (Ankara) A. 754	36	45	1	3	28	104	1
22	Millî Ktp. (Ankara) A. 2604	35	35	1	1	7	25	
23	Millî Ktp. (Ankara) A. 3478	35	41	1	1	23	108	1
24	Türk Tarih Kurumu Ktp. I/28	36	42	2	3	28	115	1
25	Türk Tarih Kurumu Ktp. Y. 13	39	46	3	3	29	120	1
26	Mevlânâ Müzesi Ktp. A. Gölpınarlı Bağışları No: 41	36	45	2	3	38	115	1
27	Topkapı Sarayı Mtzesi Ktp. Hazine No: 998	29	29	1	1	18	109	1
28	Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar No: 2334	37	60	3	3	35	136	2
29	İstanbul Üni. Ktp. İbnülemin M. Kemâl No: 3154	37	45	1	3	25	122	1
30	İstanbul Üni. Ktp. İbnülemin M.Kemâl No: 3112	38	54	3	3	33	148	1
31	Millî Ktp. (Ankara) A. 3220	36	44	1	3	28	110	1
32	Azerbaycan - Bakü Yazmalar Arşivi B. 486 No. 11627	37	45	1	3	26	122	1
33	İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 4832	38	52	3	3	28	125	2
34	İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 5532	36	46	1	3	28	111	1
35	İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 5533	34	36	1	3	28	130	1
36	Bâyazid Devlet Ktp. No: 5635	37	45	1	3	26	122	1
37	Bâyazîd Devlet Ktp. Veliyüddin Efendi No: 2676	37	42		3	26	122	1
38	Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Hazine 999	36	47	3	3	28	113	
39	Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Hazine 1000	40	45	3	3	39	117	1
40	Yusuf Ağa Ktp. No: 507	35	46	2	3	28	105	1
41	Mevlânâ Müzesi Ktp. No: 2434	35	39	1	3	24	106	1
42	Süleymaniye Ktp. Hâlet Efendi No: 673 (Mecmua)	24	9			4		
43	Doç.Dr. Mustafa İsen'in Hususi Kitaplığı	21	5	1		11	112	1
44	Dr.Abdullah Öztemiz'in Hususi Kitaplığı	1				1	1	
I	Muhsin Macit, Nedim Divanı, (İnceleme-Metin)	44	88	13	3	46	166	2
II	Bulak Baskısı	36	39		3	27	106	1
III	Halil Nihad, Nedim Divanı, İst. 1338 - 1340	43	69	9	3	39	159	2
IV	Abdülbaki Gölpınarlı, Nedim Divanı, İst. 1972.	43	73	9	3	38	155	2

***Yukarıda adı geçen nüshaları oluşturdukları gruplara veya önceden tespit edilmiş bir metoda göre değil, tararken takîb ettiğimiz usûle göre sıraladık. Rübaileri, müfred ve matlaları, Arapça ve Farsça şiirleri bu çizelgede göstermedik.**

Ek.2. Nüshaların İhtiva Ettikleri Şiirler ve Beyit Sayıları

K	I	II	III	IV	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
1	31																								
2	81	76	81	81	79	81	79	77	80	80	79	80	79	79	79	79	77	80	75+2	81	79	80	79	80	78
3	50	47	48+2	50	50	50	50	48	50	48	49	50	50	49	49	49	48	50	44+2	50	49	50	48	50	50
4	77	69	77	77	77	77	77	75	77	77	77	77	77	76	76	76	75	76	74	77	76	77	75	75+1	77
5	54	53	53	54	52	54	53	47	54	52	53	54	53	54	54	54	46	54	46	54	54	54	53	54	53
6	56	55	56	56	54	54	56	48+8	56	56	56	56	55	56	53	53	53	56	53	55	53	56	53	56	55
7	73	72	71	73	72	72	72	72	72	70	72	72	72	72	72	72	72	72	72	72	71	72	72	72	72
8	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	41	42	42	42	42	42	42	42
9	51	50	51	51	51	51	51	51	51	50	51	51	51	51	51	51	50	51	51	51	51	51	51	51	51
10	43	43	43	43	43	43	43	43	43	41	43	43	43	43	43	42	43	43	53	43	43	43	43	42	43
11	65	65	65	65	65	65	65	65	65	64	65	65	65	64	63	63	62	63	62	63	62	65	65	63	65
12	33		33	33								33													
13	56	56	56	56	56	56	56	56	56	55	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	55	56	56	56	56
14	21		17	17								21													
15	46	46	46	46	46	46	46	45	46	46	46	46	46	46	46	46	45	46	45	46	46	46	46	46	46
16	47	46	47	47	46	46	47	46	47	47	47	47	47	46	46	46	46	47	46	46	46	47	46	44+2	47
17	39		39	39								39													
	54	54	54	54	53	54	53	52	54	54	54	54	54	53	54	54	52	54	52	54	54	54	52	54	54
	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34
	43	40	40	43	40	40	40	38	40	40	40	40	40	39	40	40	38	40	38	40	38	40	40	40	40
21	76	76	76	76	76	76	76	75	76	74	76	76	76	75	75	75	73	75	74	76	75	76	76	73+3	76
22	32	28	28	32	28	28	28	27	28	28	28	28	28	28	28	28	26	28	27	28	28	28	26	28	28
23	30	29	29	30	30	29	29	29	28	29	29	29	29	28	29	29	28	28	28	29	29	29	28	29	29

K	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
1																						
2	x+69	29	79+2	80+1	81	79	79	76	43+28	78	79	80	80	81	77	77	79	80	79	79		75
3	50	26	50	50	50	50	50	48	50	47	50	50	50	41+x	48	48	49+1	50	50	39+8		49
4	77	34	77	77	77	76	77	75	77	69	77	77	77	x+14	75	75	77	77	77	74		76
5	54	54	50	54	54	54	54	46	54	53	52	53	54	54	47	47	53	54	53	54	54	54
6	55	52	56	56	56	54	56	53	55	54	54	56	56	38+x	53	53	56	56	55	54	56	54
7	72		72	72	72	72	72	72	72	72	72	73	73	x+53	71	71	72	73	72	72	72	71
8	42	42	40	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	40		42
9	51	50	51	51	51	50	51	51	50	50	51	51	51	51	51	51	51	51	51	51	51	51
10	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43		43
11	65	65	64	64	65	65	65	61+1	65	65	62	64	64	65	62	62	65	64	65	64	65	64
12				33														33				
13	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56
14				d.21														21				
15	46	46	46	46	46	46	46	45	46	46	46	46	46	46	45	45	46	46	46	42	46	46
16	46	46	46+1	47	47	46	46	46	46	47	46	47	47	45	46	46	47	47	47	44	47	44
17																		39				
	54	41	54	54	54	54	54	52	54	54	53	54	54	54	52	52	53	54	54	49	54	54
	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	
	40	40	40	40	40	41	40	40	40	40	40	40	40	40	38	38	40	40	40	36	43	40
21	76	75	75	75	76	76	76	74	76	76	76	76	76	76	76	73	76	76	76	76	76	76
22	28	28	28	28	27	28	28	27	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	32	28
23	29	29	29	29	29	29	29	28	29	29	30	29	29	29	29	29	29	29	29	29	30	29

Tablodaki ilk satırlarda nüsha numaraları, dikey sütunlarda ise nazım şekillerine göre şiirlerin sıra numaraları yeralmaktadır. Derkenarda bulunan şiirlerin beyit sayılarının başına (d) harfini koyduk. Derkenarda yer alan beyitleri (+) işaretini koyarak ilave ettik.

K	I	II	III	IV	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
24	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
25	40	39	39	39	38	40	38	36	40	39	38	40	38	27
26	39		39	39								39		
27	20	20	20	20	19	20	19	19	20	20	19	20	19	20
28	13	13	13	13	13	13	13	12	13	12	13	13	13	13
29	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
30	19	19	19	19	19	19	19	17	19	18	19	19	19	19
31	17	17	17	17	17	17	17	16	17	17	17	17	16	16
32	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	15
33	17	17	17	17	17	17	15	17		16	17	17	17	17
34	11	11	11	11	11		11	11	11	11	11	11	11	11
35	14	14	14	14	12	14	12	14	14	14	12	14	12	14
36	8	8	8	8	8	8	8	7	8	8	8	8	8	8
37	9	9	9	9	9	9	9	7	9	9	9	9	9	9
38	37	37	37	37	37	37	37	34	37	37	37	37	37	37
39	19	19	19	19	19	18	19	18	19	19	19	19	19	19
40	43		43											
41	7		7	7				7				7		7
42	11	11	11	11	11		11	10	11	11	11	10	11	11
43	15	15	15	7	15	15	14	14	15	15	15	15	15	15
44	7		7					7				7		7
k		K	I	T	A	L	A	R						K
1	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	
2	14		14	14								14		

K	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
24	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
25	39	39	35	39	36	39	39	39	36	37	38	40	40	37	39+1	38+1
26															39	
27	19	19	19	20	19	20	19	20	19	20	19	20	20	19	20	19
28	12	11	12	13	12	13	12	13	12	13	13	13	13	13	13	13
29	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
30	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	17	18+1	19
31	16	16	16	17	16	17	16	17	16	17	17	17	17	16	17	17
32	16	17	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	17	16	16
33	17	11	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	11	17	17
34	11	14	11	11	11	11	11	11	11	11	11		11	10+2	11	11
35	14	8	14	14	14	14	14	14	14	14	12	14	14	8	14	12
36	8	8	7	8	7	8	8	8	7	8	8	8	8	9	8	8
37	9	9	6	9	7	9	9	9	7	9	9	9	9	36	9	9
38	37	37	34	36	34	36	37	36	35	36	36	37	37	37	37	37
39	19	19	18	19	18	19	19	19	18	19	19	18	19	19	19	19
40						43										
41			7		7				7							
42	10	10	9	11	10	11	10	11	9	11	11	11	11	11	11	11
43	15	15	14	14	4	15	15	15	14	15	15	15	15	15	15	15
44																
k	I	T	A	L	A	R										
1	19	19	19	18	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
2			13		14				14							

K	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
24	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	18+1	19	19	17	19	19
25	40	39	36	40	38	36	39	39	40	36	36	38	39	38	39	39	38
26																	
27	20	19	19	20	20	19	20	20	20	19	19	19	20	19	20	20	
28	13	13	12	13	13	13	12	13	13	12	12	13	13	13	12	13	
29		16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	
30		19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	
31		17	16	17	17	16	17	17	17	16	16	17	17	16	16	17	
32	16	16	15	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	
33	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	15	17	17	17	17	
34		11	11	11	11	11	11	11		11	11	11	11	11	11		
35	14	12+1	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	12	14		
36	8	8	7	8	8	7	8	8	8	7	7	8	8	8	8		8
37	9	9	9	9	9	7	9	9	9	7	7	9	9	9	8	9	
38		37	33	37	37	34	37	37	34	34	37	37	37	37	37		
39		19	18	19	19	18	19	19	18	18	18	12	18	19	19		
40																	
41			7	d.7		7	7			7	7						
42	11	11	10	11	11	9	10	11		9	9	11	11	11	11		
43		15	11	15	15	14	15	15	15	14	14	14	15	15	15		
44		7	15	d.7			7										
k			K	I	T	A	L	A	R		K	I	T	A	L	A	R
1	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19		19
2				d14		13	14			13	13						

k	I	II	III	IV	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
3	15																
4	18	18	18	18	18	18	18	17	18	18	18	18	18	18	18	18	18
5	31											30					
6	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	21	22	22	22	22	22
7	22	22	22	22	22	22	21	21	22	21	22	22	22	22	22	22	22
8	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
9	15		15	15				15				15					
10	15	13	13	13	14	15	14	15	15	15	14	15	14	15	15	15	15
11	9		9	9								9	9	9			
12	4		4	4								4					
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	12	13	13	13
14	11	11	11	11	11	11	11	10	11	11	11	11	11	11	11	11	11
15	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
16	11	11	11	11	11	11	11	10	11	11	11	11	11	11	11	11	10
17	13	13	13	13	13	4	13	13	13	12	13	13	13	9	13	13	13
18	15	15	15	15	15	15	15	22	15	15	15	15	15	15	15	15	14
19	23	23	23	23	23	23	23	22	23	22	23	23	23	22	23	23	21
20	14	14	14	14	14	14	14	13	14	14	14	14	14	14	13	13	13
21	10	10	10	10	10	10	10	9	10	10	10	10	10	10	10	10	9
22	8	8	8	8	8		8	8		8	8	8	8	8			
23	8	8	8	8	8	8	8	6	8	8	8	8	8	8	7	7	6
24	6	6	6	6	6		6	5	6	6	6	6	6	6	5	5	5
25	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
26	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

k	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
3																
4	18	18	18	18	18	17	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18
5												31				
6	22	22	22	22	22	22	21	22	22	22	22	21+1	22	22	22	22
7	22	21	22	21	21	21	22	22	22	22	21	22	22	22	22	21
8	21	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
9															15	
10	15	15	15	15	15	15	15	14	15	15	14	15	15	15	14+1	15
11													d.9		9	
12															4	
13	13	13	12	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
14	11	10	11	11	11	10	11	11	11	11	11	11	11	11	11	10
15	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
16	11	10	11	11	11	10	11	11	11	11	10+1	11	11	11	11	10
17	13	13	13.	13	13	13	13	13		13	13	13	13	13	13	13
18	14	14	15	15	15	14	15	15	15	15	15	15	15		15	14
19	22	22	22	23	22	22	22	23	23	23	22	22	23	22+1	23	21-1
20	14	13	14	13	14	13	14	14		14	14	14	14	14	14	13
21	10	9	10	10	10	9	10	10	10	10	10	10	10	10	10	8
22			8					8				8	8		8	
23	8	6	8	7	8	6	8	8	8	8	8	8	8	8	8	6
24	6	5	6	5	6	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	5
25	9	10	10	10	10	10	10	10		10	10	10	10		10	10
26	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

k	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
3														
4	18	18	17	18	18	18	17	17	18	18	18	18		16
5														
6	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22
7	22	22	21	22	22	22	21	21	21	22	22	21		
8	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12		
9	d.15			15										
10	15	15	15	14+1	15	15	15	15	14	15	14	15		
11	d.9			9							9			
12	d.4			4										
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13		
14	9	11	10	11	11	11	10	10	11	11	11	11		
15	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9		
16	11	11	10	11	11	11	10	10	11	11	11	11		
17	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13		
18	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15		
19	23	23	22	23	22	23	22	22	23	22	23	23		
20	14	14	13	14	14	14	13	13	14	14	14	14		
21	10	10	9	10	10	10	9	9	10	10	10	10		
22	d8	8		8	8				8		8			
23	8	8	6	8	8	8	6	6	8	8	8	7		
24	6	6	5	6	6	6	5	5	6	6	6	6		
25	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10		
26	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

k	I	II	III	IV	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
27	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
28	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
29	25	25	25	25	25	24	25	25	25	25	25	24	25	24	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
30	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23
31	20	19	20	20	20		19			20	20	19	20	20						20				
32	20	20	20	20	20	20	20	18	20	20	20	20	20	20	20	20	18	20	18	20	20	20	18	20
33	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	14	15	15	15	15	15	15	15
34	6		6	6		6			6			6												
35	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
36	32	32	32	32	32	32	32	29	32	32	32	32	32	32	32	32	28	32	28	32	32	32	28	32
37	21		20	20						20		20								20				
38	19	19	19	18	18	19	18	18	19	19	19	19	19	19	19	19	18	19	18	19	19	19	19	19
39	10		10	10				10				10					10		10				10	
40	9		9	9				9				9					9		9				9	
41	11		11	11				11				11					11		11				11	
42	27		27	27								27												
43	15		15	15				15				15					15		15				15	
44	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	14	15	15	15	14	14		15	15	15	14	15		15
45	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	17	16	16	18	18	18	18	18	16	18	18
46	1		1	1				1			1													
47	23	23	23	23	23	23	23	22	23	23	23	23	23	23	23	23	21	22	22	22	23	22	22	23
48	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
49	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
50	39	39	39	39	39		38	37		39	39	39	39	39	38	38	37	39	37	39	38	39	39	39

k	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
27	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
28	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		
29	25	24	25	25	25	25	24	25	25	25	25	25	25	25	24	25	25	25	25	25	25	25	
30	23	23	23	23	22+1	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	
31	20			20	d.20	20		20			19			20				19		20			
32	20	20	19	20	20	20	20	20	18	20	20	18	20	20	20	18	18	20	20	20	20		
33	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
34		6	6				6			6													
35	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	32	5	5	5	5	5	5	5	
36	31	32	32	32	32	32		32	27	32	32	28	32	32		28	28	32	32	32	32		
37														d.20	19				21				
38	19	19	19	19	19	19		19	18	19	19	18	19	19		18	18	18	19	19	19		
39									10	d.10		10	10			10	10						
40									9	d.9		9	9			9	9						
41								11	11	d.11		11	11			11	11						
42																							
43									15	d.15		15	15			15	15						
44	15	15	15	14	15	15		15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15		
45	18	18	18	18	18	18		18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18		
46													1										
47	23	23	23	22	22	23	22+1	23	21+1	23	23	22	23	23	23	23	22	23	23	23	23		
48	9	9	9	9	9	9		9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9		
49	4	4	4	4	4	4		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
50	39		39		39	39		39	36	39	39	37	39	39		37	37	38	39	39	39		

k	I	II	III	IV	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
[illegible]1	11			11																11				
[illegible]2	10	10	10	10		10	10	8		10	10	10	10	10	9	9	8	10	8	10	9	10	8	10
[illegible]3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
[illegible]4	8			8																				
	8			8																				
	4		4	4																				
	15																							
	8																							
	8																							
50	9																							
51	6																							
52	2			2																				
53	5																							
54	4																							
55	2	2	2	2	2		2	2		2		2	2	2	2	2	2		2	2	2		2	
56	4		4	4	4	1	4			4	4	4	4	4						4				
57	4		4											4										
58	6																							
59	4		3	3										4										
70	3		3	3								3		3										
71	2		2	2								2		2										
72	2		2	2								2		2										
73	2		2	2								2		2										
74	2		2	2								2												
75	2		2	2	2		2			2	2	2	2	2						2				
76	2		2	2								2		2										

k	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
[illegible]1																							
[illegible]2	10			10	10	10		10	8	d.9	10	8	9	10		8	8	10	10	10	10		
[illegible]3	3	3	3	2+1	3	3		3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			
[illegible]4																							
50																							
51																							
52																							
53																							
54																							
55	2	2		2	2	2																	
56	4				4			2	2	d.2	2	2	2	2		2	2	2	2	2	2		
57								4		4				d.4					4	4	4		
58										4													
59																			6				
70								4															
71								3															
72								2															
73								2															
74																							
75	2		2	2	d.2	2		2		2	2			d.2				2	2	2			
76								2															

	I	II	III	IV	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
7	2		2	2										2																		2															
8	2		2	2								2		2																		2															
9	2		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		2	2	2	2		2
10	3		2	3	1	1	1					3		3																																	
11	2		2	2	2		2			2	2	2	2	2											2		2	2	d.2	2		2		2	2			d.2				2	2	2			
12	2		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		2	2	2	2		
3	2		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		2	2	2	2		
4	2						2																																			2					
5	2						2																																			2					
6	2						2																																			2					
17	2																															2					2										
88	2																															2					2										
89	2																															2					2										
N			N	A	Z	M	L	A	R														N	A	Z	M	L	A	R			N	A	Z	M	L	A	R									
	5		5	5								5																						d.5													
	2																																										2				
3	2		2	2								2																																			
4	3		3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	1	2	3	2	3	2	1	2	3	2	2		2	2	2	2	2	2	3	2	2	3	3	2	2	3		2	2	2	3		2
5	2		2	2								2		2																		2															
6	3		3	3				1				3						1										1		1														1			
7	2		2	2								2		2																		2															
8	2		2	2																														d.2				2									
9	2		1	1									2	2	1																																
10	2		2	2								2																	2														2				

N	I	II	III	IV	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
11	2						2								
12	2						2								
13	3														
M		M	E	S	N	E	V	İ	L	E	R				
1	66	66	66	66	66		66	63		66	66	65	66	66	63
2	16	16	16	16	16	16	16	14	16	16	16	16	16	16	15
3	10	9	9	9	9		9	10		9	9	10	9	9	9
m	M	U	S	A	M	M	A	T	L	A	R				
1	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
2	6	6	6	6	6	5	6	3	5	6	6	6	6	6	6
3	5	4	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5
4	7	6	6	6	6	5	4	5	6	6	5	6	6	6	6
5	6	6	6	6	6	1	6	6		6	6	6	6	6	5
6	56	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	5	6
7	7		6	6				7				7		7	
8	5		5	5		5				d.5		5			
9	8	7	8	8	8		8			7	8	8	8	8	
10	5		5	5											
11	5	4	5	5	4		4	5	5	5	4	4	4	4	4
12	3		3	3								3			
13	5	5	5	5	4	3	3	5	5	5	5	5	5	5	5
14	3	3	3	3		3		3	3	3	3	3	3	3	3
15	3														
16	5		5	5					5						
17	5	5	5	5	5		5			5	5	5	5	5	
18	4														

N	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
11																
12																
13													3			
M	M	E	S	N	E	V	İ	L	E	R						
1	63	63	66	63	66	63	65	66	65	66			66	66	66	
2	15	14	16	14	16	15	16	14	16	16	16	16	16	16	16	16
3	9	9	9	9	9	9	9	10	9	9			9	9	9	
m	M	U	S	A	M	M	A	T	L	A	R					
1	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
2	6	3	6	3	6	6	6	5	6	6	5		6	6	6	
3	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	2	5	5	5	5	
4	6	5	6	5	6	6	6	6	6	5	6	6	5	6	6	
5	4	6	6	6	6	5	6	6	6	6			6	6	6	
6	5	6	6	6	6	6	6	6	5	6	3	6	6	6	6	
7		7		7				7								
8	5				5			d.5						d.5		5
9								8		8			8	7	8	
10								5								
11	3	5	3	5	4	4	4	4	4	4		4	4	4	4	
12																
13	5	5	5		5	5	5	5	5	5		3	5	5	5	3
14	3	3	3		3	3	3	3	3	3		3	3	3	3	3
15																
16								5								
17					5		3			5			5	d.5	5	
18																

N	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
11											2					
12											2					
13																
M			M	E	S	N	E	V	İ	L	E	R				
1	66	63	d.65	66	63	64	66	63	63	63	66	66	66	66		
2	16	14	16	16	14	16	16	16	14	14	16	16	16	16		
3	9	9	d.9	9	9	10	9	9	9	9	9	9	9	9		
m			M	U	S	A	M	M	A	T	L	A	R			
1	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	
2	6	3	5	6	3	6	6	6	3	3	6	6	6	6		
3	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	
4	6	5	6	6	5	6	6	6	5	5	6	6	6	7	6	
5	6	6	d.6	6	6	6	6	5	6	6	6	6	6	5		
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	
7	7	7	d.7		7	7			7	7						
8	5		d.5			5		5							6	
9	8			7			7				8		8			
10																
11	5	5	d.5	4	5	5	4	5	5	5	4	4	4	4		
12	3		d.3													
13	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
14	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3		3
15												3				
16												5				
17	5		d.5	5			d.5	5			5	d.5	5			
18												4				

m	I	II	III	IV	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	4[illegible]
19	4		3.5									3.5																															4				
20	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5			3.5	5	5		5	5	d.5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
21	6		6	6				3						6			6		6				6									6	6	d.6		6	6			6	6		6				
22	5	3	4	4	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2.5	4	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	5	3	3		3
23	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3.5	4	3.5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3.5	4	4	3.5	4	4	3	3.5	3.5	4	4	4	3.5		4
24	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4.5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	4.5	5	5	5	5	5	5	5	4.5	5	5	5	5	5	5		5
25	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5		5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
26	5	5	5	5	5		5			5	5	5	5	5		5				5					5		5	5	5	5		5		5	5			d.5	5			5	d.5	5			
27	5																																										5				
28	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
29	5	5	5	5						5		5		5						5									5			5		d.5	5			d.5					5				
30	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		4
31	4																																										4				
32	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
33	5		5	5	5		5					5	5	5											5		5	5		5		5		5								5	5	5			
34	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		3
35	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3		3
36	3		3	3		3						3		3		3				3											3	3		d.3					3								
37	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
38	5		5	5								5																																			
39	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
40	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4.5		

m	I	II	III	IV	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
41	5		5	5	5	5	5				5	5	5	5			
42	5		5	5	5	5	5	4	4.5	5	5	5	5	5	4	4	4
43	5																
44	5																
45	4	4	4	4		4		4	4	4		4		4	4	4	4
46	5																
G		G	A	Z	E	L	L	E	R				G	A	Z	E	L
1	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
2	8	8	8	8	8	8	7	8	8	8	8	8	8	8	8	6+2	8
3	14	13	13	13	13	13	13	11-2	13	14	13	14	13	13	13	13	12+1
4	5		5	5													
5	5		5	5								5					
6	9	5	9	9	5	2	2	5	2	5	2	9	2	2			5
7	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	3	5
8	5		5	5				d.5									5
9	8	7	8	8	7	7	7	8	7	8	7	7	7	7	8	8	8
10	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	1	5	5	5
11	7	6	7	7	7	7	7	7	7	6	7	7	7	6	6	7	7
12	5		5	5													
13	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
14	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	7	7	8
15	5		5	5				d.5				5					5
16	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
17	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

m	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
41								5		5	5		5		5
42	5	4	5	4	5	5	5	5		5	5	5	5	4	5
43															
44															
45	4	4	4	4	4	4	4					4		4	4
46															
G	L	E	R			G	A	Z	E	L	L	E	R		
1	5		5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5
2	8		8	6	8	5	8	8		8	8	8	8	8	8
3	13		12+1	13	13	13	13	13		13	13	12+1	13	13	13
4						5									
5			5							2					5
6			5			5		5		5	2	2+3	2	2	9
7	5		5	5	5	5	5	5			5	5	5	5	5
8						5				7					
9	7		7	8	7	8	7	7			7	7	7	7	7
10	5		5	5	5	5	5	5			5	5	5	5	5
11	6		6-1	6	6-11	7	6	7			7	6+1	7	7	7
12															
13	5		5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5
14	8		8	7	8	8	8	8		8	8	8	8	8	8
15					5										
16	7		7	7	7	7	7	5		6	7	7	7	6	7
17	5		5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5

m	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
41		5								5	5	5			
42	4	5	5	4	5	5	4	4	4	5	5	5	5		
43					5						5				
44											5				
45	4		4	3	4	4	4	4	4		4		4		
46											5				
G	G	A	Z	E	L	L	E	R							
1	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
2	8	8	8	8	8	8	8	8	7	8	8	8	8		
3	13	13	13	12	13	13	14	12	13	12	13	13	13		
4															
5		d.5			5		5								
6	5	2+7	5	5	5+4	2	5	5	5	2	2	2	2		
7	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
8	5	d.5		5	5			5	5						
9	8	7-1	7	8	8	7	8	8	8	7	7	7	7		
10	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
11	7	d.6	6	7	7	6	6	7	7	7	6	7	6		
12															
13	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
14	8	8	8	8	8	8	8	6	8	8	8	8	8		
15				5	5			5	5						
16	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7		
17	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

G	I	II	III	IV	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
18	5		5	5				d.5									5							
19	10		10	10	d7			d.8		d.8		10					8	8		10			8	6
20	6	6	6	6	6	6	6	5+1	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6	6	6	6	5
21	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	
22	5	4	4	5	3	3		4	3	4	3	4	3	3	3	3	4			3	3		4	4
23	5	4	4	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		4	4	4+1	4	
24	8		8	8		8				8		8								8			8	6
25	6	6	6	6	6	6	6	d6	6	6	6	6	6	6			6	6		6		6	6	
26	7		6	7	6		6	d.6		6	6	7	6	6			6			6		d.7	6	6
27	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6	6	6	6	7
28	7	7	7	7	7	7	7	5+2	7	7	7	7	7	7	5	5	5	7		7	5	7	7	
29	5		5	5						d.5		5								5				6
30	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	5	5	6	6		6	5	6	6	5
31	6	5	6	6	5	5	5	5	5	5	5	6	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	
32	4	4	4	4	4		4			4	4	4	4							4		4		
33	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5
34	10	10	10	10	10	10	10	7-3	10	10	10	10	10	9	9	9	7	10		10	9	10	10	10
35	5	5	5	5	5	5	5	4+1	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5		5	5	5	5	5
36	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	5	5	7	6		7	5	6	7	6
37	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	10	10	11	11		11	11	11	11	11
38	5		5	5								5												
39	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6	6	6	6	6
40	5		5	5						d.5		5		5						5				
41	8	8	8	8	8	8	8	7-1		8	8	8	8	8	8	8	8	8		8	8	8	8	7
42	8		8	8		3			3	3		8								3			3	

G	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
18								5	5	d.5		5	5			5	5						
19		8			10				8	d.10		8	8-2		10	8	8						10
20			6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6
21	6		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
22	5		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4		3	3	3		
23	3+1		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4		4
24	4		8		d.8		8	8		8					8								8
25		6	66	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6
26	6			6	d.6	6		6	6	d.6		6	6		6	6	6	6	d.6	6			6
27	6	6	66	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6
28	6	7	77	7	7	7	6	7	5	7	7	5	7	7	7	5	5	7	7	7	7		7
29	7									d.5	5				5								5
30		6	66	6	6	6	6	6	6	6	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6
31	6	5	55	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
32	5			4	d.4	4		4		d.4	4			d.4	4			4	d.4	4			
33	4	5	55	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
34	10	10	10	10	10	10	9	10	8	10	10	10	10	10	10	8	8	10	10	10	10		10
35	5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5		5
36	7		7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7		7
37	11		11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11		10
38																							
39	6		6	6	6	6	6	6	6	6		6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6
40								5		d.5					5								
41	8	8		8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		8
42			3		d.3		3	8		d.8					3								

G	I	II	III	IV	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
43	10																								
44	6		6					6									6						6		
45	6		6					6									6						6		
46	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	6	7	7	7		7	7	7	7	7	7
47	5		5	5						d.5		5		5						5					
48	7		7	7				7				7					7			6			7		
49	7		7	7																			7		
50	4		4	4						d.4		4		4						4					
51	5	5	5	5	4	5	4	5	5	5	4	5	4	5	4	4	5	5		5	5	5	5	5	5
52	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	4	5	5	5	4
53	8	7	8	8	7	7	7	8	7	7	7	8	7	7	6	6	8	7		7	6	7	8	7	7
54	5																								
55	21	21	21	21	21	21	20	21	21	21	21	20	21	21	20	20	21	21		21	20	21	21	20	21
56	7		7	7								7													
57	6	6	6	6	6	5	6	5	5	6	6	6	6	5	5	5	5	6	5	6	5	6	5	6	6
58	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
59	6	6	6	6	6	6	6	5	6	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
60	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
61	6	6	6	6	6	6	6	6	6	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
62	5		5	5																			5		
63	5		5	5				d.5				5					5		5				5		
64	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
65	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
66	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5

G	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
43																						
44								6	d.6		6	5			6	6						
45								6	d.6		6	6			6	6						
46		7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7		6
47							d.5		d.4					5								
48								7	d.7		7	7			7	7						6
49																						
50							d.4		d.4					4								
51		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	4	5		5
52		5	4	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
53		6	7	7	7	7	8	8	7	7	8	8	7	7	8	8	7	7	7	7		7
54																						
55		20	21	21	21	21	21	21	21	21	20	21	21	21	20	20	20	21	21	21		20
56		7																				
57		5	6	6	6	5	6	5	5+1	6	5	6	5	6	5	6	6	6	6	5		5
58		8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	6	6	6		8
59		6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	5	6	6	6	8	6		6
60		6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6
61		6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6
62																						
63							5	5	d.5		5	5			5	5						
64		8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		8
65		5	5	5	5	5	5	4	5	5	4	5	5	5	4	5	5	5	5	5		5
66		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	x+4	5	5	5	5	5	5	5	5		5

	I	II	III	IV	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6
	5		5	5								5		5									5									5		d.5			5						d.5				
	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	4	4	5	5	5		5
	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7		7	7	7	7	7	5	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7		7
	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6	6	6	6	6	7	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6
	4	4	4	4	4		3			4	4	4	4	4						4					4			4	d.4	4		6		d.4	4		4	d4				4		4			
	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6	6	6	6	6	4	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6		6
	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	5	8	8	8	8	8	8		7	8	8	8	8	6	8	7	8	8	8	8	8	8	8	8	8		8		8
	6		6											6																		8															
	8	8	8	8	8	8	8	6-2	8	8	8	8	8	8	7	7	6	8	5	8	8	8	8	8	8		7	8	8	8	8	5	8	7	8	6	8	8	8	6	6	8	8	8	8		7
	5		5	5	5		5			5	5	5	5	5											5		5		d.5	5		7		5					5			5	d.5	5			
	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9		9	9	9	9	9	6	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9		9
	7	6	7	7	5	5	5	5	5	5	5	7	5	7	5	5	6	6	6	6	5	6	7	6	5	x+3	5	5	6	5	5	5	6	5+2	6	6	6+1	6	7	6	6	5	6	5	6		5
	6		6	6								6		6						6														d.6					6								
	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
	5																																										5				
	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	5	6	6	6	6	6	5		6
	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6
	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
	6																																										6				
	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7		7
	3	3	3	3	3		3		3	3	3	3	3	3						3							3	3		3		3		3	3			d3				3		3			
	5		5	5						d.5		5		5		5				5												5		d5					5								
	6		6	6																							4							d.6													

G	I	II	III	IV	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
91	5															
92	6	6	6	6	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
93	4		4	4						d4		4		4		4
94	5		5	5						d5		5		5		5
95	7		7	7								7		7		7
96	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5	5
97	4	4	4	5	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3		3
98	5	5	5	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	4		5
99	5		5	5	5	d5	5	d5			5	5	5	5		
100	9	8	8	8	8	8	8	7	8	8	8	8	8	8	8	8
101	6		6	6						6		6		6		5
102	5		5	5				d5				5				
103	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
104	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
105	6		6	6				6				6				
106	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
107	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
108	7	4	7	7	7	7	.7	6	7	7	7	7	7	7	7	7
109	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
110	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
111	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
112	7		7													
113	6															
114	5		5	5						d5		5		5		5

G	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
91																	
92	5	5	5	6	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
93				4												4	
94				5												5	
95				7									d6	d6		7	
96	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5
97	4		4	4			4		3		3	3	4	4	3	4	4
98	5		5	5			5		4		4	4	5	5	4	5	5
99	5		5				5		5		5	5				5	5
100	9	9	9	8	8	9	8	8	8		8	8	8	8	8	8	9
101				6			5					d6				6	
102	5		5				3										5
103	9	9	9	9	9	9	9	9	9		9	9	9	9	9	9	9
104	5	5	5	5	5	4	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5
105	6		6				6										6
106	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5
107	7	7	7	7	7	7	7	7	6		6	7	7	7	7	7	7
108	5	7	6	7	7	7	7	7	7		7	7	7	7	7	7	6
109	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5
110	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5
111	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5
112	7	6	7			7											7
113																	
114				5												5	

G	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
91										5				
92	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
93	d4			4		4								
94	d5					5								
95	d7			d7		7								
96	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
97	4	4	4	4	3	3	4	4	3	3	3	4		
98	4	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4		4
99	5		5	5			5	5	5	d5	5			
100	8	8	9	9	8	8	9	9	8	8		8		8
101	d6			6		6								6
102	d5		5	5			5	5						
103	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9		8		9
104	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5		5
105	d6		6	6			6	6						
106	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5		5
107	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7		7		7
108	7	7	6	6+1	7	7	6	6	7	7		7		7
109	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5		5
110	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
111	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
112	d7			7										
113										6				
114	d5					5								

G	I	II	III	IV'	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
115	5		5	5		d.5				d.5		5		5	6	5				5				
116	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
117	7	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	6	6		6	6	6	6	6	6	6	6	6
118	4		4	4						d.4		4		4	8	4								
119	8	8	8	8	8	8	8	6+2	8	8	8	8	8	8		8	8	8	8	8	8	8	8	7
120	5		5	5				d.5				5			7					5			5	
121	7	7	7	7	7	7	7	6	7	7	7	7	7	7		7	6	7	7	6	7	7	7	7
122	5		5	5								5			7									
123	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	8	7	7	7	7	7	7	7	7	7
124	8	8	8	8	8	8	8	6	8	8	8	8	8	8		8	8	8	8	8	8	8	8	8
125	5	5	5	5	5	d.5	5			5	5	5	5	5		5								
126	7	7	7	7	7	d.7	7			6	7	7	7	7		7								
127	6	6	6	6	6		6			6	6	6	6	6		6								
128	13	13	13	13	12	13	12	13	13	13	12	13	12	13	13	9+4	13	13	13	13	13	13	13	13
129	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
130	7	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	5	6	6	6	6	6	6	6	6
131	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
132	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
133	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
134	6	6	6	6	6	6	6		6	6	6	6	6	6	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6
135	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
136	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
137	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
138	10		10	10								10		10										

G	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
115								5		d.5					5								
116	6		6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6
117	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		
118								4		d.4					4								
119	7	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		7
120									5	d.5		5	5			5	5						
121	7	4+x	7	7	7	7	7	7	6	7	7	6	7	7	7	6	6	7	7	7	7		7
122																							
123	7			7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7		8
124	8		8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		
125	5		5	5	d.5	5		5		5	5			d.5	5			5	d.5	5	5		
126	7		7	7	d.7	7		7		7	6			d.7.	7			7	d.7	7			
127	6		6	5	6	6		6		6	6			d.6	6			6	6	6			
128	13		12	12	13	13	12	13	13	13	13	13	13	13	9+4	13	13	12	13	12	13		13
129	8		8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		8
130	6		6	6	6	6	6	6	6	5	6	6	6	6	6	6	6	6	7	6	6		6
131	5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
132	5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
133	5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
134	6			6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6
135	7			7	7	7	7	7	7	7		7	7	7	7	7	7	7	7	7	6		7
136	6		6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6
137	6		6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		6
138									10														

G	I	II	III	IV'	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
139	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
140	5		5															
141	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
142	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
143	7	6	7	7	6	6	6	5	6	6	6	7	6	6	6	6	7	6
144	5		5	5				d.5									5	
145	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
146	5		5	5		5				5		5		5		5		
147	13	9	13	13	9	9	9	10	9	9	9	12	9	9	4	9	9	12
148	6		6	6		6		d.6		d.6		6		6		6	6	6
149	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
150	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
151	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
152	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
153	12	7	12	12	12	7	12	7+5		7	12	12	12	12	7	6	7	7
154	7		7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	5	7	7	7
155	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5
156	5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5
157	5		5	5	5	5				d.5		5		5	5	5	5	
158	5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
159	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
160	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
161	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
162	5		5	5				5									5	

G	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
139	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
140		5									d.5					
141	7	7	7	7	7	7	7		7	7	7	7	7		7	7
142	8	8	8	8	8	8	8		8	8	8	8	8	8	8	8
143	7	6	6	6	6	6	6		6	6	6	6	6	7	7	6+1
144	5				5										5	d.5
145	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5	5
146		5			5						d.5		5	5		d.5
147	10	9	4	9	13	9	9		9	9	11	9	9	9	10	13
148	6	6			6						6			6	5	d.6
149	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5	5
150	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5	5
151	6	6	6	6	6		6		6	6	6	6	6	6	6	6
152	5	5	5	5	5	5	5		4	5	5	5	5	5	5	5
153	4	7	6	7	7	7	12		12	12	7	12	7	7+5	7	12
154	7	7	7	7	7	7	7		7	7	7	7	7	7	7	7
155	5	5	5	5	5	5	5	x+3	5	5	5	5	5	5	5	5
156	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	4
157	5	5			5			5			5		5	5	5	d.5
158	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
159	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
160	9	9	9	9	9	9	9	2+x	9	9	8	9	9	9	9	9
161	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5	5	5
162	5				5										5	d.5

G	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
139	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10		10
140													5
141	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7		7
142	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		8
143	6	7	7	6	6	7	7	6	6	6	6		6
144		5	5			5	5				5		
145	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5			5
146					5						9		5
147	9	10	10	9	9	10	10	9	9	9			9
148		6			6	6	6				5		6
149	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
150	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	6		5
151	6	6	6	6	6	6	5	6	6	6	5		6
152	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	7		5
153	7	7	7	7	7	7	7	12	7	12	7		7
154	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	5		7
155	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
156	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5			5
157		5	5		5	5	5				5		5
158	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5
159	5	5		5	5	5	5	5	5	5	5		5
160	9	9		9	9	9	9	9	9	9	9		9
161	5	5		5	5	5	5	5	5	5	5		5
162		5	5			5	5						

	I	II	III	IV	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
163	7		7	7	7	7	7	6+1	7	7	7	7	7	7		7	7	7	7	7	7		7	7	7		7	7	7	7
164	8		7	7	7	7	7	7	7	7	7	8	7	8	7	7	7	7	7	7	7	7	5	5	7			7	7	7
165	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5
166	5		5	5	5																									
nd					M	U	S	T	E	Z	A	T	L	A	R															
	7		7	7		d.7																								
	5	5	5	5	5	5		4	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4		5	4	5	5	5	5		5	5	5	5

	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
163	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7		7
164	7	7	7	7+1	4	7	7	7	7	7	7	7	7	7	8		7
165	5	5	5	5	5	5	6	5	5	5	5	5	5	5	5		5
166																	
nd	md		M	U	S	T	E	Z	A	T	L	A	R				
		7					7										
	5	5	4	5	5	4	5	5	5	4	4		5	5	5		5

NEDİM DİVANI

(Tenkidli Metin)

KASİDELER

1

Ḳaṣîde-i Nedîm Çelebi Der-Na't-i Resûl-ı Ekrem
ve Ḥabîb-i Muḥterem Ṣalla'llahu 'Aleyhi Vesellem*

1. Şâh-bâz-ı evc-i ḳurb-ârâ ḥabîb-i kibriyâ
   Bülbül-i gülzâr-ı *ev ednâ* ḥabîb-i kibriyâ

   Câm-ı mevvâc-ı hidâyet neşveniñ mestânesi
   Feyz-yâb-ı sâġar-ı ma'nâ ḥabîb-i kibriyâ

   'Âlem-i feyz-i Ḫudânıñ sâkin-i mey-ḫânesi
   Pâdişâh-ı ḥüsnde vâlâ ḥabîb-i kibriyâ

   Zerredir 'ışkında şekl-i müstedîr-i nüh-ḳıbâb
   Âftâb-ı nûr-ı şer'-efzâ ḥabîb-i kibriyâ

5. Cebra'il ol şem'-i bezm-i vaḥdetiñ pervânesi
   Nûr-baḫş-ı meclis-i 'ulyâ ḥabîb-i kibriyâ

   Ḫâkdır râh-ı gam-ı hicrinde mâh u âftâb
   Neyyir-i eflâk-i istiġnâ ḥabîb-i kibriyâ

   'Aḳl-ı kül sevdâ-yı bend-i zülfünüñ dîvânesi
   Âb-ı rûyı cevher-i eşyâ ḥabîb-i kibriyâ

   Ḳahrıñ etdi ḫânumân-ı Lât u 'Uzzâyı ḫarâb
   Ṣâhibü's-seyf-i cihân-ârâ ḥabîb-i kibriyâ

   Oldu lebrîz-i ecel a'dâ-yı din peymânesi
   Tîğin etdi ḥükmünü icrâ ḥabîb-i kibriyâ

10. Enbiyânıñ ferd-i mümtâzı resûl-i kâm-yâb
   Cem'-i a'yân içre müstesnâ habîb-i kibriyâ

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
Dr. Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu'nun özel kitaplığında bulunan mecmûadan alınmıştır. Ayrıca Bkz. **Diriliş**, S.5 (Ocak 1975),s.50-52.

Şâh-bâz-ı zâtınıñ 'arş-ı Hudâdır lânesi
Cilve-sâz-ı 'âlem-i bâlâ ḥabîb-i kibriyâ

Sûsen-i şemşîr-i ṣıdḳın *innehu şeyün 'əcîb*
Perçem-i tûğı zafer-fehvâ ḥabîb-i kibriyâ

Düşmen-i derd-âşinâ vü sıḥḥatin bîgânesi
Ṣaff-ı a'dâda ġazâ-pîrâ ḥabîb-i kibriyâ

Zülf-i 'adl-i şer'i rûy-ı fitneye müşgin-niḳâb
Taht-ı ḥilm ü şefḳate Dârâ ḥabîb-i kibriyâ

15.Lûṭf ile kıl merhâmet çün ḳalb-i pür-vîrânesi
Pes harâb-ender-harâbâsâ ḥabîb-i kibriyâ

Murg-ı 'aklı kaldı dâm-ı fikrde nâdir-i savâb
Çeşm-i hak-bîn oldu nâ-bînâ ḥabîb-i kibriyâ

Oldu ḥayfâ pîrezen-dehriñ göñül dîvânesi
Zülf-i mekrinden verüp sevdâ ḥabîb-i kibriyâ

Etdi da'vâ-yı 'ubudiyyet dil-i kemter-cenâb
Ḥüccetin lûṭfuñla kıl imżâ ḥabîb-i kibriyâ

Yâ nesi var ḥazretiñden gayri anuñ yâ nesi
Eyle şâyân-ı şefâ'at yâ ḥabîb-i kibriyâ

20.Verd-i haddi ziynet-i gülşen-serâ-yı mürselîn
Serv-ḳaddi cümleden a'lâ ḥabîb-i kibriyâ

Kâkülü cennât-i ḥüsnüñ sünbül-i ṣad-dânesi
Bûy-ı ahlâkı 'abîrâsâ ḥabîb-i kibriyâ

Nâ-sezâdır vaṣfina şi'r olsa da ṣihr-i mübîn
K 'oldu meddâḥıñ seniñ Mevlâ ḥabîb-i kibriyâ

Bâ-ḥusûs olsa Nedîm-i mücrimin efsânesi
Eyledi mağbûn anı dünyâ ḥabîb-i kibriyâ

Ey nübüvvet mülkünüñ sultân-ı *levlâk*-efseri
Vey şefî'ü'l-ḫulk-ı mevlânâ ḥabîb-i kibriyâ

25.Deşt-i raḥmetde şefâ'at baḥriniñ dür-dânesi
Tâc-ı 'arşa lü'lü-i lâlâ ḥabîb-i kibriyâ

Hazretiñdir ceyş-i İslâmıñ delîl ü rehberi
Râh-ı hakda hâdî-i dânâ ḥabîb-i kibriyâ

Nat'-ı garrâ-yı hicâzın server-i ferzânesi
Ehl-i dîne şâh-ı bî-hemtâ ḥabîb-i kibriyâ

Bâğ-ı rezme rumḥi serv-i cûybâr-ı aḥmeri
Şehper-i derd-i ser-i a'dâ ḥabîb-i kibriyâ

Şâhid-i şemşîriniñ çeşm-i 'adû kâşânesi
Yekke-tâz-ı sahn-ı *mâ-evḥâ* ḥabîb-i kibriyâ

30.Tab'-ı 'âciz kande kande medhet peygamberi
Na'tiñi etdi velî imlâ ḥabîb-i kibriyâ

Serverâ ma'zûr ola bu kâr-ı küstâḥânesi
Eyleme reddeyleyüp rüsvâ ḥabîb-i kibriyâ

2

Kaside Der-Sitâyiş-i 'Ali Pâşâ*

1. Başlayup cûşişe ṭab'ımda mezâyâ-yı sühan
   Mevc-hîz oldu yine lücce-i deryâ-yı 'Aden

   Ḥüsn-i matla'da edüp çeşme-i mihri rîzân
   Eyledi ḥükmünü icrâ yine tab'-ı rûşen

   Safha bir laḥzada hârûtsitân oldu yine
   Turfa efsûn okudu bu kalem-i câdû-fen

   Oldu mi'mâr-ı hüner şâhid-i endîşem içün
   Böyle bir hâne-i âyîneye bünyâd-efken

5. Nice şâhid ki hırâm eylese râhıñda durup
   'İşve vü nâz u niyâz ile çekerler gerden

   Pâyine rîhte yüz şerm ile ṣad âb-ı hayât
   Her ser-i mûyuna âvîhte biñ Çîn ü Hoten

   Bâreka'llah yine hem-hâlet-i meh-tâb etdi
   Ḥüsn-i Leylî-i mezâmîni bu yek-reng peren

   Reng reng etdi çerâğıñdaki pertev bezmi
   Mağz-ı ṭâvûsdan almış gibi ṭab'ım revgan

   Ṭûṭî-i nâṭıkama nisbet ile Bebgânıñ
   Nağme-i naẓmı hem-âvâze-i feryâd-ı zagan

10. Şeh-i nev-sikke-i nazmım ki benim mülkümde
    Zer-i hurşîd ise de nâ-seredir naḳd-i kühen

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 1b MO 1b B 1b Ü 1b TK 15b M 1b AE 1b T 1b YB 1b Ü1 1b
*Kaside Der-Sitâyiş-i Sadr-ı a'zam Müşîr-i Müfehham 'Ali Pâşâ MO// İn-Kasîde-yi Garrâ Der-Sitâyiş-i Şehîd 'Ali Pâşâ Ü/-HE, B,TK,M,T,YB,Ü1
3. hârûtsitân oldu: hârûtsitâna döndü YB// 6. etdi : oldu MO
7. Hüsn-i Leylî-i mezâmîni bu: Çârümîn-i felek nazmı çü HE //10. mülkümde: mülkümdür HE ; devrimde MO

Benem ol h̲âce-i bah̲şende ki harcetsem olur
Encüm-i çarh̲ı güher yerine mah̲zen mah̲zen

Etmem endûh̲te-i gayre heves çün pervîz
Açdı Ferhâd-ı h̲ayâlim baña bir nev-ma'den

Nice ma'den ki cihân oldu dem-i kâvişte
Bu şerer-pâre ser-i tîşe-i endîşemden

Açılup tâb-ı temûz ile o gül pirâhen
Gelmiş âğûş-ı girîbâne şikâf-ı dâmen

15. Yakdı yandırdı bizi muh̲rıḳa-ı sîmâsâ
Mihr-i ruh̲sârı olup sînesine pertev-zen

Çehler-i tâb-ı temûz eyledi bî-âb ammâ
Oldu lebrîz gül-âb-ı der ile çâh-ı zekan

Dökülüp rûy-ı 'arak-nâkine şâdâb oldu
Tâze sünbül gibi ol kâkül-i pür-çîn ü şiken

Sâkiyâ pertevi câmıñdan alırken h̲urşîd
Çeşmimiz târ ede lâyıḳ mı şeb-i derd ü mihen

Yok mu bir h̲andeye ḳurbânıñ olam cây meğer
O kadar teng midir gonce-i nev-hîz-i dehen

20. Oh̲şayup gabgabıñ el sevdiğim inṣâf mıdır
'Aşıkıñ dâğına der-kâr ola nevk-i nâḥen

Gâh ol şûh̲u gehî ṭab'ını vaṣf eyleyerek
Bilirim ḳaṣdını bi'llah Nedîmânıñ ben

Olmak ister yine bir ṭavr-ı nev-âyîn üzre
Vaṣf-ı Pâşâ-yı Ferîdun-hâşeme tarh-efken

Kâr-bend-i dihîş ü dâd 'Ali Pâşâ kim
H̲arc-ı yek-rûzesi maḥṣûl-ı Bedah̲şân u 'Aden

13. tîşe: kîne HE // 15. bizi : beni AE // 16. - HE,MO,B,M,AE,T,YB
19. teng : şeng MO //20. dâğına: derdine TK,T//21eyleyerek:eyleme-
den B,AE//23.Kâr-bend-i dihîş ü dâd:Ma'den-i cûd u kerem ya'niHE

Seyf-i meslûl-ı celâlet ki düm-i şemşîri
Zafere âb-ı bekâ fitneye berk-ı hırmen

25.Saf-şikâf ü sipeh-ârâ k'olmaz tâs-ı sipihr
Bir sipâhî kulunuñ farkına ḫûd-ı âhen

Sadr-ı Cem-kevkebe kim na'lçe eyler bulsa
Mûze-i pâyine ebrûlarını Rûyinten

Ṭâḳ-ı gerdûnuna vâlâ-yı şafaḳ-pûşîde
Zevrak-ı haşmetine aṭlas-ı gerdun yelken

İbn-i Ḥâcib harem-i fażlına derbân-ı kemîn
Mîr Ṣadrıñ serine mevḳıf-ı na'li me'men

Âsman bister-i iḳbâline gûy-ı micmer
Meh şebistânına bir şema'-ı pirûze-legen

30.Ümm-i iḳbâle püser silmî-i câha şevher
Zâde-i mecde peder pâdşeh-i dîne haten

Alıcak hükm-i kifâ'etle 'arûs-ı sadrı
Ṭâḳ-ı gerdûna yazıldı meṣel-i vâfiḳ-şen

Vâye-baḫş olsa eğer tâb-ı süheyl-i cûdı
Keştî-i Nûḥa döner âb-ı 'aḳîḳ üzre Yemen

Düşse feyz-i naẓarı âyîne-i fûlâda
Jeng-i ṣad-sâlesi bir demde olur tâze çemen

Ḥilmi ṣûret-dih-i ârâm-ı cihân olsa olur
Ḳaṭre-i zeybaḳa mir'ât-ı kürî üzre vaṭan

35.Saṭvet-i ḳahrı eger eylese fermân-ı mesîr
Mıṣrıñ ehrâmın eder kâğıd-ı bâd-ı melten

25. hûd : tâc HE,B,Ü // 26. ebrûlarını: ebrûları B // 29. şem'a-ı pirûze : halka-ı sîmin HE,B,YB //31. Alıcak hükm-i kifâ'etle: Olıcak zîr-i keff-i hükme B,AE // 34. Hilmi : Hükmi MO,TK,YB

Mîve-i bâğa ṣudûr etse eger zinhârı
Tâ ebed kalır idi naḳş-ı nebâtî erken

Beçe-i faḫteveş zâdesi ṭavḳ ile doğar
Görse fermânını ḫ̆âb içre zen-i âbisten

Nehy-i esbâb-ı melâhîye k'ola tefriḳa-sâz
Bulmaya haşre degin berbâṭ-ı nâhid düzen

Düşse bir lem'ası ger bâriḳa-ı saṭvetiniñ
Âb olup yüz tuta sahrâlara kûh-ı âhen

40. Ṣan'at-ı rezmini gûş edene suḫriyye gelir
Ḥarf-i Dârâ vü Sikender süḫan-ı Gîv ü Peşen

Cebhesi gülşen-i İslâma meh-i ferverdin
Bâğ-ı bed-ḫ̆âhına şemşîr-i hilâl-i behmen

Lûṭfunuñ bir şekerin ḫandesi âb-ı ḥayvân
Ḳahrınıñ bir nefes-i serdi lehîb-i külḫan

Pâydârî es̱er-i şaṣtına pek müşkildir
Nüh felek cirmi kadar olsa siperlerde sıḫan

Ḍarbe-i nîze vü küpâline ṭâḳat güçdür
Ḫod başı ḳaydını görsün gözün açsın cevşen

45. Meh-i nev sanma görüp saṭvetini Behrâmıñ
Düşdü destindeki zer-tûz kemân-ı behmen

Ẕihni çerḫ-i nühüme râh-nümâ-yı sür'at
Merkez-i ḫâke veḳârı nesaḳ-âmûz-ı seken

Gûşe-i çeşmi ki der-kâr ola meknûnâta
Def'aten kisve-i tahḳîḳa girüp sûret-i zan

Geçmeden sâye-i müjgânını nûr-ı nigehi
Teng olur cilve-i esrâr-ı mezâyâ-yı 'alen

36. nakş: nefs MO,Ü,TK // 40. San'at: Sıfat MO,Ü,T,YB; Saf :AE
41. meh-i ferverdin : fürûzende-i dîn HE // 42.Lûtfunuñ :Lafzınıñ Ü
43. siperlerde: feleklerde Ü // 46. hâke :'arza Ü // 47.girüp: girer HE

Oldu bî-şâibe bürhân-ı lüzûm-ı 'aklı
O yarâ'ayla berâ'at o lisân ile lesen

50.O eder harfini ecsâm-ı me'âlîye sûver
Bu kılar lafzını ervâh-ı ma'âniye beden

O verir âb-ı hayât içre perî-zâde makâm
Bu eder sath-ı hevâ üstüne tarh-ı gülşen

Gâvı iñletdi belin bükdü basît-ı 'arżıñ
Zîr-i rânıñdaki pûlâd bilekli tevsen

Habbezâ kûh-ı hırâmân-ı felek-peyker
Bu kadar cism-i cesîminde salâbet var iken

Başka bir 'âleme reh-bürde olup gûy-ı zemîn
Gûşe-i semmine hasbîde kalır çün erzen

55.Durup ammâ ki yine raksa ser-âğâz edicek
Deşt-i hâmun görünür çeşmine nevk-i sûzen

O kadar şûh u sebük-pây ki görmez âzâr
Na'l ü mîh olsa eger şeb-nem ile berk-ı semen

Vasfi tahmîn iledir gerdîşiniñ cümle hemân
Var mı yohsa tek ü tâz eyler iken anı gören

Ser-firâzâ 'âlem-efrâz u sipâh-endâzâ
Ey ki ka'b-ı himemiñ peyker-i keyvâna zekân

Serde bir dâğ yakup nâmını hurşîd kodı
İ'tirâf etdi saña rıkkını gerdûn-ı kühen

60.Mihr kim cism-i münevverdir deyü ta'rîf olunur
Saña yok nisbeti kim nûr-ı mücessemsin sen

54. gûy: rûy YB /semmine hasbîde: semt-i ceybinde B,AE
57. cümle hemân : 'âlemde HE / anı : ey MO; bir B,AE
59. nâmını: adını HE,T,YB / r ıkkını: şevk ile HE / saña r ıkkını: yine saña bu AE // 60. ta'rîf : ta'bîr HE,B,AE

Şems ü işrâka şebîh tab'-ı münîriñle zekâ
Güher ü âba mesel tarf-ı zebânıñla sühan

Şîr ü şekker nesak-i hükm-i sitâreñle sü'ûd
Âb u âteş hadak-ı dîde-i bahtıñla vesen

Satvetiñ şöyle zebûn eyledi ser-keşleri kim
Kalmadı kimsede endîşe-i mekr-i düşmen

Çıkup âgûşuna nahvetle ederler şimdi
Mâde-i şîrden âhû-bereler mass-ı leben

65.Âsâfâ girmedi hakkâ ki kef-i eyyâma
Zât-ı pâkiñ gibi mecmû'a-ı ahlâk-ı hasen

Şu'ârâ-yı selef evsâfına hasret gideli
Etdi pür meclis-i ervâhı neşîd-i şîven

Ne bilir perveriş-i ebr-i bahâr-ı feyziñ
Gül-i vasfın çemen-ârâ-yı bahâr eylemeyen

Neyle zîb-efken olur gül çemen-i medhiñle
Etmeyen kilkini yek-pâre zebân-ı sûsen

Yûsufistân-ı hayâl olmayıcak vasfıñda
Neyle ma'mûr ola hâtır denilen beyt-i hazen

70.Lâfı koy sen var iken arada billâh Nedîm
Baht-ı bî-çâreyi bî-hûdedir etmek mat'an

Dîde-i 'ibretiñ aç bağla zebân-ı gîleyi
Kabż u bast-ı dü-cihan çünki bilirsin kimden

Kalem incâ çü resed bih ki heman ser şikend
Sühan incâ çü resed nâtıka bâyed elken

61.-B,AE //63. ser-keşleri: kişverleri B,AE// 64. Mâde: Mâder B,AE
66. etdi pür: etdiler HE,MO,B,AE /neşîd: sürûd Ü1//68. efken :âver
HE // 69. vasfında : şevkında TK,T //71. ibretin: ibreti MO,B

Be-heme ḥâl dü dest-i men ü dâmân-ı rıżâ
Der-heme ḥâl men ü gerden-i teslîm ü kefen

Ġayri vaḳt oldu ki der-beste olup kâḫ-ı devât
Ḳaṣr-ı dilden sû-yı bâlâya açılsın revzen

75.Aḫteran tâ ki edüp ceyş-i zalâm üzre hücûm
Geçire kehkeşan gerden-i gerdûna resen

Ola mâh-ı nev-i şemşîrine dâ'im maṭla'
Ḳal'a-i düşmen-i dîn üzre olan burc-ı beden

Câme-i fetḥe verüp ḳâmet-i 'azmiñ revnaḳ
Gerden-i ḫaṣmdan ayrılmaya hem-vâre kefen

Ola iklîm-i 'ademden dahı ṣad merḥale dûr
Ḥavl-i âvâze-i iḳbâliñ ile ceyş-i fiten

Levm-i ḥussâddan âsîb-i naẓardan dâ'im
Eyleye ẕâtını maḥfûẓ Ḫudâ-yı żü'l-men

80.Ṭâḳ olup Kisrî-i iḳbâline ḳavs-ı Rüstem
Ola tecvîf-i felek düşmene çâh-ı Bîjen

Farḳ-ı ḫurşîd ile gül-perçem-i tûğuñ yektûy
Evc-i 'ayyûḳ ile mancûḳ-ı otağın yek-ten

75. üzre :içre HE,MO,B // 76. dâ'im : her bâr HE // 80.tecvîf : tahvîf HE,B // 81. yektûy : gisû B,AE / yek-ten: melten B,AE

3

Tażmîn-i Beyt-i Râsiẖ Der-Medḥ-i Ṣadr-ı a'zam Dâmâd 'Ali Pâşâ*

1. 'Âlemin gördüm ki ebr-i feyżî bârân üstüne
Şevḳ müstevlî tamâm eczâ-yı ekvân üstüne

Mihr-i devlet baẖt-ı erbâb-ı dile âyînedir
Perde-keş subḥ-ı vaṭan şâm-ı garîbân üstüne

Zîr-i ran fersân-ı naẓma tevsen-i tünd-i felek
Sâyeban perr-i hümâ erbâb-ı 'irfân üstüne

Şimdi sahbâ-ẖâne-i 'irfandadır rûh-ı neşât
Can verir muğ-beççeler telḳîn-i îmân üstüne

5. Nazm-ı rengîndir gül-i rûy-ı sebed bu meclise
Şimdi dîvanlar müraccaḥdır gülistân üstüne

Can-fezâ geldi çü bûy-ı pîrehen ẖâtırlara
Uğramış var ise râh-ı şevḳ Ken'ân üstüne

Germ edüp yek-rengî-i ülfet gül ü pervâneyi
Âşiyân-sâz oldu bülbüller şema'dân üstüne

Sîr-i meh-tâbiz fürûğ-ı baẖtdan bî-hûde mihr
Etmesin taḥmîl-i minnet mâh-ı tâbân üstüne

Âsman nüh tûy bir çarẖı siper der-pîş eder
Şeyẖ seng-endâz-ı ṭa'n oldukça rindân üstüne

10. Sûḳ-ı isti'dâda şehr-âyîn edüp yârân-ı naẓm
Etdiler gül-rîzler âvîze dükkân üstüne

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 3b MO 4a B 3b Ü 3b TK 18a M 4a AE 3b T 3b YB 3a Ü1 2b
*Kasîde Der-Sitâyiş-i Vezîr-i a'zam 'Ali Pâşâ-yı Şehîd MO,TK,T YB / Der-Sitâyiş-i 'Ali Pâşâ B,AE / Kasîde Der-Sitâyiş-i 'Ali Pâşâ-yı Şehîd Ü,M /Medh-i Vezîr-i a'zam Sadr-ı Şehîd 'Ali Pâşâ vü Tazmin-i Beyt-i Râsih Ü1
2. âyînedir : âyînedâr B,AE,T,Ü1 //6. râh : âh Ü //10. yârân: erbâb HE / Etdiler...: Urma zahm-ı sîneye peykan peykân üstüne B,AE

Her biri bir şeb-çerâğ-ı ârzûdan muķtebes
Her biri pervâne bir şem'-i fürûzân üstüne

Ḥâṣılı seyr ederek bu ḫırmen-i feyzi yine
Ṣabr bâr oldu dil-i âşüfte-sâmân üstüne

Ben dahı bir bezm-i nûş-â-nûş tertîb eyleyüp
Ḥarf atardım sâķî-i meh-rû-yı fettân üstüne

Şevk ile ṭarf-ı külâh eşkeste vü ḫâtır-dürüst
Dîdeler ḥayran hat-ı câm-ı dıraḫşân üstüne

15.Elde mey divân-ı Câmî vü Neşâtî der-miyân
Beyt okurken şîve-i nâhid-i rahşân üstüne

Râsiḫiñ bu maṭla'ın tażmîn edüp sâķî-i kilk
Nuķl sundu çekdiğim ṣahbâ-yı 'irfân üstüne

Süzme çeşmiñ gelmesin müjgan müjgân üstüne
Urma zaḫm-ı sîneme peykan peykân üstüne

Nergis-i gül-gûn beyâżın sanma surḫ etmiş remed
Gamze-i żâlim yine kan eylemiş kan üstüne

Tîğ-i âteş-renge 'arż etmiş dil-i mecrûḥuñu
Müjdeler ey can-be-kef nâr indi ķurbân üstüne

20.Sünbülistân-ı ḫaṭıñ fikriyle her şeb tâ seher
Göz döner biñ kerre bir ḫ̮âb-ı perîşân üstüne

Kişver-i ḥüsne 'aceb âşûblar düşmüş yine
Çekmiş ebrû ḫançer ol ber-geşte müjgân üstüne

Ḫalvet-i sâfî-żamîran ḫâne-i âyînedir
Ṣıklet olmaz gelse de mihman mihmân üstüne

11. şem'-i fürûzân: mihr-i dırahşân HE,MO,Ü,TK,T,YB,Ü
12. bâr :yâr MO,TK,T // 14. hâtır : hâtırlar AE / hat : teh HE
15. nahid-i rahşân : sâkî-i fettân HE,MO,Ü,TK,T,YB,Ü
17. Urma: Atma Ü1/ sîneme: sîneye B,Ü,AE,Ü1 //20.her : ez AE
22. sâfî: seyyâh B,AE //23. çekmiş: çekdi HE,MO,Ü,TK,T,YB,Ü1

Ṭarf-ı ḫaṭda ṭurresi bir 'uḳde peydâ eylemiş
Gûyiyâ saḥ çekmiş âsaf pençe-fermân üstüne

Âsaf-ı İskender-âyîn ü ḥakîm-i ḫurde-bîn
Fâ'iḳ olmuş ẕâtı Ḫâḳânî vü ḫâḳân üstüne

25.Ṣadr-ı mülk-ârâ 'Ali Pâşâ-yı rûşen-re'y kim
Şem'iniñ pervâneveş ḫurşîd lerzân üstüne

Şekl-i pervin sanma tevkî'in yazar bircis-i çarḫ
Lâcüverd-endûde bir levḥ-i zer-efşân üstüne

Çehresinden rengi pervâz eylemiş sanmañ şafaḳ
Heybet ü iclâli düşmüş mihr-i raḫşân üstüne

Kevkeb-i 'âlisin idrâk edemez erbâb-ı fen
Etseler vaż'-ı raṣad tâ çarh-i hâmân üstüne

Ol sipeh-sâlâr-ı Kisrî-şan ki istiks̱âr eder
Bir sipâhî bendesin taḫt-ı Sipâhân üstüne

30.Lerze düşmüş ṣavlet-i kûh-ı veḳârından tamâm
'Arż-ı Nişâbûrveş iklîm-i İrân üstüne

Ḫâk-i pâyinden varup bâd-ı sabâ tarh eylemiş
Sürmesinden gerd-i kesâdâsâ Sıfâhân üstüne

Kûr eder der-ceng-i evvel dîdesin gerd-i ḫaşem
At salsa ḫışm ile Sâm u Nerîmân üstüne

Hiç selâmet yakasın görsün mü düşmen kim kodı
Ḳahrı biñ ser-pençe her târ-ı girîbân üstüne

Nîzesin tîr-i sebük-pervâza eyler pîş-rev
Rezmde gelse o raḫş-ı berḳ-cevlân üstüne

26. tevkî'in: tevfîzin B,AE / yazar: çeker Ü// 28. erbâb: ashâb Ü1 / hamân: keyvân HE //29.Sipâhaân: Sıfâhân Ü,TK,T,YB //31.sürme-sin : sürmeveş MO // 32.dîdesin gerd-i haşem: dîde-i Keyhusrevi HE /At : Ab B,AE

35.Düşmeni ḫayretle hem-çün rübeh-i taṣvîr eder
Şîrveş geldikçe ol kûh-ı hırâmân üstüne

Rû-nümâ çîn-i cebîniñden bile sîmâ-yı lûṭf
Ḥüsn-i diger baḫş eder mevc âb-ı ḥayvân üstüne

Gül-nihâlâsâ muṭarrâ berkler peydâ eder
Assalar ta'vîz-i lûṭfuñ naḫl-i mercân üstüne

Âsafâ deryâ-kefâ sammaḥ-ı Ḫâtem-masrafâ
Mübtenîdir ṭıynetiñ ifżâl u iḥsân üstüne

Pây-müzd olmaz bürîd-i müjde-i elṭâfına
Katsalar mahṣûl-i baḥri ḥâṣıl-ı kân üstüne

40.Şeyḫ u şâbı eylemiş fermânına zîr-i nigîn
Ẕâtını ta'yîn eden kürsî-i dîvân üstüne

Devr-i iḳbâlinde yokdur hiç ḫarâb olmuş meğer
Mey-güserânıñ sûregâhı ḳadeḥ-rân üstüne

Pür eser nîsân-ı lûṭfuñ şöyle kim dür-pûş olur
Çeşm-i 'âşık nem-çekân oldukça dâmân üstüne

Şu'le-i idrâḳ kim ṭab'ın güher-bâr etmede
Gûyiyâ berḳ-i cehandır ebr-i nîsân üstüne

Ṭab'-ı gevher-bâra vermiş rağbetiñ feyz-i süḫan
Mihrdir kim pertevin salmış Bedaḫşân üstüne

45.Devletiñde böyle bir şemşîr-peyker naẓm ile
Şerḥa çekdim sîne-i gül-berḳ-i ḫandân üstüne

Ma'nî-i rengîne her bir beyti gûyâ selsebil
Cesr her mıṣrâ'ı âb-ı la'l-i rümmân üstüne

36. bile: hele B,AE / sîmâ: eser Ü //37. Assalar:Ekseler B,AE
38. masrafâ :meşrebâ HE //39. -B,AE //42. dür-pûş olur: der-pîş eder HE //45. çekdim: çekdi HE,MO,Ü,TK,T,YB,Ü1
46.rengîne her bir: rengînine her HE, B,AE /Cesr her mısrâ'ı: Cev-her-i mısrâ'a B,AE

Gerçi teng oldu zemînin sen de ammâ kim Nedîm
Çarhı teng etdin ser-i hussâd-ı yârân üstüne

La'l ü mirvârid-i da'vâtı nisâr et ba'd-ezîn
Nev-'arûs-ı tâli'-i destûr-ı zî-şân üstüne

Tâ ki cedveller çeke hatt-ı şuâ'-ı mihrden
Münşi-i kudret bu nüh tûmâr-ı imkân üstüne

50.Mısrâ'-ı ber-ceste-i ikbâl ola ser-levhası
Ma'delet bâbında dâ'im tâk-ı eyvân üstüne

48. -B,AE //49. hatt-ı şuâ' : haytü'ş-şuâ' HE //50. ser-levhası: levha-bend Ü,TK,AE,T / bâbında: câhında HE

4

Der-Sitâyiş-i 'Ali Pâşâ*

1. Gâhî sehâb-ı seyf ki hükmün revan verir
Ezhâr-ı bâğ-ı mülke su yerine kan verir

Vermez şihâb sîne-i şeyṭân-ı mârda
Ol bîmi kim 'adûya dıraḫş-ı sinan verir

Baht-ı cüvâna kadd-i dütâ-yı kemân-ı saḫt
Ebrû-yı çîn-girifte kadar ḥüsn ü ân verir

Gâhî ki böyle cûş u hurûş-ı sipâh-ı kîn
Pây-ı zemîne zelzele-i nâ-gehân verir

5. Güft ü şünûd-i düşmen içün böyle ḳahr-ı Ḥaḳ
Gâhî kemân u ḫançere gûş u zebân verir

Ammâ ki soñra böyle ser-â-pâ zebân olup
Ḳaṭ'î cevâbı tîğ çü âb-ı revan verir

Ecrâm-ı çarḫı serlerine teng ü târ edüp
Gürz-i geran nüzûl-i ḳażâdan nişan verir

Mığferleriñ leb-â-leb edüp ḫûn-ı germ ile
Deryâ-keşân-ı nuṣrete rıṭl-ı giran verir

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 5a MO 5b B 4b Ü 5a TK 20a M 5b AE 4b T 5a YB 4a Ü1 4a
*Der-Vasf-ı Sadr-ı a'zam 'Ali Pâşâ Dâmâd-ı Şehriyârî HE /Kasîde
Der-Sitâyiş-i Vezîr-i a'zam 'Ali Pâşâ-yı Şehîd MO,Ü,TK / Kasîde
Der-Sitâyiş-i Sadr-ı Şehîd 'Ali Pâşâ-yı Sa'îd M,YB / - T / Der-Vasf-ı
Sadr-ı Şehîd 'Ali Pâşâ 'Aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân Ü1
1. seyf: feyz AE // TK nüshasında 3-6 beyitlerin derkenârında şu
beyitler var:

Gâhî ki böyle sıyt-ı çak-â-çak-ı tîğ-i tîz
Tâ çarḫ-ı heftümîne varır bîm-i can verir

Gâhî egerçi düşmene peygâm-ı 'aḳd-ı ṣulh
Bir dem berâ-yı maṣlaha-bendi zebân verir

5. kemân: zebân M //6. olup: olur B

Ḥaḳḳâ ġarîb rezm-i Tehemten-pesend kim
Her rûzı yâd-ı ma'reke-i Heft-h̲ân verir

10.Ammâ ne gûne rezm ki yâdı zaman zaman
Cân-ı 'adûya lerziş-i berk-i ḫazan verir

Ḥaḳḳâ garîb vaḳ'a-i ġarrâ ki yazsalar
Her ḥarfi dest-i 'âleme biñ dâstan verir

Ammâ ne vaḳ'a kim dile vaṣf-ı bülendiniñ
Her lafẓı neş'e-i ṭarab-ı câvidan verir

Ammâ ne neş'e kim eseri fikr ü ẕikriniñ
Ḳalb ü lisâna ḥâlet-i tîğ ü sinân verir

Ammâ ne fikr ü ẕikr kim âgâh olanlara
Yâdı 'aṭâ-yı h̲âlıḳ-ı kevn ü mekan verir

15.Ḥaḳḳâ ki ḥamdi vâcib o feyyâż-ı mutlaḳıñ
Kim ni'meti 'ibâdına bî-imtinan verir

Ta'mîm edüp 'atiyye-i elṭâfın 'âleme
Bir böyle pâdşâh-ı Sikender-tüvan verir

Te'yîdin eyledikde irâdet o şâha da
Bir böyle şîr-i nerre-i gitî-sitan verir

Destûr-ı Cem-şükûh ki mancuḳ-ı râyeti
Rûy-ı zemîne kevkebe-i âsman verir

Ṣadr-ı güzin ki ġâşiyedârânı mevkibi
Dehre ġınâ-yı şevket-i Sâsâniyan verir

20.Hem-nâm-ı Murtażâ 'Ali Pâşâ ki rûz-ı rezm
Şemşîri Zü'l-fiḳâr-ı 'Aliden nişan verir

11. Hakkâ : El-hak HE / bir : biñ YB //12.lafzı:nutkı B //14. Yâdı: Yâd-ı : B, Ü ,M,AE,T //17. Te'yidin: Te'yid B,AE; Te'yidi M / nerre: şerze MO,TK,M,Ü
20. İkinci mısra Nef'î'nindir.

Şîr-i cihan- güşây ki çengal-ı şatveti
Sîmurğ-ı Ķâfa tefriķa-ı âşiyan verir

Sîmurğ-ı ejder-efken ü şîr-i sipeh-şiken
Kim kûh-ı Kâf ḥamlesini görse yan verir

Tertîb-i mevkib etse ağâyân-ı ḫâşına
Şemşîri mâh-ı nev kemeri kehkeşan verir

Ecrâm-ı çarḫa nîzesi ısbât-ı harķ eder
Tîği delil-i cevher-i ferde zeban verir

25. Naḥcîre çıksa şatveti her nîm ḫatvede
Dest-i kemende bir iki şîr-i jiyan verir

İmdâd-ı 'âcizânı murâd etse ķudreti
Taşvîr-i mûra heybet-i pîl-i düman verir

Kim reşḥa-ı 'inâyeti 'ummâna ḥaşre dek
Ṭab'-ı hurûş u cûş-ı miyân u geran verir

Bir gûşe-i nigeh ile mi'mâr-ı himmeti
Şûrâh-ı mûra vüs'at-ı kevn ü mekan verir

Bir bî-nevâya bir nigeh-i iltifâṭ ile
Cemşîd ü Keyķubâd kadar hânuman verir

30. İsterse feyż-i ebr-i bahâr-ı mürüvveti
Bir çûb-ı ḫuşke cünbiş-i serv-i çeman verir

Efkârınıñ bedîhesini 'akl-ı 'âşire
Kilk-i każâ yazup sebaķ-ı imtiḥan verir

Mülk-i yakîne 'azm eden efkâr-ı sâibe
Re'y-i münîri meş'ale-i kârban verir

Gül naḫl-i çâr-bâğ-ı mekârim ki bir gülün
Ġâfil sekiz behişte veren râyegan verir

22.hamlesini:cümlesini MO; heybetini M,AE //24. zeban: ziyan TK
27. Tab' : Mevc HE //33. gülün gülbün B,Ü,AE

Baḫşende-i yegâne ki bir mûrun istese
Dest ü diline havṣala-ı baḥr u kân verir

35.Ey ṣaf-der-i cihan ki felek raḫş-ı 'azmine
Mehden rikâb ü berḳ-ı cehandan 'inan verir

Ammâ ne raḫş raḫş-ı tırâzende-ṭarz kim
Na'lin hilâl mîḫın ise aḫteran verir

Kopsa yerinden irmek içün gerd-i râhına
Vehm ü ḫayâle baḥs̱ ile biñ yıl zaman verir

İḳlîm-i Rûma istese bir demde râḳibi
Aḫbâr-ı Çîn ü Tübbet ü Hindûstan verir

Şâhîn-i saḫt-ı pençe-i bâzû-yı ḳahrınıñ
Her rûz ṭa'masın ciğer-i Ḳahraman verir

40.Bir kerre tîğin üzre konan peşşe-i naḥîf
Dehre peyâm-ı saṭvet-i Cengiz Ḫan verir

Bir kez zıh-ı kemânın öpen tîr-i mürde
Tâ ḥaşr vaḥşe râtibe-i ḳût-ı can verir

Vermek kef-i felekde meh-i nev ne iḥtimâl
Destinde ol fürûğı ki tûz-ı keman verir

Devrin bu feyz-i neş'e-i câm-ı neşâṭ ile
Zâl-ı sipihre revnaḳ-ı 'ömr-i cüvan verir

Âḫir bu iḳtidâr ile pâs-ı mehâbetin
Çengâl-ı kürke kisvet-i çûb-ı şeban verir

45.Ḫâḳ-i der-i ref î 'in ile etse iktiḥâl
Çeşmân-ı mûra şa'şa'a-ı ferḳadan verir

34. bahr u kân mecd-i güman B ; bahr u keman AE //39. bâzû-yı :bâzûsı TK
40. nahîf : za'îf Ü //41.mürdede:mürdeniñ B,AE //43. revnak : neş'e AE,Ü1

Gâhî ki cûş-ı ma'ni-i rengîn-i midḥatin
Dest-i ḫayâle zîb-i gül ü gülsitan verir

Fi'l-ḥâl berk u şâḫ salup gülbün-i ḳalem
Bir böyle dil-güşâ ġazel-i gül-feşan verir

Bûs-ı lebiñ piyâleye rûḥ-ı revan verir
Feyż-i tebessümüñ gül-i taṣvîre can verir

Bir tâb verdi kaşlarıña seniñ vesme kim
Ancak o tâbı deşneye seng-i fesan verir

50.'Aḳs etdi sanma sînesi sâḳi nişan içün
Rez duḫterine bir gümüş âyînedan verir

Sen eyledikçe ḳaṣd-ı tegâfül o çeşm-i mest
Her bir nigâh-ı şûḫuna yüz biñ zeban verir

Bâzû-yı dâğdârını seyr et o âfetiñ
Şâḫ-ı semen 'aceb ki gül-i erġuvan verir

Âb-ı ḥayâta nâz ile çîn-i cebin satan
Can naḳdini viṣâlin içün şâdman verir

Ey ṣadr-ı muḥterem ki mezâyâsı vaṣfınıñ
Her beyte zîb-i mesned-i Nûşîrevan verir

55.Saña bu 'izz ü câhı veren mülk-i naẓmda
Devrinde bir benim gibi ṣâḥib-ḳıran verir

Tab'ım o bâğ ط ân-ı giran-dest-i mâyedir
Kim bir gül istesem baña bir gülsitan verir

Her ḥarf-i şûḫu bülbül-i şeydâya naẓmımıñ
Bir gülistan tebessüm-i gül armağan verir

Her kâle-i müzerkeşi nessâc-ı ṭab'ımıñ
Şehbender-i belâğata zîb-i dükan verir

46. hayâle : çınâra B,AE // 47. gül-feşan: dil-sitan B,AE //49. seniñ vesme kim :vesmeler senin HE,YB //52. gül-i : gül ü B,AE // 55. nazmda : nazma da T
58. kâle : lâle

Tertîb-bend-i zîc-i ḫayâlim çeh-i devât
Baña kifâyet-i raṣad-ı İlḫan verir

60.Encüm değil felekde ḳażâ bikr-i fikrime
Her şeb hediyye bir ṭuṭuk-ı zer-nişan verir

Naẓmım görünce rûḥ-ı Ẓahîr ü Şenâyîye
Peyk-i neşâṭ müjde-i râḥat-resan verir

Nef'î dahı 'ademde işitdikçe sözlerim
Şâbâş u âferîni cihan-der-cihan verir

Ammâ hemîşe baḫt-ı dağal-bâz neyleyim
Ṭab'-ı bülendime ḥalecân-ı nihan verir

Ağyâra câm sunsa sipihr-i sitîzekâr
Ben zâra âb-ı tîğ-ı ġam-ı ḫun-çekan verir

65.Yaḫşı sayan yamana bu devr-i zamâneyi
Yaḫşı bilir ki yaḫşıya dâ'im yaman verir

Bi'llah koyma bildiğiñ elden felek heman
Bir gün seniñ de lâyıḳın âh u fiġan verir

Sen şöyle bil ki cûşiş-i deryâ-yı ıżṭırâb
Cân-ı ḥamûle lenger-i kûh-ı giran verir

Geldikçe ceyş-i derd-i şehenşâh-ı himmetim
Ṣabra esâs-ı ḳal'a-ı Mâzenderan verir

Şekvâyı koy Nedîm ki elbet bu rüzgâr
Eşkeste fülk-i kâmına bir bâdban verir

70.Bir dem gelir ki lûṭf-ı revan-baḫş-ı âṣafî
Dilde hezâr mürde-i ümmîde can verir

Va'd-i kerîmiñ eyleyüp incâz 'âkıbet
Me'mûl odur ki maṭlabını râyegan verir

60. bikr-i bikr ü B,AE //66. Bi'llah : Elan MO //68. -B,AE
69. kâmına: câmına MO,M,HE

Sen ġayri destin aç yürü bir âstâna kim
Şâh u gedâya maṭlabı ol âstan verir

Tâ ḥükm-i ism-i pâk-i Mu'izz ü Müzil müdâm
İmân ü küfre ḥâlet-i mâh u ketan verir

Tâ kim hemîşe şu'le-i şemşîr-i âbdâr
H̲âşâk-ı bağye sûziş-i berḳ-ı cehan verir

75.Hem-vâre pâydâr ola ey ṣadr-ı kâmkâr
Z̲âtıñ ki ṣadr-ı ma'delete 'izz ü şan verir

Dûr olmasın elinden o tîğ-i cihan-güşây
Kim ferr ü tâbı 'âleme emn ü aman verir

Olsun ser-i benânına münḳâd o h̲âme kim
Her ḥarfi mülke dâd-ı Unûşîrevan verir

72. -B,AE // 73. ism-i pâk : pâk-i ism HE,B,AE //77. dâd-ı Unûşîrevan: dâniş-i Nûşîrevan HE

5

Ḳasîde Berâ-yı Sulṭân Aḥmed Ḫân*

1. Ḥabbeẕâ ey taḫt u tâcın mâye-i zîb ü feri
'Âlemiñ ârâyişi mülküñ ṭırâz u zîveri

Ḥabbeẕâ ey tâc-baḫşâ-yı Ferîdûn u Ḳubâd
Ḥabbeẕâ ey müttekâ-pîrâ-yı mülk-i Ḳayserî

Ḥabbeẕâ ey şu'le-i şemşîr-i dest-i salṭanat
Ey fürûğ-ı rûy-ı ḫûrşîd-i sipihr-i serveri

Raḫşıñ olmasa felek olmazdı böyle pür-şitâb
Peykin olmasa ḳamer giymezdi bu tâc-ı zeri

5. 'Avfe muḥtâcım bu ta'bîrimde taḳṣîr eyledim
Belki ey yektâ-neverd-i ser-zemîn-i dâveri

Na'l-i zerdir mûze-i peykinde mâhıñ ġurresi
Gûydur çevgân-ı pây-i raḫşına çarḫıñ seri

Secde-ber miḥrâb-ı na'l-i esbine mâh-ı felek
Müfteḫir bûs-ı süm-i raḫşıñla mihr-i ḫâveri

Mükteseb yelmân-ı tîğından dıraḫş-ı âftâb
Münteḫab faṣṣ-ı nigîniñden fürûğ-ı müşteri

Şehriyârâ sensin ol ferman-revâ-yı dehr kim
Âsman dergâhınıñ bir bende-i ferman-beri

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 7b MO 8a B 6b Ü 7a TK 22b M 8a AE 6b
T 7a YB 5b Ü1 6a HEM 84b ve 222b (mükerrer)
*Der-Sitâyiş-i Sultân Ahmed Hân HE / Mahmidet-tırazî Der-Vasf-ı Sultân Ahmed-i Gâzi MO,Ü1/ Sâlis TK,T,YB / -M / Sitâyiş-i Ta'zîm-i Der-Vasf-ı Pâdişâh-ı Sultân Ahmed Hân Ü1/ Kasîde-i Nedîm Çelebi Der-Teşekkür-i Eltâf-ı Hazret-i Sadr-ı 'âli HEM
1. taht u tâcın : tâc u tahtın B,Ü // 4. pür-şitâb : pâydâr MO //6.peykinde : pâyinde HE,B //8-11.-B. AE nüshasında ise bu beyitlerin başında nokta var.

10.Sâye-i bezmiñ celâl ü câhıñ âsâyişgehi
Râ'yet-i 'azmiñ hümâ-yı devletiñ bâl ü peri

Böyle taḥrîr etdi levḥ-i mihre vaṣf-ı pâkini
Kâtib-i çarḫıñ ser-i kilk-i ma'ânî-perveri

Ḥırz-ı cân-ı salṭanat nîrû-yı bâzû-yı zafer
Rükn-i ṣavlet 'unṣur-ı ḥaşmet esâs-ı ṣaf-deri

Ḫânuman-zîb-i celâl ârâyiş-i mecd ü şeref
Seyf-i ṣârım bîşe-zâr-ı satvetin şîr-i neri

Ṣûret-i 'aḳl-ı müşaḫḫaṣ peyker-i ẓihn-i selîm
'Aḳl-ı kül burc-ı kemâliñ âftâb-ı enveri

15.Ya'ni Sulṭân Aḥmed-i Ġâzi ki dûş-ı kadrine
Aṭlas-ı gerdun müzerkeş tügmeli bir 'anteri

Şehriyârâ âsman-ḳadrâ ḫidîvâ dâverâ
Ey eden kem-ḳadr hâk-i pâyi müşk-i ezferi

Cüst ü cûy-ı ma'nî-i vaṣfıñla 'aḳl ü fikr ü fehm
Geşt ederken zîr ü bâlâ-yı sipihri serseri

Rast geldi peyk-i endîşem bu ġarrâ maṭla'a
Çarḫ-ı çârümden öte 'arş-ı mu'allâdan beri

Dest-i kahrıñdan ruḫ-ı çarḫ-i kühen nîlüferî
Bâğ-ı lûṭfuñdan behişt-i heşt bir verd-i ṭarî

20.Âb eder te's̱îr-i ḳahrıñ kûhsâr-ı âheni
Ebr eder lûṭfuñ duḫân-ı kûre-i âhengeri

Şöyledir merdânegi ẕâtında kim ḫ̇âb içre ger
Bir gece görse ḫayâlin Zâl-i çarḫıñ gözleri

17. fehm : vehm MO,Ü,TK,M,AE,Ü1,HEM // 19. - B // 21. Şöyledir merdâ-negi : Bir mehâbet var seniñ HE,B; Şöyledir ser-i zâtıñla MO

Erte meydân-ı recûliyetde bayraḳ-bend olur
Nîze-i Behrâma nâhid-i sipihriñ mi'ceri

Ḳabża-i tesḫîrine mevhûb ḳavs-ı Rüstemî
Bâzû-yı iḳbâline mevrûs̱ zûr-ı Ḥayderî

Mükteseb 'âdet değil ḫûy-ı cibillîdir saña
Kâm-baḫşî mekrümet-kârî merâḥim-güsterî

25.Sensin ol sulṭân-ı 'âlişan k'olur bezmiñde cem'
Zühreniñ çengi mehiñ ibrıḳi mihriñ micmeri

Sensin ol dâver k'olur rezmiñde dâ'im kârger
Ḳahramânın tîğı Sâmıñ gürzi Zâlıñ ḫançeri

Olmasa eyyâm nâm-ı 'âlem-ârâna karîn
Zaḫm ururdu sîne-i eyyâma mîm-i ḫançerî

Salṭanat baş urmayaydı dergeh-i iḳbâline
Tîğveş âzâr ederdi re'si lafẓ-ı efseri

Cebhe-i pâkiñdeki berḳ-ı necâbetden eğer
Meş'al-efrûz-ı cemâl olsaydı mihr-i ḫâveri

30.Eyleyüp dünyâyı cûş-ı lücce-i envâra ġark
'Arż olurdu mevce-i deryâ-yı nûruñ 'anberi

Verse bir ṣaḥrâya fer meşşâṭa-ı 'adliñ olur
Çengel-i şeh-bâz mîl-i sürme-i kebk-i deri

Etse bir kûha güzer bâd-ı semûm-ı saṭvetiñ
Ma'den-i gûgird eder te's̱iri kân-ı gevherî

Re'fetiñden perveriş-yâb olsa bir gülşen biter
Lâleveş ḫâkinde feyż-i reng-i tâb-ı dil-berî

22. bayrak: burka' HE // 24. -B //25. âlişân: 'âlem HE; bî-hemtâ Ü,TK; Cem-meşreb HEM //26. -MO //30. envâra: ummâna MO,M,AE /nûrun: tûrun MO //33.lâle: la'l MO gülşen : gevher MO

Etse zîr-i sâye-i kûh-ı vakârın mültecâ
Bend eder bâl-ı piristû-beççe râh-ı sarsari

35.Gülşeniñden geçse bir takrîb ile tâ haşr olur
Çârşû-yı gül-fürûşânıñ mekes şehbenderi

Olsa eltâfiñla ger nefs-i nebâtî şehd-kâm
İktisâb eylerdi hanzal lezzet-i gül-şekkeri

Olsa bir şâ'ir eğer makrûn-ı lûtf u re'fetiñ
Böyle eyler kilki îcâd-ı perend-i şeşterî

Pâdişâhım iki şâ'irdir veren nazma revâc
Merzbûm-ı Hindde 'Örfî 'Acemde Enverî

'Âlemi leb-rîz-i âvâz eylemişler vasf edüp
Birisi Şâh Ekberi birisi Sultan Senceri

40.Ben kuluñ da işte mülk-i Rûmda vasfeyleyüp
Bir seniñ gibi şehenşâh-ı Ferîdûn-efseri

Yâ nice vasfetmeyem kim dergeh-i cûduñda ben
Olmuşumdur böyle bir lûtf-ı 'amîmiñ mazharı

Ya'ni kıldıñ medreseyle 'abd-ı nâ-kâmıñ çerâğ
Oldu câ nâm-ı Nedîme bendegânıñ defteri

Hûsrevâne lûtf edüp şâhâne in'âm eylediñ
Dest-i lûtfuñ sildi ağlarken bu çeşmân-ı teri

Fahr iken ecdâdıma ol âstânıñ hidmeti
Hażret-i Sultân Ebü'l-fethiñ zamânıñdan beri

45.Pâdişâhân-ı selefden bunca ihsanlar görüp
Her biri olmuşken ol bâb-ı refî'in çâkeri

34. râh: bâd Ü // 37. şeşterî: şeşperi HE,B,AE,Ü1
39. eylemişler vasf edüp: eylemiş vasf eyleyüp HE
42. nâ-kâmın: nâ-kâmı HE,TK,AE ; nâ-çizin: M,YB /Oldı câ....:
Kim Nedîmiñ oldu hussâd-ı cihan reşk-âveri HE,B,AE
45. ihsanlar: in'amlar MO

Ben ḳuluñ bî-kes muḥaḳḳar şöyle kalmışken yetîm
Miḥnet ü endûh ile ağlar gezerdim serseri

Ne rikâb-ı devlete 'arż-ı merâma bir mesâğ
Ne bu bâr-ı mihnete ṣabr etmeğe tâb-âverî

Ḥaḳ mü'eyyed eylesin dâmâd-ı âlî-şânını
Âsman durdukça olsun zîb-i ṣadr-ı dâverî

Kim bu bî-kes bendeñi hünkârıma ta'rîf edüp
Eyledi bu derd-mendi mihnet ü ġamdan beri

50.Ḥaḳ budur kim pâdişâhım böyle bir dânâ vezîr
Etmedi bu ana dek zîbende hiç bir kişveri

Ḥaḳ Te'âlâ devlet ü iḳbâliñ efzûn eylesin
Tâbi'-i fermânıñ olsun devr-i çarḫ-ı çenberi

Mülkden dûr olmasın ẓıll-ı hümâ-yı re'fetiñ
Dâ'imâ kılsın ḥimâyet şefḳatıñ bî-kesleri

'Arş ile hem-dûş ola ṭâḳ-ı ruvâḳ-ı ḥaşmetiñ
Tâ ki ber-câdır bu ʿâlî-ḳubbe-i nîlüferî

Saña temlîk eylesin Ḥaḳ bir yere cem' eyleyüp
Mülk-i dehri 'ömr-i Ḥıżrı devlet-i İskenderi

6
Der-Sitâyiş-i İbrahim Pâşâ*

1. Bi-ḥamdi'llah yine feyż-i ṣafâ şâmil cihân üzre
Cihan âṣâr-ı hükm-i ṣulḥ ile emn ü amân üzre

Zamân-ı rezm geçdi şimdi vaḳt-i bezmdir söyleñ
Çemen naḳş eylesin naḳḳaşlar püşt-i kemân üzre

Dem-i nev-bâve-çînî-i ṭarabdır geçdi vaḳt-i rezm
Murabba' şaḳḳ urulsun ba'd-ezin nevk-i sinân üzre

Bu ol demdir ki bâlîn-i siperden penbeyi ṣâḳî
Çıkarup vaz' ede ser-şîşe-i ṣahbâ-keşân üzre

5. Bu ol demdir ki esbân-ı neberdin perçemin muṭrıb
Koparup bend ede destindeki çûb-ı kemân üzre

Olup necm-i emânî munṣarıf naḥs-ı muḳâbilden
Yine pertev-feşân oldu zemîn ü âsmân üzre

Bi-ḥamdi'llah yine nûr-ı ṣafâdan mużmaḥil oldu
Ẓalâm-efşân olan ebr-i kesâfet ins ü cân üzre

Edüp bayraḳ ferâz-ı nîzede pîçîde şehbâlin
Güşâd etdi perin ḳumrî ser-i serv-i çemân üzre

10. Seher gördüm hezâr-ı zârı lebrîz-i neşâṭ olmuş
Gülün yâd eyleyüp feryâd ederdi âşiyan üzre

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 9a MO 9b B 7b Ü 8b TK 24b M 9b
AE 8a T 8b YB 6b Ü1 7b HEM 71b
*Sitâyiş-i Sadr-ı a'zam Dâmâd İbrahim Pâşâ HE /Kasîde Der-Sitâyiş-i Vezîr-i a'zam İbrahim Pâşâ Ü /+Dâmâd TK/ -M / Der-Sitâyiş-i vezîr-i a'zam Dâmâd-ı Muhterem İbrahim Pâşâ T/ Kasîde +T: YB/ Der-Vasf-ı Sadr-ı a'zam İbrahim Pâşâ Ü1 / Kasîde-yi Bî-Nazîr-i Nedîm-i Pâkize-edâ Der-Sitâyiş-i Hazret-i Vezîr-i a'zam-ı Hâtem-Şiyem HEM
4. Çıkarup vaz' ede : Alup vaz' eyleye HEM // 9. bayrak: fark HE
10. hezâr-ı zârı lebrîz-i neşât : hezâr ol dahı lebrîz-i şevk HE,B,AE

Bu şevḳa ben de bir tâze ġazel ṭarḥ edeyim bârî
Bu gün seyr etdiğim ol nâz-perver nev-cüvân üzre

Gören pîç ü ḫam-ı gîsû-yı zerdin ebrüvân üzre
Sanır zer-ḥal ile zencîredir püşt-i kemân üzre

O la'l-i leb o ġabġab sende kim vardır 'âdil olmaz
Felek Rûmuñ kirâsın koysa sîb-i Iṣfahân üzre

Ḫudâ güyâ ki cism-i nâzüküñ etmiş seniñ îcâd
Katup bûy-ı gülü reng-i şarâb-ı erġuvân üzre

15.Bakup bir bâğa bir de ol ruh-ı zîbâya reşkinden
Gülün her berki bir ḫâr oldu çeşm-i bâğbân üzre

Neden tâ böyle dil-keşdir o gîsû bilmezem yoḫsa
Mekes-ranlık mı eyler bezm-i ṣadr-ı kâm-rân üzre

Cihan-ṣadr-ı mu'allâ-ḳadr kim bezm-i celâlinde
Döner gûy-ı felek fevvâreveş şâd-ı revân üzre

Ṭırâz-ı mesned-i 'izz ü şeref kim bezm-i ḫâsında
Gezer ḫayl-i melek zenbûrveş üşküfedân üzre

Nigâhbân-ı cihan kim istese mi'mâr-ı tedbîri
Yapar bârûta maḥzen şu'leden âb-ı revân üzre

20.Vezîr-i muḥterem Dâmâd İbrahîm Pâşâ kim
Felek derbânına yer verdi farḳ-ı farḳadan üzre

Görelden ferr-i mancuḳ-ı otağıñ bî-ḳarâr oldu
Dıraḫş-ı nûr ḫûrşîd üzre ḫûrşîd âsmân üzre

11. edeyim: edelim MO; eyleyim AE/ Bu gün seyr etdiğim: Bu seyri etdiğim MO,M,AE //12. Gören: Görüp Ü,TK //15. ruh: gül YB / hâl: hâr Ü,TK,M //17. fevvâreveş: fevvâre HE,MO,B,Ü1,HEM //19. mi'mâr : müzdver HEM /şu'leden: şu'leyi Ü,AE

Süvâr olsa eger âlâya ta'n eyler süreyyâya
Gümüşden pelleler şeb-perr-i fark-ı çavuşân üzre

Otursa kürsî-i divâna yer vermez Nerîmâna
Nigeh-dârân-ı dîvan-hâne seng-i nerdübân üzre

Ne mümkin pâyine sâyîde etmek cebhesin Rüstem
Bir iki mâh-ı nev nakş etmedikçe âstân üzre

25.Ne kâdir bakmağa fermân-ı 'âlî-şânına Bircis
Öpüp bir iki def'a koymadıkça çeşm-i cân üzre

Zuhûr-ı mihrininñ bir zerresin gösterdi âfâka
Hücûm etdikde feyż-i pertev-i hûrşîd kân üzre

Hurûş-ı kîninin̄ bir zerresin bildirdi dünyâya
Hücûm etdikde pûr-ı Zâl-i zer Mâzenderân üzre

Diliñde feyż-i cûd ol deñlüdür kim olsa müstevlî
Eger bi'l-farż mühr-i keffi bir cüz'-i kırân üzre

Olunca ol kırânıñ devri âhir her gece tâ subh
Yağar şeb-nem yerine necm-i rahşan gülsitân üzre

30.Kemâl-i sür'at-ı zihn öyledir kim kilki kasd etse
Edince żam felek bir ân-ı mevhûmı zamân üzre

Mi'âta darb edüp edvâr-ı çarhı hâşıl-ı darbın
Bilâ-kesrin kılar kısmet ru'ûs-ı ahterân üzre

Hudâvendâ hidîvâ âşafâ lûtf-ı 'amîminden
Zemîn 'ahdında fahr eyler behişt-i câvidân üzre

Olur feyż-i cedîd-i rûha kâbil zeybak-ı maktûl
Nigâh-ı iltifâtıñ düşse bir âyînedân üzre

24. Rüstem: Behrâm HEM //26. Hücûm etdikçe: Seher düşdükde HEM //27. zerresin: katresin M,T,YB ; şemmesin AE,HEM / dünyâya: âfâka Ü //31. kılar: eder HEM //32. + TK,AE,HEM

Eğer bang-ı nefîr-ı saṭvetiñ iñletse kûhsârı
Ve ger dâmân-ı lûṭfuñ sâye salsa gülsitân üzre

35.Künâmından eder rüm-ḫorde şîr-i şerzeyi rûbâh
Per-i şâhini eyler çetr bülbül âşiyân üzre

Ḫidîvâ sen ki etdiñ böyle ḫıdmet devlet ü dîne
Du'â-yı devletiñ farż oldu el-ḥaḳ ins ü cân üzre

Ki edüp ḥummâ-yı ḥarb u fitne ḳable'n-nażc buḥrânın
Ḳarîb olmuşdu kim ḳasd eyleye cân-ı cihân üzre

Kılup aḫlâṭı faṣd-ı bî-maḥal taḥrîk olmuşdu
Ḫalel ṭârî mizâc-ı devlet-i İslâmiyân üzre

Bi-ḥamdi'llah hele sebbâbe-i Boḳrat-tedbîriñ
'Aceb vaḳtinde dûş oldu o nabż-ı nâ-tüvân üzre

40.'Aceb ḳânûn-ı maḳbûl üzre tertîb-i 'ilâc etdiñ
'Aceb merhem koduñ dillerdeki zaḫm-ı nihân üzre

Yine kıldı Ḫudâ ẓıll-ı ẓalîl-i re'fetiñ memdûd
Ser-i iḳbâl-i yâr-ı ḫusrev-i Cemşîd-şân üzre

Ki bir sen gibi destûr-ı güzîne eyleyüp tevfîḳ
'İnâyet eyledi Ḥaḳ ol şeh-i vâlâ-mekân üzre

Ṭırâz-ı efser-i şâhiyle şermende eder mâhı
Nişân-ı ḫâk-i dergâhıñ cebîn-i ḫusrevân üzre

Cenâb-ı Ḥaḳ hemîşe ḥıfẓ ede ẕât-ı hümâyûnuñ
Cihan durdukça dursun mesned-i 'Osmâniyân üzre

45.Ḫidivâ bir sözüm var anı dahı söyleyim bârî
Çü Hârût eylemişken ser-nigun kilki benân üzre

Ki oldu bir vesîḳu'ṭ-ṭarh gûyâ bu ḳasîdem kim
Eder ısbât-ı fażlım Enverî-i nüktedân üzre

34. Ve ger: Eger MO,AE // 35. -B,AE / 37.K'edüp: Edüp HEM / -B,AE / kasd eyleye cân u : tuğyân ede cism-i HEM //38-39.-B,AE
46. gûyâ : burhan Ü,HEM ; -ı nazm AE; nazmım TK,T

Ya sen de ey ḫidîv-i muḥterem etmez misin isbât
Kemâl-i fażlını Şeh Sencer-i ḫuld-âşiyân üzre

O etmiş Enverîye sâyesin memdûd düşmez mi
Seniñ de sâye-i lûṭfuñ Nedîm-i nükte-dân üzre

Zamân-ı devletinde ben hele bilmem sen inṣâf et
Sipihr olmak sezâ mı ehl-i ṭab'a imtinân üzre

50.Sözüm gevher dizerken sîne-i ḥavrâya lâyık mı
Ekem elmâs ben sînemde zaḫm-ı ḫun-çekân üzre

Seniñ gibi ḫarîdâr-ı metâ'-ı ma'rifet varken
Kala kâlâ-yı naẓmım dûş-ı dellâl-ı zebân üzre

Kalam bir böyle vaḳt-i sûdda ümmîd-i ḫâricle
Zer-i ḫâric gibi dâ'im taṣavvurdan ziyân üzre

Nesîm-i re'fetiñ olsun meded-res kalmasın lûṭf et
Gül-i kâmım perîşan pençe-i bâd-ı ḫazân üzre

Yeter ey ḫâme verdiñ tâb u fer naẓmıñla âfâḳa
Du'â gevherlerin diz ġayri var silk-i beyân üzre

55.Hemîşe tâ ki seyf ü ḫâmeniñ ibrâm u nakzından
Ola aḥvâl-i 'âlem muntazam emn ü amân üzre

Bakup destindeki şemşîre bîm-i cân ile Behrâm
Dolaşsın ayağı dâmana râh-ı kehkeşân üzre

Görüp iki benânıñ arasında ḫâmeñi olsun
'Uṭârid şerm ile dem-beste burc-ı tev'emân üzre

48. nükte-dân: nâtüvân HEM // 52. hâricle : hâcetle B,AE
54. beyân: benân Ü,AE // 57.hâmeñi: hâme gibi MO; câme ger B,AE ; kilkiñi HEM.

7

Ḥammâmiyye Der-Sitâyiş-i Vezîr-i a'ẓam Dâmâd İbrahim Pâşâ*

1. Sepîde-dem ki olup dîde h̲ãbdan bîdâr
Ḫurûşa başladı nâ-gâh serde dürd-i ḫumâr

Hezâr ża'f ile ḥammâma doğru 'azm etdim
Kemer güsiste perâkende gûşe-i destâr

Varup o ḥâl ile ḥammâma üft ü hîz ederek
Edince gûşe-i ḫalvetde câygâh-ı karâr

Ne gördüm âh aman el-aman bir âfet-i cân
Gelüp yanımda güneş gibi oldu şu'le-nis̲âr

5. Saçı fütâdesiniñ h̲ãbı gibi pejmürde
Nigâhı 'âşıkınıñ ḫâṭırı gibi efgâr

Vücûdu ham gümüşden beyâz gülden nerm
Boyu henüz yetişmiş nihâlden hem-vâr

Ḳamer ḫamîresi yâhud güneş mürebbâsı
Bilûr şâḫı yâḫud naḫl-i lü'lü-i şehvâr

O ḳadd ü had o tenâsüb o ġabġab ol pistân
O yâl ü bâl o temâyül o şîve-i reftâr

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 10b MO 14b B 11b TK 29b M 13b
AE 11b T 13a YB 9b Ü1 9a HEM 103b
*Hammâmiyye Der-Vasf-ı Sadr-ı a'zam İbrahim Pâşâ HE / Hammam-nâme Der-Zımn-ı Medh-i İbrahim Pâşâ B,AE / Teşbîb Be-Medh-i Sadr-ı a'zam İbrahim Pâşâ Ü1 / Kasîde-yi Nedîm Çelebi Der-Sitâyiş-i Sadr-ı 'âlî Hazret-i İbrahim Pâşâ HEM
1.Sepîde-dem ki : Bu şeb düşümde HEM //2. perâkende :perîşân HE
4. yanımda: öñümde Ü,TK,AE,T,YB,HEM /şu'le :lem'a HE,B, AE,Ü1
5. efgâr: bîmâr HE,MO,B,AE,HEM // 6. nerm: ter HE // 8. temâyül: şemâyil MO / o şîve-i : ol şîve ol...HE /reftâr: güftâr Ü, TK, Ü,Ü1

Tamâm reng ü bahâ mû-be-mû kirişme vü nâz
Tamâm ḥüsn ü ser-â-pây şu'le-i dîdâr

10. Velîk ḥissolunur ki o nâz-perverdiñ
Derûnu içre bir endîşe vü bir âteş var

Ben ise derd ile kıldım figan ki âh 'aceb
Nedir eden dilin ol nâz-perveriñ bîzâr

Dedi o dem dil-i dîvâne her çi bâd-âbâd
Bu ḥâletin ederim andan aṣlın istifsâr

Cevâb-ı lûṭf verirse eger zihî devlet
Zihî sa'âdet eger kim ederse de âzâr

Heman ḫitâb edüp ey âftâb-ı nâz dedim
Ki ey fedâ o siyeh zülfe nâfe-i Tâtâr

15. Gümüşden âyîneler gibi ṣaf iken sîneñ
Sezâ mıdır ki ola böyle pây-mâl-ı gubâr

Cihânı etmiş iken ḥayretin zebun ya seni
Kim etdi böyle ser-endâz-ı ḥayret ü efkâr

Nedir 'aceb sebeb-i ḥayretiñ nedir derdiñ
Kemâl-i lûṭfuñ ile kıl kemînene ihbâr

İşitdi çünki sözüm ol gül-i ḥadîka-i nâz
Derûn-ı sîneden âh eyleyüp çü bülbül-i zâr

Dedi ki âh su'âl etme derd-i pinhânım
Dil-i figârıma zaḫm urma sen de diger bâr

20. Dilimle uğradığım ḳayde ben bu 'âlemde
Ne bülbül uğradı ne ṭûṭi-i şeker-güftâr

10. vü bir âteş : bir melâlet B,AE //11.kıldım figan: ol dem hemân HE,Ü,TK,Ü1,HEM / bîzâr: âzâr MO,Ü,TK,M,YB,HEM //14. -B / ey âftâb-ı nâz : ol âftâb-ı nâza MO,AE,HEM //17. lûtfuñ ile kıl: lûtf ile eyle kıl HE,B,AE // 19. derd: râz Ü,TK,T

Ḳarârın aldı dilin bir ġarîb dağdağa kim
'İlâcı güç ġamı müşkil teġâfüli düşvâr

Bu şeb bir âfetiñ ibrâmı ile meclisde
Çekilmiş idi bir iki piyâle-i ser-şâr

Tamâm neş'eler etdikde mihr gibi ṭulû'
Miyân-ı meclise naḳl oldu ṣohbet-i eş'âr

Nedîm nâmına bir şa'ir-i cihan var imiş
Kemend-i zülfüme düşsün ilahi ol 'ayyâr

25.Bir iki beytin anuñ keyfe ma't-tafaḳ nâ-gâh
Bir ehl-i dil okuyup etdi bir dahı tekrâr

Şu rütbe etdi es̱er baña ol edâ-yı selîs
Ki ṭab'-ı şûḫum olup çâk-sâz-ı ceyb-i karâr

Yemin edüp kılıcım ḳabżasına nezr etdim
Bulup Nedîmi iki bûse eyleyim îs̱âr

Bu kerre şimdi belâ bunda ḫânesin bilmem
Ki 'azm edüp olam îfâ-yı nezre ḫâhişkâr

Tutalım arayarak bulmuşum anı ammâ
Kabûl kılmayup eylerse nezrim istiḥḳâr

30.Ḥicâb mâni' olursa ya nâz ederse yahud
Ederse zühd satup ṣûret-i riyâ ıẓhâr

Nice çıkam 'acabâ 'uhdesinden ol nezrin
Kalır mı âh benim gerdenimde yoḫsa bu bâr

Kaçan ki bu sözü gûş etdi dil kalup bî-hûş
Kemâl-i ḥayret ile hem-çü ṣûret-i dîvâr

23. tulû': zuhûr MO,Ü,M,T,YB /Miyân: Kenâr M // 25.beytin: beyti B,AE //26. Şu : O HE / çâk-sâz: hâksâr MO,B,TK,AE,T //28.nezre: nezri TK,T, M,T,YB //30. yahud: eger M //31. yohsa: böyle B,AE// 32. bî-hûş: medhûş MO

Dedim ki ey gül-i nev-ḫîz-i nâz ü 'işve saña
Fedâ Nedîm gibi bendeler hezâr hezâr

Ne gûne siḥr idi âyâ o beyt-i pür-te'sîr
Ki bir seniñ gibi ser-keş perîyi etdi şikâr

35.Dedi ki bir iki beytü'l-ḳaṣîde kim olmuş
Anuñla ḥażret-i ṣadr-ı güzîne midḥatkâr

Cenâb-ı ḥażret-i destûr-ı âsman-mesned
Ki mihr-i zâtına bir gerd bâliş-i zer-târ

Semiyy-i cedd-i resûl-ı Ḫudâ ki lûṭfundan
Cihanda âteş-i endûh u ġam olur gülzâr

Yegâne sıḥr-ı güzîn-i ḫalîfetü'l-islâm
Vezîr-i a'ẓam u ekrem müşîr-i pâk-tebâr

'Alîl-i miḥnete cûd u seḫâsı ḥabb-ı zeheb
Marîż-i ye'se 'aṭâyâsı şerbet-i dinâr

40.Dokunsa çeşmi eger jeng-beste mir'âta
Yeşil çemen gibi neşv ü nemâ bulur jengâr

Ḫarîṭa resmi gibi ḫuşk u teng-ṣûretdir
Kef-i kerîmine nisbetle ḳulzüm-i zeḫḫâr

Serâb lem'ası veş nef'den mu'arrâdır
Nihâd-i pâkine nisbetle feyż-i ebr-i bahâr

Edeydi âteş-i ḳahrı bıḥârı isti'lâ
Fetîl ü revġan olurdu cezîrelerle bıḥâr

Ḥarem-serâyına Kâfûr-ı zer-kemer ḫâdim
Deriñde Cengiz ü Kaplan nâme-ber tâtâr

34. âyâ :ammâ MO,Ü,M,T / etdi: kıldı B,Ü,AE,T//38. sıhr: sadr HE,Ü,B,AE,Ü1 //41. Sûretdir: sûretde B,M,T,YB //43.bıhâra: bıhârı AE //44. nâme: Girây B,AE ; nâmına MO,Ü,TK,M,YB

45.Zihî o ḳuvvet-i bâzû ki Hind-i ġarbîden
Zemîne etse eger nîzesin ḫalîde çü mâr

Çıkup o demde ser-i nîze Hind-i şarḳîden
Ederdi sadme-i yelmânı pây-ı râyı figâr

Cihan-penâh ḫidîvâ keremverâ ṣadrâ
Eyâ vezîr-i felek-bârgâh-ı mihr âs̱âr

Sen ol ḫidîv-i cihansın kim 'ahd-i lûṭfuñda
Nigehbanlık eder âşiyân-ı bülbüle mâr

Sen ol yegâne-i devr-i zamânesin ki seniñ
Naẓîriñ olmadı meşhûd-ı dîde-i devvâr

50.Cihânı lûṭf u mürüvvetle kâm-rân etdiñ
Cihânda kim alasın ber-sebîl-i istimrâr

Bu ḥüsn-i ḫulḳı ki etmiş Hudâ saña iḥsân
Bu baḫt u ṭâli'i k'etmiş felek saña îs̱âr

Mübeşşer ol ki seniñ 'izz ü devlet ü câhın
Olur ziyâde bülend ü medîd leyl ü nehâr

Budur delîl bu da'vâya kim seniñ ancak
Budur murâd-ı şerîfiñ ki cümle ehl-i diyâr

Olup zamân-ı şerîfiñde emn ü râḥatda
Cihanda olmaya bir ferde ẓulm ile âzâr

55.Fe-lâ-cerem bu cihan içre çün mücerrebdir
Ki böyle şefḳat ü raḥmi olan sudûr-ı kibâr

Olup o mesned-i vâlâda çok zaman mümted
Eder maḳâm-ı refî'inde devlet ile ḳarâr

46. sadme-i yelmânı : yelmânı sadme ile TK,T / râyı : re'y MO,B,AE / figâr : şikâr M,HEM ; efgâr AE //48.+T,HEM
49. devvâr : edvâr B,AE,HEM //55.çün: çok AE /şefkat ü rahmi: şefkati gâlib TK,AE,HEM // 56.mümted: memnûn AE

Bu baḫs-i pâki debistân-ı fażl u dânişde
Bu sûret ile ki taḳrîr eder 'uli'l-ebṣâr

K'olur zamân-ı ḳalîl içre mużmaḥil elbet
Delâlet etdiği çün şerre necm-i gîsû-dâr

Delîli olduğı 'çün ḫayr-ı 'âleme sâ'î
Cihanda dâ'im olur âftâb-ı feyż-âs̱âr

60.'Ale'l-ḫuṣûṣ ki bu bende-i kerem-dîdeñ
Bu çâkeriñ bu kemîneñ bu 'abd-ı zâr u nizâr

O deñlü lûtf u kerem gördü ḥażretiñden kim
O lûtfu görmedi ebr-i bahârdan gülzâr

Nedîm kendi ḳuluñ kendi müstmendiñdir
Unutma zerreñi ey âftâb-ı feyż-âs̱âr

Ḥimâyet et ki seniñ bir yanar çerâğıñdır
Ta'arruz eylemesin rüzgâr-ı bed-kirdâr

Ol âftâb-ı mekârimsin âṣafâ sen kim
Umûm-ı feyżiñ ile sîrdir kibâr u sıġâr

65.Cihanda sen gibi müşfiḳ efendisi var iken
Yazık değil mi kala böyle bî-kes ü bî-kâr

Muḳayyed olmaya bir kâr ile bu 'âlemde
Ede derûnunu sevdâ-yı ḫâm ile âzâr

Bu sözde lîk efendim ḳalem yalan söyler
Ben eyliyeyim anuñ bâri kiẕbini iẓhâr

Deriñ güşâde iken cümle ehl-i 'irfâna
Kalır mı bî-kes o pâkize-ṭab'-ı siḥr-âs̱âr

57. bahs: baht MO,TK / ki: de HEM // 59. Delili: Delil HE,B,TK,T / Velîk HEM // 65. -B,AE // 66. kâr: kayd B,AE // 67. anuñ: saña HE, B, AE / kizbini: essahını HE,B,AE

Egerçi ḫidmeti yok lîk aña yeter bu şeref
Ki ede ḫidmet-i rıkkıyetinde 'ömrü güzâr

70.Heman efendisini eylesin Ḫudâ dâ'im
Kerem eder komaz elbette bendesin bî-kâr

Hemîşe tâ ki ola kârgâh-ı 'âlemde
Bu heft âmire münḳâd bu ṭabâyi'-i çâr

Muṭî'-i emriñ olup çâr gûşe heft iḳlîm
Ola müsaḫḫar-ı kilkiñ bu ḳubbe-i devvâr

' İnâyet-i ezeli feyż-baḫş u feyż-resân
Sipihr bende-i ferman sitâre ḫidmetkâr

69. rıkkıyyetinde 'ömrü : bâbında 'ömrü tâ ki B,AE
71. ki ola : k'ola bu HE,HEM / kârgâh: bârgâh TK,T/ çâr
nüh ü çâr HE,AE,YB //72. kilkiñ: hükmün HEM

8

Taż̇mîn-i Beyt-i Enverî Der-Żımn-ı Vezîr-şoden-i İbrahim Pâşâ*

1. 'Ale'ṣ-ṣabâh ki bânû-yı mihr-i ferruḫ-fâl
Kenâr-ı ṭârem-i mînâdan etdi 'arż-ı cemâl

Çeküp vesâdemi kıldım külâh-gûşemi ḫam
Ġarîm-i ġamdan edüp nîm laḥẓa istimhâl

Bir iki cüz'-i perâkende var idi der-pîş
Alup birin ele verdim kümeyt-i ṭab'a mecâl

Bir iki mebḥaṡe ta'lîḳ edince enẓârım
Uzandı ẕeyl-i mebâḥiṡ çoğaldı ḳîl ü ḳâl

5. Biraz zamân dahı idmân-ı ḫaṭda meyl etdi
Ḫayâl-i ḫaṭṭ-ı cüvân ile ḫâṭır-ı meyyâl

Bir iki safḥayı hem-reng-i rûy-ı baḫt edicek
Elimdeki ḳalem-i Vâsıṭîye geldi kelâl

Dedim biraz dahı âsâyiş eyleyim çünkim
Tamâm mertebe künd oldu 'aḳl u vehm ü ḫayâl

Bu ârzû olıcak naḳş levḥ-i ḫâṭırda
Heman o lâḥẓada furṣat bulup bilâ-imhâl

Kümeyt sürdü hücûm etdi kişver-i ṭab'a
O ġam dedikleri dîrîne düşmen-i muḥtâl

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 12b MO 13a B 10b Ü 11b TK 28a
M 12b AE 10b T 11b YB 8b Ü1 11a
*Kasîde Der-Tehniyet-i Sadâret-i 'Uzmâ Müzemmenen Beyt-i Enverî MO,M,YB / Berâ-yı Tehniye-yi Sadâret-i 'Uzmâ Bâ-Tazmîn-i Beyt-i Enverî B,AE / Tegazzül Der-Beyân-ı Mâcerâ-yı Vakt-i hîş Ü + Merhûm Rahmetullahi 'Aleyh TK,T
4. zeyl-i :cümle TK,T // 7. 'akl :şugl B,AE

10.Ḫurûşa başladı nâ-gâh künc-i ḫâṭırdan
Hezâr vesvese ṣad gûne ârzû-yı muḥâl

Gehî talâṭum-ı efkâr-ı derd-i żîḳ-ı ma'âş
Gehî tezâḥum-ı ekdâr-ı ġayret-i emṣâl

Münâvebeyle edüp cümle merzibûm-ı dile
Tamâm eylediler 'aḳl u fikrim istîṣâl

Ben ise derd ile kaldım arada zâr u zebûn
Ne ṣabr u ṭâḳata ḳudret ne ḫod girîze mecâl

Bu ḥalde anı gördüm şikâf-ı revzenden
Şitâb ile yetişüp geldi peyk-i bâd-ı şimâl

15.Ġam ile cünbişe ḫod tâb yoğ idi bende
Hele ḥamiyyet edüp bu dil-i perişan-ḥâl

Gel ey nesîm-i sabâ ḫaṭṭ-ı yârdan ne haber
Terânesiyle ḳudûmunu kıldı istiḳbâl

Esenleşüp dil ile güft ü gûya başladılar
Kulak tutunca işitdim k'eder fakîri su'âl

Alup o dem ḫaberim geldi yanıma gülerek
Görünce çehre-i zerdim dedi ne ḥâl bu ḥâl

Dedim ki n'olsa gerek ḫod degil mi ma'lûmuñ
Sipihr-i ẓâlim ile mâ-cerâ-yı ehl-i kemâl

20.Hele bu gûne sitem çarḫıñ eski 'âdetidir
Velî düşer mi saña ey enîs-i ḫûb-ḥıṣâl

Ki tâ bu mertebe bî-mihr ü bî-vefâlık edüp
Ziyâretim edesin tâ bu vaḳte dek ihmâl

10.muhâl:cemâl HE //12. eylediler: etdiler HE //13.kudret: fursat Ü1 //16. hatt: zülf TK,T //21. Ki tâ : Saña MO,M,YB / -vefâlık edüp : -vefâ olmak HE

Sühan bu ġâyete erdikde bir tebessüm edüp
Dedi ki ey sühanından nümûne siḥr-i ḥelâl

Biraz 'inânını çek böyle germ-tâz olma
Semend-i cevre meded kılma bendeni pâ-mâl

Ki saña bir haberim var ki gûşederseñ eger
Ola o mertebe gûşuñ güherle mâlâmâl

25.Ki tâ-be-ḥaşr ḥulî-bestegân-ı ḫuld-ı berin
Ede ḳılâdelerin ḥażretinden istikmâl

Kucâst kûy-ı Nedîmâ terânesiyle bu dem
Gelir cihâna gül-efşân olup o tâze nihâl

Henüz bu sühanıñ olmamışdı lafẓı tamâm
Henüz cevher-i ma'nâsı bulmamışdı kemâl

Erişdi gûş-ı dil ü câna dûrdan nâ-gâh
Terâne-i ceres-i kârbân-ı ġanc u delâl

Pür etdi kûçeyi ṣıyt-ı feşâfeş-i dâmân
Erişdi zîrve-i nâhîde çın çın-ı ḫalḫâl

30.'Aceb nedir deyicek kıldı peyk-i sâmi'ayı
Sadâ-yı zemzeme-i ḥalḳa-ı der-istiḳbâl

Heman şitâb ile câyımdan eyleyüp per-tâb
Güşâde eyledim âġûşunu deriñ fi'l-ḥâl

Ne gördüm ol büt-i nâzende nîm mest olmuş
Kolunda dâmen-i kerrâke elde bir gül-i âl

Küleh şikeste vü ser-tâ-be-pây naḫvet ü nâz
Kemer güsiste zenaḫ tâ-be-nâf ḥüsn ü cemâl

23. germ-tâz: germ-sâz B,AE //27. Henüz cevher-i : Dahı cevâhir-i B,AE ; Henüz gevher-i TK,T //28. gûş-ı dil ü: sâmi'a-yı HE
31. eyledim: eyleyüp Ü,YB //32. büt: - MO,M,YB

Görüp o ḥâleti 'aḳl u şu'ûrum oldu tebâh
Düşüp ayağına çün sâye eyledim rû-mâl

35.Dedim ki ey ḫam-ı zülfüñde fitne der-fitrâk
Kenâr-ı nevk-i müjeñde kirişme der-çengâl

Fedâ bu ni'met ü ihsânıña çi cân u çi dil
Fedâ bu lûṭf-ı firâvânıña çi câh u çi mâl

Pes ez-merâsim-i nâz u niyâz el-ḳıṣṣa
Firâz-ı mesnede saldıkda sâye-i iḳbâl

Biraz bu ṭarz ile güft ü şinîdden soñra
Birâz da soḥbet-i eş'âra gösterüp iḳbâl

Alup o şevḳ ile Dîvân-ı Enverîyi ele
Güşâde eyledi niyyet tutup ol dem bir fâl

40.Ġarîb fâtiḥa ki oldu nâ-gehan lâyiḥ
Firâz-ı ṣafḥada bu maṭla'-ı ḫuceste-me'âl

Be-sa'd aḫter-i meymun zamân u ḫurrem-fâl
Be-nîk ṭâlî'-i ferḫunde rûz-ı ferruḫ-fâl

Be-bârgâh-ı vezâret be-ferruḫî bînişest
Ḫudâyegân-ı vezîrân u ḳıble-i ıḳbâl

34. o : bu B,AE / oldu: buldu AE / çün sâye : ol demde HE,AE; ben çünki Ü; hem çünki TK,T // 36. Fedâ : Hüdâ B,AE
41. zamân u: zamân-ı HE,B,Ü,AE //42. ikbâl: âmâl M,YB

9
Kasîde Der-Sitâyiş-i Vezîr-i a'zam İbrahîm Pâşâ Berâ-yı Teşekkür-i Medrese *

1. Hoşâ ey feyż-i cûduñ eyleyüp zîbende dünyâyı
Kemâl-i lûtfuñ etdi hissemend a'lâ vü ednâyı

Hoşâ ey mesned-ârâ-yı himem ki hüsn-i tedbîriñ
Edüp mülk-i cihandan ber-taraf âşûb u ġavġâyı

O ġavġânıñ yerine kıldı dest-i bezl-i ihsânıñ
Cihanda her kese bir gûne lûtf-ı râhat-efzâyî

Budur hakk-ı kelâm ey sadr-ı zî-şan kim kıyâs olmaz
Seniñ eltâfına bezl ü 'atâ-yı Hâtem-i Tâyî

5. Niçün derlerse cümle müddet-i 'ömründe ol etmiş
Verüp mâlıñ biraz eşhâs-ı nâsa bezl ü ı'tâyı

Sen ammâ ey hidîv-i muhterem evvel zuhûruñda
Bütün bir memleket halkına kıldıñ kâm-bahşâyî

Edüp halkı yeñiden mülk ü mâl ü câhına mâlik
Cihâna eylemişken böyle lûtf-ı 'âlem-ârâyi

Bu lûtf-ı şâmil ile eylemişken ġamdan âzâde
Kemâl-i re'fetiñ bây u gedâyı pîr ü bernâyı

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 15b MO 11b B 9a Ü 10a TK 26b M 11b
AE 9b T 9b YB 7b Ül 12b HEM 81a
*Berâ-yı Teşekkür-i Medrese Der-Zımn-ı Medh-i İbrahim Pâşâ 'Alehi'r-rahme HE,B,AE/ Kasîde Der-Teşekkür-i A'tâ-yı Ru'ûs-ı Medrese vü Medh-i İbrahim Pâşâ Ü/ Kasîde Der-Teşekkür-i İbrahim Pâşâ Berâ-yı Dâden-i Ru'ûs-ı Medrese TK/ - T / Midhat-i Pâdişâh-ı Cihân Der-Zımn-ı Vezâret ü Vekâlet-i Kübrâ-yı Dâmâd İbrahim Pâşâ Ül / Kasîde-i Nedîm Çelebi Der-Midhat-i Sadr-ı a'zam-ı Hâtem-şiyem İbrahim Pâşâ Ebedallahu Te'âlâ HEM
1. a'lâ vü : a'lâyı MO,M //4. olmaz: etme MO //6. Sen ammâ ey: Sen ol sen ey Ü,T / ey : ki HE //7. cihâna: cihanda TK,T

Yine her birine maḫṣûṣ edüp in'âm ḥaddince
Nevâzişlerle memnûn eylediñ a'lâ vü ednâyı

10.'Aceb tevfîḳa maḳrûn olduñ ey ṣadr-ı kerem-güster
Ki saña Ḥaḳ müyesser kıldı böyle nâm-ı vâlâyı

Cihan nâmıñla doldu ḫalḳ iḥsânıñla sîr oldu
Ṭarâvet buldu elṭâfıñla bu mülküñ ser-â-pâyı

Zamân-ı devletiñde Ḥażret-i Allaha şükr olsun
Belâsın buldu baḫt-ı bî-vefâ gerdûn-ı hercâyî

Hele el-ḥamdüli'llah baḫt-ı ser-keş bildi yâ ḥaddin
Hele kâfir felek de çekdi yâ dâmânına pâyi

Demişdim ben kuluñ tenhâca bir kaç def'a gerdûna
Behey zâlim nedir bu ḫâṭır-âzârî vü ḫod-râyi

15.Neden tâ böyle düşmüşsün sen erbâb-ı ma'ârifle
Biraz da etseñe der-pîş-i âyîn-i müdârâyı

Tutalım sende şefḳat yoğ imiş ḳâdir misin men'e
Gürûh-ı ehl-i dânişden ẓuhûr-ı lûṭf-ı Mevlâyı

Ya ḫavf etmez misiñ kim eyleye Ḥaḳ 'âleme destûr
Kemâl ü ma'rifet ḳadrin bilir bir ṣadr-ı dânâyı

Ḫudâvendâ baña şimdi peyâmı geldi gerdûnuñ
Demiş kim ey çerâğ-ı dûdmân-ı nükte-pîrâyî

O sözler kim demişdiñ baña oldu cümlesi ẓâhir
Vezir etdikde Sulṭân Aḥmed İbrahîm Pâşâyı

20.Cenâb-ı âṣaf-ı ẕî-şan ki añlar rütbe-i ḳadriñ
Gören dâmân-ı lûṭf u re'fetiñde dest-i Dârâyı

10. makrûn: mazhar HE,B,Ü, AE//13. el-hamdüli'llah: bi-ham-
di'llah B,AE / kâfir felek de çekdi yâ : felek de çekdi yâ n'ola MO,M
kâfir : zâlim YB //15.düşmüşsün : düşmensin TK /Biraz da:Bize de AE

Cenâb-ı âṣaf-ı 'âlî-himem kim âşiyân etmiş
Hümâ-yı baḫt dergâhıñdaki ṭâḳ-ı felek-sâyı

Bilir kim bir keşîde raḫşdır ıṣṭabl-ı ḫâṣında
Meh-i nev gören çarḫıñ kefelgâhında tamgâyı

Bilir kim bir çekîde ḳatredir deryâ-yı cûdundan
Gören enfâs-ı bâd-ı ṣubḥ ile cûşende deryâyı

Mükerrem ṣıhr-ı sulṭân-ı cihan kim vaḳt-i sûrunda
Sipihr-i aṭlas ihdâ eyledi bir tûp dârâyı

25.Edüp ammâ ki soñra şerm-i vâfir i'tiẕâr etdi
Görüp çâvûşunuñ dûşuñdaki zîbende kemḫâyı

Gelüp bir gûne rû-mâl eylemiş kim seyreden âdem
Süm-i esbinde mihr-i zer ḳıyâs eyler s̱üreyyâyı

Varup bir ṭarz ile vaz'-ı cebîn etmiş ki râhında
Nişân-ı na'l ẓannetdim hilâl-i mâh-ı ġarrâyı

Ne bulmuş Rüstem-i Kâvûsdan Firdevsî-i Ṭûsî
Ne görmüşdür bir iki Türkden Vaṣṣâf-ı sevdâyî

Der-i vâlâsına varsın da görsün ḥaşmet ü câhı
Gelüp âlâyini görsün de seyr etsin temâşâyı

30.Ḫudâvendâ mekârim-perverâ ṣadr-ı cihân-ârâ
Ḫudâ sensiz bize göstermesin ol ṣadr-ı a'lâyı

Cenâb-ı ḥażretiñ devletle ol ṣadrı edüp teşrîf
Edelden emn ile âsûde tedbîriñ berâyâyı

Du'â-yı 'izz ü câhıñ ẕimmetimde farż bilmişdim
Ederdim rûz u şeb medḥiñle meclislerde gûyâyî

21. felek-sâyı : mu'allâyi B,AE //22.kefelgâhında: nişangâhında HE
23. cûdundan: cûdunda MO,M,YB //25. şerm-i : şerme B,AE
26. kim:-ken MO,Ü,TK,M,YB,HEM //29. alâyini: alâyına HE,MO
B,AE // 30. sadr-ı cihân-ârâ: sadrâ cihândârâ Ü,TK,M,T,YB,HEM
/göstermesin: göstermeye B,AE / a'lâyı: vâlâyı HE //31.berâyâyı: reâ-
yâyı M,YB //32. bilmişdim: eylemişdim MO,B,AE .

Bu def'a bir kerem de eylediñ kim 'âcizim el-ḥaḳ
Ne deñlü eylesem iḥsânınıñ vaṣfıñda ıṭrâyı

Beni iḥyâ ḳılup feyż-i dem-i can-baḫş-ı lûṭfuñla
Nümâyân eylediñ âs̱âr-ı enfâs-ı Mesîḥâyı

35.Çerâğ etdiñ beni dâ'im seniñ de ey kerîmü'ş-şân
Çerâğıñ rûşen etsin dîde-i mihr-i mücellâyı

Hele ol dergeh-i iclâline bir ḫidmetim geçse
Bu lûṭfuñ böyle ḥayrân eylemezdi cân-ı şeydâyı

Diyâr-ı âḫara gitdikde ḥattâ ben kuluñ her dem
Ederdim dilde pinhan kendi zu'mumca bu da'vâyı

Ki gerçi maṭlabım va'd etdi ol ṣadr-ı kerem-güster
Ḥuṣûl-ı kâma kıldı gûşe-i ebrûsu îmâyı

Velîkin bunca eşġâl-ı umûr-ı salṭanat varken
Nice der-ḫâṭır eyler ben gibi bir bî-ser ü pâyı

40.Pes etdim 'azm kim ol dergeh-i cûda edüp rû-mâl
Kılam peyvend-i dâmân-ı kerem dest-i temennâyı

Kaçan geldim der-i iḳbâle ol dem dest-i iḥsânıñ
Kef-i nâ-kâmıma sundu ru'ûs-ı sîm-sîmâyı

Alup bûs eyleyüp baş üzre koydum şükr edüp biñ kez
Tamâm oldu işim baḫtımdan etmem ġayri şekvâyı

Budur dergâha şimdi 'arż-ı ḥâl-i bende-i nâ-çîz
Ki ey ṣadr-ı güzin ey mütteḳâ-pîrâ-yı Dârâyî

Çerâğ oldukda yine gitmek üzre eylemişdim 'azm
Der-i iḳbâline etdikde ḳaṣd-ı çihre-fersâyî

38. ebrûsu : ebrû-yı B,AE // 40. Pes : Ki B,AE //41.ihsânıñ: ikbâliñ Ü // 44. eylemişdim: etmişdim HE,B,AE, YB/ 'azm: 'ahd HE, MO,M,YB,Ü1,HEM

45.Bi-ḥamdi'llah ki oldum devletiñde maṭlaba nâil
Çerâğ etdiñ 'inâyetle Nedîm-i zâr-ı şeydâyı

Ne vech ṣudûr eyler efendim şimdi fermânıñ
Deriñden dûr olup kılsın mı bendeñ râh-peymâyî

Veliyy-i ni'metim ümmîdgâhımsın efendimsin
Nedir emriñ buyur ey zîb-i ṣadr-ı kâr-fermâyî

Hemîşe tâ ḳumâş-ı zer-keş-i vaṣf-ı keremkârın
Ede lebrîz-i revnaḳ destgâh-ı şi'r ü inşâyı

Yazup vaṣf-ı şerîfiñ zer-ḳalemle mihr-i ferruḫ-fer
Kıla pür-zîb ü zîver ṣafḥa-i çarḫ-ı mu'allâyı

50.Kılup ẕât-ı şerîfiñ mesned-i devletde Ḥaḳ dâ'im
Müsaḫḫar eyleye fermânıña eṭrâf u enhâyı

S̱üreyyâ menzîliñde mihr-i 'âlem-tâb ẓannetsin
Gören mektûb-ı iḳbâliñdeki mühr ile imżâyı

46. üzre: ile HE/ Derinden: Derinde MO,Ü //48. -kârıñ: kârân HE,B

10

Ramażâniyye Der-Sitâyiş-i Ṣadr-ı a'ẓam İbrahim Pâşâ*

1. Bağteten s̱âbit olup ġurre firâşıñda imâm
   Ḫâb içün yatmış iken etdi terâvîḥe ḳıyâm

   Baş kaldırmadılar öğleye dek uyḫudan
   Yevm-i şek ẕevḳına ḥâżırlanan aḥbâb-ı kirâm

   Serdi-i faṣl-ı bahâr etmiş iken ṭab'a es̱er
   'Aṭaş-ı rûze aña kıldı mükâfât tamâm

   Şu soğuk günlere bir pâre ısındırdı bizi
   Bir gün evvel erişüp geldi hele mâh-ı ṣıyâm

5. Pâsban verdi ḳudûmiyle cevâb eyleyene
   Ramażan geldi mi âyâ diyerek istifhâm

   Çeşm-i Zerḳâ-yı Yemâmeyle mi bakdı bilmem
   Naẓar-ı şâhide aḥsentü zihî diḳḳat-i tâm

   Bilemem ben de ki şâhidde mi taḳvîmde mi
   Hele bir kiẕb var ortada budur ṣıdḳ-ı kelâm

   Ehl-i keyfin birisi der ki behey sulṭânım
   Aydın ay bellü ḥesâb olmadı şa'bân tamâm

   Bir iki meblağ-ı berş ile urup öldürecek
   Geldiler eylediler böyle cihânı sersâm

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 15a MO 16b B 13b Ü 14b TK 32a
M 15b AE 13b T 14b YB 11a Ü1 13b
*Kasîde-i Ramazâniyye Der-Sitâyiş-i Vezîr-i a'zam İbrahîm Pâşâ MO,TK,M,T,YB / Berâ-yı Ramazâniyye Der-Sitâyişi İbrahim Pâşâ B,AE / Kasîde-i Ramazâniyye Der-Sitâyiş-i İbrahim Pâşâ Ü
3. bahâr : şitâ AE,Ü1 //4. geldi hele mâh-ı siyâm: âh o mübârek bayrâm M //5. eyleyene: isteyene HE //7. ben de ki : bende mi B,AE
8. Aydın ay : Gurresi B,AE // 9. öldürecek: öldüricek MO

10.Olacak oldu heman çâre ne şimden soñra
Edelim ḥükm-i ḳażâ destine teslîm-i zimâm

Şevḳımız şimdi aña düşdi ki in-şâ'a'llah
Ola ṣıḥḥatle selâmetle meh-i rûze tamâm

Kıla erbâb-ı dili âb-ı ḥayâta sîr-âb
Erişüp Ḥıżr gibi âh mübârek bayrâm

İbtidâ 'ıyd gün icrâ-yı merâsimle geçüp
Gecesi dahı olup maṣlaḥat-ı ḫ'âb tamâm

Çün ikinci gün ola böylece 'ahd eylemişdim
Ki ne ṣabr eyleyim ol gün ne direng ü ârâm

15.Çekdirüp pek seherî doğruca Sa'd-âbâda
Tutayım zinde iken cennet-i a'lâda maḳâm

Varayım ḫâk-ı tarabnâkine yüzler süreyim
Bir gün olsun alayım bâri felekden bir kâm

Ḥavżdan kevṡer-i pâkîzeyi nûş eyleyeyim
Kasrdan bûy-ı cinânı edeyim istişmâm

'Iyd ola faṣl-ı bahâr ola da Sa'd-âbâdıñ
Ẓevḳını eylemeyim sıḥḥat olur baña ḥarâm

Ḫurrem-âbâda varınca gideyim zevraḳ ile
Bî-ḳuṣûr eyliyeyim seyr-i ḳuṣûru itmâm

20.Bir münâsibce refîḳ ile girersek kayığa
Şevḳ ile kullanırız ġayri bizimdir eyyâm

Soñra ḥavżıñ öte yanına çıkup zevraḳdan
Bir dıraḫt altına ferş eyliyeyim bir iḥrâm

12. âh : âh o HE,T,YB // 13.gün: güni HE,Ü,T,YB // 15.pek: çın Ü
16.yüzler süreyim: yüz gördüreyim HE // 17.Kasrdan: Hızrdan B,AE / cinânı: hayâtı HE; cihânı M,YB // 18. sıhhat: cennet M / olur: ola MO,B,Ü,TK,M,AE,T,YB //19. seyr-i: böyle MO,M //21. yanına: başına Ü / zevrakdan: revzenden AE

Keç edüp gûşe-i destârımı rindâne geçüp
Oturup eyliyeyim bir iki sâ'at ârâm

Soñra alup elime ney-şekker-i kilk-i teri
Olayım vaṣf-ı cihan-dâver ile şîrîn-kâm

Ya'ni hem-nâm-ı şeref-zâ-yı Ḫalîl İbrahîm
Ki cihan buldu anuñ lûṭfu ile ziynet-i tâm

25.Asmân-pâye hümâ-sâye vezîr-i a'ẓam
Ṣâḥib-i seyf ü ḳalem mâlik-i naḳż u ibrâm

Seyfidir barıḳa-i ḫırmen-i âşûb u fiten
Ḳalemi ebr-i bahâr-ı çemenistân-ı merâm

'Add eder beççe-i sîmurġı şikâr-ı lâġar
Ḫırmeniñ saha-i tedbîrde neşr etdiği dâm

Çarḫdan pençe-i ḫûrşîd adını maḥvetdi
Pençe buyruldusunuñ şeş cihete saldığı nâm

Olsa ger bâd-ı semûm-ı saḫatından pertâb
Ser-i bed-ḫâhına tâ ḥaşr yağardı ṣarṣâm

30.Olsa ger nâmiye feyż-i naẓarından sîr-âb
Çeşm-i âhû bitirir bağda naḫl-ı bâdâm

Çarhı kim himmet-i vâlâsı temâşâya çıkar
Tâ varır farḳ-ı sımâk üzre eder ḍarb-ı ḫıyâm

'Ahd-i lûṭfunda kemâl ehline göstermede çarḫ
Ṣûret-i mihr ü vefâyı felek-i âyîne-fâm

Ḫoşdur erbâb-ı dilin serleri mânende-i ḫum
Ṣâfdır sîneleri şevḳ ile mânende-i câm

24. buldu anuñ lûtfu ile: lûtfu ile buldu anuñ HE/ ziynet : rütbet T; /tâm: nâm Ü //25.nakz: kabz Ü1 //27. Add eder: Arz eder B,AE /simurgı :sîmurg-ı B,AE// 32. çarh: -dır B,AE //33.hum:Cem M,YB

Şöyledir şöhret-i iḥsânı ki şimdi eṭfâl
İbtidâ lûṭfunu vaṣf ile eder vaṣf-ı kelâm

35.Dîdesi dehşet ile ḫîrelenir çün ḫuffâş
Peyker-i ḫançeriniñ görse dıraḫşıñ Behrâm

Âṣaf-ı Cem-menîşâ dâver-i gerdun-ḳadrâ
Ey ki devriñ sebeb-i tevbe-i çarḫ-ı ḫod-kâm

Sensin ol cûd-ı müşaḫḫaṣ ki ẓuhûruñla seniñ
Buldu tûmâr-ı neseb-nâme-i himmet encâm

Deriniñ beste-kemer çâkeridir heft aḫter
Şem'iniñ sûḫte pervânesidir nüh ecrâm

İşte geldi der-i iclâline rû-mâl ederek
Ramażâniyye ḳaṣîdeyle Nedîm-i nâ-kâm

40.Ger ḳuṣûru var ise 'avf kıl ey kân-ı kerem
Tâzedir naẓmı eğer olsa da bî-reng ü niẓâm

Ḫoş gelir ṭab'a ḫuṣûṣa ramażân ayında
Bâve-i nev ne ḳadar olsa da nâ-puḫte vü ḫam

Ḥaḳ Te'âlâ ede iḳbâl ü celâliñ efzûn
Emriñe râm ola dâ'im felek-i bî-ârâm

Gece gündüz geçe âsâyiş ile evḳâtıñ
Her şebiñ ḳadr seniñ her günüñ olsun bayrâm

36. Ey ki : Eyle MO,TK,M,T,Ü1 //38. ahter: iklim M,YB
41. Bâve : Bâde HE,MO,Ü,TK,AE,T,YB

11
'Iydıyye Der Teşekkür-i Dâmen-bûs-ı Ḥażret-i Sulṭân Aḥmed Be-Emr-i Hümâyûn*

1. Ṣabâḥ-ı 'ıyd kim 'âlem olup feyżiyle nûrânî
   Ṣadâ-yı kûs u şevket eyledi pür-çarḫ-i gerdânı

   Sarây-ı şehriyâr-ı 'âlem oldu maşrıḳ-ı iḳbâl
   Gelüp hep ḫâk-bûsa devlet-i 'ulyânıñ erkânı

   Kuruldu taḫt-ı 'âlî-baḫt ṭarz-ı dil-pesend üzre
   Döşendi pîşgâha ol muraṣṣa' ferş-i ḫâḳânî

   Hezâran zîb ü ziynet sad hezâran ferr ü şevketle
   Cülûs etdi çıkup dehriñ şehenşâh-ı cihânbânı

5. Yesârında durup şehzâdegân 'izz ü sa'âdetle
   Sipihr-i ḥaşmetiñ her biri oldu mihr-i tâbânı

   Denür sâhib-ḳırânıñ çârdır yanıñda şemşîri
   Görüp şehzâdegânı añladım bu râz-ı pinhânı

   Mu'ammer eylesin yavuz naẓardan saklasın Mevlâ
   Ki anlardır binâ-yı 'izz ü şânıñ çâr erkânı

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 16b MO 18a B 14b Ü 15b TK 33b M 16b
AE 14b T 16a YB 12a Ül 15a HEM 381b
*Kasîde Der-Sitâyiş-i İbrahim Pâşâ B/ Kasîde-i Mu'ayede vü Dâmen-bûs-ı Erkân-ı Devlet Bâ-Ahmed Hân-ı 'Ali Hazret Ü,TK,T/ Kasîde-i 'Iydıyye Der-Midhat-i Pâdişâh-ı Cem-câh u Zikr-i Dâmen-bûs Be-Emr-i Hümâyûn M,YB / 'Iydıyye Der-Menkabet-i Pâdişâh-ı Cihân Der-Zımn-ı Teşekkür-i Dâmen-bûsî AE/ Kasîde-i 'Iydıyye-i Nedîm Çelebi Der-Sitâyiş-i Hazret-i Şehenşâh-ı Cihân E's-Sultân İbnü's-Sultân E's-Sultân Ahmed Hân ve Der-Medh-i Asaf-ı Zamân u Nizâm-âver-i Umûr-ı Cihân İbrahîm Pâşâ HEM.
1.gerdânı: devrânı MO,M,YB//5. mihr:mâh HE /tâbânı:rahşânı TK,T

Yemîninde dururdu ḫâtemâsâ âṣaf-ı ekrem
Olup rûh-ı mücessem 'âlemiñ gûyâ nigehbânı

Vezîr-i pür-himem Dâmâd İbrahîm Pâşâ kim
Eder İbnü'l-'Amîdi dergeh-i cûdunda derbânî

10.Cenâb-ı ṣadr-ı a'ẓam gûyiyâ tefsîridir anuñ
Şehenşâh-ı cihan bir muṣḥaf ammâ resm-i 'O̱smânî

Erişmiş olsa bu vaḳte 'Alî Şîr-i Nevâyî ger
Olurdu ol ḫidîv-i ekremiñ bî-şübhe sekbânı

Vezîr-i a'ẓamın da 'izz ü devletle yemîniñde
Dururlardı şehenşâh-ı cihanbânıñ vezîrânı

Durup ol çâr-destûr-ı giran temkîn-i vâlâ-câh
Ederler ḥıfẓ içün vefḳ-ı murabba' şâh-ı devrânı

Birisi mesned-ârâ-yı Kapûdânî sa'âdetle
Üçü ol şehriyâr-ı 'âlemiñ dâmâd-ı ẕî-şânı

15.Süṭûr-ı nüsḫa-i devlet gibi şâhıñ ḳafâsında
Durur cümle ağâyân-ı ḥarîm-ı ḫâs-ı sulṭânî

Bu dârâtı temâşâ kıldı çün kim bende-i nâ-çîz
Celâlet pertevinden ḫîrelendi çeşm-i ḥayrânı

Mehâbet bir ṭarafdan bir ṭarafdan şerm ile ḫaclet
Gelüp dem-beste vü lâl eylediler ṭab'-ı nâlânı

Sürüp yüz ḫâk-i pâye yek-be-yek erkân-ı 'izz ü câh
Kuruldu ḥaşmet ü şevketle divân-ı Süleymânî

Durup tertîb ile yerli yerinde ehl-i manṣıb hep
Tamâm oldukda dîvân-ı felek-'ünvânıñ erkânı

8. rûh-ı mücessem : ol rûh-ı cism HE,Ü,TK,T,HEM ; cism-i rûh B,AE //10. tefsîridir anuñ: tefsîr eder anı B //11.Şîr-i : Şîrî MO
12. Vezîr... : Yemîniñde vezîr-i a'zamıñ da 'izz ü devletle HEM
13. -B // 15. Sütûr...:Kafâsında şehenşâh-ı cihânıñ satr-ı Kurân veş HEM/ kafâsında: verâsında HE,TK,T //16. pertevinden: perteviyle B
18. câh : cân B / Süleymânî : Sultanî B

20.Cenâb-ı şeyhü'l-islâm-ı şerîf-atvâr-ı sa'd-âsâr
Ki şâkird etmeğe etmez tenezzül Mîrzâ Cânı

'Ulûm-ı Bû Hanîfeyle derûn-ı sînesi memlû
Vera'la vech-i pâki subh-ı sâdık gibi nûrânî

Anuñ ardınca bi'l-cümle sudûr-ı âsman-pâye
Ki 'ilm ü fażl ü takvâ gevheriniñ her biri kânı

Gürûh-ı dâ'iyan bir bir öpüp dâmân-ı iclâli
Hele ol devlet-i 'ulyânıñ oldum ben de şâyânı

Şehenşâhâ hidîvâ şihriyârâ âsman-kadrâ
Bu devletle bu 'abd-i kemteriñ sebk etdi akrânı

25.Sa'âdetle hitâb etdik ki geldiñ cümleden soñra
Efendim kıldı ihyâ nutk-ı can-bahşıñ dil ü cânı

Cemâl-i pâkiñ sâ'irden artuk görmek ister dil
'Aceb mi cümlesinden soñra bûs etsem o dâmânı

Ne mümkindir kasîdeyle teşekkür böyle eltâfa
Yerin bulsun deyü hünkârımıñ ammâ ki fermânı

Bu gûne bir kasîde söyledi vasf-ı şerîfiñde
Nedîmâ bendeñ alup destine kilk-i dür-efşânı

Eyâ iklîm-i pür-tekrîm-i İslâmıñ nigehbânı
Bu kişver görmemişdir sen gibi sultân-ı zî-şânı

30.Bu dünyâda sen aña sâlis olduñ çünki lâyıkdır
Bunuñla fahr ede 'ukbâda Sultân Ahmed-i Sânî

Nesîmâsâ çü fermânıñ iki deryâya şâmildir
Denilsin zât-ı 'âlî-şânına İskender sânî

20. Cânı : Hânı TK,M,YB //22. fazl u takvâ gevheriniñ : fazl ile gevherleriniñ HE,Ü1 ; fazîlet gevheriniñ TK,T; fazl gevherleriniñ HEM / biri: birisi B,Ü // 23. 'ulyânıñ : 'uzmânıñ TK,T // 26. cümlesinden soñra: cümleden soñra MO,B,M // 28. dür-: zer: HE

Niẕâmın buldu ẕât-ı aḳdesiñle milket ü millet
Mis̱âl-i rûḥ iḥyâ kıldı re'yin çâr erkânı

Ser-â-pây-ı cihânı şöyle tezyîn etdi elṭâfiñ
Ki etmez böyle tezyîn nev-bahâran bir gülistânı

Taṣavvur etmedi bu câhı ḫülyâsında İskender
Ferîdun görmedi rü'yâda bu tertîb-i dîvânı

35.N'ola ḫurşîde teşbîh eylesem ẕât-ı hümâyûnuñ
Ki anuñ da seniñ gibi cihanda yokdur aḳrânı

Süheyliñ çeşmini ferr-i nigîniñ eyledi rûşen
Mehiñ ruḫsârını tâb-ı rikâbıñ kıldı nûrânî

Felekde resm-i 'izz ü câh u ḥaşmet n'idügün bilmez
Seniñ dârâtıña teşbîh eden Dârâ vü ḫâḳânı

Cihânda vâdî-i âdâb-ı ḫidmet görmemişdir hiç
Deriñde ḫidmete lâyıḳ görenler şâh-ı İrânı

'Adûlar rütbe-i iḳbâliñi bir ḫoşça farḳ etsin
Cilâ versin çeküp çeşmânına kuḥl-ı Ṣıfâhânı

40.Sen ol ḫâḳân-ı menṣûrü'l-'alem sulṭân-ı 'âlemsin
Ki hem-demdir seniñ her kârına tevfîḳ-i Rabbânî

Ḫilâfet ẕât-ı 'âlî-şânına maḫṣûṣdur şimdi
Saña nisbet mülûkuñ mużmaḥildir rif'at ü şânı

Saña Ḥaḳ ḳıblegâh-ı dîn-i Ḥaḳḳı eylemiş iḥsân
Saña muḥtâçdır cümle cihânıñ ehl-i îmânı

Münevver meşhed-i ḳuds-âşiyân-ı mefḫar-ı 'âlem
Seniñ mülküñde olmak saña Ḥaḳḳın maḥż-ı iḥsânı

32. -B,TK,T //36. rikâbıñ : nigâhıñ M,YB//37. resm-i 'izz ü câh u haşmet :'izz ü câh-ı resm-i haşmet MO ; 'izz ü resm-i câh u haşmet M,YB // 43. mahz-ı ihsânı: lûtf u ihsânı Ü; oldu ihsânı TK,T

Huṣûṣa ḫırḳa-i pâk-i Resulu'llah kim anuñ
Melekler bûs-ı dâmâniyle faḫreylerse erzânî

45.Der-âġûş eyleyüp ol cism-i pâki nûr ile dolmuş
Miṡâl-i perde-i fânûs dâmân u girîbânı

Ne devlet ne sa'âdetdir hezâran ḥamd ü şükr olsun
Cenâb-ı ḥażret-i Ḥaḳ saña iḥsân eylemiş anı

Ya ol vâlâ 'âlem kim ḳâmet-i dil-cûsu olmuşdur
Riyâż-i cennetiñ gûyâ ki bir serv-i ḫırâmânı

Nihâl-i ḳaddiniñ üftâdesidir sidre vü ṭûbâ
Esîr-i şuḳḳası rûḥâniyân-ı 'arş-ı Raḥmânî

Resûl-i kibriyânıñ ol mübârek râ'yeti şimdi
Muḫayyemgâh-ı nuṣret-şânınıñ olmuşdur 'unvânı

50.'Âlem-dâr-ı Resûlullahsıñ iḳbâl ile çünkim
Saña tâbi'dir elbette cihânıñ pâdişâhânı

Şehenşâhâ egerçi 'âlemiñ eyyâm-ı 'adliñde
Ṣabâḥ-ı 'ıyd ile hem-pâyedir her vaḳt ü her ânı

Velîkin bu mübârek 'ıyd dahı eyleyüp teşrîf
Sıtanbûluñ ferahla 'ıyd-ber-'ıyd oldu her yanı

Binüp ṣad 'izz ü nâz ile semend-i şûḫ-reftâre
Güzeller Atmeydânında alır şimdi meydânı

Ḫuṣûṣa Ḥażret-i Eyyûb ile meydân-ı Top-ḫâne
Birer taḳrîb ile elbette cezb eyler cüvânânı

55.Firâz-ı Üsküdârıñ bu'dı vardır gerçi kim ammâ
Yine inkâr olunmaz Ḥaḳ bu kim anuñ da seyrânı

50. çünkim : şimdi YB //54. elbette cezb eyler: cezb eyler elbette HE,Ü1
55. kim ammâ : ammâ kim M,YB

Ya Sa'd-âbâd-ı dil-cûnuñ efendim sorma hiç vasfın
Kuluñ bir vech ile ta'bîre kâdir olmazam anı

Müferrih gam-zedâ hâtır-güşâ dil-cû vü rûh-efzâ
Temâşâsı muhassal mest ü hayrân eyler insânı

Biçinmiş bağlar 'ıydıyye cümle fıstıkî atlas
Sarınmış başa neftî şâlini serv-i hırâmânı

Gümüş renginde bir dîbâ biçinmiş cedvel-i sîmîn
Velîkin hâre gibi mevci var şeffâf u nûrânî

60.O dîbâ âb-şârıñ dahı egninde heman farkı
Bunuñ mevci biraz sık anuñ ise kaddi tûlânî

Yine 'ıydıyye bahşişler verüp fevvâre-i dil-cû
Dem-â-dem etmede etrâf-ı havża sîm-efşânı

Şehenşâhâ bu 'ıyd eyyâmı cümle kullarıñ çünkim
Şeref-yâb oldu pâ-bûsuñla buldu 'izzet ü şânı

Ya Sa'd-âbâd dahı çekmede hasret pâ-bûsa
Anuñ hakkında da icrâ kıl ol lûtf-ı firâvânı

Buyur ol cây-ı dil-cûyu ser-efrâz eyle lûtfuñla
Hemîşe hem-rikâb olsun saña te'yîd-i Rabbânî

65.Hudâ hem-vâre mahfûz eyleyüp zât-ı hümâyûnuñ
Musahhar eylesiñ fermânına İrân u Tûrânı

56. vasfın : zevkın TK,T // olmazam: olmaz M,YB; olınmaz MO ; olamam TK,T //60. -B / egninde: alnında MO,M,YB //65. İran u:İrânı M,YB

12

Ḳaṣîde Der-Vaṣf-ı Şehzâdegân-ı Sulṭân Aḥmed*

1. Mes'ûd ola 'ıydıñ eyâ şehenşâh-ı gerdun-ḥaşem
Dergâhıñ olsun ḫusrevâ iḳbâle dâ'im mülteṣem

Her sâ'atiñ olsun sa'îd iḳbâl ü iclâliñ medîd
Her bir günüñ eyyâm-ı 'ıyd her bir demiñ ferḫunde dem

Ey ḫusrev-i gîti-sitan nâmıñ ki Aḥmeddir 'ıyân
Devriñde oldu bî-güman şer'-i Muḥammed muḥterem

'Adliñ ile 'âlem dola mülk ü milel revnaḳ bula
Encüm gibi tâbân ola nâmıñla ruḫsâr-ı direm

5. Muṭrıblarıñ her rûz u şeb kılsınlar âheng-i ṭarab
Ammâ uṣûli fetḥ ü ḍarb olsun maḳâmı hem 'Acem

Sensiñ o sulṭân-ı cihan raḫşıñ öñünde her zaman
Mânend-i peyk olur revan İskender ü Dârâ vü Cem

Lûṭf u mekârim hem-demiñ iḳbâl ü şevket maḥremiñ
Devriñde oldu 'âlemiñ her gûşesi bâğ-ı İrem

Ṣıdḳ ile kârıñ dâ'imâ dergâh-ı Ḥaḳḳa iltîcâ
Pes ol Cenâb-ı kibriyâ elbet eder lûṭf u kerem

Nev müjde-i fetḥ ü ẓafer bir kaç gün eğlendiyse ger
Hiç vermesin ey şîr-i ner ṭab'-ı hümâyûna elem

10. Ey şehriyâr-ı bâ-veḳâr bu nükte ḫod pek âşikâr
Cüz'î çekilse intiẓâr ḫûb añlanır ḳadr-i ni'am

Müstef'ilün mestef'ilün müstef'ilün müstef'ilün
HE 18a TK 26b (derkenâr) T 44b
* - TK / Sitâyiş-i Be-tarîk-i 'Iydıyye Berâ-yı Merhûm Sultân Ahmed Hân T
1. husrevâ ikbâle dâim mültesem: dâimâ......mültesem HE. Halil Nihad ve A.Gölpınarlı neşirlerinde ise "dâimâ şâhân-ı dehre mültesem" ifadesi var.
3. ki : da HE //6. revan: devan HE //7.Devriñde: Devriñle T

Nâz etmese bir dil-rübâ bî-ḳadr olur ḥüsn ü behâ
Meyl eylemez ḫâṭır aña bî-leẕẕet olur vaṣlı hem

Kişver ki bir maḥbûbdur vaṣlı anuñ maṭlûbdur
Nâz etse dahı ḫûbdur vuṣlat muḳarrerdir ne ġam

Zâtuñ cihânuñ zîveri kân-ı mekârim-perveri
Ol kânuñ olmuş gevheri şehzâdegân-ı pür-ḥaşem

Sulṭan Süleymân-ı zaman 'izz ü şevketle kâm-rân
Nev-naḫl-ı bâğ-ı 'izz ü şan gül-ġonce-i naḫl-ı himem

15.Şekl ü şemâ'ilde heman gûyâ pederdir bî-güman
Ol S̱âni-i ṣâḥib-kıran ol beççe-i şîr-i ücem

Bârî ḫaṭardan saklasın yavuz nazardan saklasın
Dâ'im kederden saklasın kılsın tebessüm dem-be-dem

Sulṭan Muḥammed Ḥażreti gûyâ melekdir sûreti
Ol taḫt u tâcın ziyneti ol dürr-i yektâ-yı kerem

Ẕât-ı güzîniñ seyr eden vech-i mübîniñ seyr eden
Nûr-ı cebîniñ seyr eden mehdir deyü eyler ḳasem

Mânend-i mihr-i tâbdâr devletle bulsun iştihâr
Ḥaşmetle olsun ber-ḳarâr 'izzetle olsun muḥterem

20.Şehzâde Sulṭan Musṭafâ gül-ġonce-i bâğ-ı 'ulâ
Ḫâmem olur bülbül-nevâ evṣâfiñ etdikçe raḳam

Ol gevher-i pür-tâb u fer kim rûyuna etse naẓar
Şerm ile ruḫsâr-ı ḳamer gül-gûn olur hem-çün bakam

Devletle olup kâm-bîn 'izz ü sa'âdetle ḳarîn
Olsun ḫaṭâlardan emîn mânend-i âhû-yı ḥarem

14. zaman: cihan HE //15. ücem: ecem (harekeli) TK //16.hatardan: hatâdan HE // 17. Hazreti : -dir biri HE / sûreti: peykeri HE/ ziyneti: zîveri HE // 18. mehdir : Mehdî HE,TK

Mâh-ı nev-i 'ıyd-ı sa'îd nev-nahl-ı gülzâr-ı ümîd
Ya'nî ki Sultan Bâyezîd ârâyiş-i hayl ü haşem

Fass-ı nigîn-i saltanat nûr-ı cebîn-i ma'delet
Hûrşîd-i 'âlî-menzilet şehzâde-i nikû-şiyem

25.Dâ'im ferâğ-ı bâl ile handân olup ikbâl ile
Cemşîdveş iclâl ile sürsün cihanda 'ıyş u dem

Sultan Nu'mân-ı cihan şehzâde-i vâlâ-mekân
Hûrşîd ile hem-âşiyan mâh-ı münevverle behem

İkbâl ü şevket dâyesi 'izz ü sa'âdet vâyesi
Mecd ü şeref pîrâyesi nâzende âhû-yı harem

İclâl ü devletle müdâm olsun karîn ü nâm u kâm
Mânende-i bedr-i tamâm olsun şerefle muhterem

Dâmâd-ı vâlâ-menkabet destûr-ı Rısto-menzilet
Ya'ni vekîl-i saltanat ol dâver-i vâlâ-himem

30.Hem-nâm-ı nikû-yı Halîl sadr-ı keremkâr-ı celîl
Pirâye-i zikr-i cemîl ârâyiş-i seyf ü kalem

Ol şâh-ı Sikender-ğulâm olup sa'âdetle be-kâm
Olsun rızâsında müdâm ol sadr-ı Eflâtun-şiyem

İkbâl ü şevket pâydâr iclâl ü haşmet ber-karâr
Bünyân-ı devlet üstüvâr iclâli efzun dem-be-dem

İkbâl ü 'izz ü i'tilâ olsun çü gülşen pür-nemâ
Anda çü bülbül dâ'imâ kilk-i Nedîm etsin neğam

25.sürsün : ede HE //27. Mecd : 'İzz HE,TK // 32. Bünyân:-HE

13
Ḳaṣîde-i Şitâiyye Der-Żımn-ı Medḥ-i Pâdişâh-ı Cihân
Aḥmed H̱ân vü Vaṣf-ı İbrahîm Pâşâ*

1. O rütbe etdi bu keskin soğuk zemîne eṯer
Miyân-ı cûyda gömgök kesildi nîlûfer

Başında kar saçağı sarık arkada sâde
Nice gezer bu soğuklarda bilmezem ar'ar

Şitânıñ etdiği bîdâdı mülk-i gülşende
Efendi biñde birin söylesem dolar defter

Ayağı toñmadı mı ḥavżıñ evvelâ başdan
Ya düşmedi mi çenârıñ eli çemende meger

5. H̱azan yeli eser etmiş miṯâl-i rîḥ-i meraḳ
Bu ḫastelik beden-i servi korkarım sarsar

Kanı çemendeki germiyyet-i ṭarab şimdi
'Aceb ne ḥâlde bülbül dedikleri kaşmer

Komaz getirmeğe bûy-ı bahârı bâd-ı ṣabâ
Kenâr-ı bâmda yaḫlar durup yalın ḫançer

Uçar soğukdan efendi semender âteşde
Bir iki gün dahı böyle eserse bu ṣarṣar

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 19a MO 20a B 16a Ü 17b TK 36a M 18b
AE 16b T 17b YB 13a Ü1 16b HEM 347a
* Şitâiyye Der-Vasf-ı Sultân Ahmed ü İbrahim Pâşâ HE/
Şitâiyye Der-Zımn-ı Medh-i Pâdişâh-ı 'Alem-şâh Hazret-i Sultan
Ahmed Hân B,AE / Kaside-i Şitâiyye vü Medh-i Pâdişâh-ı 'Alem-
penâh Sultan Ahmed Hân Ü + -ı Sâlis TK,T / Şitâiyye Der-Vasf-ı
Sultân Ahmed-i Cem-şükûh u Medh-i İbrahîm Pâşâ Ü1 / Şitâiyye-yi
Nedîm Çelebi Der-Midhat-i Vezîr-i a'zam u Dâmâd-ı Sultân Ahmed-i
Ferîdûn-haşem İbrahîm Pâşâ HEM
1. bu: şu B,Ü / Miyân : Kenâr M,YB // 3. dolar: dolardı B //4.havzın:
cûyun MO,M,YB // 8. eserse: kalırsa MO,M,YB

Bürûdet öyle ki buzlanmasın deyü lâyık
Konulsa penbeye yâḳut-pâreveş aḫker

10.Açılmaz oldu çemenlerde çeşm-i şehlâsı
Degürdi nergise de çeşm-i rüzgâr naẓar

Görüp bu ḥâli gülistânda doñdu cedvel-i âb
Bahâra dek duramaz korkarım kenâr çizer

Kılıç gibi esiyor ṣarṣar-ı zemistânî
Nihâl giyse n'ola yaḫdan âhenin miğfer

Kesâdı yok hele kış günleri 'aḳâr-ı ġamıñ
Ḫarâb ḫâneler akmazsa da yine tamlar

Düşüp bu gece tevârîḫe fikr-i gülle hezâr
Ayâz ḳıṣṣasın etdi ṣabâḥa dek ezber

15.Şikeste beste hele ben de bir ġazel yapdım
Düşüp ḫayâlime ol şûḫ ile geçen demler

Şu sırma saçlara birden sarıldı sevdâlar
Emîn-i sîm-keşâna bu yıl göründü żarar

Pesend muḥtesib-i 'aṣra etdi şeyḫi bu gün
Usûl ile fıçınıñ tâ dibinde der-çenber

Süzülüdüğünce çakır keyf çeşm-i şeh-bâzıñ
Ḥamâme-beççe gibi dil sakır sakır ditrer

Efendim âh havâlar bu gün soğuk diyerek
Sokuldu koynuna ol mâh-pâreniñ micmer

20.O ṭıflı duḫter-i rezle biraz alışdırdık
Atar kapağı aman duymasın peder mâder

11. gülistanda doñdu : gülşende doğardı B //13. yine: hele Ü
14.gülle : gülde B; gül ki M //15. yapdım : yazdım HE,B

Mürâyî hamri müselleş deyü satup zâlim
Şarâbıñ üstüne hürmet biraz da hîle katar

Yiğit mi olduñ a cânım nedir bu kırmızı şâl
Başıñda dün dahı bağlıydı kırmızı çenber

Nedir bu sürhî-i rû bezme varmadıñ çünkim
Ya Ka'beden mi gelirsin bu şekl ile kâfer

Görem ne vakt ki gerdişde çeşm-i gül-gûnuñ
Düşer hayâlime meclisde devr eden sâğar

25.Ol ebruvânı ki seyr eylesem gelir yâda
Miyân-ı pâdşeh-i dîne bend olan hançer

Cenâb-ı hazret-i Sultân Ahmed-i Gâzî
Deriñde mihr ü kamer bende âsman çâker

Hesâb olunsa eger mukbilân-ı dergâhı
Kalır 'utârid ü bircis hâric ez-defter

Ne geldi 'âleme anuñ gibi şeh-i zî-şân
Ne hod vezîri gibi safder-i zafer-yâb

Semiyy-i cedd-i Nebiyy-i kerîm İbrahîm
Yemîn-i devlet ü din âsaf-ı cihan-dâver

30.Karârgâhıdır ol kasr-ı âsman-mesned
Ki 'izz ü devlet aña oldu bâliş ü bister

Sehâb-ı lûtfu eğer bahre etmese imdâd
Meşîme-i sadef olmazdı mesken-i gevher

Eger ki mıskale-i re'yi olmasa der-dest
Mehiñ cebînine mihr olmaz idi rûşenger

21. Mürâyî : Mürâyâyi Ü; Merâmı T// 24. vakt ki : vaktde MO
/ Düşer : Gelir HE,Ü1 //25. eylesem: eyleyem B

Ederse âteşi ger terbiyet nem-i lûṭfi
Düḫânı sünbül olup toḫm olur içinde şerer

Nesîm-i ḫulḳı vezân olsa bir çemen-zâra
Edüp türâbını reşk-i şemâme-i 'anber

35.Olurdu reng-i tebessüm şüküfte gülbünden
Henüz olmadan evvel resîde ġonce-i ter

Der-i sa'âdetiniñ geldi oldu cârûbu
Hümâya mâye-i iḳbâl ü câh olan şeh-per

Zeminde hükmüne gerden-nihâde heft iḳlîm
Felekde ḫidmetine dest beste heft aḫter

Ne böyle âṣaf-ı ẕî-şânı buldu bir iḳlîm
Ne böyle ṣadr-ı cihanbânı gördü bir kişver

Hemîşe istediği ḫalḳ-ı 'âlemi taṭyîb
Müdâm ẕevk u ṣafâsı cihâna baḫşiş-i zer

40.Müşîr-i şîr-i dilâ ṣadr-ı âsman-ḳadrâ
Eyâ vezîr-i mekârim-semîr ü ferruḫ-fer

Sen ol ḫidîv-i cihansın ki oldu iḳbâliñ
Sipihre mâye-i ziynet zemîne mâye-i fer

Felekde kaldı mı nâmıñ yazılmadık bir ṭâḳ
Zemînde kaldı mı medḥiñ okunmadık bir yer

Zihî şüyû'-ı mekârim ki beççe-i bülbül
Eder terâneden evvel medâyiḥiñ ezber

Rehîn-i minnet ü iḥsânıñ oldu bây u gedâ
Cihânda lûṭfuña kim kaldı olmamış maẓhar

33. olur : olup HE,B,HEM // 34. hulkı: lûtfı HE //37.zemînde: zemîne B / gerden: gerdûn TK,T //39. halk-ı : halk u B //42.kaldı mı : kalmadı B //44. kaldı olmamış: kaldı olmadık MO,M,YB; kalmadı olmamış B

45.Cihan-penâh hidîvâ unutmadık anı kim
Ġam eylemişdi siyeh rûy-ı 'âlemi yekser

Hudâ o günleri göstermesin ki etmiş idi
Cihânı zâr pey-â-pey gelen kederli haber

Olup hücûm-ı elemden şikeste hâtırlar
Derûna dolmuş idi kasvet-i humûm u keder

Hudâya hamd ki ol sadra eyleyüp teşrîf
Yeñi nizâm ile verdiñ cihâna ziynet ü fer

Seniñ zamân-ı şerîfiñde Hakka şükr olsun
Ta'âkub etmede her gün peyâm-ı feth ü zafer

50.Çü mihr maşrık-ı iclâlden edince tulû'
Açıldı nûr-ı zuhûruñla milket-i hâver

Yürü heman saña kimler mukâbil olsa gerek
Cihâna mülk-sitanlık merâsimin göster

Bu sıdk-ı niyyet ü ihlâs sende kim vardır
Olur 'inâyet-i tevfîk-i Hak saña 'asker

Hücûm-ı satvetiñ eyler olursa fermânıñ
Ferâz-ı Kâfi değil âsmânı zîr ü zeber

Heman hemîşe olup Hak saña mu'în ü zahîr
Ola merâtib-i ikbâl gün-be-gün berter

55.Bu Rûm milketine olduğuñ gibi olasın
Bütün memâlik-i İrâna da ser ü server

Nedîm bendeñ elinden düşürmeyüp kalemi
Dola hesâb-ı tevârîh-i feth ile defter

47. elemden: kederden B/ keder : elem HE (HE nüshasında mısra'ların sırası değiştiğinden kafiyeyi oluşturan kelime ilk mısraın son kelimesidir: "hatırlar") // 50. tulû': zuhûr MO,B,Ü /zuhûruñla: tulû'uñla Ü//52. 'asker: yâver HE,Ü1 ; rehber Ü //53. eyler: iki B
56. kalemi: kalemin B,Ü,TK,AE,T / Dola: Dolup MO

14

Sitâyiş-i Sulṭân Aḥmed-i S̱âlis̱*

1. Ya'ni Sulṭân-ı felek-mertebe Ḫân Aḥmed kim
Çarḫ meçhûlünü re'yinden eder isti'lâm

Gelmedi 'âleme gelmek dahı olmaz mümkin
Ma'rifet ḳadri bilir böyle şeh-i ẕî-ʿinʿam

Dâ'imâ 'âdetidir dîn-i mübîne i'zâz
Her zaman pîşesidir şer'-i metîne ikrâm

Ṣayd eder beççe-i simurġ-ı celâl ü câhı
Tûğunuñ mâhçesi bî-meded-i dâne-i dâm

5. Gülsitân olsa seḥâb-ı kereminden sîr-âb
Çemen-i ter bitirir ḥavżdaki ferş-i ruḫâm

Âsmân olsa lehîb-i süḫanıñdan pür-tâb
Âb olup damlar idi âhen-i tîğ-ı Behrâm

Ḳuvvet-i ḳâhire-i ḥıfẓı mühim-sâz olsa
Çehre-i duḫt-ı reziñ olur idi perdesi câm

Zîver-i ḫuṭbesine ancak olurdu şâyân
Olsa bir minber-i nüh-pâye eğer nüh ecrâm

Revnaḳ-ı sikkesine ancak olurdu lâyıḳ
Lekedâr olmamış olsaydı eğer bedr-i tamâm

10. Mehçe-i tûğuna mümkin idi teşbîh etmek
'Ârıż olmasa gehî cebhe-i ḫûrşîde ġamam

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 20b TK 24b (derkenâr) T 45b
* -TK/ Sitâyiş-i Berâ-yı Merhûm Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis T
2. nâdiredân: - HE //6. olup: olur HE // 10.cebhe : çehre T

Rahş-ı iclâline kâbil idi tanzîr etmek
Şîr-i gerdunda eger olsa idi zeyn ü licâm

Şehriyârâ sen ol sultân-ı mu'azzamsıñ kim
Fahr eder bûs-ı rikâbıñla seniñ Rüstem ü Sâm

Tîğıñ olsaydı miyânıñda eger Behrâmıñ
Rüstemiñ hançerine sînesi olmazdı niyâm

Himmetiñ olmamış olsaydı mededkârı anuñ
Murğa kapdırmış iken bulmaz idi Pûrunı Sâm

15.Sensiñ ol şeh ki Sikender der-i iclâliñde
Kâbiliyetlice bir hidmete şâyeste ğulâm

Sensiñ ol nükte-şinâs-ı harem-i ma'nî kim
Saña bezminde Felâtûn edemez redd-i kelâm

Sıdk-ı niyyetle du'âmız budur Allah 'âlîm
Her dem ü her nefes ü her seher ü her ahşam

Câvidan 'arşa-i haşmetde tek ü tâz edesin
Şöyle kim gûy ola çevgânına çarh-ı hod-kâm

Baht pâyende vü ikbâl ü sa'âdet câvîd
Düşmen efkende felek bende vü hûrşîd ğulâm

20.Sen bu haşmetle serîriñde ser-efrâz olasın
Kâm ala sâye-i lûtfuñda Nedîm-i nâ-kâm

Her şebiñ devlet ile kadr ola yahûd kim 'ıyd
Her günüñ zevk ile nevrûz ola yahûd bayrâm

16. şinâs-ı harem : lafz-ı kerem HE,T //17. alîm: bilir TK,T
18. haşmetde: çeşminde T / edesin : eyleyesin TK

15
Der-Sitâyiş-i Sulṭân Aḥmed Ḫân Berâ-yı
Terfî'-i Rütbe-i Medîne-i Münvvere *

1. Cihan kim maẓhar-ı işrâḳ-ı envâr-ı ḥaḳîḳatdir
'Aceb âyîne-i ḥayret 'aceb mir'ât-ı 'ibretdir

'Aceb esrâr-ı ḥayretdir bu eczâ-yı cihân el-ḥaḳ
'Aceb terkîb olunmuşdur 'aceb ma'cûn-ı ḥikmetdir

Zemîn ü âsmânı mihr ü mâhı bilmeden geçdik
Kişi öz nefsini bir hoşça bilmek câna minnetdir

Arıstolar Felâtunlar ki nâmın yâd ederler ḫalḳ
Budur ẓannım ki anlar dahı maḥrûm-ı baṣîretdir

5. Ḳatı çok dinledim ben ol gürûhuñ sözlerin âḫir
Şunııfehm eyledim kim cümlesi medhûş-ı hayretdir

Ki zîrâ sözlerinde bir me'âl ü bir maḥaṣṣal yok
Netîce ḳîl ü ḳâl ü ẓann u taḥmîn ü şemâtetdir

Efendim neylerim ben öyle ḳîl ü ḳâli kim anuñ
Ne bir burhânı var ber-câ ne bir da'vâsı müs̱betdir

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 21b MO 21b B 17b Ü 19a TK 38a M 19b
AE 18a T 19b YB 14a Ül 18a HEM 280b
* Kasîde Der-Medh-i Pâdişâh-ı Cihân Ahmed Hân ve Terfî'-i Pâye-i Kazâ-yı Medîne-i Münevvere MO/ Berâ-yı Terfî'-i Medîne-i Münevvere ki Hân Ahmed-i Hem-pâye-şoden-i Mekke B/ Kasîde Berâ-yı Terfî'-gerden-i Ahmed Hân Rütbe-i Medîne-i Münevvere-râ Ü/ Kasîde Ez-Berâ-yı Terfi-gerden-i Ahmed Hân Ez-Karîha-i Hümâyun Rütbe-i Medîne-i Münevvere-râ TK/ Medh-i Pâdişâh-ı Dârâ-gulâm ve Terfi-i Pâye-i Kazâ-yı Medîne-i Münevvere M,T,YB / Berâ-yı Terfi-i Rütbe-i Medîne-i Münevvere ve Sitâyiş-i Sultân Ahmed Ül / Kasîde-i Nedîm Çelebi Terfî'-i Medîne-i Münevvere Der-Sitâyiş-i Hazret-i Sultân-ı Cihân Sultân Ahmed Hân HEM
3. bilmek: bilse MO,M,YB //7. Efendim: Efendi MO,M,Ü,HEM

Baña ol ḥüccet-i vâżıḥ yeter kim aña ḫatm urmuş
O ẕât-ı muḥterem kim ḫatm-ı tûmâr-ı nübüvvetdir

Felekler dergeh-i câhında gerden-beste-i ḫidmet
Melekler ravża-i pâkinde meşġûl-ı 'ibâdetdir

10.Ne ravża 'arş-ı a'lâ âstânıñdan kinâyetdir
Ne ravża ravża-i cennet feżâsından 'ibâretdir

Menârât-ı refî'i mehbıt-ı envâr-ı Yezdânî
Leb-i bâm-ı bülendi maşrık-ı mihr-i hidâyetdir

Mülûk-ı Al-i 'Os̱man ḫidmetiyle faḫr ederlerken
Ḳażâsı rütbesin dûn eylemişlerdi ne ḥikmetdir

Bi-ḥamdi'llah ki şimdi pâdişâh-ı âsman-mesned
Anı hem-rütbe kıldı Mekkeye ḥaḳḳâ kerâmetdir

Ḫudânıñ beyti ile ḫâne-i maḥbûb-ı ẕî-şânı
Ola hem-sâye vü hem-pâye ḥaḳḳâ kim iṣâbetdir

15.İṣâbet lafẓı bunda ḳâfiye olmağladır yoḫsa
Ḥaḳîḳatde bu ma'nâ yâ kerâmet yâ velâyetdir

Bu ḫayr-ı pâke mülhem olduğu sulṭân-ı ẕî-şânıñ
Değildir ġayri şey illâ ki maḥż-ı ṣıdḳ-ı niyyetdir

O şehenşâh-ı 'âlî-himmetiñ ecdâd-ı ẕî-şânı
Ki her birisi bir sulṭân-ı İskender-kiyâsetdir

Bu ḫayrı anlarıñ ḳalbine ilhâm etmeyüp Bârî
Cenâb-ı şehriyâra saklamak maḥż-ı 'inâyetdir

Anı ref' eylemekden niyyet-i pâk-i hümâyûnu
Heman ancak Resûl-ı ekreme ikrâm u ḥürmetdir

10.fezâsından: kazâsında MO,B//12. eylemişlerdi: eylemişler bu M,YB
15. yohsa: zirâ Ü//16.mahz :feyz MO,M,YB// 18.Cenâb : 'Iyâz B

20.Çün olmuşdur 'ameller dînimizde niyyete râci'
Bu pâkize 'amel de şüphesiz ḫayr u 'ibâdetdir

Bu gûne ḫayr-i pâke mülhem olmak pâdişâh-ı dîn
Dahı çok nuṣret u tevfîḳa çok ḫayra 'alâmetdir

Bunu fâl eyledim ben bende kim bî-şekk ü bî-şübhe
Bu ma'nî ġaybdan bir naṣr-ı a'lâya beşâretdir

Degildir yalñız ehl-i ṭarîḳ-i 'ilme bu in'âm
Bakılsa cümle ehl-i dîn-i İslâma żiyâfetdir

Resûlu'llahıñ etmek merḳad-ı pür-nûruna ikrâm
Ḳulûb-ı müslimîne maḥż-ı ilḳâ-yı meserretdir

25.Heman Allah Te'âlâ dâ'im etsin 'izz ü iḳbâlin
Ki zât-ı bî-naẓîri revnaḳ-ı taḫt-ı sa'âdetdir

Şehenşâh-ı hümâyun-pâye kim ṭâḳ-ı felek anuñ
Muḫayyemgâh-ı iḳbâliñde bir ḳaṣr-ı 'adâletdir

Cihân içre naẓîri gelmemişdir nükte-danlıkda
Hüner ḳadrin bilir bir şehriyâr-ı pür-semâḥatdir

Bu elfâẓ ile taḥrîr eylemiş çarḫ üzre evṣâfiñ
'Uṭârid kim cihan-sâlâr-ı iḳlîm-i feṣâḥatdir

Meġâzî-pîşe 'adl-endîşe Sulṭân Aḥmed-i s̱âlis̱
Ki Rüstem ḫançeriñden lerze-nâk-i bîm ü dehşetdir

30.Fenâ-yı sâyebân-ı ser-bülend-i lûṭf u cûdunda
Ser-â-pây-ı cihan der-ḫ̌âb-ı emn ü istirâḥatdir

Anuñ bezm-i hümâyûnuñda gûyâ kim duran ṣaf ṣaf
Celâl ü câh u 'izz ü devlet ü iḳbâl ü şevketdir

20. hayr u 'ibâdetdir: hayra delâletdir M,YB //22. nasr: nusret HE / beşâretdir: işâretdir HE,M,YB //23. in'âm: ikrâm B ; ihsan M,YB 24. etmek: el-hak TK,T //29. sâlis: Gâzî MO,Ü,TK,M,T,YB //30.Fenâ : Rızâ HE ; Nihâl B

Süvâr oldukça raḫşa san yemîninde yesârında
Olan pûyan veḳâr u saṭvet ü iclâl ü heybetdir

Ne âlâyişdir âlâyındaki âlâyiş ü tertîb
Ya dîvân-ı hümâyûnundaki ḥaşmet ne ḥaşmetdir

Ya ol dîvân-ı 'âlîniñ firâz-ı ṣadrına el-ḥaḳ
Cenâb-ı ṣadr-ı a'ẓam verdiği ziynet ne ziynetdir

35.Cenâb-ı âṣaf-ı Cem-câh İbrâhîm Pâşâ kim
Vücûdu mâye-baḫş-ı intiẓâm-ı dîn ü devletdir

Ḫidîv-i muḥterem dâmâd-ı ekrem dâver-i efḫam
Ki Ḫâtem yâd olunmak cûduna nisbet kabâḥatdir

Cihanda Ḫâtem-i Ṭay ḳıṣṣası taḥḳîḳı budur kim
Heman şâ'irleriñ beyninde çıkmış bir ḥikâyetdir

Ḥaḳîḳatde bu Ḫâtem çölde bir begdir ki ol yerler
Kemâl-i ḳaḥṭ ile ma'rûfdur bî-nân u ni'metdir

Pes ol yerlerde bir beğ lûṭf ederse âç 'urbandan
Birine bir çanak kısrak südü vermek semâḥatdir

40.O destûruñ ise bir bendesine etdiği iḥsân
Hezâran Ḫâtem ü Mu'ne vefâ eyler bıżâ'atdır

Ḫudâ ṣadrıñda dâ'im eylesin ol ṣadr-ı ẕî-şânı
İşi sulṭân-ı dîni dâ'imâ ḫayra delâletdir

Şehenşâhâ seniñ kendi çerâğıñ 'abd-i nâçîziñ
Nedîmâ bende kim bir şâ'ir-i nâzük-ṭabi'atdır

33. âlâyiş: ârâyiş MO,Ü,M,YB / tertîb: ziynet HE,MO,M,YB
36. kabâhatdir : hamakatdir HE,Ü / Ki Hâtem...: Ki Hâtem dergehiñde sâyis-i cimrî-kıyâfetdir AE,HEM //37. şâ'irleriñ: bir şâ'iriñ Ü,TK,T //38. - B / çölde: Tay da T //39. 'urbandan: 'urbâna M,YB /semâhatdir : sehâvetdir HE //41. eylesin ol sadr-ı zî-şânı : kılsın İbrâhîm Pâşâyı M,YB // Nedîmâ : Nedîm-i M,YB

Değildir öyle pek üstâd şâ'ir gerçi kim ammâ
Yine eş'ârı ṭab'a ḫoş gelir bilmem ne ḥâletdir

Efendim söyleten anı kemâl-i i'tibârıñdır
Ḳalem lûṭfuñla gûyâ bülbül-i bâğ-ı belâğatdır

45.Cenâb-ı Ḥaḳ ḫaṭâdan saklasın ẕât-ı hümâyûnuñ
Bi-ḥamdi'llah cihan 'ahdinde cümle emn ü râḥatdır

Nice ḫayra muvaffaḳ eylesin Bârî seni dâ'im
Seniñ ẕât-ı şerîfiñ 'âleme maḥż-ı 'inâyetdir

43. üstâd şâ'ir: üstâd-ı kâmil TK,T / kim ammâ: ammâ kim MO,M,YB // 44. belâğatdir : letâfetdir YB,Ü1.

16

Ḳaṣîde-i Bahâriyye Der-Sitâyiş-i Ṣadr-ı a'ẓam Dâmâd İbrahîm Pâşâ*

1. Nâz u şîveyle ki âġûşuma cânâne gelir
Sîneyi ḳalbi geçüp tâ ḥarem-i câne gelir

O bütün ḫânemi teşrîfini gûş etdi meğer
Şevḳ-ı şûrîdeyi gördüm gelir ammâ ne gelir

Çekse bir câm eğer ol ġonce-dehen hem çün gül
Çâki dâmânınıñ âġûş-ı girîbâne gelir

Dâd bilmez misiñ ey düşmen-i îman ki ṭabîb
Kâfir olursa da bir ḫasta müselmâna gelir

5. Gelmediñ görmediñ aḥvâlimi dâd eylemediñ
Görse kâfir benim aḥvâlimi îmâna gelir

Açılırsın güzelim sen dahı ṣabr eyle hele
Şimdicek şerm gidüp meclise peymâne gelir

'Âşıkıñ ağzına bir gün düşer ey gonce lebiñ
La'ldir elbet o âġûş-ı nigîndâna gelir

Faṣl-ı gül geldi mi âyâ deyü pürsân olarak
Bülbülü kûçede gördüm ki gülistâna gelir

Faṣl-ı gül dahı heman bir iki günden soñra
Ḫâk-bûs-ı der-i destûr-ı cihanbâna gelir

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 22b MO 23a B 18b Ü 20a TK 39b M 21a AE 19a
T 20b YB 15a Ü1 19b HEM 262b, 288a(mükerrer)
* Der-Sitâyiş-i Sadr-ı a'zam İbrahîm Pâşâ HE, B,AE / Der-Sitâyiş-i Vezîr-i Mükerrem İbrahîm Pâşâ Dâmâd-ı Şehriyârî Ü1/Kasîde-i Nedîm Çelebi Der-Sitâyiş-i Hazret-i Destûr-ı Mükerrem Dâmâd-ı Sultân-ı 'Alem Vezîr-i a'zam-ı Hâtem-şiyem İbrahim Pâşâ HEM
1. Sîneyi : Sîne vü HE //2. hânemi: hâneme HE,MO,Ü1 /şûrîdeyi: şûridemi MO,M //6. Açılırsın: Koculursun HEM / hele: biraz MO,B, Ü,TK,AE,T //7. La'ldir elbet : La'liñ elbette B,AE

10. Ya'ni hem-nâm-ı şeref-zâ-yı Ḫalîl İbrâhîm
Geldi ne 'âleme anuñ gibi dânâ ne gelir

Ṣadr-ı Cem-mertebe kim ẕât-ı şerîfiyle anuñ
Zümre-i Bermekiyan ḳıṣṣası pâyâna gelir

Âṣaf-ı 'ahd ki iḳbâl ü celâliñ görene
Cem ü Dârâ sözi Şehnâmeveş efsâne gelir

O keremkâr ki gördükçe kef-i dür-pâşın
Ḥarf-i taḥsin gibi gevher leb-i 'ummâna gelir

Zer ü gevher gibi tâ bûs ede dest-i cûduñ
Mihr inüp evc-i felekden ḥarem-i kâna gelir

15. Yapışup el ele ilhâm ile te'yîd ikisi
Âsmandan ḥarem-i ḳalbine yan yana gelir

Bulup elbette öper pâyini her gün iḳbâl
Odada ḳaṣrda bulmaz ise dîvâna gelir

Ebr-i cûduñda var ol feyż ki reşḥinden anuñ
Gül olup kûre-i ḥaddâd gülistâna gelir

Dest-i ḳahrında var ol tâb ü tüvan kim çarḫı
Etse efşürde ḥamel noḳtası mîzâna gelir

Lûṭfu bir bağçedir k'anda ḥayât-ı ebedî
Çün tebessüm dehen-i ġonce-i ḫandâna gelir

20. Vardır ol bâğda bir neş'e– i câvîd ki ger
Lâleniñ toḫmunu ekseñ dolu peymâne gelir

Kimseler yaklaşamaz yanına illâ nuṣret
Berḳ-ı şemşîri ki bir 'arṣada cevlâna gelir

11. anuñ: adıñ B,AE / pâyâna: yabana MO,B //12. Şehnâmeveş: Şehnâmesi Ü,TK,T //13. dür-pâşın: deryâsın MO,B,AE; zer-pâşın Ü 14. - B,AE //20. ki ger: eger B,TK,M,AE,T,YB / tohmunu ekseñ : berk-i terinden B,AE ; eksen adını TK,T //21.cevlâna: meydâna M,YB

Berde şâgirdi bulunmağla ne yapsın mirriḫ
San'at öğrenmeğe lerzan ser-i meydâna gelir

Ḫâme-i pâki 'alem-dârıdır ol ceyşin kim
Ḳal'a-ı miḥbereden 'arṣa-i 'irfâna gelir

Âṣafâ bâb-ı reff'iñde duran derbânıñ
Ayağı küngüre-i efser-i keyvâna gelir

25.Ẓihn-i veḳḳâdınıñ evṣâfını yazdıkça seniñ
Geceler kilkimiñ etrâfina pervâne gelir

Şâdmân ol ki 'adûnuñ dil-i ṣad-çâkinden
Pîş-keş yâl ü düm-i raḫşıñ içün şâne gelir

Âsman meclisine gelse öpünce pâyin
Bir iki def'a cebîni ser-i dâmâna gelir

Sensiñ ol nûr-ı mülaḫḫaṣ ki eger bulsa cevâz
Şem'-i ḫûrşîd seniñ bezmine pervâne gelir

Sensiñ ol 'aḳl-ı müşaḫḫaṣ ki Felâtûn-ı ḫıred
Pîşgâh-ı dil-i âgâhıña ṭıflâne gelir

30.Zer-i ḫûrşîdini mîzân ile ṣarf eyler çarḫ
Nice yanıñda anuñ baḫşişi meydâna gelir

Lîk sen 'âleme ey ma'den-i ifżâl zeri
Şöyle verdiñ ki ne kanṭara ne mîzâna gelir

Sen gibi kân-ı kerem bir dahı bi'llahi ḳasem
Hele bendeñ diyemem 'âlem-i imkâna gelir

Misliniñ geldiği yok şimdiye dek soñra dahı
Ẓannım oldur ki ne İrâna ne Tûrâna gelir

23. mihbereden: mecdden evvel B,AE //24. duran: olan AE,HEM
28.mülahhas: mühallas HE; müşahhas B,AE //29. 'akl:nûr Ü /
müşahhas: mülahhas B,AE .

Ṣadr-ı dîvan ne görür mis̱lini bir dahı ne ḫod
Süḫanım gibi süḫan defter ü dîvâna gelir

35.Âṣafâ ḥaḳ bu ki bakdıkça Nedîmâ ḳulunuñ
Baña her bir sözü bir gevher-i yek-dâne gelir

Her ṣadefde dürr-i yek-dâne bulunmaz el-ḥaḳ
Gerçi kim her biri deryûze-i nîsâna gelir

Her sadefde dür-i yek-dâne bulunmaz demeden
Ne demek istedğim ḫâṭır-ı yârâna gelir

Benim ol gûy-rübâ kim ser-i meydânımda
Ser-i 'Örfî vü Naẓîrî ḫam-ı çevgâna gelir

Her sözüm gülşen-i ma'nâya göñül bezminden
Gül gibi renkli nergis gibi mestâne gelir

40.Ḳad-i güftârıma evvel biçilüp câme-i reng
Soñra fersûdesi bâzâr-ı bahârâna gelir

Ṭab'ım ol nâdire-zâdır ki cihâna veledi
Cümle bircis ü 'uṭârid gibi ferzâne gelir

Var beyânımda o ḥâlet ki ṣarîr-i ḳalemim
Gûş-ı idrâke ṣarîr-i der-i meyḫâne gelir

Yeter ey ḫâme yeter ġayrı du'â demleridir
Ki çok oldukça güher ḳıymeti noḳṣâna gelir

Cemreler her sene tâ birbiriniñ ardınca
Nev-bahâr erdiği müjdeyle gülistâna gelir

34. ne hod: yahûd Ü,TK,T //38. Nazîrî ham-ı : Zahîrî ser-i TK,T
41. cihâna veledi: cihâna oldı B,AE,Ü1 (Halil Nihad s.48 ve A.Gölpınarlı s.66 neşirlerinde ise "cihân-ı dilden" terkibi yer almaktadır. Karşılaştırdığımız nüshaların hiç birinde böyle bir ifadeye raslamadık).

45.Göreyim şöyle kef-i cûdunu kim ebr-i bahâr
Aña yüz şerm ile deryûze-i bârâna gelir

'İzz ü devlet ola çün nâme-i ḳadriñle faḫûr
'İzz ü devlet sözi tâ nâmede 'unvâna gelir

Her günüñ 'ıyd u bahâran ola tâ kim a'yâd
Geh bahârâna gehî faṣl-ı zemistâna gelir

46. çün : tâ M,YB,Ü,HEM ; -B,Ü,TK,AE / nâmede: nâme-i HE,MO,T
47. 'ıyd u : 'ıyd-ı MO,Ü,M

17

Der-Medḥ-i Tuğrâ-yı Sulṭân Aḥmed-i S̱âlis̱*

1. Zihî pâkîze ṭuğrâ-yı hümâyûn-ı mülûkâne
Ki vâcib mûcebince 'âmil olmak cümle şâhâne

Zihî vâlâ hümâ-yı evc-pervâz-ı celâlet kim
Düşer bâl açdığınca sâyesi Îrân u Tûrâna

Zihî sîmurġ-ı zerrin-pençe-i kâf-ı mehâbet kim
Gelür hem-çün pirıstû heybetinden lerze ḫâḳâna

O perçem zülfeler kim dönmüş anuñ pîşgâhında
Ser-i Ḳisrî ham-ı çevgâna düşmüş gûy-ı ġalṭâna

5. Ya ol 'âlî sütûnlar kim anuñ her birisi gûyâ
Birer vâlâ 'âlemdir leşker-i te'yîd-i Sübḥâna

O dil-keş beyżâyı 'arż etseler ṭâvûs-ı ḳudsîye
Gelirdi ṣad meserret ile eṭrâfında cevlâna

O ḫançer şeklini gösterseler Sührâba başlardı
Aman şevketlü hünkârım deyü feryâd u efġâna

Değil tuğrâ bu bir ṣâḥib-ḳırân-ı mülk-i saṭvetdir
Ki cây etmiş miyan-bendin iki şemşîr-i bürrâna

Te'âlâ'llah ne ṭarz-ı ḫûb u şekl-i dil-güşâdır bu
Ki her bir şîvesi ḥayret verir bakdıkça insâna

10. Nedir bu resm-i ḫâṣ-ul-ḫâṣ kim hiç olmadı manẓûr
Naẓîri dîde-i müşkil-pesend-i ehl-i 'irfâna

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 24a TK 61b T 46b
* Kasîde Der-Medh-i Tuğrâyî ki Merhûm u Mağfûrleh Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis Tâbe Serâhu ve Ce'ale'l-Cenneti Me'vâhu Be-Nâmî-i Hîş Der-Tahrîr ü Terkîm-âverd TK,T
9. tarz: tavr HE

Bu gûne bir hüner 'arz eylemiş sulṭân-ı 'âlî-şân
Cihanda var sanır var ise gelsin işte meydâna

Cenâb-ı ḥażret-i Sulṭân Aḥmed H̱ân-ı s̱âlis̱ kim
Olur ser-pençe-i ḫurşîd yâl-i esbine şâne

Şehenşâh-ı cihân-ârâ ki tâc u taḫtı yanıñda
Serîr-i H̱usrev ü taḫt-ı Ferîdun köhne efsâne

Bu tuğrâsı olaydı İreciñ bâzûsuna ta'vîz
Eliñden ḫançerin Tûruñ alup atardı yabana

15.Eğer İsfendiyâr etmiş olaydı ḫâk-i pâyiñ kuḥl
Ururdu dest-i red müjgânı tîr-i pûr-ı Destâna

Ser-i râha ederdi çehresin güsterde çün ḫûrşîd
Düçâr olsa Minûçihr ol şehenşâh-ı cihanbâna

Anuñ ḫaṭṭına lâyıḳdır demek ḫaṭṭ-ı şerîf ancak
Mecâzen derler idi anı evvel ḫaṭṭ-ı şâhâne

S̱ülüs̱ olmuş müyesser Şeyḫe ancak soñra ammâ kim
Anuñ s̱üls̱ânıñ iḥsan kıldı Ḥaḳ Sulṭân-ı ẕî-şâna

Ki bir 'âlî muraḳḳa' yazdı kim ger bulsa ḫaṭṭâṭan
Midâd-i müşk-bûyuñ kûḥl ederler dîde-i câna

20.Anuñ her ḥarf-i 'âlî-şânına olmaz bahâ ancak
Eğer îrâd-ı Hindi katsalar maḥṣûl-ı İrâna

Ele aldıkça kilk-i 'anber-efşân-ı hümâyûnuñ
Döner ser-ṣafḥa gûyâ nev-bahâr ermiş gülistâna

Eğer zer ḥall ile çün şem' kilki bir elif çekse
Döner rûḥ-ı Dede üstünde anuñ hem-çü pervâne

O şehdir kim cihânıñ şehleri bâb-ı refî'iñde
Ederler çün gedâ 'arż-ı niyâz u 'acz derbâna

15.Eğer: Ve ger TK,T //20.ancak: el-hak TK,T //22.çekse:yazsa TK,T

Eğer kim mûceb-i fermânı ile 'âmil olmazsa
Ferîdûn ise de taḫtından eyler çarḫ bîgâne

25.Murâdın ḥükm-i şer'-i Aḥmedi taṭbîḳa sâ'îdir
Pes anuñ iṭṭibâ'ı farżdır hep ehl-i îmâna

Cenâb-ı Ḥaḳḳa ṣıdḳ-ı ḳalbiniñ âs̱ârıdır el-hak
Ki kahr etmektedir a'dâyı seyf-i kahr-ı merdâne

Çeküp tîğ-ı cihâdı ḥamdü'lillah kıldı efkende
'Adûnuñ tenlerin ḫâk-i siyâha serlerin kana

Edüp İslâmiyan mülkünde 'adl âyînini tecdîd
Yeniden verdi revnaḳ ḫanedân-ı Âl-i 'Os̱mâna

Sıtanbulu kılup envâ'-ı şehr-âyin ile tezyîn
Meserretler ile döndürdü her sûḳun gülistâna

30.Eder İran-zemîni tâ ḥudûd-ı Belḫe dek tesḫîr
Eger bir kerre ruḫṣat verse tîğ-i tîz-i 'uryâna

Alup İrân-zemîni ḳabża-i tesḫîrine ḥâlâ
Ferîdun gibi oldu şehriyâr İrân u Turâna

Nihâvend ü Iraḳ âhengi oldu bâ'is̱-i şâdî
Bu günden soñra nevbet geldi faṣl-ı Ṣıfâhâna

Kılar tâ sâḥil-i Ceyḥûna dek eknâfı ġark-ı ḫun
Eger fermân ederse saṭveti şîrân-ı meydâna

İtâ'at etmeden ġayri muḫâlif n'etmeğe ḳâdir
Heman 'aḳlı var ise ṭavḳ koysun gerden-i câna

25. Murâdın: Her emrin TK,T //26.âsârıdır: te'siridir TK /
el-hak: ancak HE / "kahr-ı merdâne" ifadesi üç nüshada da aynı.
Hatta Halil Nihad neşrinde de (s.238) farklı bir terkip/kelime ol-
madığına göre A..Gölpınarlı'nın "başka nüshalarda da bulamadı-
ğını" söylediği bu kasidede sözkonusu terkibin yerine "kahramanâne" ifadesini
tercih etmiş olması tamamen keyfîdir (s.128). //28. tecdîd: icrâ HE
34. muhâlif n'etmeğe kâdir: - HE ; n'etmeğe: etmeğe TK/ koysun:kılsın
HE,TK.

35.Ne gûne kâra âġâz etse 'avn-i Ḥaḳla mümkindir
Hemân 'azm eylesin iḳbâl ile her yâna merdâne

Bu gûne ḳuvvet-i ta'lîḳi var anda ba'îd olmaz
Felek talîk ederse na'l-i esbin gûş-ı ḫâḳâna

Nedîmâ destini ġayri du'âya eyle âmâde
Ne mümkin irmek ol şehenşehiñ evṣâfı pâyâna

Heman Ḥaḳ dâ'imâ ol şehriyârı eyleyüp manṣûr
Ede a'dâsını üftâde dâ'im çâh-ı ḫızlâna

Olup nâm-ı şerîfiyle müzeyyen sikke vü ḫuṭbe
Vere tuğrâsı ârâyiş berât-ı 'izzet ü şâna

18

Ḳaṣîde Der-Sitâyiş-i Sulṭân Aḫmed Ḫân u Dâmâd İbrahîm Pâşâ*

1. Söyle ey kilk-i süḫanver bülbül-i gûyâ gibi
   Böyle ḫâmûş olma naḳş-ı ġonce-i dîbâ gibi

   'Iyd vaḳtinde şeker baḫşâyişi mu'tâddır
   Naẓmıñ olsun leẕẕet-âver ḳand-i müsteṣfâ gibi

   Oldu mu yohsa meğer ṭanbûrveş târıñ şikest
   Lüknetiñ mi var zebânıñda yaḫud Bebġâ gibi

   Sûḳ-ı isti'dâd germ-â-germ iken böyle neden
   Tutmak enbân-ı ṣadefde gevherin deryâ gibi

5. Gül-fürûşan bûstânıñdan gül ister sen ise
   Böyle istiğnâ satarsın dil-ber-i ra'nâ gibi

   Bârî dûş olsañ yine bir 'ışḳa zîrâ kim seniñ
   Nükhetiñ sûzişle ḫoşdur 'anber-i sârâ gibi

   Gâh düşseñ firḳate gâhî ümmîd-i vuṣlata
   Dem-be-dem cûş eylese sîneñ ḫum-ı ṣahbâ gibi

   Ebr-i nisanveş ser-i evrâḳa ol gevher-nis̱âr
   Tâ ki ḳad çeksin nihâlân-ı hüner ṭûbâ gibi

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 25a MO 25a B 20a Ü 21b TK 421a M 22a
AE 20b T 22 a YB 16a Ü1 21a HEM 632b
* Sitâyiş-i Pazret-i Sultân AHmed Der-Zimn-ı Midhat-i İbrâhîm Pâşâ HE / Der-Sitâyiş-i İbrahîm Pâşâ Rahmetüllahi 'Aleyh B,AE/ Kasîde Der-Sitâyiş-i Vezir-i a'zam Dâmâd İbrahîm Pâşâ Ü,TK,T/ Vasf-ı Sultân-ı Cihân Ahmed Han Der-Zimn-ı Midhat-i Dâmâd İbrâhîm Pâşâ Ü1 / Kasîde-i Nedîm Efendi Der-Vasf-ı Cenâb-ı Veliyü'n-ni'am-ı 'Alî-himem HEM
1. gûyâ: şeydâ MO / dîbâ: zîbâ HE,MO,B,TK,T //2.müstesfâ: bî-hemtâ B,AE //4. deryâ: yektâ MO,M,YB,HEM //5.bustânın-dan : gülsitânından TK,T / ise: yine MO,M,YB / Böyle: Nâz u B,AE ; Bûy-ı TK // 6. seniñ :henüz M,YB

Şöyle kim versin tarâvet Rûmâ şi'r-i dil-keşiñ
Kişver-i Tebrîze revnaḳ-baḫş olan kâlâ gibi

10.Bezm-i ehl-i ṭab'da devr eylesin elden ele
Naẓm-ı şûḫuñ toḫm-ı pâk-i lâle-i ḫamrâ gibi

Künc-i 'uzletde çü 'anḳâ âşiyan tutduñsa ger
Bâri tîğ-ı zer-birun kıl beyżâdan tuğrâ gibi

Bir iki gün dîdeden olduñsa pinhan bâri gel
Bir neşâṭ-âver ḫaberle hüdhüd-i bînâ gibi

Söyle kim mülk-i Sebânıñ var mı bir pîrâyesi
Ḳaṣr-ı zerrin-ṭâḳ-ı Sa'd-âbâd-ı nev-peydâ gibi

Bâ-ḫuṣûṣ ârâm ede ṣadrında bir mihr-i kemâl
Ḥażret-i Sulṭân Aḥmed Ḫân-ı mülk-ârâ gibi

15.Ḫem anuñ dahı ola pîşinde bir bedr-i tamâm
Âṣaf İbrâhîm Pâşâ-yı cihan-pîrâ gibi

Ṣadr-ı dânâ kim anuñ her nükte-i sencîdesi
Lâyıḳ-ı tâc-ı şahandır gevher-i yektâ gibi

Pençe-i fermân-ı 'âlî-şânınıñ her devresi
Zîb-i evc-i ma'deletde ġurre-i ġarrâ gibi

Ṣadr-ı İskender-ḫaşem kim dergehine bir nice
Nâme-ber tâtarlar var Tolî vü Öktâ gibi

Âsaf-ı Nûşîrevan-mesned ki bezminde hezâr
Mûbid-i ḫüşyârlar var Ḫâce-i dânâ gibi

20.Ḳâmetin ḫam-keşte kılmakda Direfş-i Ġâviyan
Râ'yet-i manṣûrunuñ pîşinde dâ'im râ gibi

10.eylesin: olmasın AE //11. tutduñsa: tutarsa HE,B /beyzâdan: beyzâ-yı HE //12. bâri gel : ey göñül HE //13.Söyle kim... :Söyle kim var mı cihan bezminde ey seyyâh-ı 'ışk B,AE //15. tamâm: cemâl B,AE / pîrâ: ârâ M,YB,Ü1 //17. devresi: zülfesi HE,B,AE
19. Mûbid: Mücid B,AE // 20. kılmakda : kılmakdan B,AE

Peşşeye nîrû-yı bâzû verse te'yîdi alır
Deste gürz-i ġâv-sâz-ı Rüstemi elmâ gibi

Baḫtı verse taḳviyet naḫlin müseddes ḫânesi
Ma'den-i elmâs olurdu sîne-i ḫârâ gibi

Şekl-i evvelden bu devlet bir ḳıyâs olsa anuñ
Re'y-i pâki şarṭıdır külliyet-i kübrâ gibi

Mülke nâfi' nice ḳanun iḫtirâ' etdi n'ola
Ṭıbda Ḳânun yazmadıysa Bû 'Alî Sînâ gibi

25.Bir vezîr olmaz Niẓâmü'l-mülkveş derdim eğer
Dergehi açılmasa illâ-yı istis̱nâ gibi

Naẓra-i ḫışmı dokunsa âhenîn âyîneye
Gird-bâd eylerdi peydâ dâmen-i ṣaḥrâ gibi

Feyż-i elṭâfiyle bulsa terbiyet 'aẓm-i ramîm
Ḫurrem ü ser-sebz olur şâḫ-ı gül-i zîbâ gibi

Âṣafâ ṣadr-ı felek-ḳadrâ hümâyun-mesnedâ
Ey ki ẕâtıñ lafẓ-ı lûṭf u cûdda ma'nâ gibi

Râṣıdan farḳ edemezler irtifâ'-ı kevkebiñ
Kılsalar bir kaç raṣad bünyâd Uluğ Mirzâ gibi

30.Çûb-ı tîriñ nesr-i ṭâ'irle bakılsa görünür
Hem-ṭulû' u hem-cenâh u hem-ser ü hem-pâ gibi

Destiñe alsañ tüfengiñ cây eder her mühresi
Tâ ser-i mirrîḫde endîşe-i sevdâ gibi

Yağdırır levḥ-i beyâna ḫûşe ḫûşe dürr-i nâb
Ḫâmeñi engüşte alsañ ebr-i gevher-zâ gibi

21.-sâz: -sâr M,TK,YB,Ü,HEM //22.nahlin: nahl-ı HE,AE
25. istisnâ : müstesnâ HE //27. zîbâ : ra'nâ B,AE //28.sadr-ı:
sadrâ B,T,M,AE,YB //30.görünür: ger olur MO ;ger eder M
31. -MO / eder her mühresi: olmaz ber-karâr M/ Tâ: Hem M

Ḥabbezâ nevk-i kalem kim şûḫdur her cünbüşi
Ṭarf-ı ebrû-yı cüvânandan geçen îmâ gibi

Bendeñe dersin bırakdıñ ṣafḥa-i eş'âr̂ı sen
Ṭâḳ-ı nisyân üzre ser-meşḳ-i elif bâ tâ gibi

35.Âṣafâ meşhûrdur kim söylemez üstâd lîk
Söyleyince böyle söyler gevher-i yektâ gibi

Bâ-ḫuṣûṣ ol şâ'irim ki naẓmımı bircîs-i çarḫ
Nâme-i siḥr ü beyâna s̱ebt eder imżâ gibi

Tâ Cihân-âbâda vardı Iṣfahan mülkün geçüp
Rûmdan pervâz eden şi'r-i terim 'anḳâ gibi

Nef'î vâdî-i ḳaṣâ'idde süḫan-perdâzdır
Olamaz ammâ ġazelde Bâḳî vü Yaḥyâ gibi

Mes̱nevî semtinde geçmişdir 'Aṭâyî cümlesin
Ḫâletî evc-i rübâ'îde uçar verḳâ gibi

40.Ḫâṣılı her biri bir vâdîde bulmuş imtiyâz
Müstezâd u şarḳı vü taḫmîs-i şevḳ-efzâ gibi

Ḫâme-i mu'ciz-beyânım anlarıñ her birine
Bir cevâb ibrâz edüp vâżıḥ yed-i beyżâ gibi

Hem dahı Tâzî lisân üzre eder îcâd-ı naẓm
Buḫterî vü Aḫṭal u Bû Ṭayyib ü Bebġâ gibi

Lehçe-i Tâtârda kalmaz Nevâyîden pesîn
Fârisî söylerse söyler Ṣâ'ib ü Rüknâ gibi

Himmet olursa eğer mümkindir inşâ-yı süḫan
'Utbî vü Vaṣṣâfı meşhûr eyleyen inşâ gibi

37.eden: eder M,YB; edüp AE //38.perdâzdır: pervâzdır MO,B,AE
39. verkâ: ankâ HE,Ü1 // 40. imtiyâz: i'tibâr HE,Ü //42bTâzî: tâze
MO,YB //44. Himmet: Mümkin MO / mümkindir: himmetdir MO/
sühan : cedîd B,AE

45.Lâf derlerse eğer işte ḳalem işte devât
Her sözüm is̱bât mümkin hendesî da'vâ gibi

Ḫaṣma ḥüccetler nümâyân eyleyim kim her biri
Ḫaṭf-ı ebṣâr eylesin berḳ-ı felek-peymâ gibi

Âṣafâ bu kilki çok söyletmeyim zîrâ anuñ
Ġâlibâ maḳṣûdı çarḫ-ı dûn ile ġavġâ gibi

Lîk ümmîdim budur kim lûṭf u iḥsânın hemân
Erişir iḥyâ-yı âmâle dem-i ' İsâ gibi

Şöyle leb-rîz-i sürûr eyler dil-i pür-cûşu kim
Ḥâletinden raḳṣa başlar sâġar-ı ṣahbâ gibi

50.Saklayım gevherlerim ġayri teşekkür vaḳtine
Tâ ḳaṣîdem ola 'ıḳd-ı lü'lü-i lâlâ gibi

Var ise bir günde îcâd eyleyen gelsin beri
Bir ḳaṣîde bu müsellem naẓm-ı bî-pervâ gibi

Ġâyete erdi Nedîmâ söz du'â hengâmıdır
Destiñ aç rûḥâniyân-ı 'âlem-i bâlâ gibi

Tâ ki her sâl eyleye 'ıydın neşâṭ-ı maḳdemi
Ṣaḥn-ı Sa'd-âbâdı leb-rîz-i feraḥ me'vâ gibi

Şehriyâr-ı 'âlemiñ teşrîfi Ṣadr-ı a'ẓama
Mâye-i iḳbâl ola 'ıyd-ı sürûr-efzâ gibi

48.- B,AE //50. vaktine: vaktidir MO,M,YB// 51.Bir: Bu MO,M,YB
52. hengâmıdır: eyyâmıdır B,AE

19

Tażmîn-i Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm*

1. Gel ey faṣl-ı bahâran mâye-i ârâm u ḫâbımsın
Enîs-i ḫâṭırım kâm-ı dil-i pür-ıżṭırâbımsın

Dehân-ı ġonceyi bâz et zebân-ı sûseni ter kıl
Şikest-i tevbeye daḫl edene ḥâżır-cevâbımsın

Gülistandan nümâyan ol çü ma'nâ-yı bülend ey serv
Bu mevzun ḳad ile ḥaḳḳâ ki beyt-i intiḫâbımsın

Açıl ey faṣl-ı dey sen gülsitanlardan açılsın gül
Terennüm eyle bülbül muṭrıbım çengim rebâbımsın

5. Salındıñ şöyle kim yıkdıñ beni ey 'ar'ar-ı âzâd
Seni gördükde sandım dil-ber-i âlî-cenâbımsın

Gülüm şöyle gülüm böyle demekdir yâre mu'tadım
Seni ey gül sever cânım ki cânâna ḫiṭâbımsın

Müdâm ey lâle-i ḫâṭır-güşâ dûr olma gülşenden
Seniñle neş'e taḥṣîl eylerim câm-ı şarâbımsın

Ne ḥâletdir saña bakdıkça ey cû 'ömrüm eksilmez
Meger zencîr-bend-i pây-i 'ömr-i pür-şitâbımsın

Bu gün gülşende gördüm kim oturmuş pâdişâh-ı gül
Durup ḫidmetde bülbül der ki şâh-ı kâm-yâbımsın

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
HE 26b MO 26b B 21b Ü 23a TK 43a M 23b
AE 21b T 23b YB 17a Ü1 22b HEM 391a
*Der-Sitâyiş-i Sultân Ahmed Hân Tazmîn-i Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm MO /Der-Menkabet-i Pâdişâh-ı 'Alem ü Medh-i Vezîr-i a'zam AE / Tazmîn-i Hitâb-ı Pâdişâh-ı 'Alem ve Medh-i Vezîr-i a'zam Ü1 / Kasîde-i Nedîm Efendi Der-Sitâyiş-i Cenâb-ı Hazret-i Veliyyü'n-ni'am HEM
1. ey : - M //3. -B // 4. çengim: çeng-i M/ rebâbımsın: zebânımsın MO,YB
6. yâra : halka HE,TK,T,Ü1,HEM / Seni ey...: Seni cânım sever ey gül ki ol şûha hıtâbımsın B / 7. neş'e : neşve MO,M,YB

10.Zemin bûs eyleyüp destûr-ı ekrem 'izz ü devletle
Der ol şehenşâh-ı zî-şâna kim mâlik-rikâbımsın

Seniñ lûtfuñ seniñ feyżiñledir hep cümle ikbâlim
Ki ben bir zerreyim sen devlet ile âftâbımsın

N'ola kişt-i ümîdim olsa reşk-i ḫırmen-i pervin
Ki iḥsânıñla sîr-âb eylediñ anı seḥâbımsın

Cenâb-ı Ḫân Aḥmed kim anuñ tûğuna der nuṣret
Ki tûğ-ı şâhi-i bâğ-ı du'â-yı müstecâbımsın

Ḫiṭâb edüp anuñ elṭâfina faṣl-ı bahâran der
Veliyy-i ni'metim sermâye-baḫş-ı reng ü tâbımsın

15.Gil-i râhın alup söyler 'arûs-ı devlet ü iķbâl
Benim gîsûlarım sen dil-keş eylersin ḫıżâbımsın

Ġubâr-ı pâyini dahı sürüp ruḫsârına der kim
Seni ben penbelerde saklarım kim müşk-i nâbımsın

Ṭınâb-ı sâyebânına işâret eyleyüp der hem
Seniñ zîriñde pinhandır ruḫum bend-i niķâbımsın

Görüp eyyâm-ı 'izz ü câhını der rûḥ-ı Sikender
Ki ben pîr olmuşumdur sen benim 'ahd-i şebâbımsın

O sulṭân-ı keremver kim der İbrahîm Pâşâya
Ki dâmâdım vezîr-i a'ẓamım vâlâ-cenâbımsın

20.Niẓâm-ı tâze buldu memleket sa'y-i belîğiñle
Ṭırâz-ı ḥaşmetim zîb-i der-i devlet-me'âbımsın

Cihân içre Melikşâhıñ Niẓâmü'l-mülki var ise
Benim de sen niẓâm-ı devlet-i nuṣret-me'âbımsın

10. ekrem 'izz ü devletle: a'zam 'izz ü rif'atla HE; ekrem 'izz ü rıf'atla Ü1 ; ekrem dahı 'izzetle HEM,HE /zî-şâna: devrâna Ü
13. nusret: hazret B//15. alup: öpüp Ü1 //17. hem: kim HE,B,AE
19. dâmâdım : dâmâd-ı Ü,TK,T /a'zamım: a'zam-ı MO,M,AE, YB, HEm ; a'zam u B

Cilâ vermiş ise âyîne-i İskendere Rısto
Benim sen ṣayḳal-ı âyîne-i re'y-i ṣavâbımsın

O ṣadr-ı muḥterem kim 'izz ü şânı âftâba der
N'ola rıf'atda olsan ḫayme-i zerrin-ṭınâbımsın

Kef-i zer-pâşı dest-i Ca'fere söyler ve ḥaḳ söyler
Ki ben ṣaḥrâ-yı bî-pâyân-ı cûdum sen serâbımsın

25.Edüp her bendesin memnûn el-ḥaḳ zerreye der kim
Seni yanımda tutmam maẓhar-ı ṭard u 'itâbımsın

Der anuñ şadırvân-ı ḳaṣrına gül-i ḫûrşîd
Seni ben sînem içre perveriş kıldım gül-âbımsın

Ḫidîv-i Bayḳarâ-meclis ki târ-ı zülf-i nâhide
Kemîne muṭrıbı der sen benim târ-ı rebâbımsın

O destûr-ı cihan dedikçe ol ḫâḳân-ı devrâna
Bu 'izz ü câh u iḳbâle medâr-ı iktisâbımsın

O şehenşâh-ı 'âlî-şan dahı der kim benim de sen
Ṭırâz-ı râ'yet-i zer-peyker-i ḫûrşîd-tâbımsın

30.Yine sadr-ı mükerrem pây-ı taḫtıñ bûs edüp söyler
Efendimsin veliyy-i ni'metim gerdun-cenâbımsın

Cihan durdukça dur ikbâl ile taḫt-ı sa'âdetde
Seniñ lûṭfuñla dil-şâdım her işte fetḥ-i bâbımsın

Ḫudâ ayırmasın biri birinden 'izz ile dâ'im
Du'âma sûz-baḫş ol ey ḳalem çeşm-i pür-âbımsın

Gelüp iḳbâl ile devlet desin dergâhına her gâh
Penâhım melce'im ümmîdgâhımsın me'âbımsın

Zihî devlet o ṣadr-ı muḥterem derse eğer bir kez
Mu'ammer ol Nedîmâ şâ'ir-i mu'ciz-ḫiṭâbımsın

23. hayme: çeşme MO,M,YB //25. el-hak: ancak MO,B,M,AE,YB
28. hâkan: sultan M,YB //31.Cihan: Heman MO/sa'âdetde:ikbâlde B

20

Der-Vaṣf-ı Sa'd-âbâd-ı Nev-Bünyâd*

1. Seherî dünki gün oldukda cihan nûrânî
   Rûşen etdi seḥeriñ ḥâleti çeşm ü cânı

   Bir 'aceb neş'e ṭulû' etdi derûnumdan kim
   Bülbül-i şevḳ u neşâṭ etdi dil-i nâlânı

   Vardım ol şevḳ ile bir meclis-i 'âlî-şâna
   Nice meclis ki anuñ mecd ü 'ulâ erkânı

   Nâ-gehân eyledi bu bende-i nâ-çîze ḫıṭâb
   Meclisiñ ṣâḥibi ol cûd u mekârim kânı

5. Dedi kim ey hüner-âmûz-ı Ẓahîr ü 'Örfî
   Ne durursun ele al ḫâme-i sihr-efşânı

   Tatlı sözlerle yazup vaṣfını Sa'd-âbâdıñ
   Eyle şîrin yine gel ẕâ'iḳa-i 'irfânı

   Anda îcâd olan âs̱âr-ı cemîliñ bir bir
   Nâmını yâd kılup şevḳa getir yârânı

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 27b MO 27b B 22a Ü 23b TK 44a M 24b
AE 22b T 24b YB 18a Ü1 23b HEM 279a
*Kasîde Der-Sitâyiş-i Sultân Ahmed Han ve Vasf-ı Me'âlim ü Me'âsir-i Mu'anbere-i Sa'd-âbâd MO/ Kasîde Der-Vasf- Me'âlim ü Me'âsir-i Sa'd-âbâd-ı Mu'anbere Ü,TK,M,T,YB / Der-Menkabet-i Pâdişâh-ı 'Alem Der-Zımn-ı Vasf-ı Mesîre-i Sa'd-âbâd AE / Medh-i Pâdişâh-ı 'Alem Der-Zımn-ı Evsâf-ı Nezâhat-ı İstanbul Ü1 / Kasîde-i Nedîm Çelebi Der-Sitâyiş-i Hazret-i Şehenşâh-ı Cihân E's-sultân İbnü's-sultan E's-sultânü'l-Gâzî Ahmed Hân HEM
1. oldukda: oldukça MO,B,Ü,TK,M,T,YB //6.yazup: edüp HE
7. olan âsâr-ı cemîlin: olunan şeylerin HEM /bir bir: yek yek MO, Ü, TK,M,T,YB,Ü1

Ben de ol emr-i şerîf üzre alup ele ḳalem
Böyle vaṣf eyledim ol nev-eser-i ẕî-şânı

Ne münâsib yere durmuş o tavanlı köprü
Cümle gözden geçirir seyre gelen ḫûbânı

10.Pek ṣafâ kesb edecek tekye hele Ḫayr-âbâd
Cümle ẕevḳ ehli anuñ zümre-i dervîşânı

Görmeyen âdeme el-ḥaḳ ne ḳadar vaṣf etsem
Nice ta'bîr olunur çağlağanın seyrânı

Yok bu dünyâda hele Ḳaṣr-ı Cinânıñ miṡli
Bilmezem var mı cinân içre dahı aḳrânı

Çeşme-i Nûr ise Nûr âyetin eyler tefsîr
Cedvel-i Sîm ile bulsa n'ola zîb ü şânı

Gûyiyâ ẕevḳ u ṣafâ daḫmesine oldu ṭılısm
Şâh-ı mârânı 'aceb ol cesed-i nûrânî

15.Pek güzel mevḳı'ine düşdü hele Ḳaṣr-ı Neşâṭ
Gerçi kendi küçük ammâ ki büyükdür şânı

Ya o cesrin ki adı kendi gibi Nev-peydâ
Şüphesiz yokdur aña mülk-i cihanda ṡâni

Ferḳadandır adı üstünde olan ḳaṣrlarıñ
Ki ederler ikisi 'âleme nûr-efşânî

Ḫurrem-âbâda ḳarîb olduğ'içün Cisr-i Sürûr
Etmede ḫurrem ü mesrûr dil-i nâlânı

8. üzre: ile Ü1 /ele: deste MO, M,YB,HEM //9.hûbânı: yâranı MO,M,YB //11. -B //13. zîb ü şânı : ziynet ya'ni HE //14.oldu: kıldı B/ cesed : çehre B,AE //16. nev-peydâ: nâ-peydâ HEM 17. ederler ikisi: eder ikisi de HE ; eder anuñ ikisi B //18.Hurrem : Husrev AE / cisr: kasr HE

Ḳadd-i ḫûban mıdır âyâ o sütûn-ı bâlâ
Ki temâşâsınıñ olmakda cihan ḥayrânı

20. Gör ki başındaki zer ṭâs ile andırmaz mı
Peyk-i mevzun-reviş-i pâdişeh-i devrânı

Ḫusrev-i rûy-ı zemin Ḥażret-i Sulṭân Aḥmed
'Âlemiñ pâdişehi baḥr u beriñ ḫaḳânı

Şehriyâr-ı 'aẓamet-güster-i 'âlî-himmet
Ki sipihriñ başı üstünde yürür fermânı

'Arṣa-i ḥaşmetiniñ cûd u himem ferrâşı
Dergeh-i devletiniñ lûṭf u kerem derbânı

Var nice bendeleri Erġun u Cengîz gibi
Biri ez-cümle Ḳırım mülkünüñ olmuş ḫânı

25. Nice ser-'askeri var İrec ü Tûr emṣâli
Żabṭ ederler kimi İrânı kimi Turânı

'Ahd-i 'adliñde anuñ ḫançer-i bürran görünür
Çeşm-i şîr-i nere âhû-bereniñ müjgânı

Her ne müşkil işi bitsin deyü fermân etse
Feleğiñ yok demeğe var mı meger kim cânı

Pâdişâhım seni Ḥaḳ 'âleme sulṭân etmiş
Eylemiş emrine münḳâd cihân-dârânı

'Âlemiñ şâhları bende-i fermânıñdır
Cümlesi dergeh-i cûduñdan umar iḥsânı

30. Nerede buldu Ferîdun bu celâl ü câhı
Nerede gördü ya Kisrâ bu bülend eyvânı

20. -B / ki: de HE //21.hakânı: sultânı Ü //24. Var nice....: Var nice Ergun u Cengiz gibi tâtârı AE //27. demege: demekden B 28. etmiş : eylemiş B

Düşde görmüş mü ya Dârâ bu kadar dârâtı
H̱usrev etmiş mi taṣavvur bu kadar 'unvânı

Kurabilmiş mi Sikender bu kadar dîvânı
Sürebilmiş mi yaẖud Cem bu kadar devrânı

Saña İskenderi teşbîh edeniñ 'aḳlı mı var
Olabilmez o seniñ dergehiniñ derbânı

Gerçi İskender olunmaz saña teşbîh ammâ
Yine bir vech ile temsîl ederim ben anı

35.Ki o etmişdi Arıstoyu zamânıñda vezîr
Eylediñ sen de vezîr âṣaf-ı 'âlî-şânı

Ya'ni dâmâd-ı güziniñ ki cihanda oldu
Ḥüsn-i tedbîri nice derdleriñ dermânı

Çok du'â aldırıyor pâdşehim ḥażretine
Devletiñde edüp erbâb-ı dile iḥsânı

Ḥaḳ bu kim Bermekiyan zümresiniñ destinde
Zûr-ı bâzûsı ile aldı bugün meydânı

Göricek rûḥ-ı Sikender hele Sa'd-âbâdı
Oldu parmak ısırup himmetiniñ ḥayrânı

40.Çend mâh içre bu deñlü eser-i vâlânıñ
Hele bilmem nice tecvîz olunur imkânı

Pâdişâhım olasın taẖt-ı sa'âdetde muḳîm
Olmaya ḥaşre degin devletiniñ pâyânı

Sen buyur 'izz ü sa'âdet ile Sa'd-âbâda
Künc-i endûh ola düşmenleriniñ zındânı

Budur âẖir sözü her laḥẓa Nedîmâ ḳulunuñ
Âh 'ıyd olsa da öpsem yine ol dâmânı

31. unvânı: devrânı MO,M //34. bir: bu B//36-38.beyitler yalnız HEM 'da mevcuttur.//41.devletiniñ:himmetiniñ M,YB

21

Berâ-yı Sitâyiş-i Sa'd-âbâd*

1. Bak Sıtanbuluñ şu Sa'd-âbâd-ı nev-bünyânına
   Âdemiñ canlar katar âb u havâsı cânına

   Ey ṣabâ gördüñ mü miṣlin bunca demdir 'âlemiñ
   Püşt-i pâ urmakdasın İrânına Turânına

   Ey felek inṣâf ey mihr-i cihân-ârâ aman
   Bir naẓîri var ise söyleñ konulsun yanına

   Ben de bilmem böyle rûḥ-efzâlığın aslın meger
   Ḫıżr toḫm-ı 'ömr-i câvîd ekdi naḫlistânına

5. Hey ne feyż-i câvidandır kim olur serv-i sehî
   Sürseler bir ḳaṭre âbın nâvekiñ peykânına

   Şöyledir saḥnıñdaki cûş u ḫurûş-ı nev-bahâr
   Kim erişmişdir telâṭum âsman eyvânına

   Hey ne ḥâletdir ki dûduñ sünbül-i sîr-âb eder
   Uğrasa bâd-ı ṣabâsı duzaḫıñ nîrânına

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 28b MO 29a B 23a Ü 25a TK 45b M 25b
AE 23b T 25b YB 18b Ü1 24b HEM 371b
***Kasîde Der-Sitâyiş-i Sultân Ahmed Hân u Vasf-ı Sa'd-âbâd MO Berâ-yı Sitâyiş-i Sa'd-âbâd Der-Zımn-ı Sultân Ahmed ü İbrahîm Pâşâ B / Kasîde Der-Evsâf-ı Şâh-ı Cihânbân ve Sitâyiş-i Sa'd-âbâd-ı Nev-bünyâd Ü / Kasîde Der-Evsâf-ı Şâh-ı Cihânbân-ı Sa'âdet-Refîk ve Sitâyiş-i Sa'd-âbâd-ı Nev-bünyâd TK,T /Der-Vasf-ı Sa'd-âbâd-ı Behişt-âbâd ve Medh-i Sultân Ahmed Hân M,YB / Der-Menkabet-i Pâdişâh-ı 'Alem-penâh Sultân Ahmed Hân Der-Zımn-ı Ta'dâd-ı Evsâf-ı İstanbul u Sa'd-âbâd AE / Evsâf-ı Bî-nihâye-i Stanbul Der-Zımn-ı Medh-i Pâdişâh ve Dâmâd u Vezîr İbrâhîm Pâşâ ve Ta'rîf-i Sa'd-âbâd Ü1 / 4. efzâlığın: fezâlığın HE,B,TK // 6. Şöyledir sahnındaki : Şöyle sıhhat buldu kim B // 7. -B**

Ṭurfa reng-â-reng âheng eylemiş ṣaḥrâyı pür
Kûh ses verdikçe şeydâ bülbülüñ efgânına

Ṣabr u ṭâkatsız çıkup bir gül dahı peydâ eder
Ḫande sığmaz gonceniñ zîrâ leb-i ḫandânına

10.'Arşa dek çıkmakda mânend-i du'â-yı müstecâb
Uğrayan âb-ı muṣaffâ râh-ı şâdırvânına

Sizde böyle müşk olur mu deyü ḫâkiñden birâz
Âh göndersem ṣabâyile Ḫoten ḫâḳânına

Cedvel-i Sîm içre âdem binse bir zevrâḳçeye
İstese mümkin varılmak cennetiñ tâ yanına

Olsa Kisrîler zamânıñda ya Firdevsî anı
Eylemez miydi şeref Şeh-nâmeniñ 'unvânına

Olsa ger ḳasrıñdaki naḳş u nigâra bir şebîh
Anı yazmaz mıydı Ġaffârî Nigâristânına

15.Gûş kıl ey rûḥ-ı Kâvûs ey revân-ı Cem işit
Ben kapılmam ehl-i târîḫiñ süḫan-sencânına

İkiniz de olmamış mâlik aña aldım ḫaber
Çarḫ-ı pîriñ and verdim dînine îmânına

Derseñiz kim çarḫ-ı pîre yok yere verdiñ ḳasem
Kim o bî-îmandır anuñ kim bakar eymânına

Vaḳtiñizde çarḫ âmennâ ki bî-îman idi
Ehl-i dil maḳrûn idi endûh-ı bî-pâyânına

Şimdi ammâ ehl-perverdir müselmandır tamâm
Olalı maḥkûm Sulṭân Aḥmediñ fermânına

20.Şehriyâr-ı şer'-perver pâdişâh-ı din-penâh
Kim erişmez dest-i Ḫusrev dâmen-i derbânına

9.tâkatsız: tâkatdan B,AE //15. Kâvûs : Kisrî B,AE

Zûr-ı bâzû-yı celâdet ḳuvvet-i ḳalb-i ẓafer
Ḳâflar ṭâḳat getirmez ḥamle-i şîrânına

Şüphesiz Nûşîrevânıñ tâcı başından düşer
Baksa ṭâḳ-ı ser-bülend-i ḳaṣr-ı 'izz üşânına

Âstân üzre yüzün bir iki def'a ferş edüp
Soñra ruḫṣat-yâb olur Cem girmeğe dîvânına

Rûy-ı pâk-i enveriñ gördükçe rûḥ-ı Enverî
Medḥ-i Sencerden utanmaz mı bakup dîvânına

25.Ḥaşre dek olurdu ser-gerdan Hülâgûnuñ seri
Düşse pây-i raḫşınıñ bir kerrecik çevgânına

Oldu devriñde cihân âsûde 'âlem şâd-kâm
Verdi istiḥkâm din ü devletiñ erkânına

Pençe-i ḫûrşîd ile müjgânıñ eyler pençe-zen
Ḫâk-i pâyiñ kuḥl edenler dîde-i giryânına

Cümle târîḫ-i selef mażbûṭ nâdirdir hele
Böyle düşmek taḫt u efser ehline şâyânına

Müddet-i 'Osmâniyân içre zamân-ı devleti
Benzemişdir nev-bahârıñ mevsîm-i nîsânına

30.Şaṣt u destinden ne mümkin düşmene cây-ı girîz
Fetḥ u nuṣret bâl ü perdir nâvek-i perrânına

Şânına nisbet mülûkuñ şevketi benzer hemân
Peşşeniñ sîmurġa nisbetle ser ü sâmânına

Şehriyârâ na'l-i esbiñden çıkan berḳ-ı cehan
Dâğ yakmışdır sipihriñ cebhe-i keyvânına

Nâvek-i perrânıñ olsa n'ola ser-germ-i şitâb
Nâme-berdir rây-ı Hindiñ sîne-i 'uryânına

21. celâdet: celâlet Ü,TK,M,AE,T, YB,Ü //27.ile müjgânın eyler: eyler müjgânıñ ile MO// 30.Şast u : Şast-ı TK,AE,T,Ü

Re'y-ı pâkiñ gibi gevher-pâre-i şeffâf u ṣâf
Gelmemişdir 'âlemiñ âġûş-ı baḥr ü kânına

35.Salṭanat ḥayrânıdır dâ'im cemâl-i pâkiniñ
'Âşıḳ-ı bî-dil nice ḥayrân ise cânânına

Ḫânedân-ı salṭanat ancak seniñle faḫr eder
Gevher-i şehvârdır revnak veren 'ummânına

Biñ ser-i düşmen fedâ bir peyk-i mevzun-ḳaddiniñ
Dûş-ı iḳbâlindeki ġaddâre-i bürrânına

Sâye-i lûṭfunda vardı ḫalḳ ḫ̌âb-ı râḥata
Ser-keşân-ı dehr çekdi pâların dâmânına

Çok zamândır olmamışdır dûş çeşm-i mihr ü mâh
Böyle çarḫın vefḳ-i dil-ḫ̌âh üzre bir devrânına

40.Ṣaḥn-ı Sa'd-âbâda da ṣad el-ḥased ṣad el-ḥased
Oldu çün maḳbûl dehriñ ḫusrev-i ẕî-şânına

Şehriyârâ devlet ü iḳbâle reşk olsun ki ol
İntisâb etmiş seniñ gibi şehiñ derbânına

Lûṭf ile nuṭḳ-ı hümâyûnuñ anı vaṣf etdi çün
Kim bakar ġayri Nedîmiñ naẓm-ı nâ-çespânına

Hiç ne mümkindir efendim anı vaṣf etmek ḳuluñ
Tûp-ı meh düşsün mü bir mûruñ ḫam-ı çevgânına

Anı vaṣf etmek seniñ elṭâfını vaṣf etmedir
Anuñ içün ḳâil olmam ben anuñ imkânına

45.Elde ḫâmem żabṭ olunmaz yohsa mümkin mi vuṣûl
Lâyıḳınca vaṣf-ı ẕât-ı pâkiniñ pâyânına

Bir ġazel ṭarḥ edeyim bâri ki kalsın yâdgâr
Ṣaḥn-ı Sa'd-âbâdda İstanbuluñ ḫûbânına

38. vardı: ki var MO //39.zamandır:zamanda HE,AE;zamandan M, YB,Ü1 //41.-MO,M,YB

El yusuñ candan düşenler pençe-i müjgânına
Tel takınsın dûş olanlar kâkül-i pîçânına

Bir bahâneyle şikest olmakda pek benzer hele
Tevbe-i bî-vaḳt-ı 'âşıḳ dil-beriñ peymânına

Dil-rübâya bî-vefâlık ḥaḳ bu kim pek 'aybdır
N'eyleyim güçdür bunu tefhîm şehr oğlanına

50. Aldı bir sevdâger-i dil-cûy 'aḳlım kim henüz
Şâh-bender naṣb olunmuş nâz şehristânına

Mey tamâm oldu dirîğâ sâḳi-i gül-çehreniñ
Doymadık sîb ü turunc u ġabġab u pistânına

Âh kim hercâyîdir bîgâne-meşrebdir biraz
Ol perîniñ söz mü vardır yoḫsa ḥüsn ü ânına

Olmada ḫâmem gibi gevher-nisâr ebr-i bahâr
Kim kerem kılmış bu nev sermâyeyi dükkânına

Şüphe yokdur kim bu günlerde o dahı ben gibi
Dâmen açmışdır veliyy-i ni'metiñ iḥsânına

55. Ca'fer-i ḫâtem-şiyem kim bî-dil ü bî-hûşdur
Benzeden bâd-ı bahârı dest-i sîm-efşânına

Dest-i cûdundan eger bir gülşen olsa feyż-yâb
Nev-bahârıñ bir dahı etmez heves bârânına

Zûr-ı saṭvet şöyledir eyler girîbâniyle bir
Girse kûhuñ dâmeni ser-pençe-i fermânına

Ya'ni İbrâhîm Pâşâ-yı Felâṭun-re'y kim
Ḥıżr erişdi lûṭfu çok bî-çâreniñ dermânına

47. düşenler: geçenler MO //49.bunı: anı HE //51.Doymadık:Doymadan Ü,TK,AE,T,Ü1 //52.biraz: hezâr B

Ḫayr-ḫâh-ı milket ü millet vekîl-i salṭanat
Fâ'iḳ olmuşdur hezâran vech ile aḳrânına

60.Bûy-ı ḫulḳuyla dolup oldu müsellem destine
Çarḫ döndü ḥâṣılı koynunda 'anberdânına

Cânına minnetdir olmak kâtibi İbnü'l-'Amîd
Maẓhar olsaydı eğer bir nîm istiḥsânına

Mihr-i nev-rûzuñ yüzü yokdur muḳâbil olmağa
Ḳaṣrı dîvârındaki âyîne-i raḫşânına

Var iken destindeki şemşîr-i tîz ü âbdâr
Kim bakar âyâ o mâhıñ ġurre-i tâbânına

Dûr-bîn-i fikr ile ḥaḳḳâ ki çeşm-i fiṭnatı
Vâṣıl oldu 'âlemiñ her nükte-i pinhânına

65.Ṣafḥa-i âyîne içre hatt-ı rûşenveş olur
Sîneniñ esrârı ẓâhir dîde-i itḳânına

Devlete verdi niẓâm-ı tâze re'y-i enveri
Herkesi irgürdi lûṭfu rütbe-i şâyânına

Âṣaf-ı pür-ḥaşmet ü pür-cûd kim aña naẓar
Ḫâtem-i Tay benzemişdir bir 'Arab heccânına

Ḥaḳ ḫaṭâsız eyleyüp bağışlasın iḳbâl ile
Ol vezîr-i a'ẓamı ḫâḳân-ı 'alî-şânına

Ṣaḥn-ı Sa'd-âbâda lûṭfu verdiği pîrâyeyi
Vermedi faṣl-ı bahâran gülşeniñ meydânına

64. -B

70.Şehriyârâ şüphe yokdur böyle bir dânâ vezîr
Olmadı dehriñ müyesser ḫusrev ü ḫâḳânına

Ey şehenşâh-ı cihan lûṭfuñla Sa'd-âbâda çün
Eyleyüp teşrîf verdiñ tâze revnaḳ şânına

Lâlezârıñ da 'acâyib şevḳı var ḥasretdedir
Ol da yüz sürmek diler hünkârımın dâmânına

Çünki Sa'd-âbâdı seyr etdiñ şehenşâhâ buyur
'İzz ü devletle Çırâğânıñ dahı seyrânına

Şâd-kâm olsun safâlarla hemîşe ḫâṭırıñ
Biñ sürûr âmâde olsun vaḳtiniñ bir anına

75.Gâh sâḥil-ḫânelerde gâh Sa'd-âbâdda
Sen ṣafâ kıl düşmeniñ endûh geçsin cânına

Sen otur iḳbâl ile taḫt-ı şehenşâhîde şâd
Mülkler olsun müsaḫḫar 'askeriñ şîrânına

71. Sa'd-âbâda: Sa'd-âbâdı Ü //74. bir :her HE,B //75. Gâh: Saña MO

22

Der-Vaṣf-ı Sa'd-âbâd u İstanbul Der-Żımn-ı Medḥ-i İbrahîm Pâşâ*

1. Bu şehr-i Stanbul ki bî-misl ü bahâdır
Bir sengine yek-pâre 'Acem mülkü fedâdır

Bir gevher-i yektâdır iki baḥr arasında
Ḫûrşîd-i cihan-tâb ile tartılsa sezâdır

Bir kân-ı ni'amdır ki anuñ gevheri iḳbâl
Bir bâğ-ı İremdir ki gülü 'izz ü 'ulâdır

Altında mı üstünde midir cennet-i a'lâ
El-ḥaḳ bu ne ḥâlet bu ne ḫoş âb u havâdır

5. Her bağçesi bir çemenistân-ı leṭâfet
Her gûşesi bir meclis-i pür-feyż ü ṣafâdır

İnsâf degildir anı dünyâya değişmek
Gülzârların cennete teşbîh ḫaṭâdır

Herkes erişir anda murâdına anuñçün
Dergâhları melce-i erbâb-ı recâdır

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 30b MO 31a B 25a Ü 27a TK 48b M 27b
AE 25b T 27b YB 20a Ü1 26b HEM 336b
* Kasîde Der-Sitâyiş-i Vezîr-i a'zam İbrahim Pâşâ vü Vasf-ı Sa'd-âbâd MO / Kasîde Der-Vasf-ı Sıtanbul ve Sitâyiş-i Vezir-i a'zam İbrahîm Pâşâ Ü,TK,T / Vasf-ı Sa'd-âbâd u İstanbul ve Sitâyiş-i İbrahîm Pâşâ M,YB / Evsâf-ı İstanbul u Nüzhetgeh-i Sa'd-âbâd ve Sitâyiş-i Sadr u Sıhr-i Güzîn İbrahîm Pâşâ Ü1/ Eser-i Tab'-ı Nâdire-gûy-ı Nedîm Çelebi Der-Sitâyiş-i Hazret-i Asaf-ı Zamân İbrahîm Pâşâ HEM
2. yektâdır : yek-pâre MO,M,AE,T,YB //3.gevheri ikbâl: güher-pâresi ikbâl HEM //6. hatâdır : cefâdır HEM //7. Herkes erişir : Her kişi erer HEM

Kâlâ-yı ma'ârif satılır sûḳlarında
Bâzâr-ı hüner ma'den-i 'ilm ü 'ulemâdır

Câmi'leriniñ her biri bir kûh-ı tecelli
Ebrû-yı melek andaki miḥrâb-ı du'âdır

10.Mescidleriniñ her biri bir lücce-i envâr
Ḳandîlleri meh gibi leb-rîz-i żiyâdır

Ser-çeşmeleri olmada insâna revan-baḫş
Germ-âbeleri câna ṣafâ cisme şifâdır

Hep ḥalḳınıñ eṭvârı pesendîde vü maḳbûl
Derler ki biraz dil-beri bî-mihr ü vefâdır

Şimdi yapılan 'âlem-i nev-resm-i ṣafânıñ
Evṣâfı hele başka kitâb olsa sezâdır

Nâmı gibi olmuşdur o hem sa'd hem âbâd
İstanbula sermâye-i faḫr olsa revâdır

15.Kûhsârları bâğları ḳaṣrları hep
Gûyâ ki bütün şevḳ u ṭarab zevḳ u ṣafâdır

İstanbuluñ evṣâfını mümkin mi beyan hiç
Maḳṣûd heman ṣadr-ı kerem-kâra du'âdır

Dâmâd-ı güzîn-i şeh-i ẕî-şân-ı felek-câh
Faḫrü'l-vüzerâ âṣaf-ı ferḫunde-liḳâdır

Hem-nâm-ı Ḫalîl olmağ ile ẕât-ı şerîfi
'Ahdinde cihan pür-ni'am-ı cûd u seḫâdır

Devşirmededir saçdığı iḥsânı şeb ü rûz
Pîr-i felegiñ anuñ içün ḳaddi dütâdır

9. andaki: anlara HEM //11. câna: rûha HEM //12.pesendîde vü mak-bûl : pesendîdedir ammâ HEM //15.şevk: zevk M,YB/zevk:şevk M,YB
16.İstanbuluñ...:İstanbula mümkin mi evsâf-ı beyân hiç M / du'âdır : se - nâdır M,AE,YB,Ü1,HEM

20. Ser-pençesiniñ nâmı lisân-ı küremâda
Deryâ-yı himem kân-ı kerem bahr-ı 'atâdır

Endîşesiniñ künyesi tûmâr-ı nesebde
Nûr ibni süheyl ibni reşad ibni zekâdır

Bîm-i ser-i şemşîr-i dırahşan güherinden
Sîmâ-yı ehâlî-i sitem kâh-rübâdır

Hâtem-sıfatâ tab' u dil ü dest-i kerîmiñ
Deryâ-yı himem kân-ı kerem ebr-i 'atâdır

Feyż-i eser-i sâgar-ı dest-i keremiñden
Şahs-ı felegiñ çehresi yâkut-nümâdır

25. Ey sadr-ı keremkâr ki degâh-i refî'iñ
Erbâb-ı dile kıble-i ümmîd ü recâdır

Sensiñ o cihan-sadr felek-pâye ki dâ'im
Dergâhına ikbâl ü şeref perde-güşâdır

İhlâs ile bendeñdir eyâ sadr-ı keremkâr
Kullukdur anuñ pîşesi dahı neye kâdir

Devriñde seniñ firka-i erbâb-ı ma'ârif
Asûde-i cevr-i felek-i bî-ser ü pâdır

'Iydıñ ola ikbâl ü sa'âdetle mübârek
Günden güne ikbâliñ ola gün gibi zâhir

30. Sadrıñda seni eyleye Hak dâ'im ü sâbit
Hep 'âlemiñ etdikleri şimdi bu du'âdır

Ey sadr-ı cihanbân ede Hak devletiñ efzûn
Kim devletiñ erbâb-ı dile lûtf-ı Hudâdır

Ez-cümle Nedîmâ kuluñ ey âsaf-ı zî-şân
Müstağrak-ı lûtf u kerem ü cûd u 'atâdır

20-21.+HEM //23. sıfatâ: menîşâ B,AE //27-28.+ HEM
29.- B,AE / zâhir: sadır Ü,TK,T //32. zî-şân: devrân M,YB

23

Teşbîb-i Sürûr u Ġam Der-Żımn-ı Medḥ-i İbrahîm Pâşâ*

1. Ḫoşâ ey burc-ı 'izzü devletin ḫûrşîd-i tâbânı
Yine lûṭfuñla pür-nûr eylediñ çeşm-i dil ü cânı

Egerçi ṣûretâ kıldıñ 'itâb ammâ ki ma'nâda
Nüvâzişlerle memnûn eylediñ bu 'abd-i nâlânı

'İtâb ammâ ki şâmildir hezâran himmet ü cûda
Sitem ammâ ki olmuş müştemil biñ lûṭf u iḥsânı

Ki ya'ni bendeñe lûṭf-ı ḫiṭâb edüp buyurduñ kim
Gel ey bîgâne-meşreb bî-vefâ İstanbul oğlanı

5. Murâdıñ ḥâṣıl oldu ġayri istiğnâya çekdiñ sen
Gelüp hiç etmez olduñ 'arż-ı kâlâ-yı süḫandânî

Meger kim kesret-i şuġl-ı ḥükûmetden eliñ değmez
Ḳalem alup ele zeyn etmege evrâḳ-ı dîvânı

Ḫudâvendâ 'aceb seyr idi ol esnâda görseydiñ
Meserretle ġamıñ beyninde ṭab'-ı zâr u ḥayrânı

Meserret bir yanında gerçi almış destine destin
Ġam ammâ kim beri yanında devşirmiş girîbânı

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 31b MO 32a B 25b Ü 27b TK 49b M 28a
AE 26a T 29b YB 20b Ü1 27b HEM 317 b
*İ'tizâr-ı Der-Teşekkür-i Hıtâb u 'İtâb-ı Hazret-i İbrahîm Pâşâ HE/ Kasîde Der-Sitâyiş-i Vezîr-i a'zam İbrahîm Pâşâ ve Teşbîb-i Sürûr u Gam MO / Der-Sitâyiş-i İbrahîm Pâşâ B / Kasîde Der-Sitâyiş-i Vezîr-i a'zam u Dâmâd-ı mükerrem İbrahim Pâşâ Ü,TK,T / Kasîde-beççe Der-Sitâyiş-i Sadr-ı a'zam İbrâhîm Pâşâ AE / İ'tizâr u Teşekkür Der-Hıtâb u 'İtâb-ı Sadr-ı Mükerrem Ü1 / Kasîde-i Nedîm Çelebi Der-Sitâyiş-i Hazret-i Sadr-ı a'zam-ı Hâtem-şiyem İbrahîm Pâşâ HEM
2. 'abd : tab' M,YB // 3. himmet: minnet TK,T //4.lûtf: böyle AE / edüp: etdiñ HEM //6. etmege: etmekle HE //8. Meserret: Mürüvvet B

Nizâ' etmekdedir ġam kim benimdir şimdilik nevbet
Ġareż ta'zîr idi bildim murâd-ı ṣadr-ı ẕî-şânı

10.Meserret ise feryâd eyleyüp der yok benimdir vaḳt
Sözü fehm etmedi yokdur ġamın idrâk u iẕ'ânı

O sözlerden heman destûr-ı ẕî-şân-ı keremkârıñ
Murâdı bendesin taṭyîb idi ben anladım anı

Ṭeraḥḥum eyle sulṭânım meserret 'âciz oldu pek
Ġamın ser-pençe-i ḳahrında kaldı ceyb ü dâmânı

Gelüp bî-çâre şimdi 'arż-ı ḥâl etmiş recâ eyler
Ḥużûrunda mürâfi' etmek içün emr ü fermânı

Efendim lûṭf edüp da'vâların gör ḥaḳḳ u 'adl üzre
Bu da'vâda kiminse ḥaḳ ḳarîn et lûṭfuna anı

15.Ḫudâvendâ meserret 'arż-ı ḥâl etdikde dergâha
Bu gûne bir ḳaṣîdeyle müveşşaḥ kıldı 'unvânı

Eyâ ser-mesned-i câh u celâlin ṣadr-ı ẕî-şânı
Güneşle çarḫa benzetdim seniñle ṣadr-ı dîvânı

O yektâ kahramân-ı cûdsun kim dest-i pür-zûruñ
Katar bir birine maḥṣûl-ı baḥri mâye-i kânı

O dânâ feylesof-ı ḥikmet-ârâsın ki 'âlemde
Eger var ise ancak 'aḳl-ı evveldir saña s̱ânî

Keremver bende-perver dâd-güster memleket-pîrâ
Ne gelmişdir cihâna ne gelir ems̱âl ü aḳrânı

20.Ḫidîvâ her ne dem kim kilk alam vaṣfiñ içün deste
Düşer elbette bu beyt-i dil-ârâ yâda erzânî

9. -B,AE / etmekdedir gam kim: etmekde der gam kim HE,Ü1 ; etmekde kim der gam M,YB / ta'zîr idi: ta'zîrdir Ü1 //11. Murâdı: Merâmı HE // 13. mürâfi' : terâfu' HE,AE,YB // 14. kiminse: kimin ki MO / lûtfuna : lûtfuñla MO / Bu da'vâda ...: Kiminse hak karîn et lûtfuna ihsânına anı HEM //19. dâd-güster memleket-pîrâ: dâd görsün zâtıñla el-hak HEM

Metâ'-ı ma'rifet geldi revâcın bulduğu demler
Zer-efşân eylesin nergisler evrâḳ-ı gülistânı

Baña mirâs̱ kalmışdır benimdir şi'ri Bâḳîniñ
'Aceb mi beytini tazmîn edüp hiç añmasam anı

Velîkin devletinde iḥtiyâcım yok o mîrâs̱a
Dür-i naẓmımla pürdür ḫâmemiñ ceyb ü girîbânı

Seniñ gibi veliyy-i ni'metim varken cihân içre
Gelüp Nef'î vü Bâḳî benden umsun lûṭf u iḥsânı

25.Zamân 'ahdiñde ḫoş-demdir zemin lûṭfuñda ḫurremdir
Sanırlar meclis-i Cemdir görenler her gülistânı

Ehâlî 'izz ü devletde re'âyâ emn ü râḥatda
Hüner erbâbı rif'atda cihan yek-pâre nûrânî

Yeter ey ḫâme tasdî' etme ol ẕât-ı keremkârı
Du'â eyle heman bulmaz anuñ evṣâfı pâyânı

İlahî dâ'im et Dâmâd İbrâhîm Pâşâyı
Hemîşe eylesin devlet deriñde vaż'-ı pîşânî

Ḫudâ ḥıfẓ eylesin ẕât-ı şerîfiñ ṣadr-ı dîvânda
Müsaḫḫar eylesin fermânına İrân u Ṭurânı

30.Celâl ü câh ile ṣadrıñda Mevlâ ber-devâm etsin
Nedîmâ bendesi olsun hemîşe menḳabet-ḫ'ânı

22. benimdir: efendim HEM / şi'ri: şimdi Ü / hiç: ger AE / añmasam: añmayam HE, añmasan MO //23. hâmemiñ: câmemiñ B / ü girîbânı: ile dâmânı HEM //24. varken cihân içre : var iken 'âlemde HE,B,AE //25. her: bu M,YB // 27. +HEM //28.ve 29. beyitlerin ikinci mısraları birbiriyle karışmış B.

24

'Iydıyye Der-Vaṣf-ı Ṣadr-ı a'ẓam İbrâhîm Pâşâ*

1. 'Iydıñ mübârek olsun eyâ âṣaf-ı cihân
Gelsin edeble pâyiñi bûs etsin âsmân

Tutsuñ cihânı debdebe-i ṭabl-ı ḥaşmetiñ
Olsun felekde devlet ü câhıñ cihan cihân

Tebrîk eylemek saña 'ıydı mecâzdır
Sen 'ıyde ol mübârek eyâ Ca'fer-i zamân

Tesḫîr edüp cihânı kul etdiñ kapıñda hep
İḳbâl ü 'izz ü devlet ü câhı yegan yegân

5. Aldın o rütbe lûṭf u keremle cihanda nâm
Medḥiñde ġayri söz bulamaz oldu şâ'irân

Lûṭf u mürüvvet eyle biraz dahı bizlere
Mażmun bağışla bâri efendim aman amân

Feyżiñle oldu bezm-i cihan sicn iken behişt
Lûṭfuñla oldu çarḫ-ı felek pîr iken cüvân

Bir çetr kurdu himmet ü cûduñ cihanda kim
Kâm aldı sâyesinde cihân u cihâniyân

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 32b MO 33a B 26b Ü 28b TK 50b M 29a
AE 27a T 29a YB 21b Ü1 28a HEM 318b
*Berâ-yı Zemîn-i 'Iydıyye Der-Zımn-ı Sitâyiş-i İbrâhîm Pâşâ B/ Kasîde-i 'Iydıyye Der-Sitâyiş-i Sadr-ı a'zam Dâmâd İbrâhîm Pâşâ Ü,TK,T / Hıtâb-ı Zemîn-bûs Der-Tehniyet-i Resm-i 'Iyd ve Sitâyiş-i İbrâhîm Pâşâ M,YB / Kasîde-beççe Berâ-yı Tebrîk-i 'Iyd-ı Sa'îd Der-Midhat-i Sadr-ı a'zam İbrâhîm Pâşâ AE/ 'Iydıyye Der-Vasf-ı Sadr-ı a'zam Vezîr-i Mükrrem İbrâhîm Pâşâ Ü1/ Kasîde-i 'Iydıyye-i Nedîm Çelebi Der-Sitâyiş-i Hazret-i Sadr-ı a'zam u Dâmâd-ı Şehenşâh-ı Mu'azzam İbrâhîm Pâşâ HEM
1. olsun: ola Ü1 / cihân: zamân MO //2. tabl: kûs B,AE //4. 'izz: 'azm Ü,M,YB //5. lûtf: feyz Ü //7. felek: köhne MO

Bir dahme açdı dest-i zuhûruñ felekde kim
Nâmın işitmemişdi ne Sâm u ne Kahramân

10.Devletle sen o sadra ki teşrîf eylediñ
Bir yana durdu fitne cihandan hemân o ân

Âhir bilirdi kendüyi ma'zûl çarh-ı dûn
Devletle ibtidâda vezîr olduğun zaman

Vasfiñ müzeyyel eyledi bir nev-kumâş ile
Nessâc-ı kilk-i nâdire-perdâz-ı nüktedân

'Iydıyye câmelerle çıkup seyre dil-berân
'Uşşâkın etdiler yeniden hâlini yaman

Bir bûse verdi baña ağız miskidir deyü
Bir tatlı dilli câna yakın tıfl-ı dilsitân

15.Kasr-ı cinâna 'azm edelim sevdiğim dedim
Ol hûrveş dedi ne durursun aman hemân

Görmüş mü kimse Cedvel-i Sîmin nazîrini
Dil-berler atsa seyrine anuñ 'aceb mi cân

Havżıñ safâsını edemem hiç saña beyân
Düşdük bu gün o şûh ile zevrakda yan-be-yan

Besdir ki geçdi cânımıza rûzeniñ ġamı
Cisr-i Sürûrdan geçelim bâri bir zamân

Ey sadr-ı muhterem ede Hak 'ıyd her günüñ
Vasfında ola böyle Nedîmâ şeker-feşân

9. felekde: cihanda MO,B,TK,M,AE,YB //10.sadra: sadrı HE,B HEM / cihandan; bâbından B// 12. bir: bu MO,B,YB //15.sevdiğim: cânâna MO / Ol hûrveş dedi : Ol hûrî dedi kim B,AE //16.Cedvel-i Sîmin: Kasr-ı Cinânın Ü1 //17. hiç saña : saña hiç HE ; ben saña B,AE

25

Kasîde Der-Sitâyiş-i İbrâhîm Pâşâ ve Zikr-i Teşrîf-i Kapudân Pâşâ*

1. Hoşâ mübârek ü mes'ûd rûz-ı ferruh-dem
   Zihî güşâde vü dil-keş zamâne-i hurrem

   Bu rûz odur ki revâdır makâm-ı hidmetde
   Sipihr-i pîr-i kühen-sâlin ola kâmeti ham

   Bu rûz odur ki sabâhında sad safâ muzmer
   Bu rûz odur ki mesâsında biñ ferah müdġam

   Bu rûz odur ki sezâdır olursa bir demine
   Fedâ zamâne-i sad Baykarâ vü müddet-i Cem

5. Bu rûz odur ki bu sâlin içinde rif'atle
   Bakılsa şöyle nümâyan durur misâl-i 'âlem

   Bu rûz odur k'anı takvîm-i âsmân içre
   Nişanladı anı bircis alup eline kalem

   Bu rûz odur ki yazup nâmını felek ikbâl
   Dü noktaveş kodı kâf üzre ferkadâna be-hem

   Bu rûz odur ki anuñ subhı tal'at-ı cânân
   Şebi o tal'at-ı zîbâda zülf-i ham-der-ham

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 34a MO 33b B 27a Ü 29a TK 51a M 29b
AE 27b T 29b YB 21b Ü1 28b HEM 581a
*Da'vet-i Ziyâfet-i Kapudân Mustafâ Pâşâ Berâ-yı İbrâhîm Pâşâ HE/ Der-Sitâyiş-i Sadr-ı a'zam İbrahîm Pâşâ B,AE/ Kasîde Der-Evsâf-ı Sadr-ı 'âlî İbrahîm Pâşâ Ü / Kasîde Der-Sitâyiş-i Vezîr-i a'zam Dâmâd İbrâhîm Pâşâ TK,T / Vasf-ı İbrâhîm Pâşâ ve Zikr-i Teşrîf-i Hâne-i Kapudân Pâşâ M,YB/ Medh-i Sadr-ı Mükerrem Der-Teşekkür-i İcâbet-i Da'vet ü Ziyâfet-i Kapudân Pâşâ Ü1
1. rûz-ı ferruh: hem müferrih AE //3.muzmer: sığmaz MO//4. zamâne-i sad-Baykarâ: zamân-ı Hüseyin-i Baykarâ AE //6. -B,AE /anı: yine Ü,TK,T,YB //8. tal'at: vuslat AE

Bu rûz odur ki revâdır anı muḥâsib-i çarḫ
Celâle mebde'-i târîḫ edüp kıla mu'lem

10.Bu rûz odur ki bu sâl içre ṣadr-ı ẕî-şâna
Keremle eyledi teşrîf âṣaf-ı a'ẓam

Ṭılısm-ı mülk ü milel ḥırz-ı cân-ı heft iḳlîm
Penâh-ı devlet ü iḳbâl âṣaf-ı ekrem

Semiyy-i pâk-i nebiyy-i kerîm İbrâhîm
Ki dest-i cûduna dil-dâde cümle-i 'âlem

Vezîr-i devr-i zaman kim ḥameldeki ḫûrşîd
Celâl ü câhına nisbetle bir emîn-i ġanem

Niẓâm-ı mülk değil bak hele Melikşâhıñ
Deriñde oldu mu peydâ bu rütbe ḫayl ü ḥaşem

15.Yaḫud ki ḥaşmeti yanıñda İbn-i 'Abbâdı
Añar mısın ki fakat mülki bir Irâḳ-ı 'Acem

Bilâ-mübâlağa isterse ol ḫidîvü'l-yevm
O deñlü mülk ile bir bendesin eder mükrem

Nüfûz-ı emri cihân içre şöyle şâmildir
Ki bezl ü men'ine vâbestedir vücûd u 'adem

Düşerse pertev-i elṭâfı bir gülistâna
Dür-i yetîm ola ceybinde ġonceniñ şeb-nem

Yanıñda ḫâ'ib ü maḳṣûr yok meger ki baḫîl
Deriñde ḫâsir u maṭrûd yok meger ki direm

20.Felekde dikdi 'alemler ki her biri meşhûr
Cihanda koydu es̱erler ki her biri mu'ẓam

9. -MO,B,AE //10. sâl içre sadr-ı zî-şâna: sarâyını sıhr-i zî-şâ-nıñ HE ; gelüp aña sadr-ı zî-şânı M,YB,Ü,T ; o mahdûm-ı sadr-ı zî-şânı MO ; helvâ-yı sadr-ı zî-şânıñ TK ; helvâ-yı sadr-ı zî-şâne HEM //11. âsaf-ı : âsaf u M,YB //18. eltâf: ikbâl HE //19. maksûr: makhûr B,Ü,TK,AE,T,YB,Ü1

Bu mesned olsa n'ola âsmân ile hem-dûş
Bu mihr-i burc-ı vezâret çü bastı aña ḳadem

'Aceb mi buldu ise sıḥr-ı ḫâṣı feyż-i ḥayât
Degil mi sîneye can gelme gibi bu maḳdem

Eyâ vezîr-i kerem-pîşe ṣadr-ı 'alî-şân
Ki ẕât-ı pâkiñe mamhsûsdur ṣunûf-ı himem

'İnâyetiñ ile âsûdedir yedi iklîm
Ḥimâyetiñ ile manẓûmdur umûr-ı ehem

25.'Aceb midir kefine dense burc-ı zû-cesedeyn
Ki ẓâhir olmadadır anda ḥükm-i seyf ü ḳalem

Umûr-ı memleket-i Rûmı şöyle naẓm etdiñ
Ki oldu mıṣra'ınıñ müstezâdı mülk-i 'Acem

Sen ol vezîr-i keremkârsın ki 'âlemde
Kemâl-i cûd ile ẕât-ı kerîmiñ oldu 'âlem

Nigîn ḫalḳası âsâ güşâde kılmışdır
Kef-i kerîmine ḥasretle dîde-i Ḫâtem

Sen ol ḫidîv-i cihansın ki iftiḫâr eyler
Kapıñda olmağ ile lûṭf u cûd müstaḥdem

30.Nüvâziş-i keremiñle zamâne olmuşdur
Miṣâl-i ḫâṭır-ı gülşen güşâde vü ḫurrem

Gürûh-ı ehl-i hüner re'fetiñle sîr oldu
Kemâl-i lûṭfuñ olup cümleye veliyy-i ni'am

Bu 'abd-i kemteri ḫod farṭ-ı lûṭf u iḥsânıñ
Miyân-ı ehl-i süḫan içre eyledi âdem

Karîn-i re'fet ü elṭâfiñ olmada her rûz
Rehîn-i minnet ü iḥsânıñ olmada her dem

25. hükm-i seyf ü : 'ilm-i feyz ü B,AE // 28. hasretle: nisbetle M
29. müstahdem: müstahkem MO,M

Tamâm ṭab' u cilâ verdi feyż-i mekrümetiñ
Ki kalmadı ser-i mû ḫâṭırıñda gird-i elem

35.O rütbe ġarḳa-ı baḥr-i mekârim etdiñ kim
Te'âḳub-ı keremiñ kıldı bendeñi ebkem

Egerçi şimdi de var 'arż-ı ḥâlim ammâ kim
Hücûm-ı şerm ile dem-besteyim beyân edemem

Meger ki 'arż ede ḫâk-i der-i 'inâyetine
Nühufte râzımı iḥsân edüp bir ehl-i himem

Nedîm çün ni'amın rîze-çînidir dâ'im
Sezâ budur ki efendim cevâbı ola na'am

Hemân sa'âdet ü devletle şâd u ḫandân ol
Hemîşe feyż ola ṭab'-ı şerîfiñe maḥrem

40.Hemîşe devlet ü ḥaşmetle ber-devâm olasın
Celâl ü câh ola bâb-ı sa'âdetiñde ḫadem

34.gird: gerd TK (harekeli) //35.Bu beytin 1.mısraıyla 36.beytin 2.mısraı birleşerek tek beyte dönüşmüştür: MO, Ü,TK,M,YB
37. ede hâk-i der-i : edecek dergeh-i AE

26

Kaşîde Berâ-yı Teşrîf-i Sultân Ahmed Be-Serây-ı İbrâhîm Pâşâ*

1. Hey ne şâdîdir ki dil bâğın gülistân eyledi
Tab'ı mânend-i gül-i şâd-âb-ı handân eyledi

Hey ne şevk-ı dil-güşâdır kim kemâl-i feyż ile
Bu şitâ eyyâmını faşl-ı bahârân eyledi

Habbezâ hurrem bahâr-ı zevk u şâdî vü tarab
Kim bu helvâ bezmini reşk-i çırâğân eyledi

Habbezâ şâdî ki bu rûz-ı tarabla sünbülü
Zülf-i anber-rîz-i cânân ile yeksân eyledi

5. Böyle bir rûz-ı sa'îdin mislini az gördü çarh
Gerçi kim çokdan zemîn üstünde cevlân eyledi

Az erişdi Hak budur kim böyle nûrânî şebe
Gerçi kim gerdun hezâran mâhı tâbân eyledi

Böyle bir vakt-i mübârekdir bu kim bu sâlde
Hak anı eyyâm-ı 'ıydâsâ nümâyân eyledi

Böyle bir rûz-ı hümâyundur kim ıkbâli anı
Nûr-bahş-ı cebhe-i mihr-i dırahşân eyledi

Âftâb âmâde-i tahvîl iken burc-ı neve
Şehriyâr andan mukaddem 'azm-i cevlân eyledi

10. Ya'ni ıkbâl ü saâdetle vezîr-i a'zamıñ
Sohbet-i helvâsına teşrîfin erzân eyledi

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 35a TK 63a T 48b
* Kasîde Berâ-yı Nüzûl-gerden-i Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis Der-Hâne-i Vezîr-i a'zam-ı Hod TK,T
4. tarabla sünbülü: tarab-zânıñ şebin TK,T //5.cevlân:devrân TK,T
9. burc-ı neve: döndü girü TK,T

Şehriyâr-ı baḥr ü ber-ferman-revâ-yı şarḳ u ġarb
Kim yedi iḳlîme dek ḥükmüñ nigehbân eyledi

Ḥaḳ Te'âlâ ẕât-ı 'âlî-şânıñ edüp intiḫâb
Çün Sikender heft iḳlîm içre sulṭân eyledi

Sürre-i Baṭḥâdan ol dem kim doğup mihr-i kemâl
Kâ'inâtı ġarḳa-i envâr-ı îmân eyledi

Ehl-i İslâma naṣîb etdi Ḫudâ çok memleket
Nice şehler geldi basṭ-ı 'adl ü iḥsân eyledi

15.Vâḳıf olduk cümleniñ aḥvâline bildik ki Ḥaḳ
Vûs'at-i mülkü rehîn-i Âl-i 'Os̱mân eyledi

Ḥaḳ bu kim ancak bu rütbe imtidâd-ı vüs'atı
Bu hümâyun devlet-i 'ulyâya iḥsân eyledi

Devlet-i 'ulyâda üç ḥâlet ki vardır anları
Ḥaḳ fakat bir firḳa-i vâlâya erzân eyledi

Biri istiḳlâl ü biri mülk ü biri imtidâd
Bu üçü bu devleti mümtâz-ı aḳrân eyledi

Âl-i 'Abbâs u Ümeyye öyledir kim her birin
Berk-i bîdâsâ raḳîban bîmi lerzân eyledi

20.Âl-i Sâsân u Büveyh ü anlara ems̱âl olan
Bir nice devlet ki mülke ṭarḥ-ı bünyân eyledi

Müstaḳil olmadı kimi kiminiñ vaḳti ḳalîl
Kimisi âzâdelik ısdâr-ı fermân eyledi

Gerçi Cengîziyye ḫaylî memleket żabṭ etdi lîk
Anları az demde Ḥaḳ maḳrûn-ı ḫızlân eyledi

Ḥâṣılı ḥaḳḳ-ı süḫan budur ki devlet demeğe
Ḥaḳ heman bu devlet-i 'ulyâyı şâyân eyledi

20. Sâsân :Sâmân TK,T / Büveyh : -HE //21. ısdâr-ı fermân:
\- + sâmân HE

Bâ-ḫuṣûṣ kim içlerinde 'aṣrımız şehenşehin
Ḫusrev-i Rûm u 'Arab ḫâḳân-ı İrân eyledi

25.Memleketler kıldı iḥsân aña kim her biriniñ
Ḥasreti çok şehleri nâlân u giryân eyledi

Mülk-i Pûristân u Gürcistân u Azerbaycân
Her biri ṣad şehriyârı ṣâḥib-i şân eyledi

Şirvân u Erdebil ü dahı İrân u 'Irak
Dehr her birini taḫt-ı şehriyârân eyledi

Şimdi ammâ cümlesin baḫt-ı sa'âdet cem' edüp
Ḫuṭbe-i Sulṭân Aḥmed ile şâdân eyledi

Her birin żabṭ etdirüp bir bendesine anları
Mâye-i tedmîr-i ehl-i rafż u ṭuğyân eyledi

30.Ol şehi Bârî kılup ḫûrşîd-i evc-i ma'delet
Heft evlâdın çü heft aḫter fürûzân eyledi

Salṭanat tâcında mânend-i güher her birisin
Mâye-i 'ârâyiş ü zîb-i firâvân eyledi

Ṣadr-ı a'ẓamla kılup te'yîd 'izz ü şevketin
Anı mülk ü millete ta'vîze-i cân eyledi

Dîn ü devlet ḫidmetinde bezl edüp maḳdûrunu
Mülkünü ziynet ile reşk-i gülistân eyledi

Pâdişâhım Ḥaḳ Te'âlâ ḥaşmetin kılsın füzûn
Ḫâne-i destûrı teşrîfin bahârân eyledi

35.Her ne rütbe iftiḫâr eylerse lâyıḳdır ki baḫt
Sen gibi bir şehriyârı aña mihmân eyledi

33. Mülkünü: Milketi T

Meclis-i helvâsına teşrîf edüp iḳbâl ile
Lûṭfuñ anuñ şem'-i ümmîdin dıraḫşân eyledi

Böyle bir şebdir bu kim te'sîr-i yümn ü behceti
Şevḳ ile böyle Nedîmi menḳabet-ḫ̌ân eyledi

Şem'a karşı kilki naẓm-ı tâzeye bünyâd urup
Nağmesin reşk-i nevâ-yı 'andelîbân eyledi

Dâ'imâ böyle efendim şevḳ u şâdîlerde ol
Naẓmı bu sözle ḳalem maḳrûn-ı pâyân eyledi

39. şâdîlerde: şâdîlerle

27

Ta'rîf-i Teşrîf-i Pâdişâh-ı Cihân Be-Serây-ı Ṣadr-ı a'ẓam Der-'Aḳab-ı Müjde-i Fetḥ-i Revân *

1. Manṣûr ede Allah şehenşâh-ı zamânı
   Râm eyleye fermânına ser-cümle cihânı

   Ol şeh ki sözün ḫusreve îmâ ile söyler
   Bir yekke sipâhîsiniñ ebrû-yı kemânı

   Perverde-i iḥsânı olan kişver ü mülküñ
   Ḫâkinde biter lâleveş eyyâm-ı cüvânî

   Dursun derd-i vâlâsı eger gelse olur lâl
   Bir âṣafınıñ bezmine Kâvûs-ı Keyânî

5. Ez-cümle o destûr-ı dıraḫşende 'âlem kim
   Saḥbân olamaz meclisiniñ menḳabe-ḫ̌ânı

   Demdir ki yine kilk-i bedî'im kıla 'unvân
   Evṣâfina bu maṭla'-ı ḫûrşîd-nişânı

   Ḫoş geldiñ eyâ mülküñ ümîd-i dil ü cânı
   Ey sîne-i dâd ü dihişiñ ḥırz-ı amânı

   Ḫoş geldin eyâ bâ'iṡ-i ârâyiş-i 'âlem
   Ey lûṭf u kerem gülşeniniñ lâle zamanı

   Ḫoş geldin eyâ peyker-i ḫûrşîd-i mefâḫir
   Maḥsûd-ı sipihr etdi nişestin bu mekânı

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 36a MO 35b B 32a Ü 31a TK 57a M 35a
AE 30a T 34b YB 26a Ü1 33b HEM 392a
*Teşrîf-i Sultân Ahmed Be-Sarây-ı Vezîr Be-Sohbet-i Helvâ Der-'Akab-ı Müjde-i Revân HE / Teşrîf-i Berâ-yı Sadr-ı a'zam Be-Helvâ B/ Feth-i Revân YB / Evsâf-ı Pâdişâh-ı 'Alem ü Sadr-ı Mükerrem ve Feth-i Revân Der-Zımn-ı Şeb-i Helvâ / Kasîde-i Nedîm Efendi Der-Midhat-i Hazret-i Veliyyü'n-ni'am Kerîmü'l-ihlâs HEM
3. kişver ü : kişver-i HE,MO,B ,TK,M,YB //7.mülküñ ümmîd-i : mülk-i ümîdin HE //8.-M

10.Bir şekl ile geldiñ ki gelir maşrıka ḫûrşîd
Yaḫud ki sehergeh çemeniñ bâd-ı vezânı

Pâ-bûsuñ ile şâd gönüller o kadar kim
Gül faṣlına döndürdü senâ ṭarf-ı zamânı

Şîrîn o kadar vaṣfın ile kâm-ı temennâ
Kim söz açamaz bahşiñe ḳannâd dükânı

Bu meclis-i pür-meymenetiñ verdiği feyżi
Baḫş eyleyemez 'âleme sa'deyn ḳırânı

Tezkîr içün fetḥ-i Revan ni'meti şükrün
Meclisde gerek kim gele ḥelvâ-yı revânî

15.Bir vaḳt ü zamandır bu zaman kim değişilmez
Biñ Bâykarâ bezmine her laḥẓâ vü ânı

Bir bezm-i ṭarabdır ki eğer vaṣfına gelse
Firdevsî-i Ṭûsîniñ olur lâl zebânı

Ey âṣaf-ı Cem-rütbe eden hep keremiñdir
Zîbende meserretler ile böyle cihânı

Hep lûṭfuñ ile tâze-edâdır bu ḳalemler
Hep cûduñ ile nağme-serâdır bu mesânî

Ber-kâm olasın mesned-i devletde hemîşe
Münḳâd ola fermânıña çarḫın deverânı

20.Hem-vâre olup ḫîş ü tebânıñla mü'eyyed
'Ahdıñ ola ẕâtıñ gibi bî-misl ü medânî

12. temennâ: müsahhar kim B; sühan kim AE /bahsine: bahşişe HE,B //14. Tezkir : Tezkiri T /içün: edelim B,AE 15. her : bir MO,Ü,AE, Ü1 /vü anı: zamanı Ü

28

Teşrîf-i Ṣadr-ı 'âlî İbrahîm Pâşâ Be-Sarây-ı Muṣṭafâ Pâşâ Be-Şeb-i Ḥelvâ *

1. Ḥamdü'li'llah yine iḳbâl ile destûr-ı güzîn
Geldi bu meclise mânend-i meh-i ferverdîn

Maḳdem-i meymenet-âmizi şitâ faṣlında
Nev-bahâran gibi bu sâḥayı kıldı tezyîn

Geldi bir debdebe vü ḥaşmet ü 'unvân ile kim
Kıldı bircis-i felek yolda durup ṣad taḥsîn

Bezm-i 'âlisi içün ḳurṭa-i meh rûy-nümâ
Müjde-i maḳdemine 'ıḳd-ı s̱üreyyâ pîşîn

5. Ṣadr-ı pür-kevkebe kim bağçe-i lûṭfuñda
Pençe-i mihr gibi ser-zede toḫm-ı zerrîn

Perveriş bulmağ içün çarḫ-ı şafaḳ lâlesini
Bağına dikmeği çokdan beri eyler taḥmîn

Lâleyi bir iki gün anmayalım şimdi hele
Kâmlar ṣoḥbet-i ḥelvâ ile olsun şîrîn

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 36b MO 36a B 32b Ü 31b TK 58a M 35b
AE 30b T 35b YB 26b Ü1 34b HEM 623a
* Der-Sitâyiş-i vezîr-i a'zam u Ta'rîf-i Teşrîf-i Şeb-i Helvâ-yı Kapûdân Pâşâ MO / Teşrifiyye-i Sadr-ı a'zam B / Teşrîf-i Sadr-ı 'âlî Be-Sarây-ı Kapûdân Mustafâ Pâşâ Be-Resm-i Şeb-i Helvâ Ü, TK,T, M,YB / Teşrifiyye-i Aher AE / Medh-i Sadr-ı güzîn ü Teşrîf-i Şeb-i Helvâ Ü1 / Manzûme-i Nedîm Efendi Der-Midhat-i Veliyyü'n-ni'am-ı 'Alî-himem HEM
1.Hamdü'li'llah: Bi-hamdi'llah MO/ meh-i ferverdin: meh ol ferverdin B
2. kıldı: etdi M //3.Kıldı: Geldi B //4. pîşîn: tezyîn B,AE //5.pür:Cem HE / mihr gibi ser-zede: mihrine sevdâ-zede B,AE /gibi :eder HE /mihr gibi: mihrini Ü,TK,M,T,Ü1,HEM //6. şafak: felek AE //7.anmayalım: anmaya-yım B,AE

Ḫâk-i iclâl-i veliyyü'n-ni'ama yüz sürelim
Bir iki beyt ile çün girdi ele böyle zemîn

Ḥabbeẓâ meclis-i pür-feyż ki ḫüddâmından
Cem ü Kâvûs gerek öğrene resm ü âyîn

10.Ḥabbeẓâ bezm-i ṣafâ-baḫş ki lâyıḳ kılsa
Baykarâ ṣaff-ı ni'alinde anuñ vaż'-ı cebîn

Tâ ki her sâlde ṣad meymenet ü devlet ile
Ede kânûnı felek pey-rev-i mâh-ı teşrîn

Kande 'azm eyler ise ṣadr-ı cihandârıñ ola
Pey-revi yümn ü şeref hem-rehi 'izz ü temkîn

Baḫt pâyende felek bende vü tevfîḳ refîḳ
Kevkeb-i ṭâli' mes'ûd u sa'âdâta ḳarîn

12. Pey-revi: Hem-revi B,AE //13. sa'âdâta: sa'âdetle B,Ü

29

Teşrîf-i Ṣadr-ı a'ẓam Be-Ḫâne-i Dâmâd-ı Ḫîş Muḥammed Ketḫudâ Be-Resm-i Ḥelvâ*

1. Ṣafâ geldin eyâ destûr-ı ẕî-şân-ı kerem-perver
   Hemîşe ḥażret-i Ḥaḳ 'izz ü şânıñı eylesin ber-ter

   Ḳaddimi âşiyân-ı devlet ü iclâline ḥâlâ
   Konup sîmurġâsâ eyledin güsterde bâl ü per

   'Aceb ḥâlet verir insâna el-ḥaḳ mesned-i dirîn
   Gelüp yâda geçen ferḫunde demler eski 'âlemler

   Ḳıyâs eyler ṭabi'at kim anuñ her bir leb-i bâmı
   Du'â edüp lisân-ı ḥâl ile 'arż-ı ḥuḳûḳ eyler

5. Ḫuṣûṣâ ola anda bir çerâğ-ı ḫâṣ-ı muḳbil kim
   Ḫulûs-ı niyyet ü sıdḳ -ı derûnı mihrden enver

   Cenâb-ı sıḥr-ı ḫâs-ı muḥterem kim yümn ile oldu
   Veliyy-i ni'metiniñ re'fet-i teşrîfine maẓhar

   Sezâdır her ne rütbe iftiḫâr u ibtihâc etse
   Ki kıldın ḫânesin teşrîf-i elṭâfiñla pür zîver

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 37a MO 37b B 33b Ü 33a TK 59b M 36b
AE 32a T 36b YB 27b Ü1 44a HEM 507a
*Der-Sitâyiş-i Vezîr-i a'zam ve Ta'rîf-i Teşrîf-i Helvâ-(yı) Muhammed Kethudâ-yı Sadr-ı 'Alî MO/ Berâ-yı Teşrîf-i Sadr-ı a'zam Be-Hâne-i Dâmâd-ı Hod B / Der-Teşrîf-i Sadr-ı 'Alî Be-Hâne ki An-râ Be-Kethudâ-yı Hîş Muhammed Ağa-dâde Be-Resm-i Şeb-i Helvâ Ü,TK / Tehniyyet-i Der-Teşrîf-i Sarây-ı Dâmâd Muhammed Ağa Kethudâ-yı Sadr-ı 'Alî M,YB / Teşrîfiyye-i Dîger AE /- T/ Vasf-ı Vezîr-i a'zam İbrâhîm Pâşâ vü Şeb-i Helvâ Der-Sarây-ı Dâmâd-ı Hod Muhammed Kethüdâ Beg Ü1 / Manzûme-i Nedîm Efendi Der-Vasf-ı Asaf-ı Sadâret-penâh HEM
2. âşiyân: âsitân Ü //3.el-hak mesned-i dirîn :Ol kasr-ı mu'allâ kim B,AE / Gelüp : Gelir B,AE //7. zîver: enver B,AE

Sen ol sadr-ı mu'azzamsın ki vaṣfiñ kılmağa taḥrîr
Çeker ser-ṣafḥa-i gerdûna râh-ı kehkeşan mısṭar

Vezîrân-ı selef bi'l-cümle etbâ'-ı kirâmıñdır
Seniñ ẕât-ı kerîmiñ cümleye ser-dâr u ser-defter

10.Efendim ḥaḳ bu kim bu meclis-i vâlâya hiç söz yok
Nişestiñle ḫuṣûṣâ ṣadr-ı meclis buldu zîb ü fer

Zamân-ı devletiñde kullarıñ hep ḫurrem ü ḫandân
Ḥaḳîḳat böyle meclisde gönüller pür sürûr ister

Kuluñ dahı żarûrî ba'żı aḥbâb-ı kirâmından
Biraz naḳd-i feraḥ ḳarż aldım ey ṣadr-ı himem-güster

Ki ya'ni ben dahı mesrûrum aḥbâbıñ sürûriyle
Çerâğ olsun hemîşe ḫidmetinde var ise kimler

Unutma bende-i nâ-kâmı da vaḳt ü zamâniyle
Kemâl-i lûṭf u iḥsânıñla ḳadriñ eyle bâlâter

15.Efendim âsmâna hiç bahâne bulma iḥsân et
Seniñ lûṭfuñ olursa âsman dahı olur yâver

Heman Ḥaḳ dâ'imâ mahfûẓ edüp ẕât-ı keremkârıñ
Açılsın böyle meclislerde dâ'im ḫâṭır-ı enver

9. kerîmiñ: şerîfiñ MO,Ü // 10. hiç söz yok: söz yokdur HE / meclis : devlet MO //11. Zaman: Zimâm MO // 12.himem: kerem MO,M,AE // 13.kimler: kemter HE,B // 16. Hak dâ'imâ mahfûz edüp : dâ'im Hüdâ mahfûz ede HE,B

30
Teşrîf-i Ṣadr-ı a'ẓam Be-Ḥelvâ-yı Ḥażret-i Muḥammed Keth̲udâ*

1. Şâd geldiñ ey vezîr-i a'ẓam-ı mihr-iştihâr
Yümn-i teşrîfiñ ile oldu bu mesned kâmkâr

Şöyle pür-zîb eylediñ bu bezmi kim ancak eder
Gülsitan bezmin ḳudûm-ı h̲urrem-i faṣl-ı bahâr

Ḥamdü'li'llah kim yine oldu bu devlet-h̲âneye
Sâye-i iḳbâl ü câhıñ tâc-ı farḳ-ı iftih̲âr

H̲amdü'li'llah kim yine ey ebr-i nisân-ı kerem
Saḥâ-yı ümmîde oldu dâmeniñ gevher-nisâr

5. H̲amdü'li'llah kim yine ey âftâb-ı ma'delet
Ferr ü tâbıñ saldı bu me'vâya nûr-ı i'tibâr

Şöyle mesrûr eylediñ dâmâd-ı 'âlî-şânını
Kim ṣafâdan oldu ṭab'ı tâbdâr âyînedâr

Oldu teşrîfiñ aña sermâye-i 'izz ü şeref
İltifâtıñ kıldı ḳadrin mihr-i burc-ı iştihâr

Her ne rütbe şâd olursa ḥaḳ bu kim şâyestedir
Her ne gûne fah̲r ederse ḥaḳ bu kim ol rütbe var

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 37b MO 38b B 34a Ü 33b TK 60b M 37a
AE 32a T 37 a YB 27b Ü1 44b HEM 462a
*Der-Teşrîf-i Şeb-i Helvâ Be-Hâne-i Muhammed Kethudâ ve Dâmâd-ı Muhterem-i Hîş MO,M,T,YB / Berâ-yı Teşrîf-i Sadr-ı a'zam Be-Helvâ-yı Muhammed Kethudâ B,AE / Der-Ta'rîf-i Teşrîf-i Şeb-i Helvâ Ü,TK / Vasf-ı Şeb-i Helvâ-yı Muhammed Kethudâ Dâmâd-ı Sadâret-penâh Ü1 / Manzûme-i Nedîm Efendi Der-Hakk-ı Cenâb-ı Veliyyü'n-ni'am 'Amîmü'l-kerem HEM.
2. fasl : vakt Ü // 4. ey : çün Ü ; bu TK , T //6.tab'ı :cânı B ; kalb-i AE / tâbdâr: tâ ebed HE / âyînedâr: âyînevâr HE,Ü //8. gûne : rütbe HE.

Kim olup mihman müşerref eylediñ kâşânesin
Sen gibi bir âṣaf-ı pür-ḥaşmet-i gerdun-vekâr

10.Bir ḫidîv-i muḥterem bir dâver-i 'âlî-himem
Bir cihandâr-ı mu'aẓẓam bir vezîr-i nâmdâr

Bir vezîr-i kâm-rân kim pâsbân-ı dergehi
Âşinâlık etmege keyvân-ı çarḫa eyler 'âr

Ṣadr-ı 'âlî gevher-i sîr-âb kân-ı 'izz ü câh
Mihr-i gerdûn-ı ma'âlî iftiḫâr-ı rüzgâr

Kâr-ı mülk ü millete her re'yi bir sedd-i sedîd
Her sözü tâc-ı iṣâbet üzre dürr-i şâhvâr

Âṣaf-ı gerdun-ḥaşem kim câme-i iḳbâline
Dest-i eyyâm eylemiş medḥ ü ṣenâdan pûd u târ

15.Ya'ni İbrâhîm Pâşâ kim nigâh-ı re'feti
Jengdâr âyîneyi eyler dokunsa sebzezâr

Âṣafâ sen ṣoḥbet-i ḫelvâda şîrîn-kâm olup
Her şebiñ kılsın nice şevḳ u meserretle güzâr

Düşmeniñ helvâsı da burnuñda kokdu ġâlibâ
Ẓannım oldur kim zamân-ı ṣayfe dek etmez ḳarâr

Ḥaḳ Te'âlâ devlet ü iḳbâlin efzûn eylesin
Olasın ṣadr-ı sa'âdetde hemîşe ber-ḳarâr

Böyle her sâl eyleyüp teşrîf 'izz ü şân ile
Vaṣfına olsun Nedîmiñ ḫâmesi gevher-nisâr

9. eyledin: eyledi MO,M,YB //12. ma'âli : me'âni B,AE //18.eylesin: eyleyüp MO,Ü,M,TK,YB,HEM / sa'âdetde: sa'âdetle B

31

Teşekkür Ḳudûm-ı Be-Ḫâne-i Kapûdân Muṣṭafâ Pâşâ*

1. Sa'âdetle gelüp ey 'âlemiñ destûr-ı ẕî-şânı
Nişestin dûş-ber-dûş-ı sipihr etdi bu eyvânı

Bezendi maḳdemiñ çün sâḥa ezhâr ü fevâḳihle
Unutdu ḫâṭır-ı âzâde bostân u gülistânı

Ḥayât-ı câvîdanîsin ki geldiñ cism-i bîmâra
Bahâransın ki kıldıñ gülşene teşrîf erzânî

Ṭabîb-i 'illet-i 'âlemsin ey destûr-ı mülk-ârâ
Bulur her kande varsañ 'illet ü endûh pâyânı

5. Açıldı ḫâṭır-ı eyyâm tefrîh-i ḳudûmuñla
Bahâr etdiñ eyâ ebr-i kerem faṣl-ı zemistânı

Hemân âmededir kim cedye taḥvîl eyleyüp ḫûrşîd
Bu dem şükrâne-i teşrîfine ḳurbân ede anı

Bu ḥelvâ bezminiñ ḥaḳḳâ ki olmaz vaṣfına ḳâdir
Nice ġarrâ ḳaṣîdeyle sitâyiş kılsa Ḫâḳânî

Sen ol ṣadr-ı mu'aẓẓamsın ki görse ḥaşmetiñ 'Örfî
Ederdi çün girîban çâk vaṣfı ḫân u ḫâḳânı

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 38a MO 39a B 34b Ü 34a TK 61a M 37b
AE 32b T 37b YB 28a Ü1 45a HEM 512b
* Teşrîf-i Sadr-ı a'zam Be Hâne-i Kapûdân Pâşâ HE /Berâ-yı Teşrîf-i İbrâhîm Pâşâ Be-Hâne-i Kâpudân B,AE / Der-Ta'rîf-i Teşrîf-i Şeb-i Helvâ Ü,TK / Teşekkür Berâ-yı Teşrîf-i Vezîr-i a'zam İbrâhîm Pâşâ Be-Sarây-ı Muhammed Kethüdâ Der-Şeb-i Helvâ Ü1 / Kasîde-i Nedîm Efendi Der-Vasf-ı Hazret-i Sadru's-sudûr Kerîmü'l-ahlâk HEM
2. unutdu: okutdu B,AE //3. câvidânîsin : câvidansın sen MO,M,YB /cism : çeşm Ü,AE / teşrîf: teşrîfi YB ; teşrîfin HEM //7.olmaz :sığmaz MO / kâdir : kâ'il HE ; imlâ MO ; kâbil AE //8. vasfı: çâk-ı HE ; vech-i AE .

Gelüp iclâl ile sıḥr-ı güzîniñ eylediñ iḥyâ
Teraḳḳî buldu yümn-i maḳdemiñle devlet ü şânı

10.Bu lûṭfuñ aña verdi ol kadar feyż-i meserret kim
Pür oldu ḫandeden mânend-i gül ceyb ü girîbânı

Sürûr u şevḳ ile buldu güşâyiş şöyle kim ḥâlâ
Derûnu ṣubḥ-ı 'ıyde baḫş eder envâr-ı pîşânî

Efendim iltifâtıñda 'aceb te'ṡîr vardır kim
Eder sîr-âb-ı şevḳ âb-ı ḥayât içmişce insânı

'Aceb âb-ı ḥayât-ı ehl-perverdir müdâm olsun
Ki iḥyâ eyledi bir reşḥasiyle bu dil ü cânı

'Ubûdiyyetde ibḳâ eyleyüp bu bendeñi ya'ni
Yine şevḳ u ṭarabla eylediñ pür ṭab'-ı nâlânı

15.Efendim ol kadar memnûn-ı lûṭfuñdur ṭabi'at kim
Hezâran beyt ile 'arż eylemek mümkin degil anı

Ḫudâ hem-vâre kılsın 'ömrüni iclâlini efzûn
Şeref-yâb eyleye ṣad sâl ẕâtıñ ṣadr-ı dîvânı

Hemîşe böyle sâ'ir kullarıñla sıḥr-ı ẕî-şânıñ
Gören sâyende mu'tâd olduğu elṭâf u iḥsânı

9. makdemiñle : kudûmüñle MO,B //12.beytin ilk mısraıyla 13. beytin ikinci mısraı birleşerek bir beyte dönüşmüş:B,AE // 15.tabi'-at : Nedîmâ HE / 'arz eylemek mümkin degil :mümkin değil 'arz eylemek TK,T,Ü1 / mümkin : kâbil HE,B,AE

32

Der-Sitâyiş-i Vezîr-i a'ẓam İbrâhîm Pâşâ ve Ta'rîf-i Teşrîf-i Şeb-i Ḥelvâ-yı Kapûdân Muṣṭafâ Pâşâ*

1. Eyâ vezîr-i kerem-pîşe ṣadr-ı 'âlî-şân
   Müşerref oldu ḳudûmuñla bu bülend-eyvân

   Bu burca eyledi taḥvîl mihr-i 'âṭıfetiñ
   Bu menzili yine meh gibi eylediñ tâbân

   Nüzûl edüp yine bu âşiyâna 'anḳâveş
   Derûnu şevḳ ile sâyende oldu âbâdan

   Görünce revzeniniñ çeşmi ṭal'at-i pâkiñ
   Sürûr-ı nûr ile oldu sitâreveş raḫşân

5. O rütbe feyż ü ṣafâ verdi maḳdemiñ aña kim
   Verir o gûne ṣafâyı girince sîneye cân

   Ne gûne şükr edelim Ḥaḳḳa kim bu vaḳte irüp
   Yine naṣîbimiz oldu o bûse-i dâmân

   Nice beyân edelim vaṣfiñı bu lûṭfuñ kim
   Kapında her birimiz oldu fâyiḳü'l-aḳrân

   Gelüp bu meclise faṣl-ı bahârveş kıldıñ
   Miṣâl-i gül dil-i sıḥr-i güzîniñi ḫandân

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 38b MO 36b B 32b Ü 32a TK 58b M 35b
AE 31a T 35b YB 26b Ül 43a HEM 576a
* Teşrîf-i Sadr-ı a'zam Be-Helvâ-yı Kapûdân Mustafâ Pâşâ HE/ Teşrîfiyye-i Sadr-ı a'zam Be-Helvâ-yı Dâmâd-ı Be-Hod B / Teşrîfiyye-i Diger AE .
2. Bu burca: Burûca MO // 3.âbâdan: amâdan MO //4.rahşan: tâbân B,AE // 8. kıldıñ : olduñ MO

10.Ne câya varsañ edersin anı sürûr-âbâd
Cenâb-ı Ḥaḳ saña bir ḥâlet eylemiş iḥsân

Olur fezâsı medâr-ı sa'âdet-i câvîd
O bezmgâha ki teşrîfiñ ola feyż-resân

Şitâ zamânı da olursa açılır ezhâr
Nesîm-i âṭıfet ü cûduñ olduğunca vezân

Ferâz-ı çarḫa eger mihrveş güzâr etseñ
Sezâ budur ḥamel ü cedyin eyleye ḳurbân

Ḫudâ hemîşe edüp 'ömr ü devletiñ efzûn
Celâl u câhına eyyâm-ı ḥaşr ola pâyân

15.Bu gûne ṣad şeb-i ḥelvâya edesin teşrîf
Hemîşe vefḳ-ı murâdınca devr ede devrân

Cihanda devlet ü 'izzetle pâydâr olasın
Bula devâmın ile rüzgâr emn ü amân

11. ola: oldu B,AE // 14. 'ömr : 'izz HE,B,TK,AE //15.helvâya: helvâyı B,AE

33
Medḥ-i Ṣadr-ı a'ẓam İbrâhîm Pâşâ ve Ta'rîf ü
Tenezzül-i Şeb-i Ḥelvâ*

1. Ḫoş geldin eyâ âṣaf-ı ẕî-şân-ı keremver
Her semte ki 'azm edesin Allah ola yâver

Nâmıñla ola nâme-i iḳbâl müşerref
Ẕâtıñla bula ṣadr-ı şeref zîynet ü zîver

Teşrîfiñ ile ḫâne-i iclâl müzeyyen
Elṭâfiñ ile çehre-i âmâl münevver

Mümkin ki seniñ reşḥ-ı seḥâb-ı keremiñden
Gül-ġonce-i sîr-âb ola manḳaldaki aḫker

5. Bir bezme ki teşrîfiñ ola mâye-i iḳbâl
Tâ küngüre-i çarḫa olur mesnedi hem-ser

Bir çeşmi ki dîdâr-ı şerîfiñ kıla pür-nûr
Müjgânı olur pençe-i ḫûrşîde berâber

Sensiñ o cihan-baḫş ki imdâdıñ olursa
Deryâlara sermâye verir mûr-ı muḥaḳḳar

Fenn-i keremiñ fâżıl-ı 'allâmesi sensin
Bi'llah saña şâkird olamaz Fażl ile Ca'fer

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 39a MO 37a B 33a Ü 32b TK 59a M 36a
AE 31b T 36a YB 27a Ü 43b HEM 298a
* Vasf-ı Şeb-i Helvâ Der-Vasf-ı İbrâhîm Pâşâ HE / Der-Sitâyiş-i Vezîr-i a'zam ve Ta'rîf ü Teşrîf-i Şeb-i Helvâ MO/ Berâ-yı Teşrîf-i Sadr-ı a'zam Der-Evsâf-ı Helvâ B / Der-Sitâyiş-i Vezîr-i a'zam İbrâhîm Pâşâ Be-resm-i Şeb-i Helvâ Ü /Kasîde Der-Sitâyiş-i Sadr-ı a'zam Dâmâd İbrâhîm Pâşâ TK,T / Teşrîfiyye-i Aher AE / Vasf-ı Şeb-i Helvâ Der-Zımn-ı Medh-i İbrâhîm Pâşâ Ü1 / Kasîde-beççe-i Nedîm Çelebi Der-Vasf-ı Hazret-i Dâmâd-ı Şehenşâh-ı Mu-'azzam Sadr-ı a'zam-ı Hâtem-şiyem İbrâhîm Pâşâ HEM
1. ola : olup AE / bula: bulur TK,T,YB,Ü1 / zîver: fer HE //3. reşh-ı sehâb : reşha-yı feyz Ü //4. ki :mi HEM //7. mûr-ı:mûra MO

İḥsânıñ umar râh-güzârıñda durup çarḫ
Mâh-ı nevi mânende-i keçkûl-ı ḳalender

10.Behrâma olur mâye-i teb-lerze-i dehşet
Destiñdeki şemşîr miyânıñdaki ḫançer

Ḥavrânıñ eder ceyb ü girîbânını ta'ṭîr
Bağındaki gül meclis-i ḫâṣıñdaki micmer

Bir tâze ġazel ẕeyl edüp evṣâfina ṣadrâ
Bir vâdi-i nev buldu yine kilk-i süḫanver

Ḫaṭṭıñ gelicek 'âşıḳına bûse muḳarrer
Ḥelvâ gecesidir ḫaṭıñ ey lebleri sükker

Ḥelvâlara söz yok hepsi nâzük ü şîrîn
Ḫoş cümlesi ammâ ki efendim leb-i dilber

15.Yüz dürreye aldım gece ol dürr-i yetîmi
Ḫavfim bu ki yâran karışırsa dahı artar

Köy göçdüde destârın alup destine ḳaṣdâ
Öldürdü beni dâl 'araḳ-çînle o kâfer

Sen beg gibi ṣadr üzre otur nâz ile cânâ
Ḥâcib ola kapıñda Nedîmâ-yı muḥaḳḳar

9. nevi: nevin MO //10. lerze-i : lerzede Ü // 11. gül: gül ü B,Ü TK,M,T,YB,Ü1 //12. zeyl: tarh HEM // 14-15. -MO //16. Köy göç-düde : Biñ nâz ile MO / kasdâ: ammâ MO / Öldürdü: Alırdı AE
17. sadr üzre: sadrında MO,B,Ü,TK,M,T,YB / cânâ:hemtâ B,AE

34

Der-Sitâyiş-i Ṣadr-ı a'ẓam İbrâhîm Pâşâ*

1. Ṣadr-ı eyvâna ki ol ṣadr-ı cihanban geldi
   Meclisiñ sînesine sanki heman can geldi

   Mevc mevc olsa n'ola lücce gibi nûr-ı surûr
   Bezme iḳbâl ile ol mihr-i dıraḫşan geldi

   'Andelîbânım kıldı yine leb-rîz-i neşâṭ
   Gülerek devlet ile gül gibi ḫandan geldi

   Dîdeler muntaẓır-ı devlet-i didân idi
   Şükr kim 'ıydveş ol âṣaf-ı devran geldi

5. Câme-i faṣl-ı bahârânı alup ʿâriyeti
   Dest-bûsuna o şekl ile zemistan geldi

   Ya'ni kim öyle şitâ oldu ki gûyâ nev-rûz
   Geriye 'avdet edüp bezme şitâban geldi

   Zeyn olup tâze şükûfeyle sarây-ı 'âlî
   Ḥaḳ bu kim ḫâṭıra eyyâm-ı bahâran geldi

   Gülsitan seyrine evvel gidilirdi ammâ
   Şimdi bu debdebeyi seyre gülistan geldi

   İşidüp maḳdem-i 'âlîsini pûyân olarak
   'İzz ü iḳbâl der-i devlete şâdan geldi

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 40b MO 52a B 39b Ü 36a TK 72b
M 44b AE 35a T 56a YB 32a Ü 37a
*Teşrîfiyye der-Menkabet-i Sadr-ı a'zam İbrâhîm Pâşâ AE/
Şitâiyye Der-Zımn-ı Midhat-i Sadr-ı 'Alî Ü1
2. lücce gibi nûr-ı : lücce-i envâr-ı HE / 4.Şükr kim 'ıydveş: 'Iydveş şükr kim B,AE //5. alup : olup AE /o: bu MO,M / zemistan: gülistan: HE,B,TK,T // 6. 'avdet: da'vet TK,T //7. Zeyn olup: Ziynet-i B,AE / 'alî : 'âlem B,AE

10.Raḫşdan kıldığı dem 'izz ü sa'âdetle nüzûl
Dâmeniñ tutmak içün ḥaşmet ü 'unvan geldi

Ḥaḳ Te'âlâ kıla iḳbâlini efzun ki anuñ
Devlete himmeti ile ser ü sâman geldi

11. kıla : eyle B

35

Medḥiyye Der-Żımn-ı Niyâbet-i Maḥmûd Pâşâ*

1. Ey himem-perver vezîr-i Cem-ḥaşem
   Vey bülend-aḫter ḫidîv-i muḥterem

   Devletiñde himmetiñ ḳadri bülend
   Ḫidmetiñde âsmânıñ ḳaddi ḫam

   Rüzgâr-ı pîri kıldıñ nev-cüvan
   Nâ-tüvân etmişken a'żâsın hırem

   'Âlemi bi'l-cümle terfîh eylediñ
   Gitdi dillerden bütün efkâr-ı hem

5. Şimdi hep ḫalḳıñ du'âsı böyledir
   Kim eyâ ḫallâḳ-ı ervâḥ u nesem

   Eyle ṣadr-ı a'ẓamı sen ber-ḳarâr
   Devletiñ te'yîde maḳrûn eyle hem

   Âṣafâ ṣadrâ mekârim-perverâ
   Ey vezîr-i a'ẓam-ı gerdûn-'âlem

   Dergehiñdir melce'-i erbâb-ı câh
   Ḫidmetiñdir mefḫar-ı ehl-i ni'am

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 41a MO 40b B 31a Ü 30b TK 56b
M 34b AE 29a T 34a YB 25b Ü1 33a
* Der-Sitâyiş-i İbrâhîm Pâşâ MO/ Der-Vasf-ı İbrahîm Pâşâ Der-Zımn-ı 'azm-i Merâm-ı Niyâbet B/ Lehu Der-Şükr-güzârî Ü,TK,T M, YB / Der-Menkabet-i Sadr-ı a'zam İbrâhîm Paşa Der-Zamân-ı 'Azîmet-gerden-i Niyâbet AE / Medh-i Sadr-ı a'zam Der-Zımn-ı Niyâbet-i Mahmûd Pâşâ
4. efkâr: ensâr AE / hem: vehm Ü //5. hep halkın: halkın hep B/ nesem: cisem HE,B,AE //6. te'yîde: te'yîd-i MO

Astânıñdır bize ancak penâh
Senden olur cümleye cûd u kerem

10.Re'fetiñdir mâye-i fevż ü felâḥ
Himmetiñdir aṣl-ı elṭâf-ı himem

Lûṭfuña mağrûr iken ḫâṭır müdâm
Cûduna me'lûf iken dil dem-be-dem

Âhir ayda gelmemek mümkin değil
Ṭab'ına nâ'iblerin endûh u ġam

Ḥaḳ Te'âlâ 'ömrüñ efzûn eyleyüp
Görmeye ṭab'-ı şerîfiñ hiç elem

Dâ'imâ mesrûr u ḫandân olasın
Şöyle kim mensî kala eyyâm-ı Cem

9.kerem:himem AE //10. MO,M,YB//11. Lûtfuna: lûtfuñla MO

36
Der-Menḳabet-i Vezîr-i Âṣaf-şiyem İbrâhîm Pâşâ
Berâ-yı Tebrîk-i ' Iyd-ı Sa'îd*

1. Ṣabâḥ-ı 'ıyd ufukda yine bedîd oldu
'İẕâr-i şâhid-i baḫt-ı cihan sa'îd oldu

Zihî neşâṭ ki esbâb-ı 'ıyş-ı bây u gedâ
Miṡâl-i câme-i ḳadd-i bütan sefîd oldu

Güm oldu encüm-i tâbende âsmanda sipihr
O dem ki cilvegeh-i âftâb-ı 'ıyd oldu

Zamân-ı neş'e-i ḥabb-ı mürevvaḳ oldu tamâm
Revâc-ı gerdişi câm-ı Cemiñ mezîd oldu

5. Açıldı ḳufl-ı der-i arzû-yı rûze-keşân
Hilâl-i 'ıyd aña sîmden kilîd oldu

Olup 'aṭâsına maẓhar o ṣadr-ı ẕî-şânıñ
Bu 'ıyd herkese şevḳ-âver ü sa'îd oldu

Zamân-ı devlet-i 'adlinde ol keremkârıñ
Ḳulûb-ı ḫalḳ-ı cihan ġussadan ba'îd oldu

Ḫudâ vücûdunu ḥıfẓ eylesin ḫaṭâlardan
Ki ẕâtı 'âleme sermâye-i ümîd oldu

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 41b MO 41b B 31b Ü 31a TK 57a
M 34b AE 30 T 34b YB 26a Ü1 33b
*Tebrîk-i 'Iyd HE / Velehu Der-Şükr-güzârî MO / Kıt'a Berâ-yı 'Iydıyye İbrâhîm Pâşâ B/ Lehu 'Iydıyye Ü,TK,T / Velehu M,YB/ Manzûme Tebrîk-i 'Iyd Ber-Vech-i İcâz Ü1
3.âsmanda: âsmandır B ; âsmân-ı Ü //4.-B,AE / neş'e: habbe: MO, Ü, TK,M, T,Ü1 / mürevvak: meveddet YB //5.-keşan: güşâd T //
6. sa'îd : cedîd AE //7. 'adlinde : 'ahdinde B,AE

37
Der-Medḥ-i Ṣayd u Şikâr-ı Sulṭân Aḥmed*

1. Efendim dâimâ iḳbâl ü câhıñ pâydâr olsun
Değil 'uḳḳâb u âhû saña 'anḳâlar şikâr olsun

O rütbe şâh-bâz-ı himmetiñ evc üzre çıksın kim
Herâsından felekde nesr-i ṭâ'ir bî-ḳarâr olsun

Künâmında yatup ser şîrâsâ şarḳ u ġarb içre
'Adûlar dilkilensin ḥeybetinden ẖâr u zâr olsun

Nigâhıñ düşdügü yerlerde açılsın gül-i şâdî
Sa'âdetle ẖırâmân olduğun yer nev-bahâr olsun

5. Binersen zevrâḳa deryâda cûş etsin dür ü gevher
Süvâr olursan esbe deşt ü ṣaḥrâ lâlezâr olsun

Efendim ḥaḳ budur kim devletiñde 'âlem etdik pek
Neşâṭ u şevḳ u şâdî böyle dâ'im bî-şümâr olsun

Edüp hem seyr-i deryâ geşt-i ṣaḥrâ ẖoş havâlarla
Ṣafâ kesb etdiñ 'âlem re'fetiñle kâmkâr olsun

Hele Allaha şükr olsun güzel ṣayd u şikâr oldu
Hemîşe bendeniñ böyle ẖulûsu âşkâr olsun

Efendim ẖidmetinden cümleyi dûr etmesin Bârî
Celâl ü ḥaşmetiñ ârâyiş-i ẖîş ü tebâr olsun

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 42a MO 49a B 37a Ü 44a TK 69a M 42a
AE 34b T 53b YB 29b Ü1 57a HEM 584a
*Be-Sayd u Şikâr-refte Der-Zımn-ı An-gûyed MO,B,M,YB / Der-Sitâyiş-i Biniş-i Hümâyûn-ı Ahmed Hân-ı Sâlis Ü,TK,T/ Der-sitâyiş-i Sadr-ı a'zam İbrâhîm Pâşâ ki Be-Sayd u Şikâr-refte-bod AE / Saydıyye Ü1 / Manzûme-i Nedîm Efendi Der-Sitâyiş-i Hazret-i Veliyyü'n-ni'am Vâcibü'l-kerem HEM
4-5. -AE // 7. hoş havâlarla: cûş edâlarla MO / kesb etdiñ: kesb etdi B,AE.

38

Ta'rîf-i Nüzhet-fezâ Der-Sitâyiş-i Tevḳî '-i Muṣṭafâ Pâşâ*

1. Ḳaṣr-ı rûḥ-efzâ degil ḥüsn ü bahâ me'vâsıdır
Cennet-i a'lâ bunuñ ferş-i cihân-ârâsıdır

Seyr edüp tarḥ-ı cedîd-i saḳf-ı 'âlîsin dedim
Var ise bu rûy-ı 'arżıñ 'âlem-i bâlâsıdır

Rûh-ı Eflâtun dedi yok yok ḫaṭâ etdiñ ḫaṭâ
'Âlem-i câh u celâliñ bu yeni dünyâsıdır

Dâr-ı ḫulduñ bir musanna' beytidir yaḫud dedim
Dedi Rıḍvan yok bu beyt-i cennetiñ ma'nâsıdır

5. Dâr-ı miḥnetdir cihân ammâ bunuñ ḫâk-i deri
Ol ḳıyâsın ṣûret-i illâ-yı istis̱nâsıdır

Ṭâḳ-ı Kisrî Ḳaṣr-ı Şîrindir peder mâder aña
Bu ikisiniñ dahı bir ṭıfl-ı nev-peydâsıdır

Kûh u deryâ iki cânibden der-âġûş eylemiş
Sanki deryâ dâyesi kûhsâr ise lâlâsıdır

Kûh sakınmakda ruḫsârın doğar günden anuñ
Baḥr ise âyînedâr-ı ṭal'at-ı ġarrâsıdır

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 45b MO 39b B 35a Ü 34b TK 64b
M 38b AE 33a T 50a YB 28b Ü1 45b
*Der-Sitâyiş-i Kapûdân Der-Ta'rîf-i Nüzhet-fezâ MO /Sitâyiş-i Kapûdân Pâşâ vü Ta'rîf-i Nüzhet-fezâ B/ Der-Sitâyiş-i Zübdetü'l-vüzerâ Kapûdân Mustafâ Pâşâ ve Ta'rîf-i Nüzhet-fezâ Ü,TK,T M,YB / Der-Sitâyiş-i Vezîr-i Mükerrem Mustafâ Pâşâ AE /Medh-i Kapûdân Mustafâ Pâşâ Dâmâd-ı Sadr-ı Keremkâr Der-Zımn-ı Ev-sâf-ı Kasr-ı Sa'd-âbâd Ü1
1. bunuñ: degil AE // 4. beyt-i : beyt tâ MO //5. hâk: çâk MO,Ü,TK M,AE,T,YB / hâk-i deri: çâk-âveri B/ Ol: O MO,M //6.bir : nev MO ; bu M,T //8. günden: gündür MO,B,M /tal'at-ı: tal'atın B/ garrâsıdır : zîbâsıdır Ü1

Ḥabbezâ sâḥil-serâ kim reng ü bûy-ı nev-bahâr
Gülşen-i pür-feyżiniñ bir ġonce-i ra'nâsıdır

10.Ṭıynet-i ḫâkindeki dil-cûy bûy-ı âşinâ
Milket-i bâğ u bahârıñ ḥażret-i 'Îsâsıdır

Ḥabbezâ gülzâr-ı pür-feyż-i temâşâ-yı ġarîb
Kim behişt-i heşt anuñ bir gûşe-i tenhâsıdır

Aña tenhâ gûşe ta'bîr etmek ey kilk-i saḳîm
Ḥaḳ bu kim ġâyet ḫaṭânıñ zirve-i a'lâsıdır

Hiç tenhâ yer kalır mı ol celâlet-ḫânede
Kim cenâb-ı âṣafın menzilgeh ü me'vâsıdır

Öyle âṣaf kim muḥîṭ-i çarḫ ile maḥdûddur
Ol mesâfet kim sarây-ı câhınıñ pehnâsıdır

15.Âṣaf-ı ferman-revâ kim heft aḫter nüh felek
Gûşe-i ebrûsunuñ âverei îmâsıdır

Muṣṭafâ Pâşâ-yı tevḳî 'i o gerdun-pâye kim
Mâh-ı nev seng-i fesân-ı ḫançer-i tuğrâsıdır

Baḥr-ı zeḫḫâr-ı mürüvvet kim kef-i dür-pâşınıñ
Her benânı neyl-i ifżâl ü 'aṭâ mıḳyâsıdır

Yekke-tâz-ı 'arṣa-i ḥaşmet ki mihrin pençesi
Şâne-i yâl ü düm-i raḫş-ı cihan-peymâsıdır

Aña rif'at kâbiren-'an-kâbirin mevṣûldur
Nüh felek gûyâ miṡâl-i nisbet-i âbâsıdır

20.Ḥażret-i derr ibn-i ġays ibn-i saḥâb ibni'l-baḥir
Kim necâbet lem'a-i nûr-ı cebin pîrâsıdır

10. hâkindeki: pâkindeki TK //11. garîb: firîb Ü,TK,AE T,YB,Ü ; karîb M //12. tâbir: isbât Ü1 / gâyet hatânıñ: halt-ı kelâmın Ü1/ zirve: zübde MO //13. - B,AE //16. tevkî 'i : tevfîki MO,TK,M //19. nisbet: atlas MO //20. -B,AE

Mâh ḥâcib mihr micmerdâr keyvan pâsbân
Cündü behrâm olmak el-ḥaḳ elyâḳ u aḥrâsıdır

Neyleyim ammâ ki keyvânıñ buḥul mâhıñ nifâḳ
Âftâbın ġamz mirrîḫin sefeh evlâsıdır

Âṣafâ 'âlî-cenâbâ Cem-şükûhâ dâverâ
Ey ki gerdun ḳadriniñ bir câme-i yektâsıdır

Masḳaṭ-ı re's-i himemdir dûdmân-ı devletin
Dergehin ehl-i kemâlin melce' ü me'vâsıdır

25.Maşrıḳ-ı iḳbâle faṣṣ-ı ḫâtemin bedr-i tamâm
Ḫançerin burc-ı celâlin ġurre-i ġarrâsıdır

Ol cihân-ı mekrümetsin kim seniñ dest ü dilin
Lûṭf u iḥsan kânıdır cûd u himem deryâsıdır

Mekrümet sende nüvâziş sende himmet sendedir
Ẕâtıñ ifżâlin heman dünyâ vü mâ-fihâsıdır

Şekl-i evvelden bu devlet bir delîl-i muntaẓam
Re'y-i pür-nûrun anuñ külliyet-i kübrâsıdır

Âṣafâ çâker-nüvâzâ 'abd-i nâ-kâmın Nedîm
Gerçi kim naẓm-ı kemâlin beyt-i müsteṡnâsıdır

30.Sektedâr olmak velîkin 'azl-i bî-hengâm ile
Rüzgâr-ı süfle-ṭab'ın vaż'-ı nâ-bercâsıdır

Lîk lûṭfun şöyle maġrûr eylemişdir anı kim
Lekke-i meh zaḫm-ı dest-i redd-i istiġnâsıdır

Gitdiğince perde-birûn oldu nâz u naḫveti
Mülk-i ma'nâ sanki ḫâs-ı ḫâme-i gûyâsıdır

22. nifâk : nitak AE / evlâsıdır : levlâsıdır MO,Ü,TK,M,T YB,Ü1 //23. câme: hâce Ü,T //25. ikbâle: ikbâline B /burc:bedr B 26. dilin: dûnun B //32. Gitdiğince perde-birûn oldu ..: Oldu gitdikçe birûn-ı perde HE

Kilkiniñ da'vâsı tâ ol ḥaddedir kim gûyiyâ
Sîne-i bircis anuñ müsvedde-i inşâsıdır

Ġayri sen ey ḫâme meşgul ol du'â-yı devlete
Kim du'âsı ehl-i ṭab'ın ġâyet-i ḳuṣvâsıdır

35.Tâ ki mi'mâr-ı hüner-pîrâ-yı feyż-i nâmiye
Ḳaṣr-ı la'lîn-i dil-ârâ-yı gülüñ bennâsıdır

Ḳaṣr-ı câh u ḥaşmetin hem-vâre olsun ber-ḳarâr
Kim ṣabâḥ-ı 'ıyd o ḳaṣrın perde-i dîbâsıdır

Mülk-i cûd olsun müsellem ḳabża-i tesḫîrine
Zerre mihrin tâ zebûn-ı pençe-i kübrâsıdır

33. tâ :da HE //34. gâyet: gâye Ü,TK,T,Ü //35.gülüñ: kilk-i nev HE //36. o: murâd-ı MO /dîbâsıdır: zîbâsıdır B //37.Mülk-i cûd : Memleket B

39
Der-Vaṣf-ı Ḳaṣr-ı Muḥammed Efendi Emîn-i Defter-i Ḫâḳânî*

1. Ey 'âlem-i miṡâlin seyyâḥ-ı hûşyârı
   Hiç ḳaṣr ṣûretinde gördün mü nev-bahârı

   Gel görmedinse seyr et ammâ sakın ġalatdan
   Tâbende ġurre sanma ol cüft-i zer-nigârı

   Ebrûların zer-endûd etmiş 'arûs-ı feyżin
   Meşşâṭa-i kemâlin kilk-i ḫucestekârı

   Bak ol zemîn-i ḫûb u dil-cûy u müşk-bûya
   Seyr et o saḳf-ı pâki pür-naḳş u pür-nigârı

5. Gûyâ edüp ṭabî'at gûy-ı zemîni tasṭîḥ
   Tübbet aşağı düşmüş Çîn ü Ḫoten yukarı

   Ol deñlü saḥâsında feyż ü neşâṭ var kim
   Olsaydı ger zamânıñ âsâyiş ü ḳarârı

   Derdim ki gelmiş anda ṭarḥ-ı iḳâmet etmiş
   Cemşîd-i kâmkârıñ eyyâm-ı ḫoş-güvârı

   Dîvâr-ı tâbdârıñ ẓanneyleme münaḳḳaş
   Düşmüş behiştin aña 'aks-i şükûfezârı

Mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün
HE 46b MO 46b B 36a Ü 35b TK 66a
M 39b AE 34a T 51a YB 29a Ü1 46b
*Der-Ta'rîf-i Kasr-ı Nev Ez-Binâ-yı Ba'z-ı Kibâr HE /Der-Sitâyiş-i Kasr-ı 'Alî B / Der-Ta'rîf-i Kasr-ı Nev ki An-râ Müceddeden Bînâ-kerde-bod Yekî Ez-Kâr TK,T / Der-Medh-i Kasr-ı Nev-Binâ-yı Kethüdâ-yı Sadr-ı 'Alî AE / Medh-i Yigirmi Sekiz Çelebi Der-Zımn-ı Vasf-ı Kasr-ı Ra'nâ Ü1
3. feyzin: çarhıñ Ü //4. hûb u : hûba HE // 6. sahâsında:meşşâtasında B //7. -güvârı : -güzârı B,AE //8.-zârı: dârı MO,TK,M,T,Ü1

Oldu 'aceb 'aceb kim terkîb-i hulde kâbil
Biz böyle bilmez idik bu unşûr-ı çıhârı

10.Bir yana lâlezârı keşt-i piyâle-i Cem
Bir yana gülsitânı kânıñ hazînedârı

Bir yana çeşme-sârı etmiş beyâna âġâz
Evşâf-ı tab'-ı sâf-ı vassâf-ı rüzgârı

Ol hâce-i cihan kim zâtiyle oldu pür-zîb
Menşûr-ı 'izz ü câhın 'unvân u iftiharı

Hem-nâm-ı fahr-ı 'âlem kim nâmı ile oldu
Mihrin felekde mensûh İncîl-i iştihârı

Gûyâ gelir 'utârid teslîs-i müşterîye
Aldıkça geh benâna kilk-i sühan-güzârı

15.Ol kilk-i ter-zeban kim güftârı bahşiş eyler
Dünyâya hûşe hûşe lü'lü-i şehvârı

Tîriñ zeban-şinâsı mahdûmu üstâdı
Bircisiñ 'akl u fikri hem-râzı müsteşârı

Hem-vâre tâ ki kaşr-ı çarhın ola müzeyyen
Hışt-ı zer-i mihrden dîvâr-ı üstüvârı

Nazm-ı Nedîm gibi yümn ü sa'âdet ile
Mışrâ'-ı bâbın ede dâ'im güşâde Bârî

Cârûbu zülf-i havrâ ferrâşı bâd-ı cennet
Derbânı 'izz ü devlet ikbâl perdedârı

12. zâtiyle: re'yiyle HE //14.Aldıkça: Almadıkça B //16.mahdûmu: mahdumun Ü //19.-B,AE / bâd : bâğ MO

40

Târîh-i Dîvân-hâne Der-Tersâne-i Âmire

1. Şehriyâr-ı zamâne ẓıll-ı Ḫudâ
   Ḫalleda'llahu mülkehu ebedâ

   Ya'ni Sulṭân Aḥmed-i S̱âlis̱
   Tâc-baḫş-ı Sikender ü Dârâ

   Zîr-i destiñdedir yedi iḳlîm
   Taḫt-ı ḥükmüñdedir yedi deryâ

   Pâdişâh-ı cihan ki 'aṣrında
   Oldu ma'mûre ser-be-ser dünyâ

5. Pâsbân-ı sarâyı mecd ü şeref
   Perdedârân-ı ḳaṣrı 'izz ü 'alâ

   Pîşesi dîn-i Aḥmede nuṣret
   Kârı şer'-i Muḥammedi icrâ

   Çâker-i dergeh-i sa'âdetidir
   Ṣad hezâran Sikender ü Dârâ

   Ḫusrev-i pür-himem ki ṣubḥ-ı bahâr
   Der-i ḳaṣrında perde-i dîbâ

   Kevkeb-i ṭâli'-i sa'âdetiniñ
   Pîşgâhında âftâb sühâ

10. Leme'ân-ı rikâb-ı iḳbâli
   Mâha sermâye mihre 'izz ü a'lâ

   Mehçe-i râ'yet-i hümâyûnu
   Âftâb-ı münîre çehre-güşâ

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
Ü 63a

Ol şehenşâh-ı 'âlem-ârâyı
Nice ḫayra muvaffaḳ ede Ḫudâ

Bâ-ḫuṣûṣ aña eyleye destûr
Ṣadr-ı ẕî-şânı Ḥażret-i Mevlâ

Ya'ni hem-nâm-ı pâk-i İbrâhîm
Sıḥr-ı rûşen-dil ü Felâtun-râ

15. Sıḥr-ı ẕî-şân-ı pâdişâh-ı güzîn
Felek-i câh âftâb-ı zekâ

Zîb-i dîbâce-i kitâb-ı himem
Vâżi'ü'l-aṣl-ı fenn-i cûd u seḫâ

Bir gün ol şehriyâr-ı 'âlî-şân
Oldı tersâneye şeref-baḫşâ

Ṣadr-ı a'ẓam dahı sa'âdet ile
Sâyeveş hem-reh olmuş idi aña

Anda bir kûh-pâre kalyona
... ne olmuşlar idi sa'y-nümâ

20. Seyr edüp pâdişâh-ı 'âlî-câh
Eylediler esâsını inşâ

Şenlik oldu kesildi ḳurbanlar
Olunup devlete du'â vü senâ

Kıldı dîvân-ḫâneyi teşrîf
Ba'dehu ol ḫidîv-i mülk-ârâ

Gördü kim olmuş idi erkânı
....

Olmuş iken o câygâh-ı şeref
Melce'-i dost maẓhar-ı a'dâ

25.Nâ-sezâ idi kim kala vîrân
Öyle dîvan-ḫâne-i vâlâ

Ḫâṭır-ı eşref-i hümâyûnu
Gördü tecdîd olunmasını revâ

....
Kıldı ferman ki oluna iḥyâ

Pes cenâb-ı vezîr-i pâk-nihâd
Ṣadr-ı Cem-câh Muṣṭafâ Pâşâ

Ḥalef-i dûdmân-ı mecd ü şeref
Vâriṡ-i câh u mesned-i âbâ

30.Feylesof-ı dakîkadân-ı ḥikem
Mû-şikâf-ı haḳâyıḳ-ı eşyâ

Sıḥr-ı 'âlî-nijâd-ı ṣadr-ı güzîn
Ced-be-ced âṣaf-ı cihan-pîrâ

Kapudân olmağ ile devletle
Oldu meşhûr o âṣaf-ı dânâ

Pes edüp himmet aña ḥasbe'l-emr
Kıldı bu ṭarḥı böyle müṡtesnâ

Ḥabbeẕâ ṭarḥ-ı dil-pesend ü laṭîf
Ḥabbeẕâ resm-i dil-keş ü zîbâ

35.Bâreka'llah zihî ḫuceste eṡer
Bâreka'llah zihî bülend bînâ

Saḳfi saḳf-ı sipihr ile hem-dûş
Temeli gâv-ı 'arż ile hem-pâ

Ṣaḥnınıñ pâsbânı faṣl-ı bahâr
Ḳaṣrınıñ perdedârı dest-i ṣabâ

Reng ü tâbı muhassal-ı evhâm
Hüsn-i tarhı netîce-i hülyâ

Secdegâh eyler idi mihr anı
Sâyebân olmasaydı perr-i hümâ

40. Anda kışlardı mevsîm-i nev-rûz
'İzz ü devlet verildi aña be-câ

Dâ'imâ 'izz ile olup âbâd
Sâhibine mübârek ede Hudâ

Sâl-i târîhini bu pâk eserin
Etdi bu beyt ile Nedîm imlâ

Cûd-ı Sultân Ahmed-i Gâzî
Yapdı dîvan-hâneyi hâlâ

43. Tarih mısraını hesaplayamadık. **Dürrî Divanı**'nda Tersânedeki kasr için düşürülen tarihin ebced değeri 1115'dir. Dürrî'nin şiiri ,

Pâdişâh-ı zamâne zıll-ı Hudâ
Ya'ni Sultân Ahmed-i zî-şân

beytiyle başlayan 15 beyitlik kıt'adır. Bkz. **Divân-ı Dürrî**, Süleymaniye Kütüphânesi, Es'ad Efendi No: 3409/1, v.3a

41
Târîḫ-i Tekye-i Gülşenî Der-Edirne*

1. Zihî kâşâne-i nev-mehbıṭ-ı esrâr-ı rûḥânî
Verir ṣâḥib-dilân-ı 'ışḳa feyż-i ḳaṣr-ı 'irfânı

Ḫoşa ferḫunde cây-ı feyż-baḫşa-i dil-i 'âşıḳ
Derûnuñda olur taḥṣîl-i isti'dâd-ı Rabbânî

Ġıdâ-yı rûḥ ederler bunda bûy-ı ġonce-i ẕikri
Cenâb-ı Gülşenîniñ 'andelîbân-ı gülistânı

Derûn-ı ehl-i şevḳı rûşen eyler Ḥażret-i Pîriñ
Tecelli etmede ẕikr-i celîden sırr-ı pinhânı

5. Çerâğ-ı ḳurb-ı aḳdes şem'-i fânûs-ı ḫayâl olmaz
Müberrâdır riyâdan ehl-i tevḥîdin dil ü cânı

Recâ-yi feyż ile ben de Nedîmâ intisâb etdim
Görünce mecma'-ı ehl-i ma'ârif bu eyvânı

Sudûr etdi lisân-ı mürşîd-i ilhâmdan târîḫ
Bu cây-ı pâkde kırklar maḳâmı buldu 'unvânı (1114)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 52a B 50a AE 50a Ü1 30b
* -B / Târîh-i Kâşâne Der-Gülşenî AE
4. rûşen : hep pür Ü1

42

Târîḫ-i Berâ-yı Ṣulḥ-ı Âfganiyân*

1. Pâdişâh-ı heft-kişver şehriyâr-ı baḥr u ber
Ya'ni Sultân Aḥmed-i S̱âliṡ o İskender-siyer

'Avn-i rabbânî ile oldukda şarḳ iḳlîmine
Mehçe-i râyâtı mihr-i 'âlem-efrûz-ı zafer

Cümle a'dâ ser-fürû etdi herâs-ı cân ile
Berk-ı tîğ-i can-güdâzı her ṭarafdan cilveger

N'ola ṭûfan-ḫîz olup kesse'urûk-ı Şi'ayı
Âb-ı şemşîri rıżâ-cûy-ı Ebû-bekr ü 'Ömer

5. İnḳıyâd etse becâ ḫâver-zemîniñ ser-keşi
Âftâb-ı 'âlem-ârâdır cihâna ser-be-ser

Düşmen-i bed-ḫ̌âhınıñ sâkıṭ hemîşe kevkebi
Etdi dolâb-ı felek ṭâli'leriñ zîr ü zeber

Rüzgârıñ dest-bürdünden emîn etsin Ḫudâ
Sidreâsâ şarḳ u ġarba dâ'im olsun sâyever

Eyleyen tedbîrin ârâm u ṣalâḥ-ı 'âlemin
Ṣadr-ı 'âlî-ḳadr İbrâhîm Pâşâdır meger

Tîr-i re'y-i ṣâ'ibi etdi güzer ṣad merḥale
Urdu âmâc-ı merâmı yine gösterdi hüner

10. Kâr-ı zârın etdi encâmın niẓâm-ı âştî
Âḳıbet verdi nihâl-i arzû şîrin s̱emer

'Aḳd-ı ṣulḥu gûş edüp hatîf dedi târiḫin
Oldu İrân ehli Sulṭân Aḥmede ferman-ber (1141)

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 63a MO 51b B 39b Ü 46a TK 72a
M 44 a AE 39b T 55b YB 41a Ü1 36b
* Afganiyân : İrân TK /-T/ Sulhıyye Bâ-Eşref Hân-ı Afgan Ü1
3.-HE,B,AE //9. sâ'ibi: sâhibi MO,M //10.verdi: atdı Ü

43

Târîh-i Berâ-yı Mu'allâ-hâne-i Kapûdân Muştafâ Pâşâ*

1. Zihî beyt-i muşanna' ḥabbezâ cây-ı neşâṭ-efzâ
   Ki her bakdıkça andan ẓâhir olur bir güzel ma'nâ

   Felekde evc-i 'ayyuḳ üzre bir yer var mı derlerse
   Leb-i bâmı tebessüm gûne der kim *innehu hâzâ*

   Cihanda gülşen her dem bahâr olur mu derlerse
   Eder cüftü budur ancak deyü ebrû ile îmâ

   Ferâzında eger kim rif'at-âbâd olmasa derdim
   Ki olmaz bundan a'lâ bir müferrih mevḳi'-i vâlâ

5. Akıntı sanma tevfîk eyleyen zevraḳları bunda
   Kalırlar bir zaman ḥüsnün görenler vâlih ü şeydâ

   Bu sâḥil-hâne bir naẓm-ı müsellemdir bahâriyye
   Aña beytü'l-ḳaṣîd oldu bu dil-cû ṭarḥ-ı müstesnâ

   Zihî beytü'l-ḳasîd-i bî-bedel kim ḥüsnü âfâḳa
   Eder ṣadr-ı güzîniñ lûṭf-ı ṭab'-ı pâkini inhâ

   Kapûdân-ı mükerrem Muṣṭafâ Pâşâ-yı zî-şan kim
   Verir lûṭfiyle ṣayḳal gevher-i sîr-âbına deryâ

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 67b MO 60b B 46b Ü 53b TK 82a
M 51b AE 46b T 63b YB 34a Ü1 48b
*Târîh-i Diger Berâ-yı Beyt-i Kapûdân Pâşâ HE/ Târîh-i Berâ-yı Diger Beyt-i Bâlâ-yı Mustafâ Pâşâ B / Târîh-i Berâ-yı Hâne-i Kapûdân Mustafâ Pâşâ Ü,TK,T/ Târîh-i Diger AE / Der-Medh-i Mustafâ Pâşâ Der-Zımn-ı Târîh-i Sâhil-hâne Ü1
1. bir güzel : sûret-i B,AE //2. -B,AE /gûne: üzre HE,MO,Ü1
3. Cihanda gülşen: Cihânıñ gülşeni MO,M //4. olmaz bundan: bundan olmaz HE// 5.Akındı : Efendim Ü1 /8.sîr-âbına: seyrânı-na TK,T

Vezîr-i muhterem destûr-ı dânâ-yı mühezzeb kim
Edeb ser-meclis-i hâsında mukbil çâker-i ber-pâ

10.Âsâlet pertev-i ruhsâre-i devlet-siriştinde
Cebîn-i subh-ı nurânîdeki hûrşîdveş peydâ

Nigâh-ı re'fetinde şöyle feyz-i terbiyet var kim
Olur mir'ât-ı jeng-âlûda baksa sebz-gun dîbâ

Bu sâhil-hâne bir cây-ı harâb iken edüp rağbet
Bu gûne eyledi her gûşesin hem-hâlet-i me'vâ

Dil-ârâ kasrlarla zîr ü bâlâsı bulup revnak
Ferah-zâ dil-güşâ matbû' u zîbâ oldu ser-tâ-pâ

Kemâl-i hüsnü bu beyt ile dahı müstezâd oldu
Söz olmaz hiç heman hem-vâre mes'ûd eylesin Mevlâ

15.Nedîmâ söyledi şâpâş edüp târîh-i itmâmın
Be-câ yapdı bu vâlâ beyti hakkâ Mustafâ Pâşâ (1138)

9. meclis : menzil TK,T //11. Olur mir'ât-ı jeng-âlûde..:Olurdu jeng-âlûde yine MO,M / baksa: bakılsa HE ; bassa TK //14.eylesin : eyleye MO,M,YB //15. bu: şu B,AE / vâlâ: bâlâ B,AE,TK,T,YB .

44
Târîḫ-i Berâ-yı Defterdâr-şoden-i Mîr 'İzzet*

1. 'Uṭârid-menḳabet bircîs-fiṭnat Bû 'Alî-ṭıynet
Cenâb-ı Mîr 'İzzet ya'ni mektûbî-i bü'l-himmet

Hünerde ma'rifetde ḥüsn-i aḫlâḳ u ṭabî'atde
Değildir misli mektûb-ı debîr-i defter-i fiṭnat

Meger kim ḍarb u taḳsîm-i raḳam der-kâr ola yoḫsa
Ne mümkindir lisânen cümle-i evṣâfina ṭâkat

O merdüm-zâde-i ṣulb-i âṣâlet emr-i şâhiyle
Vekâlet eyledi ṣıdḳ üzre defterdâra bir müddet

5. Görüp ḫâḳân-ı 'âlem ba'd-ezan ehliyyetin bizzât
Anı ol manṣıb-ı vâlâya îṣâl etdi bî-minnet

Eger maḳrûn-ı iḫlâs olsa ḫidmet böyledir işte
Ṣadâḳatdir muḥaḳḳaḳ âdeme sermâye-i devlet

Dedim târîḫini ṣadr-ı güzîne ḥarf-i mu'cemle
'Alî Begle efendim buldu defterdârlık 'İzzet (1141)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 69a YB 37b Ül 50b (derkenâr)
* Târîh-i Diger HE / Târîh-i Defterdâr-şoden-i 'İzzet 'Ali Pâşâ Ül
6. devlet: 'izzet HE ; rif'at Ül

KITALAR

1
Medḥiyye-i Ṣadr-ı a'zam İbrâhîm Pâşâ Der-Żımn-ı
Ḥâfiẓ-ı kütüb-şoden-i Kütüb-ḫâne*

1. Ey ḳudsiyân aman baña imdâd vaḳtidir
Bir ḥayret aldı nâṭıḳamın tâb u ṭâḳatin

Bi'llâh kilk-i şûḫuma imdâd ediñ biraz
Vaṣf eyleyim efendimiñ iḥsân ü himmetin

Lûṭfun ne gûne vaṣfedeyim ben ne söyleyim
Bilmem nice edâ edeyim şükr ü ni'metin

İḥsân edüp kerem buyurup himmet eyleyüp
Lûṭf etdi bendesine kütüb-ḫâne ḫidmetin

5. Ol ḫidmet-i celîlin efendim Ḫudâ bilir
Çokdan çekerdi ḫâtır-ı âzâde ḥasretin

Fikri hemîşe bu idi kim cümle ṣarfede
'İlm-i şerîf ḫidmetine ḳâbiliyyetin

Ammâ kitabsız nice mümkin deyü müdâm
Derd ile çâk ederdi girîban-ı mihnetin

Yanlış bir iki cüz'-i perâkende cem' edüp
Anlarla eyler idi iżâ'at ṭabî'atin

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 33b MO 35a B 28a Ü 30a TK 52b
M 30b AE 28b T 31a YB 22b Ü1 30a
*Teşekkür-i Mahmidet-ırâzî Hâfız-ı kütüb-şoden-i Be-Kütüb-hâne-i İbrâhîm Pâşâ MO ,M / Der-Sitâyiş-i İbrâhîm Pâşâ Berâ-yı Teşekkür-i Hâfız-ı kütüb-hâne-şoden B / Manzûme Teşekkür-i Hâfız-ı kütüb-şoden-i Medrese-i İbrâhîm Pâşâ Ü/ Teşekkür Berâ-yı Hâfız-ı kütüb-şoden TK,T / Medh-i sadr-ı a'zam İbrâhîm Pâşâ Der-Zımn-ı Hâfız-ı kütüb-şoden Ü1
2. şûhuma: şu'ûruma AE/ ihsân: in'am M,YB //3. ben ne: ben ki MO
4. kütüb-hâne: kitâb-hâne B,M,AE,YB //7.mihnetin: himmetin B, AE

Girmezdi pâk nüsha ele 'âriyet dahı
Herkes bilir kitâbınıñ elbette kıymetin

10.Allah bilir ki etmiş idim hâk-i pâyine
Bir iki def'a 'arż-ı merâm etme niyyetin

Lâkin yine te'eddüb ederdim ki denmeye
Küstâh imiş Nedîm ki artırdı sıkletin

Vaktâ ki erdi gûşuma bu müjde eyledim
İmżâ efendimiñ keremiñ hem kerâmetiñ

Ma'lûmuñ olsun imdi efendim ki bendeñe
Lûtfuñ mürüvvetiñ keremiñ buldu gâyetin

Oldu zülâl-i mekrümetiñ bana rûh-bahş
Lûtfuñda buldum âb-ı hayâtın halâvetin

15.Bendeñ Nedîm bir güher-i kem-revâc idi
Artırdı i'tibârın anuñ kadr ü kıymetin

Çün böyle bir defîneye kıldın anı emîn
Seyr eyle ġayri tâb ü tüvan-ı tabî'atın

Allah nahl-i devletiñi ber-karâr edüp
Dünyâdan eksik etmeye zıll-i himayetin

Żât-ı şerîfiñ eyleye efzûn ile'l-ebed
Sadr-ı vezâretin zîb ü ziynetin

Hûrşîd-i zâtıñ eyleye reşk-i felek müdâm
Dîvân-hâne-i şerefin sadr-ı rif'atin

14. Lûtfunda: Lûtfuñla da MO / hayâtın: hayât MO
17. ber-karâr : ber-devâm B,AE

2

Der-Sitâyiş-i İbrâhim Pâşâ*

1. Hıdîvâ âṣafâ Ḫâtem-nihâdâ serverâ ṣadrâ
   Ki ẕâtıñ gibi âṣaf bir dahı gelmez bu dünyâya

   Mürüvvet kânısın ṣâḥib-keremsin dâd-perversin
   Kulak tut bir nefes feryâd ü efġân-ı Nedîmâya

   Benim bir düşmenim vardır ki elbet yılda bir kerre
   Gelüp eyler hezâran cevr cân-ı nâ-şekîbâya

   Ne verdi alamaz bilmem o kâfir mâ-cerâ benden
   Ki ḥabs ile eder âzâr ṭab'-ı nâ-tüvânâya

5. Temâşâ-yı cemâl-i yâra mâni' olduğu dursun
   Komaz rû-mâle ruḫṣat ḫâk-i dergâh-ı mu'allâya

   Yine geldi bu dem kıldı efendimden beni mehcûr
   Elinden çekdiğim derd ü meşaḳḳat sığmaz imlâya

   Ḳarîrü'l-'ayn ede dâim seni Allah sulṭânım
   Ġamıñdan görmeye ṣıḥḥat yüzün ḫaṣm-ı fürû-mâye

   Fütûḥât ile mesrûr eyleyüp ḳalbin Cenâb-ı Ḥaḳ
   Çırâġandan heman naḳledesin seyr-i donanmaya

   Ḫudâvendâ remed dedikleri ẓâlimdir ol düşmen
   Sığındım bir dahı görmekden anı Ḥaḳ Te'âlâya

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 32b B 31a AE 29b Ül 28b (derkenâr)
* Der-Vasf-ı İbrahîm Pâşâ B/ Der-Sitâyiş-i Sadr-ı a'zam İbrâhîm Pâşâ Der-Zımn-ı Şikâyet-i Ez-Remed AE
2. dâd: bende AE //8. -B // 9. zâlimdir ol düşmen: o zâlim düşmen HE ; zâlim ü düşmen Ül

10.Zamân-ı devletiñde sürdüğüm zevk u safânıñ hep
Alır benden hesâbın bir bir ol hasm-ı sitem-mâye

Hele el-hamdü'li'llah kurtulup dest-i cefâsından
Kaçup geldim efendim dergeh-i 'adliñde şekvâya

Budur Hakdan ümîdim çünki sürdüm hâk-i pâye yüz
Şifâ'-yı mahżdır lûtfuñ Nedîm-i zâr ü şeydâya

Beni mesrûr u handân eyle bir dem iltifâtıñla
Ki çok ağlatdı mihnet ey hıdîv-i âsman-pâye

Mekârim-perverâ çünkim remed def' oldu 'aynımdan
N'ola Târîh-i 'Aynî ile gelsem bâb-ı vâlâya

13. Ki çok : Beni HE / çok ağlatdı: giryan etdi Ü1

3 *

1. Şehenşâha sen ol sulṭân-ı âli- şân-ı devransın
Ki lâyıkdır der-i lûṭfuñda derbân olsa ḫâḳanlar

Nigâh-ı şefḳatindir mülk-i İslâma veren revnaḳ
Senin lûtfuñladır hep böyle zeyn olmuş gülistanlar

Bütün erbâb-ı devlet 'abd-ı ḫâsıñdır çırâğıñdır
Senindir cümle hep şevketlü hünkârım çırâğanlar

Sen ol ṣâḥib-ḳıran-ı 'arsa-i feth ü ẓafersin kim
Çü mûm-ı nerm olur nirû-yı destiñden Nerîmanlar

5. Hücûm-ı saṭvetiñden şimdi hem-çün lâlezâr etdi
'Acem iḳlîminin ḫâk-i siyâhın kanlı peykanlar

Henüz evsâfınıñ biñde biri söylenmeden kaldı
Efendim gerçi kim medḥiñle leb-rîz oldu dîvanlar

Görülmek olmamışdır böyle demler 'ahd-ı Ḫusrevde
Sürülmek olmamışdır devr-i Cemde böyle devranlar

Ne semte 'azm edersen 'izz ü şevket hem-rikâbıñdır
Değildir dâ'imâ dest-i şerefden dûr dâmanlar

Ne gülzâra olursan nûr-baḫşâ âftâbâsâ
Olur pür-lem'a râh-ı kehkeşânâsâ ḫıyâbanlar

10. Vezîr-i 'aẓamıñ Allah kılsın maẓhar-ı te'yîd
Eliñden düşmen etsin dâimâ feryâd u fiğanlar

Nice nuṣretler olup rû-nümâ re'y-i rezîniñden
Ola ḫum memleket mevârisine bir nice İranlar

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
T 38a
* Başlığı yok bu kıta'nın.

Olup mesrûr u ẖândan sâyesinde ser-be-ser 'âlem
Açılsın gülşen-i ẖâtır içre verd-i ẖândanlar

Bu demde işte târîh-i meserret bezm-i 'âlemde
Bu ḳavle müttefiḳ târîh-danlar nükte-sencanlar

Bu şeb tezyîn ederse ḳayyım-ı câmi' kanâdili
Ne 'âlemdir görülmek zîr ü bâlâda çırâğanlar

15.Hemîşe böyle bezm-i midhatiñde nağme kılsınlar
Nedîmâ bendeñe pey-rev ola murġ-ı ẖoş-elhanlar

4

Târîḫ-i Ḫatt-ı Sulṭân Aḥmed Ḫân

1. Şehenşâhâ sana bir ḳâbiliyyet etmiş iḥsan Ḥaḳ
Dilersen var Arıstolarla ṭarḥ-ı müdde'â eyle

Bu isti'dâd-ı ẕâtî kim seniñ vardır nihâdıñda
Okut İskenderi evvel elifden ibtidâ eyle

Felâṭunlar gelüp bûs eylesin dâmân-ı iclâliñ
Edüp 'arż-ı hüner her birisin bî-dest ü pâ eyle

Ferîdun tâc ile faḫr eyler ise ger bu 'âlemde
Aña bir peykiñi gönder de sen ẕevk u ṣafâ eyle

5. Kerem kıl gösterüp Dârâya bir kaç bende-i ḫâsıñ
Lisânıñ bi'ż-żarûre vaḳf-ı şâbâş u s̱enâ eyle

Eger tîr ü kemân baḫşin açarsa Rüstem-i destân
Kemânıñ al ele cânını cisminden cüdâ eyle

Şihâb-ı âsman boy gösterirse rezmgâhıñda
Tüfengiñ mühresiyle ḳâmet-i 'ömrün dütâ eyle

'Uṭârid lâf urarmuş ḥüsn-i ḫaṭṭan âsmân üzre
Ḳalem al deste anun nây-ı kilkin bî-ṣadâ eyle

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 50a MO 41b B 28b Ü 41b TK 53a
M 31a AE 35b T 31b YB 23a Ü1 30b
*Târîh ü Vasf-ı Hatt-ı Şerîf-i Ahmed Hân MO/ -B /
Târîh Der-Tahsîn-i Hüsn-i Hatt-ı Sultân Ahmed Hân-ı Cennet-mekân Ü / Kasîde Der-Tahsîn-i Hatt-ı Sultân Ahmed Hân TK/
Vasf-ı Hatt-ı Şerîf-i Pâdişâh-ı Zamân Sultân-ı Zamân M,T,YB/
Târîh-i Hatt-keşîden-i Pâdişâh-ı Cihân Sultân Ahmed Hân AE/
Der-Vasf-ı Hatt-ı Sultân-ı Cihân Ahmed Hân Ü1
1. ihsan Hak: ihsânıñda MO //2. zâtî kim seniñ vardır: mâder-zâd vardır kim HE / 3. birisin: birisi B //5.destân: küstâh HE // 8.üzre: içre HE

Edüp 'azm-i sefer geldi muraḳḳa' seyrine şimdi
Dedi çarḫ aña kim var nûr-ı çeşmin rû-nümâ eyle

10.O vâlâ saṭrlar kim bir ḳalemde eyledin taḥrîr
Sezâdır her birin âvîze-i ṭâḳ-ı semâ eyle

Edüp ıẓhar anuñ bir şemse-i cild-i muṭallâsın
Felekde mihr ü mâhın çeşm-i cânın rûşenâ eyle

Eger Şehzâde Sulġur sağ olsaydı aña derdim
Bunu seyreyle de var ḫâmeñi eşkeste-pâ eyle

Elifler var ki lâyıḳ her biri serv-i sehî âsâ
Diküp bâğ-ı behişte mâye-i ḥüsn ü bahâ eyle

Nezâket şîve istiḥkâm ise ancak olur ḥaḳḳâ
Efendim sen bunu ta'vîz-i bâzû-yı 'ulâ eyle

15.Eger bir ḥarfini taklîde kâdir var ise gelsin
Gürûh-ı ehl-i ḫaṭda cümle ḫünkârım ṣalâ eyle

Cihânıñ şâhısın ḫaṭṭıñ da ḫaṭlar pâdişâhıdır
Edüp 'arż-ı hüner dâ'im cihânı pür ṣadâ eyle

Seḥâb-ı 'adl ü dâdıñ eyleyüp âfâḳa feyż-efşan
Hemîşe gülsitân-ı dehri pür neşv ü nemâ eyle

Bu mısra'la Nedîmâ bendeñe hâtif dedi târîh
Bu nâzük ḫaṭṭ-ı Sulṭân Aḥmede bak da du'â eyle (1136)

9. seyrine: şîrîne MO,M / rû-nümâ: pür-ziyâ HE //10. kalem-de : kalemden HE,MO,Ü,TK,M,T,YB,Ü1 /tahrîr: inşâ HE,Ü1
12. Sulgur : Salgar YB (harekeli) / Şehzâde Sulgur sağ olsaydı: Şeyh-zâde Hamdullah olaydı sağ AE //14. istihkâm: müstahkem MO,M //16. sadâ : ziyâ HE

5

Târîḫ-i Sâl-ı Çedîd*

1. Ḫaḳân-ı zamn Ḥażret-i Ḫân Aḥmed-i devrân
   Oldu şeh-i şâhân-ı cihan şimdi bilâ-şek

   Sultân-ı felek-pâye ki ger bulsa ederdi
   İskender anuñ naḳşını tâc-ı ser ü târek

   Gül püser-i iclâli içün micmer olurdu
   Sîmin küre-i mâh eger olsa müşebbek

   Ser-levḥa-i âfâḳa emin lafẓını yazdı
   Âşûb u fiten nâmını şemşîri edüp ḥak

5. Bâṭıl görünür ehl-i baṣîret naẓarında
   Bed-ḫ̇âhınıñ endîşesi çün mezheb-i Mazdek

   Tebrîkine Sa'dî nice manẓûme yapardı
   Derbanlığını bulsa Ebû-bekr-i Atabek

   Aḫbâr nakil etse idi râya berehmen
   Baḫşeyler idi müjdesine bir nice biñ lek

   Dergâhına Dârâ olamaz çâker-i kemter
   Pîşinde Ferîdûn olamaz bende-i kûçek

   Ḥaḳ üzre yürür ṭab'-ı hümâyûnu hemîşe
   Te'yîd-i Ḫudâdır işi ne ḥîle vü ne dek

10. Farṭ-ı 'aẓametle görüp iḳbâl ü celâlin
   Pür-zaḫm-ı ḥaseddir ten-i şâhandaki her rek

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 51a TK 53b (derkenâr) T 43b
*Sitâyiş-i Merhûm Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis Ber-Vezn ü Kâfiye-i Mısra'î ki Ez-Tab'-ı Sultân-ı Mezbûr Be-Tarîk-i Târîh Zuhûr-yafte TK,T
4. levha: safha TK,T //6. Tebrîkine: Şirâz begine HE //10. her rek : mîrek T

Eṭvârı pesendîde vü erkânı güzîde
Hem kâmîl ü ferzâne vü hem 'âḳıl u zeyrek

Bünyâd edicek dest-i ḳader devlet-i ḳaṣrıñ
İḳbâl ile iclâlden etmiş gil ü âhek

Menşûr-ı celâlin yazıcak kilk-i 'uṭârid
Bircîse sunup dedi ki tuğrâsını sen çek

Taḫt üzre cülûs eyliyeli fikrini bir dem
Tanẓîm-i umûr eylemeden etmedi münfek

15.Bir dahı 'Acem taḫtına etmezdi tenezzül
Cârûb-keş olsaydı eger bâbına Bâbek

Behrâmı biçer dest-i celâlindeki şemşîr
Sîmurğı kapar dest-i celâlindeki nâvek

Bir bendesin ıtbâ' edemez ḥâṣıl-ı Keşmîr
Bir cündine tîmâr olamaz milket-i Özbek

İsterse eder 'âlemi tedbîr ile tesḫîr
Bî-tîğ-i giran-saṭvet ü bî-tîr-i belâ-rek

Ol şâh-ı cihânıñ eser-i fażl u kemâli
Bu nükteniñ îrâdı ile ẓâhir olur pek

20.Kim oldu hezâr u ṣad u çil sâl-i cihan çün
Şâ'irler ararken aña târîḫ yek-â-yek

Buldu o şehiñ ḫâmesi bir beyt-i hümâyûn
Bir dürre müşâbih ki sadef içre ola tek

Bir gevher-i şeffâf ki 'âlemde naẓîrin
Görmüş var ise dahı ḳatı nâdir ü seyrek

16. dest-i celâlindeki : nergis-i 'azmindeki T //17. ıtbâ' : işbâ' T / cündine: hasteye HE,T //19. -HE

Ḥaḳḳâ ki zihî beyt-i giran-ḳadr-i cihan-gîr
Biñ beyt ile mümkin olamaz vaṣfını etmek

Evṣâfını dil her ne kadar eylese şâyân
Medḥinde ḳalem her ne kadar söylese gerçek

25.Bir pâdişehiñ ẖâmesine olmadı meskûk
Vâdî-i süẖanda bu bihin menhec ü meslek

Şâyeste ki âvîze ola târem-i çarẖa
İclâl ile ol beyt-i şerîf-i müteberrek

Teng olmağ ile kâfiyesi semt-i du'âyâ
Nâ-çâr ḳalem 'aṭf-ı 'inân eyledi tîzcek

'Ömrüñ o şehiñ ede o târîẖe muvâfiḳ
İclâl ile Allahu Te'âlâ ve Tebârek

Gerdun ki aña rehn kodı 'izz ü celâli
Ol rehne dem-i ḥaşre degin olmaya fek

30.İşte budur ol beyt ki âvâz-ı bülendin
Ey ġurre sipihr üzre işit sen de kulak çek

Târîẖi çıkup Aḥmed-i S̱âliṣ ḳaleminden
H̱ân Aḥmede bu sâl-ı cedîd oldu mübârek (1143-3: 1140)

23. ile : ola HE, T //29. rehne: rehni TK,T /olmaya: eylemeye TK,T
31. oldu: ola HE / A.Gölpınarlı, tarih rakamı için " 1140 olması lâzımken 1134 çıkıyor " diyerek tarih mısra'ının ebced değerini hesaplayamadığını bildirmiştir (s.189)

6
Ḳıt'a Berâ-yı Ḳâim-maḳâm-şoden-i İbrâhîm Pâşâ*

1. Bi-ḥamdi'llah yine bir gerdişinden sâḳi-i dehriñ
Hilâl-i câm-ı âmâl-ı cihan bedr-i tamâm oldu

Bi-ḥamdi'llah yine bir cünbişinden kilk-i taḳdîriñ
Dehân-ı dâl-ı devlet ġonceveş pür-ibtisâm oldu

Neşâṭ u şâdmânîden cihânıñ kâse-i nûnu
Mis̱âl-ı câm-ı mey leb-ber-leb-i ṣahbâ-yı kâm oldu

Dil-i sengîni çarḫ-ı keç-nihâd ü kîne-mu'tâdın
Bu dem seng-i fesân-ı ḫançer-i mîm-i nizâm oldu

5. Olup âmâde-i ıṣlaḥ kâr-ı derhem-i 'âlem
Umûr-ı dîn ü devlet müsta'idd-i intiẓâm oldu

N 'ola şimdi ṣalâḥ ümmîdin etsem kâr-ı 'âlemden
Ki bir dergâh-ı 'âlî-şan melâẕ-ı ḫâṣ u 'âm oldu

N 'ola âsan desem 'azm eylemek ser-menzil-i kâma
Ki bir ẕât-ı kerîme eblâḳ-ı ecrâm râm oldu

Cihan-ṣadr-ı mu'allâ-ḳadr İbrâhîm Pâşâ kim
Süreyyâ edhem-i iḳbâline zerrin sinâm oldu

Vezîr-i muḥteşem kim enderûn-ı ḫâsına ḫûrşîd
Müzerkeş câmeli altun külehli bir ġulâm oldu

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 51b MO 44a B 29b Ü 42b TK 54b
M 33a AE 36b T 32b YB 24b Ü1 31b HEM 7b
* Târîh-i Kâim-makâm-şoden-i İbrâhîm Pâşâ HE,B,Ü,TK,AE / Tebrîk ü Tehniye Berâ-yı Kâim-makâmî-i İbrâhîm Pâşâ-yı Sadâret-penâh Ü1 / Târîh-i Nedîm Çelebi Berâ-yı Kâim-makâmî-i Sadâret-penâh İbrâhîm Pâşâ HEM
1. amâl: imâm B // 2. devlet gonceveş: dehriñ olduğuyçün B //3.şâdmânîden : şâdmânıñdan MO,M //5. Olup...: Olup ıslâh kâr-ı derhem-i manzûme-i 'âlem Ü // 6. 'âlemden: 'âlemde AE //7. bir: ol B,AE // 9. altun: zerrin MO,M,YB

10.Tırâz-ı şadr-ı ḥaşmet zîver-i dîvân-ı devlet kim
Leb-i iḳbâl dergâhında vaḳf-ı iltiṣâm oldu

Ḫidîv-i âsman-mesned cihanbân-ı mü'eyyed kim
Rikâbı âftâb-ı burc-ı 'izz ü iḥtişâm oldu

Şehenşâh-ı cihânıñ mîr iken ıṣṭabl-ı ḫâsında
Rikâbından çıkup üç tûğ ile ḳâim-maḳâm oldu

Zihî iḳbâl-i şâhî iltifât-ı pâdişâhî kim
Zuhûrundan ser-â-ser ḫalḳ-ı 'âlem şâd-kâm oldu

Nice şâd olmasınlar kim bu iḳbâl-i dil-ârânıñ
Mişâl-i ebr-i nisan lûṭfı şâmil feyżi 'âm oldu

15.Ki böyle bir ṭabîb-i ḥâẕıḳın te'ṣîr-i tedbîri
Nice zaḫm-ı derûna kâr-sâz-ı iltiyâm oldu

Cihanda böyle bir 'ıyd olmadı çok sâl ü meh geçdi
Felekde böyle bir gün doğmadı çok ṣubḥ u şâm oldu

Budur ümmîdimiz kim düşmeniñ bünyâd-ı sâmânı
Bu günden soñra bî-şek rahne-yâb-ı inhizâm oldu

Budur me'mûlümüz kim ba'd-ezin maḫṭûba- i nuṣret
Edüp te'ḫîri terk âmâde-i keşf-i liṣâm oldu

Refîḳ etsin Ḫudâ tevfîḳini hem-vâre haḳḳâ kim
Du'â-yı devleti farż-ı berâyâ-yı enâm oldu

20.Şeh-i 'âlem-penâhın da ola iḳbâli rûz-efzun
Ki ol ṣadr-ı güzîne mâye-baḫş-ı iḥtirâm oldu

Bu beyti gûş kıldım bir kemîne çâkerinden kim
Bu naṣb-ı dil-keşe her mıṣra'ı târîḫ-i tâm oldu

Verüp meydânın İbrâhîm Pâşâ edhem-i 'azmiñ
Riḳâba yümn ü câh u şân ile ḳâim-maḳâm oldu (1128)

10. sadr : tarz Ü / dîvân : eyvân AE,T,YB,Ü1 // 11. mesned : pâye HE
12.mîr iken : bir iki TK//16.meh : dem AE //18.me'mûlümüz : âmâlimiz B,AE // 22. 'azmin: 'izzetin B; 'örfün Ü / yümn: yüm HEM

7

Târîḫ Der-Sitâyiş-i Pâdişâh-ı Cihân Sulṭân Aḥmed Ḫân ve Vaṣf-ı Ṣadr-ı a'ẓam İbrâhîm Pâşâ vü Âṣaf-ı Ḳapûdân Muṣṭafâ Pâşâ Bağçe-i Fenâr-ı Üsküdâr *

1. Şehenşâh-ı mu'allâ-pâye Sulṭân Aḥmed-i Ġâzî
   Ki oldu sâye-i 'adlinde âbâdan bütün dünyâ

   Leb-â-lebdir cihan 'ahdinde envâ'-ı meserretle
   Heman her bir günü bir 'ıyd-ı nevdir 'âlemiñ gûyâ

   Şeh-i a'ẓam veliyyü'n-ni'met-i 'âlem ki olmuşdur
   Sımâṭ-ı cûdu âfâḳa keşîde kehkeşânâsâ

   Ḫulûṣ-ı ḳalb ile Ḥaḳḳa tażarru'dur işi dâ'im
   Fütûḥât ile anuñçün anı te'yîd eder Mevlâ

5. O sultân-ı cihanbandır ki İbrâhîm Pâşâyı
   Vezîr-i a'ẓam edüp verdi revnaḳ dehre ser-tâ-pâ

   Cihân-ı köhneyi lûṭf u keremle eyledi ta'mîr
   Sipihri kıldı sa'y ü ihtimâmı pîr iken bernâ

   Sıtanbuluñ hele her cânibin reşk-i behişt etdi
   Bu da'vâya delîl olur mu Sa'd-âbâddan a'lâ

   Çubuklu Göksu sâir gûşe gûşe müntezihler hep
   Zamân-ı devletinde oldu her biri cihan-pîrâ

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 52b MO 42a B 29a Ü 42a TK 53b
M 31b AE 36a T 32a YB 23b Ü1 31a
*Târîh Berâ-yı Fenâr Der-Üsküdâr HE / Târîh-i Nüzhet-âbâd Vasf-ı Pâdişâh B,AE / Târîh Der-Ta'rîf-i Bağçe-i Fenâr Der-Üsküdâr Ü,TK,T / Medh-i Pâdişâh-ı 'Alem ü Sadr-ı a'zam ve Zikr-i Bağçe-i Fenâr-ı Üsküdâr M,YB / Medh-i Pâdişâh-ı Cihân ve Evsâf-ı Nezâhat-ı Sıtanbul ve Kasr-ı Havz-ı Fenâr Der-Üsküdar Ü1
3. keşîde: resîde Ü //4. beytin 1.mısra'ıyla 5.beytin ikinci mısra'ı bir beyit oluşturmuş B,AE // 7. her: bir Ü1 / cânibin: gûşesin B,AE
8. müntezihler hep: nüzhet-âbâd HE ; menziletler hep B

Eger seyr etmediñse her biriniñ ṭarḥ-ı dil-cûsun
Bu cây-ı dil-güşâyı gör de añla anları nev'â

10.Ki evvel olmuş idi ḥüsn ü ân u 'işvesi mestûr
Ḳabâ-yı köhnede bir dil-rübâ-yı mâh-rû âsâ

Pes ol destûr-ı ẕî-şan nâ'ib-i ḫoş-ṭab'-ı dânâya
Buyurdu tâ ki ṭarḥ-ı dil-firîbiñ ede müsteṣnâ

O mi'mâr-ı hüner de eyleyüp şad şevk ile ḫidmet
Güzel pâkîze ma'nâ iḫtirâ' etdi hele ḥaḳḳâ

Zihî pâkîze nüzhetgâh kim şâḫ-ı nihâlinde
Konup murġ-ı çemen erbâb-ı ṭab'a böyle der gûyâ

Şu ḥavż-ı pâke bak da sîne-i yârı getir yâda
Şu naḫli gör de bârî n'iydügün bil ḳâmet-i bâlâ

15.Bunu seyr etmeden gitdi cihandan n'eyleyim 'Örfî
Ki Keşmîriyyesin bâri edeydi âteşe ilḳâ

Dirîġâ Hâfiẓ-ı Şirâzî dahı kılmadan gitdi
Muṣallâ nâmını yâd etmege tövbeyle isti'fâ

Ya Ṣâ'ib görmüş olsa Çâr-bâġ-ı Iṣfahan faṣlın
Ne gûne rahne-i dîvâra eylerdi nihân âyâ

Hele Ḥaḳ dâ'im etsin Ḥażret-i ṣadr-ı cihandârı
Mü'eyyed eylesin iḳbâl ü câhın Ḫâlıḳ-ı yektâ

Muvaffaḳdır her işde Ḥaḳ budur kim re'y ü tedbîri
Görür her müşkili bir gûne külfet çekmeden aṣlâ

20.Bu rütbe 'aḳl u rüşde mâlik olmak nice mümkindir
Bir âdem Bû 'Alî yâhud Aristo olsa da farżâ

9. etmedinse: etdin B // 10. Ki evvel...: Ki olmuş idi hüsn ü ânı gâ'ib 'işvesi mestûr AE / 'işvesi : cilvesi Ü /mâh-rû : sebz-rû Ü
16. Musallâ nâmını dahı kılmadan gitdi
Hâfız-ı Şirâzî dahı tevbe-i 'amele isti'fâ MO
17. âyâ:ârâ T // 19. -MO //20. nice : hiç ne M,YB

Bu âb-ı dil-güşâ oldukça cârî ḥavż-ı dil-cûya
Cihân içinde kılsın emrini fermânını icrâ

Bu mıṣra'la Nedîmâ dedi taḥsin birle târîḫin
Bu nüzhetgâhı İbrâhîm Pâşâ eyledi iḥyâ (1140)

8

Târîẖ-i Velâdet-i Şehzâde 'Abdü'l-ḥamîd Ḫân*

1. Şehenşâh-ı mülk-i 'Arab ẖâḳân-ı iḳlîm-i 'Acem
   Kim bende-i dergâhıdır Kisrî vü Hârûn-ı Reşîd

   Her semte kim 'azm eyleye 'âlem meserretle dolar
   Bir ġurre olmuş raẖşınıñ alnında gûyâ ṣubḥ-ı 'ıyd

   Sultân Aḥmed Ḫan kim dâ'im riḳâbında yürür
   Bir yaña ferr-i salṭanat bir yaña da baẖt-ı sa'îd

   Bu sâl-ı ferruẖ-fâlde ẖûrşîd-i zîbâ-peykeriñ
   Burc-ı ḥamelde yümn ile ruẖsârı oldukda bedîd

5. Sülbünden ol şâhenşehiñ 'izz ü celâl ü mecd ile
   Geldi cihâna nâ-gehan bir âftâb-ı nev-resîd

   Fasl-ı bahârâsâ gelüp nâ-geh meşâm-ı 'âlemi
   Kıldı mu'attar ser-be-ser ol ġonce-i bâġ-ı ümîd

   Ne rûz ne rûz olalı böyle sa'âdet görmedi
   Anuñla hiç şimden girü baẖşedemez eyyâm-ı 'ıyd

   Şehzâdeden evvel meger kılmış te'eddüb gelmege
   Bu sâl oldu lâleniñ te'ẖîriniñ sırrı bedîd

   Ammâ ki şimden soñra hep feyż u neşâṭ u şevḳ ile
   Tebrîk içün gelmekdedir ẖil'at giyüp surẖ u sefîd

10. Hiç bakmadan taḳvîme ben ḥükm eyledim ki bu sene
    Olur sa'âdet nev-be-nev şâdî cedîd-ender-cedîd

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün
HE 53a MO 45a B 30a Ü 43a TK 55b
M 33b AE 37b T 33a YB 25a Ü1 32a
* Târîh : Tebrîk B.M.YB
4. ruhsârı oldukda: ruhsâresi oldu Ü,TK,T //7.nevrûz olalı: olalı bu cihan Ü ; olalı rûz-ı nev TK.T / girü: soñra MO,M,YB,Ü1

'Avn-i Cenâb-ı Haḳ ile düşmen olur ḫâr u ẕelîl
Fetḥ ile şehenşâhımız mesrûr ede Rabb-i mecîd

Bu mışra'a târîḫini derc eyleyüp dedi Nedîm
Dünyâyı pür-nûr eyledi şehzâde-i 'Abdü'l-ḥamîd (1137)

12. Bu : Bir M,YB / şehzâde : şehzâdemiz Ü1

9

Târîḫ-i Berâ-yı Sâl-i Cedîd*

1. Ḫudâvend-i cihan şevketlü Sulṭân Aḥmed-i Ġâzî
Ki ġâlibdir Ferîdûna ṣunûf-ı 'izz ü ḥaşmetle

Mu'allâ-menzilet Behrâm-ṣavlet Ḳahraman-heybet
Ki şehler faḫr eder dergâh-ı 'âlîsinde ḫidmetle

Tutup âfâḳı ser-tâ-ser fürûğı âftâbâsâ
Cihânı kıldı pür ṣıyt u ṣadâ-yı kûs-ı şevketle

Şehenşâh-ı cihan ḫâḳân-ı devran fâtiḥ-i İrân
Eder medhûş u ḥayran Rüstemi farṭ-ı mehâbetle

5. O ḫâḳân-ı güzîniñ gûş edenler nazm-ı dil-cûsın
Sanır kim Şeh Selîm eş'ârıdır ṭarz-ı belâğatle

Ḫuṣûṣâ ṭab'-ı pâki mıṣra'-ı târîḫ bulmakda
Eder dem-beste şâ'ir kulların şerm ü ḫacâletle

Müẕehheb levḥada naẓm-ı hümâyûn-ı dil-ârâsı
Müzerkeş câmeli maḥbûba benzer ḥüsn ü behcetle

N'ola altun ile yazılsa naẓmı sikke-i zerveş
Ki şi'r iḳlîminiñ de şehriyârıdır feṣâḥatle

Hele şevketlü ḫünkârım bu sözde hiç riyâ yokdur
Ki ẕâtıñ şehlerin mümtâzıdır her gûne ḥâletle

10. Hüner sende meḳârim sende lûṭf u merḥamet sende
Müzeyyen bâğ-ı câh u ḫaşmetiñ ṣad zîb ü ziynetle

Efendiler o bâğa her biri bir ġonce-i zîbâ
Vezîrin servidir anuñ kemâl-i istiḳâmetle

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 53b Ül 31b (derkenâr)
* Târîh-i Sene-i Müteyemmen Der-Zımn-ı Sitâyiş HE

Cenâb-ı Ḥaḳ bu zîb ü ziyneti her dem kılup efzûn
Ede iḳbâlini dâ'im mü'eyyed fetḥ ü nuṣretle

Yeñi sâli edüp mes'ûd saña Ḥażret-i Feyyâż
Dahı ṣad sâle de erişdire ẓevk u meserretle

Cedîd oldukda iclâl u şerefle sâl-i ḫurrem-fâl
Aña şâyeste bir târîḫ ararken ḫâme dikkatle

15.Nedîmâ bende tebrîk eyleyüp anı dedi târîḫ
Mübârek ola Sulṭân Aḥmede bu yıl sa'âdetle (1141)

10

Târîḫ-i Velâdet-i Şehzâde Sulṭân Nu'mân*

1. 'Alemiñ pâdişehi baḥr u beriñ sultânı
   Ya'ni Ḫân Aḥmed-i zî-şân-ı Sikender-'unvân

   Şehriyâr-ı 'azamet-güster ü 'âlî-şan kim
   Olamaz dergeh-i iḳbâline Dârâ derbân

   Emr ü fermân-ı şerîfine felekler münḳâd
   Re'y-i pâkine feleklerde melekler ḥayrân

   Bağınıñ bir gül-i neşküftesi gülzâr-ı behişt
   Lûṭfunuñ bir şekerin ḫandesi âb-ı ḥayvân

5. Gelmedi 'âleme hiç zât-ı hümâyûnu gibi
   Ma'rifet ḳadri bilir pâdişeh-i nâdiredân

   Gülşen-i devletiniñ bağçe-i ḥaşmetiniñ
   Tâze bir lâle-i nâzendesi Sulṭân Nu'mân

   Ya'ni Şehzâde-i ẕî-şân-ı hümâyun-peyker
   Ki doğup kıldı güneş gibi cihânı tâbân

   Gûş edüp müjde-i teşrîfini *ta'ẓîmen leh*
   Çarḫ-ı gerdun ḥamel ü cedyini kıldı ḳurbân

   'Âleme velvele saldı yine kûs-ı şâdî
   Yine âvâze-i iḳbâl ile pür oldu cihân

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 54a MO 45a B 30b Ü 43b TK 56a
M 34a AE 37a T 33b YB 25a Ü1 32b
*Târîh: Tehniye B.M,YB
1. sultânı: hakânı HE,B // 5. bilir: gibi B // 8. ü cedyini: burcunu B,AE

10.Doldu nağmeyle felek kâse-i ṭanbûr gibi
Oldu her gûşe yine şevḳ ile nâhidsitân

Zevk u şâdî satılır şimdi bedestanlarda
Şimdi hep şevḳ metâ'ıdır olan zîb-i dükân

Donanup tâze 'arûsan gibi şehr ü bâzâr
Oldu 'âlem yine pür-zîb çü rûy-ı ḫûbân

Ḥaḳ Te'âlâ edüp iḳbâlini efzûn olsun
Böylece sûr-ı ḫıtânıñda da 'âlem şâdân

Devleti dâ'im ola pâdişeh-i devrânıñ
Devletinde ola hem-vâre göñüller ḫandân

15.Dedi şevḳ ile Nedîmâ kulu târîḫin anuñ
Geldi 'izzetle bu dem 'âleme Sulṭân Nu'mân (1135)

11. şevk: zevk HE,MO,B,AE //13. olsun: eylesin B /hitânında: hitâmında B /'âlem şâdân: şâd u handân MO //14. gönüller handân : bu 'âlem şâdân MO

11
Târîḫ-i Çeşme-i Sulṭân Aḥmed Der-Üsküdâr*

1. Semiyy-i faḫr-i mevcûdât Sulṭân Aḥmed-i Ġâzî
Şeh-i ṣâḥib-me'âsir ẓıll-ı pâk-i Ḥażret-i Vehhâb

Emîn-i Yesrîb ü Bathâ mu'în ü millet-i beyzâ
Ebâ-'an-ced şeh-i dânâ ḫidîv-i ṭâhirü'l-ensâb

O ḫâḳân-ı keremkârıñ bu 'arż-ı cennetâsâda
Olup ġufrân ile Ümm-i Ṣafiyye-ḫasleti der-ḫ'âb

Anuñ rûḥ-ı şerîfiñ ḫayr ile yâd eylemek ḳaṣdın
Derûn-ı pâkine ilhâm edince ḫâlıḳü'l-esbâb

5. Vezîr-i a'ẓamı Dâmâd İbrâhîm Pâşânıñ
Gül-i kâmın ḫıṭâb-ı müsteṭâbiyle edüp şâdâb

Şeref-âbâdı bünyâd eyledikden soñra emriyle
Bu 'ayn-ı zemzemiñ çün kıldı icrâsın aña işrâb

Türâb-ı ḳabrine merḥûmeniñ ikrâm içün yapdı
Reh-i Ḥaḳda diyâr-ı Üsküdâra çeşme-i pür-âb

O ḫâḳân-ı cihânı dâ'imâ Ḥaḳ eyleyüp te'yîd
Ne kâra 'azm ederse hükm-i taḳdîr etsin istiṣvâb

Bu mıṣra'la Nedîmâ söyledi târîḫ-i itmâmın
Bu şehri mâ ile Sulṭân Aḥmed eyledi sîr-âb (1141)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 54b M 47b (derkenâr) YB 40a Ü1 38b(derkenâr)
*- M / Târîh-i Çeşme Der-Üsküdâr YB,Ü1
3. hasleti: meşrebi HE //5. Pâşânıñ : Pâşâ kim M/ hitâb: kitâb HE //7. çeşme-i pür- : çeşmeler Ü1 /eyleyüp:eyleye M
Halil Nihad, bu şiir hakkında "matbu ve gayr-i matbu nüshalarda mevcut değildir" ifadesini dipnot olarak veriyor (s.122). Halbuki bu şiiri muhtevî HE ve Ü1 nüshaları Halil Nihad'ın "Mürâcaat Edilen Yazma Nüshalar" başlığı altında verdiği listede mevcuttur (s.371).

12
Târîḫ-i Çeşme-i Şehzâde Sulṭân Bâyezîd Der-Üsküdâr*

1. Şehriyâr-ı yem-himem Sulṭân Aḥmed kim anuñ
Ḫidmet-i dergâhına şâyeste Hârûnü'r-Reşîd

Üsküdârı eyledi iġnâ seḥâb-ı re'feti
Eyleyüp icrâ anuñ her sûyuna cûy-ı cedîd

Ḥaḳ Te'âlâ cümle evlâdiyle ol şâhenşehiñ
Eyleye günden güne iḳbâl ü iclâlin mezîd

Böyle taḥrîr eyledi târîḫini anuñ Nedîm
Pâk rûşen çeşme-i zîbâ-yı Sulṭan Bâyezîd (1140)

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 54b YB 40b Ü1 35a (derkenâr)
* Târîh-i Çeşme YB

13
Târîh Berâ-yı Tevsî'-i Mahfel-i Şâhî Der-Ayasofiyye-i Kebîr*

1. Mutî'-i emr-i Hak Sultân Ahmed Hân Gâzî kim
   İmâm-ı mülk ü millet muktedâ-yı halk-ı dünyâdır

   Hatîb-i minber-i feth u zafer kim tîğınıñ şimdi
   Niyâmı cism-i hasm-âvîze gâhî 'arş-ı a'lâdır

   Salâdır söylesin varsa nazîrin gördügi âfâk
   Ki hem zıll-ı Hudâ hem tâbi'-i fermân-ı Mevlâdır

   Edelden ol imâmü'l-müslimîne iktidâ 'âlem
   Nizâm-ı dîn ü erkân-ı sa'âdet pây-ber-câdır

5. Bu mahfil ma'bed-i pür-nûr-ı hâs-el-hâsı olmağla
   Murâd etdi binâsın hak bu kim şâyân-ı ihyâdır

   Biraz teng idi evvel şimdi tevsî'in edüp fermân
   Müvekkil kıldı destûruñ ki sadr-ı kâr-fermâdır

   O gûne verdi ziynet buldu tarh-ı pâki behcet kim
   Ziyâret eden ashâb-ı 'ukûle hayret-efzâdır

   Bu mahfil câmi'-i pâk-i Ayasofiyyede gûyâ
   Harîm-i ravza-i cennetde bir kasr-ı mu'allâdır

   Zer-ender-zer ya bir ser-levha-i dîvân-ı şevketdir
   Yâhud kudretle menşûr-ı sa'âdet üzre tuğrâdır

10. N'ola mihr ü kamer şem' olsa tâk-ı pür-safâsında
   Ki rûz u şeb matâf-ı sâkinân-ı 'arş-ı a'lâdır

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 55a MO 49b B 37b Ü 44a TK 69b
M 42b AE 38a T 54a YB 42b Ü1 43b
* Medh-i Pâdişâh-ı İslâm Der-Zımn-ı Târîh-i Tevsî'-i
Mahfel-i Hümâyûn Der-Ayasofiyye-i Salibe Ü1
1. Mutî' : Tab'-ı B //2. Niyâmı : Binâ-yı MO,M / cism: çeşm AE // 3. gördüğü:
gördü mü Ü // 7. tarh: tab' Ü / behcet kim : behcetler B,AE / ashâb : erbâb Ü

Gören şâhâne ṭarḥ u ṭarz-ı resm-i cennetâsâsın
Du'â-yı 'ömr-i ḫâḳân-ı cihanbân ile gûyâdır

Ḫudâ tâ ḥaşre dek cârî kıla emr-i hümâyûnuñ
Çü dâ'im ḳaṣdı şer'-i Aḥmed-i Muḫtârı icrâdır

Edüp 'arż-ı 'ubûdiyyet Nedîmâ dedi târîḫin
Kılan bu maḥfili âbâd İbrâhîm Pâşâdır (1141)

14
Târîh-i Nüzûl-ı Kalyon-ı Üç 'Anbarlı*

1. Bahr u ber hâkânı Sultân Ahmed-i gerdun-haşem
Yokdur ednâ bendesiniñ şevketi Behrâmda

Bir solağında olan haşmet sözüñ sağı budur
Olmamışdır rû-nümâ ne Zâlda ne Sâmda

Saltanat tahtın dahı zeyn etmedi bir şehriyâr
Bu celâletde bu şevketde bu nâm u kâmda

Şem'-i ikbâline fânûs olmadan gayri meger
Var mıdır bir maslahat çarh-ı bilûrin-fâmda

5. Emr ü fermâniyle yapıldı bu üç 'anbarlı kim
Yokdur anuñ misli zîr-i çarh-ı nüh-ecrâmda

Pîl-ten gûş eyleseydi ger sadâ-yı tûpunu
Haşre dek kalırdı başı 'illet-i sersâmda

Hamdül'illah kim edüp sa'y-ı belîğ oldu tamâm
Dîv-destân-ı binâ her kârını itmâmda

Soñra fenn-i cerr-i eşkâli bilen üstâdlar
Koydular ol kûhu deryâ üstüne bayrâmda

Himmetiyle ol şehenşâh-ı hümâyun-pâyeniñ
Dâ'imâ mansûr olsun düşmene ıkdâmda

10. Alıcak kilkiñ Nedîmâ bende şevk ile ele
Oldu târîh aña her mısra' bu beyt-i tâmda

Âba üç 'anbarlı kıldı meymenet ile nüzûl (1134)
Şükr İlaha indi üç 'anbarlı sa'd eyyâmda (1134)

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 55a MO 50a B 38a Ü 44b TK 70a
M 42b AE 38a T 54a YB 38a Ü1 35a
*Medh ü Evsâf-ı Pâdişâh ve Târîh-i Kalyon-ı Üç Anbarlı Ü1
4. meger : dahı MO,M // 8. -B.AE // 11. ile : birle B,AE

15
Târîḫ-i Nüzûl-ı Ḳalyon-ı Hümâyûn*

1. Şehenşâh-ı cihan ya'ni ki Sulṭân Aḥmed-i S̱âlis̱
Ki salmışdır cihâna nâm u şân iḳbâl ü şevketle

Ferîdunlar riḳâbın bûs eder bindikçe raḫş üzre
Şerefle ḥaşmet ü dârât ile 'izz ü sa'âdetle

Zamân-ı devletiñde çün tamâm oldu üç 'anbarlı
Temâşâsına teşrîf eyledi iclâl u ḥaşmetle

Hemân ol demde ol kûh-ı girân-ı 'âlem-i heycâ
Revân oldu mis̱âl-i âb deryâya ṣalâbetle

5. Giderken gördü kim bir başka ḳalyonun ferâzında
Oturmuş ol şehenşâh-ı cihan şîrâne heybetle

Kemâl-i heybetinden ol ḫizebr-i kûh-ı temkîniñ
Yol üzre irkilüp kaldı hezâran bîm ü dehşetle

Öñünden geçmeğe gûyâ te'eddüb eyledi durdu
Görüp ol şevket ü dârâtı bakdı kaldı ḥayretle

Hele soñra du'âsiyle şehenşâh-ı cihanbânıñ
Yürütdüler o kûh-ı ḳâfı zûr u ṣıdḳ-ı himmetle

Nedîmâ bendesi dedi aña bir bî-bedel târîḫ
Bi-ḥamdi'llah kim indi üç 'anbarlı selâmetle (1134)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 55b MO 50b B 38b Ü 45a TK 70b
M 43a AE 38b T 54b YB 38a Ü1 35b
* Hümâyûn: Üç Anbarlı HE,Ü,Ü1 ; Gerdûn-nümûn MO,YB
Gerdûn-gûne M ; Mezbûr TK,T
1. sâlis: Gâzi MO,M /şevketle: devletle MO,M //2.bindikçe rahş üzre: ikbâl ü 'izzetle Ü/ Şerefle... : Heman dem kim süvâr oldukda rahş üzre sa'âdetle Ü //3.iclâl :ikbâl Ü /haşmetle:devletle AE // 9.bendesi dedi: söyledi bende MO

16
Târîḫ-i Çârsû-yı İbrâhîm Pâşâ Der-Nezd-i Câmi'-i Şehzâde *

1. Şerî'at sâliki Sulṭân Aḥmed Ḫân Ġâzî kim
   Hemîşe kârı te'yîd-i esâs-ı şer'-i garrâdır

   Cihânıñ mâliki ḫâḳân-ı emced kim anuñ gûyâ
   Vücûd-ı pâki menşûr-ı ḫilâfet üzre ṭuğrâdır

   Vezîr-i a'ẓam u dâmâdı ol ḫâḳân-ı ẕî-şânıñ
   Ki fenn-i himmet ü cûd u seḫâda ḥayret-efzâdır

   Veliyyü'n-ni'metine sıdḳ ile iḫlâṣdır kârı
   Anuñçün yâveri anuñ hemîşe lûṭf-ı Mevlâdır

5. Gelelden devlet ü iclâl ile ol ṣadr-ı vâlâya
   Şeb u rûz ihtimâmı naẓm-ı aḥvâl-i berâyâdır

   Cihanda arzûsu dil-ḫarâb olmuşları ta'mîr
   Hemîşe pîşesi ḫayrât ile dünyâyı iḥyâdır

   Sitanbul içre vü eṭrâfda âs̱ârı pek çokdur
   Birisi dahı işte bu müzeyyen sûḳ-ı vâlâdır

   Kemâl-i ziynet ile oldu gûyâ bir sarây-ı pâk
   Ki her dükkânı bir maḳsûre-i dil-cûy-ı ra'nâdır

   Zihî nev-çârsû-yı pâk-i İbrâhîm Pâşâ kim
   Kemâl-i sûd ile Ḫân-ı Ḫalîle ġıbṭa-fermâdır

10. Bu sûḳ-ı bî-bedel durdukça dâ'im ola bânisi
   Ki anuñla nıẓâm-ı dîn ü devlet pây-ber-câdır

   Nedîmâ böyle taḥrîr eyledi târîḫ-i itmâmın
   Yapan bu çârsûyı cûd-ı İbrâhîm Pâşâdır (1141)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 56a MO 50b B 38b Ü 45a TK 71a
M 43b AE 38b T 55a YB 38b Ü1 35b
* Çârsû: Binâ-yı Sûk-ı Dil-ârâ MO,M,YB
1. te'yîd: te'kîd HE //4.-B,AE //6.ta'mîr: ma'mûr MO

17

Târîḫ-i Çeşme-i Çâr-Erkân Der-Pîşgâh-ı Bâb-ı Hümâyûn*

1. 'Âlemiñ ḫâḳânı Sulṭân Aḥmed-i 'âlî-himem
Kim ṣadâ-yı şevket ü şâniyle pürdür şeş cihât

Görmemişdir dîde-i tâc u serîr-i salṭanat
Böyle sulṭân-ı melek-ḫû ḫusrev-i ḳudsî-ṣıfât

Ḥaḳḳa ḥamd olsun ki hep âsâyiş ü râḥatdadır
Sâye-i inṣâf u 'adl ü re'fetiñle kâinât

Rûḥ ol ḫâḳân-ı kâmildir cihan mânende-i ten
Ḥâfiẓı ol şâh-i 'âdildir ra'iyyet hem-çü şât

5. Eyledi İrânı pâk irfâżdan şimdi bütün
Kılınır câmi'leri içre cemâ'atla ṣalât

Ol ḫizebr-i nâmver kim ṣavlet-i şîrânesi
Eylemişdir zümre-i A'câmı ḍarben fîl-i mât

Ol şeh-i 'âlem binâ kıldı bu 'âlî çeşmeyi
Kim zülâl-ı ṣâfınıñ evṣâfıdır 'azb-i furât

Ḥabbeẕâ ser-çeşme-i dil-cû ki baḫş etmekdedir
Lûlesi leb-teşnegâna şerbet-i ḳand-i nebât

Ḥabbeẕâ 'ayn-ı ḥayât-ı pâk kim şâyestedir
Kılsalar İskenderi su yolcu aña bâ-berât

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 56a MO 51a B 39a Ü 45b TK 71a
M 43b AE 39a T 55a YB 39a Ü1 36a
*Târîh-i Çeşme Berâ-yı Pârişâh Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis Ü,TK,T
4. Rûh : Rûhu TK/ kâmildir: kâküldür MO / Hâfızı ol ...: Hâfızı sâde 'âdildir ra'iyyet-i kâinât B / hem-çü şât : mümkinât AE //5. Eyledi...: Eyledi irfâżdan İrânı 'âri ser-te-ser B,AE //6.hizebr:hidîv HE,B AE //7. 'âlî: zîbâ HE //9. bâ-berât : bî-berât MO,M

10.Kefçesi mânende-i dest-i kerîman pür-'aṭâ
Lûlesi hem-çün zebân-ı ehl-i dil şîrin-nikât

Medḥini taḳrîre 'âciz meknet-i nuṭḳ u zebân
Vaṣfını taḥrîre ḳâṣır ḳudret-i kilk ü devât

Ḥıfẓ edüp dâ'im o şehenşâhı ḥayy-i lâ-yezâl
Devlet ü iḳbâli rûz-ı ḥaşre dek bulsun s̱ebât

Söyledi târîḫ-i itmâmın bu mıṣra'la Nedîm
Çeşme-i vâlâsı Sulṭân Aḥmediñ mâ-i ḥayât (1141)

12. Devlet ü ikbâli ...: Devlet ü ikbâl olsun haşre dek n'ola sebât MO

18
Evṣâf-ı Pâdişâh-ı Cem-câh u Sa'âdet-refîḳ ve Târîḫ-i Ḳaṣr-ı Hümâyûn u Mekân-ı Teberdârân-ı Sarây-ı 'Atîḳ*

1. Mekârîm-pîşe 'adl-endîşe Sulṭân Aḥmed-i Ġâzî
Ki şehenşâh ta'bîrinden ancaḳ ẕâtıdır maḳṣûd

Ferîdûn u Sikender faḫr ederlerdi cihân içre
Eger kim olsalardı bendegânıñdan anuñ ma'dûd

Zamân-ı devleti 'ıyd-ı neşâṭ u şâdmânîdir
Meserretdir nümâyan her ṭarafdan rûy-ı ġam nâ-bûd

Ḫilâfet burcunuñ ḫûrşîdidir ẕât-ı hümâyûnu
Ki şarḳ u ġarba feyż-i pertevi olmakdadır memdûd

5. Vezîr-i a'ẓam u dâmâdı ol ḫâḳân-ı ẕî-şânıñ
Ki kemter çâker-i dergâhıdır iḥsân u lûṭf u cûd

Cihan-ṣadr-ı mu'allâ-pâye İbrâhîm Pâşâ kim
Kemâl-i re'fetinden olmada bây u gedâ hoşnûd

Semâḥatda keremde ḥilmde cûd u mürüvvetde
Naẓîr-i ẕât-ı 'âlî-şânı el-ḥaḳ dehrde mefḳûd

Zamânıñda teberdâran yeri sûzân olup oldu
Bu ḥâlet ṣûretâ aña ziyan ma'nâda ammâ sûd

Ki zîrâ emredüp ol ṣadr-ı ekrem kendü mâlinden
Yapıldı şöyle kim ziynetle oldu gülşene maḥsûd

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 56b MO 52b B 40a Ü 46a TK 73a M 45a
AE 40a T 56b YB 32a Ü1 37b HEM 448b
*Der-Vasf-ı Pâdişâh-ı 'Alem Berâ-yı Târîh-i Kasr-ı Teberderân B/ Târîh-i Binâ-yı Kasr-ı Teberdârân AE / Târîh-i Nedîm Efendi Berâ-yı Kasr-ı Hümâyûn u Sarây-ı Atîk Der-Medh-i Şehriyâr-ı Zamân u Asaf-ı Devrân HEM
7. Nazîri... : Felekde zât-ı 'âlî-şândır anuñ heman maksûd B,AE / mefkûd : maksûd MO,TK,M,T,YB // 9. zîrâ: -MO,M

10.Bu mevḳi'de bu ḳasrı dahı bünyâd etdi kim gâhî
Ede teşrîf-i h̲âḳân ile kesb-i 'izz-i nâ-mahdûd

Zihî ḳaṣr-ı mu'allâ ḥabbezâ nev-mesned-i vâlâ
Zihî maṭbû' u nâzük resm-i dil-cû ṭarḥ-ı ḥüsn-âlûd

Gezilse sâḥasında her ṭaraf rûy-ı ṣafâ ẓâhir
Nigâh olunsa her bir gûşesinde biñ ferah mevcûd

Sa'âdetle şerefle yümn ile ma'mûr olup dâ'im
Der-i vâlâsını ḥaḳ kılmaya tâ ḥaşre dek mesdûd

O şehenşâh-ı zî-şân ile destûr-ı cihanbânı
Hemîşe kıla maḳrûn-ı sa'âdet ḥażret-i ma'bûd

15.Bu mısra'la Nedîmâ eyledi taḥrîr târîh̲in
Bu vâlâ ḳaṣr-ı nev-ṭarḥ ola Sulṭân Aḥmede mes'ûd (1139)

10. gâhi : anı B,AE //12. her bir gûşesinde : hergîz gûşelerde MO
13. olup: ola AE //15. tahrîr târîhin: târîh-i itmâmın B,AE

19

Medḥ-i Pâdişâh-ı Şefîḳ ve Târîḫ-i Kasr-ı Şahîḳ ü Mekân-ı Teberdârân-ı Sarây-ı 'Atîḳ *

1. Şehenşâh-ı cihân şevketlü Sulṭân Aḥmed-i Ġâzî
   Hemîşe taḫt-ı 'âlî üzre iclâli mezîd olsun

   Cenâb-ı fâtiḥ-i İran ki dâ'im reh-güzârında
   Beşâret peyk-i pûyan müjde-i nuṣret nüvîd olsun

   Cihânıñ mâliki ḫâḳân-ı 'âlî-şan ki lâyıḳdır
   Ferîdûn u Sikender bâb-ı lûṭfunda 'abîd olsun

   Salup pertev riḳâbı 'âleme dâ'im hilâlâsâ
   Zamânıñda cihânıñ her günü bir rûz-ı 'ıyd olsun

5. Dolup şevḳ u ṭarabla ser-be-ser dünyâ gam u endûh
   Adem-âbâd mülkünden de ṣad menzil ba'îd olsun

   Edüp sîr-i ni'am ḥalḳı sımâṭ-ı lûṭf u iḥsânı
   Miṡâl-i kehkeşân âfaḳa hem-vâre medîd olsun

   Olup ḫûrşîd menşûr-i celâl u câhına ṭuğrâ
   Verâsında hilâl-i âsman naḳş-ı resîd olsun

   Ḫidîv-i mülk-perver kim sezâdır andan İskender
   Niẓâm-ı salṭanat ta'lîmin alsın müstefîd olsun

   Ne mümkindir edâ-yı vaṣf-ı pâkin eylemek tekmîl
   Gerekse şâ'irin her beyti bir beytü'l-ḳaṣîd olsun

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 57a MO 53a B 40b Ü 46a TK 73b M 45b
AE 40a T 57a YB 32b Ü1 37b HEM 449a
* Târîh-i Diger HE,AE / Medh-i Şâh-ı Cihânbân ve Târîh-i Kasr u Mekân-ı Teberdârân MO / Târîh-i Kasr-ı Teberdârân-ı Sarây-ı 'Atîk B / Târîh-i Nedîm Efendi Berâ-yı Kasr-ı Hümâyûn Der-Sitâyiş-i Pâdişâh-ı 'Alem-penâh u Sadr-ı Asaf-câh HEM
2. - Ü,TK,T // 5. Dolup: Salup B,AE // 7. hurşîd menşûr-i : menşûr-ı hurşîd MO //8.perver kim: perverdir B,AE /saltanat:memleket Ü,TK,T

10.Ne ḳâbil vaṣfına şâyeste ma'nî bulmak isterse
Süḫan-sencân-ı 'aṣrıñ her biri reşk-i Lebîd olsun

Şehenşâh-ı cihânıñ vaṣfı dursun ḫâme ḳâildir
Medih-i sadr-ı 'âlî-şânına lâyıḳ neşîd olsun

O ṣadr-ı mekrümet-güster ki evṣâfında 'âcizdir
Gerekse İbn-i Abbâd u gerek İbnü'l-'Amîd olsun

Vezîr-i a'ẓam İbrâhîm Pâşâ-yı cihân-ârâ
Her işde re'y-i pâki reşk-i Hârûnü'r-Reşîd olsun

Benân-ı ḫâme-i müşkil-güşâsından olur meftûḥ
Gerekse devletin her müşkili ḳufl-ı ḥadîd olsun

15.Zamânında teberdâran mekânı yanup emr etdi
Ki istiḥkâm ile bünyâd olup sedd-i sedîd olsun

O esnâda buyurdu tâ ki şehenşâh içün dahı
Bu zîbâ mevkı'-i dil-cûda bir ḳaṣr-ı cedîd olsun

Yapılsın şöyle kim feyż-i ṣafâda dil-güşâlıkda
Meserretde ferahda rûy-ı 'âlemde vahîd olsun

Anuñ dîvârı üzre naḳş olan nâzük nihâlânıñ
Bahârı reng-i şâdî mîvesi sîb-i ümîd olsun

Olup şâyeste-i şân-ı ḫilâfet ṭarḥ-ı vâlâsı
Anuñ her revzeninden ḥaşmet ü şevket bedîd olsun

20.Sezâ gül-ğonce-i şâdî ile bâd-ı ṣabâ-yı feyż
Birisi dergehinde ḳufl u birisi kilîd olsun

10. 'asrın: ma'nâ Ü / reşk-i: farzâ HE ; i'şâ Ü ; ister T
11. -B,AE //12. mekrümet: merhamet MO,M //13. Hârûnü'r-reşîd : Harûn Reşîd HE.B.Ü.TK.T //14. hadîd:cedîd MO,M //17. Meserretde: Meserretle B.AE / ferahda: ferahla AE //18. reng: reşk YB /sîb: esîb B

Tamâm oldukda dedi seyr edenler ṭarḥ-ı dil-cûsun
H̱udâyâ devlet-i bânisi dâ'im ber-mezîd olsun

Şehenşâh-ı cihânıñ feyż-i mihr-i iltifâtından
Cebîn-i necm-i baẖtı ṣubḥ-ı 'ıydâsâ sefîd olsun

Du'â edüp Nedîmâ söyledi bu mıṣra'ı ol dem
Bu ḳaṣr-ı pâk Sulṭân Aḥmede yâ Rab sa'îd olsun (1139)

20. şâdî : şâdâb AE / sabâ: sabâh TK,M,T,YB //22. sefîd: sa'îd AE //23. söyledi: söyledim Ü / ol dem : târîh MO

20

Târîh Berâ-yı Câmi'-i Fâtıma Sultân Der-Nezd-i Pâşâ Kapusı*

1. Şehenşâh-ı hümâyun-pâye Sultân Ahmed-i Ġâzî
Fürûğ-ı şem'-i mihrâb-ı hilâfet sâye-i yezdân

İmâm-ı milket ü millet hatîb-i minber-i şevket
Mu'în-i dîn ü devlet muktedâ-yı cümle-i şâhân

'Aceb mi mültecâ-yı pâdişâhân-ı cihân olsa
Nigehdârende-i beyt-i Hudâdır himmeti her ân

Duâ-yı hayrı halka beş vakitde farż-ı zimmetdir
Ki oldu devletinde şeş cihet ma'mûr u âbâdân

5. O hâkân-ı kerîmiñ duhter-i pâkîze-ahlâkı
Semiyy-i Hażret-i Zehrâ cenâb-ı Fâtıma Sultân

O sultân-ı mu'allâ-şan ki olmuşdur anuñ zâtı
Gül-i evvel-zuhûr-ı bâğ-ı sulb-i husrev-i devrân

Nezâhat sâha-i 'ismet-sarây-ı hâsına cârûb
Sa'âdet haclegâh-ı devlet ü iclâline derbân

Geçerken devlet ü 'izzetle bir gün gördü kim olmuş
Sarâya muttasıl mescid mürûr-ı dehr ile vîrân

Karîn-i izdivâcı âsaf İbrâhîm Pâşâya
Buyurdu kasdım etmekdir bunu bir câmi'-i zî-şân

10. Bu sıdk-ı niyyetinden sadr-ı 'âlî-şân olup memnûn
Edüp terġîb u teşvîk eyledi ġâyetle istihsân

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 57b MO 54a B 41a Ü 47a TK 74a
M 46a AE 40b T 57b YB 41b Ü1 38b
* Târîh-i Tecdîd-i Câmi'-i Fâtıma Sultân Binti Ahmed Hân MO,B
+ Der-Kurb-ı Sarây-ı 'Atîk M,YB / Târîh-i Binâ-yı Câmi'-i Dil-ârâ-yı Fâtıma Sultân AE / Medh-i Pâdişâh Der-Zımn-ı Câmi'-i Fâtıma Sultân u Sadr-ı a'zam Ü1
1.pâye: baht Ü //5. Zehrâ : vâlâ B // 6.- B,AE //7.haclegâh: mecdgâh HE

O sâ'at emr edüp bu ma'bed-i zî-şânı yaptırdı
Ki olur ṭarḥ-ı maṭbû'uñ temâşâ eyliyen ḥayrân

Te'âlâllah zihî vâlâ 'ibâdetgâh-ı rûşen kim
İçinde berḳ urur envâr-ı rahmet pertev-i îmân

İlâhî olalar iclâl ü 'izz ü câh ile dâ'im
Şehenşâh-ı cihan sulṭân-ı zî-şân âṣaf-ı devrân

Bu mıṣra'la Nedîmâ söyledi târîḫ-i itmâmın
Ne a'lâ câmi' iḥyâ etdi el-ḥaḳ Fâṭıma Sulṭân (1140)

11. zîbâyı : zîşân HE // 12. 'ibâdetgâh : 'ibâdet-hâne MO

21
Târîḫ-i Çeşme-i Başḳadın Der-Üsküdâr*

1. Ḥażret-i Sulṭân Aḥmed Ḫân-ı gerdun-pâye kim
'Âlemi elṭâf u iḥsâniyle iḥyâ eyledi

Fâtiḥ-i İran şeh-i devran ki cûd u re'feti
Üsküdârı âb-ı şîrîn ile ıġnâ eyledi

Suyu başından edüp icrâ o ḫâḳân-ı kerîm
Ehl-i devlet ol sudan çok çeşme peydâ eyledi

Başḳadın ḥażretleri dahı bu zîbâ çeşmeyi
Kendü mâliyle yapup bir ḫayr-ı vâlâ eyledi

5. Bu maḥalle âb-ı ṣâfiye ḳatı muḥtâc idi
Ḥaḳḳa şükr olsun bu mâ 'aṭşânı irvâ eyledi

Nûrveş cârî olup bu âb-ı ṣâf-ı dil-pezîr
Teşnegânıñ dillerin eşvâḳa me'vâ eyledi

Pek mu'allâ çeşme-sâr-ı bî-'âdil oldu hele
Ṭarḥını üstâd ḥaḳḳâ kim dil-ârâ eyledi

Ḥaḳ Te'âlâ ol şehin iḳbâlini efzûn ede
Kim der-i lûṭfun cihan ḫalḳına me'vâ eyledi

Çeşmeniñ bânîsiniñ dahı kıla 'ömrün füzûn
Kim ḫulûs-ı ḳalb ile bu ḫayrı inşâ eyledi

10. Söyledi târîḫ-i itmâmın anuñ kilk-i Nedîm
Başḳadın bu çeşme-i vâlâyı icrâ eyledi (1141)

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 58a MO 54b B 41b Ü 47b TK 75a
M 46b AE 41a T 58a YB 39a Ü1 89a
2. şeh-i devran ki : ki şeh-i devran MO,M //5. sâfiye: safâ pek AE
6. Nûrveş : Nûrveş bu âb-ı sâf-ı dil-pezîr cârî olup MO,M / bu : ol
B.AE //7. üstâd: üstâdı MO,M //9. füzûn: mezîd Ü1//10.icrâ : ihyâ AE

22
Târîh Berâ-yı Maksem-i Sadr-ı a'zam İbrâhîm Pâşâ Der-Üsküdâr*

1. Şeh-i Dârâ-haşem şevketlü Sultân Ahmed-i Gâzi
Ki dest-i lûtfu hem-çün ebr-i nisan feyz-bahşâdır

Cihanbân-ı muzaffer şehriyâr-ı ma'delet-güster
Ki dâ'im himmeti masrûf-ı terfîh-i berâyâdır

Kılan ol şehriyârın devlet ü ikbâlini te'yîd
Vezîr-i a'zamı Dâmâd İbrâhîm Pâşâdır

Kemâl-i cûd u ihsânına ol sadr-ı keremkârın
Delîl-i rûşen ü makbûl bu âb-ı musaffâdır

5. Şeref-âbâd içündür aslı ammâ kim bu maksemden
Bu şehr-i Üsküdâra dahı küllî hisse peydâdır

Hele hakkâ şehenşâh-ı cihâna sadr-ı zî-şâna
Bu cârî hayr-ı pâk u bî-bedel tevfîk-i Mevlâdır

Hudâ ikisiniñ de 'ömr ü ikbâlin kıla efzûn
Ki dest-i re'fet ü ihsanları eltâfa mecrâdır

Nedîmâ âb-ı cârîsin görünce söyledi târîh
Bu maksem vâye-mend-i cûd-ı İbrâhîm Pâşâdır (1144-3:1141)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 58b MO 52b Ü 57b TK 87b M 44b YB 41a Ü1 31a
6. cihâna : cihân u TK,YB,Ü1 : cihân-ı M // 7. kıla: ede HE

23

Târîḫ-i Çeşme Berâ-yı Vezîr-i a'ẓam Dâmâd İbrâhîm Pâşâ*

1. Zihî ser-çeşme-i dil-cûy-ı pâk-i rûh-perver kim
   Anuñ reşkiyle âteşdir derûnu âb-ı hayvânıñ

   Zihî mâü'l-ḥayât-ı can-fezâ kim akdığı yerde
   İçinden gül çıkar âteş yerine seng-i ḫârânıñ

   Bu âb u tâbını gördükçe anuñ derd-i ḥasretle
   Gözünden âb akar ser-çeşme-i mihr-i dıraḫşânıñ

   Nedendir anda böyle feyż-i cûdu mekrümet bilsem
   Meger bânîsi ṣadr-ı pür-keremdir var ise anuñ

5. Vezîr-i a'ẓam İbrâhîm Pâşâ kim dil ü desti
   Verir ser-mâyesin kân-ı Bedaḫşıñ baḥr-i 'ummânıñ

   İşi lûṭf u mürüvvet pîşesi bî-keslere şefḳat
   Vücûd-ı pâki maḥż-ı lûṭfudur dünyâya Mevlânıñ

   Olup hem-vâre ṣadr-ı devlet ü iḳbâlde ḳâim
   Ola ḥıfẓında dâ'im ẕât-i pâki Ḥaḳ Te'âlânıñ

   Nedîm-i bende anuñ dedi taḥsin birle târîḫin
   Gel âb iç çeşme-i pâkinde İbrâhîm Pâşânıñ (1140)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 58b MO 55a B 41b Ü 48a TK 75a
M 46b AE 41b T 58a YB 39b Ül 39a
2. akdığı : olduğu B,AE / İçinden: İçinde B //3. âb u tâbını: âb-ı nâbını B,Ü,AE //4. böyle ...bilsem: bilsem...böyle MO,M /bilsem: bilmem B,AE //6. -B,AE //7. ikbâlde: ikbâlle B,AE / kâ'im: dâ'im HE,B,AE //8. pâkinde : pâkinden HE

24

Târîẖ Berâ-yı Sebîl-i İbrâhîm Pâşâ*

1. Zihî dil-keş sebîl-i bî-bedel kim lez̠z̠et-i âbı
Heman ancak ola dârü'l-cinânıñ selsebîlinde

Eder rûḥa vekâlet tende olur mâye-i ṣıḥḥat
Komaz âs̠âr-ı 'illet ẖastanıñ cism-i 'alîlinde

Ki yapdı anı İbrâhîm Pâşâ-yı felek-mesned
Bu şehr-i bî-naẓîriñ böyle çây-ı bî-'adîlinde

O ṣadr-ârâ ki bir eşkeste toẖm-ı penbedir kalmış
Ḳamer şem'-i ḥarîm-i cûdunuñ çîn-i fetîlinde

5. Olup günden güne iḳbâli berter hem bu ẖayr-ı pâk
Ola ser-levḥa-pîrâ defter-i ẖayr-ı cezîlinde

Dedi târîẖ-i itmâmın Nedîmâ hâtîf-i gaybî
Zülâl-ı nûr iç İbrâhîm Pâşânıñ sebîlinde (1132)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 59a MO 55a B 42a Ü 48a TK 75b
M 47a AE 41b T 58b YB 39b Ü1 39b
1. ola: olur B / dârü'l-: dâr-ı MO / B nüshasında ikinci mısralardaki "de" eki "den" ekine dönüşmüştür.// 2. Eder: Edüp B,AE.

25

Târîḫ-i Câmi'-i İbrâhîm Pâşâ Der-Nev-şehir Nâm-ı Diger Muşkara*

1. Ṣadr-ı a'ẓam âṣaf-ı cenâb-ı muḥterem
   Ya'ni İbrâhîm Pâşâ ma'den-i cûd u 'aṭâ

   Ol vezîr-i bende-perver kim zamânında anuñ
   Buldu 'âlem feyż-i elṭâfiyle nev ḥüsn ü bahâ

   Ḥażret-i dâmâd-ı ekrem kim kemâl-i re'feti
   Kılmada her gün nice muhtâcı maḳrûn-ı ġınâ

   Bâ-ḫusûs işte bu Nev-şehr-i mu'allânıñ dahı
   Etdi her bir gûşesin âs̱ârı ḫûb u dil-güşâ

5. Bu münevver câmi'-i 'âlîyi bünyâd eyleyüp
   Buldu bu şehr-i laṭîfin ḳadri ḥaḳḳâ i'tilâ

   Ḥabbeẕâ cây-ı muḳaddes sâḥa kim şâm u seher
   Ḳudsiyan gelmekdedir ḳaṣd-ı ziyâretle aña

   Ḥabbeẕâ nev-câmi'-i enver ki her bir revzeni
   Nûr-ı tevfîḳ-i hidâyet ile olmuş rûşenâ

   Her mü'ezzin kim menârı üzre olur naġme-sâz
   Şâḫ-ı gülde bülbül-i gûyâya benzer gûyiyâ

   Bu mu'azzam câmi' oldukça mekân-ı ḳudsiyân
   Eyleye maḥfûẓ bânîsin cenâb-ı kibriyâ

10. Dedi bu mısra' ile târîḫ-i itmâmın Nedîm
    Kıldı İbrâhîm Pâşâ câmi'-i enver bînâ (1140)

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 59a MO 55b B 42a Ü 48b TK 76a M 47a
AE 41b T 58b YB 42a Ü1 39b HEM 479b
* Târîh Berâ-yı Binâ-yı Câmi'-i Nev-şehir Der-Anatolı MO,M,YB
Târîh-i Câmi'-i Şerîf Der-Nev-şehr-i Dil-ârâ B,AE /Târîh-i Câmi'-i
Nev-şehir Der-Vasf-ı Hazret-i Sadr-ı Sâhibü'l-hasenât HEM
3. gınâ: 'atâ Ü //5.Bu :Bir B / latîfin: refî'in HE //9.mekân:makâm
HE.Ü.Ü1

26

Târîḫ-i Medrese-i İbrâhîm Pâşâ Der-Nev-şehir*

1. Pür-himem Dâmâd İbrâhîm Pâşâ-yı kerîm
   Lâyıḳınca lûṭf u ikrâm eylemekde herkese

   Cûd u iḥsânında vardır şöyle feyż-i terbiyet
   Gül biter dokunsa dâmânı eger ḫâr u ḫâse

   Yapdı neşr-i 'ilm içün böyle maḥall-i bî-bedel
   Kim fezâsı döndü ziynetle bahâr-ı nev-rese

   Ḥabbeẕâ bu bıḳ'a-i nâzük binâ kim ferşine
   Perr-i ṭâvûs-ı cinandan olsa lâyıḳ miknese

5. Dedi itmâmına taḥsin birle târîḫin Nedîm
   Ṭarḥ-ı İbrâhîm Pâşâ pâk u zîbâ medrese (1139)

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 59b MO 55b B 42b Ü 48b TK 76a
M 47b AE 42a T 59a YB 42a Ü1 40a
1. ikrâm : ihsân HE,Ü1 //2. biter dokunsa dâmânı: biterdi eli dokunsa MO ; biterdi zâti dokunsa dokunsa M /bu:nev TK,M,T,Ü1

27

Târîḫ-i İmâret-i İbrâhîm Pâşâ Der-Nev-şehir*

1. Vezîr-i a'ẓam İbrâhîm Pâşâ-yı kerem-güster
   Getirmez bir dahı mis̱l ü naẓîrin gerdiş-i eflâk

   İmâret yapdırup bunda kemâl ü cûd u re'fetle
   Gürûh-ı ehl-i cû' u faḳre vaḳf etdi nice emlâk

   Olup ṣadr-ı sa'âdetde muḳîm ol ṣadr-ı 'âlî-şân
   Ḥasedle dilleri a'dânıñ olsun dâ'imâ ṣad çâk

   Nedîmâ ḥarf-i menḳûṭ ile târîḫin ḥesâb etdim
   İmâret yapdı ṣâḥib-devlet İbrâhîm Pâşâ pâk (1140)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 59b MO 56a B 42b Ü 48b TK 76b
M 47b AE 42a T 59a YB 42a Ü1 40a
2. fakre vakf etdi nice emlâk: fakre etdi nice vakf emlâk MO,M

28
Târîḫ-i Kârbân-sarây Der-Nev-şehir*

1. Mu'allâ-pâye İbrâhîm Pâşâ kim odur şimdi
Şehenşâh-ı cihanbâna vezîr-i a'ẓam u dâmâd

Gelelden ṣadr-ı a'lâya kemâl-i cûd u re'fetle
Cihânı eyleyüp ma'mûr ḥalḳı eyledi dil-şâd

O destûr-ı güzîniñ mevlid-i vâlâsı olmağla
Bu Nev-şehri dahı kıldı kemâl-i lûṭf ile âbâd

Anuñ sükkânına lâzım olan eşyâyı bi'l-cümle
Edüp cûdu kemâl-i ziynet ile bî-ḳuṣûr-ı i'dâd

5. Misâfir zümresin de etmek içün lûṭf ile terfîh
Bu ḫân-ı pâki dahı kıldı bunda himmeti bünyâd

Kemâl-i ziynet ile oldu gûyâ bir sarây-ı pâk
Ki her bir ṣoffa bir maḳṣûre-i dil-cûy-ı 'ayş-âbâd

Ne 'alî vü bülend olmuş binâ-yı dil-keşi el-ḥaḳ
Ne istiḥkâm ile vaz' eylemiş bünyâdını üstâd

Dedi menḳûṭ ile târîḫ-i itmâmın Nedîm anuñ
Bu ḫân-ı pâki İbrâhîm Pâşâ kıldı nev-bünyâd (1140)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 60a MO 56a B 42b Ü 49a TK 76b
M 47b AE 42b T 59b YB 37b Ü1 40b
5. de: den HE

29
Târîḫ-i Ḥammâm-ı Nüh-ḳıbâb Der-Nev-şehir*

1. Şehriyâr-ı baḥr u ber ṣâḥib-ḳırân-ı şarḳ u ġarb
   Ḫusrev-i Cem-pâye Sulṭân Aḥmed-i ʿâlî-cenâb

   Ol şehenşâh-ı hümâyun-ḳadr vâlâ-rütbe kim
   Faḫr eder dergâhına İskender etse intisâb

   Ẕât-ı 'âlî-şânıdır ḫûrşîd-i evc-i ma'delet
   Aña nisbet ġayri şehler zerreveş olmaz ḥesâb

   Şöyle ḳuvvet buldu devlet 'ahd-i iclâlinde kim
   'Avdet etdi gûyiyâ bir pîre eyyâm-ı şebâb

5. Ol şehiñ dâmâd-ı 'âlî-şânı ṣadr-ı a'ẓamı
   Ya'ni İbrâhîm Pâşâ-yı kerîm ü kâm-yâb

   Ol vezîr-i muḥterem kim dest-i cûd u re'feti
   Günde biñ dervîş-i muḥtâcı eder mâlik-nisâb

   Ol müşîr-i pür-himem kim himmet-i merdânesi
   Perverişle beççe-i pervâneyi eyler 'uḳâb

   'Âlemi leb-rîz kıldı cûdunuñ âvâzesi
   Belki çıkdı çarḫa mânend-i du'â-yı müstecâb

   Ḫidmetinde her zaman 'izz ü şeref kesb eyleyen
   Bir dahı görmez cihanda iḥtiyâc-ı iktisâb

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 60a MO 56b B 43a Ü 49a TK 77a M 48a
AE 42b T 59b YB 35b Ü1 40b HEM 480a
*Târîh Berâ-yı Hammâm-ı Dil-ârâ Der-Nev-şehir ve Evsâf-ı Sadr-ı Sâhib-râ M,YB /Târîh-i Hammâm-ı Nedîm Efendi Der-Sitâyiş-i Veliyyü'n-ni'am-ı Bülend-makâm HEM
4. pîre: pîr ise B,AE ; pîr M,T //6. dervîş-i: dervîşi M,T / mâlik : melek MO,M

10.Lûṭf u iḥsâniyle yapıldı nice viran göñül
Devletinde oldu âbâdan nice cây-ı ḫarâb

Çokdur iḥyâ-kerdesi ez-cümle bu şehr-i laṭîf
Oldu elṭâfiyle bir ma'mûre-i devlet-me'âb

Nice ma'mûr olmasın kim çün sadef andan felek
Eyledi ol gûne bir dürr-i giran-ḳadr intiḫâb

Masḳaṭ-ı re'si olup ya'ni o ṣadr-ı ekremin
Doğdu ol burc-ı şerefden ẕâtı hem-çün âftâb

Himmetiñ taḥrîk edüp ḥubbü'l-vatan kıldı anı
Lûṭf u iḥsânından el-ḥaḳ lâyıḳınca ḥisse-yâb

15.Her ne lâzım ise tertîb etdi ber-vech-i kemâl
Hiç ḫatâ yok biriniñ ṭarḥında hep 'ayn-ı ṣavâb

Çarsû vü câmi' ü ḫân u imâret medrese
Çeşme-sâr-ı pâk cümle bî-bedel ḫayr u s̱evâb

Bâ-ḫuṣûṣâ böyle ḥammâm-ı münevver kim anuñ
Rûşenâ her mermer-i ṣâfi mis̱âl-i mâh-tâb

Kubbesi eyler ferâz-ı çarḫa 'arż-ı irtifâ'
Mevc-i âbı âb-ı ḥayvâna satar çîn ü 'ıtâb

Rûz u şeb bânîsiniñ engüşt-i dest-i cûdveş
Olmada rîzan anuñ her lûlesinden sîm-i nâb

20.Girse bir dil-ḫasta bir demde bulur bür'-i tamâm
Etmiş olsa cismini âzürde ṣad renc ü 'azâb

Ol kadar berrâḳ u rûşendir anuñ her câmı kim
Ferr ü tâbından eder ḫûrşîd-i nûrânî ḥicâb

10.cây-ı : hâtır HE,MO,B,AE,T,YB //11. bu :nev Ü1 //12. andan : ender B,AE,Ü1 // 18. 'arz: 'arş MO //19. sîm: âb Ü
20. Girse: Görse B,AE /azâb : 'itâb M,YB

Ṭarḥ-ı ḫûbu ol kadar maṭbû' u dil-cû oldu kim
Her ṭarafdan seyrine şevḳ u ṭarab eyler şitâb

Ṣâḥibin Ḥaḳ eyleyüp ṣadr-ı sa'âdetde mekîn
Eylesin böyle nice âs̱âr-ı ḫayr-ı müsteṭâb

Eyledim çün vaḳt-i itmâmın Nedîmâdan su'âl
Böyle iki mıṣra'-ı târîḫ ile verdi cevâb

25.Cûd-ı İbrâhîm Pâşâ germ edüp bâzârını (1140)
Buldu bu ḥammâm ile bu şehr-i zîbâ âb u tâb (1140)

20. bu : nev HE,B,AE

30
Târîḫ Berâ-yı Tecdîd-i Çeşme-i İbrâhîm Pâşâ Der-Üsküdâr*

1. Bârek'allah bârek'allah bî-bedel zîbâ eser
Kim anı ṣadr-ı mekârim-pîşe teşyîd eyledi

Ṣadr-ı gerdun-pâye kim bir tek riḳâbın âsman
Maşrıḳ-ı 'izz ü celâle ġurre-i 'ıyd eyledi

Ya'ni İbrâhîm Pâşâ kim feżâ-yı 'âlemi
Mâtem-âbâd olmuş iken bezm-i Cemşîd eyledi

Bî-ġarezdir merḥamet-perverdir anuñçün anı
Ḥażret-i Allah her kârında te'yîd eyledi

5. Dehre oldu mâye-i râḥat zamân-ı devleti
Lûṭf ile ḫalḳ-ı cihânıñ her günün 'ıyd eyledi

Dost dursun düşmeniñ dahı 'uḳûbet yerine
'Avf ile iḥsân ile ta'zîr ü tehdîd eyledi

Lûṭf u cûd u himmeti 'âlemde çok bî-kesleri
Zerre-i güm-nâm iken hem-nâm-ı hurşîd eyledi

Cümleden biri bu zîbâ çeşmeyi çarḫ-ı denî
Nice dem gözden miṡâl-i eşk teb'îd eyledi

Her vezîre 'arż edüp derdin lisân-ı ḥâl ile
Âb-ı rûyun ṣarf edüp iḥsânın ümmîd eyledi

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 60b MO 57a B 43b Ü 50a TK 78a M 48b
AE 43a T 60b YB 39b Ü1 41a HEM 202a
*Târîh Berâ-yı Tecdîd-i Çeşme-i Eskiodalar ve Evsâf-ı Pâşâ-yı Müşârü'n-ileyh M,YB / Târîh-i Tecdîd ü Ta'mîr-i Çeşme ve Medh-i Vezîr-i a'zam İbrâhîm Pâşâ Ü1 / Târîh-i Nedîm Çelebi Berâ-yı Mü-cedded-şoden-i Çeşme Be-Keremkârî-i Asaf-ı Zamân İbrâhîm Pâşâ HEM
6. Afv ile... : Avf ile ta'zîr ile ihsanda tehdîd eyledi MO / ta'zîr ü tehdîd: lebrîz-i ümmîd B.AE //7. hem-nâm: hem-reng Ü //8. çarh: dehr Ü1

10.Her birine derdi kim ey âṣafan lâyıḳ mıdır
Baḫt-ı dun böyle beni me'yûs u nevmîd eyledi

Ben ocağın âb-ı rûy-ı merdüm-i çeşmi iken
Ḥayf kim gerdun beni taḫrîb ü tebdîd eyledi

Her gelen düşmen edüp bu yerleri bir kerre seyr
Baña bakdıkda esâs-ı ta'nı te'kîd eyledi

Dost düşmen hem kulağım burmada ta'yîb ile
Şerm ü ḫacletse zebânım bend ü ta'ḳîd eyledi

Cümle eṭrâfım olup ma'mûr ben kaldım ḫarâb
Aramız erbâb-ı himmetle ne teb'îd eyledi

15.Bunca demler ağladı yaşın yaşın ammâ çi sûd
Birisi ne iltifât etdi ne tecdîd eyledi

'Âḳıbet ol âṣaf-ı zî-şân edüp şefḳat aña
Kâse-i deryûzesin pür naḳd-ı ümmîd eyledi

Selsebîl-i cennetâsâ eyleyüp ta'mîr anı
Zîb ü zîverle miṡâl-i ḫuld câvîd eyledi

Şöyle pür-zîb oldu kim resmin alup Rıḍvân anuñ
Ṭurrâ-yı ḥavrâyı aña ser-nigun bîd eyledi

Buldurup şimdi suyun iḳbâl ü devletle tamâm
Ferr ü tâbı çeşme-i ḫûrşîde taḳlîd eyledi

20.Saḳf-ı 'âlîsin ḫacil-sâz-ı ruvâḳ-ı âsman
Kefçesin reşk-i kef-i pür-tâb-ı ḫûrşîd eyledi

13. Dost düşmen: Dest-i düşmen HE,MO,B,AE /hem: hep B, AE / kulağım: uklağın MO,M / hem kulağım burmada: kulağım burmaktadır HEM / hacletse: hacletle HE,MO,B,AE,YB ; hacletden TK //15. Birisi ne : Ne birisi HE 6 ne : vü ne Ü,YB
16. deryûzesin: deryûzeyi B ; deryûzemi AE //17. misâl: miyân AE /huld câvid: hulde taklîd B,AE //19.tamâm: heman M

Şemse-i zer-dûz-ı saḳfın çarḫa sordum bilmeyüp
Mihrdir yahud kamerdir deyü terdîd eyledi

Vaṣf-ı pâkinde Nedîm anuñ bu beyti söyleyüp
İki mısra'dan iki târîḫ tevlîd eyledi

Pür-himem Dâmâd İbrâhîm Pâşâ-yı vezîr (1133)
Bu dil-ârâ çeşme-i dil-cûyu tecdîd eyledi (1133)

21. bilmeyüp : bilmedi Ü

31
Târîh Berâ-yı Müftî-şoden-i İsmâ'îl Efendi*

1. Rükn-i bâlâ-hâne-i devlet imâd-ı saltanat
Destgâh-ı mülk ü millet kuvvet-i bâzû-yı dîn

Vâżi'ü'l-aṣl-ı kerem ṣadru'ṣ-ṣudûr-ı muhterem
Mesned-ârâ-yı himem pîrâye-i dîn-i mübîn

Nakd-i vakt-i 'ilm ü 'irfan kâr-bîn ü kârdân
Ḥırz-ı cân-ı fażl u itkan kurretü'l-'ayn-ı yakîn

Ya'ni Bû İsḥak İsmâ'il Efendi kim eder
Sâha-i dergâhına İbnü'z-Zekâ vaż'-ı cebîn

5. Ḥażret-i mevlâ'l-mevâlî kim 'ulüvv-i şân ile
Oldu zâl-ı çarha mâlik lîk bâ-mülk-i yemîn

Mihr-i gerdûn-ı celâlet kim sezâ gerdûnuna
Olsa her biri bir çarhı reşkin-sâz-ı çarh-ı çârümîn

Zü-fünûn-ı 'aṣr kim mecmû'a-i ahlâkınıñ
Görmedi mislin halâyık belki görmez ba'd-ezîn

Müctemi' zâtında haysiyyât-ı eslâf-ı kirâm
Münderic ṭab'ında mâhiyyât-ı ahlâk-ı güzîn

Zîver-i mülk-i cihan belki cihân-ı 'izz ü şân
Müftî-i devr-i zamân 'alleme-i rûy-ı zemîn

10. Cevv-i idrâkinde kemter zerredir Şems-i Serahs
İbn-i Ḥâcib dergeh-i fażlında derbân-ı kemîn

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 61b MO 45b Ü 57b TK 55b(derkenâr) M 38b YB 37a
* Târîh Berâ-yı Şeyhü'l-islâm-şoden-i İsma'îl Efendi HE, MO / Târîh Berâ-yı Sadr-ı Fetvâ İsma'îl Efendi YB / - TK,M .
3. kârdân. kârvân MO.M.TK //4. eder: olur YB //6. reşkin: rengîn HE //7. ahlâkının: idrâkinin MO

Nuṭḳunuñ her lafẓı fer'-i şer'e bir aṣl-ı aṣîl
Lafẓınıñ her ḥarfi 'ilm ü dîne bir metn-i metîn

Żıdd-ı kâmil ḫâṭır-ı derrâkine fikr-i saḫîf
Lâzım-ı beyyin nihâd-ı pâkine re'y-i rezîn

Nuṭḳu etse ṣaḫra-i ṣammâya ger itḥâf-ı rûḥ
Ẕihni olsa baḳla-i ḥamḳaya ger feyż-âferîn

Ol kılar cezr-i aṣammın şübhesin mahż-ı vużûḥ
Bu eder ḳuṭr-ı muhîṭin nisbetin 'ayn-ı yaḳîn

15.Mesned-i fetvâya zîver-baḫş olup iḳbâl ile
Bang-ı el-ḥamd etdi gûş-ı çarḫa îrâs̱-ı ṭanîn

Ḥaḳ budur kim öyle bir ḳavvâl-bi'l-ḥaḳ dâverâ
Ḫayliden muḥtâc idi ol mesned-i vâlâterîn

Ḥamdü'li'llah kim hele tevfîḳ-i Ḥaḳ yârî kılup
Şimdi buldu ṣâḥibin ḥaḳḳâ ki ol ṣadr-ı güzîn

Rûz u şeb budur du'âmız kim heman her ḥâlde
Ḫayra tevfîḳ eyleye ẕâtın İlâhü'l-'âlemîn

Maṣdar-ı birr eyleye hem-vâre ḳalb-i pâkini
Eyleye ẕât-ı keremkârıñ ḫatâlardan emîn

20.Böyle taḥrîr etdi târîḫin Nedîm-i bendesi
Oldu ' İsmâ'îl Efendi müjde kim müftî-i dîn (1128)

12. derrâkine : idrâkine MO / Lâzım-i beyyin :'Akl-ı evveldir Ü
13. bakla-i : baklatü'l HE //14.mahz-ı vuzûh :mahz-ı fütûh TK
13-14.Beyitler kimi nüsha gruplarında kıt'alar arasında bulunmaktadır: B 90a AE 96a Ü1 90b //15.olup: olur TK //16.- HE/ terin: perin MO, TK //17. yâri: bâri MO,M //19. Masdar-ı birr : Şöyle pür-nûr MO / birr: nûr YB //20. Nedîm-i : Nedîmâ HE

32

Târîh-i Tüfeng-endâhten ü Sebû-şikesten-i Ṣadr-ı a'ẓam İbrâhîm Pâşâ*

1. Cenâb-ı ḥażret-i ṣadr-ı müfaḫḫam dâver-i ekrem
   Vezîr-i a'ẓam İbrâhîm Pâşâ-yı kerem-perdâz

   Cihan-ṣadr-ı hümâyun-pâye destûr-ı hümâ-sâye
   Cihan-pîrâ-yı kân-sermâye 'anḳâ-yı felek-pervâz

   Sımâṭ-ı ḥaşmetinde âsman meşgûl-ı ḫurd ü bürd
   İrem gülşen-sarây-ı devletinde düzd-i berk ü sâz

   O deñlü lûṭf u cûdundan cihan sîr oldu kim şimdi
   Seḫânıñ sîni doldu güldü dendân-ı dehân-ı âz

5. Tüfengi mühresi eyler şikeste beyża-i mâhı
   Kapar nesr-i sipihri nâveki mânende-i şeh-bâz

   Ḫaṭâ etmez tüfeng-i desti ger târîki-i şebde
   Nişangâh olsa aña sîne-i mûr içre olan râz

   Tüfeng-i âṣafın kurşun kulağına der oldukça
   Gehî sîmurġ-ı ḳâfıñ beççesi âmâde-i pervâz

   Varup tırnakcı yalısında bir gün ol ḫidîv-i 'ahd
   Celâl ü câh ile olmuşdu zîb-i mesned-i i'zâz

   Ederken ṣuffa-i sâhil-serâdan 'âlemi seyrân
   Leb-i deryâda nâ-geh oldu bir câya nigeh-endâz

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 62a Mo 58a B 44a Ü 50b TK 78b
M 49a AE 44a T 61a YB 36a Ü1 42a
* Târîh Berâ-yı Nişângâh-ı Tüfeng-i İbrâhîm Pâşâ HE,Ü,Ü1 / Târîh-i Nişân-ı Tüfeng Der-sitâyiş-i İbrâhîm Pâşâ MO / Der-Sitâyiş-i Dâmâd İbrâhîm Pâşâ ve Târîh-nişânden-i Nişâne-i Tüfeng TK,MO,T,YB
2. hümâ : semâ HE // 4. güldü: gülde AE //8. yalısında : yalısına MO // 9. -serâdan: serâ-yı MO,M,YB

10.Ne cây ammâ ba'îd ol rütbe kim taḳrîb olunmaz hiç
K 'ede esb-i nezâre aña bir dizginde türk ü tâz

'Aceb kurşun erişmek aña mümkin mi denildikde
Bakan kıldı ne mümkin deyü inkâr etmeğe âğâz

Buyurdu ṣadr-ı devran kim ne var ḥalletmeğe anı
Nişângâh-ı sebû hâzır tüfeng-i âhenin dem-sâz

Heman emr etdi ol dem mehterân-ı çâpük ü çâlâk
O câyı etdiler bir desti ile mu'lem ü mümtâz

Kola alup tüfeng-i zer-nişânıñ âteş etdikde
Felekden kopdu ṣad taḥsin deyü hengâme-i âvâz

15.Behey çarḫ-ı müzevvir ben saña dâ'im demez miydim
Cihâna az geldi böyle destûr-ı mü'eyyed az

Ḫudânıñ mahż-ı te'yîdi degildir ya nedir söyle
Bu gûne pür-hüner kim vaṣl-ı ser-menzil-i i'câz

Ḫudâ hem-vâre tevfîḳ eyleyüp her kârda böyle
İsâbetle ola re'y-i rezîni dâ'imâ enbâz

Zamân-ı devletinde fitneyi der-ḫ'âb gördükçe
Ola müjganları a'dâya nîş-i'aḳreb-i Ehvâz

Cihanda yâd olunmağ içün ol kâr-ı pesendîde
Diküp seng-i nişân ol câyı çünkim kıldılar mümtâz

20.Nedîm-i bende dedi ṭarz-ı Nef'î üzre târîḫin
Sebûyu urdu ḥaḳḳâ dikdi taş ṣadr-ı tüfeng-endâz
(1683-550:1133)

10. rütbe: denlü HE,Ü //11. denildikde: dediginde B,AE
14. hengâme-i : hengâme vü MO,TK,M,T,YB,Ü1
15. müzevvir:müzeyyen Ü //16. ya nedir söyle : de nedir ya bu HE,YB /pür: bir Ü,TK,YB //17. -B,AE //18. Ola: Olur B,AE //19.- B,AE / seng-i nişân ol : seng ol nişâna

33
Târîh Berâ-yı Vezâret ü Dâmâd-ı Şehriyârî-şoden-i Mehmed Beg İbn-i İbrâhîm Pâşâ*

1. Bi-hamdi'llah yine feyż-i nesîm-i şevk ü şâdîden
Hezâran gonce-i ümmîd handân oldu bir günde

Sehâb-ı şâdmânî şöyle sîr-âb etdi dünyâyı
Ki diller sîneler yek-ser gülistân oldu bir günde

Yine peyk-i ferah mahmîz urup şeb-dîz-i akdâma
Ferâz-ı çarha varınca şitâbân oldu bir günde

Bahâra dahı doksan gün var ammâ kim bi-hamdi'llah
Meserret gülşeni fasl-ı bahârân oldu bir günde

5. Yeter bu sâle bu sermâye-i ikbâl kim anda
Hilâl-i 'izz ü devlet bedr-i tâbân oldu bir günde

Ki ya'ni necl-i 'âlî-şânı İbrâhîm Pâşânıñ
Vezâret burcuna mihr-i dırahşân oldu bir günde

Vezâretle olup dâmâd mir'ât-ı sa'âdetden
İki ruhsâre-i şâdî nümâyân oldu bir günde

Debîr-i âsmanıñ nice yıllar yazdığı inşâ
Anuñ menşûr-ı ikbâline 'unvân oldu bir günde

Vezîr ibn-i vezîr ol gevher-kân-ı asâlet kim
İki şem'-i emel bezminde sûzân oldu bir günde

10. Düşüp at boynuna hûrşîd tâ çarh-ı çıhârümden
Erişdi geldi dergâhında derbân oldu bir günde

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 62b MO 58b B 44b Ü 51a TK 79a
M 59b AE 44b T 61b YB 36b Ü1 42b
*Târîh-i Vezîr ü Dâmâd-şoden-i Genç Mehmed Pâşâ B,AE
2. şöyle: böyle Ü1 / Ki: Ne Ü1 //5. anda: endûh TK,T //6.necl: necm B,AE //7. mir'ât-ı : İbrâhîm MO

Bütün efvâh-ı erbâb-ı celâl ü câh şükrâne
O ẕât-ı pâke vaḳf-ı bûs-ı dâmân oldu bir günde

O rûşen gevher-i 'âlem-bahâ-yı devlet ü iḳbâl
Müzeyyen-sâz-ı tâc u devlet ü şân oldu bir günde

Hudâ ṣadrında dâ'im kılsın İbrâhîm Pâşâyı
Ki lûṭfundan cihânıñ ḫalḳı şâdân oldu bir günde

O naḫl-ı tâzeyi bâd-ı elemden saklasın Allah
Ki 'âlem sâyesinde şâd u ḫandân oldu bir günde

15.Nedîmâ bendesi bu mıṣra' ile dedi târîḫin
Muḥammed Beg vezîr ü sıḥr-ı sulṭân oldu bir günde (1136)

11. Bütün : Henüz AE // 12. rûşen: düşmen B,AE / Müzeyyen-sâz-ı tâc-ı devlet : Müzeyyen devlet ü ikbâl ile MO,M ; Müzeyyen devlet ü şâdân oldu B ; Müzeyyen rif'at ü şâdân oldu Ü //14.Allah: Mevlâ M,YB.

34
Târîḫ-i Çeşme-i Ḫadîce Sulṭân Der-Üsküdâr*

1. Âsman-mertebe Sulṭân Aḥmed
Heft iḳlîmde oldur ḫâḳân

Üsküdârı edüp iḥyâ lûṭfu
Âb-ı şîrîn ile kıldı reyyân

Kırk çeşme gibi bu şehri hele
Eyledi çeşmeleri âbâdân

O şehiñ duḫter-i vâlâ-güheri
Kıldı bu 'ayn-ı dil-ârâyı revân

5. Eyleye Ḥażret-i Bârî müzdâd
Ol şehiñ şevket ü şânın her an

Bî-bedel dedi bu târîḫi Nedîm
Çeşme-i pâk-i Ḫadîce Sulṭân (1143)

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 63a Ü1 57b
6. târîhi Nedîm : Nedîm târîhi HE

35

Târîh-i Sâl-i Ferruh-fâl Der-Zımn-ı İktibâs-ı Âyet-i Kerîme-i Fethün Karîb*

1. Ey şehenşâh-ı hümâyun-pâye vü Dârâ-haşem
   Eyliye manşûr dâ'im ceyşiñi Rabb-i mucîb

   Mülk-i İranda ne deñlü şehr var ise anuñ
   Câmi'in tezyîn ede elkâb-ı pâkiñle hatîb

   Dâ'imâ kılmak tefe'ül hayr ile mesnûndur
   Vâkı'â bu bâbda gördük nice emr-i 'acîb

   'Avn-ı Hakla sâl-i âtîde olur nice fütûh
   Oldu zâhir bendene zîrâ ki bir sırr-ı ġarîb

5. Hâme-i mu'ciz-rakamla eyledim bir bir hesâb
   Geldi biñ yüz kırk lafz-ı *naṣr* ile *fetḥün ḳarîb* (1140)

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 63b MO 51b B 39b Ü 45b TK 71b M 44a
AE 39b T 55b YB 34b Ü1 36b HEM 486b
*Târîh-i Sâl-ı Ferruh-fâl AE / Vasf-ı Pâdişâh ve Târîh-i Sâl-ı Cedîd ü Tebrîk Ü1/ Manzûme-i Nedîm Efendi HEM
1. mucîb: mecîd AE,YB (Halil Nihad neşrinde(s.74)ve A.Gölpınarlı neşrinin ilk baskısında (s.182) "mecîd" ifadesi tercih edilmiştir).//2. ede: eder HE / elkâb: esmâ B,AE //3.'acîb: garîb Ü,Ü1,HEM
4. garîb :'acîb Ü,TK,HEM //5. nasr ile. nusrete .

36

Târîḫ-i Sâḥil-sarây-ı Ḳapûdân Muṣṭafâ Pâşâ*

1. Cenâb-ı ḥażret-i ṣadru'ṣ-ṣudûr-ı mesned-ḥaşmet
   Vekîl-i salṭanat dâmâd-ı Sulṭân Aḥmed-i dânâ

   Şifâ-yı ṣadr-ı devlet ḳuvvet-i bâzû-yı emniyyet
   Esâs-ı ma'delet rükn-i rekîn-i devlet-i 'uẓmâ

   Vezîr-i pür-himem ṣadr-ı mu'azzam âṣaf-ı ekrem
   Veliyy-i ni'met-i 'âlem ḫidîv-i mekrümet-fermâ

   Semiyy-i cedd-i pâk-i faḫr-ı 'âlem zübde-i âdem
   Vezîr-i a'ẓam İbrâhîm Pâşâ-yı Felâṭun-râ

5. O dâmâd-ı şehenşâh-ı cihandâr-ı keremkârıñ
   Ḫuceste ṣıhr-ı ẕî-şânı Ḳapûdan Muṣṭafâ Pâşâ

   Vezîr ibn-i vezîr-i muḥterem kim ẕât-ı 'âlîsin
   Kemâl-ı fażl u ḥüsn-i ḫulḳ ile ḫalḳ eylemiş Mevlâ

   Kerem-güster cihandâr-ı güzîn-i ehl-perver kim
   Derinde olsa lâyıḳdır 'uṭârid kâtib-i inşâ

   'Ulâda mehçe-i râyâtı ḫûrşîd ile hem-pehlû
   Şerefde şîr-i şâdırvânı şîr-i çarḫ ile hem-pâ

   Cenâb-ı Ḥażret-i Feyyâż-ı mutlaḳ naḫl-i iḳbâlin
   Edelden yümn ü devletle ṭırâz-ı gülşen-i dünyâ

10. Nice âs̲âr-ı 'uzmâyı nice cây-ı dil-ârâyı
   Vüfûr-ı himmet-i ṭab'-ı bülendi eyledi iḥyâ

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 63b MO 59a B 45a Ü 51b TK 80a
M 50a AE 44b T 62a YB 33a Ü1 47a
* Târîh-i Bâğ-ı Ferâh u Sâhil-sarây-ı Kapûdân Muṣtafâ Pâşâ MO,Ü,TK,M,T / Vasf-ı Kapûdân Pâşâ Dâmâd u Vezîr-i a'zam Der-Żımn-ı Târîh-i Yalı vü Kasr- ı Beğlerbeği Der-Sâhil-i Anatolı Ü1
1. dânâ: Gâzî MO // 3. pür: yemm Ü,T,Ü1 // 5.sıhr: sadr B
7. -AE //8. şîr: şehr MO //9. devletle: himmetle MO

Ḫuṣûṣâ böyle bir sâḥil-sarâyı ṣadr-ı devrânıñ
Ümîd-i maḳdem-i feyż-âveriyle eyledi inşâ

Bu ḳaṣr-ı pâk bir beyt-i dil-ârâ-yı ferahdır kim
Vezîr-i a'ẓamın teşrîfidir ancak aña ma'nâ

Bu vâlâ mevḳi'i ni'me'l-bedel edince istiṣḥâb
Sa'âdetle şeref-baḫş oldu bir gün ṣadr-ı mülk-ârâ

Gelüp ṭab'-ı feraḥ-peymâsına âb u havâsı ḫoş
Pesend etdikde ṭarz u resmine ol âṣaf-ı yektâ

15.Buyurdu nâmına Bâğ-ı Feraḥ denmek münâsibdir
Çü kalmaz mevḳi'-i pâkiñ gören dillerde ġam aslâ

Nice Bâğ-ı Feraḥ denmez nice evṣâfı söylenmez
Cihan-zîb oldu çünkim böyle nüzhetgâh-ı gam-fersâ

Ṣudûr ede ḫuṣûṣâ kim lisân-ı ṣadr-ı a'ẓamdan
Tefe'ül-gûne bu nâm-ı ṭarab-baḫş u meserret-zâ

O baḥr-ı re'fet ü iḥsân içün bu ḳaṣr-ı dil-cûnuñ
Bi-ḥamdi'llah muvaffaḳ oldu ṭarḥ-ı pâkine ḥaḳḳâ

Girelden dest-i naḳḳâş-ı ḫayâle ḫâme-i efkâr
Nümûdâr olmamışdır böyle dil-keş peyker-i zîbâ

20.Vezîri ḳıt'a-ber-mecmû'adır fenn-i leṭâfetde
Naẓar kıldıkca ṣad ma'nâ-yı ḥüsn ü ân olur peydâ

Ḫıyâbanzârına doğru nigâh eden ḳıyâs eyler
Sehî-ḳadler ḳabâ-yı sebz ile ṣaf bağlamış gûyâ

Gören bu ṣuffateyniñ imtidâdın iki cânibde
Sanır kim perr ü bâlin eylemiş güsterde bir 'anḳâ

13. istishâb: istihsâb B / bir gün :geldi HE //15. pâkin gören: pâki gibi AE //16. -fersâ: âsâ MO //18. ü ihsân : o ihsân MO,M
20. vezîri: vezîr-i HE / hüsn ü ân: hüsn ü nev MO,M / hüsn ü ân olur peydâ: hüsn olur aña peydâ Ü //21.-B.AE /kadler:kaddiñ TK,T

Feżâsı kârbân-ı nev-bahâra mesken-i vâsi'
Fenâ-yı revzeni bâd-ı ṣabâ seyyâḥına me'vâ

Temâşâ kıl şu havżıñ vüs'atine bak bu ḳaṣr-ı nev
Muḥâṭ olmuşdur iki cânibden baḥr ile gûyâ

25.Biri deryâ-yı şûr u birisi deryâçe-i şîrîn
Bu ḳaṣr ol iki baḥrin arasında gevher-i yektâ

Egerçi nâmı ḥavż ammâ yapup deryâçe-i zîbâ
Ruḫâm-ı ṣâfını mir'ât-ı endâm etdi ser-tâ-pâ

Yeridir cilvegâh-ı şâhidân-ı ẕevk u şevk olsa
Şitâba teşnedir her rûz u şeb ḫûrşîd ü meh zîrâ

Şu dil-cû selsebîli gör kim anda semt-i eşvâḳa
Eder her bir şiken bir gûşe-i ebrû ile îmâ

Beyân-ı inbisâṭ u ẕevk içün her laḥẓada anuñ
Leb-i fevvâresi ṣad ma'ni-i bârîk eder peydâ

30.Degil tavṣîfine ḳâdir ne yapsın n'işlesin şâ'ir
Ne ta'bîr ıle kılsın 'andelîb-i ḫâmesin gûyâ

Kılup ol ṣadr-ı zî-şânıñ celâl u devletin efzûn
Bu sâḥil-ḫânesin hem-vâre mes'ûd eylesin Mevlâ

Bu mıṣra'la Nedîmâ söyledi itmâmına târîḫ
Bu nev-sâḥil-sarâyı kıldı iḥyâ Muṣṭafâ Pâşâ (1141)

23. Fezâsı...: Fezâsı nev-bahâra mesken bir kârbân-ı vâsi' MO,M / sabâ seyyâhına: sabâ-yı cennetine B.AE // 24. vüs'atine : vüs'atinde MO,M,YB
25. -B,AE // 27. şâhidân-ı zevk u şevk olsa : şâhidân olsa nev-havz-ı pâk B,AE
30. n'işlesin: n'itsin Ü ; n'eylesin TK,T // 31. Bu sâhil-hânesin....: Bu sâhil-hâneyi mes'ûd ede hem-vâre ol Mevlâ MO,M / eylesin:eyleye YB

37
Târîḫ-i Ḳaṣr-ı Müstesnâ Der-Saḥil-sarây-ı Muṣṭafâ Pâşâ*

1. Ḫidîv-i pür-himem dâmâd-ı ekrem âṣaf-ı efḫam
Vezîr-i a'ẓam İbrâhîm Pâşâ-yı Felâṭun-râ

Keremde ma'deletde merḥametde cûd u re'fetde
Naẓîrin görmemişdir bâz olaldan dîde-i dünyâ

Dıraḫş-ı şemse-i eyvânı rûy-ı şemsden lâmi'
Ferâz-ı ṭârem-i iclâli ṭâḳ-ı 'arşdan bâlâ

Edüp deryâ-yı surḫ İran zemîni ḫûn-ı düşmenden
Kızılbaşı ġarîk-i lücce-i ḫûn etdi ser-tâ-pâ

5. Gelüp bir gün o nûr-ı bîniş-i devlet sa'âdetle
Dü çeşmi iftiḥâr-ı sıḥr-ı ḫâṣın kıldı nûr-efzâ

Temâşâ ederek sâḥil-sarây-ı nüzhet-âbâdın
Bu mevḳı' oldu manẓûr-ı nigâh-ı âṣaf-ı dânâ

Buyurdu sıḥr-ı 'âlî-şânına ol dâver-i 'âlem
Revâ mı olmamak bu müntezehde ḳaṣr-ı müsteṣnâ

Havâsı bî-bedel mevḳı' güzel âbı ḥayât-âver
Hemân ancak ḳuṣûru bir mu'allâ ḳaṣr-ı baḥr-ârâ

Çü ta'yin kıldı resm ü mevḳi'in ṭab'ı keremkârı
Olundu mûceb-i fermânı üzre ser-be-ser inşâ

10. Nice artırmasın bu ḳaṣr-ı vâlâ âdemin 'ömrün
Ki bâ'iṣdir anuñ bünyâdına ol nuṭḳ-ı rûḥ-efzâ

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 64b Ü 52b T 38b // * -T / müstesnâ: - HE
4. hun: kahr Ü,T // 5. Dü çeşmi.... : Dü çeşm-i sıhr-ı hâsın kıldı nûr-efzâ HE,Ü (Halil Nihad neşrinde de bu biçimdedir(s.243). A. Gölpınarlı neşrinde ise "kıldı" kelimesinden sonra "eltâfiyle" ifadesi yer almaktadır(s. 210). HE ve Ü nüshalarında bulunmayan bu kelimeyi Gölpınarlı, muhtemelen metin tamiri metoduyla bu dizeye yerleştirmiştir). // 7. olmamak bu müstezehde: bu mahalde olmamak bir T

Nice maṭbû' u dil-cû olmasın ṭarḥ-ı dil-ârâsı
Ki kıldı iḫtirâ'anı o ṭab'-ı mekrümet-pîrâ

Te'ala'llah zihî ḳaṣr-ı bülend ü âsman-mesned
Ki lâyıḳ ṣubḥ-ı 'ıyd olsa derinde perde-i dîbâ

Sanırsın ṭâḳ-ı Kisrî ḳaṣr-ı Şîrindir peder mâder
Ki anlardan tevellüd eylemiş bu ṭıfl-ı nev-peydâ

İki cânibden almışlar o ṭıfl-ı şûḫu âġûşa
Aña gûyâ ki deryâ dâye olmuş kûh ise lâlâ

15.Ḳafâsında güneşden sakınup lâlâsı endâmın
Tutar pîşinde dâ'im dâyesi âyîne-i zîbâ

Bülend ü pâk ü nâzük ol kadar kim aña 'âlemde
Naẓîr olmaz meger kim ṭab'-ı destûr-ı cihân-ârâ

Kapûdan Muṣṭafâ Pâşâ-yı gerdun-ḳadr-ı 'âlî-câh
Müşîr-i muḥterem destûr-ı 'âlî-şân-ı bî-hemtâ

Vezâret ḫânedân-ı devletine ced-be-ced mevrûs̱
Fażîlet ẕâtına lûṭf-ı Cenâb-ı Ḥażret-i Mevlâ

Kitâb-ı medḥiniñ bir lafẓını taḳrîr müşkildir
Bütün erbâb-ı naẓma ḫâs olunsa milket-i ma'nâ

20.Ola makrûn-ı envâ'-ı 'inâyât-ı Ḫudâ ẕâtı
Hemîşe ḫânedân-ı devletin ma'mûr ede Mevlâ

Bu mıṣra'la Nedîmâ söyledi târîḫ-i itmâmın
Leb-i yemde bu nâzük ḳaṣrı yapdı Muṣṭafâ Pâşâ (1138)

15. sakınup: sakınır Ü.T //18. Yalnız T nüshasında mevcuttur.

Nice maṭbû' u dil-cû olmasın tarḥ-ı dil-ârâsı
Ki kıldı iḫtirâ'anı o ṭab'-ı mekrümet-pîrâ

Te'ala'llah zihî ḳaṣr-ı bülend ü âsman-mesned
Ki lâyıḳ ṣubḥ-ı 'ıyd olsa derinde perde-i dîbâ

Sanırsın ṭâḳ-ı Kisrî ḳaṣr-ı Şîrindir peder mâder
Ki anlardan tevellüd eylemiş bu ṭıfl-ı nev-peydâ

İki cânibden almışlar o ṭıfl-ı şûḫu âġûşa
Aña gûyâ ki deryâ dâye olmuş kûh ise lâlâ

15.Ḳafâsında güneşden sakınup lâlâsı endâmın
Tutar pîşinde dâ'im dâyesi âyîne-i zîbâ

Bülend ü pâk ü nâzük ol kadar kim aña 'âlemde
Naẓîr olmaz meger kim ṭab'-ı destûr-ı cihân-ârâ

Kapûdan Muṣṭafâ Pâşâ-yı gerdun-ḳadr-ı 'âlî-câh
Müşîr-i muḥterem destûr-ı 'âlî-şân-ı bî-hemtâ

Vezâret ḫânedân-ı devletine ced-be-ced mevrûs̱
Fażîlet ẕâtına lûṭf-ı Cenâb-ı Ḥażret-i Mevlâ

Kitâb-ı medḥiniñ bir lafẓını taḳrîr müşkildir
Bütün erbâb-ı naẓma ḫâs olunsa milket-i ma'nâ

20.Ola makrûn-ı envâ'-ı 'inâyât-ı Ḫudâ ẕâtı
Hemîşe ḫânedân-ı devletin ma'mûr ede Mevlâ

Bu mıṣra'la Nedîmâ söyledi târîḫ-i itmâmın
Leb-i yemde bu nâzük ḳaṣrı yapdı Muṣṭafâ Pâşâ (1138)

15. sakınup: sakınır Ü.T //18. Yalnız T nüshasında mevcuttur.

38

Târîh-i Beyt-i Kapûdân Mustafâ Pâşâ Der-Leb-i Yemm*

1. Mu'allâ-pâye sadr-ı bî-mu'âdil Mustafâ Pâşâ
   Ki yokdur zâtı gibi gevher-i nâ-yâb 'âlemde

   Gelüp görsün münevver peykerin seyr etmemiş varsa
   Nümâyân olduğun rûh-ı kiyâset şekl-i âdemde

   Nesîm-i hulk-ı pâki rûy-ı deryâda vezân olsa
   Gül-i ra'nâ biterdi şâh-ı mercandan bün-i yemde

   Kemâl-i hilmi bir gâyetdedir kim nutk-ı pâkinde
   Görünmez sûret-i teşdîd illâ harf-i müdgamda

5. Nigehbân olsa pâs u hıfzı peydâ eylemek mümkin
   Nihâl-i şu'leden gül âdem âb-ı bahr-ı hulzemde

   Karîn oldukça fetk-ı mülke tedbîri olur zâhir
   O hâlet kim nümâyandır miyân-ı zahm u merhemde

   Mükerrem zâtına Hak üzre ıtlâk olmadan gayri
   Ne ma'nî var dahı 'unvân-ı destûr-ı mükerremde

   Hele hakkâ ki lûtf -ı tab'-ı mevzûn-ı keremkârın
   Tamâm ızhâr kılmışdır bu zîbâ beyt-i hurremde

   Zihî beyt-i musanna' tarh-ı rengin kim degil mümkin
   Edâ-yı vasf-ı pâki nice biñ beyt-i müsellemde

10. Zihî cây-ı müferrih kim hayâl-i tarh-ı dil-cûsu
   Eder îcâd-ı şâdî hâtır-ı mahzûn ü pür-gamda

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 65a MO 60a B 46a Ü 53a TK 81a
M 51a AE 45b T 63a YB 33b Ü1 48a
* -B / Târîh-i Diger AE / Medh-i Kapûdân Mustafâ Pâşâ Sıhr-ı Sadr-ı a'zam Ü1
1. bî-mu'âdil: bî-bedeldir MO.M //2. rûh: şekl HE /şekl:vech HE
5. bahr-ı hulzemde : bün-i yemde B.Ü.Tk,M,AE,T,YB,Ü1
6. mülke : retke HE.MO.Ü //8. zîbâ beyt-i : beyt-i zîbâ-yı MO,M

Zihî cây-ı meserret-vâye kim bünyâd-ı sûr eyler
Ḫayâli eylese câ ḫâṭır-ı erbâb-ı mâtemde

Kenâr-ı mevce-i deryâda el-ḥaḳ şekl-i maṭbû'u
Müşâbih ṭal'at-ı ḫûbâna ṭarf-ı zülf ü pür-ḫamde

Ne mümkindir bu rütbe dil-rübâ vü dil-nişîn olmak
Tenâsübden hemân bir nâm vardır faṣṣ-ı ḫatemde

Nigâr ü naḳşı bir resm üzre kim bulmak değil mümkin
Ṣafâsın lâle-i taṣvîrinin peymâne-i Cemde

15.Birer mensûc-ı dil-keşdir der ü dîvârı kim gûyâ
Dokunmuş her biri bir destgâh-ı ẕevḳ-ı â'lemde

Görünse dîdeye gül-mîḫ-i bâb-ı âftâbâsâ
Miṡâl-i şîr-i berf âsâyişe ṭâḳat komaz ġamda

Midâd ile ne mümkin kim yaza taṣvîrini Bihzâd
Meger ḥallede ḥüsnü ḥoḳḳa-ı nûr-ı mücessemde

Olup bânisi dâ'im mesned-i iclâle ziynet-baḫş
Görünsün ṭab'-ı pâkinde hezâran şevḳ her demde

Nedîmâ kıldı bu mıṣrâ' ile taḥrîr târîḫin
Ne zîbâ beyt yapdı Muṣṭafâ Pâşâ leb-i yemde (1138)

11. câ : şol MO,M / hâtır-ı: hâtıra MO //12. pür-hamda: perçemde B,M // 13. tenâsübden: Binâsından HE,MO,B
15. biri bir : birisi HE // 16. şîr : şehr B,AE // 18. ziynet: zîb MO / her. bir MO

39

Târiḫ-i Sâḥil-ḫâne-i Muḥammed Ketḫudâ*

1. Ḫıdîv-i bende-perver kâr-fermâ-yı felek-çâker
Muḥammed Ketḫudâ Pâşâ o ẕât-ı âṣaf-isti'dâd

Gelelden devlet ü iclâl ile ol ṣadr-ı vâlâya
Nihâd-ı pâki olmuşdur seḫâ vü himmete mu'tâd

Cenâb-ı dâver-i ẕî-şan ki olmuşdur dil ü desti
Kemâl-i ʿakl ile hem-râz lûṭf ü cûd ile hem-zâd

Anuñ mi'mâr-ı tab'ı bir mübârek sa'd sâ'atde
Bu sâḥil-ḫâne-i ḫâṭır-güşâyı eyledi bünyâd

5. Yaparsa böyle yapsınlar binâyı ehl-i 'izz ü câh
Olursa böyle olsun bâri ṭarḥ-ı pâk-i nev-îcâd

ʿAdîlin görmemişdir belki rü'yâsında da gerdûn
Naẓîrin yapmamışdır maliḫulyâsında da üstâd

Hele ben bildiğim bu resm-i pâki seyreden âdem
Cihanda bir dahı ḳaṣr-ı Ḫuvarnaḳ nâmın etmez yâd

Ser-â-pâ pâk ü ra'nâ bir ḳuṣûrun bulamaz ḥaḳḳâ
Ne deñlü arasa her gûşenin neẓẓâre-i neḳḳâd

Mübârek eyleye Ḥaḳ sâḥibine 'izz ü devletle
Ola erbâb-ı iḫlâsa duâ-yı devleti evrâd

10. Bu mıṣra'la Nedîm ol nev binânın dedi târîḫin
Zihî pâkîze sâḥil-ḫâne-i dil-cû mübârek bâd (1135)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 65b B 50b AE 49a Ü1 36b (derkenâr)
* Târîh-i Diger AE
2. Nihâd : Nihâl B,AE

40

Târîḫ-i Sâḥil-ḫâne-i Muḥammed Ketḫudâ Pâşâ*

1. Muḥammed Ketḫudâ Pâşâ o ẕât-ı 'âḳil ü dânâ
Ki olmuşdu serây-i câhına perr-i hümâ câ-rû

Anuñ her kârını te'yîd eden iḫlâṣ-ı niyyetdir
Ne zûr-ı tîg u ḫançerdir ne ḳahr-ı ḳuvvet-i bâzû

Ne ḥâcet pâsbâna devlet ü iḳbâli kim besdir
Anuñ ḥıṣn-ı celâl ü câhına ḥıfẓ-ı Ḫudâ bârû

Kemâl-i zîb ü ferle yapdı bu sâḥil-serâyı kim
Hevâsı dil-güşâ âbı muṣaffâ ḫâki 'anber-bû

5. Anuñ her ḳaṣrı gûyâ nev-'arûs-ı ḥüsn ü behcetdir
Ki olmuşdur ana cüft-i müzehheb zer-feşan ebrû

Görünmez sâḥasında ḫâr u ḫâşâk-i melâl u ġam
Görünen ṣûret-i ẕevḳ u ṣafâdır her ṭaraf her sû

Dil-ârâlıkda ra'nâlıkda bulmaz bir naẓîriñ
Ne deñlü 'âlemi peyk-i nesîm eylerse cüst ü cû

Edüp ẕevḳ u ṣafâlar dâ'imâ sâḥil-serâyıñda
Helâk olsun ḥasedden düşmen-i bed-ṭıynet ü bed-ḫû

Bu mıṣra'la Nedîmâ bende taḥrîr etdi târîḫin
Leb-i deryâda pek oldu bu sâḥil-ḫâne-i dil-cû (1135)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 66a B 50b AE 49a Ü1 36a (derkenâr)
* -B
6. Görünmez : Görenler B //7. bulmaz bir nazîrin: olmaz bir nazîri HE // 9. serâyında: serâlarda

41
Târih-i Sâhil-hâne-i Muhammed Kethudâ*

1. Vücûd-ı muhterem Pâşâ-yı ekrem dâver-i efham
Cenâb-ı Kethudâ Beg ya'ni ol zât-ı kerem-pîrâ

Vücûd-ı pâkidir ârâyiş-i eyvân-ı 'izz ü câh
Nihâd-ı sâfidır âyîne-i mihr-i cihân-ârâ

Esâs-ı kasr-ı ikbâli binâ-yı çarhdan muhkem
Firâz-ı râ'yet-i câhı firâz-ı sidreden bâlâ

Binâ kıldı bu sâhil-hâneyi 'izz ü sa'âdetle
Edüp resmin bu gûne dil-güşâ vü dil-keş ü ra'nâ

5. Cihanda olmamışdır böyle cây-ı bî-bedel bünyâd
Dahı yapılmamışdır böyle tarh-ı pâk ü müstesnâ

Sanırsın kendisi bir nev-'arûs-ı çehre-pîrâdır
Öñünde gûyiyâ âyîne-i şeffâfdır deryâ

Havâsı dil-güşâ tarhı dil-ârâ mevkı'i dil-keş
Nazîrin görmemişdir 'âlem içre dîde-i bînâ

Firâz-ı mesnedinden kûha bakmak başka bir 'âlem
Dönüp revzenlerinden bahri seyr etmek hayât-efzâ

Revâ zülf-i 'arûsân olsa sahn-ı kasrına cârûb
Sezâ subh-ı bahâr olsa derinde perde-i dîbâ

10. Hurûf-ı sâdesi bu beyt-i garrâ-yı dil-ârânıñ
Nedîmâ ol sarây-ı dil-keşe târîhdir hakkâ

Hezâran zîb ü ferle sad hezâran zîb ü ziynetle
Bu sâhil-hâneyi yapdı Muhammed Kethudâ Pâşâ (1135)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
B 66b B 51a AE 49b YB 36b Ül 37a(derkenâr)
*-B / Târîh-i Aher AE/ Târîh-i Sâhil-hâne Der-Vasf-ı Muhammed Kethüdâ Pâşâ YB / Târîh-i Sâhil-hâne Ül
1. pîrâ: peydâ AE // 2. Nihâd: Nihâl B,AE //3.binâ:esâs B,AE/ Firâz : Neşîb HE

42

Târîḫ-i Diger Berâ-yı Sâḥil-sarây-ı Kapûdân Pâşâ*

1. Vezîr ibn-i vezîr-i pür-himem destûr-ı dânişver
Ki ẕât-ı pâkidir lûṭf u mekârim lafẓına ma'nâ

Yemîn-i salṭanat bâzû-yı himmet melce'-i 'izzet
Emîn-i dîn ü devlet âb-ı rûy-ı millet-i beyzâ

Cenâb-ı Muṣṭafâ Pâşâ-yı 'âlî-şan ki faḫr eyler
Der-i iclâline Vaṣṣâf olsa kâtib-i inşâ

Zebân-i kilk-i gevher-bârı âġâz etse taḥrîre
Kılar rûḥ-ı me'ânîden mürekkeb bir süḫan peydâ

5. Lisân-ı pâki gâhî başladıkça ḥüsn-i ta'bîre
Eder biñ nükte-i ser-besteyi bir ḥarf ile inhâ

Mekârim âstân-ı devletinde bende-i mevrûs
Nüvâziş bezm-i 'âlîsinde muḳbil çâker-i ber-pâ

Meh-i nev ḳaṣr-ı 'izz ü câhına cüft-i zer-ender-zer
Der-i iclâline ṣubḥ-ı bahâran perde-i dîbâ

Kılup taḫmîr cism-i pâkini iksîr-i fiṭnatdan
Nihâdın lübb-i isti'dâddan ḫalḳ eylemiş Mevlâ

Eder ṣad kişverin tertîbini engüşt ile ta'yîn
Kılar ṣad müşkilin tedbîrini ebrû ile îmâ

10. Olur semmûr-ı nermâsâ mülâyim ḳışr-ı şeh-bellûṭ
Eger bir kûhsâra lûṭfu olsa terbiyet-fermâ

Ḳad-i evṣâfına kûteh ḳabâdır câme-i tâ'bîr
Hümâ-yi medhine teng âşiyandır 'âlem-i ma'nâ

Bu sâḥil-ḫâne-i dil-cû o ṣadr-ı mekrümet-kîşin
Ḳadîmî olmuş idi ẕât-ı âlî-şânına me'vâ

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 66b

Ḳatı çokdan tefāḫur eyler idi intisâbiyle
Nişesti eylemişdi mesnediñ gerdun gibi vâlâ

Zemîn ü ṭarḥı aslından da müstevfî idi lakin
Edüp tecdîdine himmet o destûr-ı kerem-pîrâ

15.Yıkup ḫâke berâber 'arṣasın dahı edüp tevsî'
Bu gûne sofra ḳadrin kıldı ṭâḳ-ı çarḫdan bâlâ

Yapıldı şimdi bir resm üzre kim bâlâ vü zîrinde
Benân-ı i'tirâża kalmadı nâḫun kadar bir câ

Bu sâḥil-ḫâne bir menşûr-ı iclâl ü sa'âdetdir
Ki olmuş pîşgâhında bu ḳaṣr-ı dil-nişin ṭuğrâ

Zihî ḳaṣr-ı müsellem ḥabbezâ nev-mesned-i ḫurrem
Bahâr ammâ ki her dem gülsitan ammâ ki pâ-ber-câ

Boyanmış gûyiyâ reng-i tebessümden leb-i bâmı
Neşâṭ u zevk ile dolmuş derûnu 'ıydgâhâsâ

20.Feraḥ dîvârı üzre naḳş olunmuş ġonce-i taṣvîr
Terennüm ṭâḳına âvîze olmuş bülbül-i gûyâ

Ser-â-pâ feyż ü ḥâlet gûşe gûşe 'âlem-i behcet
Ḫuṣûṣâ bu gülistân-ı meserret ḳaṣr-ı müstes̱nâ

Eger şekliñ temâşâ kılsa Oklîdîs okur aḥsent
Ve ger Bihzâd naḳş-ı dil-pezîrin görse der ḥaḳḳâ

Ya bu fevvâre vü bu selsebîl-i rûḥ-perver kim
Nis̱âr etmekdedirler bezme kef kef gevher-i yektâ

Olaldan câm-ı ṣâf-ı revzeni tâbende kurtuldu
Niyâz-ı pertev-i meh-tâbdan âyîne-i deryâ

25.Bu sâḥil-hâneye maḫṣûṣ vardır ba'żı ḳaṣr-ı pâk
Ki çekmez âftâbın s̱ıkletin şâm u seher aṣlâ

Hele ancak olur böyle sarây olursa 'âlemde
Müferriḥ dil-güşâ maṭbû' u fâẖir nâzük ü zîbâ

Nedîmâ böyle taḥrîr eyledi târîẖ-i itmâmın
Mu'allâ yapdı bu sâḥil-sarâyın Muṣṭafâ Pâşâ (1138)

43
Târîḫ-i Sarây-ı Muḥammed Ketḫudâ Pâşâ*

1. Ṣâḥib-i 'izz ü 'ulâ ya'ni Muḥammed Pâşâ
Faḫr eder ẕâtı ile dâire-i devlet ü câh

Ketḫudâ-yı şeref-efzâ-yı vezîr-i a'ẓam
Cümle hep medḥ ü s̱enâsıyle leb-â-leb efvâh

Eyleyüp kendüye dâmâd anı destûr-ı güzîn
Felek-i devlete oldu ikisi mihr ile mâh

Bu sarâyın dahı in'âm edüp ol ṣadr-ı kerîm
Kıldı dâmâdına ikrâm be-vefḳ-ı dil-ḫ̆âh

5. Ne sarây irgüremez bâmına ser-pençesini
Ne kadar sa'y-i nigâh eylese bâzû-yı nigâh

Ne sarây vüs'atına dâiresi ḫuldüñ teng
Ne sarây rif'atına ḳaddi sipihriñ kûtâh

Dil-güşâdır o kadar saḥnı ki bakdıkça eder
Gûyiyâ bâṣıra deryâ-yı neşâṭ içre şinâh

Devletinde çü veliyyü'n-ni'am-ı ẕî-şânın
Etdi tevsî'ine himmet o ḫidîv-i âgâh

Şimdi bir şekle dahı girdi ki tâ cennetden
Gelüp etmekde temâşâ anı Rıḍvan her gâh

10. Dil-rübâdır o kadar ṭarḥı ki câizdir anuñ
Cezb ede kâh-rübâyı gil-i ṭâkındaki kâh

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 68a B 51a AE 49b Ü1 37b (derkenâr)
* Târîh Berâ-yı Sarây-ı 'Alî HE
4. sarâyın : sarâyı AE //5. irgüremez : irdüremez AE
6. vüs'atine : aña nazar HE,Ü1 ; ki nazar B / rif'atine: aña nazar HE,Ü1 ; ki nazar B

Ser-be-ser 'âlemi geşt eylese seyyâḥ-ı nesîm
Bulamaz bağçe-i pâki gibi nüzhetgâh

Hele ḥammâmını bir vech ile tavṣîf edemem
Görmeden gitdi cihandan anı Cemşîd eyvâh

Yek-be-yek ḳaṣrları odaları ṣuffaları
Hep nıṣâbında hemân ede mübârek Allah

İki mıṣrâ'-ı tamâm ile anuñ târîḫin
Söyledi böyle Nedîmâ ḳalem-i devlet-ḫ̌âh

15.Eyleyüp yümn ile tevsî' Muḥammed Pâşâ
Şibhî nâ-yâb sarây oldu ki mâ-şâ'allah (1136)

11. Ser-be-ser : Ser-te-ser B,AE //15. Şibhî nâ-yâb: -HE,Ü1

44

Târîh Berâ-yı Devlet-serâ-yı Beşîr Ağa Ağa-i Dârü's-sa'âde *

1. Zihî vâlâ sarây-ı nev-bînâ kim ṭarḥ-ı maṭbû'u
Ser-â-pâ bî-naẓîr ü dil-keş ü rûḥ-âşinâ oldu

Zihî nev-âşiyân-ı şâh-bâz-ı 'izz ü devlet kim
Firâzı bâmınıñ hem-sâye-i bâl-i hümâ oldu

Zihî bâlâ ruvaḳ u ṭâḳ-ı pür-zîb ü tekellüf kim
Der-i 'âlîsi iḳbâl ü sürûra mültecâ oldu

Münaḳḳaş ḳaṣrlar kâşânelerle zeyn olup gûyâ
Anuñ her gûşesi bir gülşen-i ḥüsn ü bahâ oldu

5. O rütbe ḳaṣrınıñ işrâḳı var kim ẓanneder âdem
Ki her bir câmı bir âyîne-i 'âlem-nümâ oldu

Anuñ her beyti dil-cû ṭarḥ-ı nev-bünyâdı ḥaḳḳâ kim
Edâ-yi ma'nî-i yümn ü meserretde resâ oldu

Ḫarâb olmuş iken âṣâr-ı himmetle olup âbâd
Binâ-yı dil-keşi bu sâḥile ziynet-fezâ oldu

Temâşâsı derûnu ḫurrem eyler şübhe yokdur kim
Esâsı bir mübârek sa'd sa'âdetde binâ oldu

Ḫudâ ṣâḥiblerinin devlet ü câhın kıla efzûn
'Aceb maḳbûl ü pâk ü dil-güşâ devlet-serâ oldu

10. İçinde ṣâḥibi âsâyiş etdikde sa'âdetle
Temâşâ eyleyenler diye kim el-ḥaḳ be-câ oldu

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 68a MO 61a B 46b Ü 54a TK 82b
M 52a AE 46a T 64a YB 34a Ü1 49a
* Târîh Berâ-yı Sarây-ı 'Alî HE.B,Ü,TK,T / Târîh-i Hâne-yi Beşîr Ağa-yı Dârü's-sa'âde MO / Târîh-i Aher AE / Târîh-i Yâli-i Muhammed Kethüdâ Der-Hisâr-ı Rumeli Ü1
1. Ser-â-pâ : Sarâyı AE // 5. rütbe: gûne MO

Anuñ bânisi bir zât-ı keremverdir ki 'âlemde
Nice bî-keslere sermâye-i 'izz ü 'ulâ oldu

Vüfûr-ı himmet ile nâmı 'âlemde olup meşhûr
Der-i vâlâsı dâ'im melce'-i ehl-i recâ oldu

'Aceb mi bu sarâyıñ ṭarḥ-ı ḫûbu dil-pesend olsa
Ki öyle zât-ı 'âlî-ḳadr aña himmet-nümâ oldu

Bi-ḥamdi'llah tamâm olup kemâl-i zîb ü ziynetle
Feżâ-yı pâki âsâyişgeh-i sûr u ṣafâ oldu

15.Bu mıṣra'la Nedîmâ söyledi itmâmına târîḫ
Söz olmaz ṭarḥına bâlâ sarây-ı dil-güşâ oldu (1141)

10. etdikde: oldukda MO / diye: dedi HE / diye kim : diyeler Ü,M //15. itmâmına târîh : târîh-i itmâmın MO,M

45
Târîḫ-i Çeşme-i Ağa-i Dârü's-sa'âde Beşîr Ağa*

1. Şehenşâh-ı hümâyun-pâye Sulṭân Aḥmed-i Ġâzi
   Ki şâmildir cihâna re'feti ebr-i bahârâsâ

   O ḫâḳân-ı kerîmü'ş-şan ki dest-i lûṭf u iḥsânı
   Mis̱âl-i çeşme-i ḫûrşîd mülkü etmede iḥyâ

   O İskender-ḥaşem kim eyledi tesḫîr İrânı
   Cüyûş-ı saṭveti cûş eyleyüp mânende-i deryâ

   Eder çün ka'betü'llahı ḥarâset ol şehi 'âlem
   Anuñçün dâimâ te'yîd eder her kârını Mevlâ

5. Ḫulûṣ ile eder çünkim tevâżu' ḥırḳa-i pâke
   Kılar rûḥ-ı resûlu'llah feyżiyle anı i'lâ

   O ḫâḳân-ı cihânıñ maẓhar-ı elṭâf u iḥsânı
   Beşîr Ağa o ẕât-ı bî-'adîl-i mekrümet-pîrâ

   Ki olup bir zaman Şeyḫü'l-ḥarem 'izz ü sa'âdetle
   O dergâh-ı refî'iñ ḫidmetiyle buldu isti'lâ

   Mücerreb olmağ ile her cihetden ṣıdḳ u iḫlâṣı
   Anı ḳurbiyle iḥyâ eyledi ḫâḳân-ı mülk-ârâ

   Edüp dârü's-sa'âde manṣıb-ı 'âlîsini iḥsan
   Nice demdir eder ẕâtiyle faḫr ol mesned-i vâlâ

10. Melek-ḫaṣlet muallâ-menzilet Ağa-i 'âlî-şân
   Kemâl-i ḥüsn-i ḫulkıyle nihâd-ı pâki müsteṡnâ

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 68b MO 61b B 47a Ü 54a TK 83a
M 52a AE 46b T 64b YB 40b Ü1 49b
1. dest-i : anuñ MO //3. İrânı : dünyâyı MO //5. resûlu'llah feyziyle : resûlün feyz-i te'sîri B,AE //6. cihânıñ: cihân kim Ü,M 7. dergâh-ı refî'in : dergâhın makâm-ı MO //8. kurbiyle : vaktiyle B,AE //9. vâlâ : 'ulyâ Ü

Reşîd ü kâr-dân ü hûş-merd ü ṣâḥib-i temkîn
Fežâil-perver ü kâmil-pesend ü 'âḳil ü dânâ

Duâ-yı ḫayr celb etmekdedir ḫâḳân-ı devrâna
Edüp ḫayrâta meyl ol ẕât-ı vâlâ-şân-ı bî-hemtâ

Bu dil-cû çeşme-i pâkîze-ṭarḥı eyledi bünyâd
Ne zîbâ eyledi cûd u himem ḳânûnunu icrâ

Bu mevḳı' çârsû vü mecma'-ı nâs olmağın bunda
Kemâl- mertebe muḥtâc idi bir çeşme-i zîbâ

15.Bu âb-ı pâki icrâ eyleyüp 'aṭşâna lûṭf etdi
'Aceb tevfîḳa maẓhar oldu ol ṣâḥib-himem ḥaḳḳâ

'Aceb matbû' u vâlâ oldu el-ḥaḳ ṭarḥ-ı dil-cûsu
Görenler ez-dil ü cân etdiler taḥsîn-i müstevfâ

Kılup bânîsiniñ 'ömrün füzûn 'izz ü sa'âdetle
Ḳabûl ede bu ḥayrâtıñ cenâb-ı ḫâlıḳu'l-eşyâ

Beyân etdi Nedîmâ ġayr-ı menḳûṭ ile târîḫin
Bu ra'nâ çeşme-i pür-nûru yaptırdı Beşîr Ağâ (1140)

12. hayr celb etmekdedir: hayr celb etmege ol B,TK,T ; hayr celb etmek içün MO,M,AE,YB ; hayrlar celb etmege Ü,Ü1
13. icrâ : ihyâ HE //14. bir : bu AE / çeşme-i zîbâ: çeşmeye zîrâ MO,M,YB //15. oldu ol sâhib-himem hakkâ: etdi anı Hazret-i Mevlâ MO // 16. dil-cûsu: vâlâsı AE //17. 'izz ü sa'âdetle: 'ömr ü devletle MO,M

46
Târîḫ Berâ-yı Çeşme-i Mezbûr*

1. İçinde ta'miyeyle dedi târîḫin Nedîm anuñ
Beşîr Ağa sebîli yapdı andan akdı hep kevs̱er

(1873-733: 1140)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 69a Ü1 50a (derkenâr)

47
Târîḫ Berâ-yı Ḫân-ı Kapudân Muṣṭafâ Pâşâ Der-Bâzâr-ı Ḥacıoğlu*

1. Vezîr-i pür-himem destûr-ı ekrem âṣaf-ı efḫam
Ḳapûdân-ı mu'aẓẓam ṣıhr-ı ḫâs-ı âṣaf-ı dânâ

Rıbâṭ-ı köhne-i dünyâyı kıldı lûtf ile tecdîd
Olup re'y-i rezîni kâr-sâz-ı millet-i beyżâ

Fürûġ-ı ma'delet re'yinden oldu dehre güsterde
Esâs-ı dîn ü devlet himmetiyle buldu isti'lâ

Emel gülzârını hem-ḥâlet-i dîbâ-yi Çîn etdi
Olup zîrinde dest-i cûdu ebr-i nev-bahârâsâ

5. Gerekdir kim süveydâ-yı dil-i Risto midâd olsun
Ederken ḫâme vaṣf-ı dâniş ü temyîzini imlâ

Felâṭûnun zamânından berü hiç kimde cem' oldu
Bu gûne hûş-ı vâfir fehm-i kâmil 'aḳl-ı müstevfâ

O destûr-ı mekârim-pîşe kim ecdâd-ı ẕî-şânı
Çü ecrâm-ı felek biri birinden eşref ü a'lâ

Ḫuṣûṣâ cedd-i âlî-şânı İbrâhîm Pâşâ kim
Tamâm etmişdi 'aṣrında mekârim resmini icrâ

Cihânı eylemişdi ni'met ü iḥsâna müstağrak
Anuñ ahdında nâm-ı Bermekî olmuşdu nâ-peydâ

10. Şecâ'atla şehâmetle keremle cûd ile meşhûr
Vezîr-i bî-nazîr-i müşterî-tedbîr idi ḥaḳḳâ

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 69b MO 62b B 47b Ü 54b TK 83b
M 52b AE 47a T 65a YB 35a Ü1 50a
* Târîh-i Kârbân-sarây-ı Kapûdân Mustafâ Pâşâ Ü1
5. temyîzini: tahrîrini HE //9. Bermekî olmuşdu : Bermekîye oldı B.AE //10. eylemişdi: kılmış idi Ü,M,YB

Cihânı gûşe gûşe eyleyüp ma'mûr u âbâdan
Bu şehr-i pâki dahı eylemişdi lûṭf ile iḥyâ

Ḫazâ'in ṣarf edüp sular getirdüp sûḳ u bâzâra
Dekâkîn ü bedestân ile tezyîn etdi ser-tâ-pâ

Ḳażâ-yı âsmânî soñra bir âteş düşüp nâ-geh
Bedestan yandı mânend-i derûn-ı 'âşıḳ-ı şeydâ

Bu söz meşhûrdur kim bir binâ tâ olmaya vîrân
Olup ma'mûr bulmaz cüft ü tâkı rütbe-i 'ulyâ

15.Pes ol ṣadr-ı kerîmin lûṭf u cûdu görmedi lâyıḳ
Kala âs̱âr-ı pâk-i ceddi böyle pest ü nâ-ber-câ

Buyurdu tâ ki ebnâ-yı sebîli kılmağa terfîh
Bedestânıñ yerine ola bir ḫân-ı bülend inşâ

Ḥaḳîḳat reh-güzâr üzre olan büldân-ı eṭrâfa
Bedestandan ziyâde ḫan yapılmak elyaḳ u aḫrâ

Ḫuṣûṣâ böyle ḫân-ı bî-bedel kim dil-güşâlıkda
Anuñ her soffası gûyâ ki bir nev ḳaṣr-ı müstes̱nâ

Esâs-ı pür-şükûhu sedd-i Zü'l-ḳarneynden muḥkem
Firâz-ı âstânı çarḫ-ı vâlâ-ṭâḳdan bâlâ

20.Cihanda böyle ḫâṭır-güşâ cây-ı laṭîf olmaz
Yolundan alıkor İbnü's-sebîli neyleyim ammâ

13. getirdüp : getirdi HE, B,AE : getirüp YB /bâzâra: bâzârın Ü. T,YB,Ü1 ; bâzârı TK / ile: gibi B,AE / Hazâin sarf.....:
/ Hazâin götürüp tarf eyleyüp sular getirmekde
Dekâkîn ile tezyîn etdi cümlesini ser-tâ-pâ MO,M
14. Bu: Bir M / Olup: Olur MO //15. böyle : pâki MO,M
16. sebîli : sebîle Ü1 //17. elyak: lâyık HE //19.- B,AE
20. hâtır-güşâ câ-yı : câ-yı ferah-zâ-yı HE,B,AE /Yolundan alıkor : Alıkor yolundan B.AE / ibnü's : ibn-i Ü,TK,T,YB ; ebnâ-yı AE,Ü1

Ki böyle me'men-i pâkîzeye vâṣıl olan âdem
Ne mümkindir ki bir kaç günde kâmın ede isti'fâ

Hele pek mevḳi'inde ḫayr-ı pâk oldu mübârek bâd
Ḫudâ bânisiniñ iclâlin etsin gün-be-gün a'lâ

Nedîmâ aña târîḫ oldu menḳûṭu bu mıṣra'ın
Bu 'âlî ḫânı muḥkem yapdı bunda Muṣṭafâ Pâşâ (1138)

22. a'lâ :Mevlâ MO

48

Târîh-i Defterdâr-şoden-i Mîr ' İzzet 'Ali Beg*

1. Mübeccel âyet-i nûr-ı kiyâset mîr ' İzzet kim
   Berâberdir kitâba nüsha-i âdâbınıñ harfi

   Emîr-i kişver-i endîşe kim hall-i me'ânîde
   Eğer bir nokta koysa hâmesi bircis der yekfî

   Ser ü mûdan dahı bârîk olursa nükte vü ma'nâ
   Şikâf eyler anı bir nice def'a gûşe-i tarfı

   Cüvân-merd ü mekârim-pîşe zât-ı bî-mu'âdil kim
   Degildir mümkin el-hak hâme-i Vassâf ile vasfı

5. Aña mevrûs idi bu mansıb-ı vâlâ-yı istîfâ
   Yahud kim zât-ı 'âlî-kadrine meşrûta bir vakfı

   Bu câh u menzilet kim olmuş idi bir zaman mu'tel
   Bi-hamdi'llah gelüp kilkinden oldu şimdi müsteşfî

   Meserretle ser-â-ser vaktimiz nev-rûz u 'ıyd oldu
   Hudâya hamd kim bahtın görüldü böyle bir lûtfu

   Kılup mahfûz Bârî gevher-i zât-ı keremkârın
   Murassa' efser-i ıkbâlin olsun mâye-i rasfı

   Nedîmâ dedi fart-ı sıdk u ihlâs ile târîhin
   'Alî Beg oldu müjde mecd ile bi'l-fi'l müstevfî (1141)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 70a MO 63a B 48a Ü 55b TK 84b
M 53b AE 50b T 65b YB 41b Ü1 50b
* Midhat-i 'İzzet Beg-i Defterdâr ve Tehniye-i Vezâret Ü1
1. Mübeccel: Müyeccel MO ; Mücellâ B,AE / âyet-i :âyîne-i B,AE ; âyete TK,T / Mîr : hayr B.AE / kim: Beg MO
3. nükte vü : nükte-i M,AE,YB //5. kadrine: şânına Ü1 /bir vakfı: -i vakfı B,AE //8. rasfı: vasfı MO,B,M,YB

49

Târîḫ Berâ-yı Meḥâsin-i Ṣabîḥî Çelebi*

1. Beytü'l-ġazel-i 'işve Ṣabîḥî Çelebi kim
   Her cünbişi hem-ḥâlet-i eş'âr-ı ṣabîḥa

   Bakdıkça olur ṭûṭi-i eşkeste-zeban lâl
   O la'l-i nemek-rîze o güftâr-ı melîḥa

   Gül-berk-i 'izârında biten sebze-i ḫaṭṭın
   Târîḫini cûyende iken kilk-i ḳarîḥa

   Bu mıṣra'-ı ġarrâyı Nedîmâdan işitdik
   Nûr âyetini yazdılar o vech-i ṣabîḥa (1122)

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 70b MO 63b B 48b Ü 55b TK 85a
M 53b AE 50b T 66a YB 41b Ül 51a
* Târîh-i Lıḥye-i Mübârek-i Sabîh Çelebi B,AE
3. kilk-i : kilk ü Ü,TK,M,T,Ül

50

Târîḫ-i Ḳaṣr-ı Vezîr-i Mükerrem Ḳapudân
Muṣṭafâ Pâşâ Der-Bağçe-i Vefâ*

1. Şehenşâh-ı cihan Sulṭân Aḥmed Ḫân Ġâzî kim
   Der-i devlet-me'âbı mülteca-yı Ḫusrev ü Dârâ

   Ḫudâvend-i Ferîdun-şevket ü İskender-ârâyiş
   Sezâ olsa selâṭîn âstânında cebin-fersâ

   Varup tâ dûş dûş u rû-be-rû olmuş dü-peykerle
   Çıkup ser-mehçe-i râyâtı ṭâḳ-ı çarḫdan bâlâ

   Fürûğ-ı re'yi âfaḳ-ı cihâna saldı bir pertev
   O pertevdir o kim ṣubḥun cebîninden olur peydâ

5. Seḥâb-ı keffi kim bir feyż baḫş etmişdi deryâya
   Anuñ âs̱ârıdır ceyb-i ṣadefde gevher-i yektâ

   Olurdu mu'terif taḳṣîrine şerm ü ḫacâletle
   Edeydi ḫidmet-i bâb-ı refî'in ḫâce-i dânâ

   Müsaḫḫar emrine emlâḳ-ı şâhân-ı 'Arab cümle
   Hem iḳlîm-i güzîn-i Rûm u hem mülk-i 'Acem hâlâ

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 70b MO 43a B 49a Ü 55b TK 86a M 32a
AE 47b T 67a YB 23b Ü1 32b (derkenâr)
* Târîh Der-Vasf-ı kasr-ı Bağçe-i Kapûdân Pâşâ Der-Vefâ MO / Kasîde vü Târîh Berâ-yı Kapûdan Mustafâ Pâşâ Der-Bağçe-i Vefâ Ü / Kasîde Berâ-yı Târîh-i Kasr-ı Kapûdân Mustafâ Pâşâ Der-Bağçe-i Vefâ TK,T / Medh-i Pâdiyşâh-ı Cihân ü Sadr-ı a'zam ve Evsâf-ı Bağçe-yi Kapûdân Mustafâ Pâşâ Der-Vefâ M,YB / Târîh-i Kasr Der-Bağçe-i Vefâ Berâ-yı Kapûdân-ı Deryâ Mustafâ Pâşâ Ü1
3. -MO / dûş dûş : dûş-â-dûş Ü //4. cihâna : cihanda Ü1 / o kim subhun : o subhun kim Ü / cebîninden: cebîninde AE,Ü1 //5.bir:pür AE / bahş etmişdi: vermiş idi M,YB etmiş idi AE,Ü1/ deryâya: deryâyı AE,Ü1 / âsârıdır: te'sîridir HE //6. refî'in : feyzin B
7. Rûm u hem mülk-i : milket-i hadd-i AE,Ü1

Kemâl-i rüşdüne erkânı mümtâz olduğu şâhid
Ḫuṣûṣâ kim vezîr-i a'ẓamı destûr-ı mülk-ârâ

Cenâb-ı Ḥażret-i Dâmâd İbrâhîm Pâşâ kim
Vücûdiyle yeniden buldu revnaḳ devlet-i 'ulyâ

10. Gülistan gibi mülkü eyledi ḫâşâkden taṭhîr
Edüp ebr-i bahâr-ı re'feti seylin cihan-peymâ

Nice bî-keslere her laḥẓa lûṭfu olmada yâver
Nice dil-mürde-i nâ-kâmı cûdu kılmada iḥyâ

Mekârim ḫidmet-i ṭab'ında dâmen der-miyan bende
Edeb ser-meclis-i ḫâṣında muḳbil çâker-i ber-câ

Ederse ittikâ devletle dîbâ-kerde bâlîne
Nesîm-i ḫulḳunuñ feyżinden olur gülleri bûyâ

Ne mümkin lâyıḳınca medḥ ẕât-ı 'âlem-ârâyı
Tutalım kim anı vaṣf eyliyen Vaṣṣâf imiş farżâ

15. Ṣadâret mesnedin teşrîf edelden yümn ü devletle
Cihanda eyledi ḥaḳḳâ vezâret şânını i'lâ

Şehenşâh-ı cihan kim âftâb-ı burc u şevketdir
Şuâ'ıdır o şemsiñ ol vezîr-i mekrümet-pîrâ

Ki feyżi eylemişdir ol şuâ'ın gevher-i kânveş
Cenâb-ı ṣıhr-ı ẕî-şânın kemâl-i terbiyet ḥaḳḳâ

Kapûdan Muṣṭafâ Pâşâ-yı deryâ-dil ki olmuşdur
Kemâl ü fażl ile ẕât-ı hümâ-pervâzı müsteṡnâ

Melek-ḫaslet mu'allâ-menzilet destûr-ı pür-himmet
Ḳamer-ṭal'at Aristo-menḳabet ṣadr-ı Felâṭun-râ

11. dil-mürde: dil-zede B // 12. ber-câ : pîrâ MO ; ber-pâ Ü, M,TK,T,YB,Ü1 //16. şevketdir: devletdir Ü,M,YB //17.sıhr: zât MO ; sadr B,M,AE.

20.Ḫıṭâb-ı müsteṭâbından ibâret nükte vü ma'nî
Nigâh-ı mû-şikâfından kinâyet ġamze vü îmâ

Letâfet lehçesinde şöyledir kim nerm ü nâzükdür
' İtâb-ı telḫi de mânende-i ḫâr-ı gül-i zîbâ

Olurdu ẕât-ı vâlâ-ḳadrine teşbîh şâyeste
Ḳabûl etse eger 'aḳl u mücerred peyker ü sîmâ

Vefâ bağı o ṣadra masḳaṭ-ı re's olup olmuşdur
Ḳadîmî dürr-i ẕât-ı pâkine hem-çün ṣadef me'vâ

Edüp dîrîne ḥubbun ḥüsn-i mevḳi' dem-be-dem te'yîd
Nice dil-keş binâlarla anı zeyn etdi ser-tâ-pâ

25.O bâğ ancak şeh-i ẕî-şân u ṣadr-ı a'ẓama lâyıḳ
Heman bir ḳaṣr-ı vâlâ-mesnede muḥtâc idi gûyâ

Ki teşrîf eyledikçe 'izz ü devletle geh ü bî-gâh
Ola ṭarḥ-ı nevi ṭab'-ı hümâyûna feraḥ-efzâ

Heman dem ol mühimmiñ eyleyüp itmâmına himmet
Yapıldı yümn ü iclâl ile bu nev-ḳaṣr-ı mütsevfâ

Zihî nev-mesned-i şâhâne vü ṭarḥ-ı vezîrâne
Ki cârûb olsa lâyıḳ ḫâki üzre şeh-per-i 'anḳâ

Zihî himmet ki koymuş nev-bahârı ṣûret-i ḳaṣra
Zihî ṣan'at şebâb eyyâmın etmiş âbveş icrâ

30.Döşenmiş ferşine kalîçeâsâ pertev-i meh-tâb
Çekilmiş farḳına çün saḳf-ı bâlâ sâye-i ṭûbâ

20. gamze: gûşe MO.B.TK.M.AE.T.YB,Ü1 //21. zîbâ: ra'nâ Ü ; dîbâ M.TK.T.YB //22. Olurdu : Olur B,AE / teşbîh: teşbîhe B,AE 23. olmuşdur: olmuşdu Ü.M.TK.T.YB;Ü1 // 24. Edüp dirîne...: Edüp mânende-i deyr-i Çîn müstesnâ bu bâğı kim B,AE,Ü1 / te'yîd: teh-yîç Ü//25. idi : eder Ü1 / gûyâ : dâ'imâ MO, ammâ Ü,M,TK,T,YB Ü1// 26. ferâh: neşât MO.Ü.M.TK.T.YB // 27. -B,AE / himmet: dikkat MO, M, TK.T.Ü1 // 29. şebâb : şitâ AE // 30. -B, AE.

Sürûr u inbisâṭ u şevḳı etdi kendüye tesḫîr
Olup gûyâ müs̱elles̱ vefḳ bu üç ṣuffa-i vâlâ

Ya bu fevvâre-i dil-cû ki ger saḳf olmasa âbı
Çıkar tâ âsmânıñ ṭâḳına medd-i nigâhâsâ

Ya bu ḥavż-ı muṣaffâ karşısında ḳaṣr-ı zîbânıñ
Tutar âyîne bir maḥbûb-ı ra'nâ pîşine gûyâ

Anuñ dahı verâsında o nâzük ḳaṣr-ı nev-bünyâdın
Ki ṭarḥ-ı pâk-i dil-cûsuna dil meftun ḫıred şeydâ

35.Ḫuṣûṣâ kim o fâḫir selsebîli rûḥ-perver kim
Ṣafâsı gerden-i ḫoy-kerde-i ḫûban gibi ra'nâ

Ser-â-pâ feyż-i hâlet zîr ü bâlâ bâğ-ı pür-behcet
Ki olmuş zîri bâlâsına ḥayran zîrine bâlâ

Mübârek eyleyüp Bârî Te'âlâ 'izz ü devletle
Hemîşe sâhası şevḳ u ṭarabdan kalmasın tenhâ

O şehenşâh-ı vâlâ ḳadri hem dâmâd-ı ẕî-şânı
Anuñ da ṣıhr-ı ḫâṣın dâ'imâ maḥfûẓ ede Mevlâ

Nedîmâ böyle taḥrîr eyledi târîḫ-i itmâmın
Vefâda yapdı bu nev ḳaṣrı zîbâ Muṣṭafâ Pâşâ (1140)

31. vâlâ : bâlâ HE //32. ki ger sakf: eger sakf HE ; ki sakf MO
33.Tutar ...:Hemân âyînede mahbûb-ı ra'nâ-pîşedir gûyâ B,AE,Ü1
35. Husûsâ..: Anuñ dahı verâsında o fâhir selsebîli kim MO / hoy: rûh B //37. 'izz : yümn MO,Ü,M,TK,T,YB / kalmasın: olmasın MO M,TK,YB //39. bu : bir HE,B,Ü,M,AE / kasrı: kasr-ı MO,Ü,B,AE/ zîbâ : safâ MO ; ne zîbâ YB

51

Târîḫ-i Çeşme-i Ḳapûdân Muṣṭafâ Pâşâ Der-Üsküdâr*

1. Şehenşâh-ı hümâyun-pâye Sulṭân Aḥmed-i Ġâzî
   Ki şâmildir cihâna lûṭfu ebr-i nev-bahârâsâ

   Mu'azzam şehriyâr-ı ma'delet-perver ki faḫr eyler
   Ferîdun bâb-ı iclâlinde olmağla cebin-fersâ

   O ḫâḳân-ı cihânıñ ṣıhr-ı ḫâṣ-ı mekrümetkârı
   Vezîr-i a'ẓam İbrâhîm Pâşâ-yı Felâṭun-râ

   Şeref-âbâdı kıldıkda o şâhenşâh içün bünyâd
   Aña bir cûybârı menba'ından eyledi icrâ

5. Firâvân olmağ ile âb-ı lûṭf-ı şehriyârîden
   Ricâl-i devlet etdi Üsküdârı sû-be-sû irvâ

   Kapûdân-ı mükerrem ṣıhr-ı efḫam kim semâḥatde
   Kef-i cûdundan alır feyż-i cûşu lücce-i deryâ

   Vezîr-i bî-mu'âdil ṣadr-ı kâmil kim feżâ'ilde
   Degil hem-ser aña İbnü'l-'Amîd ü Bû 'Alî Sînâ

   Melek-ḫaslet mu'allâ-menzilet destûr-ı pür-himmet
   Ki ẕât-ı pâkidir kân-ı cihanda gevher-i yektâ

   Şehenşeh devletinde ol vezîr-i âsman-mesned
   Yapup bu çeşme-i pâki güzel ḫayr eyledi ḥaḳḳâ

10. Hemîşe şehriyâr-ı 'âlem ü ṣadr-ı cihanbânî
   Hem ol destûr-ı ẕî-şânı mü'eyyed eylesin Mevlâ

   Nedîmâ böyle taḥrîr eyledi târîḫ-i itmâmın
   Bu dil-cû çeşmeyi yapdı Ḳapûdan Muṣṭafâ Pâşâ(1142)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
Ü 57a
*Yalnız Ü nüshasında bulunan bu şiir, Beşîr Ağa çeşmesine tarih düşürmek için yazılan ve çalışmamızda 45. kıta olarak yer alan manzûmeyle benzerlikler arzetmektedir.

52
Târîh Berâ-yı Çeşme-i Şeyhü'l-islâm-ı Sâbık Dâmâdzâde Ebu'l-hayr Ahmed Efendi Der-Karye-i Südlüce*

1. Cenâb-ı Hażret-i Dâmâdzâde yümn ü devletle
Hemîşe ziynet-i sadr-ı bülend-i 'izz ü şân olsun

Ser-engüşt-i keremkârındaki kilk-i himem-perdâz
Zülâl-i saf-ı tahkîka hemîşe nâvdân olsun

Mededkârî-i ebr-i himmet ü cûdiyle hem-vâre
Dil-i erbâb-ı isti'dâd u dâniş gülsitân olsun

Zebân-ı pâki dâ'im çeşme-i âb-ı hayâtâsâ
Feżâ-yı mekrümetde rûh-bahş-ı teşnegân olsun

5. Bu zîbâ çeşmesârı eyledi ihyâ ki şâyandır
Denirse âbı cism-i teşneye rûh-ı revân olsun

'Aceb muhtâc idi âb-ı revâna bu mahal hakkâ
Hayât-ı tâze verdi halka lûtfu câvidân olsun

Muvaffak oldu çünkim böyle vâlâ hayr-ı cârîye
Sezâdır kim du'âsı cümleye vird-i zebân olsun

Dahı böyle nice hayrâta tevfîk eylesin Bârî
Ki her birisi mezkûrü'l-lisân-ı ins ü cân olsun

Heman zât-ı kerîmi dâ'imâ 'izz ü sa'âdetle
Makâm-ı câh u ikbâl üzre şâd u kâm-rân olsun

10. Nedîmâ söyledi târîh-i itmâmın bu mısra'la
İçin bu çeşme-i pâkîzeden mâ nûş-ı cân olsun (1142)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 71b
4. -B, AE //15. cism-i teşneye : çeşm-i teşneye MO; çeşme-i zîbâ B
7. -Ü / vâlâ hayr-ı : hayr-i pâk-i MO // 9. ikbâl: vâlâ HE

53

Târîḫ Berâ-yı Tiflîs ü İ'tizâr*

1. Şehriyârâ ben kuluñ Tiflîs imlâsın meger
   Ḥaḳ bilir yâsız da câ'izdir sanırdım bî-gümân

   Yapılan târîḫlerde soñra gördüm kim anı
   Cümle hep yâ ile yazmışlar gürûh-ı şâ'irân

   Ben de yazup yâ ile nâ-çâr târîḫin dedim
   Dâd-ı Sulṭân Aḥmedî Tiflîse dek oldu revân (1135)

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 72a MO 41b B 36b Ü 44a TK 66b
M 40b AE 37b T 51b YB 41a Ü1 51a
* İ'tizâr-kerden-i Berâ-yı Tiflîs HE / İ'tizâr-kerden-i Târîh-i Tiflîs ki Bî-Harf-i Yâ-nüvişte-em B / Târîh-i Feth-i Tiflîs Bâ-İ'tizâr-ı Bî-Yâ-nüvişten-i Tiflîs Der-Târîh-i Diger AE/ İ'tizâr der-İmlâ-yı Tiflîs Ü1
3. Ahmedî : Ahmediñ HE

54
(Târîḫ-i Çeşme Der-Nev-şehir)*

1. Âṣaf-ı gerdun-ḥaşem destûr-ı İskender-'alem
Ya'ni İbrâhîm Pâşa ol vezîr-i bî-misâl

Ḥażret-i Ḫân Aḥmediñ dâmâd-ı 'âlî-şânıdır
Görmemişdir miṣlini bu mesned-i câh u celâl

Cûdu isrâ eyleyüp bu çeşme-i pâkîzeyi
Eyledi leb-teşnegâna feyż-i ṣad-birr ü nevâl

Ḥabbezâ ser-çeşme-i pür-fer ü tâb u bî-nazîr
Kim temâşâsı göñüllerde komaz gird-i melâl

5. Ṭarḥ-ı pâki ol kadar ḫâṭır-firîb ü dil-güşâ
Ṣeyr edenler anı taḥsîn etmemek emr-i muḥâl

Vaṣfını etmek murâd üzre ne mümkindir anuñ
Kim görenler ṭarḥ-ı ḫûbuñ oldular ḥayretle lâl

Ḥaḳ ede bânîsiniñ iḳbâl ü iclâlin füzûn
Âftâb-ı devletine ermeye hergîz zevâl

Yazdı bu mısrâ'-ı pâkîzeyle târîḫin Nedîm
Oldu bîrûn 'ayn-ı İbrâhîm Pâşâdan zülâl (1133)

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
*Ahmed Refik, "Nedîm'in Gayr-i Matbû Bir Kitâbesi ", **Millî Mecmua**, Sene IV , No: 75 , C. VII , s.1215 ; **Alimler ve Sanatkârlar**, İstanbul 1924, s.290 ; A.Gölpınarlı, **Nedîm Divanı**, İst.1972, s. 221.

55
(Târîḫ Berâ-yı Ḥammâm Der-Nev-şehir)*

1. Vezîr-i a'ẓam İbrâhîm Pâşâ-yı kerem-mu'tâd
   Ki yokdur himmet ü cûdu mekârimde aña hemtâ

   Cenâb-ı Ḥażret-i Ḫân Aḥmediñ dâmâd-ı zî-şânı
   Du'â-yı devletin eyler gerek a'lâ gerek ednâ

   Vezîr-i 'âḳıl ü kâmil müşîr-i bî-mu'âdildir
   Zamân-ı devletinde oldu âsûde bütün dünyâ

   Cihânı eyledi cûd u seḫâsı şöyle âbâdan
   Ki reşk eyler zemîne şimdi ehl-i cennetü'l-me'vâ

5. Ḫuṣûṣa Muşkarâ şehrin edüp ma'mûr u âbâdan
   Bu ḥammâm-ı laṭîf ol şehre verdi zîb ü fer ḥaḳḳâ

   O deñlü pâk ü rûşendir letâfetle nezâfetle
   Ki câmı dîde-i ḫûrşîde olmuşdur żiyâ-baḫşâ

   Aña bir ḫasta âdem girse derdinden bulur sıḥḥat
   Degil ḥammâm bu dârü'ş-şifâ-yı feyżdir gûyâ

   Gelüp bir şevḳ vaṣfından Nedîme dedi târîḫin
   Bu nev ḥammâmı İbrâhîm Pâşâ eyledi inşâ (1134)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
* Ahmed Refîk , A.g.m.s. 1215 : A.Gölpınarlı, s. 221.

56
(Târîh-i Çeşme Der-Ürgüp)*

1. Vezîr-i a'ẓam İbrâhim Pâşâ-yı keremver kim
Anılmaz aña nisbet nâm-ı Ca'fer mülk-i dünyâda

Cenâb-ı Ḥażret-i H̱ân Aḥmediñ dâmâd-ı ẕî-şânı
Ki yokdur görmemiş iḥsânını a'lâ vü ednâda

Pes ol destûr-ı ẕî-şân eyledi on çeşmesâr icrâ
Ki her biriniñ âbı sîme benzer ḥüsn-i sîmâda

Nedîm-i bende ol âs̱âr-ı pâkin dedi târîẖin
Su iç gel çeşme-i dil-cûy-ı İbrâhîm Pâşâda (1133)

*A.Refik , **A.g.e** . s.286 ; Ahmed Refik, "Nedîm'in Hayâtı", **Nedîm Dîvânı** (Haz. Halîl Nihâd) , İst.1338-1340, s.8; **A.g.e.** s.246 A.Gölpınarlı, s.208.

57

(Târîḫ-i Kütüb-ḫâne Der-Nev-şehir)*

1. Şerî'at sâliki Sulṭân Aḥmed Ḫân Ġâzî kim
   Hemîşe kârı temhîd-i esâs-ı şer'-i ġarrâdır

   Cihânıñ mâliki ḫâḳân-ı emced kim celâletle
   Vücûdu rûy-ı arz üstünde ẓıll-ı Ḥaḳ Te'âlâdır

   Şeh-i sâhib-zafer ṣâḥib-ḳırân-ı heft-kişver kim
   Ġubâr-i pâyine şâhân-ı 'âlem çehre-fersâdır

   Nigîninden miṣâl-i mihr ferr-i salṭanat ẓâhir
   Rikâbından çü 'izzet pertev-i şevket hüveydâdır

5. Vezîr-i a'zam u dâmâdı ol ḫâḳân-ı zî-şânıñ
   Ki fenn-i himmet ü cûd u seḫâda ḥayret-efzâdır

   Gelelden devlet ü iḳbâl ile ol ṣadr-ı vâlâya
   Şeb u rûz ihtimâmı naẓm-ı aḥvâl-i re'âyâdır

   Cihanda arzûsu dil-ḫarâb olmuşları ta'mîr
   Hemîşe pîşesi ḫayrât ile dünyâyı iḥyâdır

   Nümâyandır yanında herkesiñ esrâr-ı pinhânı
   Żamîr-i enveri gûyâ ki mir'ât-ı mücellâdır

   Sitanbul içre vü eṭrâfda bî-ḥaddır âṡârı
   Ḫuṣûṣâ kim bu beytü'l-kütb-i 'âlî 'âlem-ârâdır

10. Derûnu gûne gûne nüsḥa-i dil-cû ile memlû
   Birûnu zîb ü ârâyiş ile bî-miṡl ü hemtâdır

   İçinde var nice cüzler kitâb-ı bî-mu'âdil kim
   Anuñ her birisi ḥayret-fezâ-yı İbn-i Sînâdır

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

* Ahmed Refik. A.g.e. s.288-289.

Hele iḥyâ-yı 'ilm ü fażl içün böyle es̱er yapmak
Cenâb-ı ṣadr-ı 'âlî-himmete tevfîḳ-i Mevlâdır

Bunuñla ḥaḳ bu kim âs̱âr-ı ḫayrın eyledi tekmîl
Ki neşr-i 'ilme bâ'is̱ ḫayr-ı vâlâ-şân-ı zîbâdır

Hudâ hem-vâre tevfîḳ eylesin ḫayrâta bânîsin
Nice âs̱âr ola lûṭfundan anuñ nev-be-nev ṣâdır

15.Nedîmâ ḥarf-i menḳûṭ ile taḥrîr etdi târîḫin
Bu beytü'l-kütb-i 'âlî ṭarḥ-ı İbrâhîm Pâşâdır (1140)

58

(Târîḫ-i Çeşme Der-Nev-şehir)*

1. Ḥażret-i Ḫân Aḥmediñ dâmâd u ṣadr-ı a'ẓamı
Ya'ni İbrâhîm Pâşâ-yı güzîn-i ṣaf-şiken

Cebhe-i âḫbâbına peyvestedir nûr-ı sürûr
Gerden-i a'dâsına vâbestedir tîğ ü kefen

Âṣaf-ı Cem-pâye destûr-ı hümâyun-sâye kim
Tâzelendi 'ahd-ı ikbâlinde gerdûn-ı kühen

Etdi efzûn 'âleme in'âm u iḥsânın tamâm
Etsin efzûn 'izz ü iḳbâlin Ḫudâ-yı ẕü'l-yemen

5. Böyle bir ḥâlet-fezâ ser-çeşme bünyâd etdi kim
Lûlesinden su gibi akmakdadır dürr-i 'Aden

Bâreke'llah bâreke'llah çeşme-i âb-ı ḥayât
Su degil bu nûrdur ammâ ki olmuş mevc-zen

Ḥaḳ Te'âlâ devletin efzûn ede 'ömrün mezîd
Derd-i ġamla çâk çâk olsun 'adüvv-i pür-fiten

Söyledi târîḫini anuñ Nedîmâ bendesi
Al âbın ola bîrûn 'ayn-ı İbrâhîm Pâşâdan (1137)

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
* Ahmed Refik, A.g.e. s.291-292.
8. Tarih mısraı vezne uymuyor.

59

(Târîḫ Berâ-yı Tavukçu Çeşmesi Der-Nev-şehir)*

1. Şehân-ı cihan şevketlü Sulṭân Aḥmed-i Ġâzî
Ki ẕâtı salṭanat tâcında olmuş gevher-i yektâ

Şeh-i 'âlem ḫidîv-i Cem-ḥaşem ḫâḳân-ı a'ẓam kim
Müsellem ḳabża-i tesḫîrine ser-tâ-be-ser dünyâ

Vezîr-i a'ẓam u dâmâdı ol ḫâḳân-ı devrânıñ
Ki lûṭf u cûduna dil-beste olmuşdur bütün dünyâ

Cihanbân-ı mu'allâ-pâye İbrâhîm Pâşâ kim
Kemâl-i re'feti âfâḳı kıldı gülşen-i me'vâ

5. Ṣadâret mesnedin teşrîf edelden ẕât-ı vâlâsı
Cihanda eyledi ḥaḳḳâ vezâret şânını i'lâ

Bu dil-cû çeşmesârı dahı bünyâd eyleyüp bunda
Binâ-yı bî-'âdil oldu bu çeşme dil-keş ü vâlâ

Ḫudâ kılsın hemîşe devletin pâyende ol ṣadrıñ
Hemîşe re'y ü tedbîri ola 'âlemde mülk-ârâ

Tamâm oldukda târîḫin Nedîmâ söyledi anuñ
Bu 'aynı cûd-ı İbrâhîm Pâşâdır kılan iḥyâ (1139)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

* Ahmed Refik, A.g.e. s.292-293.

60
(Târîh-i Çeşme Der-Nev-şehir)*

1. Cihânıñ mâliki şevketlü Sulṭân Aḥmed-i Ġâzî
   Mükerrem ẕâtı gûyâ rûḥudur bi'l-cümle dünyânıñ

   O ḫâḳân-ı mu'allâ-pâye ol sulṭân-ı 'âlî-şân
   Aña nisbetle yok miḳdâr-ı zerre ḳadri Dârânıñ

   Şehenşâh-ı mu'aẓẓam kim anuñ iḥsânıdır şimdi
   Bu 'âlemde veliyy-i ni'meti destûr-ı ẕî-şânıñ

   Vezîr-i a'ẓam İbrâhîm Pâşâ-yı kerem-güster
   Ki tecdîd eyledi 'âlemde resmin lûṭf u ihsânı

5. Melek-ḫaslet me'âlî-menḳabet dâmâd-ı ekremdir
   Anuñ ẕât-ı kerîmi revnaḳıdır ṣadr-ı a'lânıñ

   Lisân ile ḳalemle dest ile beẕl eyleyüp lûṭfun
   Ḳulûbun ser-be-ser celb eyledi a'lâ vü ednânıñ

   Ḫuṣûṣâ bu müzeyyen çeşme-i dil-cûsunuñ el-ḥaḳ
   Ṣafâ-yı âb-ı pâki cân katar cânına insânıñ

   Kılup Ḥaḳ dâ'imâ şân-ı şerîfin 'izz ile 'âlî
   Bu âbâsâ ola yere yüzü hem-vâre a'dânıñ

   Nedîmâ söyledi 'aṭşâna bu mıṣra'la târîḫin
   İçeñ mâ çeşme-i pâkinden İbrâhîm Pâşânıñ (1139)

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
* Ahmed Refik, A.g.e. s. 292-293.

61

Târîh*

1. Nazm-ı pâk-ı Riyâzî-i üstâd
   Gül-i gül-bün-tırâz-ı bâğ-ı hayâl

   Bu müretteb dîvân-ı pâkinden
   Matla'-ı hâl mâ-sadak saña fâl

   Oldu her beyt-i âteşîn-lehçe
   Tab'-ı pür-sûza vâye-bahş-ı zülâl

   Habbezâ Sâkî-nâme-i rengîn
   Neşve-cûyân-ı nazma bâde-i âl

5. Mest mu'îni iken kalem elde
   Sehve mümkin mi etmemek ikbâl

   Erdi pâyâna kilk-i hatt-ı Nedîm
   Biñ yüz on dörtde yazdı zeyline sâl (1114)

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün

* Namık Açıkgöz, "Nedîm'in Yayınlanmamış Bir Şiiri", **F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi**, C.II, S.1 (1988), s.1-3.

62*

Olıcak emr-i Hudâyile Nedîm-i zârın
Mâder-i müşfikası 'azîm-i şehrâh-ı bekâ

Gelüp iki gözüne yaş dedim târîhin
Sâliha kadına cây ede behişti Mevlâ (1122+2:1124)

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün

* A.Gölpınarlı, bu kıtayı Nedim'in annesinin mezar taşından istinsah etmiştir : **Nedîm Dîvânı**, İstanbul 1972, s.222.

63*
Târîḫ-i Çeşme Der-Ḳurb-ı 'İbâdu'llah

1. Cenâb-ı ḥażret-i dârü's-sa'âde
   Nezîr Ağâ ki ẕâtı reşk-i ḍarâb

   Murâd u maḳṣadı ḫayr olmağ ile
   Du'âcısıdır anuñ şeyḫ ile şâb

   Âḥâlî-i 'İbâdu'llaha dahı
   Mücedded çeşme yapup etdi sîrâb

   Nedîmâ ḥıfẓ ede dâ'im ḫaṭâdan
   Ol âğâ-yı celîlü'ş-şânı Vehhâb

   Dedim târîḫini lûṭf u aḥadla
   'İbâdu'llah su raḥmetdir iç âb   1114

   Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün
   *Hafız Hüseyin Ayvansarâyî, **Mecmûa-i Tevârîh,** (Haz. Fahri Ç.Derin Vahid Çabuk) İstanbul 1985, s. 363-364.

64*

Çeşme-i Şehzâde 'Abdü'l-ḥamîd
Der-Ḳurb-ı Câmi'-i Ḥâcı Bekîr

1. Şehenşeh-i 'âli-neseb ḫâḳân-ı pür-mecd-i ḥaseb
   Sulṭân Aḥmed Ḫan ki hep 'âlem derinden müstefîd

   Olmuşdu çokdan Üsküdar leb-teşnelikle bî-ḳarâr
   Ol şeh bulup bir cûy bâr yapdı aña râh-ı medîd

   Şehenşeh-i cûd-ı 'uzmâ ol sudan etdikde 'aṭâ
   Bu çeşmeyi kıldı bînâ şehzâdesi Abdü'l-ḥamîd

   Kilk-i Nedîm-i pür-hüner târîḫini bu resme der
   Bu çeşme-i vâlâ-peder şehzâde-i 'Abdü'l-ḥamîd   1141

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün
***A.g.e,** s.46

65
Der-Vaṣf-ı Sebîl*

Nice reşk-i behişt oldu demez âdem gel insâf et
Naẓar kıl selsebîl-i ṣâfa bak ḳaṣr-ı dil-ârâya

Revâdır âb-ı can-baḫşine dense çeşme-i tesnîm
Ki oldu mâ-ṣadaḳ *'aynen tüsemmâ selsebîlâ'ya*

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 50a MO 68b B 48b Ü 101b TK 85a M 61a
AE 96b T 66a ve 77a (mükerrer) YB 42b Ü1 90b (derkenâr)
* Berâ-yı Selsebîl HE / Goftend Berâ-yı Selsebîl MO/ Kıt'a Berâ-yı Selsebîl B / - Ü, TK ,AE/
1. selsebîl-i sâfa bak: selsebîle bak bu nev HE,B,AE,Ü1

66*

1. Sürin üstündedir dik dik gibi şimdi kemerler hep
Miyân-ı dil-beranda bir yeni çıkdı ḳıyâfet var

Cihânı bend eder saña o perçem ġayri n'eylersin
Yürü ey serv-i âzâdım başında yürü devlet var

Unutdurdu baña serv-i revânı dün gülistanda
Efendim bir uzun boylu yeşil aṭlaslı âfet var

Henüz on ikiden on üç gün eksik yaşı ammâ kim
Ayın ondürdünü yâd etdirir bir mâh-tal'at var

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 81a MO 109b Ü 69b TK 105a (derkenâr)
M 93b T 113a YB 60b ve 79a (mükerrer) Ü1 92b
* MO,M,Ü1,YB nüshalarında "Velehu min hattihi" başlığı var.
1. dik dik : dedik YB // 4. ikiden : iki Ü ; on ikiden on üç gün: on iki yıldan üç gün TK

67

1. Meşâğıl-ı edeb erbâb-ı nazma bî-câdır
Zamânemizde cehl rükn-i şâ'iriyyet iken

Bülend olur yine âvâze-i hüner lâbüd
'Adûlar âyîne-i âmâde-i şemâtet iken

Henüz geçmedi hûn-hârelikden ol âfet
Tamâm gamzesi ser-germ-i câm-ı nahvet iken

Ġalat mı nisbeti ol şûḫ mushaf-ı ḥüsne
Sevâd-ı hatt-ı ruhu sûre-i berâ'at iken

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
YB 69a

68

1. Ey bâd-ı sabâ cân u dile müjdeler eyle
Ol serv-i revan seyr-i çemenzâra gelir mi

Tezyîn edeyim reh-güzerin hûn-ı dilimle
Ol nûr-ı basar nâz ile gülzâra gelir mi

Bir şeb baña va'd etdi kudûmün leb-i dil-ber
Beytü'l-hazâna bilmem o meh-pâre gelir mi

Derd-i dile 'arż etmededir merhem-i vaslın
Ol rûḥ-ı mükerrem dil o mekkâre gelir mi

5. Yakdı dil-i vîrânımı sevdâ-yı mahabbet
Eyâ bu haber gûş-ı cefâkâra gelir mi

Yoklar mı 'aceb çâkerini ol şeh-i hûbân
Bir sâde selâmı bu giriftâra gelir mi

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
T 42a

69

Hep kesb-i yedindir başına ne gelirse
Resm olmuş ezel ḫaṭṭ-ı cebin naḳş-ı kef içre

Çarḫ üzre dıraḫşan sanırım pençe-i mihri
Engüştlerin velvele etdikçe def üzre

Zulmetkede-i ebri biraz etmeyicek câ
Lü'lü' bulamaz ḳaṭre-i nîsan ṣadef içre

Ṭâb-âver-i kettan mı olur 'ışḳ-ı sebük-mağz
Âteş olamaz ḥâṣılı mesṭûr 'alaf içre

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
YB 73b

70

Laḫt-ı ciger mi kaldı dil-i ḫun-giriftede
Zaḫm-âşinâ-yı ḫançer-i ser-tîzin olmadık

N 'etdikse eyledik seniñ ey çarḫ-ı dun seniñ
Minnet gedâ-yı sâğar-ı nâ-çîzin olmadık

Bir kez şu 'arsagehde dirîğ ey levend şûḫ
Pâ-mâl-i eblaḳ-ı haşer-engîzin olmadık

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 118b YB 80a

71

Ne çâre almış ezel mekteb-i s̱ebâta dili
Veren bu ḥaṣṣa-i ḥüsnü dil-sitânımıza

Ne derd ise çekelim ḳavs̱-ı ebrûvânını lîk
Cefâ-yı nâvek-i müjgânı geçdi cânımıza

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 118b YB 80b
1. dil-sitânımıza: debistânımıza HE

72

Biz ol ḫarâb-ı elestiz ki hem-çü tevbe-i rind
Şikestelik yaraşır destde sifâlimize

Tefe'ül etmiş idik şeb ḫayâl-i ḫaṭṭıñla
Sevâd-ı âyet-i *ve'l-leyl* geldi fâlımıza

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 117a YB 80b
1. Şikestelik...: Der-dest yaraşır eşkestelik sifâlimize YB

73

Ḥamâmeveş ḥarem-i kûyunu ṭavâfda dil
Dirîğ bizden o âhû-nigeh remîde henüz

Ġunûde çeşmi yine bîm-i ġamze ṣabr-şiken
Cihan kırılmada şemşîr nâ-keşîde henüz

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 117a YB 80a
1. bizden: tîrden YB

74

Ey göñül saḥn-ı çemende leb-i deryâ faṣlın
Bir ṣanemle edegör kâm alasın dünyâdan

Yoḫsa bir dişleri dür ḳâmeti serv olmayıcak
Ne biter saḥn-ı çemenden ne çıkar deryâdan

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 119

75

Ey göñül duḫt-ı rezi almak ise maḳṣûduñ
Hele bir kerre de var ḫâne-i ḫammârda gör

Tâze şâḫ üzre açılmış gülü seyr etdiñ ise
Bir de gel câmı hele dest-i kadehkârda gör

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 116b MO 112b Ü 102a TK 138b (derkenâr)
M 93b T 113a YB 79a Ü1 92b
1.hammârda : hammâra da HE

76

Ẓulm etdi ḥayf ṭıfl-ı dile dâye-i felek
Ol bed-mihrden almadılar dâdımız bizim

Çıkmaz ḫayâli dîdeden ol mest-i 'işveniñ
Mînâda neş'e buldu perî-zâdımız bizim

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 119a YB 80a

77

Dâğ-ı reşk etdi beni ġayre nigâh-ı ḫışm edüp
Bü'l-'aceb sihr etdi çeşmin şîve-i âzârda

Mihrin eyler pençesin pejmürde her müjgânımız
Sîr-çeşm olsak temâşâ-yı cemâl-i yârda

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
YB 80b

78

Ṭıfl iken dahı fürûğ-ı ḥüsnü şehr-âşûb olup
Yakdı kundakdan o âfet 'âlemi âteşlere

Şîr-mest-i 'ışḳa olmaz vâye sad rıṭl-ı girân
Neylesin bir cür'a-i nâ-çîz deryâ-keşlere

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 118a YB 80b
2. bir : teh YB

79

Şâḫ-ı gül teşbîh ederdim saña isbât eylediñ
Nev-bahâr ardınca geldiñ sâġar-ı saḥbâ tutup

Gördüm ol âhû-nigâh ardınca ser-gerdan göñül
Gird-bâdâsâ giderdi dâmen-i saḥrâ tutup

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 116b B 90a MO 112b Ü 102b TK 140a
M 93b AE 96a T 11b YB 79a Ü1 92b
2. göñül B görüp HE / dâmen-i sahrâ: sâgar-ı sahbâ HE,B

80

Nerm-ten dil-berleriñ âzârı da şîrîn olur
Lezzetin telḫ eylemez çîn-i cebin pâlûdeniñ

Gör leb-i la'l ü dür-i dendânın olmaz mı 'aceb
Jâle-ḫîz olmak derûnu ġonce-i negşûdeniñ

Olmasın ġâfil zükâmından dimâğ-ı naḫveti
Sâye-perverd-i gül-i bâlîn olan âsûdeniñ

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 117b MO 113b B 91b Ü 103b
TK 141a M 94b AE 97a YB 81b
1. HE nüshasının haricindeki nüshalarda müfredler arasında
yer almaktadır. 2. ve 3. Beyitler yalnız HE,YB nüshalarında vardır.

81

Değilmiş ḳaṣdı ḫançer çekmek ol ser-mest-i ṭannâzın
Hemân âġûş açup zerrin kemer göstermek istermiş

Tebessümle nigâhından ḫayâl etdim seniñ ẓâlim
Bize la'l-i şeker-bârın güher göstermek istermiş

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
HE 119a MO 112b Ü 102a TK 139a (derkenâr)
M 93b T 110a YB 79a Ü1 92b

82

Sarây-ı şehriyârî bir 'aceb bâğ-ı meserretdir
Kurulmuşdur esâsı 'izz ü câh-i iftiḫâr üzre

O bâğın her dıraḫtı mîve-dâr-ı 'izz ü devletdir
Atarlar taşı elbette dıraht-ı mîve-dâr üzre

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
HE 119a MO 113a B 90a Ü 102b TK 140a
M 94a AE 96a T 111a YB 79b Ü1 93a
1. şehriyârî : pâdişâhî T / câh-ı : câh u MO,YB

83

Sâḳî duracak zaman degildir
Fevt etmiyelim dem-i şebâbı

Bir ḥâlete koy beni ki olsun
Dûşumdaki ṣof dahı şarâbî

Mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün
HE 119a MO 113a B 90a Ü 102b TK 140a
M 94a AE 96a T 111a YB 79b Ü1 93b
2. koy: kodı MO

84

Eylesin lebrîz-ı şevḳ ol dil-rübâ kim dilleri
Böyle bir vaḳt-i neşâṭ-efzâ dahı girmez ele

Nâzenînim görse 'işven bezm-i meyde cûş edüp
Ḥâletinden raḳṣa başlar sâġar-ı ṣahbâ bile

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
MO111b

85

Ey rûḥ-ı musavver nice teşbîh edeyim ben
Nahl-i ḳadiniñ cünbüşüne serv-i revânı

Hep 'işvelerin eylemede 'aḳlımı târâc
Ey şûḥ ḥasen mülkünüñ âşûb-ı cihânı

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
MO 112b

NAZMLAR

86

Rü'yet-i kâkülüñ ey ḫûr-ı behiştim ki seniñ
Dil-i sevdâ-zedeye beste-i zencîr oldu

Pek sakil gösterir ol şûḫ ile ülfet ammâ
Zaḫm-ı nâṣûrumuza merhem-i iksîr oldu

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fâ'lün
MO 112b

87
Der-Ḥaḳḳ-ı Karakaş 'Ali Efendi

Görme yüzünü Ḳaraḳaşın sorma meẕhebin
İman zügürdü fisḳ u fücûrun ġanîsidir

Dürzî degil yezîd degil sürḫsâr degil
Kâfir heman dürüst 'Acem Ermenîsidir

Mef' ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 118a YB 80a Ül 92a (derkenâr)
1.Karakaşın sorma: Karakaş-ı bî- : HE

88

Der-Ḥaḳḳ-ı Ṣadıḳ

Kanı Ṣadîḳın o evvelki demleri şimdi
Zamâne eyledi laḫm-ı ḳadîdveş lâġar

Olalı 'illet-i ḫâsûra mübtelâ g....
Fürûğ-ı şem'-i cemâlin yerinde yeller eser

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 118a YB 80a Ül 92a (derkenâr)

89

Der-Ḥaḳḳ-ı Ṣadıḳ

Rîḫ-i ḫıḳkeyle Ṣadıḳın hele sorma ḥâlin
Ḫârḫâr ile geçer şimdi bütün evḳâtı

Ṭab'-ı murdârı edüp âyetde şimdi ta'žîn
Taşra urdu dem-i fâṣid gibi hicviyyâtı

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 118b Ü1 92a (derkenâr)
2. şimdi: âhir Ü1

1

1. Ḥabbeẕâ cilvegâh-ı nev-bünyâd
   Ḥabbeẕâ ḥabbeẕâ mübârek bâd

   Her ḫıyâban dıraḫtı 'ayş u ṭarab
   Her bün-i saḫtı naḳd-i vaḳt-i murâd

   Reşk-i feyż-i nesîm-i ṣâfından
   Ferruḫ-âbâd-ı Iṣfahan ber-bâd

   Cûy-ı Şîr ile âbı hem-şîre
   Ḫâki ḫâk-i behişt ile hem-zâd

5. Himmet-i âṣaf-ı keremver ile
   Oldı ḥaḳḳâ bu cây Şevḳ-âbâd

Fâ'ilâtün mefâ'ilün fâ'lün
Fe'ilâtün fe'ilün
HE 48a Ü1 29b (derkenâr)

2

Zihî cây-ı ṣafâ-baḫşâ ki yokdur mis̱li dünyâda
Anuñ her gûşesinde biñ sürûr u şevḳ âmâde

Ḫudâ 'ömrün ziyâd etsin o sulṭân-ı cihandârın
Hemîşe devlet ile ẕevk ede bu ḳaṣr-ı vâlâda

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
T 40b

3

Çîn-i ebrûdan heman maḳṣûd nâzişdir bize
Yoḫsa bilmez mi 'itâb etmek nüvâzişdir bize

Râh-ı pür-çehde geçer âhestegan çâpükleri
Esb-i baḫtın germi-i reftârı nâzişdir bize

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 116 b YB 80b

4

Ġamze pür-zehr çıkar çeşm-i tenek-ḫûsundan
Kişver-i ḥüsnünüñ ejder doğar âhûsundan

Ẕevklendik gece ṭanbûru biraz söyletdik
Muṭrıbın inmedi ẓâlim ser-i zânûsundan

Sanmañız lükneti var ḥarf-i giran cünbiş eder
Mest olup bûy-ı şarâb-ı leb-i dil-cûsundan

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 117b MO 113b B 89b Ü 102b TK 140a
M 94a AE 79a T 111a Yb 79b Ü1 93a
2. Zevklendik: Zevklendi B / söyletdik: söyletdi B
3. - HE, Ü,TK,M,T,YB / eder: olur B,Ü1

5

Yine çü rûd çemenlerde cüst ü cûmuz var
O servin öpmeğe ayağın arzûmuz var

Ġaraz ḫumâr-şikenlik olursa besdir bes
Bizim göñül gibi eşkeste bir sebûmuz var

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 117b YB 80a

6

1. O mest-i 'işveyi der-ḫâb edüp bahâne ile
Hele murâdına erdiñ göñül fesâne ile

Çemende sâzına mıżrâb urup yine muṭrıb
Semend-i şevḳımı cüst etdi tâziyâne ile

Kirişme-sâz edüp ebrûyu çeşm-i gûyâsı
Nühüfte-ṣavt ile şeh-nâz okur kemâne ile

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 118a B 91b Ü 103b TK 141a
M 95a AE 97a YB 80b Ül 94a
2. B,Ü,TK,M,AE nüshalarında müfredler arasında, M grubu nüshalarda ise en sonda yer almaktadır./ Çemende: Bezmde B,Ü,TK,M,AE /şevkımı : tab'ımı B,TK,AE.

7

Dil fikr-i lebiñ canda nihân eylemek ister
Cânım daralır âh u figân eylemek ister

'Işk odu yakup sînede bir şem'-i fürûzân
Esrâr-ı dili ḫalḳa 'ıyân eylemek ister

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 117b YB 80a
1. daralır: daralup HE

8

Mâ'il oldum bir siyeh-çerde cüvân-ı şeb-reve
Ṭâḳ-ı ebrûsun görenler benzedir mâh-ı neve

İltifât-ı yâra mağrûr olma dil verme Nedîm
Gör ne kanlar yutdurur ol meh hele bir kez seve

Fâ'lâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
Ül 90b (derkenâr)

9

Gel ey piyâle ẖaṭ-ı la'l-i yârdan ne haber
Sevâd-ı kişver-i bûs u kenârdan ne haber

Gel ey nesîm-i ṣabâ lâlezârdan ne haber
Selâmı geldi mi peyk-i bahârdan ne haber

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 118a YB 80a

10

Niçün bu gûne muḫâlif cevâb söylersin
Saña kerem sorarım sen 'itâb söylersin

Nedir lebinde bu terlik bu tatlılık gûyâ
Şeker tebessüm edersin gül-âb söylersin

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 116b TK 138a T 109b

11

Sînemde olan âteş-i sûzânımı görme
Bağrımda olan dâğ-ı firâvânımı görme

Ġamzen gibi 'âşıḳ-küş-i 'ayyâr-ı cihan yok
Raḥm etme yine nâle-i efġânımı görme

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
MO 112a

12

Yine ayrı düşeli ol meh-i tâbânımdan
Ḫûn-ı eşkim dağılup 'âleme tûfânımdan

Reşk eder Bihzâd 'aceb görse o rûḥ-efzâyı
Böyle bir nûr-ı mücessem âfet-i devrânımdan

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
MO 112a

13

Nedîm Der-Lisân-ı Çağatayî Fermâyed

Közni min cünbiş kılatur ol ṣaf-ı müjgân-ârâ
Ağnar âhû da nice mundak sıra peykân-ârâ

Girye çâğı 'âşıḳından tartılan dûd-ı siyâh
Ejdehâdır kim çıkarlar gök sarı bârân-ârâ

Bar mıdır bir serv sünbüldin urar başığa tâc
Cüst ü cû kıl ey ṣabâ barganda servistân ara

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
TK 99a (derkenâr)

MESNEVİLER

1

Meşnevî Der-Evṣâf-ı Bâğ-ı Vefâ Der-Żımn-ı Medḥ-i Ḳapûdân Muṣṭafâ Pâşâ*

1. Kanı sâḳi ol câm-ı fîrûze-reng
Degildir degildir zamân-ı direng

Eger 'ömrüm iseñ de eyle şitâb
Ki furṣat görürsün ki pâ-der-i rikâb

Ne ṣabr u taḥammül ne tâb u tüvân
Yaman oldu ḥâlim amân el-amân

O mest-i teġâfül o ḫûnî nigâh
O maḥmûr manẓar o çeşm-i siyâh

5. Beni kıldı tâ şöyle mest ü ḫarâb
Ki mest olur işitse bûyum şarâb

Seni kim görüp olmadı mübtelâ
Belâsın â zâlim belâsın belâ

Heman dem ki dûş oldu saña gözüm
Ne desem gerekdi unutdum sözüm

Biraz dur efendim ki fikr eyleyim
Hele câmı sun da işit söyleyim

Fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl
HE 48a MO 65a B 56a Ü 39a TK 94a M 58a
AE 58b T 74a YB 30a Ü1 42b (derkenâr)
*Der-Vasf-ı Bağçe-i Kapûdân Mustafâ Pâşâ HE / Mesnevi Der-Vasf-ı Bâğ-ı Vefâ vü Kapûdân Mustafâ Pâşâ MO/ Mesnevi Der-Vasf-ı Bağçe-i Kapûdân Mustafâ Pâşâ B,AE / Mesnevî Der-Evsâf-ı Bâğ u Der-Zımn-ı Sitâyiş-i Kapûdân Mustafâ Pâşâ Ü/ Evsâf-ı Bâğ-ı Vefâ Der-zımn-ı Sitâyiş-i Kapudân Mustafâ Pâşâ TK,T / Mesnevi Der-Vasf-ı Bağçe-i Vefâ Berâ-yı Kapûdân-ı Deryâ Mustafâ Pâşâ Ü1// 4. manzar: fıtrî HE ,TK ,T,YB ; bakışlı MO,M //5.bûyum: câm-ı HE; bûy-ı MO //7. gerekdi: gerekdir MO,B,AE // 8. -B

Behey bî-mürüvvet behey bî-vefâ
Benim gibi 'âşıḳ bulunmaz saña

10.Kılup çün ferş ḫâk-i pâyine yüzüm
Fedâ eyleyim hem yoluna özüm

Sirişkim mi eksik fiġânım mı yok
Niyâza münâsib zebânım mı yok

Ne var bir dem şûḥ-ı naḫl-ı emel
Beni ġark-ı nûr eyle rûyuñla gel

Gel ey 'izz ü nâzın ciger-pâresi
Gel ey derdi dâğ-ı derun çâresi

Beri gel ki bir laḥza ey şûḥ u şeng
Hem-âheng olalım çü ṭanbûr u çeng

15.Saña bir 'aceb dâstan söyleyim
Kulak tut ki siḥr-i beyan söyleyim

Bu gün bir gülistâna düşdü yolum
Ki oldu şu'ûrum taḥayyürle güm

Ne gördüm ki bulmuş cihan zîb ü fer
Degil bu cihan bir cihân-ı diger

Neşîb ü ferâz u yemîn ü şimâl
Bütün 'izz ü ikbâl u câh u celâl

Ser-â-ser gül ü sünbül ü yâsemen
Çemen-der-çemendir çemen-der-çemen

20.Beni aldı ḥayret bu gülşen nedir
Bu zîbende ma'şûḳ-ı pür-fen nedir

10. pâyine : derine MO //11. eksik : nâkıs Ü //12.Ne var... :Ne bir dem var ey âftâb-ı emel MO,Ü.TK,M,T,YB //20. ma'şûk-ı : mesned ki B,AE

Kim etdi bu gülzârı reşk-i behişt
Kimin ḥâṣılıdır bu kâr u bu kişt

Nedir nâmı kimdir ṭırâzendesi
Kime açılır rûy-ı nâzendesi

Olurken bu fikriyle her sû devân
Bu ebyâtı gördüm yazılmış 'ıyân

Hoşâ nüzhet-âbâd-ı cennet-sirişt
Ki ḫâkinde müdġam mizâc-ı behişt

25.Çemen mi bu yaḫud gülistan mıdır
Dükân-ı tebessüm-fürûşân mıdır

Havâsı Mesîḥâ-yı ṭab'-ı nizâr
Temâşâsı tiryâk-ı ḫâb-ı humâr

Musaffâdır âbı çü çeşm-i ḥarûs
Gül-i âli dil-keş çü şerm-i 'arûs

O serv-i bülend o feżâ-yı cemîl
Çü 'ayş-ı 'arîz ü çü 'ömr-i ṭavîl

Eder câmı lâle nemâsı anuñ
Kebâbı gül eyler havâsı anuñ

30.Zemîninde güsterde dîbâc-ı ḥûr
Feżâsında cârûb gîsû-yı ḥûr

Güneş ḫâke üftâde bir jâlesi
Mehin hâlesi bir kızıl lâlesi

Bahâr öyle etmiş fezâsında cûş
Sanırsın ki gerdûna ermiş ḥurûş

22. -B // 24. Bu beyt Nef'î'nindir.//25. Çemen:Cennet B ; Cinân AE //28. bahr: 'ömr HE.AE

Dizilmiş nihâlân-ı gül sû-be-sû
Katar ile gelmiş meger reng ü bû

Biri birin etmiş çü ḫûban kenâr
Gülistân u bostân u bâğ u bahâr

35.Leb-i havżı mâh-ı nevin pâresi
S̱üreyyâ-feşân âb-ı fevvâresi

Ruhâmında ol denlü var ferr ü tâb
Ki yanıñda çün şem'-i rûz âftâb

Olur âb-ı ber-ceste çarḫa memâs
Ki üstünde gerdun asılmış çü tâs

Eder ṭab'ı fevvâresi der-kemend
Urur mevci 'ömrün ayağına bend

Gülistâna fevvâre cedvel çeker
Yaḥud ḥaddelerden gümüş tel çeker

40.Ḫoşâ dil-güşâ havż-ı berrâḳ u ṣâf
Cüvânanda var mı bu ṣafvetde nâf

Ya ol selsebîl-i ṣafâ destgâh
Ki her mevci bir târ-ı nûr-ı nigâh

Şikenler yakışmış aña bî-ḳuṣûr
Çü çîn-i cebîn-i büt-i pür-ġurûr

O târem felekden de berter gibi
Meh üstünde konmuş kebûter gibi

Gülüñ ḫandesi şöyle pür-velvele
Ne mümkin ki bülbül de der-ḫâb ola

37. çü tâs : kıtâs HE //44. de : ki B,Ü1 //de der-hâb: şeker-hâb AE / Ne mümkin... : Ki sebze ne mümkin ki der-hâb ola MO,Ü,TK,M,T,YB

45.Hezâr anda gördü gülü der-ḳafes
Eder mi dahı âşiyânın heves

Takınmış fezâsında serv-i sehî
Çü ser-ġûş başında mihr ü mehi

Gül ü lâle bir birine 'işve-sâz
Hezâr ile ḳumrî hem-âvâz-ı râz

Göründü çıkup ṭâreme yâsemen
Ṭulû' etdi sandım Süheyl-i Yemen

Dırah̲şan neden sünbülüñ ṭurrâsı
Meger şâne urmuş mehiñ ġurresi

50.Derûnunda var bir tırâzende ḳaṣr
Ki vermiş der ü bâmı eflâke 'aṣr

Oturmuş o ḳaṣr içre ṣadr-ı güzîn
Ḫidîv-i hüner-perver-i kâr-bîn

Ebâ-'an-ced ârâyiş-i câh u ḳadr
Peder-ber-peder mîr ü destûr ü ṣadr

Cihan-ṣadr-ı zî-şân-ı gerdun-şükûh
Muẓaffer sipehdâr-ı encüm-gürûh

Ḫidîv-i h̲ıredmend Aristo-ġulâm
Ḫudâvend-i dârât u nâmûs u nâm

55.Cebîninde nûr-ı aṣâlet mübîn
Nigîninde fer ü celâlet rehîn

Kâpûdân-ı deryâ sıpihr-i 'alâ
Semiyy-i Nebiyy-i güzin Muṣṭafâ

45. âşiyânın : âşiyâna Ü1 // 46. sergûş : sergûç B,AE
47. -sâz : bâz Ü //49. Dırahşan neden : Dırahşandadır Ü;
Dırahşandan T / şâne : sâye YB //50. 'asr: hasr HE,AE
53. -B //54. Aristo: Risto MO,Ü,TK,M,YB

Ḥarîminde nesr-i felek hiç kes
Nigâmında sîmurġ perr-i mekes

Kerem bezm-i ḫâsında ḫınâgeri
Himem evde doğmuş kemin çâkeri

Bu gülzârı kıldı o ṣadr-ı dilîr
Cihân içre ẕâtı gibi bî-nazîr

60.Gülü iltifâtı edüp ḫande-rûy
Bahârâna aḫlâḳı baḫş etdi bûy

Olup perçem-i raḫşı sünbül-feşân
'Alemdârı idi bu serv-i revân

Bu gülzâr-ı nev-kilki inşâsıdır
Benefşe o inşânıñ imżâsıdır

Zemîne edüp lûṭf-ı ṭab'ı eser
Bu ḳaddi nihâl-i gül andan çeker

İlâhî be-ḥaḳḳ-ı behişt-i berîn
Bu gülzârı eyle ḥazandan emîn

65.Kılup ṣâḥibin dâ'imâ ber-ḳarâr
Gülistânın eyle hemîşe bahâr

Dil-i düşmen olsun haşedle dü nîm
Edüp vaṣf-ı ẕâtın hemîşe Nedîm

58. hınâgeri : hidmetgeri HE : hidmet eri AE
60. bahş etdi bûy : etdi bahş-ı bûy MO,M
61. sünbül-feşân : sünbülistân MO,B,AE
62. nev kilki : kilki nev MO,M

2
Mes̱nevî-i Luġaz-gûne Der-Żımn-ı Sitâyiş-i Ṣadr-ı a'ẓam*

1. Nedir ol çârsû-yı pür-enver
   Anda râyiç metâ'-ı fażl u hüner

   Ele girmez metâ'ı ġavġâsız
   Akçe etmez ḳumaşı tamġâsız

   Ne ẖıtâyî var anda ne ẖâre
   Söz satarlar varan ẖarîdâre

   Bir soğuk yerdir ol bakılsa eger
   Lîk ḥammâmveş giren terler

5. Kimi aña varup olur ẖandan
   Kimisi çağırır amân amân

   Himmet-i âṣafa olan maẓhar
   Olur ol çârsûya şeh-bender

   Bunu bir kimse edemez münḥal
   Meger ol ṣadr-ı erşed ü a'ḳal

   Melce'-i bî-kesan melâẕ-ı cihân
   Kâm-baẖşâ-yı cümle 'âlemiyân

   Kârı ḥalḳ-ı cihâna şefḳatdir
   Pîşesi lûṭfdur mürüvvetdir

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 41b MO 68b B 57b Ü 41a TK 96b
M 59b AE 98a T 75b YB 45a Ü1 56b
*Der-Sitâyiş-i İbrâhîm Pâşâ Der-Zımn-ı 'Azl Ez-Niyâbet-i Hod HE / Şikâyetnâme 'Azl-şoden-i Hod B / Şikâyet-i Ez-Bî-Kârî vü Ma'zûlî Bi'l-gâz Huzûr-ı Mahkeme AE
1. pür-enver: bî-zîver AE / anda: endûh MO //5. olur handân: aña hayrân MO.M //6.-B //7. a'kal: efzâl AE

10.Bendesin lûṭfuna edüp maḳrûn
Komaz elbette ḫâṭırın maḥzûn

Dâverâ bendene ḥimâyet kıl
Pek yamân oldu ḥâli re'fet kıl

Bunca demdir ki derdnâk ü melûl
Kaldı bî-kâr u bî-kes ü ma'zûl

Cümle aḳrânı mükrem ü manṣûb
Kaldı ancak cihanda ol menḳûb

Lûṭfuñ olmazsa ey ḫuceste-ḫısâl
Öldürür bendeni bu derd ü melâl

15.Böyle s̱ıklet mi eyler idi eger
Benden olmasa dâverâ mużṭar

Kıla Ḥaḳ devletiñ ziyâd seniñ
Ola 'âlem gününde şâd seniñ

11. -B,AE / Dâverâ: Nedîmâ MO //15. -B,AE

3

Mesnevî-i Lûgaz-gûne*

1. Nedir ol tîre-rû dürüşt-beden
   Anı var eylemiş Ḫudâ yokdan

   Ṣûretâ gerçi bir heyûlâdır
   Lîk her ṣûreti pezîrâdır

   Bulup aña bir iki vech-i vecîh
   Rûḥ-ı insâne eyledim teşbîh

   İbtidâsı laṭîf ü 'ulvîdir
   Sonu ammâ kesîf ü süflîdir

5. Nâḳış olmaz anuñla şânı yine
   Ḫalḳ elinden bırakmaz anı yine

   Rûma geldikçe hep o tîre-liḳâ
   Hem-çü hindû giyer sefîd ḳabâ

   Geceler eyler 'azm-i naḫlistân
   Vâṣıl olur aña seher-ḫîzân

   Kes başın eyle ser-nigun sikke tâ
   Eylesin kendi kendisini nidâ

   İsterim saña nâmını diyeyim
   Lîk yok evveli ki söyleyeyim

10. Bilemezsin bu remzi fikr ile sen
    Meger imdâd erişe Mevlâdan

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 50a MO 109b B 37b Ü 40b TK 68b
M 42a AE 98a T 53a YB 45a Ü1 56b
* Lugaz HE/ Lugaz-ı Lâden MO.B.M.AE,YB,Ü1
1. rû dürüşt: rûy u zişt: HE.MO.B.AE //6. geldikçe: geldikde HE//7. Geceler eyler: Gece eylerse HE,B,Ü //8.- MO,Ü,TK,M, T,YB ; B nüshasında "hamd" başlığı altında müstakil bir beyt olarak görünüyor. //9. saña nâmını: gerçi ismini AE.

MUSAMMATLAR

1

Muhammes Der-Medh-i Sadr-ı a'zam İbrahim Pâşâ*

I

Hoş geldin eyâ hidîv-i ekrem
Lutfuñla gönüller oldu hurrem
Şâd oldu mekârimiñle 'âlem
Her gûne meâ'siriñ dem-â-dem
Ârâyiş-i 'arsa-i cihandır

II

Ey sadr-ı güzîn-i pür-celâlet
Vaktiñde cihan misâl-i cennet
Bir çâker-i mukbilin semâhat
Çün bende deriñde 'izz ü devlet
Perverde-i hâk-i âstandır

III

Re'yiñle eder zemîni teshîr
Gerdûn-ı kuhen dedikleri pîr
Kim sendeki pâk re'y ü tedbîr
Çarhıñ eline keşîde şemşîr
Bâzûsuna âhenin kemandır

Mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün
HE 39b MO 69a B 51b ü 58a TK 88a
M 54a AE 55a T 69a YB 46b Ü1 55a HEM 425b
Dr.Abdullah Öztemiz'in şahsi kütüphanesindeki şiir mecmuasında bu manzumeyi oluşturan bendlerin ilk ve son mısraları beyit haline getirilerek "Kaside" başlığı altında farklı bir manzume olarak verilmiştir.
*Der-Sitâyiş-i İbrahim Pâşâ HE / Musammat Der-Hıtâb-ı Zemîn-bûsî Gûyed MO,B,M / Tebrîk-i Amâden-i Sadr-ı a'zam İbrahim Paşa Be-Hâne-i Kapudan Mustafa Paşa Ü / Medîha-i Sadr-ı a'zam İbrahim Paşa vü Teşrîf-i Be-Hâne-i Kapudan Paşa-Musammat TK,T /Musammat Der-Medh-i Vezîr-âmîz-i Nazîr-i İbrahim Paşa AE / Musammat Der-Medh-i Vezîr-i Asaf-nazîr Ü1 / Musammat-ı Nedîm Efendi Der-Sitâyiş-i Cenâb-ı Vezîr-i a'zam Destûr-ı Mu'azzam İbrahim Paşa HEM
I/2 . meâ'sirin : te'sirin B // III/2 . eline : elinde HE,M

IV
Ey âṣaf-ı pür-şükûh-ı dânâ
Zâl u zer-i Rüstem-i tüvâna
Teşbîh olunur mu sana zîrâ
'Âlemde eserleriñ hüveydâ
Anlarsa bir eski dâstandır

V
Buldu bu cihân-ı köhne yek-ser
Cûd u keremiñle zîb ü zîver
Taḥḳîḳini ehl-i fehm anlar
Bir köhne hikâyedir ki derler
Ca'fer kerem ehlidir fülandır

VI
Bâb-ı himemiñ cihâna me'vâ
Faḫretmede ḫidmetiñle dünyâ
Ey ṣadr-ı güzîn-i 'âlem-ârâ
Teşrîfiñ ile bu ṣadr-ı vâlâ
Mağbût-ı ferâz-ı âsmandır

VII
Dâmadıña lûṭf edüp firâvân
Kıldıñ anı maḳdemiñle şâdân
Çün oldu bu lûṭf-ı ḫâsa şâyân
Şimden girü necm-i baḫtı her ân
Ḫûrşîd-i sipihre hem-'inandır

VIII
Şâyeste önüñce çarh-i gerdân
Ḫûrşîdi çü micmer ede sûzân
Bircis tuta yanıñca dâmân
Hem kaldıra perde mâh-ı tâbân
Kim perde-güşâlık aña şandır

IV/1. u zer : -ı zerd HE,MO,YB,Ü1 /2. olunur mu :olunurlar mı MO,M /3. eski : iki Ü //V/2. derler: söyler B// VI/1.himemiñ :kereminñ Ü /2. sadr-ı vâlâ : sadra hâlâ AE,Ü1 // VII/1. kıldıñ: kıldı B / 2.lûtf-ı hâsa : hâmcye B / 2. necm-i bahtı: baht-ı necm MO,M

IX
Bunlar edicek edâ-yı ḫidmet
Tîr-i felegiñ değil mi nevbet
Kim ol dahı eyleyüp cesâret
Bir tâze zemîn-i nev-'ibâret
'Arż eyler ise heman zamandır

X
Geldi yine zühre-i şeker-ḫand
Destiñe kemânıñ eyledi bend
Bir ṭurfa nevâya urdu peyvend
Âġâzesi gerçi kim nihâvend
Amma ki kararı Iṣfahandır

XI
Pâyende ola bu bezm ü nâdi
Ḫidmetde dura sürûr u şâdi
Her laḥẓası biñ neşâṭa bâdi
İḳbâl ü ḥubûr u ber-murâdi
Allaha şükür ki râyegandır

XII
Âḫir kalemim olup müraḫḫaṣ
Kıldı bu hitâbı baña muḫtaṣ
Ayrılma bu bâbdan ayak bas
Ancak bu cihanda sana maḫlaṣ
Bâb-ı himem-i ḫudâyegandır

IX/2. Tîr : Pîr HE,TK,Ü /4. ibâret : işâret HE
X/3. Bir : Bu Ü // XI/1. bezm ü : bezm-i HE/4.hubûr ü : hubûr-ı Ü,TK,T / Ü nüshasında 3.mısra ile 4.mısraın yerleri değiştirilmiş.

2
Tażmîn-i Beyt-i Ṣadr-ı a'ẓam Berâ-yı Sulḥ-ı Afġâniyân*

I
Şâh-ı 'âlem dâver-i'âlî-güher
Zîb-baḫş-ı mesned-i tâc ü kemer
Ya'ni Aḥmed Ḫân-ı Ġâzi kim odur
Dâver-i encüm-sipâh-ı baḥr ü ber
Ḳam'-ı ehl-i bid'at ü tuğyân içün
Eyledi iḳlîm-i İrâna sefer
Sebḳ-i istîlâ ile Afġâniyân
Buldulardı nice büldâna ẓafer
Yedleriñden cümlesin nez'eylemek
Pâdişâh-ı dîne âsan bî-keder
Lîk anlar cümle sünnî-i'tiḳâd
Her ṭarafdan küşte İslâma żarar
'Avf u ibḳâ ile iḥsân eyledi
Sulḥu tecvîz eyleyüp ol nîk-eşer
Âṣaf-ı Cem-ṣadrı ṣıhr-ı ekremi
Verdi bu beyt ile ḫalḳa müjdeler

Bundan a'lâ ola mı fevz ü felâḥ
Gâlibâne oluna ṣulḥ u ṣalâḥ

II
Lûṭf u iḥsân ile ol şâh-ı cihân
Eyledi âfâḳı cümle şâdmân
Pâdşehlerde naẓîrin görmedi
Ṣad hezâran dîde ile âsmân

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 42b MO 47b B 36b Ü 36a TK 66b
M 40b AE 52b T 51b YB 43b Ü1 51a
*Tazmîn-gofte-i Sulhiyye Li-Hazret-i Sadr-ı 'Ali MO,M
Tazmîn-i Beyt-i Sadr-ı a'zam Berâ-yı Masâdafha-i Afgaâniyân B
Tazmîn-gofte-i Sulhiyye-i Sadr-ı 'Ali Ü,TK,T/ Müsemmen Der-
Tazmîn-i Beyt-i 'Alem-pesend-i Sadr-ı Mükerrem AE / Mu'aşşer ü
Tazmîn-i Beyt-i 'Alem-pesend-i sadr-ı Mükerrem Ü1
I/4. Buldulardı : Buldular bir HE.B,Ü / yedlerinden: yerlerinden HE/
I/7. eyleyüp: eyledi TK,T/ sadrı sıhr-i: câh-ı sadr-ı HE, câh-ı sıhr-i B
I/8. felâh : necâh TK,AE,T,Ü // II/1. ol : o TK /3. Pûr : Nûr HE,MO
T /4. bulup: olup HE

Dâd-güster ehl-perver pür-hüner
Pûr-ı destân-ı diyâr-ı 'izz ü şân
'Avfi ile her ṭaraf râhat bulup
Verdi ḫalḳ-ı 'âleme emn ü amân
Şimdi rezmi bezme tebdîl etdiler
Çâr-pâre oldu meclisde sinân
Ḥaḳ Te'alâ ede 'ömr ü devletiñ
Berter-i a'dâd-ı ânât-ı zamân
Sâye-i lûṭfunda her şehzâdesi
Ola ber-ḫurdâr-ı 'ömr-i câvidân
Ma'nî-i **e'ṣ-ṣulḥu ḫayrün** ḥâṣılın
Ḥalḳa tefhîm etdi ṣadr-ı nükte-dân

Bundan a'lâ ola mı fevz ü felâḥ
Ġâlibâne oluna ṣulḥ u ṣalâḥ

III
Dâ'imâ şâh-ı cihan mesrûr ola
Mîl-i ḳahr ile 'adûsu kûr ola
Zûr-ı bâzû-yı celâlet-i şatveti
Ḳayravan tâ Ḳayravan meşhûr ola
Berk-rîzân-ı havâdiṣ tâ-be-ḥaşr
Gülsitân-ı devletinden dûr ola
Rây u Kisrî rîze-çîn-i ni'meti
Kâse-lîsi Ḫusrev ü Fağfûr ola
Etmeyen şehler sipihre ser-fürû
Bende-i dergâhı zûr-â-zûr ola
Her günü 'ıyd-ı sürûr u ibtihâc
Her şebi ḳadr ü berât-ı sûr ola
Çevresiñde servveş şehzâdeler
Her biri mağbûṭ-ı naḫl-i Ṭûr ola
Ṣadr-ı Cem-câhı lisânından müdâm
Böyle rûḥ-efzâ süḫan mezkûr ola

Bundan a'lâ ola mı fevz ü felâḥ
Gâlibâne oluna ṣulḥ u ṣalâḥ

III/2. Kayravan...: Dâimâ günden güne...MO/6. 'ıyd-ı : 'ıyd u Ü,TK,T /7.mağbût : makbûl MO /8. felâh : necâh TK,AE,T,Ü

IV

Habbeẕâ destûr-ı âṣaf-menḳabet
Levḥaşa'llah ṣadr-ı âlî-menzilet
Zerre-i nâçizler ḫûrşîd olur
Pertev-i lûṭfu ederse terbiyet
Bermekiyy-i 'aṣr-ı iḥsân ü kerem
Ḥâtem-i iḳlîm-i lûṭf u merḥamet
Ehl-i İslâmı ṣıyânet eyleyüp
Şefḳat etdi gördü ṣulḥu maṣlaḥat
Ḥaḳ budur kim ḥüsn-i tedbîri ile
Buldu ser-cümle ḫalâyıḳ tesliyet
Ḥaḳ ṭınâb-ı ḫayme-i ıḳbâlini
Eyleye merbûṭ-ı yevm-i âḫiret
Bâğ u râğ-ı devlet ü iclâline
Esmesin bâd-ı ḥazân-ı tefriḳat
Böyle gevher-pâşî-i tebşîr eder
Ṭab'-ı pâkinden o baḥr-ı âṭıfet

Bundan a'lâ ola mı fevz ü felâḥ
Ġâlibâne oluna ṣulḥ u ṣalâḥ

V

Ḥaḳ vezir-i a'zamı dil-şâd ede
Himmetiyle 'âlemi âbâd ede
Devlet ü ıḳbâl ile tâ rûz-ı ḥaşr
Mesned-ârâyî-i 'adl ü dâd ede
Her nefes yüz biñ esîr-i miḥneti
Ḳayd-ı derd ü ġussâdan âzâd ede
Ṣarṣar-ı ḳahr-ı Ḫudâ bed-ḫ̌âhınıñ
Dûde-i menḥûsunu ber-bâd ede
Ṣadr-ı devlet kâh-ı 'izzetle müdâm
Himmetiñ düşmüşlere imdâd ede
Ola eyyâmında 'âlem müsteriḥ
Bir aḥad ne âh u ne feryâd ede

IV. -B /4. sulhı: rûy-ı : MO,M,YB /5.hayme: çeşme MO / 6. iclâline: ikbâline MO,M,YB / 7.tefrikat: hiç nikbet MO; ma'zelet Ü,TK,T; hatimet AE / eder : ile HE /8. felah:necâh TK,AE,T,Ü1
V. -B /5.Himmetin : Himmeti HE,Ü,Ü1 /düşmüşlere:düşmenlere HE,MO

Ḥaḳ Te'alâ ṣadr-ı devletde anuñ
Kâinâtı lûṭfuna mu'tâd ede
Ṣarf-ı gûş u hûş eden ehl-i hüner
Bu maḳâliyle kemâlin yâd ede

Bundan a'lâ ola mı fevz ü felâḥ
Ġâlibâne oluna ṣulḥ u ṣalâḥ

VI
Ey mu'aẓẓam ḫusrev-i 'âlî maḳam
Devletiñ Allah kılsın ber-devâm
Dergeh-i vâlâna rû-mâl eyleyüp
Dâimâ kılsın 'adûlar iltiyâm
Böyle nice fetḥ-i âlî-şân olup
Edesin iclâl ile taḥṣîl-i kâm
Devletiñde 'askeri tanẓîm edüp
Alınız bir bir 'adûdan intiḳâm
Ḥaḳ Te'alâ ḥaşmetiñ efzûn ede
Maṣlaḥatlar oldu ber-vefḳ-ı merâm
Bizden Eşref memleket ister iken
Ol bize verdi nice şehr-i benâm
Eyledim şevketlü hünkârım ḥesâb
Gâlibâne oldu târîḫ-i tamâm (1140)

Bundan a'lâ ola mı fevz ü felâḥ
Ġâlibâne oluna ṣulḥ u ṣalâḥ

V/8. felâh: necâh TK,AE,T,Ü
VI. - B,AE /4. tanzîm : ta'zîm B /5. oldu: ola MO,M,YB, Ü1
/8. felâh: necâh MO,TK,T/ Bu bend Ü1 ve MO 223 nüshalarında "Tarîh-i Sulh-ı Eşref-i Gâlibâne" başlığıyla ayrı bir manzumeymiş gibi yer alıyor.

3
Tercî-i bend Der-Teşekkür-i Sıhhat-i Şehenşâh-ı 'Alem*

I
Bi-ḥamdi'llah ki 'âlem yine mesrûrü'l-cenân oldu
Açıldı gül gibi maḥzun gönüller şâdmân oldu
Efendimiz bulup sıḥḥat pür etdi 'âlemi behcet
Ṣafâ vü ẕevk ü ṣohbet 'âlem içre râyegân oldu
Olup her gecemiz ḳadr oldu her bir rûzumuz bayrâm
Ruḫ-ı zişt-i keder âyîne-i dilden nihân oldu
Küsûf-ı 'illet olup ber-ṭaraf cism-i şerîfiñden
Yine çün mihr-i enver 'âleme pertev-feşân oldu
Aman şevketlü hünkârım bu ġamla biz neler çekdik
Gece gündüz işimiz nâle vü âh u fiġân oldu
Efendim cum'alarda görmeyüp vech-i hümâyûnuñ
Gözümüz kanlu yaş akıtmada çün erġuvân oldu
O günlerde koyup yüz yerlere dergâh-ı Bârîde
Der idik kim ilahi ḥâlimiz ġâyet yaman oldu
Veliyy-i ni'metimiz pâdişâhımız efendimiz
Miṯâl-i nûr-ı neẓẓâre gözümüzden nihân oldu

Der-i Ḥaḳda bi-ḥamdi'llah du'âmız müstecâb oldu
Hele cism-i şerîfiñ sıḥḥat ile kâm-yâb oldu

II
Gidüp el-ḥamdü'lillah cism-i pâkiñden o 'illetler
Ẓuhûr etdi sa'âdetlerle sıḥḥatler selâmetler
Bi-ḥamdi'llah kederler geçdi ġayri vaktidir olsun
Binişlerde ṣafâlar ẕevkler dil-cûy ṣohbetler

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
*Der-Sıhhat-yaften-i Mizâc-ı Şâh-ı Cihân Sultan Ahmed Hân MO,M,T//Der-Sıhhat-yaften-i Pâdişâh-ı 'Alem B/Kasîde-i Teşekkür Be-Sıhhat-yaften-i Pâdişâh-ı Cihân Sultan Ahmed Hân Ez-Maraz-ı Çiçek Ü/Teşekkür Be-sıhhat-yâften-i Pâdişâh-ı 'Alem-penâh Ahmed Hân-ı Sâlis TK/ Tercî-i bend Der-Sıhhat-yâften-i Mizâc-ı Şâh-ı Cihân Sultân Ahmed Hân YB / Teşekkür Berâ-yı Sıhhat-i Şehriyâr-ı 'Alem Ü1/ Sıhhat-nâme-i Nedîm Çelebi Berâ-yı Şehenşâh-ı Zamân Hazret-i Sultan Ahmed Han HEM
I/2. Safâ vü : Safâ-yı MO /3. Olup :N'ola MO /kadr oldu her bir: kadr-ı sa'îd HE /4. şevketlü : devletlü MO,M /5. görmeyüp: görmedik Ü1 /6. Bârîde: Bâriye HE /9. oldu: olmuş T,YB,HEM
II/2. olsun: şimdi MO / sohbetler: mahabbetler B

Sefûf u ḥab yeter vaḳt oldu ġayri ne yensin içilsin
Mürebbâlar mu'anber ḳahveler pâkîze şerbetler
'Adûnuñ bağrı şemşîr-i ḥasedle çâk çâk olsun
Cihanda gösterüp şevketlü hünkârım celâletler
Otursun pâdişâhım ḥaşmet ü devletle taḫt üzre
Gelüp kılsın derinde Ḫusrev ü Cemşîd ḫidmetler
Keder eyyâmı ġam evḳâtı geçdi ba'd-ezin yâ Rab
Ziyâd olsun ṣafâlar dâ'im olsun 'izz ü devletler
İlahî saña ḥamd olsun yine bu günleri gördük
Nice günden beri derd ile ṭaḳ olmuşdu ṭâḳatlar
Olup derd ü gam ile halk-ı 'âlem bî-dil ü bî-cân
Cihânı bî-şu'ûr etmişdi mihnetler kesâfetler

Yerine geldi cânı ḥamdü'li'llah rub'-ı meskûnuñ
Efendim buldu sıḥḥat çok şükür cism-i hümâyûnuñ

III
Cihâna gelmedi bir sen gibi sulṭân-ı 'âlî-cenâb
Ḫaṭâdan saklasın ẕât-ı şerîfiñ dâ'imâ Allah
Seniñ nâm-ı şerîfiñdir ṭırâz u sikke vü minber
Seniñ zât-ı hümâyûnuñla faḫr eyler bu 'izz ü câh
Bu ḳudret ile sen 'anḳâ-menîşsiñ düşmeniñ 'uṣfûr
Bu heybet ile sen şîr-i jiyansın düşmeniñ rübâh
Seniñ ḫâk-i deriñdir Iṣfahânî sürme 'âlemde
Kör olsun işidüp derd-i ḥasedle Iṣfahanda şâh
O altun tâs ile meh peykiñ olmuşdur rikâbıñda
Anuñçün dâ'imâ gitmez yüzünden böyle gird-i râh
Bakup tûğ-ı hümâyûnuñdaki zerrîn mancûḳa
Felek etmektedir ḫûrşîd-i raḫşânıñdan istikrâh
Feżâ-yı câhıñ içre muḫtaṣar bir ḫaymedir gerdûn
İki altundan topdur anuñ üstünde mihr ü mâh
Seniñ vaḳt-i şerîfiñde geleydi dehre Keyḫusrev
Gelüp cârû-keş olurdu der-i iḳbâliñe nâ-h̆âh

Bu ma'nî cümleniñ ma'lûmudur cümle cihân içre
Ki miṣliñ gelmedi dünyâya bu devr-i zamân içre

II /3. yensin içilsin : neylesin içsin MO /8. halk-ı : cümle MO
III/2. sikke:mesned HE /zât :nâm MOIII/4. Kör : güzel B /5.peykiñ: peyklik HE/Anuñçün..Kör olsun işidüp anuñçün gitmez böyle râhMO
III/6. zerrîn : zerrine AE,Ü1 / içre: içün Ü / 5-7. - B

IV
Efendim sen cihanda pâdişâh-ı bende-perversin
Ḫudâ eksikligin göstermesin ḫûrşîd-i enversin
Niẓâm-ı din ü devletdir seniñ ẕât-ı hümâyûnuñ
Bu tâc u taḫta ârâyiş bu mülke zîb ü zîversin
Şehenşâh-ı muẓaffer şîr-i ner sulṭân-ı sa'd-ahter
Ḫidîv-i baḥr u ber ferman-revâ-yı heft kişversin
Olur pür-ḫîre çeşm-i mihre farṭ-ı ferr ü tâbıñdan
Firâz-ı tâc-ı ıḳbâl üzre bir yek-dâne gevhersin
Seni gördükçe bu ḥaşmetle der İskendere gerdûn
Efendiñdir seniñ bu sen anuñ bâbıñda çâkersin
Dedim ol demde ammâ ben ḳuluñ da aña bî-pervâ
Behey mecnûn felek sen ḥaddiñi bilmezsin ebtersin
Sikender kim ki anuñ dergehiñde ede çâkerlik
Durursun da bu gûne her zaman yâbâne söylersin
O bir sulṭân-ı a'ẓamdır ki sen her şeb gelirsin de
Cebîn-i mâh ile anuñ deriñde secde eylersin

Şehenşâh ibn-i şehenşâh sulṭân ibn-i sulṭandır
Ebâ-'an-ced ḫudâvend-i cihan ḫaḳân-ı devrandır

V
İlahî sen bilirsin ḳalbini ol şâh-ı ẕî-şânıñ
Ki dâ'im i'timâd u i'tiḳâdı sañadır anuñ
Tevekkül eyleyüp ṣıdk ile lûṭf u cûduna dâ'im
Recâ eyler ḫulûṣ-ı ḳalb ile ifżâl u iḥsânıñ
Pes imdi ey Ḫudâ-yı lem-yezel 'izz ü celâliñ çün
Vücûd-ı pâkini ḥıfẓet ḫaṭâlardan o sulṭânıñ
Cemâlin dâ'imâ yavuz nazardan sakla yâ Rabbî
Gözün hem-çün çerâğ-ı mürde bî-nûr eyle a'dânıñ
İlâhî dâ'imâ bi'l-cümle evlâd-ı kirâmınıñ
Ḫuṣûṣâ kim büyük şehzâdesi Sulṭan Süleymânıñ
Kılup ẕât-ı şeref-pîrâların âfâtdan maḥfûẓ
Ziyâd eyle ṣafâsın anlarıñ sûriyle dünyânıñ
Vekîl-i muṭlaḳı Dâmâd İbrahîm Pâşâyı
Ḳarîn et dâ'imâ lûṭfuna ol sulṭân-ı ẕî-şânıñ
Ḳulûb-ı nâsı celb etmektedir çünkim şehenşâha
Ziyâd et dâimâ iḳbâlin ol ṣadr-ı cihan-bânıñ

Ḫaṭâdan eyle yâ Rab pâdişâh-ı 'âlemi te'mîn
Nedîmâ bendesi kılsın du'â biz diyelim âmîn

IV/3. sa'd-ahter : 'âlî-şan HE/4. tâc: taht HE.B /6. bilmezsin ebtersin : bilmez ne söylersin HE // V/1. i'timâd u i'tikâd :i'tikâd u inkıyâd HE .

4
Taẑmîn-i Beyt-i Sulṭân Aḥmed Ḫân*

I
Şehriyâr-ı tâcver sâhib-ḳırân-ı baḥr u ber
Kıldı bu sâḥil-serây-ı ḫâsına bir gün güzer
Ġam olup ol dem herâsan deyicek eyne'l-mefer
'İzz ü devletle buyurdu ol şeh-i ṣâḥib-hüner
Biz ṣafâ ile Neşâṭ-âbâdı etdik çün maḳar
Saña da ey ġam 'adem-âbâda lâzımdır sefer

II
Oldu çün 'ahdinde 'âlem ser-be-ser sûr u sürûr
Etdiler her kande vardiyse gam-ı nâ-kâmı dûr
Pes aña bir yer bulup ḫâḳân-ı İskender-ẓuhûr
Kıldı bu vech üzre fermân-ı hümâyûnu ṣudûr
Biz ṣafâ ile Neşâṭ-âbâdı etdik çün maḳar
Saña da ey ġam 'adem-âbâda lâzımdır sefer

III
'Âlemi kıldı tefaḥḥuṣ ol şeh-i 'âlî-tebâr
Gördü kim 'adliyle hep ma'mûrdur dâr u diyâr
Şunda ḫâli vü ḫarâb ancaḳ 'adem-âbâd var
Dedi ta'mirin murâd edüp anuñ da şehriyâr
Biz ṣafâ ile Neşâṭ-âbâdı etdik çün maḳar
Saña da ey ġam 'adem-âbâda lâzımdır sefer

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 72b MO 70b B 52b Ü 69b TK 89b
M 54b AE 53b T 70a YB 45b Ü1 52b HEM 441a
*Tazmîn-i Matla'-ı Garrâ-yı Sultân Ahmed B / Berâ-yı Tazmîn-i Matla'-ı Merhûm Sultân Ahmed Hân Gâzi Ü / Velehu Yağfirallahu Tazmîn-i Matla'-ı Sultân Ahmed Hân Gâzi TK,T/ Tazmîn-i Matla'-ı Sultân Ahmed Hân Gâzi M,YB / Müseddes Der-Vasf-ı Neşât-âbâd Der-Tazmîn-i Beyt-i Hümâyûn AE/ Tercî-i bend Der-Vasf-ı Neşât-âbâd Der-Zımn-ı Beyt-i Hümâyûn Ü1 / Tercî-i bend-i Nedîm Efendi Der-Vasf-ı Nazm-ı Hümâyûn-ı Şehriyârî HEM
I/1. güzer : sefer MO,M

IV
Olmağ ile pîşesi naẓm-ı umûr-ı mülk ü dîn
Fikret-i naẓma muvâfıḳdır o ṭab'-ı nükte-bîn
İḳtiżâ eylerse bu da'vâya burhân-ı mübîn
İşte besdir bes bu 'âlî maṭla'-ı pâk ü metîn
Biz ṣafâ ile Neşâṭ-âbâdı etdik çün maḳar
Saña da ey ġam 'adem-âbâda lâzımdır sefer

V
Ferr ü şevketle gelüp ol ḫusrev-i vâlâ-cenâb
Eyledi bu ḳaṣr-ı pâkinde ṣafâlar iktisâb
Ṭab'-ı pâkiñde ma'ani eyleyüp ref'-i ḥicâb
Kıldı bu maṭla' ṭulû' ol dem miṡâl-i âftâb
Biz ṣafâ ile Neşâṭ-âbâdı etdik çün maḳar
Saña da ey ġam 'adem-âbâda lâzımdır sefer

VI
Salṭanat bâğında oldu bir gül-i ra'nâ 'ıyân
Yâ ki bir ahter niṡâr etdi zemîne âsmân
Yâ ki geldi pîşgâha ḥâṣıl-ı deryâ vü kân
Yâ buyurdu 'izz ü şevketle şeh-i vâlâ-mekân
Biz ṣafâ ile Neşâṭ-âbâdı etdik çün maḳar
Saña da ey ġam 'adem-âbâda lâzımdır sefer

VII
Eylemiş tertîb-i dîvan gerçi kim Sulṭan Selîm
Anda ammâ kim bu gûne ma'nî-i nâzük 'adîm
Bayḳara görse sayardı kendi efkârın aḳîm
Bak bu beyt-i pâke de var bâri şi'r öğren Nedîm
Biz ṣafâ ile Neşâṭ-âbâdı etdik çün maḳar
Saña da ey ġam 'adem-âbâda lâzımdır sefer

IV/1. tab : nazm M /4. bu 'âlî-matla'-ı pâk : bu ma'nâya muttalî ' MO,M //V. - HE,MO.B //VI. -MO /1. bâğında: bâbında B /yâ ki: sanki HE,B VII. Bu bend yalnız YB nüshasında mevcuttur.

5
Müseddes*

I
Ġam-ı ḫâliñle genc-i 'ışķ miskiyyü'l-ḫıtâm olsun
Nigîn-i la'liñi yâd etmeyim 'âlemde nâm olsun
Dil câm-ı emel endûh u miḥnetsiz ḥarâm olsun
Gamıñ eksilmesin peymâne-i 'ömrüm tamâm olsun
Beni maḥrûm-ı bezm-i vaṣl eden mest-i müdâm olsun
Dil-i mecrûḥumun kanın içenler şâd-kâm olsun

II
Be-câdır serde hem-bezmâne sevdâ-yı hevâ-dârî
Habâbâsâ şikest eylerse de câm-ı dil-i zâri
Ṭırâz-ı meclis-i aḥbâb ise ben istemem yâri
Ḫumâr-ı ġam benim diriñe kârımdır heman bâri
Beni maḥrûm-ı bezm-i vaṣl eden mest-i müdâm olsun
Dil-i mecrûḥumun kanın içenler şâd-kâm olsun

III
Bana cevr ü sitem eksik midir baḫt-ı siyâhımdan
Ne ḥâcet imtinân ol ġırra mest-i keç-külâhımdan
Dem-i mestîde bârî sakınup şemşîr-ı âhımdan
Edüp câm-ı lebiñ âsûde zehr-âb-ı nigâhımdan
Beni maḥrûm-ı bezm-i vaṣl eden mest-i müdâm olsun
Dil-i mecrûḥumun kanın içenler şâd-kâm olsun

IV
Ṭarîķ-i 'ışķda pâdâşî-i miḥnet sa'âdetdir
O bezm-i ḫâṣda ḫamyâze-rîz olmak câna minnetdir
Neşâṭ-ı tâze-i ḫûn-ı ciger bir özge ḥâletdir
Ḫumâr-ı ye's ile ḫod hem-ser olmak câna minnetdir
Beni maḥrûm-ı bezm-i vaṣl eden mest-i müdâm olsun
Dil-i mecrûḥumun kanın içenler şâd-kâm olsun

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 73b MO 71b B 55b Ü 62a TK 93a
M 57b AE 57b T 73a YB 46a Ü 1 51b (derkenâr)
* Müseddes-i Nedîm MO; Müseddes-i Ateşîn B;
Müseddes-i Dil-nişîn AE
I/2. 'ömrüm : 'ömrüñ MO.M//II/1. hem-bezmâne: dâim olsa B,Ü

V
Çerâğı kimseniñ âhımla bî-nûr olmasın yâ Rab
Benim çün şubḥ-ı vuşlat şâm-ı deycûr olmasın yâ Rab
Alan cânım bu 'işret-ḫâneden dûr olmasın yâ Rab
Çekenler sâğarım hem-vâre maḫmûr olmasın yâ Rab
Beni maḥrûm-ı bezm-i vaṣl eden mest-i müdâm olsun
Dil-i mecrûḥumun kanın içenler şâd-kâm olsun

VI
Bu gün gördüm Nedîm-i can-güdâz-ı derd perverdi
Giyâh-ı kûh-ı mihnetgâha dönmüş çehre-i zerdi
Zeban çekdikce kânûn-ı cigerden şu'le-i derdi
Dem-â-dem âh edüp bu maṭla'-ı dil-sûzu söyledi
Beni maḥrûm-ı bezm-i vaṣl eden mest-i müdâm olsun
Dil-i mecrûḥumun kanın içenler şâd-kâm olsun

V/1. âhımla : âh ile MO /2. cânım: câyım AE,T,YB ;câmım Ü1
VI/2. Giyâh-ı : Serinde HE,Ü ; Yerinde MO,M,YB; Perende TK,T

6

Tahmîs-i Ġazel-i Râzî*

I

Dehriñ âb-ı rûyusun bu ḫâkdan durdukça dur
'Âlem içre muṣhaf-ı mu'ciz-nişan durdukça dur
Sidre vü Cibrîl ü Ṭûbâ vü cinan durdukça dur
Ey sehî serv-i kerem bâğ-ı cihan durdukça dur
Gülşen-i pür-ziynet-i kevn ü mekan durdukça dur

II

Çarha ferr ü tâb salsın ra'yet-i meh-peykeriñ
Mihr ü mehden bâc-ḫ'âh olsun nigîniñ ḫançeriñ
Fevz ü nuṣret hem-'inânıñ baḫt-ı yârî yâveriñ
Dâ'im olsun tûğ-ı tevfîḳ-i 'inâyet rehberiñ
Ol revan oldukça sen de ol revan durdukça dur

III

Târem-i iclâline pervâne vâlâ-yı şafaḳ
Ḫayme-i câhıñla gerdûn-ı çihârüm yek-nesaḳ
Mihr-i mancûḳ-ı otağ etmiş saña Rabbü'l-felaḳ
Ẕâtıñı kılmış sütûn-ı ḫayme-i iḳbâl Ḥaḳ
Bârgâh-ı nüh-ḳıbâb-ı âsman durdukça dur

IV

Zemzemâsâ âb-ı lûṭfuñ herkese icrâdesin
'Âleme ḫân-ı Ḫalîlu'llah gibi âmâdesin
Ka'beveş dîn-i mübînin ḳadrini i'lâdesin
Rûz u şeb kesb-i rıżâu'llah içün istâdesin
Mescid-i nüh-ṭârem-i nüh-âsman durdukça dur

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 74a MO 72a B 53a Ü 60a TK 90a M 55b
AE 55b T 70b YB 47b Ü1 53a HEM 76a
*Gazel-i Râzî Tahmîs-i Nedîm MO/ Tahmîs-i Gazel-i Râzî Der-Zımn-ı Hıtâb-ı Pâdişâhî B/ Tahmîs-i Gazel-i Râzî Der-Zımn-ı Sultân Ahmed Hân Gâzi Ü/ Velehu Rahimehullah Der-Tahmîs-i Gazel-i Râzî EfendiTK / Tahmîs Velehu M/ Tahmîs-i Gazel-i Râzî Efendi AE/ Lehu Tahmîs-i Gazel-i Râzî Efendi T / Tahmis YB/ Gazel-i Râzi Efendi Tahmîs-i Nedim Efendi Ü1/ Ü1+Nedim Efendi HEM.
II/2. yârî: yâver HE,MO,B,Ü.TK,M ;yârıñ HEM// III/2. kılmış: kılsın HE,B,TK,T

V
Pertev-i re'yiñ cihânı döndürüp bezm-i Ceme
Lem'a-pâş olmaktadır şem'-i vücûduñ 'âleme
'Uḳdeden dönmüşdü diller kâkül-i ḫam-der-ḫame
Ḫoş güşâyiş verdi tedbîriñ bu kâr-ı derheme
Meclis-i gerdûn u şem'-i aḫteran durdukça dur

VI
Dâ'im ol ıḳbâl-i Sulṭan Aḥmed-i Ġâzi gibi
Çarḫa hem-dûş ol anuñ tûğ-ı ser-efrâzı gibi
Tâ Nedîmiñ ḳumrî-i kilk-i süḫan-sâzı gibi
Sâye-i cûduñda 'âlem diyeler Râzî gibi
Ey sehî serv-i kerem bâğ-ı cihan durdukça dur

VI/1. efrâzı: firâzı HE,Ü,TK,T,HEM /2. Sâye : Saha HE,B .

7
Tahmîs-i Mutarref Be-Ġazel-i 'İzzet 'Ali Pâşâ ki Ez-Zebân-ı Nedîm Gofte-bod*

I
Ey hoş ol şeb kim bana 'arż-ı cemâl eylerdi yâr
Mâha kendin çarha âġûşum misâl eylerdi yâr
Tarh içün ağyârı biñ ġanc u delâl eylerdi yâr
Elleri tağlîtde sihr-ı helâl eylerdi yâr
Bî-mecâl idim ben ibrâm-ı visâl eylerdi yâr

II
Şâhid-i maksûd âġûşumda ben mahrûm-ı kâm
Hiç görünmez bu iki söz arasında iltiyâm
Var ise tağlît içün söylenmiş ola bu kelâm
Fi'l-hakîka maslahat ger kalmış olsa nâ-tamâm
Subha dek teklîf-i vuslatda cidâl eylerdi yâr

III
Pîç ü tâbımdan girîz etmek murâd etdikçe ben
Gûşe-i ıkbâle ikbâlin ziyâd etdikçe ben
Ehl-i bezmiñ ta'nesin ol şûha yâd etdikçe ben
Cümlesi bî-hûşdur derdi inâd etdikçe ben
Halka-i zülfün kemend-i mekr ü âl eylerdi yâr

IV
Nâr-ı ġayretle 'arak-rîz-i hicâb oldukça ben
Za'fımı fehm eyleyüp derdi o şûh-ı pür-fiten
Bunlara ben eyleyim mekri temâşâ eyle sen
Soñra câdûlar gibi ızhâr edüp efsûn-ı fen
Dîdesin mecrâ-yı eşk-i infi'âl eylerdi yâr

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün
HE 74b B 53b AE 56a YB 48b Ü1 52b(derkenâr)
*-B / Tahmîs-pervâzî-i Gazel-i Merhûm İzzet Paşa AE/
Tahmis YB/ Tahmîs-i Nedîm Gazel-i 'İzzet Pâşâ Ü1
II/1. söz : zıdd AE //III/1. ikbâlin : ikbâli AE /2. şûha; şûh AE,Ü1
/bî-hûşdur: bî-hûş u ter B/ derdi : derdim AE//IV/1. Nâr-ı gayretle:
Yâr gayr ile B.

V
Gâh ḥarf-endâz-ı ṭa'n oldukça yârân-ı ṣafâ
Her birin bir ṭarz ile iskât edüp ol pür-cefâ
'Âşıḳına 'âḳıbet pinhân olup ḥâcet-revâ
Kâmkâr olduğuna dâl olmağ içün gûyiyâ
Ḳâmetin sûret-nümâ-yı şekl-i dâl eylerdi yâr

VI
Ġayri der kâr-ı ṣafâ gördükçe reşkinden hemân
'Işḳ-ı pîçan gibi olup âşıka bend-i miyân
Rûy-ı pîçîden olunca çehre-i sâḳi 'ıyân
Râzını bîgânelerden eylemek içün nihân
Kelle-pûşun perde-i ruḫsâr-ı âl eylerdi yâr

VII
Ḥâsılı 'İzzet Nedîm-i bezm-i ḫâs el-ḫâsını
Eylemiş lûtfiyle memnûn anlayup iḫlâsını
Söyledüp erbâb-ı naẓmıñ ḫâme-i kaṣṣâṣını
Bulmuş ol gavvâṣ dürrün dür dahı gavvâṣını
Tâ seher efsâne-ḫˇân-ı kîl ü kâl eylerdi yâr

V/2. kâmkâr : kâm-rân AE //VI/2. Rûy: Zülf HE,B
VII/1. ' İzzet: gayri B / anlayup: anlamış HE; anlanır B.

8

Taḫmîs-i Ġazel-i Neşâtî*

I

Çarha peyveste edüp âh ile efġânı bile
Firḳatin başa getirdi ġam u hicrânı bile
Bend-i zülfüñde getirdiñ dil-i nâlânı bile
Gitdiñ ammâ ki koduñ ḥasret ile cânı bile
İstemem sensiz olan ṣoḥbet-i yârânı bile

II

Gözüme ḳaṣr-ı ṣafâ beyt-i ḥazenveş görünür
Bu heyûlâ-yı taṣavvur da müşevveş görünür
Şu'le-i âh-ı dil-sûz ile ser-keş görünür
Bâġa sensiz bakamam çeşmime âteş görünür
Gül-i ḫandânı degil serv-i ḫırâmânı bile

III

Rûz-ı keyfiyyet-i firḳat ne muṣîbet günsün
Gird-i âlâm u ġamım sâḥa-i 'arşa konsun
Şem'-i meh-tâb dem-i tâb-ı dilimden sönsün
Sîneden derd ile bir âh edeyim kim dönsün
'Aḳsine çarḫ-ı felek mihr-i dıraḫşânı bile

IV

Mey-i şâdî keder-âlûd-ı 'anâdır sensiz
Ṭarâb-ı bezm-i ṣafâ dahı hevâdır sensiz
Seyl-i eşkim dahı tûfân-fezâdır sensiz
Devr-i meclis baña girdâb-ı belâdır sensiz
Mey-i raḫşanı değil sâġar-ı gerdânı bile

V

Ḥasret-i ḫançer ile cism-i felek-zâ-ḥayf
Oldu ṣad pâre meger gitdi o bî-pervâ ḥayf
Ḥaşre dek vird-i zebân ola Nedîmâ bâ-ḥayf
Ḫâr-ı firḳatle Neşâṭî-i ḥazîniñ vâ-ḥayf
Dâmen-i ülfeti çâk oldu girîbânı bile

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 75a Ü 96a TK 96a(derkenâr) AE 57aYB 47b Ü1 53b(derkenâr)
*Gazel-i Neşâtî Tahmis-i Nedîm TK/Tahmis-i Nedîm Gazel-i Neşâtî Ü1. II/2. bakamam : varamam Ü,TK,AE//III/2. dem: nakş TK //V/1. -zâ: vâ TK /2. bâ- : yâ TK.AE: tâ HE

9

Tahmîs-i Ġazel-i Nedîm-i Kadîm*

I

Derdiñ nedir göñül saña bir hâlet olmasın
Bîmâr eden bu gûne seni râhat olmasın
Bizden tesettür etme 'abes külfet olmasın
Bî-câ tabîbe varmaġa hiç hâcet olmasın
Sad el-hazer ki sevdiğiñ ol âfet olmasın

II

Gâhî kirişme gâh teġâfül gehî 'itâb
Tarf-ı küleh şikeste vü ebrûda pîç ü tâb
Baksañ egerçi elde değil sâġar-ı şarâb
Ammâ henûz ġamze ser-efken nigeh harâb
Ol mest-i nâz mest-i mey-i nahvet olmasın

III

Dünyâya oldu velvele-endâz-ı rest-hîz
Kad çekdi servler gibi âh-ı şerâre-rîz
Gül-nahle oldu nahveti sermâye-i sitîz
Devşirdi dâmenin yine şimşâd-ı tünd ü tîz
Gülzâra 'azmeden o sehî-kâmet olmasın

IV

Bî-gâne-meşrebâ bize tâ key teġâfülüñ
Ey nahl-ı nâz yok mu bu hâke temâyülüñ
Açılmaz ise nâhun-ı âhımla kâkülüñ
Yoğ ise bir kelâma bizimle tahammülüñ
Bir âşinâ nigâha da mı ruhsat olmasın

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 75b MO 73a TK 93b M 61a AE 56b YB 48a
*Tahmîs-i Diger-i Ra'nâ MO/ Berâ-yı Hasbihâl-i Dil-i Zâr ve Muhammes TK / Diger Tahmis M/ Tahmîs-pervâzî-i Gazel-i Nedîm-i 'Atîk AE/ Tahmis YB
II/1. Gâhî kirişme gâh ....: Geh hançer-i tegâfül ü geh nîze-yi 'itâb TK
III/1. -rîz : hîz HE,TK / 2. tünd : ser MO // IV/1. hâke : yana TK /2. ise:yine HE /âhımla : ebrûyla HE; ibrâmla YB.

V
Ey 'andelîb nâle-i âteş-feşânı ko
Tâ böyle ḫiffet eyleme âh u fiġânı ko
Terkeyle bî-edebliği eşk-i revânı ko
Şeb-nem miṡâl sen dahı bâr-ı girânı ko
Terdir mizâc-ı nâzük-i gül ṡıklet olmasın

VI
Gelmez o şûḫ meclise ağyâr gelmese
Memnûn idik bu kendüye de bâr gelmese
Bir pâre ḫavf-ı serdî-i bâzâr gelmese
Lûṭf eylemek değil ḫaṭ-ı ruḫsâr gelmese
İster ki 'arż-ı ḥâle bile furṣat olmasın

VII
Merhem-pezîr olmadı zaḫmım benim Mesîḥ
Teng oldu cism ü câna bu nüh ḳubbe-i fesîḥ
Vermezse ger şifâ şefe-i dil-ber-i melîḥ
Bihbûd olur mu değme nemekden dil-i cerîḥ
Etme telef 'ilâcını gel zaḫmet olmasın

VIII
Şâyed eser ede nefes-i âteşîni ḥayf
Olmaz enîn-ı 'âşıḳa zîrâ metâ vü keyf
Hem-maḫlaṣım ki naẓm ile etmişdi sell-i seyf
Bu mıṣra'ı benim çün okurmuş şitâ vü ṣayf
Söyleñ Nedîm-i zâr ile germ-ülfet olmasın

VI/1.bu : ki TK / 2. eylemek : etmek HE / 3. İsterki : İsterse MO/ bile : dahı HE // VII/1. câna bu nüh : cânıma bu MO,M /2. Vermezse : Vermez mi MO.M /3. telef 'ilâcını gel: 'ilâcını gel telef MO 'İlâc bîhûde gel : TK //VIII/1. eser ede : ede eser MO,M

10
(Tahmîs-i Gazel-i Tıflî)

I
Hem subh eder kesb-i sefîdi bedenimden
Hem zulmeti şeb perçem-i müşk-i Hotenimden
Germiyyeti hûrşîd rûh-ı berk-zenimden
Meh pertev alır tâbiş-i vech-i hasenimden
Cem'iyyeti öğrendi nücûm encümenimden

II
Şol mertebe kim gamzelerim sihr bilirler
Yek nazrada her âfeti teshîr kılurlar
Mir'âtda benden dahı 'aks-i dil alırlar
Erbâb-ı füsûn ü sahere 'âciz olurlar
Çeşm-i siyeh-i câdû-yı Hârût-fenimden

III
Konsa n'ola nahl-ı kadd-i dil-cûyuma tûtî
Âvihtedir kâkül-i hod-rûyuma tûtî
İmrense 'aceb mi leb-i hoş-gûyuma tûtî
Bakdıkça benim âyîne-i rûyuma tûtî
Meşk-i sühan eyler leb-i şekker-şikenimden

IV
Gör bâd-ı nesîmi yine bîhûde gezer mi
Bir şûh-ı sitemkâr hevâsiyle yeler mi
Nahl-ı kadime mâil olan serve bakar mı
Hûbân-ı cihan bârını 'âlemde çeker mi
Bir kerre alan bûsemi sîb-i zekanımdan

V
Cân ile Nedîmâ ruhunuñ mültehebidir
Kâfir hatı beyt-i dilimiñ bûm-ı şebidir
Tahmîse sebeb ol sanemiñ şevk-i lebidir
Tıflî bu gazel ol güzeliñ müntehâbidir
Mecmû'a-i eş'âr-ı selîs-i sühanımdan

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
AE 57b

11
(Muhammes)*
I
Ey şeh-i hûbânım eyle ol kad-i mevzûna sen
Reng-i gülden câme bûy-ı yâsemenden pîrehen
Servsin saña yeşil şâlî gerekdir nîm-ten
Reng-i gülden câme bûy-ı yâsemenden pîrehen
Bâğa gel ey gül-beden açıl gül ey ġonce-dehen

II
Devr-i Sultan Ahmed-i Ġâzidir ey şûh-ı cihân
Müjde-i feth olmada her lahzada şâdî-resân
Saña lâyık böyle eyyâm-ı meserretde hemân
Reng-i gülden câme bûy-ı yâsemenden pîrehen
Bâğa gel ey gül-beden açıl gül ey ġonce-dehen

III
Mû-miyânım pek güzel yakışdı buldârî saña
Hem muvâfık düşdü bu destâr-ı hünkârî saña
Goncesin söyle sabâya eylesin bârî saña
Reng-i gülden câme bûy-ı yâsemenden pîrehen
Bâğa gel ey gül-beden açıl gül ey ġonce-dehen

IV
Kâkülüñden perde çekmişsin ruh-ı tâbânına
Âferîn ey ġonce-i bâğ-ı edeb 'irfânına
Nâz-perversin ederlerse sezâdır şânına
Reng-i gülden câme bûy-ı yâsemenden pîrehen
Bâğa gel ey gül-beden açıl gül ey ġonce-dehen

V
Giymiş ol rûh-ı musavver kırmızı canfes kabâ
Lâleveş gördüm seher açıldı gülşenden yana
Cism-i pâkine münâsib gelse olurdu sezâ
Reng-i gülden câme bûy-ı yâsemenden pîrehen
Bâğa gel ey gül-beden açıl gül ey ġonce-dehen

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 103a MO 72b B 79b Ü 88b TK 125a
M 61a AE 83b T 99a YB 48a Ü1 54b
*Tahmîs-i Ra'nâ MO.M / Murabba AE /Tahmis YB.
I/2. şâlî : câme M,YB / nîm-ten: her zaman HE hemîn TK,T
II.- HE.MO,Ü.M,T //III/1. pek güzel : hak bu kim AE /Hem:Pek

12
Şarkı*

I
Oldu teşrîfiñ bu vâlâ mesnede ziynet-fezâ
Sa'd ola kasr-ı Neşâṭ-âbâd hünkârım saña
Sâye saldıñ yümn-i iclâl ile mânend-i hümâ
Sa'd ola ḳaṣr-ı Neşâṭ-âbâd hünkârım saña

II
Heft iḳlim içre fermân-ı hümâyûnun revân
Şimdi sensin pâdişâhım 'âleme ṣâḥib-ḳırân
Bâb-ı ḳaṣrıñda neşâṭ olsun hemîşe pâsbân
Sa'd ola ḳaṣr-ı Neşâṭ-âbâd hünkârım saña

III
Safḥa-i 'âlemde bu ḳaṣrın hele misli 'adîm
Ḳâdir olmaz vaṣfına bir vech ile kilk-i Nedîm
Ṭarḥını ḥaḳḳâ ki merġûb eylemiş ṭab'-ı selîm
Sa'd ola ḳaṣr-ı Neşâṭ-âbâd hünkârım saña

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 77b YB 49a Ü1 60b (derkenâr)
*Yalnız YB nüshasında "şarkı" başlığı var.Diğer nüshalarda başlık yok.

13

Şarḳı*
I
Kimleriñ çeşmine ol sîne bu şeb nûr oldu
Nereye gitdi o hercâyi o meh-pâre 'aceb
Kimleriñ yâresine merhem-i kâfûr oldu
Kandedir kande o ẓâlim o sitemkâre 'aceb

II
Meclis-i Cem kurulaldan olagelmiş elbet
Câmdan soñra birer bûse verilmek 'âdet
Bâri sen ey nigeh-i ḥasret edüp bir cür'et
Şunu bir söyleseñ olmaz mı ḳadeḥkâre 'aceb

III
Târ olur görmez isem çeşmime sensiz 'âlem
Gece tâ ṣubḥa dek ağlatdı beni derd ü elem
Fikr ü ğam cânıma kâr eyledi bilmem bilmem
Âh hercâyi koculdun mu ki ağyâre 'aceb

IV
Nağme-i çenge bedel dinler iken nâle vü âh
Hecr-i sâki yetişirken bana derd-i cangâh
Bir ṭarafdan dahı ey seng-dil ey baḫt-ı siyâh
Sen mi urduñ bu gece şîşemi dîvâre 'aceb

V
Varup ol derd-şinâs-ı dil ü cânı görsem
Ḫâk-i pâyine Nedîmâ yine yüzler sürsem
Ğizlice arasam ağzın lebin emsem sorsam
Hiç bir çâre bilir mi dil-i bîmâre 'aceb

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 79a MO 76b B 60a Ü 66b TK 100a
M 65a AE 62a T 79b YB 49a Ü1 61a
*Başlık yalnız YB nüshasında var.
I/1. bu şeb : 'aceb MO.B.M.YB // II/1. kurulaldan: güzellerden MO// III/1. görmez isem : hasret ile AE / elem: mihen M /2. bilmem bilmem: bilsem bilsem TK,M,AE,T,YB:bilmem n'etsem MO // IV/1. Nağme-i çenge bedel: Nâle-i çeng bedeli MO / yetişirken: füsûnlarken B /2. şişemi :şişeyiHE,MO,B,M
V/1. görsem: bulsam Ü1 /2. emsem: öpsem Ü.

14

Şarkı*

I

Mâh-ı 'ıydâsâ gelüp ey âṣaf-ı 'âlî-cenâb
Pertev-i lûṭfuñla Şevḳ-âbâdı kıldıñ şevḳ-yâb
Ḳaṣrlar oldu neşâṭ ile burûc-ı âftâb
Pertev-i lûṭfuñla Şevk-âbâdı kıldıñ şevk-yâb

II

Yüz sürüp dâmânına buldu çemenler maṭlabın
Yümn-i pâ-bûsun müşerref eyledi ḥavżın lebin
Kevkebeñ mes'ûd-ı ıḳbâl ede ḳaṣrıñ kevkebin
Pertev-i lûṭfuñla Şevḳ-âbâdı kıldıñ şevḳ-yâb

III

Germ olup şâm u seher şevḳ u ṭarab hengâmesi
Bülbül olsun gülsitânıñda Nedîmin ḫâmesi
Destine hergün sunulsun bir meserret-nâmesi
Pertev-i lûṭfuñla Şevḳ-âbâdı kıldıñ şevḳ-yâb

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 79a MO 76b B 60b Ü 67a TK 100b
M65a AE 62b T 79b YB 49b Ü1 61b
* YB: Murabba AE. Diğer nüshalarda başlık yok.
I/1. şevk-yâb: kâm-yâb MO/ burûc : ber-evc B /4. Pertev-i ....: Perdeler âvîze etrâfında mânend-i sehâb B,YB(derkenâr) // II/1. Yümn-i : Beni B lebin: hemîn MO; gibi B // III/1. Nedîmin : Nedîmânıñ MO

15

I
Şehriyârâ 'ahd-i 'adliñdir cihâna rûz-ı 'ıyd
Kıldı Sa'd-âbâdı teşrîf-i hümâyûnuñ sa'îd
Şevket ü şân u celâliñ dâimâ olsun mezîd
Kıldı Sa'd-âbâdı teşrîf-i hümâyûnuñ sa'îd

II
Geldi iclâl ile ey ṣâḥib-ḳırân-ı baḥr u ber
Bu hümâyun ḳaṣr-ı 'âlî-şânı çün kıldıñ maḳar
Eyledi endûh u ġam iḳlîm-i İrâna sefer
Kıldı Sa'd-âbâdı teşrîf-i hümâyûnuñ sa'îd

III
' Iyddır kıldı yine şevk u ṭarab cûş u hurûş
Eyledi şâdî dil-i 'âlem de elṭâfiñla cûş
Vaḳtidir olsa Nedîmiñ ḫâmesi sükker-fürûş
Kıldı Sa'd-âbâdı teşrîf-i hümâyûnuñ sa'îd

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
T 41b

16

Murabba'*

I

Vaḳt-i gül-geşt-i çemen seyr-i kenâr eyyâmıdır
Lâle faṣlı 'ıyd hengâmı bahâr eyyâmıdır
İ'tidâl u revnaḳ-ı leyl ü nehâr eyyâmıdır
Lâle faṣlı 'ıyd hengâmı bahâr eyyâmıdır

II

Şevḳ ile meyletmede diller gülistan seyrine
'İzz ü nâz-ı gül niyâz-ı 'andelîban seyrine
Şâh-ı 'âlem dahı gelmez mi çerâğan seyrine
Lâle faṣlı 'ıyd hengâmı bahâr eyyâmıdır

III

Şehriyârâ buldu 'âlem devletiñde i'tidâl
Lâlelerle geldi bâğa başka bir ḥüsn ü cemâl
Rûz u şeb kılmakda gülşen luṭf-ı teşrîfiñ ḫayâl
Lâle faṣlı 'ıyd hengâmı bahâr eyyâmıdır

IV

Sâye-i 'adliñde ey şehenşâh-ı 'âlî-nijâd
Ḥamd ü şükr olsun ki 'âlem ser-te-ser mesrûr u şâd
Saḥn-ı gülşen dahı teşrîfiñle olsun ber-murâd
Lâle faṣlı 'ıyd hengâmı bahâr eyyâmıdır

V

Zât-ı 'âlî-şânıñ el-ḥaḳ rûḥudur bu 'âlemiñ
Bâğı iḥyâ eylesin lûṭfet hümâyun maḳdemiñ
Muntaẓır yüz sürmeğe dâmâna ṣadr-ı a'ẓamıñ
Lâle faṣlı 'ıyd hengâmı bahâr eyyâmıdır

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
AE 69b T 43a
*- TK
II/1. diller : verd-i T // IV/1. 'âlî : husrev T

17

Şarḳı*

I

'Iyd gelsin bâ'iş-i şevḳ-i cedîd olsun da gör
Seyr-i Sa'd-âbâdı sen bir kerre 'ıyd olsun da gör
Gûşe gûşe mihrler mehler bedîd olsun da gör
Seyr-i Sa'd-âbâdı sen bir kerre 'ıyd olsun da gör

II

Anda seyret kim ne furṣatlar girer cânâ ele
Gör ne dil-cûlar ne meh-rûlar ne âhûlar gele
Ṭıfl-ı nâzım sevdiğim bir iki gün sabret hele
Seyr-i Sa'd-âbâdı sen bir kerre 'ıyd olsun da gör

III

Gerçi kim vardır anuñ her demde başka ziyneti
Rûze eyyâmında da inkâr olunmaz ḥâleti
Şimdi añlanmaz hele bir hoşça kadr ü ḳıymeti
Seyr-i Sa'd-âbâdı sen bir kerre 'ıyd olsun da gör

IV

Dur ẓuhûr etsin hele her gûşeden bir dil-rübâ
Kimi gitsin bâğa doğru kimi saḥrâdan yana
Bak nedir dünyâda resm-i ṣoḥbet-i ẕevk u ṣafâ
Seyr-i Sa'd-âbâdı sen bir kerre 'ıyd olsun da gör

V

Ṭıfl-ı nâzım cümle gördüm deyü aldatma beni
Görmediñ bir hoşça sen dahı ol dil-cû gülşeni
Serv-i nâzım gel Nedîm-i zâr gezdirsin seni
Seyr-i Sa'd-âbâdı sen bir kerre 'ıyd olsun da gör

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 87a MO 83a Ü 72b TK 104b(derkenâr) M 70b
T 82a (derkenâr) YB 50a Ü1 66a(derkenâr)
*Başlık yalnız YB nüshasında var.
I/2. mihrler mehler: anda mehrûlar HE,MO //III/1. Gerçi: Herçi YB
IV/1. her : bir MO / bir: her MO //V/2. dil-cû : ra'nâ HE / bir hoşça sen dahı o : bir dahı hoşça böyle MO.

18

I
Gel behey bîgâne-meşreb gel yeter nâz eyleme
Çık benimle seyr-i Sa'd-âbâd-ı nev-peydâyı gör
Ben niyâz etdikçe lûtfet nâza âğâz eyleme
Furṣat olmuş iken aman gel a'lâyı gör

II
Lûṭf-ı sulṭan cihân-ı zîbâyı âbâd eyledi
'Âlemiñ ḳalbin bu ṭarḥ-ı dil-güşâ şâd eyledi
Gör neler yapdı ne nâzük şeyler îcâd eyledi
Himmet-i vâlâ-yı Sulṭân Aḥmed-i dânâyı gör

III
Gör biraz gelsin de gör baḥr u beriñ sulṭânını
Bak celâl ü câhına seyreyle 'izz ü şânını
Kıl temâşâ ebr-i cûd u himmetiñ bârânını
Ṣadr-ı a'zam zer nisâr etsin hele na'mâyı gör

IV
Eyleyüp yolunda ey meh-rû fedâ cân u teni
Arayup gezmekde ümmîdiñle bâğ u gülşeni
Şimdi Sa'd-âbâda gelmiş cüst ü cû eyler seni
N 'işlemiş 'ışḳıñ Nedîm-i zâra gör hercâyi gör

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
T 42a

19

I
Şimdi Sa'd-âbâda bak evvelkinden a'lâ mıdır
Gör hele dünyâyı eski bildiğin dünyâ mıdır
Bu görünen bir müzeyyen ḳaṣr-ı müsteṣnâ mıdır
Yoḫsa nehr-i cennet üzre cisr-i nev-peydâ mıdır

II
Ben dedim gitdi behişt-i câvidandır yâ felek
Görmüşümdür anda zîrâ nice biñ hûr u melek
Ḫurrem-âbâdıñ öñünden ḥavża bak tâ ḳaṣra dek
Gül-zemîn üzre döşenmiş buz gibi dîbâ mıdır

III
Gûş kıldım kim bu gün ey dil-rübâ-yı ġonce-leb
Bir dıraḫt altında sen etmekdesin ẕevk u ṭarab
Şıklet olmazsa eğer bir iki sa'atcik 'aceb
Biz de varsak mı efendim yanıñız tenhâ mıdır

IV
Oldu bu şarḳı hele şarḳıların ber-cestesi
Dil-güşâdır çün sabâ her nağme-i âhestesi
Söz Nedîmiñdir 'aceb ṭarz-ı ḥasendir bestesi
Güftesi ammâ ki bilmem besteden a'lâ mıdır

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 87a T 41a
I/2. cennet : hurrem T // II/1. - HE // III/2. olmazsa: olmazsan HE
IV/2. a'lâ :bâlâ T

20

Şarḳı*

I

Gerçi dil almakda ḥüsnüñ ḫayli isti'dâdı var
Lîk o gîsûnuñ kafâdan aña çok imdâdı var
Çâresiz 'uşşâḳıñ ancak nâle vü feryâdı var
El-aman bilmez nedir bir ġamze-i bîdâdı var

II

Çeşm-i şûḫuñdur dil-i 'âşıḳda te'sîr eyleyen
Kâkülüñdür 'âlemi der-bend-i zencîr eyleyen
Mihr-i la'liñdir seniñ dünyâyı teshîr eyleyen
Sevdiğim mühr-i Süleymânıñ cihanda adı var

III

Bir perîdir gerçi ammâ yokdur insâniyyeti
Âftâb-ı zerre-i nâ-çîze saymaz ṭal'atı
Naḫl-i ṭûbâyı salındırmaz nihâl-i ḳâmeti
Gülşen-i ḥüsn ü cemâliñ bir boyu şimşâdı var

IV

Meclise bîgâneler geldi nice yâd olmasın
Âşıḳı pek çok cefâya nice mu'tâd olmasın
Şîve fenniñde o gözler nice üstâd olmasın
Ġamze-i fettan gibi yanıñda bir üstâdı var

V

Her gülüñ şevḳıyle bülbül gibi zâr olmaz Nedîm
Değme bir zülf-i girih-gîre şikâr olmaz Nedîm
Her gülistanda çü şeb-nem ḫâksâr olmaz Nedîm
Değme bir dil-ber beğenmez bir dil-i naḳḳâdı var

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 87b MO 82a B 66b Ü 70a TK 108b
M 70a AE 69a T 86a YB 49b Ü1 66a
*Başlık AE ve YB nüshalarında mevcut.
II/1. âşıkda: 'âşıka B,Ü1 //IV/1. cefâya nice: cefâ vü cevre B,Ü1

21

Şarḳı *

I
Gel hele bir kerrecik seyret göze olmaz yasağ
Oldu Sa'd-âbâd şimdi sevdiğim dağ üstü bâğ
Çâr-bâğ-ı Iṣfahânı eylemişdir dâğ dâğ
Oldu Sa'd-âbâd şimdi sevdiğim dağ üstü bâğ

II
Nev-bahâr erişdi oldu ol zemin cennet-mis̱âl
Ġars olundu ḳâmetiñ gibi hezâran nev-nihâl
Bağlarla buldu ruh̲sârıñ gibi ḥüsn ü cemâl
Oldu Sa'd-âbâd şimdi sevdiğim dağ üstü bâğ

III
Andadır seyr-i nihâlistân u ṭarf-ı cûybâr
Andadır gül-geşt-i saḥrâ andadır seyr-i kenâr
İster iseñ kûhu seyret ister iseñ bâğa var
Oldu Sa'd-âbâd şimdi sevdiğim dağ üstü bâğ

IV
Anda idi dünkü gün hemşîre-i sa'd-ahteriñ
Sen de gel gâhîce ḫâlî kalmasın cânâ yeriñ
Suç benim olsun beni döğsün duyarsa mâderiñ
Oldu Sa'd-âbâd şimdi sevdiğim dağ üstü bâğ

V
Bir Nihâlistan kitâbıdır o saḥrâlar meger
Kim aña ḥavż-ı dil-âra sîmden cedvel çeker
Dâğa çık da bâğlardan eyle bu sırra nazar
Oldu Sa'd-âbâd şimdi sevdiğim dağ üstü bâğ

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
B 68b AE 72b T 41a YB 54a Ü1 68b(derkenâr)
* YB/ Murabba AE
II/2. Bağlarla: Bağlar da YB //III/2. kûhı seyret :seyr-i kûh et T; 'azm- i kûh et YB,Ü1//IV/2. duyarsa:döğerse YB

VI

Şarḳ u ġarb-ı 'âlemi seyrân eden peyk-i nesîm
Der ki bî-şübhe cihân içre bunuñ misli 'adîm
Vaṣfına bu mıṣra'-ı ġarrâ münâsibdir Nedîm
Oldu Sa'd-âbâd şimdi sevdiğim dağ üstü bâğ

22

Şarḳı*

I

Bi-ḥamdi'llah revân alındı zevḳ u şevḳa mu'tâd ol
Meserret vaktidir rûḥ-ı revânım gül açıl şâd ol
Dil-i düşmen ḫarâb oldu safâlarla sen âbâd ol
Meserret vaktidir rûḥ-ı revânım gül açıl şâd ol

II

Bu demler mevsim-i zevḳ u neşâṭ u şâdmânîdir
Bu 'aṣrıñ her günü güyâ ki eyyâm-ı cüvânîdir
Çıkup gülzâra ḫandân olmanıñ şimdi zamanıdır
Meserret vaktidir rûḥ-ı revânım gül açıl şâd ol

III

Ṣafâdan servler salınmada eṭrâf-ı gülşende
Sehâbın mâyesi olmakda ṭarf-ı bâğ-ı efkende
Zamân-ı devletiñde şehriyâr-ı 'âlemiñ sen de
Meserret vaktidir rûḥ-ı revânım gül açıl şâd ol

IV

Açıldı bunca muḥkem kal'alar ey şûḥ-ı meh-pâre
Kemer bendiñ seniñ fetḥ etmeğe olmaz mı bir çâre
Güşâd eyle aman ol düğme-i zerrîni bir pâre
Meserret vaḳtidir rûḥ-ı revânım gül açıl şâd ol

V

Sürûr ile cihan rûyuñ gibi ferḫunde vü ḫurrem
Neşâṭ u şevḳ u şâdî ile leb-rîz oldu hep 'âlem
Nedîm-i zâr ile bir laḥzacık olmaz mısın hem-dem
Meserret vaktidir rûḥ-ı revânım gül açıl şâd ol

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 93b MO 89a B 72a Ü 81a TK 116a
M 76a AE 76a T 91b YB 50b Ü1 73a
* YB/ Murabba AE
II/1. neşât : sürûr Ü // III. Bend yalnız T nüshasında mevcuttur.
IV.-MO,B,Ü,TK,M,AE// V/1. Sürûr : Neşât Ü

23

Şarḳı*

I

Yine tenhâ elime girdi hele cânânım
Bûs edince lebiñi ağzıma geldi cânım
Gece yıldız sayar iken bu dil-i nâlânım
Doğdu nâ-gâh güneş gibi meh-i tâbânım

II

Dün dil-i zâr ile ṣoḥbet ederek gitmişsin
Va'de-i lûṭfu ḳasemler ile berkitmişsin
Deheniñden bize bir bûse mi va'detmişsin
Bizde bir böyle ağız müjdesi var sultânım

III

Sen de kendin gibi bir şûḫa nigehbân olduñ
Gül iken böyle niçün bülbül-i nâlân olduñ
Sen nice tâ bu kadar 'ışḳ ile ḥayrân olduñ
Hele ben sana efendim ḳatı pek ḥayrânım

IV

Çık levendâne dolaş gûşelerin gülzârıñ
Meded ey serv-i revan bozma meded reftârıñ
Pây-mâl olmadır ümmîdi Nedîm-i zârıñ
Ayağıñ sakınarak basma aman sulṭânım

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 95a MO 90b B 73a Ü 81b TK 117b
M 77a AE 77b T 93a YB 50b Ü1 74b
*Bu başlık AE ve Yb nüshalarında vardır.
II/1. kazemler: kalemler M /2. -B //III/1. nâlân: handan
B,M,AE,T,YB,Ü1//IV/1. meded:sakın HE,B /2. olmadır ümmîdi:
olmadadır çünki HE / Ayağın : Pâyını MO.

24

Şarkı*

I

Yeniden eski mahabbetleri tecdîd edelim
Gel benim kaşı hilâlim bize bir 'ıyd edelim
Seni bir câm-ı muṣaffâ ile ḫûrşîd edelim
Gel benim kaşı hilâlim bize bir 'ıyd edelim

II

İşte ḫûn oldu dilim ġamze-i 'ayyâşıñ içün
İşte ḫançerlere düşdüm seniñ ol kaşıñ içün
Pek recâ ederim unutma güzel başıñ içün
Gel benim kaşı hilâlim bize bir 'ıyd edelim

III

Yeter ağlatdı firaḳıñ bu dil-i bîmârı
Yeter etdirdi ḫayâliñ baña âh u zârı
Kâmkâr et bizi bir gün de efendim bâri
Gel benim kaşı hilâlim bize bir 'ıyd edelim

IV

Dil seniñ ṣoḥbetine ṭâlib ü râġıbdır pek
Şevḳımız tal'at-ı pür-nûruna ṭâlibdir pek
Hele Top-ḫâne günü olsa münâsibdir pek
Gel benim kaşı hilâlim bize bir 'ıyd edelim

V

Bezmimiz rûyuñ ile reşk-i gülistân olsun
Ḫandelerle leb-i la'liñ şeker-feşân olsun
İ'tizâr etme Nedîmâ saña ḳurbân olsun
Gel benim kaşı hilâlim bize bir 'ıyd edelim

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 95b MO 91a B 73b Ü 82a TK 117b
M 77a AE 77b T 93a YB 50b Ü1 75a
* YB/ Murabba AE. Diğer nüshalarda başlık yok.
III/1. bîmârı : nâlânı HE /2. bir gün de: bir kerre B
IV/1. Dil : O MO,M ; Ol YB

25

Şarkı*

I

Sevdiğim cânım yolunda ḫâke yeksân olduğum
'Iyddır çık nâz ile seyrâna ḳurbân olduğum
Ey benim 'ışkında bülbül gibi nâlân olduğum
'Iyddır çık nâz ile seyrâna ḳurbân olduğum

II

Cümle yâran saña 'uşşâḳ olduğun bilmez misiñ
Cümleniñ ṭâḳatları tâḳ olduğun bilmez misiñ
Şimdi 'âlem saña müştâḳ olduğun bilmez misiñ
'Iyddır çık nâz ile seyrâna ḳurbân olduğum

III

Gâhi Feyż-âbâda doğru 'azmedüp eyle ṣafâ
Âṣaf-âbâda gelüp gâhî salıñ ey meh-liḳâ
Gel hele gör saḥn-ı Sa'd-âbâda hiç olmaz bahâ
'Iyddır çık nâz ile seyrâna ḳurbân olduğum

IV

Kapladup gül-penbe şâli ferve-i semmûruna
Ol siyeh zülfü döküp ol sîne-i billûruna
'Iṭr-ı şâhîler sürüp ol gerden-i kâfûruna
'Iyddır çık nâz ile seyrâna ḳurbân olduğum

V

Sen açıl gül gibi zâr ile hezâr olsun Nedîm
Bend bend olsun ḫam-ı zülfüñ şikâr olsun Nedîm
Sen salıñ cânâ yoluñda ḫâksâr olsun Nedîm
'Iyddır çık nâz ile seyrâna ḳurbân olduğum

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 96a M 91b B 73b Ü 83a TK 118a
M 77b AE 78a T 93b YB 51a Ü1 75b
* YB/ Murabba AE. Diğer nüshalarda başlık yok.
I/1. cânım : cânâ HE,MO,M // IV/1. ferve-i: nev-be-nev HE,B,AE/
ol sîne : âyîne Ü // V/1. zâr ile : zârına HE ; zârıñla B,AE.

26

Şarkı*

I

Yetmez mi saña bister ü bâlîn kucağım
Serd oldu havâ çıkma koyundan kuzucağım
Âteşlik eder saña bu sînemdeki dâğım
Serd oldu havâ çıkma koyundan kuzucağım

II

Sen böyle soğuk yerde niçün yatar uyursun
Bi'llahi döğer dur hele dâyeñ seni görsün
Dahı küçücüksüñ yalnız yatma üşürsün
Serd oldu havâ çıkma koyundan kuzucağım

III

Yaklaşdı şitâ ebr-i siyâh tutdu cihânı
Kalmadı sabânıñ gezecek tâb u tüvânı
Ḳurbânıñ olam geçdi boğaz seyri zamânı
Serd oldu havâ çıkma koyundan kuzucağım

IV

Bir câm çek ey gonce-dehen def'-i humâr et
Çeşmimde ḫayâliñ gibi gel geşt ü güzâr et
Naḳşıñ gibi âyîne-i sînemde karâr et
Serd oldu havâ çıkma koyundan kuzucağım

V

Der saña Nedîmâ bunu tekrâr-be-tekrâr
Bîgâne ile etme sakın 'azm-i çemenzâr
Gürgân gibi ağyâr kaparlar seni zinhâr
Serd oldu havâ çıkma koyundan kuzucağım

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 96a MO 91b Ü 83a TK 116a M 77b T 92a YB 53b Ü175a
*YB. Diğer nüshalarda başlık yok.
III/2. zamânı: kenarı M //IV/1. humâr: hicâb M,YB //V/1. Der saña: Dersin ki : HE.Ü ; Dersen ki M,YB.Ü1 /2. Gürgân: Türkmân Ü,TK,T

27

I
Gülistan lâle-i aḥmerle pür-zîb oldu ser-te-ser
Çırâğan faṣlı 'ıyd eyyâmıdır şevketlü hünkârım
Karâr etsin mi İstanbulda şimden soñra ḫâṭırlar
Çırâğan faṣlı 'ıyd eyyâmıdır şevketlü hünkârım

II
Seniñ çün besledi ezhârı bir yıldan beri gülşen
Ḫaber sormakdadır her laḥza teşrîf-i hümâyûndan
Tebâh olur iki günde eger lûṭfuñla gelmezsen
Çırâğan faṣlı 'ıyd eyyâmıdır şevketlü hünkârım

III
Bilirsin kim efendim lâleniñ nâzükdür eyyâmı
Tamâm olur heman bir haftada âğâz-ı encâmı
Kerem kıl tizce teşrîf eyle bilsin bâri bayramı
Çırâğan faṣlı 'ıyd eyyâmıdır şevketlü hünkârım

IV
Çemen kıldı yeşil dîbâsını yollarda güsterde
Gelüp durdu selâma nev-bahâr u 'ıyd bir yerde
Hele geç kalması şâyan görünmez bu havâlarda
Çırâğan faṣlı 'ıyd eyyâmıdır şevketlü hünkârım

V
O cây-ı nüzhet-efzâya nice meyl etmesin ḫâṭır
Ki ol yerlerden olmuşdur nice ehl-i hüner zâhir
Zuhûr etmiş ḫuṣûṣâ kim Nedîmâ gibi bir şâ'ir
Çırâğan faṣlı 'ıyd eyyâmıdır şevketlü hünkârım

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
T 40b

28

Şarkı*

I

Gülzâra salıñ mevsimidir geşt ü güzârıñ
Ver hükmünü ey serv-i revan köhne bahârıñ
Dök zülfünü semmûr giyinsin ko 'izârıñ
Ver hükmünü ey serv-i revan köhne bahârıñ

II

Bülbülleriñ ister seni ey gonce-dehen gel
Gül gitdiğini anmıyalım gülşene sen gel
Pâ-mâl-i şitâ olmadan iklîm-i çemen gel
Ver hükmünü ey serv-i revan köhne bahârıñ

III

Sal hatt-ı siyâhkârıñ o ruhsâre-i âle
Semmûrunu kaplat bu sene kırmızı şâle
Al deste eğer lâle bulunmazsa piyâle
Ver hükmünü ey serv-i revan köhne bahârıñ

IV

Cennet gibi 'âlem yine her mîve firâvân
Sen mîve-i vaslıñ dahi etmez misiñ erzân
'Uşşâka birer bûse edüp gizlice ihsân
Ver hükmünü ey serv-i revan köhne bahârıñ

V

Bir mısra' işitdim yine ey şûh-ı dil-ârâ
Bir hoşça da bilmem ne demek istedi ammâ
Ma'kûl dedi zannederim anı Nedîmâ
Ver hükmünü ey serv-i revan köhne bahârıñ

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 93a MO 88a B 71b Ü 79b TK 114b
M 75a AE 75b T 90b YB 50a Ü1 72a
* YB/ Murabba AE. Diğer nüshalarda başlık yok.
I-V. serv-i revan: nahl-i çemen Ü ; serv-i çeman AE
IV/2. 'Uşşâka birer bûse : 'Uşşâkına bir bûse HE

29
Şarkı*

I
Yine oldum esîri âh bir şûḫ-ı sitemkârıñ
Ki dil-ber sevmemiş bilmez belâsın 'âşık-ı zârıñ
Ne kâfirlikleriñ gördüm ben ol zülf-i siyehkârıñ
O ebrûnuñ o ẓâlim ġamzeniñ ol çeşm-i mekkârıñ

II
O ṭıfl-ı nâzı gördüm rûyuna ḫûrşîd eşer etmiş
Ḫaberdâr olmamışdım soñra bildim n'eylemiş n'itmiş
Meğer ẓâlim kaçup tenhâca Sa'd-âbâda dek gitmiş
Temâşâ eylemiş âlâyını şevketlü hünkârıñ

III
Gezermiş ḳaṣrıñ eṭrâfında yer yer tâze meh-rûlar
Mükahhal gözlü Şîrîn sözlü Leylî yüzlü âhûlar
Heman alkış ṣadâsın andırırmış çağlayan sular
Ederlermiş du'âsın pâdişâh-ı ma'deletkârıñ

IV
Güzelsin bî-bedelsin şûḫsun âlüftesin cânâ
Söz olmaz hüsnüne gelmez naẓîriñ 'âleme ḥaḳḳâ
Seniñ her cevrine biñ cân ile sabr eylerim ammâ
Beni pek öldürür ey bî-vefâ illerle bâzârıñ

V
Bugün bir maḥrem-i esrâr yâr-ı nükte-pîrâdan
İşitdim kim sayup 'uşşâḳını ey şûh-ı simin-ten
Nedîm-i zâra benzer 'âşıḳım yokdur demişsin sen
Efendim işte vardır ben esîriñ ben giriftârıñ

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
Ü 79b TK 115a T 91a YB 53b Ü1 69b(derkenâr)
* YB/ Diğer nüshalarda başlık yok.
I/2. mekkârın : 'ayyârın YB // II/1. bildim :duydum Ü1
III-IV. - Ü1 //V/2. işte vardır: vardır işte TK,T

30
Şarkı*

I
Ser-â-pâ ḥüsn ü ânsın dil-sitansın nâz-perversin
Cüvân-ı mihribansın şûḥsun nâzende dil-bersin
Naẓîriñ yok cihanda ḥüsn ile mihr-i münevversin
Bahâ olmaz saña cânâ 'aceb pâkîze gevhersin

II
Eyâ gülzâr-ı ḥüsn ü behcetin naḫl-ı ser-efrâzı
Kim üstâd etdi fenn-i 'işvede ol çeşm-i ṭannâzı
Kim öğretdi saña cânâ bu denlü şîve vü nâzı
Ki dâ'im böyle nâz ile güler nâz ile söylersin

III
Yeter kaldıñ yeter ey ṭıfl-ı nâzım ḫânede tenhâ
Yeter karışmasınlar saña ġayrî dâye vü lâlâ
Biraz gel bâğa bülbül dinle seyret açıl cânâ
Ki sen dahı henüz açılmamış bir ġonce-i tersin

IV
Ḫırâmın dil-pesend ü cünbişin dil-ḫ'âhdır cânâ
Ḫayâliñle Nedîmiñ kârı âh u vâhdır cânâ
Atan anan seniñ var ise mihr ü mâhdır cânâ
Ki bir bakışda mihre bir bakışda mâha benzersin

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 103a MO 96a B 78b Ü 87b TK 123b
M 81a AE 82b T 98a YB 51a Ü1 79a
* AE, YB . Diğer nüshalarda başlık yok.
III/1. dâye vü lâlâ : lâlâ vü dâye MO /2. açılmamış:açılmadık B
IV/1. cünbişin :haşmetin B

31

I
Pâdişâhım dergehiñde bendedir şâhan seniñ
Her ne emriñ varsa hünkârım buyur ferman seniñ
'Âlemiñ sulṭân-ı 'âlî-şânısın devran seniñ
Her ne emriñ varsa hünkârım buyur ferman seniñ

II
İster isen al Ferîdûnuñ başından efseri
İster isen mülk-i Dârâdan çıkar İskenderi
İster isen Ḫusreve bağışla mülk-i ḫâveri
Her ne emrin varsa hünkârım buyur ferman seniñ

III
Ẕât-ı 'âlî-şânına şâyestedir bu taḫt u tâç
Ġayri şehler lâyıḳ oldur ki versinler ḫarâç
Mülk-i Kisrîden alır ednâ kuluñ isterse bâç
Her ne emrin varsa hünkârım buyur ferman seniñ

IV
'Iyd yaklaşdı Nedîmâ bendeñ âyâ neylesin
Bir ḳasîdeyle yine 'arż-ı hüner mi eylesin
Yoḫsa bir nâzük edâ tâze gazel mi söylesin
Her ne emrin varsa hünkârım buyur ferman seniñ

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
T 40a

32

Şarkı*

I

'Aceb nâzende ṭıfl-ı dil-sitansın
Güzelsin tâzesin tersin cüvansın
Gözümde nûrsun sînemde cansın
Heman ḳalbimdeki râz-ı nihansan

II

Neden eşkestedir ṭarf-ı külâhıñ
Neden mestânedir çeşm-i siyâhıñ
Niçün kanlar döker tîğ-i nigâhıñ
Niçün sen böyle âşûb-ı cihansın

III

Varup bîgânelerle ülfet etdiñ
Dil-i zârım esîr-i miḥnet etdiñ
Beni mehcûr-ı tâb u tâḳat etdiñ
Yamansın mâ-ḥaṣal ẓâlim yamansın

IV

Söz açma ḫıżr ile âb-ı beḳâdan
Efendim sevdiğim ben bildiğim ben
Bu şekker-ḫand ile bu ḳadd ile sen
Ḥayât-ı tâze 'ömr-i câvîdansın

V

Göñül kim 'ıḳd-ı bend-i kâkülüñdür
Havâdâr-ı şemîm-i sünbülüñdür
Nedîm-i zâr ḳurbânıñ kuluñdur
Sen anuñ cismine rûh-ı revansın

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün
HE 102b MO 96b B 78b Ü 88a TK 124b
M 81b AE 83b T 98b YB 51b Ü1 79b
* AE,YB.
III/2. Beni...:Beni cevrin ile bî-tâkat etdiñ B

33

Şarḳı*
I
Erişdi nev-bahâr eyyâmı açıldı gül ü gülşen
Çırâğan vaḳti geldi lâlezârıñ dîdesi rûşen
Çemenler döndü rûy-ı yâre reng-i lâle vü gülden
Çırâğan vaḳti geldi lâlezârıñ dîdesi rûşen

II
Açıldı dil-beriñ ruḫsârı gibi lâleler güller
Yakışdı zülf-i ḫûbanveş zemîne saçlı sünbüller
Bu mıṣra'la nevâ-sâz olmada âşüfte bülbüller
Çırâğan vaḳti geldi lâlezârıñ dîdesi rûşen

III
Gelir deyü cihânıñ şehriyârı bezm-i gülzâra
Temâşâ etmek içün yâsemenler çıkdı dîvâra
Tebessümle dedi gül-gonce gûş-ı bülbül-i zâra
Çırâğan vaḳti geldi lâlezârıñ dîdesi rûşen

IV
Olup gülşen çırâğan ile pür-şevḳ u neşâṭ-efzâ
Zemîni lâlezârıñ nûrdan ṭâvûsdur gûyâ
Hezâran müjde kim açıldı rûy-ı ġonce-i ra'nâ
Çırâğan vaḳti geldi lâlezârıñ dîdesi rûşen

V
Sezâdır kim cihânıñ pâdişâh-ı mekrümetkârı
Müşerref ede teşrîf-i hümâyûniyle gülzârı
Nedîmiñ sazlarla okuna bu tâze güftârı
Çırâğan vaḳti geldi lâlezârıñ dîdesi rûşen

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 101b MO 97a M 82a T 99b YB 52a Ü1 80a
*YB. Diğer nüshalarda başlık yok.

34
Şarkı*

I
Yakın gel kaçma ey şûḥ-ı cihan ḥüsnüñ 'ıyân olsun
Baña her bir nigâhıñ mâye-i ârâm-ı cân olsun
Ruḫu gül lebleri mül kâmeti serv-i revân olsun
Olursa bâri dil-ber böyle şûḥ-ı nükte-dân olsun

II
Seni pinhan sevüp ey nev-nihâl-i bâğ-ı istiğnâ
Biraz müddet seniñle ẕevḳ u sohbet edelim tenhâ
Eğer sen gelmez iseñ saña ben 'azm ederim ammâ
Sakın kendin bu râz ağyârdan dâim nihân olsun

III
Bu 'ahd-i ẕevḳ u şâdîniñ gerek ḳadrin bile âdem
Ki diller her zamân olmakdadır bir şevḳ ile ḫurrem
Nedîmâ vaḳt-i Cemde olmamışdır böyle ḫurrem dem
Du'â-yı devlete meşğûl olup dil şâdmân olsun

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 102a MO 96a B 78b Ü 87b TK 124a
M 81b AE 83a T 98a YB 51b Ü1 79b
* AE,YB. I/2. revân:çemân MO,M,YB,Ü1 // II/1. pinhan : tenhâ HE

35

Şarḳı*

I

Sâḳiyâ meclise gel cismime gelsin cânım
'Ahdler tevbeler ol sâġara ḳurbân olsun
Ayağıñ sakınarak basma aman sulṭânım
Dökülen mey kırılan şîşe-i rindân olsun

II

Merḥabâ etdiğin ellerle revâ mı göreyim
Eller emsin o şeker lebleri de ben durayım
Bâri lûṭfeyle â zâlim biricik yüz süreyim
Pâyiñ olmazsa eğer gûşe-i dâmân olsun

III

Şûḥsun neyleyim ammâ ki yalan söylersin
Her zamân böyle Nedîmâyı firîb eylersin
Ḫamdır mîve-i vaslım saña olmaz dersin
Olsun ey tâze nihâl-i çemen-i cân olsun

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 102b MO 96b B 79a Ü 87b TK 124a
M 81b AE 83b T 98a YB 51b Ü1 79b
*AE,YB. I/2. aman: benim AE //II/1. illerle:illere MO,M ; ağyâra B / lebleri de: leblerini HE //III/1. firîb: garîb HE,B,Ü,TK,T ; karîb AE /2. saña olmaz : dahı olsun HE.

36
Şarkı*

I
Añdırır ḳaṣr-ı cinânı bu dil-i nâ-şâda
Nice akmaya göñül su gibi Sa'd-âbâda
Düşürür kevs̱eri ol ḥavż-ı dil-ârâ yâda
Nice akmaya göñül su gibi Sa'd-âbâda

II
Sürmeli gözlü güzel yüzlü gazâlân anda
Zer kemerli beli ḫançerli cüvânân anda
Bâ-ḥuṣûṣ aradığım serv-i ḫırâmân anda
Nice akmaya göñül su gibi Sa'd-âbâda

III
Görüp ol ṭarḥ-ı dil-ârâyı Nedîm-i şeydâ
Vaṣfını eyler iken levḥ-i sipihre imlâ
Dedi bu mıṣra'ı bir şâ'ir-i pâkîze-edâ
Nice akmaya göñül su gibi Sa'd-âbâda

HE 110a Ü 90a YB 53a Ü1 86a (derkenâr)
Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
*YB I/2. Düşürür:Gösterir HE //1. güzel: güneş Ü,YB,Ü1
III/1. Görüp : Gördük YB

37
Şarḳı*

I
Vaṣf-ı ḥüsn ü behceti bir vech ile sığmaz dile
Gel Şeref-âbâdı gör şevketlü hünkârım hele
Anlanılmaz hak bu kim ârâyişi taḳrîr ile
Gel Şeref-âbâdı gör şevketlü hünkârım hele

II
Her nefes âb u havâsı câna canlar katmada
İntisabıñla cihâna nâz u naḫvet satmada
Kangı gün teşrîf eder şâhım deyü cân atmada
Gel Şeref-âbâdı gör şevketlü hünkârım hele

III
Anı ziynetler ile yaptırdı ṣadr-ı a'zamıñ
Tâ ki açılsın temâşâsiyle ṭab'-ı ekremiñ
Lûṭf u ihsan kıl dirîğ etme efendim maḳdemiñ
Gel Şeref-âbâdı gör şevketlü hünkârım hele

IV
Ben ḳuluñ sordum Nedîmâdan anuñ evṣâfını
Vaṣf u medḥ etdi be-ġâyet ṭarḥını eşrâfını
Rûḥa teşbîh eyledi ḥattâ havâ-yı ṣâfını
Gel Şeref-âbâdı gör şevketlü hünkârım hele

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 110a MO 103b B 84b Ü 95b TK 133a
M 87b AE 89b T 105b YB 52a Ü1 86b
*YB / Murabba AE

38

I

'Aceb reşkeyledi ṭab'ım nevâ-yi 'andelîbâne
Olur mu bülbül olsak biz dahı bir verd-i ḫandâne
Açıldı lâleler güller güzeller çıkdı seyrâne
Açılsak biz de bir kaç ġonce-leblerle gülistâne

II

Saña dil-dâdeyim ey şûḥ istersen dil-âzâr ol
Eğer yoğ ise de 'uşşâḳa raḥmiñ sevdiğim var ol
Ne çâre kâil olduk hep cefâ-cûy u sitemkâr ol
Ne olur sen heman lûṭfeyle bizden olma bîgâne

III

Çeküp bir iki sâġar şîşe-i nâmûsu sındırsak
Dil-i serdin biraz 'uşşâḳa germetsek ısındırsak
Seni ağyârdan bir iki gün alsak salındırsak
Ne var bir ṭurfa satsak serv-i nâzım biz de yârâne

IV

Aman pek yârelendim ol nigâh-ı şûḫ-ı evbâşa
Kapıldım doğrusu ol yâl ü bâle ol güzel kaşa
Geçersen semtimizden yoluñ uğrarsa Beşiktâşa
Efendim gel mürüvvet kıl senindir bende vü ḫâne

V

Seni gördüm ki ol şûḥuñ tutup tenhâca dâmânıñ
Meğer kim 'azm ederdiñ 'ışḳ-ı müşkil râz-ı pinhânıñ
Şetâretlerle gâhî güldürürdüñ la'l-i ḫandânıñ
Ne siḥr eylerdiñ ol şûḫa ne söylerdiñ Nedîmâne

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 110b

39

Şarḳı*

I

Cemâl-i bâ-kemâliñ buldu revnaḳ nûr u behcetle
Tırâş olduñ efendim âfiyetler 'izz ü devletle
Şükürler kim yine bulduñ kemâl icrâ-yı sünnetle
Tırâş olduñ efendim âfiyetler 'izz ü devletle

II

Değişmem müşk-i Çîne h̲âk-i pây-i 'anber-âmîziñ
Bütün dünyâya vermem ben seniñ bir mûy-ı nâ-çîziñ
Hemîşe şevklerle geçsin evḳât-ı ṭarab-rîziñ
Tırâş olduñ efendim âfiyetler 'izz ü devletle

III

Sütürre reşk kim devletlü başından bulur devlet
Ḥased mıḳraṣa kim eyler seniñle leb-be-leb ṣoḥbet
Cebîniñden gelir âyîneniñ ruh̲ṣârına ziynet
Tırâş olduñ efendim âfiyetler 'izz ü devletle

IV

Zamânıñda ser-â-pâ resmi nevdir çünki dünyânıñ
Okunsun bu yeni şarḳısı da bâri Nedîmânıñ
Hemîşe olsun efzûn 'ömrüñ ile z̲ât-ı z̲î-şânıñ
Tırâş olduñ efendim âfiyetler 'izz ü devletle

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 110b MO 104a B 85a Ü 95b TK 133a
M 87b AE 89b T 105b YB 52b Ü1 86b
*YB/ Murabba AE. I/1. Bu mısra B nüshasında yok. Bunun yerine 3.mısra tekrar edilmiş. YB nüshasında da 1.mısra ile 3. mısraın yerleri değiştirilmiş. I/2. bulduñ: buldu B,TK //III/2. âyînenin: âyîne-i TK //IV/2. olsun efzûn 'ömrün ile: 'ömrüñ efzûn ede Hak sen: HE,M .

40
Şarḳı*

I
Bir ṣafâ baḫş edelim gel şu dil-i nâ-şâda
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd-âbâda
İşte üç çifte kayık iskelede âmâde
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd-âbâda

II
Gülelim oynayalım kâm alalım dünyâdan
Mâ-yi tesnîm içelim çeşme-i nev-peydâdan
Görelim âb-ı ḥayât akdığın ejderhâdan
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd-âbâda

III
Geh varup ḥavż kenârında ḫırâmân olalım
Geh gelüp ḳaṣr-ı cinan seyrine ḥayrân olalım
Gâh şarḳı okuyup gâh gazel-ḫ̇ân olalım
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd-âbâda

IV
'İẕn alup cum'a namâzına deyü mâderden
Bir gün uğrılıyalım çarḫ-i sitem-perverden
Dolaşup iskeleye doğru nihan yollardan
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd-âbâda

V
Bir sen ü bir ben ü bir muṭrıb-ı pâkîze-edâ
'İẕniñ olursa eğer bir de Nedîm-i şeydâ
Ġayrı yârânı bu günlük edüp ey şûḫ fedâ
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd-âbâda

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 111a MO 103b B 84b Ü 95a TK 132b
M 87a AE 89a T 105a YB 52a Ü1 85b
*YB/Murabba' AE. I/1. bahşedelim: kesbedelim B //IV/2. doğrı: eğri HE //V/1. -edâ:-sadâ B

41
Şarḳı*

I
Yine bezm-i çemene lâle fürûzan geldi
Müjdeler gülşene kim vaḳt-ı çırağan geldi
Bülbül âteş saçarak bezme gazel-ḫ̆ân geldi
Müjdeler gülşene kim vaḳt-ı çırağan geldi

II
Çıkup iḳbâl ile gülzâra şehenşâh-ı cihân
İltifâtiyle eder gülleri şâd u ḫandân
Lâlezâra gelir elbet yine sulṭân-ı zaman
Müjdeler gülşene kim vaḳt-ı çırağan geldi

III
Seyr olup raḳṣı yine dil-ber-i mümtâzlarıñ
Yine eflâke çıkar nâleleri sâzlarıñ
Câna âteş bırakır şu'lesi âvâzlarıñ
Müjdeler gülşene kim vaḳt-ı çırağan geldi

IV
Ney ü sanṭûr u rebâb ü def ü ṭanbûr ile çeng
Nağme-i bülbül ü ḳumrîye olup hem-âheng
Pür eder 'âlemi şevḳ u ṭarab-ı reng-â-reng
Müjdeler gülşene kim vaḳt-ı çırağan geldi

V
Can-feză ṭurra-i ḫûban gibi zülf-i sünbül
Dil-güşâ naẓm-ı Nedîmâ gibi ruḫsâre-i gül
Dün gülistanda işitdim ki der idi bülbül
Müjdeler gülşene kim vaḳt-ı çırağan geldi

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 115b MO 108a M 91a T 109b YB 53a Ül 90a
*YB. III/2. şu'lesi: nâle vü HE ; şu'le-i M.

42
Şarkı*

I
Sînemi deldi bu gün bir âfet-i çâr-pâreli
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor ḫâreli
Çifte beñli sîm gerdenli güneş ruḫsâreli
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor ḫâreli

II
Bir cüvan kâşî sarık sarmış efendim başına
Sürme çekmiş 'ıtr-ı şâhîler sürünmüş kaşına
Şimdi girmiş dahı taḫmînimde on beş yaşına
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor ḫâreli

III
Şeh-nişinler ziyneti âġûşlar pîrâyesi
Dahı bir yıldır yanıñdan ayrılalı dâyesi
Sevdiğim gönlüm sürûru 'ömrümüñ sermâyesi
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor ḫâreli

IV
Şîvesi nâzı edâsı ḫandesi pek bî-bedel
Gerdeni püskürme beñli gözleri ġâyet güzel
Sırma kâkül sîm gerden zülf tel tel ince bel
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor ḫâreli

V
Ol perî-rûyuñ cefâ-yı çeşm-i cellâdın demem
Derd-i 'ışḳıyla Nedîmiñ âh u feryâdın demem
Ṭarz u ṭavrın söylesem mâni' değil adın demem
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor ḫâreli

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 116a MO 107b B 92b Ü 99b TK 137b
M 90b AE 93b T 109a YB 52b Ü 89b
* YB/ Murabba' AE. I-V. Gül : Al HE,Ü1
I/1. deldi: etdi HE / bu gün: yine YB //II/2. on beş: on dört B
IV/2. Sırma... : Kâmeti gûyâ Nedîmâya hemân tûl-ı emel HE,B,AE
Kâmeti 'uşşâkına gûyâ ki bir tûl-ı emel TK; Sîne-i kâfûruna kakma
ilik dense mahal M,YB,Ü1 ; Ah o nahl-ı gül gibi kâmet o nâzük ince
bel T //V/1.'ışkıyla : 'ışkıñ ile TK,M,AE,T,YB,Ü1 /Nedîmiñ: derûnun
HE/ feryâdın : efgânın MO / 2. Tarz u tavrın : Tavr u tarzın TK,T

43

I
Bahâr eyyâmıdır zevk-i gülistan vaktidir şimdi
Açıldı lâleler seyr-i çırâğan vaktidir şimdi
Çemen faslı nevâ-yı 'andelîban vaktidir şimdi
Açıldı lâleler seyr-i çırâğan vaktidir şimdi

II
Getirdi nükhetin bâd-ı şabâ gülzâr-ı dil-cûnuñ
Açıldı 'ukde-bendi yâsemîniñ verd-i şeb-bûnuñ
Efendim işte olsun ġayr ....hümâyûnuñ
Açıldı lâleler seyr-i çırâğan vaktidir şimdi

III
Umar teşrîfini gülşen efendim şad hacâletle
Derûnu ġonce-i şükûfeniñ hûn oldu hasretle
Kerem kıl lûtf u ihsân et buyur 'izz ü sa'âdetle
Açıldı lâleler seyr-i çırâğan vaktidir şimdi

IV
Ümîd-i makdemiñle ġonceler oldu ser-efkende
Selâma durdular serv-i sehîler râh-ı gülşende
Bu mısra'la terennüm etmede hânende sâzende
Açıldı lâleler seyr-i çırâğan vaktidir şimdi

V
Haber almak içün gülzâra gönderdim şabâyı dün
Bakardım kim bahârıñ cünbüşünden bir haber gelsün
Nedîmâ geldi tahkîk olmak üzre söyledi bu gün
Açıldı lâleler seyr-i çırâğan vaktidir şimdi

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
T 39a
II/2. Bu kısım metnin aslında boş bırakılmış.

44

I
Var mı bir yer saḥn-ı Sa'd-âbâd-ı nev-peydâ gibi
Evce çıkmış bir müferriḥ ḳaṣr per-i 'anḳâ gibi
Kad çeküp her bir nihâl-i tâzesi ṭûbâ gibi
Nâz eder 'uşşâḳına maḥbûb-ı müsteṣnâ gibi

II
Açılup gül-gonceler esdi nesîm-i nev-bahâr
Lâle etdi dâğ-ı pinhânın derûnuñdan âşikâr
Seyr-i Sa'd-âbâda bir kaç def'a vardık bî-ḳarâr
Gelmedin ey bî-vefâ maḳṣûduñ istiğnâ gibi

III
Nev-bahâr artırmış anuñ şöyle ḥüsn ü behcetin
Kim bulur saḥnında insan rûy-ı cânan ḥâletin
Cedvel-i sîmin hele görsek kemâl-i ziynetin
Mevcler ḫam-der-ḫam olmuş zülfe-i ṭuğrâ gibi

IV
Ẕevḳine aṣlâ doyulmaz seyrine gelmez ġınâ
Aña dil-ber gibi dil bakdıkça olur mübtelâ
Seyr-i mehtâbı ḫuṣûṣâ pek temâşâ dil-güşâ
Ketm olur ḥavż-ı muṣaffâ şîrden deryâ gibi

V
Resm-i ṭarḥı bî-naẓîr ü ḥayret-efzâdır anuñ
Gûyiyâ her cânibi bir başka dünyâdır anuñ
Olamaz hakkâ ki vaṣf-ı medḥine ḳâdir anuñ
Gelse biñ şâ'ir Nedîmâ-yı süḫan-pîrâ gibi

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
T 41b

45*

I
Sevdiğim cemâliñ çünkim göremem
Çıkmasın ḫayâliñ dil-i şeydâdan
Ḫâk-i pâye çünki yüzler süremem
Alayım peyâmın bâd-ı ṣabâdan

II
Ḳebûd çeşmi bî-raḥm etdi nigâhın
'Âşıḳların göğe çıkardı âhın
Sordum gerdeniñden zülf-i siyâhın
Bir cevâb vermedi akdan karadan

III
Sevdiğim bendene düşerse ḫidmet
Kapıñda kul olmak cânıma minnet
Göre idim sende bûy-ı maḥabbet
İstediğim budur sen bî-vefâdan

IV
Nedîmâ ḥüsnüne olmuşdur 'âşıḳ
Öyle bir 'âşıḳ kim ḳavlinde ṣâdıḳ
Ḳereme ne ḳadar değilse lâyıḳ
'Âr etmez efendim şehler gedâdan

HE 103a B 79a Ü 88a TK 124b AE 83b T 98b YB 53a
* Şarkı : AE,YB. /11 (5+6) 'li hece ölçüsüne göre yazılmış bir koşmadır.
I/2. yüzler : yüzüm HE //II/1. Kebûd çeşmi bî-rahm...: Çeşm-i kebûd peyrev HE ;Çeşm-i kebûduna B / Aşıkların göğe: Aşıklar göklere AE
III/1. bendene: baña HE / olmak: olayım B //IV/2. Kereme: İkrâma B

46*

I
Tutasın cihânı Sikender gibi
Şevket ile dünyâ dola hünkârım
Kapıña Ferîdun bir çâker gibi
Her ne emredersen n'ola hünkârım

II
Cihânda lûtfuñla anıldı adım
Seniñ iḥsânıñla dâ'imâ şâdım
Kapıñda kullukdur ancak murâdım
Almam bu cihânı pula hünkârım

III
Râm edüp dünyâyı emrine Ḫudâ
Hem-vâre süresin ẕevḳ ile ṣafâ
Ḫor u ḥaḳîr olup düşmen dâ'imâ
'İzz ü şânıñ efzûn ola hünkârım

IV
Dâ'imâ devletiñ ber-ḳarâr olup
Her zamân müsâ'id rüzgâr olup
Gülşeniñ hemîşe nev-bahâr olup
Türlü türlü ziynet bula hünkârım

V
Ber-ḳarâr olasın 'izz ü devletle
Nedîmâ ḳuluñdur istikâmetle
Efendisin dâimâ ṣıdḳ-ı niyyetle
Medḥ eylemek düşer kula hünkârım

11 (6+5)'li hece vezniyle yazılmış bir koşmadır.
T 39b

GAZELLER

1

1. Bîgâne gamzen 'âşıḳa nâdâne âşinâ
   Tâ key teġâfül ey büt-i bîgâne âşinâ

   Zülfüñ ḫayâli cây edeli çeşmim olmadı
   Gîsû-yı ḫ'âb şâne-i müjgâne âşinâ

   Ser-der hevâ-yı 'ışḳı idi diller olmadan
   Bâd-ı ṣabâya kâkül-i cânâne âşinâ

   Ey nüsḫa-i kemâl idi manẓûme-i vücûd
   Lafẓ-ı dil olsa ma'ni-i irfâne âşinâ

5. Kırdı geçirdi tiğ-i nigâhiyle 'âlemi
   Çeşmi ne yâd bakdı Nedîmâ ne âşinâ

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 76a MO 74b B 58b Ü 64b TK 98a
M 63b AE 60b T 77b YB 54b Ül 59b
1. gamzen: gamze // 2. hab: hab u Ül //3. diller olmadan : dillerde olmadı :HE /diller olmadı :MO,B,M ; dillerde olmadın: Ü, TK / diller olmadın : AE, Ül //5. bakdı: kıldı B

2

1. Ḫaddeden geçmiş nezâket yâl-ü bâl olmuş saña
   Mey süzülmüş şîşeden ruḫsâr-ı âl omuş saña

   Bûy-ı gül taḳṭir olunmuş nâzın işlenmiş ucu
   Biri olmuş ḫoy birisi dest-mâl olmuş saña

   Siḥr ü efsûn ile dolmuşdur derûnuñ ey ḳalem
   Zülf-i Hârûtun demek mümkin ki nâl olmuş saña

   Şöyle gird olmuş Firengistân birikmiş bir yere
   Soñra gelmiş gûşe-i ebrûda ḫâl olmuş saña

5. Ol büt-i tersâ saña mey nûş eder misiñ demiş
   El-aman ey dil ne müşkilter suâl olmuş saña

   Sen ne câmın mestisin bi'llah kimin ḥayrânısın
   Kendin aldırdın göñül n'oldun ne ḥâl olmuş saña

   Lebleriñ mecrûḥ olur dendân-ı sîn-i bûseden
   La'liñ öpdürmek bu ḥâletle muḥâl olmuş saña

   Yok bu şehr içre senin vaṣf etdiğin dil-ber Nedîm
   Bir perî-ṣûret görünmüş bir ḫayâl olmuş saña

Fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilün
HE 76b MO 74b B 58b Ü 64b TK 98a
M 63b AE 60a T 77b YB 54b Ül 59b
2. birisi : biri T // 3. sihr ü efsun ile : sihr efsuniyle M /Zülf-i : zülfi T, YB //4. birikmiş : ki gelmiş B, AE

3

1. Gör ḳadd-i yâri serv-i çeman söylerim saña
   Bak ol dehâna râz-ı nihan söylerim saña

   Sorma peyâm-ı la'lini peymâne duymasın
   Ey dil tehâlük etme aman söylerim saña

   Ben şâ'irim o ḳâmet-i mevzûnu doğrusu
   Sevmem desem de belki yalan söylerim saña

   Vardır ḥużûra söyliyecek bir sözüm anı
   A'da kaçan uyur o zaman söylerim saña

5. Söylenmez ol perî ile seyr-i Ḥiṣârımız
   Ẓann etme ey dil anı heman söylerim saña

   Ḥamdır dü zülfi zülfeveş anuñla bil hemân
   Ey bâd-ı ṣubḥ işte nişan söylerim saña

   Eylerse baña dahı naẓar ol ḫidiv-i 'ahd
   Hem-çün Nedîm siḥr ü beyan söylerim saña

   Seyr eyledikçe dâiresin der sipihre mihr
   ' İzz ü vaḳâr u ḥaşmet ü şan söylerim saña

   Feyz-i nesîm-i luṭfu ile gülsitanda gül
   Gûyâ deyüp durur ki heman söylerim saña

10. Tâ cebhen üzre naḳş ederim vaṣfın 'âḳıbet
    Ey âftâb işte 'ıyan söylerim saña

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâîlü fâ'ilün
HE 77a MO 75a B58b Ü 65a TK 98b
M 63b AE 60b T 78a YB 54b Ül 59b
3. mevzunı: balayı MO.TK,M,AE,T,YB,Ül// 4. bir sözüm anı : bir iki sözüm YB/ kaçan : kaçan ki Ül// 5. seyr-i Hisarımız : seyrim hisarsız MO, TK, M, AE,T, YB // 11. görüp : göricek HE // 12. ol da : öp de Ü// 14. Bu beyit yalnız HE ve MO nüshalarında mevcut.

Mirriḫ heybetini görüp der pesend ile
Şekl-i melekde şîr-i jiyan söylerim saña

Ey meh rikâbı ol da gör iḳbâli ben bunu
Her vaḳt u her zamân u her an söylerim sana

Hiç bir nişâne yok o miyân u dehandan
Âgâh olursam ey dil ü can söylerim saña

Bir kaşı yaya çille-keş-i âh imiş Nedîm
Ammâ o şûḫu bâri cüvan söylerim saña

14. Bu beyit yalnız HE nüshasında mevcuttur.

4

1. Dile maḥabbet-i gîsû-yı yâr olur peydâ
   Ġarîbe ḫâhiş-i dâr u diyâr olur peydâ

   Nedir bu germi-i bâzâr-ı nev-bahâr-ı ʿarûs
   Açılsa bir gül-i ter biñ hezâr olur peydâ

   Ḫaṭ-âver olmaya mâdâm o ḥüsn-i pertev-sûz
   Yanınca çok iyi gün dostu yâr olur peydâ

   Güm etse şefḳat-i hüsnü şükûh-ı nev-ḫaṭlar
   Siyeh ḫaberde belî iştihâr olur peydâ

5. Düşürme kendini gird-âb-ı inḳılâba Nedîm
   Zaman olur saña da bir kenâr olur peydâ

Mef'ailün fe'ilatün mefa'ilün fe'ilün
AE 61 b

5

1. Ne 'aceb eylese feryâd-ı derûnun ifşâ
   Ġonceden söz getirir bülbül-i şeydâya ṣabâ

   Yelerek çın seḥerden geliyor bâd-ı nesîm
   Ġâlibâ zülfü elinden edecekdir şekvâ

   Oldu murġân ile ezhâr-ı çemen hem-soḥbet
   Saḥn-ı gülşende ẓuhûr etse n'ola vâveylâ

   Isınup cümle ḳulûb âb-ı bürûdet gitdi
   Cilve-rîz olsa 'aceb mi dönerek arż u semâ

5. Nev-bahâr olsa da bî-çâre Nedîmâ nâ-şâd
   Rûz-ı maḥşerde meger şâd ola bâ-lûṭf-ı Ḫudâ

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fa'ilâtün fa'lün
HE 77a Ü 65a YB 55a Ül 59 b (derkenâr)
1. eylese: eyleye HE / feryâd-ı : efgân-ı YB, Ül
2. Beyitte geçen "çın seherden" ifadesini A.Gölpınarlı, "çîn-i seherden" biçimiyle, yanlış okumuştur: Bkz. Osman F.Sertkaya, "Kelime Dağarcığımızdan I: Çın : Doğru, Gerçek", **Türk Dili**, LV, 436(Nisan 1988), s.175-181. // nesîm : sabâ YB, Ü // 4. dönerek: - HE ; döne : Ü

6

1. Çünki bülbülsün göñül bir gülsitan lâzım saña
Çünki dil koymuşlar adın dil-sitan lâzım saña

Nev-cüvanlık 'âlemin ta kim getirseñ yâdına
Dahı pek pîr olmadan bir nev-cüvan lâzım saña

Çünki şâ'irsin ḫayâl-i tâzedir senden murâd
Pes yeni bir dil-rübâ-yı mû-miyan lâzım saña

Bir güzel sev sakın ammâ duymasın zâl-ı felek
Genc ola amma nihân-ender-nihan lâzım saña

5. Çünki ta'mir etdi ṭali' ḫane-i virâneni
Ġayri ẓâhir bir münâsib mihman lâzım saña

Âhuvân-ı ma'ni-i nev ṣaydına hep cümleden
Şimdi bir gîsû-kemend ebrû-keman lâzım saña

Çünki tîr-i hecr ile oldun zaḫmnâk ey göñül
Çek çevir kendin ki bir kaşı keman lâzım saña

Vaṣf-ı la'l-i dilber ise ḳaṣdın ey kilk-i beyan
Tercemân olmaklığa şîrin-zeban lâzım saña

Kıl metâ'-ı nazmını ârâyiş-i sûḳ u kemâl
Ey Nedîm-i pür-hüner zîb-i dükan lâzım saña

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 77b MO 75b B 59a Ü 65a TK 99a
M 64b AE 61a T 78b YB 55a Ül 60a(derkenâr)
2. getirsen yâdına : görürsün pür-şitab HE, getirsen hâtıra : MO
4. sakın amma duymasın : duymasın amma sakın YB
5. virâneni: virânını Ül // 6. ebrû-keman: ebrûvan : HE

7

1. Hem-vâre humla hoş başı câm ile leb-be-leb
Ümmü'l-habâyis olsa n'ola duhter-i 'ineb

Sen kim gözümde nursun ey şeb-çerağ-ı naz
Meh ġayre ġamla âyîne-i germ olur bu şeb

Kaddiñ ki ceyş-i 'işveye şâhım 'âlem çeker
Mushaf komak ferâzına hattın degil 'aceb

Defter-keş-i mea'yib-i nas olma merd iseñ
Kıl zâtını nazarlara mecmû'a-i edeb

5. Seyret Nedîm o kâmeti kim eylemiş murâd
Bu mısra'-ı resâda meżâmîn-i nâzı hep

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 78a MO 76a B 59b Ü 66a TK 99b
M64b AE 61b T 79a YB 56a Ül 60b
2. gayre gamla âyîne - : gurre-i gamıñla seniñ HE ; gamla gurre ise Ü;
gurre-i gamla ise TK,T // 5. murad: eda : AE

8

1. Olunca dîde-i mestin leb-â-leb-i âşûb
Düşer vücûd-ı dile lerze-i teb-i âşûb

Be-dest-i ġamze nüvazişgehidir ol çeşmin
Kenâr-ı rûy-ı fezâ tarf-ı ġabġab-ı âşûb

'Aceb münâsib ü çesbandır ey büt-i tannâz
Nigâh-ı mestine vâdî-i mezheb-i âşûb

Degil saf-ı müje ġâretgerî-i câna gelir
Gürûh-ı pâ-be-rikâbân-ı eşheb-i âşûb

5. Nedîm-i zâr gibi der-herâs olur 'âlem
Olunca dîde-i mestin leb-â-leb-i âşûb

Mefa'ilün fe'ilatün mefa'ilün fe'ilün
B 60a AE 62b Ül 61a(derkenar)

9

1. ' Işḳa düşdüm cân u dil müft-i cüvânân oldu hep
Ṣabr u ṭâḳat maṣraf-ı çâk-ı girîbân oldu hep

Açmış oldum sînesin bir kerre ârâm u sükûn
Sîneden bilmem ne ḥâletdir girîzân oldu hep

Ḫâl kâfir zülf kâfir çeşm kâfir el-amân
Ser-be-ser iḳlîm-i ḥüsnün kafiristân oldu hep

Olmadı tenhâca bir 'işret çemende yâr ile
Üstüme göz dikdi nergisler nigehbân oldu hep

5. Gerdeninden sînesinden bûseler etmişdi va'd
Cümlesinden n'eyleyim kâfir peşîmân oldu hep

Bir nezâketle açup fes gûşesinden perçemin
Şöyle göstermiş ki kim gördüyse ḥayrân oldu hep

Şîve-i güftârı hemşîren mi öğretdi saña
Her sözüñ şîrin-zebânım cânıma cân oldu hep

Sen demişsin kim kimiñ derdiyle giryandır Nedîm
Hep mürüvvetsiz seniñ derdinle giryân oldu hep

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 78b MO 76a B59b Ü 66a TK 99b
M64b AE 62a T 79a YB 56a Ül 60b
4. Beyit yalnız B ve Ül nüshalarında mevcut. // 6. açup :çeküp B / fes gûşesinden: zîr-i fesinden MO,M // 8. giryandır: nâlandır HE

10

1. Barup kûyınġa yıġlamak tiledim bir ṣadâ tartup
Yügürdi min sârı ol ġamze tîġ-i sürme-sâ tartup

Alup tiġınġı eliġa saçı zırḫın salmış arhaya
Mining kasdımġa kilmiş üç toluk câm-ı ṣafâ tartup

O şol âhû közin kılmaġ içün kıymac üze kıymac
Salar dünbâle naḫvet sürmesin ol pür cefâ tartup

Ser-i kûyınġa barmak iḫtiyârım birletür sanman
Göñülni iltürüp ḳuvvet bile zülf-i dütâ tartup

5. Nevâyî rûḥı kilkindin Nedîmâ köp tapar lezzet
Terennüm eylekecni yanġlıġ ün salup nevâ tartup

Mefâilün mefa'ilün mefa'ilün mefa'ilün
HE 78b MO 76a B 60a Ü 66a TK 100a
M 65a AE 62b T 79a YB 56a Ül 61a
2. tiğıngı eliga : tığını eliğa MO,TK,M,T,YB,Ül
3. üze: der Ü, üzre : TK,M,T,YB //5. tapa: tapar Ü,Ül

11

1. Cây edeli sînem büt-i dil-cû-yı mahabbet
Dil oldu perî-hâne-i câdû-yı mahabbet

Hattıñ nazar-ı 'âşıka elbette girandır
Kıldan ağar ey şûh terâzû-yı mahabbet

Ser-mest yatur künc-i dimağımda şafâdan
Mecnûnu serâsîme eden bûy-ı mahabbet

Bir hâb-ı perîşâne müjem olmadı mahrem
Küncîde değil şâneye gîsû-yı mahabbet

5. Düşmekde ciger-pâreleri dâmına çün gird
Derkâr gibi sînede cârû-yı mahabbet

Eyler kad-i ham-keştemi gerdîde çü dolab
Kûhsâr-ı serimden dökülen cûy-ı mahabbet

' Işk ehli alup eylese şâyeste Nedîmâ
Eş'ârımı ta'vîz-i be-bâzû-yı mahabbet

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 80a M 77b B61a Ü 67b TK 101b
M66a AE 63b T 80b YB 56b Ül 62a
4.küncîde: gencîne AE // 7. alup: olup AE,T,YB,Ül

12

1. Güldür çemen-i sînede dâğ-ı ġam-ı ḥasret
   Şeb tâ-be-seḥer eşk-i terim şeb-nem-i ḥasret

   Şundan bir iki çekdirigörsün bize sâḳî
   Bî-zevraḳ-ı ṣahbâ geçilir mi yem-i ḥasret

   Dîvâne-ṣıfat ḥasret olur ḫ̇âb-ı ḥużûra
   Dil olsa ḫayâliñle eger hem-dem-i ḥasret

   'Uşşâḳ usûlüyle nühüft etdi nevâsın
   Gördü ki çıkış vermedi zîr ü bem-i ḥasret

5. Ġam nuḳlu melâmet ṭarabı girye Nedîmi
   Ḫûn-âbe-i dildir mey-i nâb-ı dem-i ḥasret

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
*Bu şiir **Nedim Divanı**'nın taradığımız yazma nüshalarında yoktur. Bulak ve İstanbul baskılarında da mevcut değildir. Yalnız Halil Nihad neşrinde (s.136) mevcuttur. Halil Nihad ve daha sonra bu şiiri onun neşrinden alan A..Gölpınarlı (s.255), hangi nüshadan aldıklarına dair bilgi vermemektedirler.Halil Nihad'ın, bu gazeli özel kitaplıklarda bulunan **Nedim Divânı** nüshalarından veya herhangi bir mecmâdan istinsah etmiş olması kuvvetle muhtemeldir.

13

1. Sâḳ u sürîn ü ġabġab u leb meşrebimcedir
   Ser-tâ-be-pây ḥâṣılı heb meşrebimcedir

   Bir câm bir de la'l-i lebin sundu muğ-beçe
   Pîr-i muġân olası 'aceb meşrebimcedir

   Bedr-i tamâma tek nazarıñ degmesin felek
   Meclisde 'ayş u nûş bu şeb meşrebimcedir

   Sâġar gibi bahâne-i nûş-ı şarâb ile
   Bûs-ı dehân-ı yâri taleb meşrebimcedir

5. Bezm-i şarâbdan geçemem doğrusu Nedîm
   'İşret ṭabi'atımca ṭarab meşrebimcedir

Mef'ûlü fâ'ilatü mefâ'îlü fe'ilün
HE 81a MO 78b B62a Ü 68b TK 103a
M 66b AE 64b T 81b YB 57b Ül 63a
3. tamama tek:tamamıma: HE,MO,Ü,TK,M,T; tamamedir B, AE; tamama da :Ül

14

1. Ẓannetme duḫter-i rezi rind ile gizlidir
   Anuñla şeyḫ efendi de babalı kızlıdır

   Bintü'l-'ineb de muğ-beçeniñ tıpkıdır heman
   Bir meşrebi güşâdece kızdır Sakızlıdır

   Zahid Sakız şarâbını pinhan çeküp demiş
   Bîgâne içmesin bu sudan kim sakızlıdır

   Bülbül ağırlık etse n'ola naḳd-i şeb-nemi
   Ebkâr-ı ġonce ḫaylî çemenli çeyizlidir

5. Geçmez yolundan öpmeyicek naḳş-i pâyini
   Üftâden ey nihâl-i çemen yollu izlidir

   Etdi sefîd dîde-i 'uşşâḳı bahr-ı eşk
   Ol kıç levendi şûḫ meger Akdenizlidir

   Ḫâkister olsa ten yine esrâr-ı kâkülüñ
   Mânend-i cevher âyîne-i dilde gizlidir

   Bu heşt beyt ile yine ḥaḳḳâ ki ey Nedîm
   İmzâli-i belâğate kilkin sekizlidir

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 8la MO 79a B 62a Ü 68b TK 103a
M 67a AE 64b T 8lb YB 57b Ül 63a
2 . Bintü'l-'ineb : Duht-ı 'ineb MO,B,Ü, TK,M, T, YB// 3. şarâbını : sebûsunu TK,T // 4. goncc : ma'nî MO //8. yine :hele M,YB / imzâli-i : imzâger- i :HE ; imzâ-yı : MO,TK,M ; imzâyi-i YB /belâgete: belâğat-i YB

15

1. Ḫaste-i hecrim ben efġân-ı ḥazînim tâzedir
Nev-be-nevdir nâlişim her dem enînim tâzedir

Dâğ-ber-dâğ-ı cefâ-yı dehr-i dûnum ben müdâm
Nâle vü feryâd u âh-ı âteşînim tâzedir

Ḳaṣdım etmekdir ḫarâb âh ile bünyâdın benim
Her sitem gördükce zîrâ çarḫa kînim tâzedir

Ġâfil-i feyż-i ḥayât-ı ülfet-i 'uşşâḳdır
Dahı ol nev-reste ṭıfl-ı nâzenînim tâzedir

5. Ḥâlet-i şevḳ-ı ḫayâl-i zülf ile yine Nedîm
Fikr-i piç-â-piç-i ṭab'-ı ḫurde-bînim tâzedir

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 8lb B 62a AE 64b Ül 63b (derkenar)
1. ben : ki HE.AE .

16

1. Şaba ki dest ura ol zülfe müşk-i nâb kokar
Açarsa 'uḳde-i pîrâhenin gül-âb kokar

Ne berk-i güldür o leb çiğnesem şeker sanırım
Ne goncedir o dehen koklasam şarâb kokar

'Aceb ne bezmde şeb-zindedâr-ı ṣoḥbet idiñ
Henüz nergis-i mestinde bûy-ı ḫˇâb kokar

Niḳâb ile göremezken biz anı vâ-hayfâ
Raḳîb o gerden-i simîni bî-niḳâb kokar

5. O ten ki ḫâk ola 'ışḳın gudâz-ı sûzundan
Biten giyâhı dem-i ḥaşre dek kebâb kokar

Seni meger ki gül-efsûn-ı nâz terletmiş
Ki sîb-i ġabġabın ey ġonce-leb gül-âb kokar

Nedîm sen yine ma'nî-şikâflıkda mısıñ
Ki nevk-i tîğ-ı ḳalem ḫûn-ı intiḫâb kokar

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 8lb MO 79a B 62b Ü 69a TK 103b
M67a Ae 65a T 82a YB 57b Ül 63b
1. Açarsa: Çözerse B //3. sohbet: vuslat HE, hayret Ül

17

1. Gelişin 'âşık-ı küstâḫını âzâre midir
Yohsa pürsîden-i ḥâl-i dil-i bîmâre midir

Böyle âteşle gelüp âb gibi geçmekden
Ḳaṣdıñ âzâre mi tatyîb-i dil-i zâre midir

Bir geliş geldi ki farḳ edemedim ḥayretden
Ḥaber-i fetḥ mi burc-ı dile ḫum-bâre midir

Ser-fürû gâhi gehi saḫtlik eyler bilmem
Bezmime şîşe mi mînâ-yı dile ḫâre midir

5. Bü'l-aceb ḥâleti var bilmedik ol şûḫu Nedîm
Vaḥşi şâhin mi yâḫud kumrî-i âvâre midir

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 82a MO 79b B62b Ü 69a TK 104a
M67b AE 65a T 82a YB 58a Ül 63b
3. eyler: eder HE , bilmem:HE // Bezmime şişe mi:Bezmde şişe mi B ;
Bezmime şişe-i M,YB //5. ol şûhu : ey şûh Ü // yahud : yâ Ü,TK,M,AE,T,

18

1. Füsun heman nigeh-i 'işve-bâza çespandır
Kirişme ġamze-i 'âşıḳ-ı nüvâza çespandır

O nâzenin vücud u o ḳâmet-i bâlâ
Nesic-i 'işve vü eksûn-ı nâza çespandır

Olursa Kûh-ken ü Ḳaysa dil n'ola pey-rev
Sülûk-ı ışḳ neşîb ü ferâza çespandır

'Aceb mi dil o siyeh çeşm-i şûḫa olsa esîr
Kebik rübûdegî-i şâh-bâza çespandır

5. Ne ġam Nedîm o bütün nâz-ı dil-firîbinden
Zebân-ı ṭab' çü ḥarf-i niyâza çespandır

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
B 62b AE 65a Ül 63a
5. tab' çü harf : harf çü tab' Ül

19

1. Lebiñ bûsun zamân-ı ḫaṭṭ-ı 'anber-fâm içün saklar
'Aceb nâzüklük eyler bâdesin aḫşam içün saklar

Ḫudâ olsun nigâhdârı derûn-ı sinede 'âşıḳ
Göñül âyînesin bir mâh-ı sîm-endâm içün saklar

Dil-i bîmârıma hiç hisse vermez ṣubḥ gûyâ kim
Şeker-ḫ̇âbın heman ol gözleri bâdâm içün saklar

Hezârı sanmañız ḫ̇âbide zîr-i bâle minḳârın
Ḫayâl-i ġonce-i sîr-âbın istişmâm içün saklar

5. Hem-âġûşî-i fincân-ı 'araḳdan kaçmaz ammâ kim
Nigîn-i la'liñ ol bâzîçeyi aḫşam içün saklar

Senindir 'âḳıbet ey dîde-i ter dildeki ḫûn-âb
Ki ḫumlar bâdeyi pinhan da etse câm içün saklar

Eder îcâd-ı ḥarf u ṣavt mevce-i ḫande-i gülden
Anı zîr-i lebinde 'âşıḳa düşnâm içün saklar

Lebiñ vaṣfında bir mażmun demişdim reng ü bû sanma
Anı ceybinde güller bülbülü ilzâm içün saklar

Nedîmâ bu ḳumaş-ı heft-reng-i 'âlem -ârâsın
Tırâz-ı mesned-i vâlâ-yı heft- ecrâm içün saklar

10. Nice mesned ki bâlâ-yı şafaḳda mihr anı dâ'im
Edüp pûşîde ol ṣadr-ı mu'allâ-nâm içün saklar

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 82a B64b Ü 74a TK 103b(derkenar) AE 67b Ül 64a(derkenar)
3. Dil-i bîmârıma: Şebin bîmârına TK // 7. bülbülü ilzâm: bülbülleri ilzam B; bülbüle ikrâm TK // 9. Nedîmâ...: Nedîmâ bu beyt-i reng-â-reng-i garrâsın B,Ül

20

1. Zerreveş dil pençe-i mihr-i dıraḫşânıñdadır
   Cân u ten çün mevc dest-i kahr-ı 'ummânıñdadır

   Çâk çâk olmazsa destinde girîbân-ı seḥer
   Rûz-ı ḥaşr ey âh iki destim girîbânıñdadır

   Yârin ey âşüfte dil ḥüsnün nihan tutmaz velîk
   Var ise bi'llah tekâsül çeşm-i 'irfânıñdadır

   Va'd-i ferdâ tâ-be-key ey hestî-i nâkıs dügen
   Çünki feyż-i vuṣlat-ı câvîd pâyânıñdadır

5. Dûr olur mu hiç ey pîr-i muġan dâ'im seniñ
   Bûy-ı ṣahbâveş dil-i ḫun-keşte dâmânıñdadır

   Sen baṭ-ı ṣaḥbâ degil ṭâvûs-i ḳudsîsin Nedîm
   Kim ẓuhûr-ı ḥâletin meclisde cevlânıñdadır

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 82b MO 79b B63a Ü 69b TK 104a
M67b AE 65b T 82b YB 58a Ül 63b
2. seher : kazâ MO.M //4. dügen : amân HE // 5. ey pîr-i mugan dâim
seniñ : Nedîmâ muğ-beçe senden 'aceb HE // 6. Nedîm : meger HE

21

1. Ḫande-i gonce temâşâ-yı nihâliñdendir
   Tâbiş-i şu'le gül-i berḳ-i cemâlindeñdir

   Hâlenin reşk ile ḫûn olduğu ser-tâ-be-kadem
   O miyâne sarılan kırmızı şâlindendir

   Deyr-i dil böyle ṣanem-ḫâne-i Ferḫâr olmak
   Hep seniñ ey büt-i nâzende ḫayâlindendir

   Döndüğü ḳâleb-i fersûdeye cism-i zârın
   Yine ey rûḥ-ı revan fikr-i visâlindendir

5. Var ise yine Nedîmâ saña bu feyż-i süḫan
   Ṭûṭî-i naṭıḳa-i şûḫ-maḳâlindendir

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 82b MO 79a B63a Ü 69b TK 104a
M67b AE 65b T 82b YB 58a Ül 64a
2. Beyitteki "halenin" kelimesi A.Gölpınarlı neşrinde "lalenin" olarak geçmektedir. Yazma nüshaların hiç birinde böyle bir kullanımla karşılaşmadık.
3. -hane-i : -haneye B

22

1. Müstezâd-ı 'işve ol ḫaṭṭ-ı neviñ îcâdıdır
Zülfünüñ terkîb-i bend-i fitne ḫâṭır-zâdıdır

Ḫârişinden el-aman ḳâbil mi kim ol âfetin
Girye mevc-efzâ-yı âh-ı hançer-i bîdâdıdır

Dil mi koydu âh kim ḫun-keşte-i cevr etmedik
Gamze-i dil-dûzun el-ḥaḳ kârınıñ cellâdıdır

Bî-sütun Ferhâda hem-âheng ise Ḳaysın dahı
Nâle-i zencîr usûl-i nağme-i feryâdıdır

5. Resm-i ebrûsun görüp Mânî n'ola reşk eylese
Bu Nedîmin naḳş-ı nevk-i ḫâme-i Bihzâdıdır

Fâ'ilâtün fâ'ilatün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 82b B 63a Ü 69b TK 104b M 67b
AE 65b T 82b YB 58a Ül 64a
2. âfetin : dil-berin B // 3. Bu beyt yalnız Ül derkenârda mevcut.
4. Nâle : Nağme HE // 5. nevk: reng YB, --Ü,M,T

23

1. Serimde yine bir dâğ-ı heves bağrımda başım var
Cebîni mâha dest-i redd urur bir ser-tırâşım var

Bi-ḥamdi'llah ki sıṭl-ı dil-keşinden nem kalır hâlî
O zülfüñ bend-i zencîrindeyim çeşmimde yaşım var

Ne ḫavf eylersin ey dil sırr-ı 'ışḳın inkişâfından
Benim ol ġamze gibi mu'temed bir râz-dâşım var

Keser dâmânımı her bir bakışda tîr-i müjgânı
'Aceb kim dürre-i ġamla helâk oldum telâşım var

5. Nedîmâ nâmını mümkin mi naḳş ey nevk-i tîğ-i âh
Dil-i yâr adlı bir elmâsdan ḳıymetli taşım var

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 82b MO 80a B 63b Ü 70a TK 104b
M 68a AE 66a T83a YB 58b Ül 64a
4. Bu beyt yalnız Ül nüshasında derkenârda var.
5. adlı: adına Ü /elmâsdan:esmâsında B

24

1. Bu imtidâd-ı cevre ki baḫtın şitâbı var
Miḥnet-medâr olan feleğe intisâbı var

Mihrin nihân eyledi devran şafaḳ değil
Benzer ki âteş-i sitemiñ iltihâbı var

Ser-germî-i niyâz ile dil giryenâk olur
Yine ḥadîḳa-i emeliñ âb u tâbı var

Eyler nesîm-i luṭfu bize gird-bâd-ı gam
Bu rüzgâr-ı bî-mededin inḳılâbı var

5. Ḥarf-âşinâ-yı ḥâl-i dil olmaz leb-i emel
Bir âh-ı derdnâk ile şâfi cevâbı var

Ber-çîde dâmen-i sitem olmuş şitâb ile
Serv-i revânımıñ yine benzer 'itâbı var

Varmağa çok niyâz gerek kûy-ı dil-bere
Ey dil vüṣûl-ı bâğ-ı behiştin ḥesâbı var

Yokdur Nedîm-i zârda esbâb-ı ârzû
Ancak cihanda bir dil-i firḳat-me'âbı var

Mef'ulü fa'ilatü mefa'ilü fa'ilün
HE 83a Ü 73b TK 105b(derkenar) AE 70a YB 61a Ül 64a

25

1. Her ṭurrasında biñ şiken-i dil-rübâsı var
Her bir şikenc-i ṭurrada biñ mübtelâsı var

Bir pür nemek kirişmesi bir tatlı ḫandesi
Bir şekkerin tekellümü bir ḫoş edâsı var

Seyret beyaz fesde o zülf-i mu'anberi
Şeb-bûyu gör ki berk-i semenden ḳabâsı var

Kim vaṣfını ne ben diyeyim ḫod ne sen işit
Ammâ biraz vefâcığı nâḳıṣ şurası var

5. Bir çeşmi var ki bir nice yüz biñ lisan bilir
Biñ hem-zebânı hem-demi biñ âşinâsı var

Bilseñ begim ederdi seni eşk bî-karâr
Şimdi Nedîmiñ öylece bir mâ-cerâsı var

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 83a MO 80b B 63b Ü 70a TK 105b
M 68b AE 66a T 83b YB 58b Ül 64b
1. biñ : bir B // 2. şekkerin : sükkerin TK,M,AE,T,YB,Ül
4. Ammâ : Ancak MO // 6. cşk : reşk HE,AE T,YB ; işk TK .

26

1. Murâdıñ anlarız ol ġamzeniñ iẕ'ânımız vardır
Belî söz bilmeziz ammâ biraz 'irfânımız vardır

O şûḫuñ sunduğu peymâneyi redd etemeziz elbet
Anuñla böylece 'ahd etmişiz peymânımız vardır

Münâsibdir saña ey ṭıfl-ı nâzım ḥüccetin al gel
Beşiktaşa yakın bir ḫâne-i vîrânımız vardır

Eliñ koy sîne-i billûra raḥm et âşıka zîrâ
Beyaz üzre bizim de pençe bir fermânımız vardır

5. Güzel sevmekde zâhid müşkilin var ise benden sor
Bizim ol fende çok taḥḳîḳimiz itḳânımız vardır

Kocup her şeb miyânıñ cânına can katmada âğyâr
Behey ẓâlim sen inṣâf et bizim de cânımız vardır

Sıkılma bezme gel bîgâne yok da'vetlimiz ancak
Nedîmâ bendeñiz var bir dahı sulṭânımız vardır

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 83b MO83b B 66b Ü70b TK 108b(derkenâr)
M 71a AE 69b T 82b(derkenâr) YB 60b Ül 65a
1. Murâdın : Lisânın MO,TK, M,T, YB /gamzenin: goncenin M / iz'ânımız: 'irfânımız ; 'irfânımız:iz'ânımız MO,TK,M,T,YB / Belî : Velî AE / ammâ: ancak HE, TK,T,YB // 4. Bu beyt yalnız HE nüshasında mevcuttur.
5. itkânımız: imânımız HE //6. cânına can: câna canlar HE,TK,T,YB
7. bendeñiz var: bendeñizle :TK,T,YB

27

1. Nigeh ki sâḳî-i ter-dest bezm-dîdesidir
Füsûn u fitne iki câm-ı der-keşîdesidir

Bahâr kim güle bir câm-ı lâle-gun sundu
Nihâl-i ḳaddiñ anuñ neş'e-i residesidir

O fitne kim anı Hârût uyardı Bâbülde
Siyâh gözleriniñ ḫ̮âb-ı ârâmîdesidir

Lebiñ ki nâz ile bir ḫande eylemişdi henüz
Anuñ çemende girîbân-ı gül derîdesidir

5. Hilâl sandığın ey ġurre-meset Cemşîdiñ
Tehî cihanda kalan sâġar-ı keşîdesidir

Nedîm reng-i bahârân o lâle-ruḫsârın
Zamân-ı şermde bir ḳaṭre-i çekîdesidir

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 83b MO 80a B64a Ü 73b TK 105a
M 68a AE 66b T 83a YB 58b Ül 64b
1. câm-ı der- : sâgar-ı B //2. neş'e-i : nişâne MO,M // 3.Bâbülde: Bâbülden MO,Ü
4. eylemişdi : eylemiş HE. B,AE /henüz: peydâ HE // 5. gurre-meset: gurre-i mest: B / cihanda: miyanda Ü

28

1. Sâḳiyâ hûşum alan zemzeme-i çeng midir
Yohsa destiñdeki peymâne-i gül-reng midir

Nağmene tîr-i nigeh pîş-rev olmakda meger
Muṭrıb ebrû da kemânıñla hem-âheng midir

La'l-i ḫandan mı yaḫud kûçe-i verd-i terde
Dest-i târâc-ı ṣabâdan çözülen deng midir

Perde-i şermi giderdin ruḫ-ı pür-tâbından
Ḳaṣd o gül-çehreye ey duḫt-ı 'ineb reng midir

5. Bir nihânice tebessüm de mi sığmaz cânâ
Söyle bi'llah deheniñ tâ o kadar teng midir

Lezzetinden nice âb olmadın ol la'l-i teriñ
Meded ey sâġar-ı yâḳût dilin seng midir

Ne bu nev-naḳş-ı ṭırâzende Nedîmâ yohsa
Üstâd-ı kalemin ḫâme-i Erjeng midir

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 83b MO 81b B 65a Ü 71b TK 106b
M 69a AE 67a T 84a YB 59a Ül 65a
1. peymâne : ol bâde MO// 4.duht-ı 'ineb : duhter-i rez AE,Ül
7. yohsa : söyle MO.M .

29

1. Ol serv-i hoş-hırâmım 'aceb kangı sûdedir
Seyl-i sirişk-i dîdem anı cüst ü cûdedir

Görmez hayâl-i hâbda dahı rûy-ı matlabım
Tâ rûz-ı haşr merdüm-i bahtım gunûdedir

Bakmaz fürûğ-ı mihr-i cihan-tâba zerrece
Şâm-ı gam içre kaldı dil ol mâh-rûdedir

Dâ'im vişâl-i dil-beri yâd etmede göñül
Mecnun kendi kendi ile güft ü gûdedir

5. Ser-pençe-i gamıñla helâk olsa çâre yok
Şâh-bâz-ı çeşm-i yâra Nedîm dil-rübûdedir

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 84a Ü 73a Ül 65a (derkenâr)
2. dahi : da Ü,Ül / matlabım : matlabın HE , matlabı Ül /gunûdedir : guşûdedir // 3.mihr:hüsn HE// 4. yâd : fikr HE

30

1. Biri biriyle müjgan ṣafları gavgâya girmişdir
Nigâh-ı ġamze gûyâ ṣulḥ içün araya girmişdir

İşitdim dür ṣadef pîrâhenin çâk eyleyüp çıkmış
Meger ol dil-ber-i sîmin-beden deryâya girmişdir

Dediler şehr-i nâz-âbâd içinde 'işve sûkunda
O tâcir-beççe bir dükkân-ı istiğnâya girmişdir

Temâşâ eyleyüp âyîne içre 'aks-i ruḫsârıñ
Ḳıyâs etdim perîdir siḥr ile mînâya girmişdir

5. Fürûğu kûhsâr-ı âheni âb eylemek mümkin
Ol âteş kim ḫayâlinle dil-i şeydâya girmişdir

Bugün pek ser-firâz u şâdman gördüm Nedîmâyı
Meger kim meclis-i maḫdûm-ı bî-hemtâya girmişdir

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 84a MO 80a B64a Ü 73b TK 105a
M 68a AE 66b T 83a YB 58b Ül 65a
3. şehr-i nâz- : şehr-i yâr B / sûkunda: şevkinde B
6. bî-hemtâya : behcet-zâya

31

1. Ġamzeler iḳbâl u şevḳa günde bin efsûn okur
Nikbet-i endûha ḫaṭṭın tebbet-i vârûn okur

Ḳametin küteh sanırlar 'ayb-binân-ı heves
Nâ-süḫanver mısra'-ı mevzûnu nâ-mevzûn okur

Pîş-i ebrûsunda gûyâ kim o gûyâ çeşm-i şûḫ
Bir ḥicâzî tıfl ki dil-keş-edâdır nûn okur

Bilmez âyîn-i şifâ-yı derd-i 'âşıḳ n'iydügün
Bî-ḫaber durmuş ṭabîb Enmûzec ü Ḳânûn okur

5. Vâ'iẓ-i çeşm-i gürisne piç ü tâb-ı cû' ile
Mevsim-i ifṭârda **ve't-tini ve'z-zeytûn** okur

İki üç ḥarf ile peydâdır Nedîmâ râz-ı 'ışḳ
Kim anı nâḳıṣ naẓarlar geh çirâ geh çûn okur

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 84a MO 81a B 64b Ü 71a TK 106a
M 68b AE 67a T 84a YB 59a Ül 65a
2. Kâmetin : Kaddini B /sanırlar : sanır HE / 'ayb : kütâh HE
3. çeşm-i şûh: çeşm ü gûş MO.M,YB / tıfl ki : tıfl kim : B,YB,Ül ; tıfldır HE // 5. Bu beyit HE ve YB nüshalarında var // 6. nazarlar geh : nazar gâhi AE.

32

1. Muṭrıb ki ḥarf-i râzımı gûş-ı rebâbe kor
Târ-ı kemânı nâle-i dil pîç ü tâbe kor

'Âşıḳ ki naḳş eder dil-i pür-cûşa la'lini
Gûyâ kirâs dânesidir kim şarâba kor

Reşk-i fürûğ-ı ârıżı bir dâğ-ı derddir
Kim anı çarḫ tâ ciger-i âftâbe kor

'Aṭṭâr şûḫu gerden-i pür-ḫâlin eğdirüp
Bir ḳabża ḥabb-ı fülfülü kâfûr-ı nâbe kor

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 84b Ü 71a TK 104a(derkenâr) M 71a T 83a(derkenâr)
YB 60 b Ül 63a(derkenâr)
1. rebâbe : zebâne YB //3. anı çerh: çerh anı M

33

1. Cefâ-yi ṭâli'-i nâ-sâzkârı benden sor
Amân aman sitem-i rûzgârı benden sor

Düşüp ümîde neler çekdiğimi ben bilirim
Belâ-yı keş-me-keş-i intiẓârı benden sor

Bir iki günde ne ġaddârlıkların gördüm
Felek dedikleri nâ-pâydârı benden sor

Zamân-ı va'd-i taḥassürde başkadır 'âlem
O telḫ şerbet-i şîrin-güvârı benden sor

5. Henüz neş'esini görmeden ḫumâr çeker
Nedîm-i dil-şode-i bî-ḳarârı benden sor

Mefâ'îlün fe'ilâtün mefâ'îlün fe'ilün
HE 84b MO 81a B 64b Ü 71a TK 106a
M 69a AE 67a T 84a YB 59a Ül 65b
3. gün ki : günde Ü,AE,YB / ki ne : anuñ M / ki-- : B,TK,T

34

1. Ḳad-i bülend mi 'ömr-i hezâr-sâl midir
O la'l-i nâb mı ser-çeşme-i zülâl midir

Şafaḳ mı şebde ya haṭṭıñda rûy-ı âl midir
Subuḥ sitâresi mi gerdeniñde ḫâl midir.

Dehen mi nüsḫa-i ḥüsnüñdeki me'âl midir
Miyan mı mıṣra'-ı ḳaddiñdeki ḫayâl midir

' İẕar u çeşmine sorsan henüz bilmezler
Ki reng-i vesme siyeh-rûy ġâze âl midir

5. Tamâm ḥüsnüne söz yok o âfetiñ ammâ
'Aceb serîre-şinâs-ı lisân-ı ḥâl midir

Ya bir nigâha dahı tâb yok mu çeşmiñde
O nâz ḫastası tâ böyle bî-mecâl midir

Heman murâdı teğâfüldür ol bütün yohsa
Zebânı beste-i nâz ise çeşmi lâl midir

Kemal-i ḥüsnünü derk eyledikde dil-dârın
Öñünde maḥv-ı vücûd etmemek kemâl midir

Fürûğ-ı ġâze mi bi'llah söyle rûyuñda
Bu reng ü tâb Ḫudâ verdiği cemâl midir

10. Leb ü miyandan idi baḫşiñiz Nedîm ile hep
Dahı miyânede ey dil o kîl ü kâl midir

Mefâ'îlün fe'ilâtün mefâ'îlün fe'ilün
HE 84b MO 80b B 64a Ü 70b TK 105b
M68b AE 66b T 83b YB 59a Ül 65b
3. hüsnüñdeki : hattıñdaki MO,B,TK,M,T,YB,Ül
4. siyeh-rûy : siyeh mi yâ // 5.ve 8. - B //9. bi'llah: ey şûh YB

35

1. Zehr-âb çeşmesârı mı bu çeşm-i ter midir
Bir sîne sûz-ı şu'le mi laht-ı ciger midir

Çeksem kenâra yâri bakanlar gümân eder
Bâzû-yı zer midir görünen zer kemer midir

Hûrşîd pençesin mi takınmış cebînine
Ol zülf-i zerdden dökülen terler midir

Âşûb düşdü bezme tutuldu o âftâb
Devr-i piyâle fitne-i devr-i kamer midir

5. Nazm-ı teriñde böyle güşâyiş nedir Nedîm
Tab'ıñ seniñ muhibb-i nesîm-i seher midir

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 85a MO 82a B 65a Ü 72a TK 107a
M 69b AE 67b T 84b YB 59b Ül 66a
2. bakanlar: görenler B / zer midir: zerd mi HE // 3. pençesin mi: pençesi mi TK,Ül / zerdden: yârdan YB // 5. Tab'ın seniñ... :Tab'ın şu'a-i matla'-ı şems ü kamer midir B ; Kalbin şu'a-i matla'-ı şems ü kamer midir Ü ; Tab'ıñ seniñ meger ki muhibb-i seher midir TK,T

36

1. Bir cebînin bir dahı zülf-i siyeh-fâmın bilir
Dil ne ṣubḥun farḳ eder bi'llah ne aḫşamın bilir

Günde bin kez tevbe etsem i'itimad etmez yine
Şeh-levendim ḳuvvet-i bâzû-yı ibrâmın bilir

Değme bir yanmağla meyl etmez dile ol ġamzeler
Mestdir ammâ kebâbın puḫtesin ḫâmın bilir

Bildiğim ḫun-rîz ise çeşmi o çerkes-zâdeniñ
Ṣırf kâfirdir ne îmânın ne islâmın bilir

5. Bûsesinden ġayri bir leẕẕet var öpmekde lebiñ
'Âşıka sorsan sebeb ol ẕevḳa düşnâmın bilir

Ḥadd-i ẕâtında duyan 'âşıḳdır anuñ leẕẕetin
Lebleri düşnâm-ı şîrîniñ heman nâmın bilir

Bezm-i meyde nuḳle el sunmaz hemân ancak Nedîm
Dil-berin 'unnâb-ı la'lin çeşm-i bâdâmın bilir

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 85a MO 82a B 65b Ü 72a TK 107a
M 69b AE 68a T 84b YB 59b Ül 66b
3. puhtesin : puhte vü HE, AE, Ül // 4. hun-rîz ise : hûnî ise Ü; hun-rîzdir AE
5. Bûsesinden: bûsesinde Ü/ öpmekde :öpmekden Ü,TK,YB // 6. duyan 'âşıkdır anuñ lezzetin: şeker-hand-ı lebin 'âşık B // 7. la'lin : la'l-i MO,M

37

1. Ḫaṭṭıñ ki reşk-i faṣl-ı bahârân olup gelir
Sermâye-baḫş-ı sünbül ü reyḥân olup gelir

Yâd-ı ḫaṭıñla neş'e-i ḥayret derûnuma
Çün seyl-i nev-bahâr ḫurûşân olup gelir

Gördüm o serv-ḳametiñ ardınca rûz-ı vaṣl
'Ömr-i fürû-güzeşte şitâbân olup gelir

Dûşîne mülk-i ḥüsne giden kârbân-ı hûş
Gördüm seher ceres gibi nâlân olup gelir

5. Ma'nî-i tâze kûçe-i dilden zebânıma
Yad-ı lebiñle mest-i ḫırâmân olup gelir

Dil ḥâciyân-ı kûyu miyânıñda şevḳ ile
Hem-çün çerâğ-ı ḳâfile sûzân olup gelir

Cânâ gözüne ḥasret-i la'liñle 'âşıḳın
Keyfiyyet-i şarâb kızıl kan olup gelir

Çıkmış henüz ḫâne-i âyîneden o mâh
Esrâr-ı ḥüsn ü ânına ḥayrân olup gelir

Uyhuya vardı gözleri dahı o gamzeler
Ġâretger-i metâ'-ı dil ü cân olup gelir

10. Pâ-bûsuna teḳaddüm içün yine bâd-ı ṣubḥ
Berk-i gül ile dest ü girîbân olup gelir

Vaṣfıñda müjde saña ki bir kârban süḫan
Kilk-i Nedîm-i şûḫuñu cûyân olup gelir

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 85b MO 82a B 65b Ü 72a TK 107b
M 69b AE 68a T 85a YB 60a Ü1 66a
1. sünbül ü : sünbül-i HE // 2.haṭıñla : lebiñle HE
10. teḳaddüm içün bâd-ı ṣubḥ : teḳaddüme bâd-ı subh heman B

38

1. Taḳdîr ki mebnâ-yı ṣafâ vü ġamımızdır
Bu baḥs̱de erbâb-ı ḥikem mülzemimizdir

Baş eğmede ancak işimiz tîğ-ı ḳażâya
Teslîm-i rıżâ yâremize merhemimizdir

Hep anuñ ile söyleşiriz râz-ı derûnu
Meclisde bizim duḫter-i rez maḥremimizdir

Çıkmadı dehânıñdan anuñ va'de-i vuṣlat
El-ân o mu'ammâ-yı vefâ mübhemimizdir

5. Ṭarḥ-efken olan şimdi Nedîmâ bu zemîne
Maḫdûm-ı felek mertebe-i efḫâmımızdır

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 85b

39

1. 'Iyd oldu rûze-i ġama iftâr vaḳtidir
Devr-i piyâle geşt-i çemenzâr vaḳtidir

Doğdu sepîde-i seher-i 'ıyd ba'd-ezin
Bang-ı ḫarûs-ı ṭâli'-i bîdâr vaḳtidir

Germ et fürûğ-ı tâbıñı ey âftâb-ı nâz
Çeşm-i niyâza baḫşiş-i envâr vaḳtidir

Versin dehân u rûy u lebiñ bâğ-ı ḥüsne zîb
Gül faṣlı lâle mevsimi gül-nâr vaḳtidir

5. Câm-ı tehî nevâna kulak tutdu sâḳiyâ
Ḳul ḳul terennümâtını tekrâr vaḳtidir

Koy pîş-i ehl-i ṭab'a bu şeş beyti ey Nedîm
Best ü güşâd-ı şeş-der-i eş'âr vaḳtidir

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 86a MO 82b B 66a Ü 72b TK 107b
M 70a AE 68b T 85a YB 60a Ü1 66b
1. oldu : olup MO //6. şeş : penç B / beyti ey : beytini HE

40

1. Ḫaṭṭ-ı leb dîvân-ı ḥüsne mıṣra'-ı bercestedir
Anda gûyâ kim dehânıñ ma'nî-i ser-bestedir

Ẓâhir olmaz hiç baḫt-ı tîrede sîmâ-yı şevḳ
Rûy-ı rengîniñ şikest-i zengden vârestedir

Âşiyan-sâz olmak ister murġ-ı dil bir bâġa kim
Sâḥasında naḫl-i ṭûbâ sebze-i nev-restedir

Raḫne-i âyîne olsun mu pezîrâ-yı kenâd
Alma ey âfet ele bîhûde dil eşkestedir

5. Şimdi 'âlemde kef-i efsûsa ḥâcet yok Nedîm
Dest-i red dest-i ṭaleb dâ'im be-hem peyvestedir

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâilâtün fâ'ilün
HE 86a Ü 73a YB 61a Ü1 64b(derkenar)
1. mısra' : matla'//2. şevk : za'f YB; Ruy-ı:Ruy-ıYB // 3. nev- : hod HE

41

1. Taḥammül mülkünü yıkdıñ Hülâgû Ḫan mısıñ kâfir
Aman dünyâyı yakdıñ âteş-i sûzan mısıñ kâfir

Kız oğlan nâzı nâzıñ şeh-levend âvâzı âvâzıñ
Belâsın ben de bilmem kız mısıñ oğlan mısıñ kâfir

Ne ma'nî gösterir dûşuñdaki ol âteşîn aṭlas
Ki ya'ni şu'le-i can-sûz-ı ḥüsn ü ân mısıñ kâfir

Nedir bu gizli gizli âhlar çâk-ı girîbanlar
'Aceb bir şûḫa sen de 'âşıḳ-ı nâlan mısıñ kâfir

5. Saña kimisi cânım kimi cânânım deyü söyler
Nesiñ sen doğru söyle can mısıñ cânan mısıñ kâfir

Şarâb-ı âteşîniñ keyfi rûyuñ şu'lelendirmiş
Bu ḥâletle çerâğ-ı meclis-i mestan mısıñ kâfir

Niçün sık sık bakarsıñ böyle mir'ât-ı mücellâya
Meger sen dahı kendi ḥüsnüne ḥayran mısıñ kâfir

Nedîm-i zârı bir kâfir esîr etmiş işitmişdim
Sen ol cellâd-ı din düşmen-i îman mısıñ kâfir

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 86b MO 81b B 65a Ü 71b TK 106b
M 69a AE67b T 84b YB 59b Ü1 67a
1. Aman : Bütün HE : Heman B // 4. Nedir bu gizli gizli âhlar...: Nedir bu gizli âhlar el-aman:MO.M //8. ol : ü B,TK,AE,T,Ü1

42

1. O ẓâlimde yine dil-dâde-küşlükden nişan vardır
Görürsüñ ḫançer-i ebrûsunuñ nevkinde kan vardı r

Ser-â-pâ şöyle pürdür nâz u îmâ vü işâretden
Sanırsın her ser-i mûyunda çeşm ü ebrûvan vardır

Dimâğım tutdu bûy-ı sünbül âġûşumda döndükçe
Meger kim dûşunun üstünde bir sünbül-sitan vardır

Aman ṣabr u ḳarârım eyledi yağma o kâfirde
Kırık bir ter-zeban ber-ceste nutḳ-ı bî-aman vardır

5. Nigâhın ebrûvânın görmeden evvel inanmazdım
Ki derler nâzdan ḫançer teġâfülden keman vardır

Meger fevvâreden âb-ı leṭâfet sıçramış çıkmış
O rütbe ḳâmet-i ber-cesten ey şûḫ-ı cihan vardır

'Aceb kim nermdir sîneñ a zâlim neyleyim ammâ
İçinde senge benzer bir dil-i nâ-mihriban vardır

Nedîmâ ḫançer-i ḫun-rîzine sarılmadım derse
Açup gör kim kef-i destinde zaḫm-ı ḫun-çegan vardır

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 86b Ü 74a TK 108a(derkenâr) AE 70a YB 60b
Ü1 65b (Derkenârda.İlk üç beyit 67b'de asıl metnin içinde de var)
1. Görürsün : Ki zîrâ Ü1// 4-8.beyitler Ü1,TK,AE nüshalarında yok.
7. 'Aceb kim : 'Acâyib Ü1

43

1. Metâ'-ı dil ki nessâc-ı fenâ kâlâlarındandır
   Hüveydâ anda teslîm ü rıżâ damġalarındandır

   Göñül bir bezm-i ḫâse'l-ḫâsa maḥremdir ki câm-ı Cem
   Sifâlin pâye-i pây-i ḫum-ı ṣahbâlarındandır

   Şîkest etdi zücâc-ı tevbemi bir âteşin mey ki
   Nâsuh ol bâdenin rind-i ḳadeh-peymâlarındandır

   Reh-i âmed-şud-ı dil-dârı nemnâk etmedir kârı
   Sirişk-i dem-be-demler çeşm-i ter saḳḳâlarındandır

5. Ġarik-i 'ışḳına çîn-i cebin-i nâzı ḫubânıñ
   Nuḥustin mevce-i deryâ-yı istiğnâlarındandır

   O ebrûlar n'ola olsa perestişgâh-ı deyr-i 'ışḳ
   Bütânıñ ol ṣanem mümtâz ü müstesnâlarındandır

   Niyâz-ı vaṣl ile nev-devletân-ı mesned-i nâzın
   Ġam-ı imrûz-ı 'âşıḳ va'de-i ferdâlarındandır

   Raḳîbe ruḫṣat-ı ṭa'n-ı telâş-ı 'âşıḳ -ı şeydâ
   O mâhın gûşe-i ebrû ile imâlarındandır

10. N 'ola ṭab'-ı Nedîmi feyż-i ilhâm eylese cûşân
   Dür-i naẓm-ı terin mevvâc olan deryâlarındandır

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
Bu gazel Dr. Abdullah Özlemiz'in şahsi kütüphanesinde bulunan şiir mecmûasından alınmıştır.

44

1. Belî hemîşe nigeh nâ-becâ-yı nâz ister
Esîri lîk ser-efkende-i niyâz ister

Revâc-ı ḥüsn-i bütan ḫaṭṭ-ı ruḫ-tırâz
Hemîşe bâl-i hümâ-yı perîde bâz ister

'Aceb mi âh-keş ü sîne-kûp olursa göñül
Mezâḳ-ı tâze-cünun ṭarḥ-ı söz ü sâz ister

Düşerdi fitneye n'eyler iseaher âsânı
Desenki seni çeşme-i sitîze-sâz ister

5. 'Aceb neşîmen-i inṣâfa var mı cây-ı güzer
Me'âşirân-ı süḫan bezm-i imtiyâz ister

Nedîm olmağa şâyân nazra-i taḥsîn
Bu gûne şâhid-i ma'nî kirişme-bâz ister

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
B 63b AE 66a Ü1 63b (derkenâr)
4. -B // 5. insâfa: insâf B.AE

45

1. Ṣabûn-ı meyle gird-i keder dilde pâk olur
   Çirkâbı dahı lây şevi vehmnâk olur

   Olmakda ḫârı hem-ser-i aġyâr ol mehe
   Bu imtinân ile gül-i ter sîne-çâk olur

   Basṭ-ı sımaṭ ederse dahı mîzbân-ı çarḫ
   'Âşıḳ nemek-çeşîde-i ḫ̌ân-ı helâk olur

   Yârân 'aceb mi beste-i nâz-ı ḫulûs etse
   Dürhâ-yı nâb rîşte-keş-i insilâk olur

5. Maḥsûd-ı sâġar olsa n'ola reng ü tâbişi
   Gül-gonce reşk-i la'lin ile sîne-çâk olur

   Şahbâ-keşâna mâye de şevḳmiş Nedîm
   Engür-i mey ki ser-zede-i ṭarfnâk olur

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
B 66a AE 68b Ü1 64b (derkenâr)
4. Yârân ....:Yâdlansa 'aceb mi beste-i mâr hulûs ile B,AE
5. olsa : olmasa B,AE //6. mey ki : mülke B,AE

46

1. Çeşmiñ gibi bir sâḥir-i pür-ganc bulunmaz
Ḫaṭṭıñ gibi bir nüsḫa-i nirenc bulunmaz

Hüdhüd gibi binâ gerek anı arayanlar
Virâneye bûm olmağile genc bulunmaz

On bir yaşına girmiş o meh-pâreyi gördüm
Kim dedi ki 'âlemde şeş ü penç bulunmaz

Limonî ḫıṭâyîde o pistâna nigâh et
Hiç böyle celî şa'şa'a nârenc bulunmaz

5. Eyyâm-ı ḫıremde tutalım genc bulunmuş
Âdem o zaman neyliyeyim genc bulunmaz

Âsân degil ol şûḫu 'azâyimle de tesḫîr
Te'sîrli nîrenc de bî-renc bulunmaz

'Arżet güherin âṣaf-ı ẕî-şâna Nedîmâ
Her bâr bu mesnedde süḫan-senc bulunmaz

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 87b MO 83b B 67a Ü 74a TK 108b
M 71b AE 70b T 86a YB 61a Ü1 67a
1. nîrenc : şîrenc TK,T // 2. Hüdhüd gibi... : Kim hüdhüd-i binâ gerek âh ol ola vâsıl B // 4.nigâh nazar Ü // 7. güherin : hünerin Ü / sühan : güher Ü

47

1. Açılmış o gül-çehre olup mest-i ser-endâz
Olmuş var ise duḫter-i rez perde-ber-endâz

Yapsa dil-i virânını üftâde-i 'ışḳın
Gâhî olup eyvân-ı viṣâle kemer-endâz

Sevdâ-yı şikest ol nigeh-i zühre-şikâfa
Olmak gibidir tîr-i ḳażâya siper-endâz

Çâlâk gerek merd-i reh-i 'ışḳ ki vardır
Her ḫatvede bir hâile-i pür-ciger-endâz

5. Der ḳabża edüp kilkini meydân-ı hünerde
Ḥaḳḳâ ki Nedîm oldu bugün ḫaylî ter-endâz

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 88a Ü 75a YB 61a(derkenâr) Ül 67b (derkenâr)
2. virânını : virâneni HE.Ü //3.Olmak:Olmuş YB
5. kilkini : tîrini Ü / ter : per HE. tîr Ü,YB

48

1. Sürme-i ḫaṭ nergis-i gûyâyı ḫâmûş eylemez
Sâḳi-i âşûb maḫmûrun ferâmûş eylemez

Ẕevḳ-baḫş-ı ḫ'âb-ı nûşin fikr-i la'lindir seniñ
Gül-şekersiz kahveyi erbâb-ı dil nûş eylemez

Edemez kesb-i ṣafâ âyîne-i endâmveş
Ol ki bir kez yâri ser-tâ-pâ der-âġûş eylemez

Zâhid-i rubeh-firîb eyler riyâ ṣahbâya lik
Etdiği bîdâdı nuḳl-ı meclise mûş eylemez

5. Mürde diller sensiz ey ruḥ-ı revan peymâneyi
Şîre-i cân ile leb-rîz etseler nûş eylemez

Şeh-levend-i feyż çıkmaz seyre tâ kim sâkiyâ
Bâde-i gül-rengi raḫş-ı câme zin-pûş eylemez

Çok zamandır peyker-i tîğ-i zebânından Nedîm
Ḫûn-ı naẓm-ı tâze deryâlar gibi cûş eylemez

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 88a B 67b Ü 75a AE 70a Ü1 67a(derkenâr)
2. kahveyi : kahvesin Ü //4. -firîb : -meniş Ü // 5. -Ü // 6. sâkiyâ : sâkiyân Ü,Ü1 // 7. peyker-i tîğ : nevk-i şemşîr Ü / nazm-ı tâze: nazmın yâre HE

49

1. Bir dem teġâfül etmez isek bir dem eyleriz
   Iẓhâr-ı 'ışkı yâre hem etmez hem eyleriz

   Sen bî-ḫaber ḫayâlin ile gûşelerde biz
   Tâ ṣubḥ olunca her gece 'ayş u dem eyleriz

   Nâhidi ḳaṣd olunsa şikâr eylemek değil
   Ṭanbûr-ı bezme zülfünü târ u bem eyleriz

   Zâhid ölür gider ġam-ı ḥavż-ı behiştden
   Biz bir kadeh şarâb ile def'-i ġam eyleriz

5. Sûz-ı cigerle nevk-i ḫâdengin müzâb edüp
   Gül-ġoncezâr-ı zaḫm-ı dile şeb-nem eyleriz

   Bir mıṣra'-ı resâ deyicek mû miyânına
   Mânend-i ṭurre ḳaddi ḫam-ender-ḫam eyleriz

   Bârîk şef' nükteleri cem' edüp Nedîm
   Nâzende şâhid-i süḫana perçem eyleriz

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
AE 71a

50

1. Tamâm olmaz göñül 'ışḳ içre geşt-i kûy-ı cânansız
Kalır taḥṣîli nâḳıṣ ṭıfl-ı ḫod-kâmın debistansız

Raḳîb-i nâ-müselmânıñ da yâ âb olmasın ḫaṣmı
O kâfir-beççe-i islam düşmen gibi îmansız

'Alâyıḳ-bestelik 'âlemde maḥż-ı resm-i mâtemdir
Degildir ḳâbil-i pûşiş ḳabâ çâk-i girîbansız

Nedîmâ bî-vücûduz himmet-i maḫdûma muḥtâcız
Görünmez zerre-i nâ-çizler mihr-i dıraḫşansız

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 88b Ü 75a YB 61a(derkenâr) Ül 67a

51

1. Yine bugün 'acabâ kaç cihan ḫarâb olmuş
Ki gûşe-i nigehiñ maḥşer-i'itâb olmuş

Murâdı fitneniñ ancak bir intisâbıñdır
Ya kakülünde şiken ya ḫaṭıñda tâb olmuş

Miyan ḫayâl gibi ince ḳâmeti mevzûn
'Aceb nişanlayacak beyt-i intiḫâb olmuş

Dahı geçen aya dek bir hilâl idi bârîk
Bu gün ṣabâḥ ile gördüm ki âftâb olmuş

5. O ser kalır mı hevâsız ki muṭrıb-ı 'ışḳın
Elinde bir nice yıl kâse-i rebâb olmuş

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 88b MO 84a B 67b Ü 75b TK 110a
M 71b AE 71b T 87a YB 61b Ü1 67b
3. - MO, M

52

1. Yazanlar peykerim destimde bir kâşî sebû yazmış
'Aceb meşrebce taḥrîr eylemiş el-ḥaḳ nikû yazmış

Miyân-ı yâra dil-cûdur demek ḳaṣdeylemiş ammâ
Yañılmış ḫâme-i muṭlaḳ-'inan dil-cûyu mû yazmış

Cüvânım bir lûgat gördüm lisânü'l-'ışḳ nâmında
Beliñ adın murâd âġûşum adın ârzû yazmış

Edüp hû hû deyü feryâdına telmiḥ 'uşşâḳın
Celî ḫaṭla cüvân-ı nâzenînim çifte hû yazmış

5. Nedîmiñ ḥaḳ bu kim bu naẓmı şevk-âmiz düşdü pek
Sanırsın kim durup bir dil-ber ile rû-be-rû yazmış

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
HE 89a MO 84b B 68a Ü 75b TK 110a
M 72a AE 71b T 87a YB 61b Ü1 67b
1. bir kâşî : kâşî bir HE.MO.M : bir çînî Ü /yazmış:yazmışlar MO
2. yâra : yâr B ; yâri Ü/ mutlak-'inan: muciz-rakam HE / -'inan : zeban Ü. rakam T/ hâme-yi mutlak-'inan: hâmesi mutlak k'ol YB
3. nâmında : bâbında TK // 4. hu : yahu HE //5. şevk-âmiz : şevk-engiz HE / düşdü: düşmedi B ; düşmüş AE.

53

1. Bu şeb 'uşşâḳdan ol meh yine rûyun nihan tutmuş
Ki kûyun ser-be-ser hengâme-i şâhım aman tutmuş

Değil çeşm-i kebûd ol ebruvânın zîr-i ṭâḳında
İki âvâre ḳumrîdir ki gelmiş âşiyan tutmuş

Yürüt peymâneyi cânlar bağışla sen de ey sâḳi
Ki muṭrıb râḥatü'l-ervâḥ ile devr-i revan tutmuş

Dikiş tutsun mu çâk-i ġonce seyr etdikde ruḫsârın
Tutalım dikdigiñ nev-naḫl-ı gül ey bâğban tutmuş

5. 'Aceb mi el ayak tutmazsa rindân-ı kadeh-keşde
Teb-i endûh-ı hecr ol nâ-tüvânı çok zaman tutmuş

O ḫûn-âşâma etmiş mâcerâ-yı 'ışḳımı işrâb
Yine ey dil meger bu dide-i giryânı kan tutmuş

Gelir ol şûḫ-ı nâzende iki desti yine kande
Bir elde sâgar u bir elde câm-ı erġuvan tutmuş

Bu gün gördüm Nedîmâ geçdi bin naḫvetle dil-dârın
Kirişme dâmeniñ destiñ ḥınâ-yı ḥüsn ü ân tutmuş

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 89a MO 84a B67b Ü 75b TK 109b
M 71b AE 71a T 86b YB 61b Ü1 68a
1. şeb :gün Ü / ser-be-ser: ser-te-ser YB // 4. - MO,Ü,TK,M,T
5. Teb : şeb MO.TK.T / rindân-ı kadeh-keşde: rind-i bâde-peymâda B
7. sâgar : hançer MO.B // 8. hınâ: cefâ HE,MO,TK,M,AE,T,YB,Ü1

54*

1. Göñül gül yüzlerin şevḳın görüp candan heman geçmiş
   Meger bir nîm nigâh ile başa ḫaylî duman geçmiş

   Güzel sevmek bana lâyıḳ ṭıfılken 'ışḳa merdüm ben
   Beni ṭa'n etmiş ol ağyâr serinden bî-güman geçmiş

   Saçı leylâ ezelden beri şekker-ḫîz idi sordum
   Dedi ol va'd ne gündür aradan çok zaman geçmiş

   Yolunda pâsbân idim o mâh-ı 'âlem-ârânın
   Gözüm ḫ̇âb aldı duymadım aman ol bî-aman geçmiş

5. Deler her bakışın âşıḳların bağrın geçer taşa
   Hele ġayre kıyas etme Nedîme pek yaman geçmiş

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
*Bu gazel Doç.Dr. Mustafa İsen' in özel kitaplığında bulunan ve **Nedim Divanı**'nın ekseriyetini ihtiva eden bir mecmuadan alınmıştır. v.203b (derkenâr)

55

1. Ḫayretde koydu ḫâṭır-ı'uşşâḳı zülf ü ḫaṭ
Gösterdi kâr-ı ef'i-i tiryâḳı zülf ü ḫaṭ

Bir bâğdır cemâli ki gül-berk-i rûy-ı âl
Şeb-bûyu ḫâl sünbül ü leylâḳı zülf ü ḫaṭ

Mu'ciz ki mihr hem şeb-i yeldâ vü hem bahâr
Cem' oldu tutup ol ruḫ-ı berrâḳı zülf ü ḫaṭ

Can riştesi biri birisi mâh hâlesi
Tutdu netîce enfüs ü âfâḳı zülf ü ḫaṭ

5. Cedvel-keşîde ḳıṭ'a-i yâḳûta döndürür
'Aks eyledikçe câmda ey sâḳi zülf ü ḫaṭ

Gel cüft ü ṭâḳ oynayalım bezm-i vaṣlda
Olsun velik cüfti ile tâḳı zülf ü ḫaṭ

Takup kemend boynuna döndürdü Ka'beden
Çekdi çevirdi zâhid-i zerrâḳı zülf ü ḫaṭ

Çokdan giderdi Çîne yaḫud Zengibâra dek
Żabṭ etmeseydi ḫâṭır-ı müştâḳı zülf ü ḫaṭ

Birisi şerḥ yazdı biri etdi taḫşiye
Alup miyâna ḥikmetü'l-işrâḳı zülf ü ḫaṭ

10. Varmaz dil ehli żâbiṭe ḳâżiye anlarıñ
Zencîr-i ḥabsi ḥüccet-i iṭlâḳı zülf ü ḫaṭ

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 89b MO 85a B 68a Ü 76a TK 110b
M 72b AE 71b T 87b YB 62a Ü1 68a
3. tutup: tutdu MO,TK,YB //9. tahşiye: haşiye MO,M
11. zâbite: zâbit ü HE, MO, M,YB,

Bir nısf dâireyle iki hatt ile tamâm
Gösterdi kâr-ı cümle-i evfâkı zülf ü hat

Hem-çün makas dehânını hamyâzegâh edüp
Çâk etdi şâneveş dil-i hallâkı zülf ü hat

Vasfet hüdâyegânı Nedîmâ yeter yeter
Kıldı siyâh çehre-i evrâkı zülf ü hat

Ebrû-yı yârı şimdilik anuñ rikâbına
Teşbîh kıl da soñra yine bâki zülf ü hat

15. Gûş eyledikde nâmının İbrahim olduğun
Pûşîde kıldı ka'be-i 'uşşâkı zülf ü hat

Âgûş-ı pençede hat-ı fermânın andırup
Leb-rîz-i hayret eyledi ahdâkı zülf ü hat

Esbindeki kutâs ile kalkan ġubârınıñ
Ancak olur nümûne vü mısdâkı zülf ü hat

Eyyâm-ı satvetinde göñül çalmasın deyü
Güm kıldı beñ dedikleri 'allâkı zülf ü hat

Dün tûğı perçemin 'âlemi mushafın görüp
Berketdi can-feşanlığa mîsâkı zülf ü hat

20. Baksak ki şem'-i bezmine benzer mi rûy-ı yâr
Etse güşâde perde-i ığlâkı zülf ü hat

Tutsun cihânı haşmeti tâ hüsn ile tuta
Mülk-i Hıtâyı kişver-i Kıpçakı zülf ü hat

20. Güm kıldı: Setr etdi B //23. bezmine: revişine Ü

56

1. Rûy-ı meh-tâbıñ ne dem görsem gelir kalbe neşâṭ
Tâ ezelden etmiş ey meh-rû seniñle irtibâṭ

Gamze-i fettânıñ ile eyleme hergîz nigâh
Gâh geh 'uşşâk ile eyle mizâc-ı inbisâṭ

Ey süvâr-ı esb-i nâzım senden olmaz can dirîğ
Kande kaldı raḫş-ı râḥat-baḫş ile râḥat bısâṭ

Da'vet etdim ḫâneme ol şehr-i ḥüsnüñ şâhını
Murġ-ı cânı sîḫa sancup ʿöẕr ile çekdim sımâṭ

5. Yârsız gülzâr seyri nişterdir çeşmime
Yâr ile olunca Okmeydânıdır semm-i ḥıyâṭ

Ol perîyle etdigim 'âlem gelince ḫâṭıra
Eşk-i çeşm-i ḫun-feşânım cûş eder mânend-i Şaṭ

İḥtiyâr eyle yeriñ ġâyet ile olsun güzel
Her melek-manẓar ile kılma Nedîmâ iḫtilâṭ

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 90a Ü1 68a
2. Gâh : Saña Ü1 // 4. şâhını: mâhını Ü1

57

1. Bezm-i tahkîkde can gûş u göñül dîde gerek
   Görünen gûş u çeşm meclis-i taḳlîde gerek

   Sâḳiyâ bâdeyi sen ʿâşıḳ-ı cûşendeye sun
   Ḫâmdır zâhide ammâ mey-i cûşîde gerek

   Şöyle pinhan gidesin kûyuna cânânıñ kim
   Râh ol hem-demin ammâ o da ḫâbîde gerek

   Olsa bir bezmde nezzâreye şâyeste ḳalîl
   Öyle bezme varanıñ bir gözü pûşîde gerek

5. Der-kemindir sipeh-i ḫaṭ sakın ey zülf-i dırâz
   Reh-zeni ḫâr olanın dâmeni ber-çîde gerek

   Sözü az söyle ağır söyle Nedîmâ ki süḫan
   Zer gibi sayılı gevher gibi sencîde gerek

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 90b MO 85b B 69a Ü 76b TK 111b
M 72b AE 72b T 88a YB 62b Ü1 69a
2. sor : sun AE.T.YB.Ü1 / Hamdır zâhide ammâ : Ehl-i dil meclisine çün B //3. hem-demiñ : hem-rehiñ HE //4. - B,AE / nezzâreye şâyeste kalîl : ığmaz edecek şey bisyâr HE,B, Ü, TK,AE / bir gözü : gözleri T.YB //5. ber-çîde : der-çîde MO,M
6. Zer: Dür HE

58

1. Hele 'ıyd oldu ol gül-ġonca ḫandan olduğun gördük
   Dimâğ-ı telḫ-kâmıñ şekkeristan olduğun gördük

   O sîm-endâmı aldık ḫalḳa-i âġûşa bir kerre
   O elmâsın hele zîb-i nigîndan olduğun gördük

   Meh ü mihriñ seniñ olsun felek biz 'ıydgehlerde
   Hilâl ebrûların ḫûrşîd-i tâbân olduğun gördük

   O kâfir-beççe bir peymâne sundu kim alup
   Derûn-ı lâleden âteş fürûzân olduğun gördük

5. Niyâz u nâz u nûş u baḫş u ibrâm-ı kenâr u bûs
   Bu gün meclisde ẕevkın böyle ṭûfan olduğun gördük

   Gülistan görmedik gül kokmadık ammâ ruḫun meyden
   Gül-ender-gül gülistan-der-gülistân olduğun gördük

   Yalan olmaz o şûḫun görmedik mey içdiğin ammâ
   Bir iki kerrecik hem-bezm-i mestan olduğun gördük

   Bi-ḥamdi'llah yine kilk-i Nedimâ-yı süḫan-sâzın
   Gazel-perdâz-ı bezm-i ṣadr-ı ẕî-şan olduğun gördük

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 91a MO 86a B 69b Ü 77a TK112a
M 73a AE 73a T 88b YB 62b Ül 69a
1. ıyd oldu ol gül-gonca: ol gonceniñ 'ıyd oldu HE,B
2. âġûşa : tevhîde MO.M //4. sundu : tutdu HE

59

1. Düşdü müjeñ ḥadîs̱i zebân-ı sinâna dek
Gitdi kaşıñ havâdis̱i gûş-ı kemâna dek

Bir muṭrıb olsa baña ki her ḥarfi sînemi
Çâk eyleyüp zeban komasa el-amâna dek

Bir nağme olsa kâse-i ṭanbûra sığmayup
Mevc ursa ḳaṣr öñündeki şâd-ı revâna dek

Mısṭarlı kâğıd üzre yazup naẓmı gûyiyâ
Teşyî ' eder edâyı ḳalem nerdübâna dek

5. Câm-ı lebiyle mest edüp evvel edâların
Mestâne soñra gönderir âġûş-ı câna dek

Deste yine o nây-ı Irâḳîyi al Nedîm
Gitsin nevâ-yı naẓm-ı neviñ Iṣfahâna dek

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 91a MO 86b B 70a Ü 77b TK 112b
M 73b AE 73b T 89a YB 62b Ü169b
2. her : bir Ü1 /zeban : zaman TK,AE,T,YB
3. Mevc ursa....: Mevc ursa tâ sebû küre-i İsfahana dek Ü

60

1. Fırḳa-i erbâb-ı dilden zümre-i zühhâda dek
Hep esîrindir begim ḥatta dil-i nâ-şâda dek

Şöyle mest olmuş ki açılmış girîbân-ı ḳabâ
Nâfdan tâ bendgâh-ı ḫançer-i fûlâda dek

Mâ-melek şeyḫim bütün ḫammâra rehn olmuş gibi
Delḳ-ı peşminden müzehheb nüsḫa-i evrâda dek

Göksu bir nâ-ḫoş havâ şimdi Çubuklu pek ziḥâm
Sevdigim tenhâca çekdirsek mi Sa'd-âbâda dek

5. Şöyledir ḳaḥṭ-ı taḥammül sîne-yi tengimde kim
Yetmez olmuşdur nefes bir âteşin feryâda dek

Kilk-i 'ayyârın 'aceb nâ-refte râh açdı Nedîm
Ḫâne-i endîşeden gül-zâr-ı isti'dâda dek

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 91b MO 87a B 70b Ü 78a TK113a
M 74a AE 74a T 89b YB 63a Ü170a
1. hattâ dil-i : mesrûrdan HE//3. hammâra : sahbâya MO
4. nâ-hoş : nâzük MO.M / Sa'd-âbâda: Şevk-âbâda B
6. 'aceb : seniñ Ü/ isti'dâd : Sa'd-âbâd B

61

1. O ṭıflı gör ne ḳıyâmet nigâr olur giderek
   H̱ırâmı düşmen-i ṣabr u ḳarâr olur giderek

   Koyun şarâb-ı maḥabbetle kendüden gitsin
   Zaman gelir bu göñül hûş-yâr olur giderek

   Ṭarîḳ-ı 'ışḳda pâ-mâl-i sâlikân ol kim
   Bir iki naḳş-ı ḳadem reh-güzâr olur giderek

   H̱ayâl-i serv-i ḳadiñle kalır giderse bu eşk
   Feżâ-yı siñede bir cûybâr olur giderek

5. Geçen bu duzaẖ-ı endûhdan selâmetle
   Behişte her ḳademinde düçâr olur giderek

   Olursa pey-rev o çâpük-süvâr-ı naẓma Nedîm
   Semend-i ṭab'ı 'aceb râhvâr olur giderek

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 92a MO 87b B 70b Ü 78b TK 113b
M 74a AE 74b T 90a YB 63b Ü1 70b
1. nigâr : cüvan MO.M / Hırâmı : Nigâhı B ,YB
3. ol kim : olsam HE //4. kalır : akup HE

62

1. Ne çekmişiz hele def'-i ḫumâr edinceye dek
Bu gûne ṭarḥ-ı ġam-ı rüzgâr edinceye dek

Ne deñlü ḫidmetimiz geçdi âstânesine
Faḳîre pîr-i muġan i'tibâr edinceye dek

Ḥesâbı var mı düşen ḫâke dâne-i eşkin
Felekde murġ-ı ṣafâyı şikâr edinceye dek

Ḥużûr-ı ' İzzete yüz yerde 'arż-ı ḥâl etdi
O serv-i dil-keşi dil der-kenâr edinceye dek

5. Neler çeker ramazân içre 'ıyde dek göresin
Nedîm terk-i mey-i ḫoş-güvâr edinceye dek

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
AE 75a

63

1. Düzdü faṣl-ı ṣayf 'işret-ḫânesin bülbülleriñ
Diñlesin gül na'ra-i mestânesin bülbülleriñ

Bir devât-ı sürḫdür taḥrîr-i râz-ı firḳate
Sanma ḫûn-ı eşk ile pür lânesin bülbülleriñ

Jaj-ḫâyî zanneder her nâ-şinâs-ı 'ışḳ lîk
'Âşıḳân efsun bilir efsânesin bülbülleriñ

Sanma pür-şeb-nem gülü sâḳi-i ebr-i nev-bahâr
Etdi lebrîz-i 'araḳ peymânesin bülbülleriñ

5. Nağmekârî-i ṣarîr-i nây-ı kilkiñle Nedîm
Şevḳ-yâb etdiñ dil-i divânesin bülbülleriñ

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 90b B 70a AE 74a YB 64a Ül 69a (derkenâr)
1. Düzdi: Döşedi B,AE / Dinlesin: Anlasın B,AE //5.nây : pây AE

64

1. Nice teşbîh olunsun erguvâna rûy-ı gül-gûnuñ
Anuñ ḥüsnü sebük-rev rengi ammâ dâ'imâ bunuñ

Ser-i jûlîdesin bulmazsa bîdin ser-nigûn eyler
Komaz başın esen bu rüzgâr elbette Mecnûnuñ

Sipihr-i dun siyeh-dil bâde-i naḫvetle sen kanzîl
Ḫumâr-ı ġuṣṣâdan kan ağlar ey sâḳi ciger-ḫûnuñ

Eder sâhib-'ayâran bir biriniñ ḳadrini tekmîl
Terâzû-yı digerdir yine mi'yârı terâzûnuñ

5. Günâhı tevbe etmez şüst ü şû eşk-i nedâmetsiz
Belî germiyyet-i âb iledir te'sîri ṣâbûnuñ

Kalır 'âlemde ehl-i 'ışḳdan bir yâdigâr elbet
Ser-i jûlîde mûyundan nişandır bîdi Mecnûnuñ

Olur mefhûm her şîrîniñ olmak telḫ encâmı
Kelâm-ı Hakda der-pey gelmesinden tîn zeytûnuñ

Nedîmâ lûtf u Bârî-i muşavverle olur bir gün
Büt-i âmâle bir ber-geşte müjgan baḫt-ı vârûnuñ

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 90b MO 86a B 69a Ü 77a TK 111b
M 73a AE 73a T 88b YB 62b Ül 69a
1. -rev: rû (harekeli) //2. başın: baş M,TK// 5. eşk-i : etsen TK,T
6. elbet : ancak MO,M //8. Nedîmâ...: Nedîmâ lûtf-ı Hakk ile olur
bir gün elem çekme /Büt-i âmâle elbette resîde baht-ı vârûnuñ B,Ül

65

1. Revâc-ı mihri şikest etdi sîne-i ṣâfiñ
'Amûd-ı ṣubḥa ḫalel verdi sâḳ-ı şeffâfiñ

Tutar göbek borusu ġonceyi açıldıkça
Şikâf-ı pîreheniñden o gül gibi nâfiñ

Topukların göricek mest olup ṣafâsından
Pâbuç gibi açılup kaldı ağzı ḫaffâfiñ

Meger lebiñ süḫan-ı tâze meşk eder ki yine
Şeker-tırâşelerinden pür olmuş eṭrâfiñ

5. İçinde bir gümüş âyîne cilve etmeyicek
Nedir ṣafâsı Nedîmâ ḳabâ-yı zer-bâfiñ

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 91b MO 86b B 70a Ü 77b TK 112b
M 73b AE 73b T 89a YB 63a Ü1 70a
1. Revâc: Ruvâk TK,AE / sîne :'anber MO,M //2. açıldıkça: göründükçe HE // 5. -B .

66

1. Ḫasteliklerden aman görmeye çeşm-i siyehiñ
Mûmiyâ bulmaya 'âlemde şikest-i külehiñ

Sen ki âġâz edesin gerdişe çün nûr-ı nigâh
Perde-i çeşm-i perî-zâde döner cilvegehiñ

Ḫançeristân-ı müjenden güzer eyler bî-bâk
Bü'l-'aceb düzd-i cigerdârdır el-ḥaḳ nigehiñ

Âh ile def' eder erbâb-ı derun sûz-ı dilin
Serd olur germ havâlarda suyu çehiñ

5. Sende ey kilk-i Nedîmâ ne bu sûz-ı taḳrîr
Kûçe-i ḫâne-i âyîne midir şâh-rehiñ

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 91b MO 86b B 70a Ü 78a TK 113a
M 73a AE 73b T 89b YB 63a Ü1 70a
1. 'âlemde : her demde MO //2. dârdır : hârdır HE
3. Ah ile : Hele MO / suyu : ka'r-ı MO,TK,M,T ; ka'rı B,AE,Ü1
5. sûz-ı : rûşen HE ; sûziş AE / ne bu sûz-ı takrîr: bu sözü et takrîr TK,T

67

1. Nâz olur dem-beste ç sm-i nîm-ḫ̇âbıñdan seniñ
   Şerm eder reng-i tebessüm la'l-i nâbıñdan seniñ

   Açılır elbet nesîm-i nev-bahâr essin hele
   Bend-i dil muḥkem değil bend-i niḳâbıñdan seniñ

   Ẕâhidâ ma'zûr tut cildinde s̱ıklet var biraz
   Ġılẓetiñ fehm olunur ḥacm-i kitâbıñdan seniñ

   Bezme bir dahı dönüp gelmek değildi niyyetin
   Gitdiğin vaḳt anladım 'azm-i şitâbıñdan seniñ

5. Zülf-i pür-çîninle hem-dûş oldu cânâ ḳad çeküp
   Sünbül-i ḫ̇âb-ı teġâfül câme-ḫ̇âbıñdan seniñ

   Çeh değil sîb-i zenaḫdânında yer kalmış Nedîm
   Zaḫm-i engüşt-i nigâh-ı intiḫâbıñdan seniñ

   Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
   HE 92a MO 87a B 70b Ü 78a TK 113a
   M 74a AE 74a T 89b YB 63a Ü1 70b
   2. değil : - MO ; dil-i B //4. 'azm-i : 'ömrüm HE,MO,Ü,TK,M,
   YB,Ü1 ; 'ömr-i T

68

1. Çokdan ey sâḳi gelüp sînemde mihmân olmadıñ
   Derdime destindeki sâġarla dermân olmadıñ

   Mâhsın mehden güzelsin belki ammâ neyleyim
   Âh bir şeb burc-ı âġûşumda tâbân olmadıñ

   Geldi mülk-i ḥüsnüne ḫaṭṭ-ı siyeh muṣḥaf-be-dest
   Sen dahı ey kâfir-i naḫvet müselmân olmadıñ

   Ḫayli demdir kim beliñ kocmaġa ḳaṣd etdikçe ben
   Nâz ile benden yine baña girîzân olmadıñ

5. Kande bulduñ böyle dil-keş naẓmı ḥayrânım Nedîm
   Câm-ı mey nûş etmediñ hem-bezm-i cânân olmadıñ

   Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
   HE 92a AE 75a T 90a (derkenâr) Yb 64a Ü1 69b
   4. kim : ki YB,Ü1

69

1. Cûş-ı mey şeydâsıdır keyfiyyet-i güftârımıñ
Ḫande-i gül mestidir peymâne-i ser-şârımıñ

Neşve-i mey dâmen-i destimde bir ser-çeşmedir
Câm-ı Cem bir lâle-i ḫod-rûsudur kûhsârımıñ

Vaṣf-ı ḳaddiñle ḳıyâmetler kopardım şöyle kim
Mihr-i maḥşer şemse-i dîvânıdır eş'ârımıñ

Bü'l-'aceb kâşâne-i nûrum ki tâb-ı âftâb
Mevce-i deryâ-fürûğ-ı tâbıdır dîvârımıñ

5. Vasf eden ṣubḥ-ı bahârın ṣafvet-i ṭab'ın Nedîm
Görmemişdir cûşiş-i feyżin dil-i bîdârımıñ

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 92b MO 87b B 71a Ü 78b TK 113b
M 74b AE 74b T 90a YB 63b Ü1 70b
1. Cûş : Cûy TK,T // 2. Cem: mey AE / -rûsudur: râsıdır Ü
2. şemse: zerre B / dîvânıdır : dîvârıdır Ü,T ; devvârıdır B // 4. -B

70

1. Sîne-i tengde bend et hele evvel nefesiñ
   Soñra gör himmet-i vâlâsını feryâd-resiñ

   Murġ-ı âvâre-i âmâde-i pervâz edegör
   Dest-i eyyâm şikest etmeden evvel ḳafesiñ

   Mekteb-i sînede bir ṭıfl-ı havâyîdir dil
   Kim henûz anlamamış farḳını 'ışḳ u hevesiñ

   Bunca demdir ki gülün eyledi bülbülden dûr
   Dâd elinden bu şikest olası künc-i ḳafesiñ

5. Himmet ey ḳâfile-sâlâr-ı ṭarîḳat tâ çend
   Dûrdan gûşumu pür-şûr ede bang-ı ceresiñ

   Beni tâ şöyle ḫarâb eyle ki sâḳi dilde
   Neş'e-i mey sayam endûhunu bîm-i 'asesiñ

   Ṣıdḳa ṣarf edegör enfâsını çün ṣubḥ Nedîm
   Maṭla'-ı mihr ola tâ kim nefes-i bâz-pesiñ

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâilâtün fa'lün
HE 92b MO 87b B 71a Ü 78a TK 114a
M 74b AE 74b T 90a YB 63b Ü1 72a
1. evvel : dil-i MO // 4. olası : oldu mu B // 6. sayam : sanam HE / bîm-i : dâ'im HE // 7. enfâsını : insâfını B

71

1. Olsa da ḫâmûş la'l-i 'işve-perdâzıñ seniñ
Lâl eder Hârûtu çeşmân-ı süḫan-sâzıñ seniñ

Mıṣra'-ı mevzundur ammâ nâ-resâdır serv-i bâğ
Eyleye tażmin meger ḳadd-i ser-efrâzıñ seniñ

'Âşıḳa ḳaṣdıñ nümâyan olmamak mümkin midir
Ol nigâh-ı sad-zebandır çünki ġammâzıñ seniñ

Bir nigâh-ı âşinâ besdir bize muğ-beççeden
Ba'd-ezin ey duḫter-i rez çekmeziz nâzıñ seniñ

5. Baḫtı bîdâr etmek âsandır hemân olsun bülend
Ey ḫarûs-ı nâle-i şeb-gîr âvâzıñ seniñ

Gûşe-i ebrû-yı dil-berden yaman oldu Nedîm
Şîve-i dil-dûz-ı nevk-i kilk-i ṭannâzıñ seniñ

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün
HE 92b MO 88a B 71a Ü 79a TK 114a
M 74b AE 75a T 90b YB 63b Ü1 72a
1. çeşmân-ı : çeşmânı M // 4. nâzıñ : bârıñ Ü // 6. yaman : 'ıyân HE ; nûmâyân M,Ü ; nümâyandır MO

72

1. Beççe-i muğ cûş-ı mey mâhiyyetiñ olmuş seniñ
Sen mey olmuşsun ṭarab ḫâṣiyyetiñ olmuş seniñ

Nâzı âb etmiş de bir fevvâre resm etmiş ḫayâl
İşte ol sudur atılmış ḳâmetiñ olmuş seniñ

Tîğı mirrîḫin n'ola ser-tîz olursa bunca yıl
Ḫidmet etmiş saña nâz u naḫvetiñ olmuş seniñ

Ḳaddi bârîk ü medîd o rütbe kim sandım Nedîm
Hem-ser-i medd-i nigâh-ı ḥasretiñ olmuş seniñ

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün
HE 93a MO 85b Ü 79a TK 115a (derkenâr) M 73a
YB 64a Ü1 70a
3. - MO / nâz u : nâzıñ TK,M,YB,Ü // 4. Kaddi : Kadd ü M

73

1. La'l-i nâbıñ çâşnî-senc-i 'itâb etmez misiñ
   Lûtf edüp kahr ile olsun bir hitâb etmez misiñ

   Kâmetin seyreyle insâf et o bâlâ mısra'ı
   Zâhidâ sen şâ'ir olsan intihâb etmez misiñ

   Perde-pûş oldukda hat ruhsârına fikret hele
   Etdiğiñ işlerden ey meh-rû hicâb etmez misiñ

   Gâh engüşt-i muhannâsın gehî la'lin emüp
   Dâne-i 'unnâb ile nûş-ı şarâb etmez misiñ

5. İşte subh oldu aman mestânesin kâfir yeter
   Ba'd-ezin bir lahza meyl-i câme-ħâb etmez misiñ

   Yok mu bir lûtfuñ Nedîm-i zârına 'ıyd üstüdür
   Defter-i hicrânı sultânım hesâb etmez misin

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün
HE 99b MO 93b B 69b Ü 77b TK 112a
M 79a AE 73a T 88b YB 64a Ül 77a
4. emüp : olup HE ; sunup B

74

1. Ey ṭurra bâğ-ı ḥüsnde sünbül müsüñ nesiñ
Ey ḫâl-ı fitne yohsa ḳaranfül müsüñ nesiñ

Ey ḫâl pâsbânı mısıñ sen o gerdeniñ
Kâfûr içinde ḥabbe-i fülfül müsüñ nesiñ

Ebrûlar üzre bir dahı sarkup görünmediñ
Ey kâkül âşinâ-yı tekâsül müsüñ nesiñ

Feryâd ey kirişme amân ey nigâh amân
Zehr-i ḫıred belâ-yı taḥammül müsüñ nesiñ

5. Ey ḫaṭ seniñle ḥüsn-i rûḥ-ı leb güşâdedir
Sen şâriḥ-i kitâb-ı Gül ü Mül müsüñ nesiñ

Lûṭfet yetişsin ol ḳad-i bâlâya destimiz
Gel gel yetiş aman ki teġâfül müsüñ nesiñ

Ey reng-i çehre ben hele farḳında ʿâcizim
Gül-penbe yâ ki surḫ ya gül gül müsüñ nesiñ

Ḫoşdur tekerrürüñ dile ey lehce-i Nedîm
Bilmem gulû-yı şîşede ḳul ḳul musuñ nesiñ

Mef'ûlü fâilâtü mefâîlü fâilün
HE 99a MO 93b B 75a Ü 85b TK 120b
M 79a AE 79b T 95a YB 67a Ü1 77a
1. Ey hâl-i fitne : Zülf-i nigâr MO,Ü,TK,M,AE,T,Ü1
3. tekâsül müsüñ : ser-i gül müsüñ Ü,TK,AE,T,YB,Ü1
6. tegâfül müsüñ :temâyül müsüñ MO,B,TK
8. ey lehce-i : lehceleri B

75

1. Müşîr-i ḥücceti Ḥaḳ dergehinde nevvâbıñ
   Kütübde surḫ ile taḥrîr olunması bâbıñ

   Ne ḥâcet etmege bir ġayri vech ile teşbîh
   Eli kiri yetişir yüz karası ḳullâbıñ

   Beyâz-ı gerden-i mînâ vü gerden-i sâki
   Safâsın etdi dü-bâlâ bu gece mehtâbıñ

   Netîce vermese sevdâ-yı zülfü dilde n'ola
   Güsistedir serkârı hemîşe mûtâbıñ

5. Ne hoş nümâyiş olur rûy-ı baḥre bu zevrâḳ
   Baṭ-ı şarâb iledir ẕevḳi 'âlem-i âbıñ

   Enîs-i ṣaf-dilân ol dilerseñ âsâyiş
   Bakup safâsına âyîne içre sîmâbıñ

Mefâ'ilün feilâtün mefâ'ilün feilün
YB 64b

76

1. Ol perî-rû 'âşıka râm olsa da mâni' değil
Gündüzün olmazsa aḫşam olsa da mâni' değil

Sîne ṣâf olsun heman rayb ü riyâdan zâhidâ
Elde tesbîhe bedel câm olsa da mâni' değil

Hüsnünü seyreyleyim de gördüğüm yer ol gülü
Gülsitân olmazsa ḥammâm olsa da mâni' değil

Bana pistanlar turunc olsun heman-dem neyleyim
Ruḫları gül çeşmi bâdâm olsa da mâni' değil

5. Ey büt-i 'aṭṭâr baña ḫâl-i müşkînin gibi
'Anber olsun da biraz ḫâm olsa da mâni' değil

Dil-rübânıñ ḫûnu germ olsun heman eṭvârı nerm
Mübtelâ-yı câm-ı gül-fâm olsa da mâni' değil

Sen dolu üç def'acık çek câmı da soñra seniñ
Vuṣlatıñ muḥtâc-ı ibrâm olsa da mâni' değil

Pek umar teşrîfini 'ıydıñ ikinci gün Nedîm
Gündüzün olmazsa aḫşâm olsa da mâni' değil

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün
HE 93b MO 88b B 71b Ü 80a TK 115a
M 75a AE 75b T 91a YB 64b Ü1 72b
1. Gündüzün olmazsa : Gündüz olmasa da HE
2. rayb : zîb YB // 3. B / seyreyleyim de : seyreylemekde MO,TK,
M,YB,Ü1 // 4. dem : da Ü,TK,M,T,YB,Ü1 // 5. gibi : seniñ Ü
6. -B // 8. gün Nedîm : günleri MO,M

77

1. Tezerv-i ḫoş-ḫırâmım sînem olsun cilvegâhıñ gel
Hümâveş sâye salsın başıma zülf-i siyâhıñ gel

Güşâd et tügmemi pirâhenim aç sînemi yokla
Hele gör neylemişdir baña şemşîr-i nigâhıñ gel

Benimdir suç ki vardım bezme verdim saña can naḳdin
Seniñ yokdur efendim bunda hiç cürm ü günâhıñ gel

Tezerv-i şûḫsun biñ nâz ile reftâra âġâz et
Gül olsun naḳş-ı pâyiñ gülşen olsun şâh-râhıñ gel

5. Şeb-i meh-tâbda ey âftâb-ı burc-ı istiġnâ
Çıkup tahte's-semâda ḳadrini pest eyle mâhıñ gel

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
HE 93b MO 89b Ü 80b TK 115b (derkenâr)
M 76a T 91b (derkenâr) YB 65a Ü1 73b
1. Tezerv-i : N 'ola ey MO // 3. Benimdir suç ki : Günâhımdır ki Ü / cân : dil MO,M,T,YB,Ü1 // 4. Tezerv-i şûhsun : Nedîmiñ şûhusun MO // 5. burc : mülk MO ; evc Ü

78

1. Esdikçe bâd-ı ṣubḥ perîşansın ey göñül
Benzer esîr-i ṭurra-i cânansın ey göñül

Gül mevsiminde tevbe-i meyden benim gibi
Ẓannım budur ki sen de peşîmansın ey göñül

Eşkimde böyle şu'le nedendir meger ki sen
Çün sûz u tâb giryede pinhansın ey göñül

Ben saña bâde içme güzel sevme mi dedim
Benden niçün bu gûne girîzansın ey göñül

5. Bigânedir mu'âmeleniz 'aḳl ü hûş ile
Gûyâ derûn-ı sînede mihmansın ey göñül

Ayîne oldu bir nigeh-i ḥayretiñle âb
Bi'llâh ne saḫt âteş-i sûzansın ey göñül

Ḥac yollarında meş'ale-i kârban gibi
Erbâb-ı 'ışḳ içinde nümâyansın ey göñül

Feyż âşiyânı mihr-i hüner cilvegâhısın
Ṣubḥ-ı bahâr-ı şevḳa girîbansın ey göñül

Peymâne-i mahabbeti sundun Nedîme çün
Lûṭf eyle câmı bâri biraz kansın ey göñül

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 93b MO 89a B 72a Ü 80a TK 115b
M 75b AE 76a T 91b YB 64b Ü1 72b
1. esîr-i : esîri M //2. budur : odur M //4. mi dedim : demedim TK,T /niçün bu gûne: niçün böyle MO,M ; bu rütbe niçün B //6. hayretinle âb : hayret nigâh MO,M // 9. Lûtf eyle câmı bâri : Lûtf eyle alma câmı B,TK,AE,T,YB,Ü1 ; Lûtf eyle câmı alma Ü

79

1. Hücûm-ı nâle-i şeb-gîrden ẓâlim ḫaberdâr ol
   Beni bîmâr-ı hicrân eyledin sen dahı bîmâr ol

   Varup bir derdmendi aldayup mekretme tek kâfir
   Dilerseñ âdem öldür yâre kes kan iç ciğer-ḫ̌âr ol

   Çözülmüş tügmeler çâk-i girîban nâfe dek inmiş
   Buna ṣabr olunur mu zâhidâ sen 'âşıḳ-ı zâr ol

   Heman ser-meclis-i rindâna gelmeñdir baña maksûd
   Gel ey bîgâne-meşreb bâde içmezsen ḳadehkâr ol

5. Olur bir gün ki sen de yok demezsin ṭâlib-i vasla
   Heman doğrusu 'ömrüm hâsılı 'âlemde sen vâr ol

   Ola cânâne vü peymâne de el vermeye furṣat
   Nedir bu cevrin adı ey sipihr-i dun nigunsâr ol

   Nedîmânıñ sözü ancak budur ey âfet-i devrân
   Gözüñ gibi beni bîmâr kıldın sen de bîmâr ol

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
HE 93b MO 89a B 72a Ü 80b TK 115b
M 75b AE 76a T 91b YB 65a Ü1 73a
3. - MO,M //4. maksûd: matlûb B,Ü,TK,AE,T,YB,Ü1
5. 'âlemde : dünyâda Ü,M,AE,T,YB //6.-B,Ü,TK,M,T
/Ola ... : 'Aceb cânâneye peymâneden el vermedi fursat YB,Ü1
/ fursat: vuslat AE /cevrin adı ey: cevr ü bîdâdı AE ; cevre bâdi YB

80

1. Heman bezm-i cihanda râzdâr-ı dîde vü gûş ol
   Mis̲âl-i şu'le ser-tâ-pâ zebân olsan da h̲âmûş ol

   H̲od-ârâyî değildir şîve-i rûşen-dilân ey dil
   Ṣafâ-yi ḳalb ile âyîneye bak da nemed-pûş ol

   Göñül ser-germi-i câm-ı muṣaffâ güçdür ammâ kim
   Gehî âlâyiş-i bezmi temâşâ kıl da medhûş ol

   Olur elbette meftûn-ı çelîpâ ol büt-i tersâ
   Kenâr etmek dilerseñ dâ'ima be-güşâde-âġûş ol

5. Olur bu rûzgâr elbet müsâ'id cevheriñ 'arża
   Heman sen hem-çü deryâ dâ'imâ âmâde-i cûş ol

   Ne var sâyeñde feyż-i 'âlem-i bâlâyı seyr etsin
   Nedîme ol ser-âmed ḳadd ile bir kerre hem-dûş ol

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 93b MO B Ü 80b YB 65a Ü1 72b (derkenâr)
2. ey dil : hergîz YB //3. bezmi: bezmin Ü,YB,Ü1

81

1. Gel ey esîr-i zülf-i perîşânıñ olduğum
   Bilmez misiñ rübûde-i çevgânıñ olduğum

   Ṭâvûslar gibi çemenistâna çık yürü
   Ey men fedâ-yı h̲âlet-i cevlânıñ olduğum

   Gördükçe bendeñi bu şeker-h̲andeler nedir
   Bildiñ mi tûti-i şekeristânıñ olduğum

   Âğyâr korh̲usundan efendim bilir misin
   Meclisde tâ-be-ṣubḥ nigehbânıñ olduğum

5. Pek istedi efendimi 'ıydın üçüncü gün
   Lûṭf eyle gel Nedîmine ḳurbânıñ olduğum

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 94a MO 89b B 72b TK 116b
M 76a AE 76b T 92a YB 65a Ü1 73b
4. efendim: hele hiç Ü / bilir misiñ : neler çeker B //5.gün : günü MO,B

82

1. Tîğ-i ebrû-yı siyehkârına ḳurbân olayım
Ḫançer-i ġamze-i 'ayyârına ḳurbân olayım

Biricik söyle aman nâz ile öldürme beni
Ben seniñ şîve-i güftârına ḳurbân olayım

Sîneme zaḫmı sen açdıñ yine etdiñ inkâr
O tebessüm ile inkârına ḳurbân olayım

Desem ol şûha çözerken kemerin mestâne
Sevdiğim hançer-i ġaddârına ḳurbân olayım

5. Ben de ey şûh Nedîmâ gibi bi'llah seniñ
Bend-i gîsû-yı girîh-dârına ḳurbân olayım

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
T 40a

83

1. Ben kimseye açılmâz idim dâmeniñ olsam
Kim görür idi sîneñi pîrâheniñ olsam

Şem' olmaz isem bezmiñe bu sûz ile bârî
Dergâhıña bir meş'ale-i rûşeniñ olsam

Dâ'im arayan bulsa cüvânım seni bende
Bir ġonca gül olsañ da seniñ gülşeniñ olsam

Destîde ḳadehde doyamam görmeğe bârî
Ey gevher-i şeffâf seniñ maḫzeniñ olsam

5. Dögülmeğe sögülmeğe kul olmaga bi'llâh
Hep ḳâ'ilim ammâ ki efendim seniñ olsam

Çeşmânınıñ öğrensem o kâfirce nigâhın
Bir lâḥẓa Nedîm-i nigeh-i pür-feniñ olsam

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 94a MO 90a B 72b Ü 82a TK 116b
M 76a AE 76b T 92a YB 65b Ül 73b
5.Dögülmeğe sögülmeğe : Döğülmekle sevilmekle HE

84

1. Tâ ki çerb-i leb-i şîrîniñ ile medhûşum
   Sâḳiyâ câm-ı mey-i telḫe değişmem nûşum

   Âh ey kâfir-i naḫvet ne kaçarsın bilmem
   Çâk-i miḥrâb mıdır yoḫsa benim âġûşum

   Beni gird-âba salup yâra bu şeb tenhâca
   Gitdiler zevraḳ-ı ṣahbâ ile 'aḳl u hûşum

   Bir dem âh etmesem âteşkede-i derd eyler
   Cûşiş-i laḫt-ı ciger zîr-i leb-i ḫâmûşum

5. Neş'e-i ḫûn-ı ciger gözde gözüm sâġarda
   Ġamze reşk etdi görüp cilve-i nûş-â-nûşum

   Bir siyeh-mesti ser-endaḫte etmek dilerim
   Bâdeveş geldi Nedîmâ yine vaḳt-i cûşum

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 94b MO 90a B 72b Ü 82b TK 116b
M 76b AE 77a T 92b YB 65b Ü1 74a
3. yâra : yâda M //5. gözde : serde M,YB,Ü1//6.siyeh: sehî MO,

85

1. O düzd-i ġamze tutdu işte ṣad çâk etdi dâmânım
Amân ey çeşm-i gîrâ bâri sen koyver girîbânım

Ne hâlet var şûḫuñ naḫl-i ḳadd-i can-fezâsında
Ki reftârın görüp yoldan döner 'ömr-i şitâbânım

Ḫayâl etdikçe rûyun tâ seher ol dâmen-i zülfe
Sarıldı rîşe-i reyḥan gibi ḫâb-ı perîşânım

Görüp ellerle mey nûş etdiğin lâyık mıdır ẓâlim
Ola sîḫ-i kebâb-ı laḫt-ı dil her nevk-i müjgânım

5. Nedîmâ şi'rimi tertîb ederdim korkarım ammâ
Yaka nazmımdaki sûz u güdâz evrâḳ-ı dîvânım

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 94b MO 90a B 73a Ü 82b TK 117a
M 76b AE 77a T 92b YB 65b Ü1 74a
1. gîrâ: giryan YB //2. can-fezâsında : dil-rübâsında T
3. dâmen-i zülfe: kâkül-i pür-çîn B /Sarıldı:Dağıldı HE, B
4. zâlim: bilmem Ü //5. evrâk-ı: evrâk u TK,T

86

1. Dil naḳdini bir dil-ber-i mümtâze düşürdüm
Kâlâ-yı visâlin hele pek aza düşürdüm

Taḳrîr edemem zülf-i perişânını yârin
Dil murġını ol serv-i ser-efrâza düşürdüm

Soydum o mehiñ câmesin bûsesin aldım
Vaḳt oldu müsâ'id günümü yaza düşürdüm

Âzâde iken zülf-i girîh-gîr-i bütandan
Murġ-ı dili ol pençe-i şeh-bâza düşürdüm

5. Eğdim hele biñ nâz ile ol naḫl-ı cefâyı
Aldım ruḫı şeftâlisini tâze düşürdüm

Eş'ârımı gördükde Nedîm eyledi taḥsîn
Âfâka bu şarḳıyla bir âvâze düşürdüm

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
T 42b

87

1. Yine bâlîn-i ḫâb-ı 'işve zîr-i ser midir bilmem
Henüz ol ṭıfl-ı nâzım naḳş-i gül-bister midir bilmem

Perîşân oldu gitdi nağmeler gördükçe gîsûsun
Meger muṭrıb da ol zencîre der-çenber midir bilmem

Müdâvâ-yı dil-i mecrûḥa bür'ü's-sâ'adır el-ḥaḳ
Zülâl-i la'l-i ḫaṭṭ-âverdi nîlûfer midir bilmem

Bilinmez ölmedikçe ḳadri iṣbât-ı vücûd etmez
Mihakk-ı naḳd-i 'âşıḳ âhenin ḫançer midir bilmem

5. Heman ben meclis-i meyde seniñ ḫayrânınam sâkî
Ḫazef mi gördüğüm âyîne mi sâğar mıdır bilmem

Dimâğ-ı cânı reşk-i bender-i Çîn eyledi cânâ
Şemîm-i gîsûvânın genc-i bâd-âver midir bilmem

Nedîm el-ḥaḳ 'aceb şîrîn edâsın vaṣf-ı la'linde
Elinde ḫâme-i ma'nî mi ney-sükker midir bilmem

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 94b MO 90b B 73a Ü 82b TK 117a
M 77a AE 77a T 92b YB 65b Ü1 74b
2. gitdi nağmeler: gitdikçe negam HE; nâz-ı nağme ki B
3. müdâvâ : müdârâ MO,B,M,Ü1 / mecrûha: mahrûra: MO,
B,M,AE,YB,Ü1 //4. ölmedikçe: urmadıkça B / nakd: kadr HE
5. âyîne mi: âyîne-i Ü,TK,M,AE,Ü1 ; âyîne yâ YB //7.ma'ni mi:
ma'nî-i HE,MO,B,TK,T

88

1. Ey tıfl-ı nâz bir gece mihmânım ol benim
   Gir câme-ħâb-ı sîneme gel cânım ol benim

   Ey zülf-i ḫam-be-ḫam dökülüp sînem üstüne
   Zencîr-i pây-i 'ömr-i şitâbânım ol benim

   Göstermiyor felek bize mihri bu nev-bahâr
   Sen ey piyâle mihr-i dıraḫşânım ol benim

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 95a MO 91a Ü 81a M 76b YB 66a Ü1 74a
1. sîneme: sîneye MO,M

89

1. Ehl-i diliz felekde belâmız budur bizim
   Tutduk reh-i ṣavâbı ḫaṭâmız budur bizim

   Dehriñ hemîşe çekmedeyiz germ ü serdini
   Ancak me'âl-i ṣayf u şitâmız budur bizim

   Meftûn-ı ḥabb-ı ḫâli vü ma'cûn-ı la'liyiz
   Düşdük belâ-yı keyfe ġıdâmız budur bizim

   Hem-vâre peyk-i âh n'ola olsa rû-be-râh
   Kûy-ı nigâra nâme-resâmız budur bizim

5. Nazmım görüp der imiş o müşkil-pesend-i nâz
   Ṭarz-ı Nedîm-i tâze-edâmız budur bizim

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 95a Ü 81b YB 66a Ü1 73b (derkenâr)
1. Tutduk: Tuyduk Ü,YB //2. çekmedeyiz: biz çekeriz YB

90

1. Sen gülersin gül gibi ben bülbül-i nâlânınam
   Mest-i medhûş-ı temâşâ-yı gül-i handânınam

   Baña kul olsun deyü hâcet ne fermân etmeğe
   Ben seniñ çokdan efendim bende-i fermânınam

   Hâr isem de gülşen-i hüsnünde hârım ben hele
   Hâk isem de bâri hâk-i râh-ı müşk-efşânınam

   Olsam üftâde ġubârâsâ yine pest olmazam
   Çünki ey serv-i bülend üftâde-i dâmânınam

5. Lâleler sâġarların pür kılmak ister sâkiyâ
   Ben dahı muhtâc-ı lûtf u tâlib-i ihsânınam

   Sen demişsin kim kimiñ hayrânıdır bilmem Nedîm
   Nâzenînim pek bilirsin kim seniñ hayrânınam

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
Ü1 74a

91

1. Ben seniñ rûyuna cânâ âşık-ı hayrânınam
   Arzû-yı makdemiñle bûse-i dâmânınam

   Eylerem bülbül gibi şâm u seher feryâd u zâr
   Gülşen-i hüsnüne bülbüller gibi nâlânınam

   Yoluna cânım fedâ'derin ne eğlersin beni
   Öldürürsen gel sen öldür bende-i fermânınam

   Bâde-i sâkî mi hayret verdi çeşm-i mestiñe
   Söyle ey şâh-ı cihânım ben seniñ yârânınam

5. Ömrü var olsun demiş ağyâra bir gün ol perî
   Müjdeler olsun Nedîm ben seniñ cânânınam

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
T 42b

92

1. Âfet-i can dediler ġamze-i cellâdıñ içün
Naḫl-ı gül söylediler ḳâmet-i şimşâdıñ içün

Yazdı çün kilk-i ḳażâ fitne vü âşûb emrin
Ara yerini açık koydu seniñ adıñ içün

Çeşm ü ebrûya ḳafâdârsın ey zülf-i siyâh
Sen de kâfirsin o kâfirlere imdâdıñ içün

Sen ki bülbül gül içün nâle edersin bî-derd
Seni gülden ayırır nâle vü feryâdıñ içün

5. Hey nesiñ sen ki duyup ḫandeni kûhsârda kebk
Ḳatı âvâz ile taḥsîn okur üstâdıñ içün

Çokdan ey kilk-i Nedîmâ niçün olduñ ḫâmûş
Bizi ḥasretde koduñ naẓm-ı nev-îcâdıñ içün

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 98a MO 93a B 74b Ü 85a TK 119a
M 78b AE 78b T 94b YB 67a Ül 76b
4. bî-derd : seni hâr B //5. + Ü //6.hasretde: hayretde B

93

1. Tâ çend ġam-ı sübha-i ṣad-dâne çekilsin
Sûfî demidir 'işret-i peymâne çekilsin

Tîğ-i nigehi ma'reke-i fitnede besdir
Çeksin elini ḫançeri bir yana çekilsin

Her gûşede meclis bezenüp bezm-i çemende
Geh bâde gehî na'ra-i mestâne çekilsin

Bu naẓm-ı müsellem yine 'âlemde Nedîmâ
Tuğrâ gibi ser-defter-i dîvâne çekilsin

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 98a Ü 84a YB 69a Ül 77b (derkenâr)

94

1. Serv eder ders-i ḫırâm ol ḳâmet-i nâzendesin
   Meşḳ eder kû kûy-ı ḳumrî ḳâh ḳâh-ı ḫandesin

   Cünbiş-i nabża ne ḥâcet ıżṭırâbın fehm eder
   Ḫaste-i 'ışḳın görenler sâ'id-i lerzendesin

   Böyle ibrâm-ı pey-ender-peyle ol sâḳî-i şûḫ
   Korkarım küstâḫ eyler 'âşıḳ-ı şermendesin

   Sanmañız teb-ḫâledir la'linde bâd-ı âh-ı serd
   Eylemiş yaḫ-beste âb-ı gevher-i raḫşendesin

5. Baña ṣahbâ ḳul ḳulün sâġar ṭanînin gör Nedîm
   Dinlemem ben meclisiñ ḫânende vü sâzendesin

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 98a Ü 84b YB 69b Ü1 76b
2. sâ'id: sâġar Ü //3. eyler : ederler HE,YB

95

1. Siyeh-mağz-ı cünûnum hülyâ-yı hâl-i dil-berden
N'ola zencîrim olsa halka-i mıkrâż-ı berberden

Olup hem-vâre fikr-i kâkülüñle çille ber-gerden
Geçer şeyh-i kelâşet-pîşe 'ayyârâne çenberden

Siyeh-mestân-ı şahbâ-yı fenânıñ bezmgâhında
Nümâyandır sevâd-ı mûy-ı çînî hatt-ı sâgardan

Olur mu mużtarib deryâ-dilan mevc-i havâdisle
Żarar gelmez ruh-ı deryâya sîlî-i şinâverden

5. Edâ pâk olsa da mâni' yakışmaz rûşen olmazsa
Görünmez reng-i rûy-ı duhter-i rez sâgar-ı zerden

Kalır nâ-puhte zâhid düşse biñ yıl âteş-i 'ışka
Zuhûr eyler mi hiç hâsiyyet-i âteş semenderden

Nedîmâ kendi âyîne tutarken dâ'imâ elde
'Acebdir çarh geçmez şîve-i nâdir-berâberden

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
HE 98a Ü 84b TK 119b (derkenâr) YB 69a Ü1 77a (derkenâr)
1. hâl : hatt TK,YB //2. kelâşet: felâket YB //3. bezm-: pîş- TK
5. -TK // 6 a. âteş: sûziş TK,YB

96

1. Ḫayfâ güdâz sîne-i ḥasret-keşîdeden
Âb oldu akdı dildeki peykânı dîdeden

Der-kâr olursa terbiyet-i 'ışḳ-ı nev-bahâr
Güller biter cigerdeki hâr-ı halîdeden

Peyveste ebrûvânını yâd eyleyüp seniñ
Gitmez ṭanîn gûş-ı kemân-ı keşîdeden

Temkînin i'tibârını seyr et ki feyż alır
Peymâne-i şarâb ḫûm-ı âramîdeden

5. Câm-ı şarâbı gör bize sen şimdilik Nedîm
Fersûdedir dimâğ ġazelden kasîdeden

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 98b MO 93a B 74b Ü 85a TK 119b
M 79a AE 78b T 94b YB 67a Ü1 76b
3. Gitmez: Bitmez B //5. Câm-ı şarâbı gör bize sen : Câm-ı şarâbını göremez B

97

1. Açup revzençesin gâhî ki cânan gösterir kendin
   Ümîd-i vaṣl ile çâk-ı girîban gösterir kendin

   Bilir bâzârını germ etmenin resmin ne kâfirdir
   Gelir hem bezme tenhâ hem peşîman gösterir kendin

   Baña ol ġonce dem-serd olduğundan ağlamam ammâ
   Bahâr eyyâmıdır faṣl-ı zemistan gösterir kendin

   Tutalım ebr-i ẓulmet almış âġûşa şeb-i ġamda
   Nedîmâ ol meh-i ferḫunde-tâban gösterir kendin

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 98b MO 97b B 75a Ü 85a TK 120a
M 82b AE 79a T 95a YB 68b Ül 80b
1. revzençesin: revzenlerin HE / gâhî ki: gâhîce HE,Ü / vasl ile çâk-ı : cân ile sînem MO ; çâk ile sînem TK,M,AE,T,Ü1
2. Bilir...: Bilüp bâzârını germ etmesin ammâ yine kâfir B / kâfirdir: kâfirsin M //3. dem: fem HE ; de B / olduğundan: olduğunca Ü

98

1. Ġazâl-ı mihr-i felek dâğdârım oldu bu gün
   Ki böyle sürmeli âhû şikârım oldu bu gün

   Piyâle çekmeden evvel o çeşm-i maḫmûruñ
   Nigâh-ı mesti 'ilâc-ı ḫumârım oldu bu gün

   Ḫırâm-ı nâz ile ḫoş ḫoş gelüp o meh-pâre
   Telâfi-i elem-i intiẓârım oldu bu gün

   Ṣabâdan evvel açup göğsün oḫşadım zülfüñ
   Benim de bir añacak rüzgârım oldu bu gün

5. Göründü ol ḫaṭ-ı nev-demîde-i ruḫ-ı yâr
   Nedîm-i sebze-i bâğ-ı bahârım oldu bu gün

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 99a MO 97a B 75a Ü 85a TK 120a
M 82b AE 79b T 95a YB 68b Ül 80b
2. evvel o : âhû-yı B //5.- MO,M,T /Göründü ol : İrişdi fasl-ı Ü / ol ; şimdi YB,Ü1 .

99

1. Sen de bir vaḳt ola nûş-ı mey-i nâb eyleyesin
   Gülesin açılasın ref'-i ḥicâb eyleyesin

   Dest-i cevrinden olan çâki alup sînemden
   Bir zaman zîver-i dâmân-ı niḳâb eyleyesin

   Meded ey âh-ı sehergeh saña kim dedi varup
   Böyle ol âfeti ser-germ-i 'itâb eyleyesin

   Deheninden ki göñül eyledi bir bûse ricâ
   Saña lâyıḳ mı ki yok deyü cevâb eyleyesin

5. Ey sabâ lûṭf edüp es̱nâ-yı tekellümde aña
   Ey Nedîm ağladıcı deyü ḫiṭâb eyleyesin

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 99a MO 97a B 75a M 82a AE 79a
T 99b (derkenâr) YB 68b Ü1 80a
3. Meded ey âh-ı : Ah meded ey B ; Ah beri ey AE / geh: kim HE

100

1. Rûyuñ bezmde perde-keş-i ḫaclet olmasın
Lûṭf eyle mihre zerre kadar minnet olmasın

Göstermez oldu la'lini ol ḫaṭṭ-ı nev sakın
Taḥrîm-i ḫamre nâzil olan âyet olmasın

Ben kûh kûh derd olayım iştiyâḳ ile
Bâr-ı nigâh o şûḫa heman s̱ıḳlet olmasın

Ḫûn-ı cigerle besliyeyim tek o ġamzeler
Tâ böyle ser-girân-ı mey-i naḫvet olmasın

5. Zaḫm urma bûy-ı gül dahı olursa 'âşıḳın
Yelmân-ı tîğ-i nâza meded zaḥmet olmasın

Zinhâr bülbülüñ dahı tağlîṭ-i ḥüsn ile
Gülbün taḫayyül etdiği ol ḳâmet olmasın

Gîrâ eden o pençe-i müjgânı hep yine
Dilden rübûde eylediği ṭâḳat olmasın

Geh baña nâz u gehi verir ruḫṣat-ı niyâz
Nâz eylemek niyâza da bir 'âdet olmasın

Aldı bu naẓm-ı nev selefin nâmın ey Nedîm
Âsâyişinde ol saña hem külfet olmasın

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 99b MO 94a B 75b Ü 85b TK 120b
M 79b AE 79b T 95b YB 67a Ül 77a
1. bezmde: yerinde MO, M //3. Bâr-ı nigâh o şûha :
Bâri nigâh-ı şûha HE // 8.+B,AE,YB,Ül.

101

1. 'Âşık ki gördü hatt-ı ruh-ı nev-demîdesin
Sâyîde etdi sürme-i hayretle dîdesin

Hat saanmañız ruhundaki yazmış debîr-i sun'
Bir al kâğıd üstüne sünbül kasîdesin

Zâhid görünce tarz-ı şeker-hand-i la'lini
İkrâr-ı cevher eyledi bozdu 'akîdesin

Bâd-ı semûm-ı âhıma doymaz mı el-hazer
Sen ey nihâl-i nâz dahı nev-resîdesin

5. Seyr eyle bâğbân-ı ġalatkârın ey göñül
Zülf-i nigâr dediği gîsû-perîdesin

Nîreng-hurdedir o perîden Nedîm-i zâr
Bî-çâre gamze anladı çeşm-i perîdesin

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 97b Ü 84a TK 119b(derkenâr)
AE 84a YB 69a Ü1 76a(derkenâr)
2. ruhundaki: 'ârızındaki YB / üstüne: üzre o Ü //3. İkrâr:
İnkâr: Ü,TK,AE,YB,Ü1 //4. Bâd: Tâb Ü, TK,YB, Ü1 ; Bi'llah AE
/ doymaz mı : doymazsın Ü,TK,AE,YB /-resîdesin: demîdesin TK

102

1. Fitne dil-gîr şode ġamze-i pür-kîniñden
   Şûr ḫaşyet-zede çeşm-i sitem-âyîniñden

   Mey nümâyiş-zede feyż-i leb-i şîrîniñden
   Câm tâbişkede 'aks-i ruḫ-ı rengîniñden

   Gerden-i 'âşıḳa ṭavḳ-efken olur dest-i ḳażâ
   Ḥalḳa-sâzî-i ser-i ṭurra-i pür-çîniñden

   Şîve-i fitne-perestîde nigâhın ber-pâ
   Şekve ey nergis-i ḫûnî-reviş-i dîniñden

5. Bir der-âġûş ile yek bûseye dil-beste Nedîm
   Mû miyânıñla heman gerden-i sîmîniñden

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 99. B 76a AE 80a Ül 76a(derkenâr)
4. hûnî : şehlâ Ül //5. der-: kez AE, Ül /yek :bir HE

103

1. Âḳıbet göñlüm esîr etdiñ o gîsûlarla sen
   Hey ne câdûsun ki âteş bağladıñ mûlarla sen

   Ġamze-i fettânını koyduñ ki yıkdı 'âlemi
   Baḥse dalmışken çeh-i Bâbülde câdûlarla sen

   Böyle çâpük geldiñ ey ḫaṭṭ-ı siyeh ruḫsârına
   Var ise pervâza meşḳ etdiñ piristolarla sen

   Ben mi sâki olayım bezme dururken sevdiğim
   Böyle sîmin saklar billûr bâzûlarla sen

5. Görmeden mecnunların sahrâdaki cem'iyyetin
   Sevdiğim meşḳ-i nigâh eylerdiñ âhûlarla sen

   Serv-i dil-cûyumdan ayrı geşt-i gülşen istemem
   Var yürü isterseñ ey eşk-i revan cûlarla sen

   Nâzdan ḫâmûşsun yoḫsa zebânıñ duymadan
   İsteseñ biñ dâstan söylersin ebrûlarla sen

   Şûḫdur tâ şöyle reftârıñ ki farḳetmez bakan
   Şöyle gitseñ serv-i âzâdım akar sularla sen

   Bü'l-'aceb 'ayyâr-ı efsungersin ey kilk-i Nedîm
   Çok ṭabi'at ser-ḫoş eylersin bu dârûlarla sen

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 100a MO 94a B 75b Ü 86a TK 121a
M 79b AE 80a T 95b YB 67b Ü1 77b
2. yıkdı: yakdı TK //3. - // 6. ayrı : seyr-i HE //8. bakan: gören HE,B,AE
/ Şöyle gitseñ : İsteseñ sen MO / akar: akan Ü,AE,YB,Ü1.

104

1. Sar tıfl iken o şûhu dahı nâmın almadan
   Zevk ehliniñ büyükleri peyġâmın almadan

   Nâz ile piste-i nemekin sundu lebleri
   Câmı çeküp elindeki bâdâmın almadan

   Sanır idim ki 'anberi 'aṭṭârlar satar
   Cânım şemîm-i zülf-i siyeh-fâmın almadan

   Âyîne gibi sîr olamam ḫ'ân-ı vuṣlata
   Âġûşa yârimiñ bütün endâmın almadan

5. Cânâ ṣabâḥ eriştiği ḫâṭır-nişan mıdır
   Senden Nedîm-i zâr dahı kâmın almadan

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 100a MO 94b B 76a Ü 86a TK 121a
M 80a AE 80b T 96a YB 67b Ül 77b
2. çeküp : olup B

105

1. Mey midir ruḫsârını mihr-i dıraḫşân eyleyen
   La'lini sâġar mıdır kân-ı Bedaḫşân eyleyen

   Her bün-i mûyumda biñ zaḫm-ı nihan derc eylemiş
   Tîġ-ı ġamzen beyżâ-yı çeşm içre pinhân eyleyen

   Türk-tâz-ı çeşm-i pür-kârın mıdır ẓâlim seniñ
   Böyle mülk-i ḥüsnü yek-ser kâfiristân eyleyen

   Şâm-ı ġamda ḥasret-i zülfüñ degil mi 'âşıḳın
   Ḫ'âbını çün ṭurra-i sünbül perîşân eyleyen

5. Eylemiş ṣad gerdiş-i ġâretger-i ṣad mülk-i hûş
   Bezm-i ḥüsne çeşm-i gül-gûnun ḳadeḥ-rân eyleyen

   Yine hem-çün ġonce bir pâkîze naẓm-ı tâzedir
   'Andelîbâsâ Nedîmâyı ġazel-ḫ'ân eyleyen

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 100b B 77b AE 82a Ül 76b(derkenâr)
2. bün-i mûyumda : birin mûylar B,AE // 3. yek-ser : teksîr AE

106

1. Diriğ âyîneâsâ bulmadım yüz ser-tırâşımdan
   Ḫurûş-ı âb-ı şemşîr-i teġâfül aşdı bâşımdan

   Girîban çâk olup ḥayretle sundum destine nâ-gâh
   Dil-i sad-pâreyi ben şâne ẓannettim telâşımdan

   Süvâr ol ey perî gerdişler et gül-gûn-ı çeşmimle
   Ki ben ebrû-yı zîn âmâde ettim aña kâşımdan

   Dahı gelmez kelâl ol neşter-i ser-tîz-i müjgâne
   Felekler şîşe-i ḥaccâma döndü kanlı yaşımdan

5. Nedîmâ dahı cünbiş gelmedi ol ṭâḳ-ı ebrûya
   Nigun-sâr oldu biñ kûh-ı taḥammül irti'âşımdan

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 100b MO 94b B 76a Ü 86a TK 121b
M 80a AE 80b T 96a YB 67b Ü1 78a
1. bulmadım : bulmadan Ü1 / yüz : nûr B // 2. pâreyi : pâremi YB
3. çeşmimle : çeşmimden HE ; haşmetle B // 4. haccâma döndü : haccâmı gördü TK,T

107

1. Ḫaṭṭ-ı sebz olmuş bedîd ol gerden-i kâfûrdan
Ey 'aceb çıkmış zümürrüd ma'den-i billûrdan

Mey terâviş eyler emdikçe turunc-ı ġabġabın
Şöyle sîr ol mest-i nâzım neş'e-i pür-zûrdan

Tâ kemergâhında gördüm mevc ururdu muṭrıbıñ
Şöyle taşmış nağme-i ter kâse-i ṭanbûrdan

Dün çemende sevdiğim mestâne geçdiñ bakmadıñ
Serv reftârın görüp başın salardı dûrdan

5. Mû-be-mû dikkatler etdim kıl kadar fark etmedim
Kaşların bi'llah begim dûşundaki semmûrdan

Sâ'idin bûs eyledim gel gel amân ey dil saña
Tâze şeftâlü kopardım ol nihâl-i nûrdan

Nâ-tüvânım şöyle kim mecrûḥ olur cismim Nedîm
Geçse zîr-i sâye-i müjgân-ı çeşm-i mûrdan

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 100b MO 95a B 76b Ü 86b TK 122a
M 80b AE 81a T 96b YB 68a Ü1 78a
1. çıkmış : çıkmak TK,M,AE,T,YB,Ü1 //2. mest-i nâzım: çeşm-i nâzın MO,Ü,TK,M,AE,T,YB,Ü1 //3. gördüm mevc ururdu: mevc ururdu nevâsı HE //4. bakmadın: duymadın B //5. etmedim: etmedi B; etmedin Ü //7. cismim: cism-i YB / çeşm: cism M,MO.

108

1. Ne mümkin dîde giryân olmak ol ebrû-kemânımdan
   Akarsa âb-ı peykân çeşm-i zaḫm-ı ḫun-feşânımdan

   Giderse cân u dil ḥayretle cism-i nâ-tüvânımdan
   Perî-zâd-ı ḫayâlin çıkmaya âyîne-dânımdan

   'Aceb mi kebk-i şâhin-dîdeveş dil pîç ü tâb olsa
   Süzüp ol nergis-i pürkârı bir kez geçdi yanımdan

   Gerekse nîk ü ger bed 'âşıḳım ol Türk-i mağrûra
   Ne söyler zâhide ḥâsıl ne yaḫşı ne yamânımdan

5. Beni ḫandân olur zannetme ḳaṣd-ı 'işret etdikçe
   Eder der-yûze- i ḫun dîde câm-ı erġuvânımdan

   Çekildim yâ kaşından câm-ı la'l-i yârdan geçdim
   Beni ṭa'n-ı 'adû billah bîzâr etdi cânımdan

   Nedîmâ naẓm-ı ḫûnin sanma yâd-ı tîğ-i ebrûsu
   Düşürdü bir ciger pergâlesin ṭarf-ı zebânımdan

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
HE 101a MO 94b B 76b Ü 86b TK 121b
M 80a AE 81a T 98a YB 68a Ü1 78a
1. Akarsa... : Akarsa âb-ı çeşmim şöyle zahm-ı hun-feşânımdan MO; Akarsa âb-ı giryan n'ola çeşm-i zahm-ı cânımdan B,Ü1 ; Akarsa âb-ı çeşm şöyle zahm-ı hun-feşânımdan M //3. tâb olsa: tâbımdan MO/ olsa: etse M,Ü1 / yanımdan: cânımdan B //4. Gerekse nîk ger bed: Gerek nîk ü ger bed HE / yahşı ne: yahşı vü TK,M,YB,Ü1 //6.kaşından: kaşımdan YB / ta'n-ı 'adû billah: âhir o şûhuñ ta'nı MO,TK, M,T,Ü1 ; âhir rakîbiñ ta'nı Ü,YB

109

1. N 'ola çâlâk olursa merdüm-efkenlikde câdûdan
   O mest-i 'işveniñ çıkmaz ḫayâli çeşm-i âhûdan

   Değildir ḫâl ü ḫaṭ şeb-bûy bitmiş siḥr ile gûyâ
   Düşüp bir iki toḫm-ı tâze sünbülzâr-ı gîsûdan

   'Aceb ḫun-rîz Hindû-beççedir ḫâl-i siyehkârıñ
   Ki gitmez desti dâ'im ḳabża-i şemşîr-i ebrûdan

   Olur ser-pençe-i ḫurşîd lerzan germ olup gâhî
   Levendim âstîn-efşân-ı nâz oldukça bâzûdan

5. Nedîmâ hâme-i maḫdûma pey-revlik midir bilmem
   Siyeh-zânû-yı kilkin ḳaṣdı bu reftâr-ı dil-cûdan

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 101a MO 95a B 77a Ü 87a TK 122a
M 80b AE 81a T 96b YB 68a Ül 78b
3. Hindû-beççedir : cânâ seniñ B / hâl: zülf HE //4. olup: olur YB

110

1. Şöyle bî-tâb olmuş ol meh-pâre tâb-ı rûzeden
Fark olunmaz kâmet-i ham gurre-i yek-rûzeden

Turfa sihr etmiş zemîn-i 'ârız-ı gül-fâmına
Bir çemenzâr eylemiş peydâ rek-i fîrûzeden

Olma cûyâ-yı kerem keff-i li'âm-ı 'aşrdan
Neş'e-ĥâh olmak revâ mı kâse-i deryûzeden

Menhec-i 'ilmiñ nice hasm olmasın erbâbına
Çarhı pâ-mâl etmedir kasd âsmânî mûzeden

5. Söyleyin sâkîye öldükde Nedîm-i zârına
Eylesin tahmîr-i hışt-ı lahd hâk-i kûzeden

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'lün
HE 101a MO 95b B 77a Ü 87a TK 122b
M 80a AE 81b T 97a YB 68a Ü1 78b
2. Turfa : Tarh HE / peydâ rek-i : san âteş-i B //3. revâ mı: gibidir B //5. lahd: lahdı HE ; lahdıñ B

111

1. Âsafâ ikbâlini Allah câvîd eylesin
Sâye-i lûtfuñda her gün ehl-i dil 'ıyd eylesin

Ehl-i nazmıñ hâmesi nakş-ı nevâ-yi midhatin
Cünbiş-âmûz-ı ser-i mızrâb-ı nâhîd eylesin

Hâksârân-ı gama mi'mâr-ı cûd u himmetin
Gurre-i şevvâli cüft ü tâk-ı ümmîd eylesin

Sâgar-ı âmâl-i ehl-i tab'ı feyz ü re'fetin
Reşk-sâz-ı sâgar-ı zerrîn-i Cemşîd eylesin

5. Ni'met-i lûtfuñla sîr olsun Nedîm-i telh-kâm
Sâye-i lûtfuñda erbâb-ı hüner 'ıyd eylesin

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 101b MO 95b B 77a Ü 87a TK 122b
M 81a AE 81b T 97a YB 68b Ü1 78b
1. dil : din T // 2. nevâ : livâ AE / mızrâb-ı : mızrâb u TK,T
3. Hâksârân : Hâk-ı râz AE // 4. Sâgar : Dâimâ YB // 5. erbâb-ı hüner : her gün ehl-i dil HE

112

1. Tîr-i ġam-ı ḳatlime memnûnum ki te'ḫîr etmesin
   Tek tesellî ḫâṭır-ı vîrânı ta'mîr etmesin

   Baña besdir âb-ı şemşîriñ hemân ey bî-vefâ
   Ġayre la'liñ tâze cân vermekde taḳsîr etmesin

   Sunduğun zehr-âbe ḳâtil-i meded ey baḫt-ı dûn
   Cânıma kâr eyledi aḥbâba te'sîr etmesin

   İstemez mi kendi ḥüsnün görmegi söyleñ o şûḫ
   Sîne-i ṣâfım gibi mir'âtı tekdîr etmesin

5. El-ḫazer ey seng-dil bir kerre sîr-âb-ı sirişk
   'Âşıḳıñ nezzâresi hem-reng-i şemşîr etmesin

   Eyleyen nevmîd-i vuṣlat ḫâṭırı bir mekr ile
   Ḳâ'ilim bâr-ı ġamiyle bâri dil-gîr etmesin

   Serde bir gül yok mudur yoḫsa Nedîm-i bî-dile
   Zaḫm ile lûṭf eylesin aḥbâba tedbîr etmesin

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
B 76b AE 80b Ül 77b(derkenâr)
1. Tîr : Tiz AE / katlime : katlimde Ül // 5.El-hazer : İncidir B,AE
6. vuslat : vaslı B,AE // 7. Zahm : Rahm Ül / lûtf : ketm B,AE

113

1. Cihâna pertev-i mihr-i cemâliñ lem'a-tâb olsun
Sipihre ḥüsn-i nûr-ı vech-i pâkiñ âfitâb olsun

Güşâde bendesiniñ inşirâḥ-ı ṣadr-ı 'âşıkdır
Açıl ey ġonce-i bâğ-ı vefâ bir fetḥ-i bâb olsun

Dirîğ etme gedâyân-ı derinden naḳd-i iḥsânın
Zamân-ı devlet-i ḥüsnüñde 'âlem kâm-yâb olsun

Yapılsın dest-i lûṭfuñla sarây-ı ḫaṭır-ı aḥbâb
Dil-i virâne-i düşmen ḫarâb-ender-ḫarâb olsun

5. Ġubârâsâ göñül kûyunda pâ-mâl olmadan kaçmaz
Türâb-ı maḳdem-i yâra heman bir intisâb olsun

Nedîm olmuş işitdim bezm-i ḳurba tûti-i gûyâ
Birâz da hem-zebânın ḫâlis-i şirîn-cevâb olsun

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
T 40a

114

1. Güldü güller açılup nerkis-i şehlâ-yı çemen
   Çeşm-i gûş oldu ümîdiñle ser-â-pây-ı çemen

   Ġavta-engîz-i ṣaf-ı seyl olup bâd-ı ṣabâ
   'Anberin mevc ile doldu yine deryâ-yı çemen

   Görünür reng-i perîde rek-i yâḳût gibi
   Oldu ol deñlü havâ reng-pezîrâ-yı çemen

   Râṣt geldikçe ḫam eyler ḳadiñi ṣarṣar-ı reşk
   Naḫl-i mevzûnuñ ile serv-i dil-ârâ-yı çemen

5. Dahı gelmez mi Nedîmâ-yı felâket-zedemiz
   Geldi hengâm-ı ṭarab vaḳt-i temâşâ-yı çemen

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 101b Ü 84b YB 69b Ü1 77a(derkenâr)

115

1. Nigeh-i ġamze değil berḳ-ı cehân ancak bu
   Âfet-i ḫırmen-i sâmân-ı cihân ancak bu

   Der görüp cünbüşünü ol ḳaddin ehâlî-i çemen
   Bâğda gördüğümüz serv-i çemân ancak bu

   Va'de-i vaṣl değil râbıṭa-i şevk değil
   Dil-i nâ-kâma ḫırâş ü ḫalecân ancak bu

   Dil değil tende ümîd-i çemen-i kûyun ile
   Bir giriftâr-ı ḳafes murġ-ı tapân ancak bu

5. Yine ser-levḫa-i mecmû'a-i i'câza Nedîm
   Tâze ṭarḥ-ı ḳalem-i çîre-zebân ancak bu

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 103b Ü 89b YB 74a(derkenâr) Ü1 80b
2. ehâlî : etfâl HE // 5. i'câza : i'câzı Ü

116

1. Sîm çep-râstlar ol sîne-i pür-nûr üzre
Bir lûġaz bağlamış âyîne-i billûr üzre

Beni öldür beni kim şu'lede pervâne-sıfat
Nice bir ditreyeyim ḳabża-i sâṭûr üzre

Doğdu ḫûrşîdi yine ṣubḥ-ı bahâr-ı ḥüsnün
Tügme-i zer değil ol gerden-i kâfûr üzre

Tîrin aldıkda dehân zaḫmdan âh eyleyerek
Çıkdı dil-pâreleri sîne-i mehcûr üzre

5. Dil-i pür nâle-i 'âşıḳda ḫayâl-i rûyun
Naḳş-ı gülşen gibidir kâse-i fağfûr üzre

Nigehiñ vaḳt ola zülf ü ḫaṭ arasında Nedîm
Bürünüp şâl-ı siyâha yata semmûr üzre

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 104a MO 100b B 82a Ü 92b TK 129a
M 85a AE 86b T 102b YB 71b Ü1 83a
2. şu'lede : şu'le-i B //4. dehan: der-i MO,B,M,Ü1 / eyleyerek: ederek Ü,TK,AE,T //5. 'âşıkda : 'âşıkdan B ; 'âşıkdır TK / kâse: gülle T //6. vakt ola : şöyle ki MO

117

1. Ben olsam bir de muṭrıb bir de ṭarf-ı cûybâr olsa
Ḫoş imdi bir de farżâ bir cüvân-ı şîvekâr olsa

Yeter geçdi bu gûne mâlihülyâlarla evḳâtım
Aman bir gün muḳaddem âh faṣl-ı nev-bahâr olsa

Taḥassür ḥadden aşdı lâleniñ seyriyle mest olsak
Cemiñ defn etdiği şeş-ḫâne sâğar âşikâr olsa

Bize geldikde inkâr eyleme ıḳrârını ẓâlim
Demişsin yok demezdim bâde-i şîrin-güvâr olsa

5. 'Aceb pistânına benzer mi diḳḳat üzre bir baksam
Sen açsan sîneni bâğ içre bir kaç da enâr olsa

O şûḫuñ ḥasretinden çâr-çeşm-i intiẓâr olduk
Bize nevbet erişse bârî ebrûsu çıhâr olsa

Seniñ vasfında cânâ bir neşât-âver ġazel gördüm
Olursa tâze eş'âr öyle pâk ü âbdâr olsa

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 104a MO 98a B 80a Ü 90b TK 126a
M 82b AE 84b T 100a YB 70a Ü1 81a
1. imdi: âmed Ü //3. -M,AE,T,Ü1 //6. ebrûsu: ebrû-yı B; 2.beytin 2.mısraı
6. beytin ikinci mısraı olarak tekrarlanmış. MO,M

118

1. Iżṭırâb olmaz dil-i dânâ-yı ṣâfî-sînede
Ey göñül âsâyiş-i sîm-âba bak âyînede

Anmadıñ bir kerre lûṭfuñla bizi ey bî-vefâ
Va'd-i vaṣlâsâ unutduñ meclis-i dûşînede

Neş'eniñ feyż-i sabâḥü'l-ḫayrın idrâk eylemez
Etmeyen meşḳ-i siyeh-mestî şeb-i âzînede

Kimse anmaz zâhidin âlûde-dâmân olduğun
Çokluk olmaz nem-hüveydâ ḫırḳa-i peşmînede

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 104a Ü 89b YB 73b Ü1 82a(derkenâr

119

1. Riyâsı zâhidiñ der-kârdır dil-ber ḫuṣûṣunda
Velîkin ẓâlimin ârâmı kalmaz zer ḫuṣûṣunda

Bugün cânâ mevâ'îdin ḥesâb ettikde 'uşşâḳa
Yine vâfir nizâ' oldu bizim defter ḫuṣûṣunda

Kuşağın tügmesin çözmekde ḫavfim yokdur ammâ kim
Yürek titrer kemer-bendindeki ḫançer ḫuṣûṣunda

Varırsañ ḫâne-i ḫammâra sâḳî lûṭf et unutma
Dil-i zârın recâ-mend olduğu sâğar ḫuṣûṣunda

5. Ne zîbâ ülfet etmiş duḫter-i rez beççe-i muğla
Muvaffaḳ pîr-i mey ḥaḳḳâ püser duḫter ḫuṣûṣunda

Ne deñlü germ ise bâzârıñ âḫır ḫâk-ber-sersin
Bunu ey ḫâce gör âteşle ḫâkister ḫuṣûṣunda

Dirîğâ olmadık bir dil-güşâ ma'şûḳâ dil-dâde
Hele âyînemiz bî-baḫt rûşenger ḫuṣûṣunda

Nedîmâ sîne vü bâzûnu nerm et yâr geldikçe
Müsâfir râḥat ister bâliş ü bister ḫuṣûṣunda

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 104b MO 98a B 80a Ü 90a TK 126a
M 83a AE 84b T 100a YB 71a Ü1 81a
2. cânâ : cânân Ü,M,T,YB,Ü1 / 'uşşâka : 'uşşâkın HE / nizâ : cedel Ü // 5. hakkâ : el-hak MO,B,M,YB,Ü1 // 6. âteşle : âteş-de B // 8. nerm : germ MO,Ü,TK,M,AE,T,YB,Ü1

120

1. Tâ kemergâhına dek ġamzesi ḫ̇âb-âlûde
   Tâ girîbânına dek çeşmi şarâb-âlûde

   Kangı ıḳlîmi ḫarâb eylediñ ey düşmen-i dîn
   Ki yine ḫûn ile zîn-pûş u rikâb âlûde

   Çekesin sîneye ol şûḫu keş-â-keşler ile
   Alasın bûsesin ammâ ki 'itâb-âlûde

   Sen dil ü rîşini ḫûn-âb ile rengîn edegör
   Zâhid-i ḫâma gerek rîş-i ḫiżâb-âlûde

5. Mîr-i zî-şâna Nedîmâ meger olmuş pey-rev
   Ki siyeh-zânû-yı kilk oldu şitâb-âlûde

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 104b B 81a AE 85b Ül 81a(derkenâr)
1. girîbânına dek : girîbâna değin AE // 3. ol şûhu : ammâ ki B,AE,Ül // 4. dil ü : dil-i B,Ül / dil : dahı AE / rîş-i : rîşi HE // siyeh-zânû-yı : sipihr-i enveri B

121

1. Ṭarab ne gûne olur ṭâli' u sitâre göre
Sunarsa câm-ı lebin çekdiğim ḫumâre göre

Kanı ṣabâ gibi bir dil-nüvâz kim gâhî
Dil-i nizârımı kûy-ı nigâra vare göre

Seherden eyledi yağmâ şemîm-i gîsûsun
Nesîm bir dahı uğrar mı bu diyâre göre

Ḥased o rinde ki ḫ'âb-ı 'ademden açsa gözün
Ḳabâ-yı ṣabrı çü nergis hezâr-pâre göre

5. Başında ḫurd edeyim şöyle kim asâsını şeyḫ
Elinde muṭrıb-ı bezmin çıhâr-pâre göre

Görüñ bu derdi ki tiryâḳ-ı erba'ayla ṭabîb
Diler ki zahm-ı çıhâr ebrüvâna çâre göre

Seninle terk-i riyâ deñli güçdür ey vâ'iẓ
Şarâba tevbe Nedîm-i günâhkâre göre

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 104b MO 98b B 80a Ü 90b TK 126b
T 83a AE 85a T 100b YB 70a Ü1 81a
4. Hased : Habbezâ HE ; Hoşâ B / 6.- B.

122

1. Görünen nakş-ı ġam âyîne-i devrâne göre
Bakalım çeşm-i sitem-dîdemiz âyâ ne göre

Sâki-i bahtı tehî-sâġar-ı ümmîd etmiş
Bu siyeh kâse değil meşreb-i rindâne göre

Heft-ḫ̌ân-ı gamı bî-bâk güzer eyler ol kim
Bî-muhâbâ bir iki câm-ı levendâne göre

' Işk ile sığmaz idi cân-ı Züleyhâ cisme
Sîne-çâk olsa n'ola bu ġam-ı hicrâne göre

5. Zülf-i dil-berde şabâ yokla Nedîm-i zârı
Görünür mü 'aceb ol nergis-i fettâne göre

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 105a

123

1. O şâhıñ iki kolum bend edüp miyânesine
Piyâde-i emelim çıkdı ferz ḫânesine

Nesîc-i fitneye naḳş olmak ister ol ṭannâz
'Aceb mi zülfünü peyveste etse şânesine

Bakup o şûḫ ile nâz ü niyâz meşḳ ederiz
Gülüñ tebessümüne bülbülüñ terânesine

Benim cünûnuma bilmem ne bahâne bulur
Bakan perîveşimiñ ḥüsn-i bî-bahânesine

5. Fezâ-yı sînede bir yavru besledim âḫır
Konuşdu iller ile gelmez âşiyânesine

Hemîşe ayrılamaz zülfü gird-i ḫâlinden
Meger şikâr imiş ol dâm dahı dânesine

Ḳadeḥ du'âsını gör de muḳayyed olma Nedîm
Ḥikâyet-i Key ü Cemşîde Cem fesânesine

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 105a MO 98b B 80b Ü 91a TK 127a
M 83a AE 85a T 100b YB 70a Ü1 81b
3. niyâz : niyâza MO,Ü,TK,T // 4. cünûnuma : cüvânıma TK / bilmem : bülbül B ; âyâ Ü,TK,T // 7. Key ü : dem-i HE,B ; Cem ü Ü / Cem : Key Ü.

124

1. Çün mihr ü ḳamer sîne vü ruḫsâr güşûde
Dûş etmesin ol şûḫu Ḫudâ çeşm-i hasûde

Dil zerre-ṣıfat şevḳ ile girse n'ola raḳṣa
Olduk yine bir pençe-i ḫûrşîde rübûde

Ḳahr eylediler bâd-ı bürût ile cihânı
Bakmaz mı bu câh ehli 'aceb ʿÂd ü Semûde

Keç-perveri-i mâder-i eyyâmı görüñ kim
Ben her gece bîdâr-ı elem baḫt ġunûde

5. Şevḳ ile yine gevremiş îmânı raḳîbin
Çekmiş gibi kâfir o bütü şürb-i Yahûde

Bûs-ı lebiñ olmazsa çeker kâse-i ḫûn-âb
Bakmaz gamıñ âşûfteleri bûd u nebûde

Ḳaṣd ol büte dinletmedir efsâneyi yoḫsa
Değmez gül ü bülbül bu kadar güft ü şünûde

Gûyâlık ederdi gül-i taṣvir Nedîmâ
Ḫâmeñdeki feyż olsa eger ḫâme-i mûde

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 105b MO 99a B 80b Ü 91a TK 127a
M 83b AE 85a T 101a YB 70b Ü1 81b
1. ruhsâr : ruhsârı B // 2. Olduk : Olmuş B / bir : ser HE
3. bürût ile : bürûdetle Ü,TK,YB,Ü1 // 6. hûn-âb : vişnâb
MO,M // 7. efsâneyi : efsânemi B .

125

1. Su verenler nâz ile ol gülbün-i nâzendeye
   Âteş etmişdir niyâzı bülbül-i şermendeye

   Düşme cânâ dillere sırr-ı dehânıñ fâş edüp
   Gonce-i la'liñ açılmasın gül-ḫandeye

   Ḥayf kim taḳsîm-i derd ettikde ḳassâm-ı ḳażâ
   Tîr-i ġamzeñ düşdü sehm-i 'âşıḳ-ı efkendeye

   'Âkıbet rif'at verir 'ışk-ı cüvân-ı dil-nüvâz
   Şâhlıkdır ḫidmet-i sultân-ı âdil bendeye

5. Böyle âteş lehçe lâzımdır süḫan tâ kim Nedîm
   Germ-sâz-ı nağme-i taḥsîn ola ḫânendeye

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 105b MO 103a Ü 95a TK 128a(derkenâr)
M 87a T 102a(derkenâr) YB 73a Ü1 85b
4. Şâhlıkdır : Şâhlıkda MO ; Şâh kadar TK //5. hânendeye : sâzendeye HE,B,AE

126

1. Şöyle düşmüş tâb-ı rûyun bülbül-i dîvâneye
Şu'le-i âvâzı berk-ı hırmen olmuş lâneye

Eyle bezmi tahta-i meşk-i siyeh-mestî-i nâz
Gâh ta'lîk et hat-ı la'liñ hat-ı peymâneye

Kayd-ı 'işret artırır ehl-i cünûnuñ vahşetin
Kul kul-ı mey nâle-i zencîrdir dîvâneye

Oldı âhir mâye-i hayret bu lû'betgâhda
San'at-ı mansûbe-i 'ışkıñ dil-i ferzâneye

5. Şu'le-i 'ışkı hevâ-yı dildir efzûn eyleyen
Bâd-zen bâl-i semenderdir bu âteş-hâneye

Hattıñıñ cânâ çıkarmış pertevin âyîne hayf
Mû-be-mû-yı 'ukde-i zülfüñ açılmış şâneye

Gördük olmaz şîve-i devlet Nedîmâ biz dahı
Rağbet ettik âkıbet bu vaz'-ı dervişâneye

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 106a M 103a Ü 93b TK 126a(derkenâr)
M 87a T 101b(derkenâr) YB 73a Ü1 85b
2. Gâh : Gâhi M,T,YB,Ü1 // hayret : hasret Ü // 6. mûy-ı : mû hep Y

127

1. Görüp pistanlarıñ bildim kemâliñ gül-bedenlikde
Turunç ammâ ki bilmem nice bitmiş yâsemenlikde

Ḫayâl ettim ki dîvân içre bir ber-ceste mısra'dır
Gezerken ol ḳad-i bâlâya bakdım nârvenlikde

Ḫayâliñ gelmez oldu dîde-i fersûde-müjgâne
Meger kim pây-i nâzı yârelenmiş ol dikenlikde

O verd-i ter dil-i pür-ḫûnu leb-rîz-i neşâṭ añlar
Ne bilsin rüzgârıñ şiddetin kendi esenlikde

5. Şu zîbâ germesûdı sevdiğim gel al ziyân etme
Çıkar bir câme saña belki artar nîm-tenlik de

Mey ü maḥbûba çokdan tevbekâr oldu Nedîm-i zâr
Niçin ammâ ki bilmem yine yâran ṭa'na-zenlikde

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 106a MO 102a Ü 92b TK 125b
M 86a T 99b YB 73a Ü1 84b
3. oldu : idi TK / dîde : hîle M,Ü1 / nâzı : nâzın Ü,TK,M,
T,Ü1 / yârelenmiş : pârelenmiş YB // 4. añlar : eyler M,YB
6. Nedîm-i zâr : Nedîm ammâ MO,M,T

128

1. Heves-i 'ıyd-ı viṣâle düşüp encâmında
   Oldu dil bir mehe şa'ban Ramażan nâmında

   Ġurre-i rûzeyi gördüm feleğin bâmında
   Bir kenârî güzele benzer Oruç nâmında

   Yine bir pençe-i ḫûrşîde esîr oldum kim
   Eğilüp aña bakar ġurre felek bâmında

   Seher-i 'ıyd celî maşrıḳ-ı ruḫsârında
   Leyle-i ḳadr ḫafî zülf-i siyeh-fâmında

5. Mu'tekif perde-i zülfünde göñül ḫâli gibi
   Rû-be-mihrâb dü ebrû seher ü şâmında

   Sunmadan sâġarı sâḳî düşerim ayağına
   Ḥasretim bâdeden efzûn iken ibrâmında

   Can-şikârım nice bend olmayam ol kâfire kim
   Gerdiş-i çeşm-i perî ḥalḳa olur dâmında

   Bu tutumla diyemem naḳd-i s̱evâb-ı rûze
   Ḫarc-ı yek-rûzeye vâfî ola bayrâmında

   Bulamam bâğ-ı bahârın gül ü bâdâmında
   Bulduğum feyżi ruḫ u çeşm-i siyeh-fâmında

10. Ramażandan kim ederdi gile vaḳt olsa eger
   Azacık ṣoḥbete ol mâh ile ahşâmında

   Baña bağışla beğenmezsen o şûḫuñ nesi var
   Ḳadi kûteh mi tenâsüb mü yok endâmında

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 106b MO 99a B 81a Ü 91a TK 127b
M 83b AE 85b T 101a YB 70b Ül 82a
1. nâmında: ayında MO // 7. olmayam: olmaya HE //8.-MO,
/ sevâb-ı rûze : sevâb üzre Nedîm HE,TK

İ'timâd eyler idim tevbesine rindânıñ
Ramażânıñ meh-i 'ıyd olmasa encâmında

Âh efendim seni gördükde Nedîm-i zârıñ
Şimdi bildim ki ne vardır dil-i nâ-kâmında

13. gördükde: gördüm de B,TK,AE,T

129

1. Ba'żı aḥbâb kemer seyrin eder tenhâda
Bâri biz de kemeri seyr edelim ṣaḥrâda

Dâğda ṣayd-ı ġazâl etmeğe ḥasret mi çeker
Ḫânede gözlerin âhûsun eden âmâde

Destide duḫter-i rez destde duḫt-ı merdüm
Kime el verdi felek böyle beğim dünyâda

Serv-ḳadlerle tekellümde leb-â-leb yâran
Biz bakıp eğlenelim serve leb-i deryâda

5. Zer-i efrenci gerek ṣayde büt-i efrenci
Kim eder anı meger beğ ola ya beğ-zâde

Biz topuk çalmada siz żevḳ u ṣafâda her şeb
Kaldırup ka'b-ı muḥannâ gibi câm-ı bâde

Ne gedâyız biz efendim ki sen olduñ üstâd
Tîşe-i 'ışḳ ile kân delmede ṣad Ferhâda

Żevḳı aḥbâb edüp eyvâh Nedîmâ eyvâh
Adıñ añılmadı bî-çâre seniñ arada

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 106b MO 99b B 81b Ü 91b TK 128a
M 84a AE 86a T 101b YB 71a Ü1 82b
2. sayd : seyr HE // 4. eğlenelim : anlatalım HE,MO,M / serve : seyr-i HE ; seyre B // delmede : olmada MO / sad : san M
8. edüp eyvâh : ile vâh B / eyvâh : eyvây Ü / añılmadı : añılmada AE,T,YB,Ü1

130

1. Eylemiş pîçîde târ-ı kâkülüñ gîsûlara
Bir sepet gül sanki berhem-bestedir şeb-bûlara

Kârzâr-ı fitnede ol âfet-i tersâ yine
Verdi çün tîg-i firengî pîç ü tâb ebrûlara

Arzû-yı zaḫm-ı nevk-i tîġ-i ġamzeñle seniñ
Teng olur ey şûḫ vâdî-i ḥarem âhûlara

Bî-güman eyler temeşşül şûret-i 'ayba hüner
Furṣat-ı güftâr yâ Rab değmesin bed-gûlara

5. Dilden eyler refte çerk-i naḫveti pâ-mâl olan
Ḫâk-i rehi mübtenâ-yı kârdır câdulara

Ye's ile pür-jengdir âyîne-i ṭûṭi-i dil
Kan oturdu sille-i efsûsdan zânûlara

Bizde eyler imtiḥan çeşmânı siḥrin hep Nedîm
Taḫta-i meşḳ-i füsûnuz şimdi biz câdûlara

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 107a MO 99b B 81b Ü 92a TK 128a
M 84a AE 86a T 101b YB 71a Ü1 82b
1. târ : gûy MO,TK,M,AE,T,YB,Ü1 // 4. bed-gûlara : zânûlara B
5. Yalnız T nüshasında mevcuttur. // 6. zânûlara : bed-hûlara B
/ sille : sikke Ü // 7. sihrin hep : hep sihri MO ; hep seher Ü,M / hep
sihrin TK,AE,T,YB,Ü1 / füsûnuz şimdi biz : füsûndur sînemiz HE

131

1. Zülf ü külâhı verdi halel Mağrib u Fese
Çeşm-i kebûdu saldı akın mülk-i Çerkese

Gelmiş hat-ı siyah ruhuna âh ey göñül
Semmûr hoş yakışmış o gül-penbe atlese

Çâk etmesin mi câme-i sebzin görünce gül
Bak şu yeşil mukaddeme şol kırmızî fese

Ney-zen bezmde mutrıba hem-vâre keç bakar
Bilmem miyanlarında nedir bu münâfese

5. Ebrûlar üstüne dökülüp kâkülü Nedîm
Tasvîr-i Çînî yazmış o tâk-ı mukarnese

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 107a MO 100a B 81b TK 128b
M 84b AE 86b T 102a YB 71a Ü1 82b
2. âh : şimdi MO,M,YB,Ü1 // 3. sebzin : sabrın AE ;
sabrı TK,T / gül : dil TK,T / şu : o MO,M ; şol B,Ü,AE,
T / şol : ol T,Ü1 // 4. nedir : niye AE,Ü1 // 5. Çînî : Çin B

132

1. Ol benefşî hat gelir evvelde la'l-i dil-bere
Kahve der-peydir bezmde âdetâ gül-şekkere

Cebhesin tâb-ı şarâb-ı nâz pür-çîn eylemiş
Gelmiş ebrûlar yine mestâne hançer hançere

Seyr ediñ ârâyiş-i müjgân-ı pür-gerdîdesin
Her birin bahş eylese ebrû olur bir dil-bere

Böyle zûr-ı bûseden kimler kebûd etmiş 'aceb
Kim leb-i gül-fâmı dönmüş gonce-i nîlûfere

5. Sâkiyâ nevbet Nedîmiñdir dedi zanneylerim
Kul kul-i mînâ ne söyler dinle gûş-ı sâgare

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 107a MO 100a B 82a Ü 92a TK 128b
M 84b AE 86b T 102a YB 71a Ü1 83a
1. benefşî : benefşe YB / evvelde : elbette HE ; evvelce Ü/ gül-şek-
şekere : hâhişgere B //3. efsûnunu : gerdîdesin MO / Her birin: Bir
telin B / birin: biri AE,T // sâgara: dil-bere MO,M

133

1. Mutrıbın feyżini gör la'l-i şeker-ḫâyında
   Ki nefes ḳand-ı muṣaffâ oluyor nâyında

   Bir ṭarafdan dahı ey muğ-beçe sen de görünüp
   Bize derd olma mübârek ramażân ayında

   Bak heman cünbiş-i dünbâline ṭâvûs gibi
   Etme neẓẓâre siyeh mûzelere pâyında

   Mest kendi gülüp altındaki raḫş oynardı
   Gördüm ol âfeti dün bir dügün âlâyında

5. Bul Nedîmâyı ararsan o kemân ebrûnuñ
   Ebrüvânıñda yaḫud zülf-i semen-sâyıñda

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 107b MO 100a B 82a Ü 92b TK 129a
M 84b AE 86b T 102a YB 71b Ül 83a
1. kand-i : kande B //2. muğ-beçe sen de : ey gonce rûze B

134

1. N 'ola hem-vâre ṭab'-ı sîne-ṣâfân olsa nâlende
   Ṭanîn-endâz olur zenbûr gird-i câm-ı revzende

   Ḫırâm-ı nâzına çün sâye 'âlem çünki efkende
   Kul oldum bil efendim ḳâmet-i âzâdına ben de

   Güzel gösterdiler âṣâr-ı 'ışḳı zîr ü bâlâdan
   İki destim girîbânımda çeşmim ṭarf-ı dâmende

   Meh-i nev resmidir destârın ey şûḫ-ı siyeh-çerde
   N 'ola keşmîr-i ruḫsârında meh-tâb olsa tâbende

5. Göründükçe o sîm-âbî ḳabâdan sîne-i sâfîñ
   Döner âyîne üzre mühre-i sîm-âba can tende

   Bu ser-gerdanlığa âzâdelik elbette der-peydir
   Nedîmâ seyr kıl bu nükteyi seng-i felaḫande

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 107b MO 100b B 82a Ü 93a TK 129a
M 85a AE 87a T 102b Yb 71b Ül 83b
2. âzâdına: mevzûnına B //3. bâlâdan: bâlâda HE

135

1. Gören 'iẕârına ḫaṭṭ-ı siyâh-tâb içre
   Nühüfte berk-i gül-i ter sanır kitâb içre

   Uyutdu nâz ile müjgânın eyleyüp derhem
   Nigâh-ı mestini semmûr-ı câme-ḫâb içre

   Şarâb-ı ṣaf kadar keyf verdi ey muṭrıb
   Ḫurûş-ı nağme-i ter kâse-i rebâb içre

   Bulur mu hiç dil-i serd ehli rûşenî-i güher
   Kalır mı ḳıymeti buz olsa la'l-i nâb içre

5. Olur mu dil-şikenan hiç ḥaterden âsûde
   Nühüftedir ta'abîrî lafẓı da 'itâb içre

   Çü bûy-ı ġonce hezâr-âşinâlığı terket
   Misâl-i reng nihân ol gül-i ḫıżâb içre

   Nedîm çâre ne âsâyiş-i dil oldu rehîn
   Misâl-i gûdek-i geh-vâre ıżṭırâb içre

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 107b MO 101a B 82b Ü 93a TK 129b
M 85a AE 87a T 102b YB 71b Ü1 83b
2. Uyutdu: Uyandı TK / nâz : yâr MO,TK,M,AE,T,YB / mestini: mestî-i MO // 3. kâse: gülle Ü,TK,T // 4. olsa: düşülse B //6. hızâb: hıbâb MO ; hitâb TK,M,AE,T,Ü1 // 7. dil: - TK,T / dil oldu rehin: oldu çünki zemîn B

136

1. Söz cihân içre ne gülşen ne gülistân almada
   İş hemân âğûşa bir serv-i hırâmân almada

   La'l-i yâr ağzında ammâ vâpesin olmuş nefes
   'Âşık-ı bîmânı gördüm can verüp cân almada

   Ġamze-i cellâdıñ etdi 'âşıkın kârın tamâm
   Ey şeh-i bîdâd hattıñ dahı fermân almada

   Vâye-bahş-ı bî-kesân olmağa el vermez hemân
   Ey felek çâlâkdir destin girîbân almada

5. Şerbet-i la'liñdeki hâsiyyeti bilmem ve lîk
   Nişter ġamzeñ 'aceb üstâd imiş kan almada

   'Arsa-i ma'nâda el-hak yekke-tâz olduñ Nedîm
   Esb-i tab'-ı çâpüküñ gitdikçe meydân almada

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 108a MO 101a B 82b Ü 93b TK 129b
M 85b AE 87a T 103a YB 72a Ü1 83b
1. ne gülşen ne gülistan: degildir derd-i handân B /bir serv-i hırâmân: da bir mihr-i dırahşân B //2. gördüm : gör kim Ü // 5. ve lîk : velî B
6. Esb : Hınk MO, Ü,M,T,YB,Ü1

137

1. Nigâh et 'âşıḳ-âzârî-i çarh-ı bî-güneh-gîre
Ki çekmiş bîdi Mecnûn gibi ṭarf-ı cûda zencîre

Dili hem-çün ketan fersûde etdi bir siyeh-çerde
Ki ṭa'n eyler beyâż-ı gerdeni meh-tâb-ı Keşmîre

Gören ebrûlar üzre pîçişin ol kâkül-i zerdin
Sanır zer-ḥall ile âyet yazılmış rûy-ı şemşîre

Hemân 'âşıḳ tehî mînâ-yı çeşmin eyler âmâde
Perî-zâd-ı ḫayâl-i dil-rübâ kâbil mi tesḫîre

5. Olur pes-mandegî elbet muḳarrer ḥaṣr-ı maṭlabda
Ki bâ'iṡ mübtedâyı ma'ni-i ḥaṣr oldu te'ḫîre

Temâşâ eyleyelden gülşen-i ḥüsn-i dil-ârâsın
Nedîmâ çeşm-i ter ḥayretle döndü cûy-ı taṣvîre

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 108a MO 101b B 83a Ü 93b TK 130a
M 85b AE 87b T 103a YB 72a Ül 84a
1. 'âşık-âzârî-i ... : 'âşık-âzâde-i hem-tab'-ı sitem-gîre B / bîdi: bîd-i T / cûda : cûy-ı B //2. etdi : kıldı HE //3. pîçişin: ham-be-ham HE,B // 6.çeşm-i ter hayretle döndü: eşk-i çeşmin döndürdü B

138

1. Lâyık mı güller açıla feyż-i bahâr ile
   Bülbül ḳafesde zâr u tenük ḫâr ḫâr ile

   Âdem bu ḳaḥt-ı sâl-i ma'ârifde reşk eder
   Taḥṣîl-i nan-bahâ edene kisb ü kâr ile

   Emdir leb-i ḫaṭ-âveriñ ey sâḳi sun şarâb
   Ol câm-ı la'l-fâm-ı zümürrüd-nigâr ile

   Ḳâr etdi naḳşı ol bütün evvel derûna lîk
   Âḫir ḳarârım aldı benim bir ḳarâr ile

5. Mest olmadıkça çeşmi bulunmaz nizâm-ı ḥüsn
   Bezmiñ gider ṭarâveti bir tevbekâr ile

   Bir gün nesîm-i feyż bulup gülşen-i emel
   Gül-ġonce-i murâd açılır rüzgâr ile

   Âyîneye yüz aklığı sîm-âbdır ey Nedîm
   Sâf oldu sînemizde dil-i bî-ḳarâr ile

   Şermende eylediñ bizi ey ṭab'-ı bü'l-fużûl
   Tanẓîr-i naẓm-ı ḥażret-i faḫr-i kibâr ile

   Nıḥrîr-i 'aṣr 'Ârif Efendi ki faḫr eder
   Râzî der-i feżâ'iline iftiḳâr ile

10. Kindî ederdi kendi zebânın bürîde ger
    Kilkiñ göreydi naẓm-ı belâġat-şi'âr ile

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 108b YB 73b
6. Bir : Bu YB // 7. ey : -HE / sînemizde : sînemiz bu YB

139

1. Kaşların bâlâda seyret ruhların gör zîrde
Kıl temâşâ huldı zîr-i sâye-i şemşîrde

Hâbda görseydi ger Şîrin şafâ-yı sâ'idin
Tatlı cânından varup el yurdu Cûy-ı Şîrde

La'l edüp hûrşîdi rizân etdi andan dürr-i nâb
Ey perî sıhr etdi şermiñ san'at-ı taktîrde

Gûşe-i ebrûdan ayrılmaz dil-i hun-keştemiz
Lekke-i hundur ki kalmış dâmen-i şemşîrde

5. Dalmasın deryâ-yı 'ışka etmeyen serden cüdâ
'Aklı destânından evvel sâhil-i tedbîrde

Hâne-i âyînede Leylâyı çokdur seyr eden
Sen göñül Mecnûnu seyret hâne-i zencîrde

Târ u pûdı terk-i târ u pûd-ı hestîdir anuñ
Şâl-i dervîşî dokunmaz sevdiğim Keşmîrde

Ma'nî-i 'ışkı saña göstermek olmaz zâhidâ
Bir perîdir ol ki gezmez kûçe-i ta'bîrde

Neyl-i matlab hâtır-ı âzâdeyi der-kayd eder
Bestedir kân kemendin gerden-i nahcîrde

10. Gör temâşâyı Nedîmâ sen de Nâmî Han dahı
Gûy u çevgân oynadırsa 'arsa-i tanzîrde

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 108b MO 101b B 83a Ü 94a TK 130a
M 85b AE 87b T 103b YB 72a Ü1 84a
1. Kıl...: Gülsitân-ı huldı seyr et sâye-i şemşîrde B
7. anuñ: göñül HE / sevdiğim: kişver-i HE ; hıtta-yı Ü1
8. göstermek: dey'vermek Ü / gezmez kûçe : durmaz şîşe B
10.dahı : gibi HE

140

1. Cilvegerdir ol ḳamer-ḥüsnüñ ḫayâl-i sînede
Gösterir kendin perî-ruḫsârlar âyînede

Bir ḫıṭâb-ı lûṭf ile ḫâṭır-nüvâz olsañ desek
Söz geçer mi bilmem ol la'l-i 'itâb-âyîne de

Fehm olunmazdı neşâṭ-ı 'âlemin eksikliği
Görmesek renc-i ḫumârı 'işret-i dûşînede

Zâhidâ âlâyiş dâmânıñ eyle şüst ü şû
Yalñız ḥâlet bulunmaz ḫırḳa-i peşmînede

5. Pîr ü üstâd olup bulduñ Nedîmâ bî-ta'ab
Dürr-i deryâ-yı feṣâḥat öyle bir gencînede

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
Ü 95b (derkenâr) TK 127a (derkenâr)

141

1. Biñ zeban söylersiñ ol çeşm-i sühan-perdâz ile
Dâstanlar şerh edersiñ bir nigâh-ı nâz ile

Dün gece cûş-ı safâdan oldu bir deryâ-yı nûr
Kûçe-i ney mâh-tâb-ı şu'le-i âvâz ile

Kâr-ı 'ışka şol göñül bel bağlasın kim geçmeye
Lezzet-i encâm-ı meyden telhi-i âğâz ile

Sen 'itâb-ı nâz kasd etseñ dahı ol çeşm-i şûh
Âşıkıñ memnûn eder bir şîve-i mümtâz ile

5. Dil-keş eyler çeşm-i gûyâsın kemân-ı ebrüvan
Şûhterdir nağme-i mutrıb muvâfık sâz ile

Ben gam-ı imrûzu fikr etmekde ferdâlar geçer
Sen salınca va'deñi ferdâya yüzbiñ nâz ile

Çeşmini hâbîde zanneyler gören ammâ Nedîm
Keşf-i râz etmekdedir her lahza biñ gammâz ile

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 109a MO 102a B 83a Ü 94a TK 130b
M 86a AE 88a T 103b YB 72b Ü1 84b
1. zeban : sühan HE,B //2. bir: pür HE,B,Ü,M,Ü1
4. memnûn : mecnûn B //5. ebrûvan : ebrûdan B ;ebrûsın Ü
6. imrûzu : endûhu B / va'deñi : va'deyi B

142

1. Dem mi var kim zeban-ı gül derdiñle ḫûnîn olmaya
Ḥasret-i ḫâliñle dâğ-ı lâle müşkîn olmaya

Çeşm-i gül-gûnuñ seniñ mümkin midir nergis görüp
Ḫûn-ı dilden çün gül-i bâdâm rengîn olmaya

Neyleyim ben ol niyâz-ı vaṣlı kim ebrûların
Her ser-i mûyunda ṭarḥ-endâz-ı ṣad-çîn olmaya

Seyredüp raḫş üzre ol ḫurşîdi hiç olsun mı kim
Mâh-ı nev-pertev gedâ-yı ḫâne-i zin olmaya

5. Ṣarṣar-ı ġamdan rehâ düşvârdır tâ kim ḳadeḥ
Şem'-i bezm-i şevḳa fânûs-ı bilûrin olmaya

Faṣl-ı güldür gül açıl lâyıḳ mıdır dest-i nigâh
Gül-zemîn-i sîneñ üzre yâsemen-çin olmaya

Ġayre sâgar sunduğuñ sâkî görüp kâil midir
Lâleveş câmım ciger kanıyla rengîn olmaya

Laḥza geçmez kim beyân-ı naẓm-ı şûḫuñdan Nedîm
Mülk-i isti'dâd reşk-i Deylem ü Çin olmaya

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 109a MO 102a B 83b Ü 94b TK 131a
M 86b AE 88a T 104a YB 72b Ül 85a
2. Çeşm-i ...: Nergis-i çeşmiñ görüp mümkin midir cânâ seniñ B
4. hiç olsun mu kim : kâbil mi 'aceb : HE,B/ gedâ:- nümâ:HE,AE
7. kâil midir : mümkin midir HE; kâbil midir AE,T,YB
8. şûhuñdan: şevkıñla HE ; şûhñla B /7. beyitle 8.beytin ikinci mısraları yer değiştirmiş: B

143

1. Ḥasretiñle gül-i ter şerḥa çeker pehlûya
Şâh-ı gül dâğ yakar şevḳıñ ile bâzûya

Bûseden gül gül olup ârız-ı âli dönmüş
Gögerüp sîb-i zenaḫdan gül-i şeftâlüye

Bir küleh başına fağfûr da olsañ besdir
Değmez ey ḫâce cihan mâli bu cüst ü cûya

Cebr ile ḫâṭır-ı maḳsûrum olur peyveste
Şiken-i ṭarf-ı külâhıñ şiken-i gîsûya

5. Sünbül âşüfte olur ḫˇâb-ı perîşânından
Nergis-i mesti ki gülşende vara uyḫuya

Ḫam olur püşt-i keman ġayret ile şâ'irler
Cevher-i tîğ dedikçe girîh-i ebrûya

Olmaz el-ḳıṣṣa pesend etmemek aḥbâb Nedîm
Böyle pâkize edâ bir ġazel-i dil-cûya

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 109b M 102b B 83b Ü 94b T 131b
M 86b AE 88a T 104a YB 72b Ü1 85a
2. Gögerüp : Nev-be-nev B; Girih Ü ; Gerek MO,TK,M,T,YB,Ü1
5. - MO,Ü,TK,M,T //6. olur :eder MO,Ü,M,T,Ü1/püşt-i: hem-çü: B,Ü,AE,YB //7. Olmaz: Olmuş B; etmemek: etmese B.

144

1. Dil sıklet-âver-i gül olur jâle olsa da
Olmaz sahm-tırâz-ı çemen lâle olsa da

Olmaz figânı rütbe-res-i âh-ı saht-ı dil
Bülbül ne defilü na're-keş-i nâle olsa da

'Aks-i fürûğu dehre yine lem'a-tâbdır
Mâh-ı ruhun hatıñla siyeh-hâle olsa da

Olmaz niyâz-mend-i nemek-rîz-i tabîb
Zahm-ı derun leb-â-leb-i teb-hâle olsa da

5. Geçmez hevâ-yı 'ışk-ı cüvânandan Nedîm
Kâmet hamîde pîr-i dü-sad-sâle olsa da

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
B 84a AE 88b Ül 81b (derkenâr)

145

1. Bir söz dedi cânan ki kerâmet var içinde
Dün geceye dâir bir işâret var içinde

Mey-ḫâne muḳassî görünür taşradan ammâ
Bir başka ferah başka leṭâfet var içinde

Eyvâh o üç çifte kayık aldı karârım
Şarḳı okuyup geçdi bir âfet var içinde

Olmakda derûnuñda hevâ âteş-i sûzan
Nâyıñ diyebilmem ki ne ḥâlet var içinde

5. Ey şûḫ Nedîmâ ile bir seyriñ işitdik
Tenhâca varup Göksuya 'işret var içinde

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün
HE 109b MO 102b B 84a Ü 95a TK 131b
M 86b AE 88b T 104a YB 73a Ü1 85a
2. ferah: safâ MO / başka : hoşca B

146

1. Geçüp gitmekde 'ömrüm derd ü miḥnet gibi şeylerle
Müşerref olmadı ḳaṣr-ı emel ferḫunde-peylerle

Fiġan u nâleler etmekde her dem bağrı yanıklar
Bu bezm-i miḥnete revnaḳ verilmiş sanki neylerle

Felek câm-ı neşâṭın telḫ eder Cemşîd-i vaḳt olsa
'İlâc olmaz ḫumâr-âlûde-i idbâra meylerle

Feraḥ bîgâne resmin gösterirse etmem istib'âd
Gönül me'nûs-ı ahzan oldu derd-i tâ-be-keylerle

5. Görünmez bir belâdır 'ışḳ-ı ḫûbân-ı cihan şimdi
Nedîmâ kıl ḥazer germ-ülfet olma bizden eylerle

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 109b Ü 90a TK 133b(derkenâr) AE 89a YB 74a Ü1 81b
1. mihnet : firkat AE // 3. âlûde-i idbâra : âlûde olan yâr Ü

147

1. Bûs-ı la'liñ şöyle sîr-âb-ı zülâl eyler beni
Kim gören âb-ı ḥayât içmiş ḫayâl eyler beni

Şâ'ire söz bulmağa minnet ne ammâ neyleyim
Âh kim ḥayret seni gördükçe lâl eyler beni

Sevdiğim câm-ı meye ḥâcet nedir la'l-i lebiñ
Bir şeker-ḫandeyle mest-i bî-mecâl eyler beni

Bâğda zülf ü ruhuñ andıkça bu kimdir deyü
Sünbül ü gül biri birinden suâl eyler beni

5. Nükhet-i zülfüñle geldikce nesîm-i nev-bahâr
Ṭurra-i sünbül-ṣıfat âşüfte-ḥâl eyler beni

Nâ-tüvânım şöyle çeşmiñ ḥasretinden kim gehî
Sâye-i müjgân-ı âhû pây-mâl eyler beni

Gerdişin gördükçe sâḳî-i mülâyim-meşrebiñ
Ârzû ser-geşte-i fikr-i muḥâl eyler beni

Ḥasret-i çeşmiñle ben ḫâk-i siyâh olsam dahı
Baḫt âḫir sürme-i çeşm-i ġazâl eyler beni

'Arż-ı ḥâlim çok efendim ḫâk-i pây-ı devlete
Luṭfuñ ammâ bî-niyâz-ı 'arż-ı ḥâl eyler beni

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 111a MO 104a B 85a Ü 96b TK 133b
M 88a AE 90a T 106a YB 74a Ü1 86b
1. sîr-âb : sirâyet MO / gören : görüp YB // 3. handeyle : hand ile T
6. gehî : senin B // 7. İkinci mısra Fuzûlî'nindir. /muhâl: mecâl MO
8. Hasret-i çeşmiñle ben : Hasretiñle ben dahı MO,M / dahı:n'ola MO,M
9 -- MO,Ü,M,T,YB .

10. Ben kuluñ lâyık değildir vaṣlıña ammâ yine
İltifâtıñ ârzû-mend-i viṣâl eyler beni

Güldürür yâ ağladır yâ lûṭf eder yâḫud 'itâb
Ḥâsılı neylerse ol ruḫsâr-ı âl eyler beni

Yâridir ol ḳadd ü ḥaddiñ kim Nedîmâ bâğda
Vâlih-i gül-ġonce ḥayrân-ı nihâl eyler beni

Gûyiyâ bilmez efendim bende-i dîrînesiñ
Kim Nedîmâ bu mudur deyü su'al eyler beni

11,13.- MO,Ü,M,T,YB // 12. - HE,B

148

1. Dehânı ḥasreti ḫuşk etmedik dehan mı kodı
Miyânı miḥneti ḫam kılmadık miyan mı kodı

Metâ'-ı vaṣlıña canlar verirdim ammâ kim
Aman o ġamze-i ḫun-ḫâr bende can mı kodı

Nice nişanlayabilsin gözüm o mekkânı
Niḳâbını açıcak 'aḳldan nişan mı kodı

Siyâh kaşları mı yoḫsa Ḳahraman-ı cemâl
İki kılıç kuşanup adıñ ebrûvan mı kodı

5. O gûne ẓâlime 'arż-ı merâma kim kâdir
Nigâh-ı ḫışm ile lâl etmedik zeban mı kodı

Nedîm ḥaḳ bu ki bende [illegible] eh-i belâğatda
Ḳumâş-ı naẓm-ı teriñ gezmedik dükan mı kodı

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
HE 111 b B 87b Ü 96b TK 137b AE 92a YB 76a Ü1 87a
1. Dehânı : Dehân-ı HE,TK,YB / Miyânı : Miyân-ı : HE,TK,YB / kılmadık : etmedik : HE, Ü //2. vaslıña canlar: vuslatıña can HE,Ü,TK,AE; vaslıña cânım Ü1 /-hâr : hâre AE,YB
4. Kahramân-ı cemâl : Kapraman-misâl B,YB,Ü1//5.O:BU TK

149

1. Sînede evvel ne muḥrıḳ ârzûlar var idi
Lebde ser-keş âhlar âteşli hûlar var idi

Böyle bî-ḥâlet değildi gördüğüm ṣaḥrâ-yı 'ışḳ
Anda mecnun bîdler divâne cûlar var idi

Ben bu gün bir nev-bahâr-ı ḥüsn ü ân seyreyledim
Ṭarf-ı destârıñda sünbül gibi mûlar var idi

Sen yine bir nev-niyâz 'âşıḳ mı peydâ eylediñ
Kûyuña yer yer dökülmüş âb-ı rûlar var idi

5. Ey Nedîm ey bülbül-i şeydâ niçün ḫâmûşsuñ
Sende evvel çok nevâlar güft ü gûlar var idi

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 112b MO 104b B 85b Ü 97a TK 134a
M 88a AE 99a T 106a YB 74a Ü1 87a
1. hûlar : sular M,AE,T,YB,Ü1 //3.bahâr:nihâl HE,B
4. kûyuña : görmeğe Ü

150

1. Gerden-i ṣâfi beyâż öyle ki kâfûr gibi
Çeşm ü ebrûsu siyâh öyle ki semmûr gibi

Şu'le-i ḥüsnüne gözler kamaşır bakdıkca
Gâh u bî-gâh gelüp şöyle dura nûr gibi

Cism-i pâkin dediler hem ter imiş hem berraḳ
Tepeden tırnağa dek gül gibi billûr gibi

Nigehiñ böyle neden ḫastadır ey şûḫ seniñ
Gözleriñ bezm-i ezelden beri maḫmûr gibi

5. Sû-yı zanneyleyemem ġayrilere ammâ kim
Derd-ı 'ışḳıñla Nedîmâ hele rencûr gibi

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 113a MO 104b B 85b Ü 97a TK 134a
M 88b AE 90b T 106b YB 74a Ü1 87a
1. Gerden-i sâfi : Gerdeni sâf u HE ,MO,B
2. gelüp... dura : gelür ...durur MO
5. ammâ kim : sultânım HE,M

151

1. Bezm sensiz görünür lânegeh-i bûm gibi
Baṭ-ı mey ġam getirir ṭâ'ir-i meş'ûm gibi

Kesb-i yeddir denilir başa gelen insânıñ
Safḥa-i kefde ḫaṭ-ı cebhesi mersûm gibi

Sensiz ey Yûsuf-ı gül-pîrehenim câme-i fetḥ
Zaḫm urur cismime pîrâhen-i mesmûm gibi

Görse ol barıḳa-i ḥüsnü bütân-ı Keşmîr
Tâb-ı ḥayretle erirlerdi büt-i mûm gibi

5. Bî-nemekdir leb-i hecriñde bize ey sâkî
Gerdiş-i sâġar-ı mey lerziş-i maḥmûm gibi

Yine bu naẓm-ı bülend ile Nedîm ümmîdin
Laḥẓa-i 'âṭıfet-i bâḳı'a-i Rûm gibi

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
HE 113a MO 105a B 85b Ü 97a TK 134b
M 88b AE 90b T 106b YB 74b Ü1 87a
1. lâne : hâne MO //3. feth : ten HE,MO
6. Lahza...: Zîver-i silk-i emeldir dür-i manzûm gibi HE,B.

152

1. Ser-i zülfüñde fiġan eylemek âyin oldı
Nâle-i dil ceres-i ḳâfile-i Çin oldı

Âb-ı ḥayvandan iki cedvel olup efsürde
Şûḫ-ı sîmin-tenime sâḳ-ı bilûrin oldı

'Uḳde-i ḫâṭırı biz ḥalle şitâb etdikce
O büt-i ser-keşiñ ebrûları pür-çin oldı

Ṣafvet-i ṭab'ımız artırdı ġurûr-ı ḥüsnün
Mest-i nâzım bakup âyîneye ḫod-bin oldı

5. Sûz-ı 'ışk olmadı derdime devâ ḥayf Nedîm
Baḫt-ı ḫâbîdeye dâğım gül-i bâlin oldı

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fâ'lün
HE 113a MO 105a B 86a Ü 97b TK 134b
M 88b AE 90b T 106b YB 74b Ü1 87b
1. Ser : Bend MO,M,Ü1 // 5. derdime : endûh-güşâ M,YB,Ü1
/ dâğım : dâğ-ı : MO,M

153

1. Ġamzeñ füsûn ile süḫan eyler nezâketi
Çeşmiñ nigâh şekline kor nâz u naḫveti

Aldıñ ḫadeng-i cevrini sînemde koymadıñ
Ey kaşları keman ḳatı cevr eylediñ ḳatı

Geh sürme gâh vesme vü gâhî piyâle çek
Ey serv-i nâz çekme yeter ġayri ḳâmeti

Deryâ-yı 'ışḳa dün beni baştarda eyledi
Bir dâne al fesli Cezâyirli âfeti

5. Sînemde 'ışḳıñı tutalım etmişim nihân
Ammâ ki kande saklıyayım âh-ı ḥasreti

Aldım kocup miyânıñı bir tatlı bûsesin
Ammâ ki yakdı ağzımı sandım ḥarâreti

Hep kullarıñı etdi o kân-ı kerem çerâğ
Ẓannım budur ki geldi Nedîmin de nevbeti

Destûr-ı Cem-şükûh keremkâr-ı rüzgâr
Ẕâtiyle buldu ṣadr-ı şeref zîb ü ziyneti

Sadr-ı bülend-rütbe ki ben yalnız değil
Ḫâk olmadır deriñde sipihrin de niyyeti

10. Lûṭfiyle sîrim öyle ki her mûyumu benim
Etdikce cüst ü cû bulunur nân u ni'meti

Ḥaḳḳâ budur ki gökdeki ḫûrşîd bulmadı
Ben sâyesiñde bulduğum iḳbâl ü rif'ati

Âvîze kıl du'âsını tâ 'arş ṭâḳına
Ey âh-ı nîm-şeb saña Allah emâneti

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 113b MO 105b B 86a Ü 97b TK 134b
M 88b AE 91a T 107a,109a YB 74b Ü1 87b
1. füsûn : efsûn M // 5. saklıyayım: saklayalım B// 6. harâreti : halâveti HE, T; ki lezzeti Ü,TK,AE,YB //8-12. - B,Ü,TK,AE ; T nüshasında ise ayrı bir gazel gibi yer almıştır (109a).

154

1. Mest-i nâzım kim büyütdü böyle bî-pervâ seni
Kim yetişdirdi bu gûne servden bâlâ seni

Bûydan ḫoş rengden pâkîzedir nâzük teniñ
Beslemiş koynunda gûyâ kim gül-i ra'nâ seni

Güllü dîbâ giydiñ ammâ korkarım âzâr eder
Nâzenînim sâye-i ḫâr-ı gül-i dîbâ seni

Bir eliñde gül bir elde câm geldiñ sâḳiyâ
Kangısın alsam gülü yâḫud ki câmı yâ seni

5. Sandım olmuş ceste bir fevvâre-i âb-ı ḥayât
Böyle gösterdi baña ol ḳadd-i müstesnâ seni

Ṣâf iken âyîne-i endâmdan sînem diriğ
Almadım bir kerrecik âġûşa ser-tâ-pâ seni

Ben dedikçe böyle kim kıldı Nedîmi nâ-tüvân
Gösterir engüşt ile meclisdeki mînâ seni

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 113b MO 105b B 86b Ü 98a TK 135a
M 89a AE 91a T 107a YB 75a Ü1 88a
3. dîbâ : zîbâ Ü // 6. sînem : sîneñ B

155

1. 'Uşşâkın olsa n'ola fedâ nakd-i canları
   Seyr etmediñ mi dünkü fedâyî cüvanları

   Şevk âteşine sen de tutuşdun mu ey gönül
   Seyr etmediñ mi dün tutuşan pehlevanları

   Ol perçemin nazîrini hâtırda mı gönül
   Görmüş idiñ geçen sene sünbül zamanları

   Çeng ü çegâne zevkı biraz dursun el-aman
   Seyr edelim bu seyre gelen dil-sitanları

5. Ma'lûmdur benim sühanım mahlas istemez
   Farkeyler anı şehrimizin nükte-danları

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 114a MO 106a B 86b Ü 98a TK 135a
M 89a AE 91b T 107a YB 75a Ü1 88a
2. âteşine : âteşinde TK,T / seyretmediñ dün: gördün mü ol güreş B
   seyreylediñ mi dün Ü1 // 3. mı : ey MO/ zamanları: sitanları B
4. zevki biraz dursun el-aman: seyri ko aman aman B; seyri ko
   dursun aman aman AE // 5. Farkeyler : Fehmeyler B

156

1. Ey kaşı yâ yüzüñ beri dönmez misiñ dahı
Ey ġurre-i ümîd görünmez misiñ dahı

Bi'llah ne saḫt âteş imişsiñ göñül meger
Ġarḳ olduñ eşk-i ḫûna söyünmez misiñ dahı

Kanı o geceler o ṭarablar terâneler
Ey def anup o ẕevḳı döğünmez misiñ dahı

Kâfir kızı tükenmedi mi mâtem-i peder
Sâġar çeküp kızılca sürünmez misiñ dahı

5. Dil-berle mâ-cerâñı yeter sakladıñ Nedîm
Naḳleyleyüp biraz da ögünmez misiñ dahı

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 114a MO 106a B 86b Ü 98a TK 135b
M 89b AE 91b T 107b YB 75a Ül 88a
3. zevkı : vakti HE,MO,B//5. sakladıñ : saydıñ ey YB

157

1. Kime fâş eylesin dil derdiñi feryâddan ġayri
Kime yansıñ yakılsıñ âh-ı âteş-zâddan ġayri

Çekerken zevraḳ-ı şahbâ-yı ṭûfan-ḫîzi ey sâḳî
Ṣadâ-yı dil-keş olmaz her çi bâd âbâddan ġayri

Getirmiş ḥavza-i tesḫîre tiğistân-ı müjgânı
Göñül mü kurtulur ol ġamze-i cellâddan ġayri

Yürekler mi doyar hiç ey perî ol tâb-ı ruḫsâre
Seni kimler görür âyîne-i pûlâddan ġayri

5. Ne vaż'eyler Nedîmâ gevher-endûzân-ı 'irfâne
Felek dedikleri ḫârâ-ciger bî-dâddan ġayri

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
HE 114a B 86a Ü 96b TK 138a AE 91a YB 76b Ü1 86b
2. -hîzi : hîzin TK // 3. tîg-istan : ser-tîz TK /gamze-yi: gamzesi B
4. ruhsâre : ruhsârıñ YB // 5. hârâ : târa : HE,AE,YB

158

1. Eyledi bir iki peymâneyle ser-gerdan bizi
Âh o şahbâ satıcı 'akl alıcı kâfir kızı

Sînesi destiñdeki peymâneden berrak u sâf
Ruḫları destîdeki şahbâ-yı terden kırmızı

Germ olup oğluñ bize bir bûse ikrâr eylemiş
Dün kızıñ da çiğnedi ey pîr-i mey ol sakızı

Ḫâne tenhâ elde sahbâ kelle germ ü yâr nerm
Âh ey şabr u taḥammül ba'd-ezin yâhû sizi

5. Var mıdır bilmem Nedîmâ bir dahı anuñ gibi
Dîn ü dil ḫaşmı riyâ cellâdı takvâ ḫırsızı

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 114b MO 106a B 87a Ü 93b TK 135b
M 89b AE 91b T 107b YB 75a Ü1 88b
2. destideki : câmındaki HE,B //3. eylemiş; eyledi B
/ Germ olup..: Germ olup meclisde oğluñ bûse ikrâr eyledi HE

159

1. Sînede bir laḥẓa ârâm eyle gel cânım gibi
Geçme ey rûḥ-ı revan 'ömr-i şitâbanım gibi

Perde-dâr anlardım el-ḥak ġonceyi gördüm seher
Ol dahı leb-rîz-i çâk olmuş girîbânım gibi

Reşk-i Çin olmakda fikrim gelmedi ta'bîre lîk
Vaşfı ol gîsûlarıñ ḫ̌âb-ı perîşânım gibi

Geçmem ol gülden gül-âb almazdan evvel mûyunuñ
Her biri inbîk-i zehr-âb olsa müjgânım gibi

5. Cüst ü cû etdim yine cânâ Nedîmâ bendeñe
Bir efendi bulmadım devletlü sulṭânım gibi

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 114b MO 106b B 87a Ü 98b TK 136a
M 89b AE 92a T 107b YB 75b Ü1 88b
3. olmakda : olmakla HE / fikrim : hâmem : HE,B
5. etdim : etdi MO / devletlü : 'âlemde MO,M

160

1. Baḫşeden câm-ı ṣafâya sübḥa-i mercânını
Hiçe saymaz 'âlemin İskender ü Ḫâḳânını

Dîdemin gördükde zûr-ı cûşiş-i ṭuğyânını
Tutdu kûhun cûylar feryâd edüp dâmânını

'Ayşa mağrûr olma kim bir iki günde ġonceniñ
Sîne-i ṣad-çâk eder gerdûn leb-i ḫandânını

Sûru ba'żın ba'ża mâtem-ḫîz olur ebriñ görüñ
Ḫande-i berḳ eyler efzun dîde-i giryânını

5. Naḳd-i ümmîd ile pürdür ceyb-i ṣubḥ ey dil hemân
Vâm-ḫ̌âh-ı âhıñ elden koyma sen dâmânını

Seyr eder eşk-i gül-âbı ḫande-i gül-goncede
'Âkıbet-bîn eyleyenler dîde-i 'irfânını

Rûy-ı tâbânıñ seḥer ḫ̌âb içre bir kez seyreden
Pençe-i ḫûrşîdden girâ bulur müjgânını

Sînede teng olma ey dil kim seni der-bend eden
Maṭla'-ı kâm eyleyendir Yûsufuñ zindânını

N'eylediñ n'etdiñ Nedîmâ tîşe-i efkâr ile
Bî-sütûn-ı feyż-i 'ışḳın bulduñ âḫir kânını

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 114b MO 106b B 87a Ü 98b TK 136a
M 90a AE 92a T 108a YB 75b Ü1 88b
2. tuğyânını : tûfânını HE // 3. Sîne-i sad-çâk eder : Çâk eder sad kahr ile HE // 4. eyler : eder Ü; etmez YB//6. Seyreder : Seyredüp Ü,TK,T / -goncede : gonceden HE / 'irfânını : giryânını Ü

161

1. Bir şeker ḫandeyle bezm-i şevḳa câm etdiñ beni
Nîm sun peymâneyi sâḳî tamâm etdiñ beni

Şu'le servâsâ çıkar ḫâkimden ol yerlerde kim
Pây-mâl-i tevsen-i âteş-ḫırâm etdiñ beni

Nükhet-i gîsû ile geldiñ bize âh ey sâḳî
Ṭurra-i sünbül-sıfat âşüfte-kâm etdiñ beni

Cilve-i ḥüsnüñle her mûyum perî-ḫîz olmada
'Işḳ ile ser-tâ-ḳadem âyîne-fâm etdiñ beni

5. Böyle ser-mest ü ḫarâb etme Nedîm-i zârveş
Nîm sun peymâneyi sâḳî tamâm etdiñ beni

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 115a MO 107a B 87b Ü 99a TK 136b
M 90a AE 92b T 108a YB 75b Ü1 89a
1. -handeyle : hand ile AE,T,YB //5. zârveş : zârıñı HE,B

162

1. Dili raḳṣ-âver eder ṣabredemem mâ-ḥaṣali
Yüregim oynadı gördükde o çengî güzeli

Al eteklik olalı cûy-ı murâd üzre ḥabâb
Ber-hevâ etdi dili nağme-i der ten yeleli

Şevḳ ile vâiẓ-i şehr atdı ridâsın çarḫa
Böyle şâl oynuna çıkmadı dahı şeyḫ olalı

Bir perî eylemedi çâre dil-i nâ-çâre
Muṭrıbın çak çak-ı çâr-pâresine çarpılalı

5. Âsmanda bırakup zühre eliñden çengi
Def gibi kızdı yüzü dâireden çekdi eli

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Fâ'ilâtün fa'lün
B 87b AE 92b Ü1 90a (derkenâr)

163

1. 'Aybdır kiri kalır destiñde yüzde karesi
   Derhem ü dinâr ile aldanma cânım pâresi

   Öyle bir dürr-i yetîm-i nâzı eyler perveriş
   N'ola ol ṭıflıñ ṣadef-kârî ise gehvâresi

   Gerdiş-i sâġar kadar ḥâlet verirdi 'âşıḳa
   Ṭıfl iken ol mest-i nâzıñ nergis-i bîmâresi

   Etmesin bîhûde diller merhem-i la'liñ heves
   Ḫançer-i müşkîn-ı ebrûnuñ oñulmaz yâresi

5. Gösterir âyîne-i zânûda bir gird-âb-ı ḫûn
   Ḥayret-âmuzân-ı 'ışḳın gerdiş-i neẓẓâresi

   N'ola gitse kendüden ḥayretle cân-ı nâ-ṣabûr
   Yâ seferdir yâ taḥammül çünki 'ışḳın çâresi

   Dil yine ser-keştedir tîr-i hevâyîveş Nedîm
   Bir kemân-ebrûnuñ olmuşdur meger âvâresi

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 115a MO 107a B 88a Ü 99a TK 136b
M 90a AE 92b T 108b YB 76a Ül 89a
1. kiri kalır : kalır kiri MO,Ü,TK,M,AE,T,YB,Ül
/cânım : 'ömrüm HE,B //3. hâlet : lezzet Ü//5. hûn: bun : HE,B,TK .

164

1. Bir nîm neşve say bu cihânıñ bahârını
Bir sâġar-ı keşîdeye tut lâlezârını

Dil gird-i ġamsız olma revâ mı ki Ka'beniñ
Ey ḫ̮ˇace yılda bir süpürürler ġubârını

Peygân gibi lebiñde götür anı tîrveş
'Işḳın cerîde tayy edegör reh-güzârını

Âhı yetişdi bülbül-i zârıñ ki bâğbân
Çûb-ı duḫ̮an edindi gülüñ şâḫ̮sârını

5. Bir dem mi var ki âh ederek anmaya gönül
Ey serv-ḳad seniñle geçen rüzgârını

Şevḳ-ı tamâm va'de-i ferdâyı diñlemez
Reşk aña kim cihanda bu gün buldu yârını

İran-zemîne tuhfemiz olsun bu nev-ġazel
İrgürsün Işfahâna Sıtanbul diyârını

Düşmen ne denlü saḫ̮t ise şâd ol ki ey Nedîm
Seng üzre gösterir zer-i kâmil 'ıyârını

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün
HE 115b MO 107b B 88a Ü 99a TK 137a
M 90b AE 93a T 108b YB 76a Ü1 89b
1. neşve : neş'e TK,AE,T //2. olma: olsa B / revâ mı : 'abesdir HE,B // 3. -B // 6. tamâm : müdâm M
7. - MO,TK,M,T / İrgürsün : Añdırsın YB

165

1. Cûy gösterdi yine âyîneveş rûy-ı güli
Pençe-i mihr açdı hem-çün şâne zülf-i sünbüli

Şöyle gülşen pür-ṭarab kim gûşlar farḳ eylemez
Ḳahḳahâ-yı ḫande-i gülden nevâ-yı bülbüli

Eylemiş gûyâ ki Ḥaḳ îcâd cism-i nâzüküñ
Eyleyüp âmîḫte bûy-ı güle reng-i müli

Gülşen-i ḥüsnün görüñ sünbül-hevâ-yı gülşeniñ
Ebr-i müşkinveş dağıtdıkca nesîm ol kâküli

5. Tâze ma'nî rû-nümâ naẓm-ı selîsiñden Nedîm
Cûy gösterdi yine âyîneveş rûy-ı güli

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
HE 115b MO 107b B 88a Ü 99b TK 137a
M 90b AE 93a T 108b YB 76a Ü1 89b
3. güle : güli YB //4. gülşeniñ: hûbunu B; dil-keşin M,YB
5. selisiñden : selisiñde HE,B

166

1. Görünmese gözüme ol perî-i herçâyî
Ḳarâr etdiremem cân-ı nâ-şekîbâyi

'İzâr-ı yârı komuş yine rengden renge
Görür müsüñ hele ṣahbâ-yı ḥâlet-efzâyi

Uçurma kendini ey kebk-i bü'l-'aceb-reftâr
O serv-i nâza düşer iḥtizâz-ı ra'nâyî

Sipihre başı erer en kemîne bendesiniñ
Maṭâfım olsa n'ola dergeh-i felek-sâyî

5. Hücûm-ı nâle ile dâstân-ı Ḳaysı okur
Ġarîb hâl ile gördüm Nedîm-i şeydâyi

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
AE 93a

MÜSTEZADLAR

I

1. Bir görmek ile ḥüsnüne kıldıñ beni şeydâ
   Ey dil-ber-i ra'nâ
   Etdi nigehiñ 'aḳlımı hem ṣabrımı yağma
   Ey gözleri şehlâ

2. Tâ ḥaşre degin Ḥażret-i 'İsâ gibi ben de
   Olsam n'ola zinde
   Hecr-i gamıñ öldürmüş iken eyledi iḥyâ
   Vaṣlıñ beni cânâ

3. Ḳurban olayım destiñe kim ehl-i ḳalemsiñ
   Erbâb-ı raḳamsıñ
   Yokdur hele küttâb arasında saña hem-tâ
   Ey ma'nî-i yektâ

4. Yek-dâne yaratmış seni 'âlemde efendim
   Ey şâh-ı levendim
   Ḫalḳ eylememiş bir dahı emsâliñi ḥâşâ
   Allahu Te'alâ

5. Ey şûḫ-ı vefâdâr-ı kerem-pîşe revâdır
   Mir'ata sezâdır
   Vaṣṣâf olalı ḥüsn ü kemâlâtıña dünyâ
   A'lâ vü ger ednâ

6. Mecnûn gibi gözden akıdup eşk ile seli
   Ey ṭurrası Leylî
   Olmak görünür 'ışḳıñ ile 'âleme rüsvâ
   Aldı beni sevdâ

7. Ḫûn eyledi bağrım feleğiñ cevr ü cefâsı
   Bîhûde edâsı
   Tâ eyleyeli sen gibi gül-ruḫları peydâ
   Bî-çâre Nedîmâ

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün /Mef'ûlü fe'ûlün
YB 55b Ül 59a

2

1. Ey şûḫ-ı kerem-pîşe dil-i zâr seniñdir
   Yok minnetiñ aslâ
   V'ey kân-ı güher anda ne kim var seniñdir
   Pinhân u hüveydâ

2. Sen kim gelesin meclise bir yer mi bulunmaz
   Baş üzre yeriñ var
   Gül goncesisiñ gûşe-i destâr senindir
   Gel ey gül-i ra'nâ

3. Neylersen edüp bir iki gün bâr-ı cefâya
   Ṣabreyle de soñra
   Peymâne seniñ ḫâne seniñ yâr seniñdir
   Gel ey gül-i ra'nâ

4. Bir bûse-i can-baḫşına ver naḳd-i ḥayâtı
   Ger ḳâil olursa
   Senden yanadır söz yine bâzâr seniñdir
   Ey'âşıḳ-ı şeydâ

5. Çeşmânı siyeh-mest-i sitem kâküli pür-ḫam
   Ebrûları pür-çin
   Benzer ki bu dildâr-ı cefâkâr seniñdir
   Bî-şüphe Nedîmâ

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün / Mef'ûlü fe'ûlün
HE 86a B 66a Ü 74b TK 108a M 70a AE 69a
T 85b YB 60a Ü1 66b
1. V'ey : Dil Ü1 / güher : kerem Ü//4. nakd: ab HE,B,M

RÜBAİLER

1

Sâḳî nigehiñ tamâm kâr etdi baña
Ḥayretle cihan yüzünü târ etdi baña
Şahbâya bahâne bulma va'llah bi'llah
N'itdiyse o çeşm-i pür-ḫumâr etdi baña

Ahreb
HE 116b MO 110a B 88b Ü 101 b TK 138b
M 91b AE 94b T 112a YB 77b Ü1 90a

2*

Duyduk iki yâr 'ahd berkitmişler
Bir manẓarı ḫoş kenâra dek gitmişler
İhyâ edüp ol şebi ṭarabla ḥaḳḳâ kim
Tecdîd-i berât-ı ẕevk u şevk etmişler

Ahreb
HE 117b MO 110a B 89a Ü 102b TK 141 b
MO 91b AE 95a T 112a YB 77b Ü1 90b
*B ve AE nüsha gruplarında bu rübainin ilk iki
mısraı müfredler arasında da tekrar edilmektedir.

3

Raḳḳâṣ bu ḥâlet seniñ oynuñda mıdır
'Âşıḳlarınıñ günahı boynuñda mıdır
Doymam şeb-i vaṣlıña şeb-i rûze gibi
Ey sîm-beden ṣabâḥ koynuñda mıdır

Ahreb
HE 117a MO 110b B 89a Ü 102a TK 139a
M 91b AE 95a T 112b YB 77b Ü1 90b
bu hâlet seniñ: seniñ bu hâlet HE,B/ günâhı:vebâli HE
/sîm-beden : sîm-tenim HE; nesîm beden MO

4

Ẓâhirde egerçi cümleden ednâyız
Erbâb-ı naẓar yanında pek a'lâyız
Saymazsa ḥesâba n'ola aḥbâb bizi
Biz zümre-i şâ'iranda müstesnâyız

Ahreb
HE 116b MO 110a B 88b Ü 101b TK 138b
M 92a AE 94b T 112a YB 78a Ü1 91a
pek: lîk MO,Ü,TK,M,AE,T,YB

5

Ġam çekme sipâh-ı ġamdan ey sâḳi-i şeng
Pejmürde kılup ḫâṭırı tutma dili teng
Gönderdi felek ḥisârıñ imdâdı içün
Kantarlar ile dâne-i ṭûp u tüfeng

Ahreb
HE 117a MO 110b B 88b Ü 102a TK 138b
M 92a AE 94b T 112a YB 78a Ül 91a

6

Erbâb-ı dil oldu hep cüvâna meftûn
Hiç kalmadı bir zen ülfetinden memnûn
Ekser şu'ârâ-yı 'aṣr kullanmazlar
Bikr olduğiçün süḫanda tâze mażmûn

Ahreb
HE 117a MO 111a B 88b Ü 102a TK 138b
M 92b AE 94b T 112a YB 78a Ül 91a

7

Meded ey mâh-rû şitâb eylersin
Cünbiş-i nâzüküñ bî-tâb eylersin
Ben seni ez-dil ü can sevdiğim
Hem bilirsin de hem 'itâb eylersin

Ahrem
M 111 b

8

Ẓannetme ki ra'd u berkdir etdi gulû
Top şenligidir ḥisârıñ ey sâḳî bu
Âmîḫte kıl tekerg ile ṣahbâyı
Sun rind-i mey-âşâma dolu üzre dolu

Ahreb
HE 117b MO 111b B 88b Ü 102a TK 139a
M 92b AE 94b T 112a YB 78b Ül 91b

9

Âh âh o yâl ü bâl o ḳadd-i dil-cû
O ḳâmet o laḥm ü şaḥm yâ hû yâ hû
Ser-tâ-be-ḳadem rek-be-rek mûy-be-mûy
Pistân ü küs ü sürîn ü nâf ü pehlû

Ahreb
HE 118a M 111b B 89a Ü 102a TK 139a
M 92b AE 94b T 112a YB 78b Ü1 91b
Ah : Sad HE

10

Ol muğ-beçe-i ferve-fürûş-ı dil-cû
'Âşıklarınıñ etmede zaḫmına rufû
Ḳaḳum dilesem sîne-i billûruñ açar
Semmûr desem cünbişe başlar ebrû

Ahreb
HE 118b M 111b B 89a Ü 102b TK 139a
M 92b AE 95b T 112b YB 78b Ü1 92a

11

Efsûs Nedîm-i zâr u miḥnet-dîde
Düşmüş vaṭanıñda ġurbet-i câvîde
Ṣad hayf o gûne tâze-mażmûn-ı hüner
Bir beyte henüz olamamış küncîde

Ahreb
HE 119a M 111b B 88b Ü 101b TK 138b
M 93a AE 94b T 112a YB 78a Ü1 92a

MATLA'LAR ve MÜFREDLER

1
'Âlemveş nîze-i rümmâni oldukça çemen pîrâ
Bula râyât-ı ḫâḳan-ı cihan nuṣretle isti'lâ

HE 102b B 91b Ü 103a TK 140b M 94b AE 97a T 113b YB 81b Ü 93b

2
'Işḳ bir sînede kim ṭarḥ-ı gülistan eyler
Dâğını gül elifin serv-i ḫırâman eyler

HE 121b MO 113b Ü 103a T 115b YB 81b Ü1 93b

3
Ġayri bir yâr ile yok kârım aman hey kâfir
İ'timâd etmez isen gel yüregim yar da gör

HE 121b MO 113a Ü 103a M 94b T 115b YB 81b Ü1 93b

4
Hem nigâhı hem ebruvânı urur
Beni hem tîri hem kemânı urur

HE 121a MO 113a B 91b Ü 103a TK 140b
M 94b AE 97a T 113b YB 82a Ü1 93b
Hem : Beni hem B

5
Bu nâzük lâle-i zîbâ ki olmuş nâmı gül-ruḫsâr
Ola hünkârımıñ bezminde ṣad şevḳ ile hidmetkâr

HE 121a B 91b Ü 103a M 94b AE 97a T 113b YB 81b Ü1 93b

6
Ḫaṭṭ-ı reyhânıñ ki nesh-i nüsḫa-i reyḥânedir
Çeşm-i mestiñ nergisî ḫaṭṭıyle bir mey-ḫânedir

HE 121a AE 97b

7
Hemîşe bu müferriḥ lâle-i dil-cûy-ı ḥüsn-âmiz
Ola ismi gibi bezm-i şehenşâha ferah-engîz

HE 121a B 91b Ü 103a M 94b AE 97a T 113b YB 81b Ü1 94a

8
Bâde peymânesi çek sürme çeküp neylersiñ
Öyle dünbâle ki var çeşm-i siyâhıñda seniñ

HE 121b Ü 103a TK 140b M 94b YB 82a Ül 93b

9
O şûḫuñ la'l-i şîrîni ġamiyle ḫâk olan zârın
Nebâtın mı yediñ ṭûṭî ki mercan oldu minḳârıñ

HE 120b YB 82a

10
Gördügüm günden beri ṣad dâne ḫâl-i ruḫlarıñ
Dilde tesbîḥimdir ol fülfül gibi çok beñleriñ

HE 120b YB 82a

11
Serde fikr-i ṭal'atıñ berḳ urdu medhûş oldu dil
Sînede 'ışḳıñ zeban depretdi ḫâmûş oldu dil

HE 121a B 90a Ü 103a M 94b AE 97a T 113b YB 81b Ül 94a

12
Etdigi lûṭf u mürüvvetleri devriñde o Cem
Serçe parmağı kadar eylememişdir Ḫâtem

HE 120b YB 82a

13
Gel ey gönül yine bir âh-ı ḥasret eyliyelim
Sipihri taḫta-i meşḳ-i felâket eyliyelim

HE 121a YB 82a

14
Ẕât-ı pâk-i pâdişâhîdir cihân-ârâ olan
Lûṭfudur sermâye-baḫş-ı behcet-i dünyâ olan

HE 121a B 91b Ü 103b M 94b AE 97a T 113b YB 81b Ül 94

15
Rişte-i ten zeyn olaldan ḳaṭre ḳaṭre kandan
Yüz çevirdim sübḥa-i ṣad-dâne-i mercândan

B 91b AE 97b YB 81b Ül 94a

16
Kıl nigeh bâlâ-bülendânıñ ḫaṭ-ı ruḫsârına
Bak sipâh-ı 'işveniñ râyât-ı muṣḥaf-dârına

HE 121a B 90a Ü 103a M 94b AE 97a T 113b YB 81b Ü1 94a

17
Gülşen-i 'âlemde etdikce çerâğan mihr ü mâh
Lûṭf-ı Mevlâ ola şevḳ-efrûz-ı ṭab'-ı pâdişâh

HE 121a B 91b Ü 103b M 94b AE 97a T 113b YB 81b Ü1 94a

18
Açılmış görmedik yâri der-âgûş eyliyenlerde
Anuñçün çâk-i dâmen dahı olmaz pîrehenlerde

HE 120b YB 82a

19
Yakup fürûğ-ı rûḥu tâze dâğ dâğımıza
Kuloğlu dil-beri âteş kodı ocağımıza

HE 121b YB 82a

20
Görünce sînesinde tâb-ı mihr-i rûyun âh etdim
Bana bir sîm pertev-sûz ile dil-ber duḫan yakdı

AE 97b

21
Edüp ẓuhûr-ı ḫaṭ-ı sebz-fâm-ı jengârî
Dü ḫâbe maḥmile dönmüş ḥarîr-i ruḫsârî

YB 82a

22
Her kaçan ol mâh-rûy-ı nûr-feşan pırlar geçer
Ebre girmiş gûyiyâ ḫûrşîd nihan yerler geçer

MO 114a

23
Açılır elbet nesîm-i nev-bahâr essin hele
Zülf-i şeb-bûlar arasında ruḫ-ı gül-penbeler

M 114a

ARAPÇA ve FARSÇA ŞİİRLER

قال في مسرت على جبل الحصار ويتشوق اليها *

۰۱ سمعت من الاعراب ذكرى منازل   تهيجم صفرا و تسليهم فقرا
فمالى لم اذكر حصارا و خلفه   مرابع شوق آباد والحوض والقصرا
فان انالم اذكر فلست بغافل   فهل قبل نسيان تكلفنى ذكرا
فها انالم ابرح احنّ الى اللقا   و سمعى الى داع وقولته بشرى

HE 121b MO 109a Ü 101a TK 141a M 93a AE 96a T 112a
YB 78b Ül 92a

* اهدى الى قپودان مصطفى پاشا مقطعات MO
براى منتزه شوق اباد AE

ولـه من خطّه

۰۱ نزلت نزول الغيث بالبلد المحل   واحييت ارضا كنت فيها من الاحل
فمالك فى زور الاصاغر معتب   وليس لغيث فى الخدور الى سهل
نزلت بها طلقا و اقبلت باسما   و ابديت ما ابدى سليمان للنمل
و كنت زرعت الحب فى القلب حاليا   فلابد للزراع من زروت الحقل
۰۵ وانت همام والحوادث جمّتا   فمثلك لم يستغن عن صارم مثل
اخا العزم ان خان الصوارم لم يخن   وجدّ اذا مال الزمان الى الهزل
يلوذ الى قرم جليل سميدع   سخى وفى طاهر الفرع والاصل
يخبر عن فضل عزيز وسودد   على وجهه سيما النباهت والنبل
له خلق كالر وضن يزهو و منطق   اذا لم يكون طل ينوب عن الطل

HE 122a MO 108b M 93b T 113a YB 79a Ül 92b

۰۷ يلوذ : ينود MO

يدعوه قپودان پاشا وهوارمد قال بديهته ومعزّرا *

وانت وقاك الله ترسل عائدا   الى ارمد شكواه منه و من بين
وانت وايم الله عينى ونورها   فدم عزّت الاعيان واسلم من الشين
فكيف الاقى منك شمسا منيرت   وسوف اداواى ظلمت العين بالعين

HE 121b Ü 101b TK 141b M 94a AE 96b T 112b YB 79b
Ül 93a

كان في مجلس انس صبي نصراني مع امهّ و يعطي
قدحا للصبي واعطى الله

وليد سقى الخمر النقي لامه الحصان ولم النقاء من العرض
لئن روها بماء عناقد فكانت سقته ماء رمانها الغض

HE 121b MO 108b B 90a Ü 101b TK 141a M 108b

١ـ الحصان : حصان TK ٢ـ لئن : لان ,Ül/فكانت : لكانت HE,TK

اهدى الى قپودان پاشا فنجانا فيه يقول *

بعثتك فنجانا هنيئا لك شربه ليلثم من فمي انا ملك الغرّا
فهذا الذي بالصين حن اليكم فسافر في بحر لكي يخدم البحرا

HE 122a MO 109a M 93a Ü 101b TK 141b T 112a YB 78b Ül 92a

* قطعه وله قپودان پاشا MO

مثنوی در وصف حوض دلارا و قصر بی همتا*

۱- خوشا حوض در بیش فرخنده کاخ | بگرد ار دست کریمان فراح
همانا در ان حوض بللور فام | ز مهتاب واز مه کجست وارخام
زد از موج بر کردن عمر بند | در آورد ناهیدرا در کمند
کمندی که شیرش فکند از گلو | کشد شیر گردون زبالا فرو
۵- زبهروی استاد روشن روان | تراشد سنك از دل مهوشان
که شد از کران تا کران انچنین | طرازنده و دلبر و دلنشین
بزورق نشینند رومی بتان | خروشان و خندان و بازی کنان
شبانکه در اطراف آن شمعها | درخشنده همچون نجوم سما
برآن حوض قصری بهشتی نژاد | نشسته چو طوطی بر آیینه شاد
۱۰- مزین بصد گونه رنك و نگار | بسان کلستان بفصل بهار
توکویی یکی نغز طاوس نر | بیفراخت گردن بگسترد پر
به بیش کلستان چو نوگر بپا | زکوهش یکی پاسبان در قفا
ز دریاچهٔ نور شد کامکار | ز دریا ازان رو گرفته کنار
مشابه باردی بهشت ان قدر | زمینو نشان میدهد سربسر
۱۵- سراپای دلجوی و خاطر فریب | بموج کمند آردش مه بشیب
نبینی چو کردی در و چشم باز | بجز شادمانی و آرام و ناز
همه طرح مطبوع و دانا پسند | همه آرزوی دل هوشمند
بیاید که بردی بگردون مماس | که صدر جهانش بیفکند اساس
جهانصدر دانا یی والا نژاد | فلك پایه دستور رسطو نهاد
۲۰- وزیر خردمند و عالی تبار | جوانمرد و فرزانه و هوشیار
هنررا زکلکش بلندی و کام | سخنرا زطبعش نشانست و نام
زدستش بدریای سرمایه ها | زخلقش بکلزار پیرایه ها
ببزمش سخنها همه پاك و نغز | ندیما نش هریك همه هوش و مغز

HE 47a MO 67a Ü 38a M 60a T 76a YB 31a

* مثنوی ، مثنوی گونه M

برآید زکلکش در شاهوار | ببارد زکفتار باغ و بهار
۲۵ـ ایا صدر ذیشان نیکو نهاد | سپهرت غلام پرستنده باد
دم قید فردا بیکسو فکن | تودانی که گردون فریبست وفن
بسی همچو مارا بیا ورد و برد | جهانرا بیک جو نباید شمرد
ببابد دران کاخك پر نگار | بسازیم جشنی چو خرّم بهار
چو گلها نشینیم خندان بهم | رهانیم دل را زاندوه و غم
۳۰ـ کجا ساقی ان آب یاقوت فام | بیاور که کام جهان شد بکام
بکهنه بهارم هوس تازه شد | چو طنبورم این سر پر آوزه شد
بجوشید مغزم چو خم شراب | برفت از دلم میل آرام و خواب
بیا تا ببینم رخت شادکام | بپایت بریزم فروننك و نام
بجامی بمن کامرانی ببخش | بستیء طبعم توانی ببخش
۳۵ـ که تا همچو برجیس کیرم قلم | ببزم بزرگان نوایی زنم
کنم وصف آصف بدان سان بلند | که درشرم ماند کمال خجند
هما تا خداوند پایند باد | جهانش بکام و فلك بنده باد

تضمین مطلع خواجه حافظ شیرازی برای عزت بیك گوید*

۱

دلت بر آتش پرتاب و تب سپند مباد — همیشه فاطر پاك تو مستمند مباد
بدست رکزن بازوت در کمند مباد — سر مبارکت از خستگی ببند مباد
تنت بناز طبیبان نیازمند مباد — وجود نازکت آزردهٔ گزند مباد

۲

هر آنچه میخوری بر چهره مهر انور باد — هر آنچه نوش کنی در جکر گل تر باد
طبایع از پی طبع تو همچو چاکر باد — قوی زبهر مزاجت حیات پرور باد
تنت بناز طبیبان نیازمند مباد — وجود نازکت آزردهٔ گزند مباد

۳

عناصرت همه آمیخته چو شیر شکر — مجاریٔ همه انوار پاك و روشنتر
جهیدن همه شریانها بوزن وقدر — بر اعتدال همه خلطها زیکدیکر
تنت بناز طبیبان نیازمند مباد — وجود نازکت آزردهٔ گزند مباد

٤

خدا برین هیجان علل قرار دهاد — نهال جسم ترا گل بجای خار دهاد
بجای نافض حمی نشاط حار دهاد — قمر رخانت بکف جام تابدار دهاد
تنت بناز طبیبان نیاز مند مباد — وجود نازکت آزردهٔ گزند مباد

٥

ندیم چون خبر علت از سعید شنود — زنست طبع توجع قرار و صبر ربود
درین میانه همین مطلعست کفت و شنود — چنین که بلبل شیراز عزتا فرمود
تنت بناز طبیبان نیاز مند مباد — وجود نازکت آزردهٔ گزند مباد

HE 73a MO 71a B 57a Ü 61b TK 92a M 57a T 72a YB 45b Ül 56a

* مسدس برای صحت پادشاهی B

مسدس در ضمن عیادت عزت بیك دفتردار بتضمین بیت خواجه حافظ AE

مسدس در تضمین بیت خواجه حافظ در ضمن عیادت عزت بیك دفتردار Ül

۱ـ رکزن بازوت : رکن ریازت B

مستزاد

عيد آمد وكار ما نكحو حواهد كرد

چون روى عروس

ساقى مى لعل در سبو خواهد كرد

چون چشم خروس

افطار نماز و پوزبند روزه

يكبار ديكر

عيد از سراين خوان فرو خواهد كرد

افسوس افسوس

AE 95 b (Ayrıca DTCF Ktp. M.Ozak 223 numarada kayıtlı Nedîm Divânı nüshasının son sayfasında da bulunmaktadır

۰۱ وكار: ولى ر MO_1

۰۲ افطار: افسار AE سراين : سرايله MO_1

خوان :خزان MO_1

۱ـ ای اشك بجانان رو بازا بجواب اما   هم خود برو و برخوان اینامه چواب اما
ان دم که کند جلوه آن نوربصر درپیش   چشم ازدوجهان بربندنی ازپی خواب اما
خطآمد و اکنون هم کافر بچۀ چشمش   انجیل ستم خواند ازروی کتاب اما
برابر بهاران هم ساقی زتوفتح باب   دندان کلیدم ساز از موی سراب اما
۵ـ کش وسمه بر آن ابرو ازتو زکمان لیکن   کلکونه بران رخ زن ازرنك شراب اما
هین بکزرد آن آهو باشدکه رسی از پی   روای نگه حسرت اما بشتاب اما
بشنو زندیم ما این تازه غزل مطرب   منگوش کن ازگوهر درگوش رباب اما

HE 78a MO 75b Ü 65b TK 98b M 64a AE 61 b T 78a YB 55b
Ül 60a

۲ـ آن دم که : خواهی که T, AE , M , TK, MO
٦ـ هین : بین MO ٧ـ از این TK, M, AE,T,YB

ا ـ زبس در وصف اندام تو روی حسن مطلعها   که از شوخی معنی میجهد جون نبض مصرعها
کجادر پرده کنچایش پذیرد قلزم آتش   سرت کردم مپوش این حسنرحمی کن ببرقعها
بنوش و بزمرا باخندۀ دامان گوهر کن   مباد دور ازلعل لبت جام مرصّعها
ندیما گر نشیند در ته پای غزل لیکن   زند پهلو بچرخ ازنخوت نام تو مقطعها

HE 78a MO 75b B 59a Ü 65b TK 99a M 64b AE 61a T 78b YB 55b
Ül 60b

۱ـ که سوخت شعلۀ گوهر زآب درته آب   که بست برکف مرجان حضاب درته آب
چنین که میگذرد عمر دل بده بفراغ   مکن چو سبزۀ تر میل خواب درته آب
ببیش صافدلان ناقصان شوند آخر   چو موم زیر نگین در حجاب درته آب
زبس که موج صفازد چمن زخندۀ تو   که ماند غنجۀ تر چون تراب درته آب
۵ـ نشد ندیم ز دشمن حسد بنظم ترم   بنای سنك نباشد خراب درته آب

HE 78b TK 99b (derkenâr) AE 62a Ül 61a

۳ـ ببیش : بقرب TK,AE,Ül

۱ـ رند عشقم خون من در کردن پیمانه است هوش مستانم که قبرم گوشهٔ میخانه است
هرشب از اندیشهٔ زلف سیه مژگان من تا سحر برطرهٔ خواب پریشان شانه است
بهتر از سیرجمال یاردل را چاره نست چشم حیرت دیدارا زنجیر این دیوانه است
میشود فکرم بفیض نشئهٔ صهبا دقیق آسیاب این دانه را از گردش پیمانه است
۵ـ دررهت خوابیده تا چون سبزه پامالم کنی اسب نازت گوش خوابا ندکه این بیگانه است
فکر باریك ازسپه بهتر محافظ ملك را دام موبین آهنین دیوار براین دانه است
نامیا کرمیکند نخلم ندیما نیست غم نخلهای قاپلان زلف سخن را شانه است

HE 79b MO 77a B 60b Ü 67a TK 101a M 65b AE 63a T 80a YB 56a Ül 61b

۱ـ رند عشقم : زهد رندم MO,Ü,TK,M,T,YB,Ül

۱ـ غمزه را آن چشم گلگون قدرمیدانه که چیست تیغ را ریزندهٔ خون قدر میداند که چیست
عشق را آن چشم میگون قدرمیدانه که چست بادهرا مخمورافزون قدر میداند که چست
قدرگوهر درنگین دان مبهمست این شوخ را هرکه دیدازخانه بیرون قدرمیدانه کهچست
دامنش را اشك خود بهتر زگوهر گرچه بود قیس را بسیارهامون قدر میداند که چست
۵ـ دم مزن ازقدیار این مصرع برجسته را هرکه دارد طبع موزون قدر میداند چست
بهر قتلم تبت وارون تاخواند خطش آن زمانم بخت وارون قدر میداند چست
هرکه دارد دست ننهد دامن صحرا زکف دشت را تنهانه مجنون قدر میداند چست
مست شوقم کرده با این مصرع نامی ندیم بادهرا درخم فلاطون قدر میداند چست

HE 79b MO 77a B 60b Ü 67a TK 101a M 65b AE 63a T 80a YB 56b Ül 62a

٤ـ رااشك : راز اشك Ü,YB

۱ـ آب شد تا شبنم اندر جیب گل خوابی گرفت لعل خون خورد ازجهان تو قطرهٔ آبی گرفت
عالم آبت چنان وحشت فزاشد کز شراب مردم چشم تو خوی آدم آبی گرفت
خانهٔ مردم کجا کز کشتگان آرزو هرسر مویم جدا تابوت سهرابی گرفت
غافل ازمهریقین یکذره غفلت را بیار همچنان طفلی که درشب کرم شتابی گرفت
۵ـ رام نتوان کردمش آخر بسوز دل ندیم گرچه باآتش توانم آدم آبی گرفت

HE 80a MO 77b B 61a Ü 67b TK 101b M 66a AE 63b T 80b YB 56b Ül 62a

۲ـ آبت : آید MO, M

۱- خستهٔ عشقم که فریاد هزارم میکشد / شمع بزم توبه ام بادبهارم میکشد
من هلاك عشقم وسوداش میکویدطبیب / این جهالت زودتر ازهجر یارم میکشد
کرده باآیینهٔ رخ امتحان مردانم / لیك من دربیم آن کابینه دارم میکشد
میزند یك تیر و باز ازسینه بیرونمیکشد / آه ازاین کشتن که بازخم دوبارم میکشد
۵- مردهٔ سیماب می باید همین آیینه را / زین سبب آن سینه دائم بیقرارم میکشد
زخم تیر غمزه اش‌راچاره‌هست اماچه‌سود / زلف درفتراك‌چون مرغ شکارم میکشد
وعد قتلم کرده‌است اما بسرنامی برد / بارها درقید و بندانتظارم میکشد
نیست محتاج کمینگاه آن پری ناگه همین / می نمایه خویش‌را وآشکارم میکشد
زخم رشکم آن دهد در دلکه درآخر ندیم / آتشین شمشیرطبعت‌را عذارم میکشد

HE 80a MO 78a B 61b Ü 68a TK 102a M 66a AE 63b T 81a YB 57a Ül 62a

۱- زامداد اشك‌هرکز دل بهره‌ور نگردد / طفلی که کوچه گرداست گردپدر نگردد
نور نگاه یالی زین‌چشم تر میندیش / نور نظر نه‌بینی کزآب تر نگردد
در برکشم چنانش‌در سینهٔ دل نداند / آن طور بوسه دزدم لب باخبرنگردد
آنانکه مایه دارند فکر سخن ندارند / بنگر که خامه هرکز از نیشکر نگردد
۵- رسوای تانباشد عاشق نگیرد آرام / طشتی که افتد ازبام ازراه‌بر نگردد
هرچند دل شود تنك برجاست رنگ رویش / آب از فشردن دست دور از گهر نگردد
بر تحفهٔ ندیما وانرا ز گفتهٔ خویش / طبع غنایی نامی مفتون زر نگردد

HE 80b MO 78a B 61b Ü 68a TK 102b M 66b AE 64a T 81a YB 57a Ül 62b

۱- از بزم‌گرآن سرکش دلتنك برون آید / آهنگ گریبان چاك ازچنك برون آید
آن کوهکن عشقم جایی که زنم تیشه / همراه شرر شیرین ازسنك برون آید
لبریز طرب گشتم ازبس که اگر فصّاد / بررگ زندم نشترآهنگ برون آید
من خاك‌سرشتم لیك ازسینهٔ من معنی / مانند کف از حنا گلرنگ برون آید
۵- این طالع کجرفتار تازنده بود مارا / جای گهر ازدریاخرچنگ برون آید
همچون نگه زنگی از خانهٔ آیینه / ازننگ ندیم آهم با ننگ برون آید
سویش رودآن گل گریك‌خطوه باین شادی / ازخویش گلستان صد فرسنك برون آید

HE 80b MO 78b B 61b Ü 68b TK 102b M 66b AE 64a T 81a YB 57a Ül 62b

۱ـ نیست قدری مژه موی میان را باخط	زبرو زیرچه حاجت بچنان خونا خط
خط روی تو هلاك قلم صنعم ساخت	که چنان کرده برآن کاغذ تر املا خط
شد یقینم که الف بای جمال خَر شد	صورت لام و الف کرد بهم پیدا خط
ازرك ریشهٔ لب حرف نعم میچکدش	کرچه در مسئلهٔ وصل نماید لا خط
۵ـ معنئ شوق توان خواندن ازوهمچون آب	بر لب جام که بنوشت چنین خوانا خط
زلف وخال و نگه و چشم ولب و طره ندیم	این همه صید ترا کرد مرا تنها خط

HE 90a MO 84b B 68b Ü 76a TK 110b M 78a AE 72a T 87b YB 61b
Ül 68b

۱ـ لعلت چو غنچه بر سرجام شراب کن	خط دمیده سرمهٔ چشم حباب کن
من بوسه گاه می شمرم موبمو ترا	از لطف جای بوسه تو خود انتخاب کن
پادر رکاب می نه ویك خطوه ازقضا	پای دو صد نگاه هوس در رکاب کن
میسخت دل زگریهٔ غم یك شکر بخند	شیرین تبسمی نمك این کباب کن
۵ـ ناخن بداغ سینهٔ من تابکی زنی	اورا دمی حوالهٔ بند نقاب کن
میخواستم زلعل تو کستاخ بوسه ئی	من کرده ام کناه تو جانا ثواب کن
پهلو بآب دیده ده ای کمتر ازکباب	با سیل اشك خانهٔ آتش خراب کن
اینست بس فلك زتو مطلب ندیم را	از بندگان آصف ذیشان حساب کن
بازم بدل خیال مدیح ضمیر اوست	ای روح قدس دیر بماندی شتاب کن
۱۰ـ یك معنی ام زدفتر خورشید بر گزین	یك بیتم از قصیدهٔ صبح انتخاب کن
گفتم بدل که رفعت جاوید بایدت	خودرا ببوسهٔ در او کامیاب کن
ناگه شنید و بانگ زد و گفت آسمان	کای بی ادب ز گفتهٔ خامت حجاب کن
اوّل بیٔ بکرسیٔ خورشید بر نشین	وانکه سخن ازان در والا جناب کن
یا رب همیشه آن دروالا گشاده باد	یارب دعای پیر و جوان مستجاب کن

HE 96b MO 92a B 74a Ü 83b TK 118b M 78a AE 78a T 93b YB 66a
Ül 75b

۱ـ از سرچو سیل در گزرد رو براه‌زن | درکهسار موج بدریا شناه زن
زان مهر چون مفارقت افتاده چاره‌نست | خواهی بسینه خنچر خود همچو ماه زن
تاچند دل شکستی و خون جگر خوری | درکش پیاله و شکنی بر کلاه‌زن
عشقم توان کشید زهر مو زبانهٔ | دامن بر آتشم تو همین کاه کاه زن
۵ـ حیرانیان عشق زآشوب فارغند | از خویش‌رفته‌را نبود باك‌راه زن
مرغ رمیده‌ام قفسی چند بشکنم | دام مرا ندیم بصد انتباه زن

HE 97a MO 92b Ü 88b TK 119a M 78b T 94a YB 66b Ül 76a

۱ـ دل صد پاره بصد داغ هم‌آغوش‌مکن | ای پری وعدهٔ تشریف فراموش‌مکن
آفتابی وجهان منتظر دیدارند | بخدا این رخ تابنده برو پوش‌مکن
سینه هر چندکه تنگست درو جان کنجد | خانه تنگست بگویند اگر گوش‌مکن
تو بنوازمی گلرنك برخ گل بگشای | بلبل زار خود از زمزمه خاموش‌مکون
۵ـ تاگرفتار خود ازیادنگاهش نرود | چشم مستانه بدان مرتبه مدهوش‌مکون
یك‌شکر خندومرا این قدراز زهر فراق | بی سر و بی دل وبی طاقت وبیهوش‌مکون
بر سرراه ندیما دل وجان‌خواهدباخت | ای پری وعدهٔ تشریف فراموش‌مکن

HE 97a MO 92b B 74b Ü 89a TK 119b M 78b AE 78b T 94b YB 66b Ül 76b

۱ـ بیا بجلوه جهانرا خراب قامت‌کن | قد چو سرو الف‌سینهٔ قیامت‌کن
بجوی نام نکو کمتر ازعقیق نهٔ | گشاده جبهه شو وآب‌رو حمایت‌کن
خدنك‌بانگه گج رسد بمنزلگاه | زمانه گر نگرد کج تو استقامت‌کن
پی نگاه برفتی وسختی ای دل | نکفتمت‌که زدورش‌بین و راحت‌کن
۵ـ نه شبنمست دل غنجه آب شد بلبل | ازین ترانهٔ خونین دمی فراغت‌کن
ترا ندیم هنوز این قدر خمار کمست | تراکه کفت‌که بی یار طرح عشرت‌کن

HE 97a MO 95b Ü 89a TK 123b M 81a AE 82b T 97b YB 66b Ül 79a

٤ـ HE, MO, Ü, M, AE
۵ـ ندیم هنوز: هنوز ندیم TK

۱ـ با قد موزون چه شوخ دلفریب افتادهٔ / طفل مصراعی ودر کویطبیعت زادهٔ
موسم طفلی گذشت و تو سرت کردم هنوز / بوسه‌را رو داده و آغوش‌را بکشادهٔ
در چنین وقتی که گل ساغر بیادت می کشد / هر دم ازغیرت‌چرا ساغر زکیف بنهادهٔ
بارك‌الله کزرخ پر شرم واز اطوار نرم / بر سر پاکان گلی در بزم رندان بادهٔ
۵ـ از همه عالم مرا کافیست بعد از جام می / دامن دشتی لب‌کشتی و روی سادهٔ
فیض آگاهی زمی جوید فلاطون هم ندیم / تو مگر مستی که دامان‌خم ازکف دادهٔ

HE 103b MO 97b B 79b Ü 89b TK 126a M 82b AE 84a T 100a YB 69b Ü1 80b

۲ـ B

بخانه درستی آید که تقویم مینوشت گزاشته بهمی رفته بود و نیامد*

۱ـ نیشینی چون نالهٔ زنجیر بخانه / شاید که نهم نام سودای بهانه
پای تو مگر خامهٔ تقویم نویس است / تا چند بگردی تو چنین‌خانه بخانه
در منزل ما باری بیا از پی این عذر / تا با تو چراغی بفروزیم شبانه

HE 119b MO 109a Ü 101a TK 141a M 94a T 112a YB 79b Ü1 93b

* بخانه : در وصف بخانه MO,M
۱ـ بهانه : روانه HE

قطعهٔ فارسیه مطایبه *

۱ـ ناگهانم بتی بدست افتاد / شیوه کار آنچنانکه هیچ مپرس
بادهٔ بود در میانهٔ بزم / خوشگوار آنچنانکه هیچ مپرس
یك‌دوساغر کشید گشت‌رخش / لاله‌زار آنچنانکه هیچ مپرس
همه شب در میانه‌من و او / سروکار آنچنانکه هیچ مپرس
۵ـ او درآغوش‌ومن زستی* کیر / شرمسار آنچنانکه هیچ مپرس
صبح ناگاه رفت و من ماندم / پرخمار آنچنانکه هیچ مپرس

HE 88b B 48b Ü 63a TK 85a M 53b AE 97a T 66a YB 41b Ü1(derkenâr)

* لطایف‌گونه بزبان فاریسی Ü / غزل گونه TK

رباعيات

١

ای خواجه زدل گره گشوده باید — این آیینه‌را بسی زدودن باید
خامش بنشین زگفت و گونا یدکار — گفتن سهلست آزمودن باید

HE 119b MO 110a Ü 100a TK 138a(derkenâr) M 91b T 114b YB 79b Ül 90b

٢

این راز که اهل دل همی میگویند — واندر طلبش گریوها می پویند
آنانکه زصفحهٔ کشایش طلبند — از داغ پلنك بوی گل میجویند

HE 119b MO 110a Ü 100a TK 138a(derkenâr) M 91b T 114b YB 79b Ül 90b

٣

کفتند بسی و گفتنی هم بسیار — اما که هنوز بسته اند این سرکار
حالست همین بس ودکر نقش وفریب — عشقست همین بس ودگر خواب و خمار

HE 119b MO 110a Ü 100a TK 138a(derkenâr) M 91b T 114b YB79b Ül 90b

١ـ سر : سرو Ül ٢ـ دگر : دگرش Ül

٤

گاهی که شوم ببزم ای نور بصر — وآن آیینهٔ مروق آید بنظر
بر گیر پیالهٔ و آواز بده — بیچاره ندیم زار بنگر بنگر

HE 120a MO 110a Ü 101a TK 138b(derkenâr) ve 139a(mükerrer) M 91b AE 95b YB 77b Ül 90b

٥

ساقی ساقی تمان آمان باز اباز — پر کن قدحی ازآن می سینه کذار
وی مطرب شنك لحظهٔ بهر خدای — طنبور بهل زدست و خاطر بنواز

HE 120a MO 110b Ü 101a TK 138b(derkenâr) M 92a T114b YB 77b Ül 91a

٦

ای ساقئ گلروی و سهی سروطناز — پر کن قدحی ازان می سینه کداز
وی مطرب خوشلهجه دمی بهر خدای — طنبور بنه ز دست و خاطر بنواز

YB 79b

۷

افسوس و دریغ آدمی زاد دریغ — بر عمر عزیز رفته برباد دریغ
آخر چو چراغ کشته میخواهد شد — این چهرهٔ سرخ و قد شمشاد دریغ

HE 119b MO 110b Ü 101b TK 139a(derkenâr) M 92a T 115a YB 78a Ül 91a

۸

یك دست بکرد و جام فیروزه رنگ — یك دست دگر بدست محبوب فرنك
هین بوس و کنار و هان سرو دو آهنگ — چه صبر و شکیب و چه دل و نام و چه ننگ

HE 120a MO 111a B 89a Ü 100b TK 139b M 92b M 92a AE 95a T 112b YB 78a Ül 91a

۹

در میکدهٔ مغان نه می مینوشم — نی مغبچهٔ کشید در آغوشم
زین بیشچه مشکلی که هردم اینجا — مشرب بخرند و من ریا بفروشم

HE 120a MO 11a Ü 100b T 139b M 92a AE 95b T112b YB 78a Ül 91a

۱ـ در میکده : در دهکده AE,T

۱۰

تا چند حریف جام گلرنگ نیم — نظاره بیار و گوش پر چنك نیم
انصاف بده زمانه انصاف بده — این دل نه آهنست و خود سنگ نیم

HE 120a MO111a B 89b Ü 110b TK 139b M 92a AE 95a T 112b YB 78a Ül 91a

۱۱

چون سینهٔ نای پر خروش آمده ام — همچون خم می تمام جوش آمده ام
بالله چه خوش آمدم که در مجلس می — همپای صدای نوش نوش آمده ام

HE 120a MO 111a B 89b Ü 101a TK 139b M 92b AE 95b T 113a YB 78a Ül 91b

۱۲

جمعی که زدند تکیه بر ملك جهان — خوردند بسی فریب عمر گزران
اکنون بجهان نماند از ایشان چیزی — جز رستم و زال و سام بهمان فلان

HE 119b MO 111a Ü 100a TK 138b(derkenâr) M 92b T 115a YB 78a

۱۳

این بوالهوسان که لاف کردند آیین | از راز بگویند چنانست و چنین
این است که از گونه سراید اعمی | یا آنکه زباده حرف گوید عنین

HE 119a MO 111b Ü 100b TK 139a (derkenâr) M 92b T 115a YB 78b Ül 91b

۱٤

از سردیٔ دی که کس نیاید بیرون | مرغ قفس از قفس نیاید بیرون
چون نغمه زند مطرب مجلس امروز | از کنج دهن نفس نیاید بیرون

B 89b AE 95b Ül 91a

۱۵

بر فستو نگار من نیاید بیرون | آن غنچهٔ سیمتن نیاید بیرون
با آنکه ز حسرت نفس آمد جانم | از سردیٔ دی زتن نیاید بیرون

B 89b AE 95b Ül 91a

۱٦

دیدم نشسته یار مستدر انجمنی | ساغر بکف وبلب تنه تا تنه نی
گفتم که امان یساقجی واردر گفتا | خاکش بدهن یساقجینك آنه سنی

HE 120b MO 112a B 89a Ü 100b TK 139a M 93a AE 95b T 112b YB 78b Ül 92a

۱۷

آمد ز درم مست بت اوباشی | با کاسهٔ چینی و سبوی کاشی
گفتا تو کنون چنانکه خواهم باش | چون من بردم چنانکه خواهی باشی

HE 120b MO 112b B 89a Ü 101a TK 140a M 93a AE 95a T 113a YB 78b Ül 92a

۱ـ زدرم : سازم B

۱۸

گشتم ز خمار بی قرار ای ساقی	درده می تاب خوشگوار ای ساقی
در یاب دمی که جون حنا خوهد رفت	از دست تو این بهار ای ساقی

T 115b

مفرد

شهر استانبول در هر گوشه صد مهپارهٔ	مال قارون باید و مهر زز آهن پارهٔ

HE 120b Ü 103b TK 140b (derkenâr) YB 82a

ÖZET

Nedim Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin) adlı bu çalışma, sırasıyla Giriş, Nedim'in Şiirlerinin İncelenmesi, Üslûp, Nedim'in Etkisi Üzerine Notlar, Divan'ın Matbû ve Yazma Nüshaları ve Nedim Divanı (Tenkidli Metin) başlıklı bölümlerden oluşmaktadır.

Osmanlı şiir geleneği içinde eser veren Nedim, hakkında en çok çalışma yapılan şairlerden biridir. Divanı, son ikisi yeni harflerle olmak üzere beş kez basılmıştır. Şiirleri üzerinde ***Ali Canip Yöntem***, ***Hasibe Mazıoğlu*** ve ***Tunca Kortantamer*** gibi otoritelerin çalışmaları vardır. Bu araştırmacıların yeterince değerlendirmedikleri hususları, meselâ üslûp konusunu, önplana çıkarmaya çabaladık.

Türk şiirinde etkisi bir kaç nesil sonrasına intikal eden nadir şairlerden biridir. Çağdaşlarından başlayarak günümüze kadar etkisi kesintisiz olarak devam etmiştir. Bu yönüyle diğer divan şairlerinden bize daha yakındır.

Nedim pek velût bir şair değildir. Çevirilerinin olmasına rağmen, ona asıl şöhretini kazandıran Divanı'dır. Divanı hacimli değildir: 44 ***kaside***, 88 ***kıta***, 13 ***nazm***, 3 ***mesnevi***, 46 ***musammat***, 166 ***gazel***, 2 ***müstezad***, 11 ***rübai***, 23 ***müfred veya matla***, 5 ***Arapça şiir***, 39 ***Farsça şiir*** ihtiva etmektedir. Nedim Divanı çok okunmuştur. Tespitlerimize göre yurt içindeki kütüphanelerde 40, yurtdışında ise 6 yazma nüshası mevcuttur. Bu sayı daha da artabilir. Bu çalışmamızda Nedim Divanı'nın yurtiçindeki 40 yazma nüshasını, 3 şiir mecmuasını ve Bakü Yazmalar Arşivi'nde bulunan 1 yazma nüshayı şiir ve beyit sayıları açısından taradık. Elde ettiğimiz sonuçları tablolar halinde gösterdik.

Son olarak tenkitli metin kurma yöntemlerine uygun olarak belirlediğimiz 11 nüshayı karşılaştırdık. Böylece daha önceki neşirlerde görülen tertipsizlik ve tutarsızlıklar giderilmiş oldu. Ayrıca Nedim'in daha önce hiç yayınlanmamış 17 şiiri ilk kez bilim dünyasına sunuldu.

SUMMARY

Nedim Divanı, (Analyse -Critical Edition), consists of the parts, in turn, Introduction, Analysis of Nedim's poems, style, notices on Nedim's influence, Divan's printed copies and manuscripts and Nedim Divanı(Critical Edition).

Producing works within the framework of the Ottoman verse tradition, Nedim is one of the most studied poets. His Divan has been printed five times, two of which have been printed in new letters. The authorities like ***Ali Canip Yöntem, Hasibe Mazıoğlu and Tunca Kortantamer*** had some studies on his poems. The issue that couldn't be evaluated sufficiently by the researches, like style, were focused.

He is one of the unique poets whose influence has been reflecting two generations later. His influence has been going on from his contemporaries to the present days continuously. From this respect, he is closer to us than the other Divan poets.

Nedim is not so much productive poet. Despite his translations, his Divan is the main work that makes him famous. His Divan is not extensive. It consists of 44 ***kaside***, 88 ***kıta,*** 13 ***nazm***, 3 ***mesnevi***, 46 ***musammat***, 166 ***gazel***, 2 ***müstezad***, 11 ***rübai***, 23 ***müfred*** or ***matla,*** 5 ***Arabic poems***, 39 ***Persian poems***. His Divan has been read a lot. According to our research, 40 manuscripts at our libraries and 6 manuscripts abroad exist. This number could be higher. In this study, we searched for 40 manuscripts of the Divan, 3 poetry magazines, one manuscript in the Archive of Bakü from the aspects of the number of poems and verses. We pictured the results in the tables.

Finally, we made a comparison among 11 manuscripts that are painted out as to analysis critical edition method. In the way the inconsistency and irregularity that are noticed in the previous prints were removed. Besides that Nedim's 17 poems that were not printed before were firstly presented the world of science .